قورئانی پیرۆز

وەرگێڕانی کوردیی (سۆرانی) دەقێکی تێکەڵی ئینگلیزی

دکتۆر زیا ئێچ. شا

پێشەکی

ئەم وەرگێڕانە بەرهەمی تەمەنێکە کە بە خوێندنەوەی قورئانی پیرۆز بەسەر براوە، و بوێریی دەستدانە ئەم کارەش هەر لەو هاوڕێیەتییە دوورودرێژەوە سەرچاوە دەگرێت.

وەک ئیسحاق نیوتن، منیش خۆم لەسەر شانی زەبەلاحەکان وەستاو دەبینم. سوودم لە خاڵە بەهێزەکانی زیاتر لە هەشتا وەرگێڕانی ئینگلیزیی بەردەستی قورئان وەرگرتووە، کە لە ئینتەرنێتدا بەردەستن، و بە ویژدانێکی ئاسوودەوە دەتوانم بڵێم کە لە گواستنەوەی دەقەکەدا ئازادییەکی زیاترم بەکار نەهێناوە لەوەی وەرگێڕە ناسراو و زۆر خوێنراوەکانی دیکە بەکاریان هێناوە — موحەممەد عەبدولحەلیم، موحەممەد ئەسەد و موحەممەد مارمادیوک پیکتال، کە تەنها سێ ناویان لێ دەهێنم.

لە کۆکردنەوەی ئایەتەکان بۆ دروستکردنی پەرەگرافەکان، جگە لە چەند جێگایەکی زۆر کەم، نزیکەی بە تەواوی شوێن موحەممەد عەبدولحەلیم کەوتووم.

یەکێک لە خاڵە بەهێزەکانی ئەم وەرگێڕانە ئەوەیە کە بە ئینگلیزیی ئەمریکیی ئەمڕۆ نووسراوە. زمانی کۆنی وەرگێڕانە پێشووەکان، هەرچەندە جێی ڕێز بێت، ئێستا لە نێوان خوێنەر و دەقەکەدا دەبێتە بەربەست؛ بۆیە هەوڵم داوە قورئان بەو زمانە سادە و زیندووە بدوێت کە خوێنەران — بە تایبەتی گەنجەکان — بەڕاستی بەکاری دەهێنن. لە پێناو ڕوونیی تەواودا، دانپێدانانێکیش پێویستە. ئوردوو زمانی دایکمە، و بە درێژایی تەمەنم گەنجینەیەکی باشی وشەی عەرەبیم بەدەست هێناوە؛ بەڵام زانیاریم لە ڕێزمانی عەرەبیدا سنووردارە. بڕوام وایە ئەم کەموکوڕییە بە ڕاوێژکردنم لەگەڵ ژمارەیەکی بێشوماری وەرگێڕانی ئینگلیزی و ئوردوو بە ئەندازەی پێویست قەرەبوو کراوەتەوە.

خاڵێکی بەهێزی دیکە ئەوەیە کە تەمەنێک لە خوێندنی زانستی لەگەڵ خۆم دەهێنمە ناو تێگەیشتنم لە قورئان. هیچ تێگەیشتنێکی زانستیی ڕاست و دروست هەرگیز لە خوای زانا نەهێنی نەبووە، و وشەکانی ئەو بە زۆر شێوە ئەو ڕاستییە دەردەخەن. لەگەڵ ئەوەشدا، هیچ هەوڵێکم نەداوە زانست بە زۆر بخەمە ناو خودی وەرگێڕانەکەوە. لە جیاتی ئەوە، بەردەوام دەبم لە زیادکردنی تێبینیی کورت وەک ڕاڤە لە پەراوێزەکاندا.

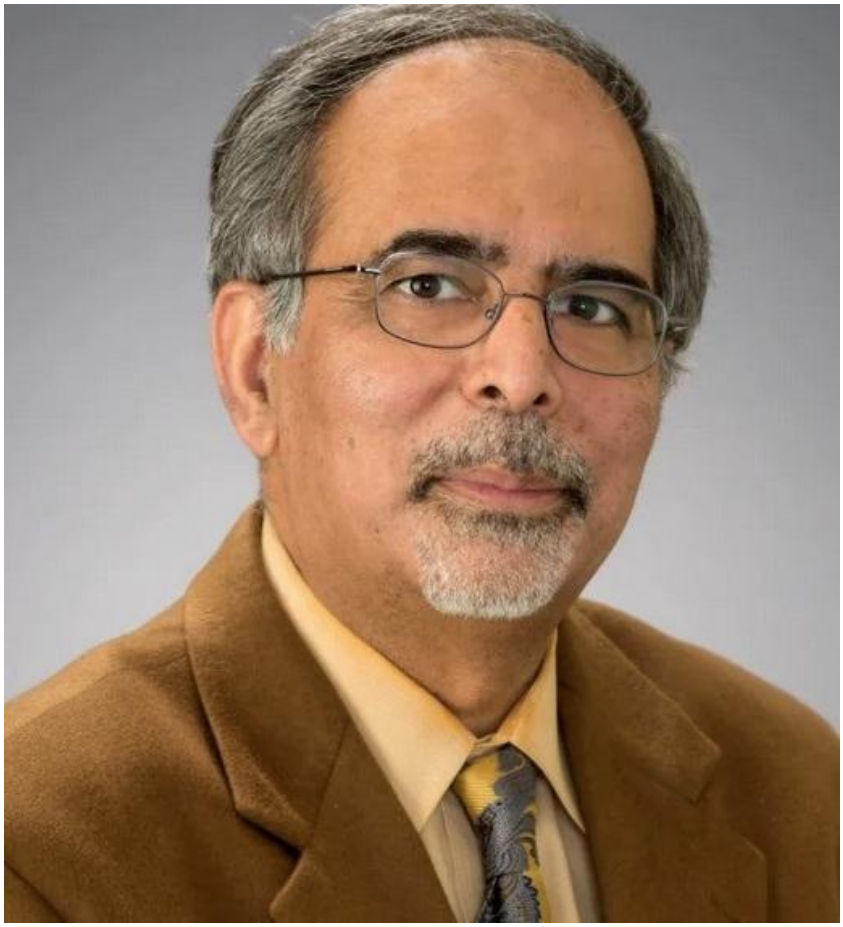
وێنەی خۆشم زیاد کردووە تا بۆ ئێوە کەمتر نەناسراو بێت، بۆ ئەوەی لەوانەیە بتانەوێت لە پاڵ ئەو هەموو وەرگێڕانە ناسراوانەی دیکەدا ئەمیش بخوێنەوە.

ئەم وەرگێڕانە بەم زووانە بۆ ٣٢ زمانی باوی دیکە وەردەگێڕدرێت: ئیسپانی، فەرەنسی، ئەڵمانی، ئیتاڵی، پورتوگالی، هۆڵەندی، ڕووسی، پۆڵەندی، ئۆکراینی، چیکی، یۆنانی، سویدی، نەرویجی، دانیمارکی، فینلەندی، ڕۆمانی، هەنگاری، تورکی، عیبری، فارسی (پارسی)، ئوردوو، هیندی، بەنگالی، پەنجابی، چینی (سادەکراو و نەریتی)، ژاپۆنی، کۆری، ئیندۆنیزی، مالیزی، ڤیتنامی، تایلەندی، و فلیپینی/تاگالۆگ.

وەرگێڕانە ئینگلیزییەکە هی خۆمە و هەموو وەرگێڕانەکانی دیکە وەرگێڕانی وەرگێڕانە ئینگلیزییەکەی منن بە یارمەتیی ژیریی دەستکرد. بۆیە هەر کاتێک گومانتان هەبوو، تکایە بگەڕێنەوە بۆ دەقە عەرەبییە ڕەسەنەکە یان وەرگێڕانە ئینگلیزییەکەی من.

وەرگێڕانە ئینگلیزییەکە نزیکەی هەموو ڕۆژێک و وەرگێڕانەکانی دیکە مانگانە نوێ و باشتر دەکرێنەوە. ئیشەڵڵا

و دەتوانن ئەم فایلانە بۆ باشترکردنی بەکار بهێنن و تێبینیی خۆشتانی تێدا زیاد بکەن بۆ بەردەوامبوون لە فێربوونی پەیامی خوایی.

دکتۆر زیا ئێچ. شا: پزیشکی پسپۆڕی نەخۆشییەکانی سی و تێکچوونەکانی خەو لە باکووری ویلایەتی نیویۆرک

پێڕستی بابەتەکان

ناوەڕۆک

پێشەکی 2
پێڕستی بابەتەکان 4
١. کردنەوە (ئەلفاتیحە) 8
٢. مانگا (ئەلبەقەرە) 9
٣. بنەماڵەی عیمران (ئاڵی عیمران) 29
٤. ژنان (ئەننیسا) 40
٥. خوان (ئەلمائیدە) 52
٦. ئاژەڵان (ئەلئەنعام) 61
٧. بەرزاییەکان (ئەلئەعراف) 71
٨. دەستکەوتەکانی جەنگ (ئەلئەنفال) 82
٩. تەوبە (ئەتتەوبە) 86
١٠. یوونس (یوونس) 94
١١. هوود (هوود) 100
١٢. یووسف (یووسف) 106
١٣. هەورەتریشقە (ئەرڕەعد) 112
١٤. ئیبراهیم (ئیبراهیم) 115
١٥. حیجر (ئەلحیجر) 118
١٦. هەنگ (ئەننەحل) 121
١٧. شەوڕەوی (ئەلئیسرا) 127
١٨. ئەشکەوت (ئەلکەهف) 133
١٩. مەریەم (مەریەم) 138
٢٠. تا ها (تاها) 142
٢١. پێغەمبەران (ئەلئەنبیا) 147
٢٢. حەج (ئەلحەج) 152
٢٣. بڕواداران (ئەلموئمینوون) 157
٢٤. ڕووناکی (ئەننوور) 161
٢٥. جیاکەرەوە (ئەلفورقان) 165
٢٦. شاعیران (ئەششوعەرا) 169
٢٧. مێرووڵەکان (ئەننەمل) 174

٢٨. بەسەرهات (ئەلقەسەس) 178
٢٩. جاڵجاڵۆکە (ئەلعەنکەبووت) 183
٣٠. ڕۆمەکان (ئەڕرووم) 187
٣١. لوقمان (لوقمان) 190
٣٢. سوژدە (ئەسسەجدە) 192
٣٣. هێزە هاوپەیمانەکان (ئەلئەحزاب) 194
٣٤. سەبا (سەبەئ) 198
٣٥. بەدیهێنەر (فاتیر) 201
٣٦. یا سین (یاسین) 204
٣٧. ڕیزبەستووان (ئەسسافات) 207
٣٨. ساد (ساد) 210
٣٩. پۆلەکان (ئەززومەر) 213
٤٠. لێخۆشبوو (غافیر) 217
٤١. بە ڕوونی شیکراوە (فوسسیلەت) 222
٤٢. ڕاوێژ (ئەششوورا) 225
٤٣. زێڕ و زیوەر (ئەززوخروف) 228
٤٤. دووکەڵ (ئەددوخان) 231
٤٥. ئەژنۆدادان (ئەلجاسییە) 233
٤٦. تەپۆڵکە لمینەکان (ئەلئەحقاف) 235
٤٧. موحەممەد (موحەممەد) 238
٤٨. سەرکەوتن (ئەلفەتح) 240
٤٩. ژوورەکان (ئەلحوجورات) 242
٥٠. قاف (قاف) 244
٥١. بایە پەرشکەرەوەکان (ئەززارییات) 246
٥٢. کێو (ئەتتوور) 248
٥٣. ئەستێرە (ئەننەجم) 250
٥٤. مانگ (ئەلقەمەر) 252
٥٥. خوای میهرەبان (ئەڕرەحمان) 254
٥٦. ڕووداوە حەتمییەکە (ئەلواقیعە) 256
٥٧. ئاسن (ئەلحەدید) 258
٥٨. دەمەتەقێ (ئەلموجادەلە) 260
٥٩. کۆکردنەوەی هێزەکان (ئەلحەشر) 262

٦٠. ژنانی تاقیکراوە (ئەلمومتەحەنە) 264
٦١. ڕیزە پتەوەکان (ئەسسەف) 266
٦٢. ڕۆژی هەینی (ئەلجومعە) 267
٦٣. دووڕووەکان (ئەلمونافیقوون) 268
٦٤. زیانلێکەوتن (ئەتتەغابون) 269
٦٥. تەڵاق (ئەتتەڵاق) 270
٦٦. قەدەغەکردن (ئەتتەحریم) 271
٦٧. مولک (ئەلمولک) 272
٦٨. قەڵەم (ئەلقەلەم) 274
٦٩. ڕووداوە ڕاستەقینەکە (ئەلحاققە) 276
٧٠. ڕێگاکانی سەرکەوتن (ئەلمەعاریج) 277
٧١. نووح (نووح) 278
٧٢. جنۆکە (ئەلجین) 279
٧٣. خۆپێچاو (ئەلموززەممیل) 280
٧٤. خۆداپۆشیو (ئەلموددەسسیر) 281
٧٥. قیامەت (ئەلقیامە) 282
٧٦. مرۆڤ (ئەلئینسان) 283
٧٧. نێردراوەکان (ئەلمورسەلات) 284
٧٨. هەواڵە مەزنەکە (ئەننەبەئ) 285
٧٩. دەرکێشەرە تووندەکان (ئەننازیعات) 286
٨٠. ڕووی گرژ کرد (عەبەسە) 287
٨١. پێچرانەوە لە تاریکیدا (ئەتتەکویر) 288
٨٢. لەتبوون (ئەلئینفیتار) 289
٨٣. کەمفرۆشان (ئەلموتەففیفین) 290
٨٤. درزبردن (ئەلئینشیقاق) 291
٨٥. بورجەکان (ئەلبوروج) 292
٨٦. شەوهاتوو (ئەتتاریق) 293
٨٧. هەرە بەرز (ئەلئەعلا) 294
٨٨. ڕووداوە داپۆشەرەکە (ئەلغاشییە) 295
٨٩. بەرەبەیان (ئەلفەجر) 296
٩٠. شار (ئەلبەلەد) 297
٩١. خۆر (ئەششەمس) 298

٩٢. شەو (ئەللەیل)..... 299
٩٣. چێشتەنگاو (ئەززوحا) 300
٩٤. سینەکردنەوە (ئەششەرح)..... 301
٩٥. هەنجیر (ئەتتین) 302
٩٦. خوێنپارەی هەڵواسراو (ئەلعەلەق) 303
٩٧. شەوی قەدر (ئەلقەدر) 304
٩٨. بەڵگەی ڕوون (ئەلبەییینە)..... 305
٩٩. زەمینلەرزە (ئەززەلزەلە) 306
١٠٠. ئەسپە ڕاکەرەکان (ئەلعادییات) 307
١٠١. کوتەرەکە (ئەلقاریعە)..... 308
١٠٢. پێشبڕکێی زۆرکردن (ئەتتەکاسور) 309
١٠٣. ڕۆژگار (ئەلعەسر) 310
١٠٤. عەیبگر (ئەلهومەزە)..... 311
١٠٥. فیل (ئەلفیل) 312
١٠٦. قوڕەیش (قوڕەیش)..... 313
١٠٧. یارمەتییە بچووکەکان (ئەلماعوون)..... 314
١٠٨. خێری زۆر (ئەلکەوسەر) 315
١٠٩. بێبڕوایان (ئەلکافیروون)..... 316
١١٠. یارمەتی (ئەننەسر)..... 317
١١١. ڕیشاڵی خورما (ئەلمەسەد) 318
١١٢. بڕوای پاک (ئەلئیخلاس)..... 319
١١٣. بەرەبەیان (ئەلفەلەق) 320
١١٤. خەڵکی (ئەننەاس) 321

١. کردنەوە (ئەلفاتیحە)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان. هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ خوایە، پەروەردگاری جیهانیان، بەخشندەی میهرەبان، خاوەنی ڕۆژی پاداشت. تەنها تۆ دەپەرستین و تەنها لە تۆ داوای یارمەتی دەکەین. ڕێنماییمان بکە بۆ ڕێگای ڕاست، ڕێگای ئەوانەی کە چاکەت لەگەڵ کردوون — نەک ئەوانەی خەشمیان لێ گیراوە، و نە ئەوانەی گومڕا بوون. (١–٧)

٢. مانگا (ئەلبەقەرە)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەلیف، لام، میم. (١)

ئەمە ئەو کتێبەیە کە هیچ گومانێکی تێدا نییە، ڕێنماییە بۆ پارێزکاران، ئەوانەی بڕوایان بە نادیار هەیە، و نوێژ بەجێ دەهێنن، و لەوەی پێمان بەخشیون دەبەخشن؛ و ئەوانەی بڕوایان هەیە بەوەی بۆ تۆ (ئەی پێغەمبەر) نێردراوەتە خوارەوە و بەوەی پێش تۆ نێردراوەتە خوارەوە، و بە دواڕۆژ دڵنیان. ئا ئەوانە لەسەر ڕێنماییەکن لە پەروەردگاریانەوە، و هەر ئەوانەن سەرفرازان. بەڕاستی ئەوانەی بێبڕوا بوون، بۆیان یەکسانە ئاگاداریان بکەیتەوە یان ئاگاداریان نەکەیتەوە: بڕوا ناهێنن. خوا مۆری ناوە بەسەر دڵەکانیان و بەسەر گوێیاندا، و بەسەر چاوەکانیانەوە پەردەیەک هەیە. سزایەکی گەورەش چاوەڕێیان دەکات. (٢–٧)

لە نێو خەڵکیدا هەندێک هەن دەڵێن: «بڕوامان بە خوا و بە ڕۆژی دوایی هێناوە،» کەچی ئەوان هەرگیز بڕوادار نین. دەیانەوێت خوا و بڕواداران فریو بدەن، بەڵام جگە لە خۆیان کەس فریو نادەن —— و هەستی پێ ناکەن. لە دڵەکانیاندا نەخۆشییەک هەیە، خواش نەخۆشییەکەی بۆ زیاد کردن؛ و سزایەکی بەئازاریان بۆ هەیە بەهۆی ئەو درۆیانەی دەیانکرد. کاتێک پێیان دەوترێت: «خراپەکاری لە زەویدا مەکەن،» دەڵێن: «ئێمە تەنها چاکسازین.» ئاگادار بن، هەر ئەوانن خراپەکاران، بەڵام هەستی پێ ناکەن. و کاتێک پێیان دەوترێت: «بڕوا بهێنن وەک چۆن خەڵکی بڕوایان هێناوە،» دەڵێن: «ئایا بڕوا بهێنین وەک چۆن گێلەکان بڕوایان هێناوە؟» ئاگادار بن، هەر خۆیانن گێلەکان، بەڵام نازانن. و کاتێک بە بڕواداران دەگەن دەڵێن: «بڕوامان هێناوە»؛ بەڵام کاتێک لەگەڵ شەیتانەکانیان بە تەنیا دەبن دەڵێن: «ئێمە لەگەڵ ئێوەین؛ ئێمە تەنها گاڵتەمان پێ دەکردن.» خوا گاڵتەکەیان بەسەر خۆیاندا دەگێڕێتەوە، و وازیان لێ دەهێنێت لە سەرکەشییەکەیاندا بە کوێرانە سەرگەردان بن. ئا ئەوانە ئەو کەسانەن کە گومڕاییان بە ڕێنمایی کڕیوە: بۆیە بازرگانییەکەیان قازانجی نەکرد، و ڕێگای ڕاستیان نەدۆزییەوە. نموونەی ئەوان وەک نموونەی کەسێکە ئاگرێکی کردبێتەوە: کاتێک دەوروبەری ڕووناک کردەوە، خوا ڕووناکییەکەیانی برد و لە تاریکییە چین لەسەر چینەکاندا بەجێی هێشتن کە هیچ نابینن —— کەڕ و لاڵ و کوێرن، بۆیە ناگەڕێنەوە. یان وەک بارانێکی بەلێزمە لە ئاسمانەوە، کە تاریکی و هەورەتریشقە و بروسکەی تێدایە: لە ترسی مردن پەنجەکانیان دەخەنە گوێیانەوە لەبەر دەنگی هەورەبروسکە —— و خوا لە هەموو لایەکەوە دەوری بێبڕوایانی داوە. نزیکە بروسکەکە بینایی چاویان بڕفێنێت؛ هەر کاتێک بۆیان بدرەوشێتەوە تێیدا دەڕۆن، و کاتێک تاریک دەبێت بەسەریاندا ڕادەوەستن. ئەگەر خوا بیویستایە، بیستن و بینینی لێ دەسەندنەوە: بەڕاستی خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. (٨–٢٠)

ئەی خەڵکینە، پەروەردگارتان بپەرستن، ئەوەی ئێوە و ئەوانەی پێش ئێوەشی دروست کردووە، بۆ ئەوەی پارێزکار بن —— ئەوەی زەویی بۆ کردوون بە ڕاخەر و ئاسمانی بە بنمیچ، و لە ئاسمانەوە ئاوی باراندووە، و بەهۆیەوە بەروبووممی وەک ڕۆزی بۆ دەرهێناون. کەواتە هاوتا بۆ خوا دامەنێن لە کاتێکدا خۆتان دەزانن. و ئەگەر گومانتان هەیە لەوەی بۆ بەندەکەمان ناردوومانەتە خوارەوە، ئەوا سوورەتێکی وەک ئەو بهێنن، و جگە لە خوا شایەتەکانتان

بانگ بکەن، ئەگەر ڕاستگۆن. بەڵام ئەگەر نەتانکرد — و هەرگیزیش ناتوانن بیکەن — ئەوا خۆتان بپارێزن لەو ئاگرەی کە سووتەمەنییەکەی خەڵک و بەردە، و بۆ بێبڕوایان ئامادە کراوە. (٢١–٢٤)

مژدە بدە بەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە کە باخەکانێکیان بۆ هەیە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات. هەر کاتێک بەروبوومێکیان لێ ببەخشرێت وەک ڕۆزی، دەڵێن: «ئەمە ئەوەیە کە پێشتر پێمان بەخشرابوو،» چونکە ئەوەی پێیان دەدرێت لە یەکتر دەچێت. لەوێدا هاوسەرانی پاکیان بۆ هەیە، و بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە.[1] (٢٥)

بەڕاستی خوا شەرم ناکات لەوەی نموونە بە مێشوولەیەک بهێنێتەوە، یان بە هەر شتێک لەو سەرووتر. جا ئەوانەی بڕوایان هێناوە دەزانن کە ئەوە ڕاستییە لە پەروەردگاریانەوە، بەڵام ئەوانەی بێبڕوان دەڵێن: «خوا مەبەستی چییە لەم نموونەیە؟» بەهۆیەوە زۆر کەس گومڕا دەهێڵێتەوە، و بەهۆیەوە زۆر کەسیش ڕێنمایی دەکات — و بەهۆیەوە جگە لە لەڕێدەرچووان کەس گومڕا ناکات: ئەوانەی پەیمانی خوا دەشکێنن دوای ئەوەی پتەو کراوە، و ئەوەی خوا فەرمانی داوە بگەیەنرێت دەبڕچڕێنن، و لە زەویدا خراپەکاری دەکەن. ئا ئەوانەن زیانمەندان. چۆن بێبڕوا دەبن بە خوا، لە کاتێکدا ئێوە بێگیان بوون و ئەو ژیانی پێ بەخشین؟ پاشان دەتانمرێنێت، پاشان زیندووتان دەکاتەوە، و پاشان بۆ لای ئەو دەگەڕێنرێنەوە. هەر ئەوە کە هەرچی لە زەویدایە هەمووی بۆ ئێوە دروست کردووە؛ پاشان ڕووی کردە ئاسمان و کردی بە حەوت ئاسمانی ڕێکوپێک. و ئەو بە هەموو شتێک زانایە. (٢٦–٢٩)

(ئەی پێغەمبەر) کاتێک پەروەردگارت بە فریشتەکانی فەرموو: «من جێنشینێک لەسەر زەوی دادەنێم،» وتیان: «ئایا کەسێکی تێدا دادەنێیت کە خراپەکاریی تێدا بکات و خوێن بڕێژێت، لە کاتێکدا ئێمە بە سوپاسی تۆوە تەسبیحات دەکەین و بە پاک و پیرۆزت دەزانین؟» فەرمووی: «من ئەوە دەزانم کە ئێوە نایزانن.» و هەموو ناوەکانی فێری ئادەم کرد. پاشان پیشانی فریشتەکانی دان و فەرمووی: «ناوی ئەمانەم پێ بڵێن، ئەگەر ڕاستگۆن.» وتیان: «پاکی و بێگەردی بۆ تۆ! هیچ زانیارییەکمان نییە جگە لەوەی تۆ فێرت کردووین. بەڕاستی هەر تۆی زانای کاربەجێ.» فەرمووی: «ئەی ئادەم، ناوەکانیان پێ ڕابگەیەنە.» جا کاتێک ناوەکانی پێ ڕاگەیاندن، فەرمووی: «ئایا پێم نەوتن کە من نهێنیی ئاسمانەکان و زەوی دەزانم، و دەشزانم چی ئاشکرا دەکەن و چیتان دەشاردەوە؟» (٣٠–٣٣)

و کاتێک بە فریشتەکانمان فەرموو: «کڕنووش بۆ ئادەم ببەن،» کڕنووشیان برد — جگە لە ئیبلیس. ئەو سەرپێچیی کرد و خۆی بە گەورە زانی، و بوو بە یەکێک لە بێبڕوایان. و فەرموومان: «ئەی ئادەم، خۆت و هاوسەرەکەت لە بەهەشتدا نیشتەجێ بن، و بە ئارەزووی خۆتان لە هەر شوێنێکی کە دەتانەوێت بخۆن؛ بەڵام نزیکی ئەم درەختە مەکەون، ئەگینا دەبنە ستەمکاران.» جا شەیتان لەوێ خلیسکاندنی، و لەو بارەی تێیدا بوون دەری کردن. و فەرموومان: «دابەزن، هەندێکتان دوژمنی هەندێکتان! و لە زەویدا جێگای نیشتەجێبوون و بژێوییەکتان بۆ هەیە تا کاتێکی دیاریکراو.» پاشان ئادەم چەند وشەیەکی لە پەروەردگارییەوە وەرگرت، ئەویش تەوبەی لێ وەرگرت: بەڕاستی هەر ئەوە تەوبەوەرگری میهرەبان. فەرموومان: «هەمووتان لێرە دابەزن. جا هەر کاتێک ڕێنماییتان لە

[1] ئەم ئایەتە بە تۆندی ئاماژە بەوە دەکات کە بەهەشت بە جۆرێک لە جۆرەکان جەستەیی دەبێت، هاوشێوەی ئەم جیهانەی ئێستامان، و تەنها ڕۆحی نابێت.

منەوە بۆ هات، ئەوەی شوێن ڕێنماییەکەم بکەوێت نە ترسیان لەسەر دەبێت و نە خەمبار دەبن؛ بەڵام ئەوانەی بێبڕوا بن و نیشانەکانمان بە درۆ بزانن — ئەوانە هاوەڵانی ئاگرن، و بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە.» (٣٤–٣٩)

ئەی نەوەکانی ئیسرائیل، یادی ئەو چاکەیەم بکەنەوە کە لەگەڵم کردوون. و پەیمانەکەم بەجێ بهێنن، منیش پەیمانەکەتان بەجێ دەهێنم؛ و تەنها لە من بترسن. و بڕوا بهێنن بەوەی ناردوومەتە خوارەوە، کە پشتڕاستکەرەوەی ئەوەیە لای ئێوەیە، و یەکەم کەس مەبن کە بێبڕوا دەبێت پێی. و ئایەتەکانم بە نرخێکی کەم مەفرۆشن، و تەنها لە من بترسن. و ڕاستی بە پووچ مەپۆشن، و ڕاستی مەشارنەوە لە کاتێکدا دەیزانن. و نوێژ بەجێ بهێنن و زەکات بدەن، و لەگەڵ کڕنووشبەراندا کڕنووش ببەن. ئایا فەرمان بە خەڵکی دەدەن بە چاکە و خۆتان لەبیر دەکەن، لە کاتێکدا کتێب دەخوێننەوە؟ ئایا ژیری بەکار ناهێنن؟ و بە ئارامگرتن و نوێژ داوای یارمەتی بکەن — و بەڕاستی ئەوە کارێکی قورسە، مەگەر لەسەر ملکەچان، ئەوانەی دەزانن بە پەروەردگاریان دەگەن، و بۆ لای ئەو دەگەڕێنەوە. (٤٠–٤٦)

ئەی نەوەکانی ئیسرائیل، یادی ئەو چاکەیەم بکەنەوە کە لەگەڵم کردوون، و ئەوەی کە من ڕێزی ئێوەم دا بەسەر هەموو خەڵکیدا. و خۆتان بپارێزن لە ڕۆژێک کە هیچ کەس بە هیچ شتێک بەکەڵکی کەس نایەت، و تکای لێ وەرناگیرێت، و بارمتەی لێ ناسەنرێت، و یارمەتییش نادرێن. و یاد بکەنەوە کاتێک لە دەستی داروودەستەی فیرعەون ڕزگارمان کردن، کە سەختترین ئازاریان دەدان، کوڕەکانتانیان سەردەبڕی و ژنەکانتانیان دەهێشتەوە — و لەوەدا تاقیکردنەوەیەکی گەورە هەبوو لە پەروەردگارتانەوە؛ و کاتێک دەریامان بۆ لەت کردن، و ڕزگارمان کردن، و داروودەستەی فیرعەونمان نوقم کرد لە کاتێکدا ئێوە تەماشاتان دەکرد؛ و کاتێک چل شەو وادەمان لەگەڵ مووسا دانا، پاشان لە دوای ئەو گوێرەکەکەتان (بە پەرستراو) گرت، و ستەمکار بوون. پاشان لە دوای ئەوەش لێتان بوورین، بۆ ئەوەی سوپاسگوزار بن. (٤٧–٥٢)

و یاد بکەنەوە کاتێک کتێب و جیاکەرەوە (فورقان)مان بە مووسا بەخشی، بۆ ئەوەی ڕێنمایی وەربگرن؛ و کاتێک مووسا بە گەلەکەی وت: «ئەی گەلەکەم، بەڕاستی ئێوە ستەمتان لە خۆتان کرد بە گرتنی گوێرەکەکە. کەواتە بۆ لای بەدیهێنەرتان تەوبە بکەن و خۆتان بکوژن: ئەوە بۆ ئێوە باشترە لای بەدیهێنەرتان.» جا تەوبەی لێ وەرگرتن: بەڕاستی هەر ئەوە تەوبەوەرگری میهرەبان. و کاتێک وتتان: «ئەی مووسا، بڕوات پێ ناهێنین تا بە ئاشکرا خوا نەبینین،» ئیتر هەورەبروسکە گرتنی لە کاتێکدا تەماشاتان دەکرد. پاشان دوای مردنتان زیندوومان کردنەوە، بۆ ئەوەی سوپاسگوزار بن. و هەورمان کرد بە سێبەر بەسەرتانەوە، و گەزۆ و شێلاقەمان بۆ ناردنە خوارەوە: «بخۆن لەو شتە پاکانەی پێمان بەخشیون.» ئەوان ستەمیان لە ئێمە نەکرد؛ بەڵکو هەر ستەمیان لە خۆیان دەکرد. (٥٣–٥٧)

و کاتێک فەرموومان: «بچنە ئەم شارەوە و بە ئارەزووی خۆتان لە هەر شوێنێکی کە دەتانەوێت بخۆن؛ و بە کڕنووشبردنەوە لە دەرگاکەوە بچنە ژوورەوە و بڵێن: "بارمان سووک بکە،" ئێمەش لە گوناهەکانتان خۆش دەبین و بۆ چاکەکارانیش زیاد دەکەین.» بەڵام ستەمکاران قسەیەکیان گۆڕی بە جگە لەوەی پێیان وترابوو، بۆیە سزایەکمان لە ئاسمانەوە نارد خوارەوە بەسەر ستەمکاراندا بەهۆی ئەوەی بەردەوام لە ڕێ دەردەچوون. (٥٨–٥٩)

و کاتێک مووسا داوای ئاوی بۆ گەلەکەی کرد، فەرموومان: «بە گۆچانەکەت لە بەردەکە بدە.» جا دوازدە کانیی لێ هەڵقوڵا، و هەر تیرەیەک شوێنی ئاوخواردنەوەی خۆی زانی. «بخۆن و بخۆنەوە لە ڕۆزیی خوا، و لە زەویدا

بە خراپەکاری مەگەڕێن.» و کاتێک وتتان: «ئەی مووسا، ئێمە ئارام ناگرین لەسەر یەک جۆر خواردن. کەواتە لە پەروەردگارت بپارێوە بۆمان کە لەوەی زەوی دەپرۆێنێت بۆمان دەربهێنێت — لە سەوزەکەی، و خەیارەکەی، و سیرەکەی، و نیسکەکەی و پیازەکەی.» وتی: «ئایا ئەوەی خراپترە دەیگۆڕنەوە بەوەی باشترە؟ دابەزنە شارێک، ئەوەی داواتان کرد لەوێ بۆتان هەیە.» و سووکی و هەژاری درا بەسەریاندا، و بە خەشمی خواوە گەڕانەوە. ئەوەش لەبەر ئەوە بوو کە بەردەوام بێبڕوا دەبوون بە ئایەتەکانی خوا و پێغەمبەرانیان بە ناهەق دەکوشت؛ ئەوە لەبەر ئەوە بوو کە سەرپێچییان دەکرد و بەردەوام دەستدرێژییان دەکرد. (٦٠–٦١)

بەڕاستی ئەوانەی بڕوایان هێناوە، و جوولەکەکان، و گاورەکان، و سابیئەکان — هەر کەسێک بڕوای بە خوا و ڕۆژی دوایی هێنابێت و کردەوەی چاکی کردبێت — ئەوانە پاداشتیان لای پەروەردگاریانە؛ نە ترسیان لەسەر دەبێت و نە خەمبار دەبن.[2] (٦٢)

و کاتێک پەیمانمان لێ وەرگرتن و کێوی تووڕمان بەسەرتاندا بەرز کردەوە: «ئەوەی پێمان بەخشیون بە تووندی بیگرن، و ئەوەی تێیدایە لە یادتان بێت، بۆ ئەوەی پارێزکار بن.» پاشان لە دوای ئەوە پشتتان هەڵکرد، و ئەگەر فەزڵ و میهرەبانیی خوا بەسەرتانەوە نەبووایە، بێگومان لە زیانمەندان دەبوون. و بێگومان ئەوانەتان ناسیوە کە لە ئێوە لە (ڕۆژی) شەممەدا سنووریان بەزاند، ئێمەش پێمان وتن: «ببنە مەیموونی ڕیسوا!» جا ئەوەمان کردە پەندێک بۆ ئەوانەی سەردەمی خۆیان و بۆ ئەوانەی دوای ئەوان هاتن، و ئامۆژگارییەک بۆ پارێزکاران. (٦٣–٦٦)

و کاتێک مووسا بە گەلەکەی وت: «خوا فەرمانتان پێ دەدات مانگایەک سەربڕن،» وتیان: «ئایا گاڵتەمان پێ دەکەیت؟» وتی: «پەنا بە خوا دەگرم لەوەی لە نەفامان بم.» وتیان: «لە پەروەردگارت بپارێوە بۆمان تا بۆمان ڕوون بکاتەوە ئەو مانگایە چییە.» وتی: «ئەو دەفەرموێت مانگایەکە نە پیرە و نە پارێن، بەڵکو میانەیە لە نێوان ئەو دووانەدا. دەی ئەوەی فەرمانتان پێ دەدرێت بیکەن.» وتیان: «لە پەروەردگارت بپارێوە بۆمان تا بۆمان ڕوون بکاتەوە ڕەنگی چییە.» وتی: «ئەو دەفەرموێت مانگایەکی زەردە، ڕەنگەکەی گەشە، دڵی تەماشاکەران خۆش دەکات.» وتیان: «لە پەروەردگارت بپارێوە بۆمان تا بۆمان ڕوون بکاتەوە ئەوە چییە؛ بەڕاستی مانگاکان لە ئێمە تێکەڵ بوون. و ئێمە، ئەگەر خوا بیەوێت، ڕێنمایی وەردەگرین.» وتی: «ئەو دەفەرموێت مانگایەکە ڕام نەکراوە بۆ کێڵانی زەوی و نە بۆ ئاودانی کشتوکاڵ، بێعەیبە و هیچ پەڵەیەکی تێدا نییە.» وتیان: «ئێستا ڕاستییەکەت هێنا.» جا سەربان بڕی، هەرچەندە نزیک بوو نەیکەن. و یاد بکەنەوە کاتێک کەسێکتان کوشت و لەسەری کەوتنە ناکۆکی — و خوا دەرخەری ئەوە بوو کە دەتانشاردەوە — جا فەرموومان: «بە پارچەیەکی (مانگاکە) لێی بدەن.» ئا بەو شێوەیە خوا مردووان زیندوو دەکاتەوە و نیشانەکانی خۆیتان پیشان دەدات، بۆ ئەوەی ژیری بەکار بهێنن. پاشان لە دوای ئەوەش دڵەکانتان ڕەق بوون، جا وەک بەردن، یان لەوەش ڕەقتر — چونکە بەردی وا هەیە ڕووباری لێ هەڵدەقوڵێت، و هەشیانە لەت دەبێت و ئاوی لێ دێتە دەرەوە، و هەشیانە لە ترسی خوا بەردەبێتەوە. و خوا بێئاگا نییە لەوەی دەیکەن. (٦٧–٧٤)

ئایا (ئەی بڕواداران) بەو هیوایەن کە بڕواتان پێ بهێنن، لە کاتێکدا دەستەیەک لەوان فەرموودەی خوایان دەبیست و پاشان، دوای ئەوەی تێی گەیشتبوون، بە ئەنقەست دەیانگۆڕی؟ و کاتێک بە بڕوادارانی دەگەن دەڵێن: «بڕوامان

[2] ئەم ئایەتە بنەڕەتییە زۆر شت لەبارەی فرەیی و لێبوردەیی ئایینی لە ئیسلامدا دەڵێت.

هێناوە،» بەڵام کاتێک لەگەڵ یەکتر بە تەنیا دەبن دەڵێن: «ئایا ئەوەیان بۆ باس دەکەن کە خوا بۆ ئێوەی ئاشکرا کردووە، تا لای پەروەردگارتان بیکەنە بەڵگە لەسەرتان؟ ئایا ژیریتان نییە؟» ئایا نازانن کە خوا دەزانێت چی دەشارنەوە و چی ئاشکرا دەکەن؟ و لە نێویاندا نەخوێندەوار هەن، کە لە کتێب هیچ نازانن جگە لە ئاواتی پووچ؛ و ئەوان تەنها گومان دەبەن. جا وای بۆ ئەوانەی بە دەستی خۆیان کتێب دەنووسن و پاشان دەڵێن: «ئەمە لە لایەن خواوەیە،» تا بە نرخێکی کەم بیفرۆشن. وای بۆ ئەوان لەوەی دەستەکانیان نووسیویەتی، و وای بۆ ئەوان لەوەی بەدەستی دەهێنن! و دەڵێن: «ئاگر بەرمان ناکەوێت مەگەر چەند ڕۆژێکی ژمێردراو.» بڵێ: «ئایا پەیمانێکتان لە خوا وەرگرتووە — کە خوا هەرگیز پەیمانی خۆی ناشکێنێت — یان شتێک لەسەر خوا دەڵێن کە نایزانن؟» نەخێر: هەر کەسێک خراپەیەک بکات و گوناهەکەی دەوری بدات — ئەوانە هاوەڵانی ئاگرن، و بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە؛ و ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە — ئەوانە هاوەڵانی بەهەشتن، و بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. (٧٥–٨٢)

و کاتێک پەیمانمان لە نەوەکانی ئیسرائیل وەرگرت: «جگە لە خوا کەس مەپەرستن؛ و لەگەڵ دایک و باوک و خزمان، و هەتیوان و هەژاران چاکەکار بن؛ و قسەی جوان بۆ خەڵکی بکەن؛ و نوێژ بەجێ بهێنن و زەکات بدەن.» پاشان پشتتان هەڵکرد، جگە لە کەمێکتان، و ئێوە هەر ڕووتان وەرگێڕاوە. و کاتێک پەیمانمان لێ وەرگرتن: «خوێنی یەکتر مەڕێژن، و یەکتر لە ماڵەکانتان دەرمەکەن.» پاشان دانتان پێدا نا، و خۆشتان شایەتن لەسەری. کەچی ئەوەتا ئێوە یەکتر دەکوژن و دەستەیەک لە خۆتان لە ماڵەکانیان دەردەکەن، بە گوناە و دوژمنایەتی پشتی یەکتر دەگرن لە دژیان — و ئەگەر بە دیلی بێنە لاتان بە بارمتە ئازادیان دەکەن، لە کاتێکدا هەر دەرکردنەکەیان لەسەرتان قەدەغە بوو. ئایا بڕوا بە هەندێکی کتێب دەهێنن و بە هەندێکی بێبڕوا دەبن؟ جا پاداشتی کەسێک لە ئێوە کە وا بکات چییە جگە لە سەرشۆڕی لە ژیانی دنیادا، و لە ڕۆژی قیامەتیشدا دەگێڕدرێنەوە بۆ سەختترین سزا؟ و خوا بێئاگا نییە لەوەی دەیکەن. ئا ئەوانە ئەو کەسانەن کە ژیانی دنیایان بە دواڕۆژ کڕیوە: بۆیە سزایان لەسەر سووک ناکرێت، و یارمەتییش نادرێن. (٨٣–٨٦)

و بێگومان کتێبمان بە موسا بەخشی و لە دوای ئەو یەک لە دوای یەک پێغەمبەرانمان نارد؛ و بەڵگە ڕوونەکانمان بە عیسای کوڕی مەریەم بەخشی و بە ڕۆحی پیرۆز پشتگیریمان کرد. ئایا هەر کاتێک پێغەمبەرێک شتێکی بۆ هێنابن کە دڵتان نەیویستبێت، خۆتان بە گەورە زانیوە — هەندێکتان بە درۆ خستنەوە، و هەندێکتان کوشتن؟ و دەڵێن: «دڵەکانمان داپۆشراون.» نەخێر — بەڵکو خوا نەفرەتی لێ کردوون بەهۆی بێبڕواییەکەیانەوە، بۆیە زۆر کەم بڕوا دەهێنن. و کاتێک کتێبێکیان لە لایەن خواوە بۆ هات کە پشتڕاستکەرەوەی ئەوەیە لایانە — هەرچەندە پێشتر داوای سەرکەوتنیان دەکرد بەسەر بێبڕوایاندا — کاتێک ئەوەی دەیانناسی بۆیان هات، بێبڕوا بوون پێی. کەواتە نەفرەتی خوا لەسەر بێبڕوایان بێت. چەند خراپە ئەوەی خۆیانیان پێ فرۆشتووە: کە بێبڕوا دەبن بەوەی خوا ناردوویەتە خوارەوە، لە ڕق و ئیرەییەوە کە خوا لە فەزڵی خۆی دەیبارێنێت بەسەر هەر کەسێک لە بەندەکانی کە بیەوێت. بۆیە بە خەشم لەسەر خەشمەوە گەڕانەوە؛ و بۆ بێبڕوایان سزایەکی سووکەر هەیە. و کاتێک پێیان دەوترێت: «بڕوا بهێنن بەوەی خوا ناردوویەتە خوارەوە،» دەڵێن: «ئێمە بڕوامان بەوە هەیە کە بۆ خۆمان نێردراوەتە خوارەوە،» و بێبڕوا دەبن بەوەی لە دوای ئەوە هاتووە، هەرچەندە ئەو ڕاستییە و پشتڕاستکەرەوەی ئەوەیە لایانە. بڵێ: «ئەی بۆچی پێشتر پێغەمبەرانی خواتان دەکوشت، ئەگەر بڕوادار بوون؟» و بێگومان موسا

بە بەڵگە ڕوونەکانەوە بۆتان هات، پاشان لە دوای ئەو گوێرەکەکەتان (بە پەرستراو) گرت، و ستەمکار بوون. (٨٧–٩٢)

و کاتێک پەیمانمان لێ وەرگرتن و کێوی توورمان بەسەرتاندا بەرز کردەوە: «ئەوەی پێمان بەخشیون بە تووندی بیگرن، و گوێ بگرن.» وتیان: «بیستمان، و سەرپێچیمان کرد» — و بەهۆی بێبڕواییەکەیانەوە خۆشەویستیی گوێرەکەکە ڕژێنرایە دڵەکانیانەوە. بڵێ: «چەند خراپە ئەوەی باوەڕەکەتان فەرمانتان پێ دەدات، ئەگەر بڕوادارن.» بڵێ: «ئەگەر ماڵی دواڕۆژ لای خوا تەنها بۆ ئێوەیە، بەبێ خەڵکی دیکە، ئەوا ئاواتی مردن بخوازن — ئەگەر ڕاستگۆن.» بەڵام هەرگیز ئاواتی ناخوازن، بەهۆی ئەوەی دەستەکانیان پێشیان خستووە. و خوا بە ستەمکاران زانایە. و بێگومان دەیانبینیت لە هەموو خەڵکی بەتەماتر بۆ ژیان — تەنانەت لە هاوبەشدانەرانیش. هەر یەکێکیان حەز دەکات هەزار ساڵ تەمەنی پێ بدرێت؛ کەچی ئەگەر تەمەنی درێژیشی پێ بدرێت لە سزا دووری ناخاتەوە. و خوا بینەرە بەوەی دەیکەن. (٩٣–٩٦)

بڵێ: «هەر کەسێک دوژمنی جبریل بێت — ئەوا هەر ئەوە بە مۆڵەتی خوا دابەزاندووەتە سەر دڵت، پشتڕاستکەرەوەی ئەوەیە کە پێش خۆی بووە، و ڕێنمایی و مژدەیە بۆ بڕواداران — هەر کەسێک دوژمنی خوا و فریشتەکانی و پێغەمبەرانی و جبریل و میکائیل بێت — ئەوا بێگومان خوا دوژمنی بێبڕوایانە.» و بێگومان ئایەتی ڕوونمان بۆ ناردوویتە خوارەوە، و جگە لە لەڕێدەرچووان کەس بێبڕوا نابێت پێیان. ئایا هەر کاتێک پەیمانێک ببەستن، دەستەیەک لەوان فڕێی دەدەن؟ بەڵکو زۆربەیان بڕوا ناهێنن. (٩٧–١٠٠)

و کاتێک پێغەمبەرێکیان لە لایەن خواوە بۆ هات کە پشتڕاستکەرەوەی ئەوەیە لایانە، دەستەیەک لەوانەی کتێبیان پێ درابوو کتێبی خوایان فڕێ دایە پشت خۆیانەوە، وەک ئەوەی هیچ نەزانن، و شوێن ئەوە کەوتن کە شەیتانەکان لە سەردەمی فەرمانڕەوایی سولەیماندا دەیانخوێندەوە. سولەیمان بێبڕوا نەبوو؛ بەڵکو شەیتانەکان بێبڕوا بوون، جادوویان فێری خەڵکی دەکرد و ئەوەش کە بۆ دوو فریشتەکە لە بابل نێردرابووە خوارەوە، هارووت و ماروت. بەڵام ئەو دووانە کەسیان فێر نەدەکرد تا نەیانوتبایە: «ئێمە تەنها تاقیکردنەوەیەکین، کەواتە بێبڕوا مەبە.» جا خەڵکی لەو دووانەوە ئەوە فێر دەبوون کە جیاوازیی پێ دەخەنە نێوان پیاو و هاوسەرەکەی — هەرچەندە بەوە زیانیان بە کەس نەدەگەیاند مەگەر بە مۆڵەتی خوا — و ئەوە فێر دەبوون کە زیانی پێ دەگەیاندن و سوودی پێ نەدەگەیاندن، و بەباشی دەیانزانی کە هەر کەسێک ئەوە بکرێت لە دواڕۆژدا هیچ بەشێکی نابێت. و چەند خراپە ئەوەی خۆیانیان پێ فرۆشتووە، ئەگەر بیانزانیایە. و ئەگەر ئەوان بڕوایان بهێنایە و پارێزکار بوونایە، پاداشتێک لە لایەن خواوە زۆر باشتر دەبوو، ئەگەر بیانزانیایە. (١٠١–١٠٣)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، (بە پێغەمبەر) مەڵێن «ڕاعینا»، بەڵکو بڵێن «چاوێکمان لێ بکە»، و باش گوێ بگرن — چونکە سزایەکی بەئازار چاوەڕێی بێبڕوایان دەکات. نە ئەوانەی بێبڕوان لە خاوەن کتێبەکان و نە هاوبەشدانەران حەز ناکەن هیچ خێرێک لە پەروەردگارتانەوە بۆتان بێتە خوارەوە؛ بەڵام خوا هەر کەسێک بیەوێت تایبەتی دەکات بە میهرەبانیی خۆی، و خوا خاوەنی فەزڵی بێپایانە. هەر ئایەتێک هەڵبوەشێنینەوە یان لەبیری ببەینەوە، لەو باشتر یان وەک ئەو دەهێنین. ئایا نازانیت کە خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە؟ ئایا نازانیت کە مولکی ئاسمانەکان و زەوی هەر بۆ خوایە، و جگە لە خوا نە پشتیوانێکتان هەیە و نە یارمەتیدەرێک؟ یان دەتانەوێت پرسیار لە پێغەمبەرەکەتان بکەن وەک پێشتر پرسیار لە موسا کرا؟ هەر کەسێک بڕوا بە بێبڕوایی بگۆڕێتەوە،

ئەوا بێگومان لە ڕێگای ڕاست لای داوە. زۆرێک لە خاوەن کتێبەکان ئاواتەخوازن دوای بڕواهێنانتان بتانگێڕنەوە بۆ بێبڕوایی، لە ئیرەییەکەوە کە لە دەروونیاندایە، دوای ئەوەی ڕاستییان بۆ ڕوون بووەتەوە. بەڵام ببوورن و چاوپۆشی بکەن، تا خوا فەرمانی خۆی دەهێنێت: بەڕاستی خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. نوێژ بەجێ بهێنن و زەکات بدەن؛ هەر چاکەیەک بۆ خۆتان پێش بخەن، لای خوا دەیدۆزنەوە. بەڕاستی خوا بینەرە بە هەموو ئەوەی دەیکەن. (١٠٤–١١٠)

دەڵێن: «کەس ناچێتە بەهەشتەوە مەگەر جوولەکە بێت یان گاور.» ئەوە ئاواتە پووچەکانی خۆیانە. بڵێ: «بەڵگەکەتان بهێنن، ئەگەر ڕاستگۆن.» نەخێر: هەر کەسێک بە تەواوی خۆی بداتە دەست خوا و چاکەکار بێت، پاداشتی لای پەروەردگارییەتی؛ نە ترسیان لەسەر دەبێت و نە خەمبار دەبن. جوولەکەکان دەڵێن: «گاورەکان لەسەر هیچ نین،» و گاورەکانیش دەڵێن: «جوولەکەکان لەسەر هیچ نین،» هەرچەندە هەردوولا کتێب دەخوێننەوە. ئەوانەی نازانن هەر وەک قسەی ئەوان دەڵێن. جا خوا لە ڕۆژی قیامەتدا دادوەری لە نێوانیاندا دەکات دەربارەی ئەوەی جیاوازییان تێدا هەبوو. (١١١–١١٣)

کێ ستەمکارترە لەو کەسەی ڕێگری دەکات لەوەی ناوی خوا لە مزگەوتەکانیدا یاد بکرێت، و هەوڵی وێرانکردنیان دەدات؟ ئەوانە نەدەبوو بچنە ناویانەوە مەگەر بە ترسەوە. لە دنیادا سەرشۆڕییان بۆ هەیە، و لە دواڕۆژیشدا سزایەکی گەورە. ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوا هەر بۆ خوایە: ڕوو بکەنە هەر لایەک، ڕووی خوا لەوێیە. بەڕاستی خوا فراوانی زانایە. (١١٤–١١٥)

دەڵێن: «خوا منداڵێکی بۆ خۆی داناوە.» پاکی و بێگەردی بۆ ئەو! نەخێر — هەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدایە هەر بۆ ئەوە؛ هەموو فەرمانبەرداری ئەون، بەدیهێنەری ئاسمانەکان و زەوی. کاتێک بڕیاری شتێک دەدات، تەنها پێی دەفەرموێت «ببە»، ئیتر دەبێت. ئەوانەی نازانن دەڵێن: «بۆچی خوا قسەمان لەگەڵ ناکات، یان نیشانەیەکمان بۆ نایەت؟» ئەوانەی پێش ئەوانیش هەر وایان وت، قسەیەکی وەک قسەی ئەمان: دڵەکانیان لە یەک دەچن. بێگومان ئێمە نیشانەکانمان ڕوون کردووەتەوە بۆ گەلێک کە دڵنیان. (ئەی پێغەمبەر) ئێمە تۆمان بە ڕاستییەوە ناردووە، وەک مژدەدەر و ئاگادارکەرەوە؛ و دەربارەی هاوەڵانی دۆزەخ پرسیارت لێ ناکرێت. جوولەکەکان هەرگیز لێت ڕازی نابن، و گاورەکانیش، تا شوێن ئایینەکەیان نەکەویت. بڵێ: «ڕێنمایی خوا، هەر ئەوە ڕێنمایی ڕاستەقینەیە.» و ئەگەر شوێن ئارەزووەکانیان بکەویت دوای ئەو زانیارییەی بۆت هاتووە، ئەوا لە بەرامبەر خوادا نە پشتیوانێکت دەبێت و نە یارمەتیدەرێک. ئەوانەی کتێبمان پێ بەخشیون، و بەو شێوەیە دەیخوێننەوە کە شایستەی خوێندنەوەیەتی — ئەوانە بڕوایان پێی هەیە. و ئەوانەش کە بێبڕوا دەبن پێی — ئەوانەن زیانمەندان. (١١٦–١٢١)

ئەی نەوەکانی ئیسرائیل، یادی ئەو چاکەیەم بکەنەوە کە لەگەڵم کردوون، و ئەوەی کە من ڕێزی ئێوەم دا بەسەر هەموو خەڵکیدا. و خۆتان بپارێزن لە ڕۆژێک کە هیچ کەس بە هیچ شتێک بەکەڵکی کەس نایەت، و بارمتەی لێ وەرناگیرێت، و تکا سوودی پێ ناگەیەنێت، و یارمەتییش نادرێن. و کاتێک ئیبراهیم پەروەردگاری بە چەند وشەیەک تاقی کردەوە، و ئەویش بە تەواوی بەجێی هێنان، فەرمووی: «من دەتکەم بە پێشەوا بۆ خەڵکی.» ئیبراهیم وتی: «ئەی لە نەوەکانیشم؟» فەرمووی: «پەیمانەکەم ستەمکاران ناگرێتەوە.» (١٢٢–١٢٤)

و کاتێک ماڵەکە (کەعبە)مان کردە شوێنی گەڕانەوە بۆ خەڵکی و جێگای ئاسایش: «مەقامی ئیبراهیم بکەن بە شوێنی نوێژ.» و فەرمانمان بە ئیبراهیم و ئیسماعیل دا: «ماڵەکەم پاک بکەنەوە بۆ ئەوانەی بە دەوریدا

دەسووڕێنەوە، و ئەوانەی تێیدا گۆشەگیر دەبن، و ئەوانەی ڕکووع و کڕنووش دەبەن.» و کاتێک ئیبراهیم وتی: «پەروەردگارم، ئەمە بکە بە شارێکی پڕ لە ئاسایش، و لە بەروبووم ڕۆزیی خەڵکەکەی بدە — ئەوانەیان کە بڕوایان بە خوا و ڕۆژی دوایی هەیە.» فەرمووی: «و ئەوەش کە بێبڕوا بێت، کەمێک لە خۆشی بەهرەمەندی دەکەم، پاشان بەرەو سزای ئاگر ڕاپێچی دەکەم — و چەند خراپە ئەو سەرەنجامە.» (١٢٥–١٢٦)

و کاتێک ئیبراهیم و ئیسماعیل بناغەکانی ماڵەکەیان بەرز دەکردەوە: «پەروەردگارمان، ئەمەمان لێ وەربگرە؛ بەڕاستی هەر تۆی بیسەری زانا. پەروەردگارمان، بمانکە بە ملکەچی خۆت، و لە نەوەکانیشمان ئوممەتێک کە ملکەچی تۆ بن؛ و ڕێوڕەسمی پەرستنمان پیشان بدە و تەوبەمان لێ وەربگرە: بەڕاستی هەر تۆی تەوبەوەرگری میهرەبان. پەروەردگارمان، لە نێویاندا پێغەمبەرێک لە خۆیان بنێرە کە ئایەتەکانی تۆیان بەسەردا بخوێنێتەوە، و فێری کتێب و دانایییان بکات، و پاکیان بکاتەوە: بەڕاستی هەر تۆی باڵادەستی کاربەجێ.» (١٢٧–١٢٩)

کێ ڕوو لە ئایینی ئیبراهیم وەردەگێڕێت جگە لەو کەسەی خۆی گێل کردبێت؟ بێگومان ئێمە لە دنیادا هەڵمانبژارد، و لە دواڕۆژیشدا بێگومان لە چاکەکاران دەبێت. کاتێک پەروەردگاری پێی فەرموو: «ملکەچ بە،» وتی: «ملکەچی پەروەردگاری جیهانیان بووم.» و ئیبراهیم هەر ئەوەی بە کوڕەکانی ڕاسپارد، هەروەها یەعقووبیش: «کوڕەکانم، بەڕاستی خوا ئەم ئایینەی بۆ هەڵبژاردوون؛ کەواتە مەمرن مەگەر بە ملکەچی (موسڵمانی).» (١٣٠–١٣٢)

یان ئایا ئێوە ئامادە بوون کاتێک مردن هاتە سەر یەعقووب، کاتێک بە کوڕەکانی وت: «لە دوای من چی دەپەرستن؟» وتیان: «پەرستراوی تۆ و پەرستراوی باوباپیرانت ئیبراهیم و ئیسماعیل و ئیسحاق دەپەرستین — تاکە پەرستراوێک — و ئێمە ملکەچی ئەوین.» ئەوە ئوممەتێک بوو تێپەڕی: بۆ ئەوانە ئەوەی بەدەستیان هێنا، و بۆ ئێوەشە ئەوەی بەدەستتان هێناوە؛ و دەربارەی ئەوەی ئەوان دەیانکرد پرسیارتان لێ ناکرێت. (١٣٣–١٣٤)

دەڵێن: «ببنە جوولەکە یان گاور، ڕێنمایی وەردەگرن.» بڵێ: «نەخێر — بەڵکو ئایینی ئیبراهیم، کە ڕاست و یەکتاپەرست بوو؛ و لە هاوبەشدانەران نەبوو.» بڵێن: «بڕوامان هێناوە بە خوا، و بەوەی بۆ ئێمە نێردراوەتە خوارەوە، و بەوەی بۆ ئیبراهیم و ئیسماعیل و ئیسحاق و یەعقووب و نەوەکان نێردراوەتە خوارەوە، و بەوەی بە موسا و عیسا دراوە، و بەوەی بە پێغەمبەران دراوە لە پەروەردگاریانەوە. جیاوازی ناخەینە نێوان هیچ یەکێکیان، و ئێمە ملکەچی ئەوین.» جا ئەگەر بڕوایان هێنا وەک چۆن ئێوە بڕواتان هێناوە، ئەوا بێگومان ڕێنماییان وەرگرتووە؛ بەڵام ئەگەر پشتیان هەڵکرد، ئەوا تەنها لە دووبەرەکیدان. خوا لە بەرامبەریاندا بەست دەبێت: و هەر ئەوە بیسەری زانا. ڕەنگی خوا (ڕەنگی ئێمەیە) — و کێ لە خوا ڕەنگی جوانترە؟ و ئێمە تەنها ئەو دەپەرستین. (١٣٥–١٣٨)

بڵێ: «ئایا دەربارەی خوا دەمەقاڵێمان لەگەڵ دەکەن، لە کاتێکدا ئەو پەروەردگاری ئێمە و پەروەردگاری ئێوەشە؟ کردەوەکانی ئێمە بۆ ئێمە، و کردەوەکانی ئێوەش بۆ ئێوە؛ و ئێمە تەنها بۆ ئەو دڵسۆزین. یان دەڵێن ئیبراهیم و ئیسماعیل و ئیسحاق و یەعقووب و نەوەکان جوولەکە یان گاور بوون؟» بڵێ: «ئایا ئێوە زاناترن یان خوا؟» و کێ ستەمکارترە لەو کەسەی شایەتییەک دەشارێتەوە کە لە خواوە لایەتی؟ و خوا بێئاگا نییە لەوەی دەیکەن. ئەوە ئوممەتێک بوو تێپەڕی: بۆ ئەوانە ئەوەی بەدەستیان هێنا، و بۆ ئێوەشە ئەوەی بەدەستتان هێناوە؛ و دەربارەی ئەوەی ئەوان دەیانکرد پرسیارتان لێ ناکرێت. (١٣٩–١٤١)

گێلەکانی نێو خەڵکی دەڵێن: «چی ڕووی لێ وەرگێڕان لەو قیبلەیەی کە لەسەری بوون؟» بڵێ: «ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوا هەر بۆ خوایە؛ هەر کەسێک بیەوێت ڕێنمایی دەکات بۆ ڕێگای ڕاست.» ئا بەو شێوەیە ئێوەمان کردووە بە ئوممەتێکی میانەڕەو، تا شایەت بن بەسەر خەڵکیدا، و پێغەمبەریش شایەت بێت بەسەر ئێوەدا. و ئەو قیبلەیەی کە لەسەری بوویت تەنها بۆ ئەوەمان دانا تا ئەوانەی شوێن پێغەمبەر دەکەون جیا بکەینەوە لەوانەی لەسەر پاژنەی پێیان هەڵدەگەڕێنەوە. بەڕاستی ئەوە کارێکی قورس بوو، مەگەر لەسەر ئەوانەی خوا ڕێنمایی کردن؛ و خوا هەرگیز بڕواکەتان بەفیڕۆ نادات. بەڕاستی خوا بەرامبەر بە خەڵکی زۆر دڵسۆز و میهرەبانە. (ئەی پێغەمبەر) بێگومان ڕووتمان بینیوە بەرەو ئاسمان دەیگێڕیت؛ کەواتە بێگومان ڕووت دەکەینە قیبلەیەک کە پێی ڕازی بیت. جا ڕووت بکەرە لای مزگەوتی حەرام؛ و ئێوەش (ئەی بڕواداران) لە هەر شوێنێک بوون ڕووتان بکەنە لای ئەو. ئەوانەی کتێبیان پێ دراوە باش دەزانن کە ئەمە ڕاستییە لە پەروەردگاریانەوە؛ و خوا بێئاگا نییە لەوەی دەیکەن. تەنانەت ئەگەر هەموو نیشانەیەکیش بۆ ئەوانە بهێنیت کە کتێبیان پێ دراوە، شوێن قیبلەکەت ناکەون، و تۆش شوێنکەوتەی قیبلەی ئەوان نیت؛ و ئەوانیش شوێن قیبلەی یەکتر ناکەون. و ئەگەر شوێن ئارەزووەکانیان بکەویت دوای ئەو زانیارییەی بۆت هاتووە، ئەوا بێگومان لە ستەمکاران دەبیت. ئەوانەی کتێبمان پێ بەخشیون دەیناسن وەک چۆن کوڕەکانی خۆیان دەناسن؛ کەچی دەستەیەک لەوان بە زانینەوە ڕاستی دەشارنەوە. ڕاستی لە پەروەردگارتەوەیە، کەواتە هەرگیز لە گومانداران مەبە. هەر کەسێک ئاراستەیەکی هەیە ڕووی تێ دەکات؛ کەواتە لە چاکەکاندا پێشبڕکێ لەگەڵ یەکتر بکەن. لە هەر شوێنێک بن، خوا هەمووتان پێکەوە دەهێنێت: بەڕاستی خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. (١٤٢–١٤٨)

لە هەر شوێنێکەوە دەرچوویت، ڕووت بکەرە لای مزگەوتی حەرام؛ بەڕاستی ئەوە ڕاستییە لە پەروەردگارتەوە. و خوا بێئاگا نییە لەوەی دەیکەن. و لە هەر شوێنێکەوە دەرچوویت، ڕووت بکەرە لای مزگەوتی حەرام؛ و لە هەر شوێنێک بوون ڕووتان بکەنە لای ئەو، تا خەڵکی هیچ بەڵگەیەکیان لە دژتان نەبێت — جگە لە ستەمکارانیان؛ جا لەوان مەترسن، بەڵکو لە من بترسن — و تا چاکەی خۆم بەسەرتاندا تەواو بکەم، و بۆ ئەوەی ڕێنمایی وەربگرن؛ هەروەک چۆن پێغەمبەرێکمان لە خۆتان بۆ ناردوون، ئایەتەکانمانتان بەسەردا دەخوێنێتەوە، و پاکتان دەکاتەوە، و فێری کتێب و داناییتان دەکات، و فێری ئەوەتان دەکات کە نەتاندەزانی. کەواتە یادم بکەن، منیش یادتان دەکەم؛ و سوپاسگوزارم بن و ناسوپاس مەبن. (١٤٩–١٥٢)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، بە ئارامگرتن و نوێژ داوای یارمەتی بکەن: بەڕاستی خوا لەگەڵ ئارامگرانە. و بەوانەی لە ڕێگای خوادا دەکوژرێن مەڵێن: «مردوون.» نەخێر — زیندوون، بەڵام ئێوە هەستی پێ ناکەن. و بێگومان تاقیتان دەکەینەوە بە شتێک لە ترس و برسێتی، و کەمبوونەوەی ماڵ و گیان و بەروبووم. بەڵام مژدە بدە بە ئارامگران — ئەوانەی کاتێک بەڵایەکیان تووش دەبێت دەڵێن: «بەڕاستی ئێمە هی خواین، و هەر بۆ لای ئەو دەگەڕێینەوە.» ئا ئەوانە بەرەکەت و میهرەبانیی پەروەردگاریان لەسەرە؛ و هەر ئەوانەن ڕێنماییکراوان. (١٥٣–١٥٧)

بەڕاستی سەفا و مەروە لە دروشمەکانی خوان. جا هەر کەسێک حەجی ماڵەکە بکات، یان عومرە، هیچ گوناهێکی لەسەر نییە کە لە نێوانیاندا بسووڕێتەوە؛ و هەر کەسێک بە ویستی خۆی چاکەیەک بکات — ئەوا خوا سوپاسگوزاری زانایە. ئەوانەی ئەو بەڵگە ڕوونانە و ئەو ڕێنماییە دەشارنەوە کە ناردوومانەتە خوارەوە، دوای ئەوەی لە کتێبدا بۆ خەڵکیمان ڕوون کردووەتەوە — خوا نەفرەتیان لێ دەکات، و هەموو نەفرەتکەرانیش نەفرەتیان

لێ دەکەن، جگە لەوانەی تەوبە دەکەن و چاکسازی دەکەن و ڕاستی ئاشکرا دەکەن: ئەوانە تەوبەیان لێ وەردەگرم، چونکە هەر منم تەوبەوەرگری میهرەبان. بەڵام ئەوانەی بێبڕوا بوون و بە بێبڕوایی مردن — نەفرەتی خوا و فریشتەکان و هەموو خەڵکییان لەسەرە. بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە؛ سزایان لەسەر سووک ناکرێت، و مۆڵەتیشیان پێ نادرێت. (١٥٨–١٦٢)

پەرستراوی ئێوە تاکە پەرستراوێکە: هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو، بەخشندەی میهرەبان. بەڕاستی لە دروستکردنی ئاسمانەکان و زەویدا؛ و لە بەدوای یەکدا هاتنی شەو و ڕۆژدا؛ و لەو کەشتییانەدا کە بە دەریادا دەڕۆن بەوەی سوود بە خەڵکی دەگەیەنێت؛ و لەو ئاوەدا کە خوا لە ئاسمانەوە دەیبارێنێت، و بەهۆیەوە زەوی دوای مردنی زیندوو دەکاتەوە و هەموو جۆرە گیانلەبەرێکی تێدا بڵاو دەکاتەوە؛ و لە گۆڕینی ئاراستەی باکاندا، و لەو هەورانەدا کە لە نێوان ئاسمان و زەویدا ڕام کراون — نیشانە هەن بۆ گەلێک کە ژیری بەکار دەهێنن. کەچی لە نێو خەڵکیدا هەندێک هەن جگە لە خوا هاوتا دادەنێن، خۆشیان دەوێن وەک خۆشویستنی خوا؛ بەڵام ئەوانەی بڕوایان هێناوە خوایان لە هەموو شتێک زیاتر خۆش دەوێت. خۆزگە ستەمکاران دەیانبینی — وەک چۆن کاتی بینینی سزا دەیبینن — کە هەموو هێز هەر بۆ خوایە، و کە خوا سزای سەختە. کاتێک ئەوانەی شوێنیان کەوتبوون خۆیان بێبەری دەکەن لەوانەی شوێنیان کەوتن، و سزا دەبینن، و هەموو پەیوەندییەکانیان دەپچڕێت، شوێنکەوتووان دەڵێن: «خۆزگە جارێکی دیکە دەرفەتمان دەبوو، تا خۆمان بێبەری بکەین لێیان وەک چۆن ئەوان خۆیان بێبەری کرد لە ئێمە.» ئا بەو شێوەیە خوا کردەوەکانیان پیشان دەدات وەک پەشیمانییەکی تاڵ؛ و هەرگیز لە ئاگر دەرناچن. (١٦٣–١٦٧)

ئەی خەڵکینە، لەوەی لە زەویدا حەڵاڵ و پاکە بخۆن، و شوێن هەنگاوەکانی شەیتان مەکەون: بەڕاستی ئەو دوژمنێکی ئاشکرای ئێوەیە. ئەو تەنها فەرمانتان پێ دەدات بە خراپە و بەدڕەوشتی، و بەوەی شتێک لەسەر خوا بڵێن کە نایزانن. و کاتێک پێیان دەوترێت: «شوێن ئەوە بکەون کە خوا ناردوویەتە خوارەوە،» دەڵێن: «نەخێر — شوێن ئەوە دەکەوین کە باوباپیرانمان لەسەری بینیوە.» چۆن! تەنانەت ئەگەر باوباپیرانیان لە هیچ تێنەگەیشتبن و ڕێنماییشیان وەرنەگرتبێت؟ نموونەی ئەوانەی بێبڕوان وەک نموونەی کەسێکە هاوار بکاتە شتێک کە جگە لە بانگ و هاوار هیچ نابیستێت: کەڕ و لاڵ و کوێرن، بۆیە هیچ تێناگەن. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، لەو شتە پاکانە بخۆن کە پێمان بەخشیون، و سوپاسی خوا بکەن، ئەگەر تەنها ئەو دەپەرستن. ئەو تەنها مردارەوەبوو، و خوێن، و گۆشتی بەراز، و ئەوەی ناوی جگە لە خوای لەسەر هێنرابێت لەسەرتان قەدەغە کردووە. بەڵام هەر کەسێک ناچار بێت، بەبێ ئەوەی ئارەزووی بکات و نە لە پێویست تێپەڕێت، ئەوا هیچ گوناهێکی لەسەر نییە: بەڕاستی خوا لێبوردەی میهرەبانە. (١٦٨–١٧٣)

ئەوانەی ئەوە دەشارنەوە کە خوا لە کتێب ناردوویەتە خوارەوە و بە نرخێکی کەم دەیفرۆشن — ئەوانە جگە لە ئاگر هیچ ناخەنە سکیانەوە. خوا لە ڕۆژی قیامەتدا قسەیان لەگەڵ ناکات، و پاکیشیان ناکاتەوە؛ و سزایەکی بەئازار چاوەڕێیان دەکات. ئا ئەوانەن کە گومڕاییان بە ڕێنمایی کڕیوە، و سزایان بە لێخۆشبوون. ئای چەند خۆڕاگرن لەسەر ئاگر! ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە خوا کتێبی بە ڕاستییەوە ناردووەتە خوارەوە؛ و ئەوانەی دەربارەی کتێب جیاوازییان هەیە بێگومان لە دووبەرەکییەکی قوواڵدان. (١٧٤–١٧٦)

چاکە ئەوە نییە ڕووتان بکەنە لای ڕۆژهەڵات یان ڕۆژئاوا. بەڵکو چاکەکار ئەو کەسەیە کە بڕوای بە خوا و ڕۆژی دوایی و فریشتەکان و کتێب و پێغەمبەران هەیە؛ و لە ماڵەکەی، لەبەر خۆشەویستیی ئەو، دەبەخشێت بە خزمان و هەتیوان و هەژاران و ڕێبوار و داواکاران، و بۆ ئازادکردنی بەندە؛ و نوێژ بەجێ دەهێنێت و زەکات دەدات؛ و ئەو پەیمانانە بەجێ دەهێنێت کە داویەتی؛ و لە تەنگانە و ناخۆشی و لە کاتی مەترسیدا ئارامگرە. ئا ئەوانەن ڕاستگۆیان، و هەر ئەوانەن پارێزکاران. (١٧٧)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، تۆڵەی دادپەروەرانە (قیساس) لەسەرتان نووسراوە لە کوژراواندا: ئازاد بە ئازاد، بەندە بە بەندە، مێینە بە مێینە. بەڵام ئەگەر تاوانبار لە لایەن براکەیەوە بە هەر شێوەیەک لێی خۆش بوون، ئەوا با بە چاکە بەدواداچوونی بۆ بکرێت، و بە جوانی پێی بدرێتەوە. ئەوە ئاسانکارییەکە لە پەروەردگارتانەوە و میهرەبانییەکە؛ جا هەر کەسێک دوای ئەوە دەستدرێژی بکات سزایەکی بەئازاری بۆ هەیە. و لە تۆڵەی دادپەروەرانەدا ژیان بۆ ئێوە هەیە، ئەی خاوەن ژیرییەکان، بۆ ئەوەی پارێزکار بن. لەسەرتان نووسراوە، کاتێک مردن لە یەکێکتان نزیک دەبێتەوە و ماڵێک بەجێ دەهێڵێت، بە شێوەیەکی شایستە وەسیەت بکات بۆ دایک و باوک و خزمە نزیکەکان: ئەرکێکە لەسەر پارێزکاران. جا هەر کەسێک دوای بیستنی بیگۆڕێت، ئەوا گوناهەکەی تەنها لەسەر ئەوانەیە کە دەیگۆڕن: بەڕاستی خوا بیسەری زانایە. بەڵام هەر کەسێک بترسێت وەسیەتکەرێک هەڵەی کردبێت یان ستەمی کردبێت، و لە نێوان لایەنەکاندا ئاشتەوایی بکات، ئەوا هیچ گوناهێکی لەسەر نییە: بەڕاستی خوا لێبوردەی میهرەبانە. (١٧٨–١٨٢)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، ڕۆژوو لەسەرتان نووسراوە، وەک چۆن لەسەر ئەوانەی پێش ئێوەش نووسرابوو، بۆ ئەوەی پارێزکار بن — بۆ چەند ڕۆژێکی ژمێردراو. بەڵام هەر کەسێک لە ئێوە نەخۆش بێت یان لە سەفەردا بێت، ئەوا بە ژمارەی ئەوە لە ڕۆژانی دیکەدا بیگرێتەوە؛ و ئەوانەش کە تەنها بە سەختی دەتوانن بیگرن، فیدیەیەکیان لەسەرە: خواردنپێدانی هەژارێک. جا هەر کەسێک بە ویستی خۆی چاکەی زیاتر بکات، ئەوە بۆ خۆی باشترە؛ بەڵام ڕۆژووگرتن بۆ ئێوە باشترە، ئەگەر بزانن. مانگی ڕەمەزان ئەو مانگەیە کە قورئانی تێدا نێردراوەتە خوارەوە وەک ڕێنمایی بۆ خەڵکی، و بە بەڵگەی ڕوونی ڕێنمایی و جیاکەرەوەوە. جا هەر کەسێک لە ئێوە ئەو مانگەی بینی، با بە ڕۆژوو بیبات؛ و هەر کەسێک نەخۆش بێت یان لە سەفەردا بێت، ئەوا بە ژمارەی ئەوە لە ڕۆژانی دیکەدا بیگرێتەوە. خوا ئاسانیی بۆ ئێوە دەوێت، نەک سەختی؛ و دەیەوێت ژمارەکە تەواو بکەن، و خوا بە گەورە بگرن لەسەر ئەوەی ڕێنمایی کردوون، و بۆ ئەوەی سوپاسگوزار بن. و کاتێک بەندەکانم دەربارەی من پرسیارت لێ دەکەن — ئەوا من نزیکم. وەڵامی بانگی بانگکەر دەدەمەوە کاتێک لێم دەپارێتەوە. کەواتە با ئەوانیش وەڵامی من بدەنەوە و بڕوام پێ بهێنن، بۆ ئەوەی ڕێگای ڕاست بگرنە بەر. (١٨٣–١٨٦)

لە شەوی ڕۆژوودا چوونە لای ژنەکانتان بۆتان حەڵاڵ کراوە: ئەوان پۆشاکن بۆ ئێوە، و ئێوەش پۆشاکن بۆ ئەوان. خوا زانیی کە ئێوە خیانەتتان لە خۆتان دەکرد، بۆیە تەوبەی لێ وەرگرتن و لێتان بووری. کەواتە ئێستا لەگەڵیان جووت بن، و بەدوای ئەوەدا بگەڕێن کە خوا بۆی نووسیون. و بخۆن و بخۆنەوە تا دەزووی سپیی بەرەبەیان لە دەزووی ڕەش بۆتان جیا دەبێتەوە؛ پاشان ڕۆژووەکە تا شەو تەواو بکەن. و لەگەڵیان جووت مەبن لە کاتێکدا لە مزگەوتەکاندا گۆشەگیرن. ئەوانە سنوورەکانی خوان، کەواتە نزیکیان مەکەونەوە. ئا بەو شێوەیە خوا ئایەتەکانی بۆ خەڵکی ڕوون دەکاتەوە، بۆ ئەوەی پارێزکار بن. و ماڵی یەکتر بە ناهەق مەخۆن، و مەیکەن بە بەرتیل بۆ دادوەران، تا بە زانینەوە و بە گوناە بەشێک لە ماڵی خەڵکی بخۆن. (١٨٧–١٨٨)

(ئەی پێغەمبەر) دەربارەی مانگە نوێیەکان پرسیارت لێ دەکەن. بڵێ: «ئەوانە هۆکارن بۆ خەڵکی تا کاتی پێ بژمێرن، و بۆ حەجیش.» و چاکە ئەوە نییە لە پشتەوە بچنە ماڵەکانەوە؛ بەڵکو چاکەکار ئەو کەسەیە کە پارێزکارە. کەواتە لە دەرگاکانیانەوە بچنە ماڵەکانەوە، و لە خوا بترسن، بۆ ئەوەی سەرفراز بن. و لە ڕێگای خوادا بجەنگن لەگەڵ ئەوانەی لەگەڵتان دەجەنگن، بەڵام سنوور مەبەزێنن: بەڕاستی خوا سنووربەزێنانی خۆش ناوێت. و لە هەر شوێنێک پێیان گەیشتن بیانکوژن، و لەو شوێنەوە دەریان بکەن کە ئێوەیان لێ دەرکرد، چونکە چەوساندنەوە لە کوشتن خراپترە. بەڵام لای مزگەوتی حەرام لەگەڵیان مەجەنگن تا ئەوان لەوێ لەگەڵتان نەجەنگن؛ جا ئەگەر لەگەڵتان جەنگان، بیانکوژن — ئا ئەوەیە پاداشتی بێبڕوایان. بەڵام ئەگەر دەستیان هەڵگرت، ئەوا خوا لێبوردەی میهرەبانە. و لەگەڵیان بجەنگن تا چەوساندنەوە نەمێنێت و ئایین تەنها بۆ خوا بێت؛ بەڵام ئەگەر دەستیان هەڵگرت، ئەوا هیچ دوژمنایەتییەک نییە مەگەر لەسەر ستەمکاران. مانگی حەرام بە مانگی حەرام، و بۆ هەموو پیرۆزییەکانیش تۆڵەی دادپەروەرانە هەیە. جا هەر کەسێک دەستدرێژیی کردە سەرتان، بە هەمان ئەندازە دەستدرێژیی بکەنە سەری؛ بەڵام لە خوا بترسن، و بزانن کە خوا لەگەڵ پارێزکارانە. و لە ڕێگای خوادا ببەخشن، و بە دەستی خۆتان خۆتان مەخەنە تیاچوونەوە؛ و چاکە بکەن، چونکە خوا چاکەکارانی خۆش دەوێت. (١٨٩–١٩٥)

حەج و عومرە بۆ خوا تەواو بکەن. جا ئەگەر ڕێگریتان لێ کرا، ئەوا هەر قوربانییەک کە لە تواناتاندایە بینێرن، و سەرتان مەتاشن تا قوربانییەکە دەگاتە شوێنی خۆی. و هەر کەسێک لە ئێوە نەخۆش بێت، یان ئازارێکی لە سەریدا هەبێت، ئەوا فیدیەیەکی لەسەرە بە ڕۆژوو یان خێر یان قوربانی. جا کاتێک دڵنیا بوونەوە، هەر کەسێک پێش حەج سوود لە عومرە وەربگرێت، با هەر قوربانییەک کە لە توانایدایە بیکات؛ و ئەوەی دەستی نەکەوێت با سێ ڕۆژ لە حەجدا بە ڕۆژوو بێت و حەوت ڕۆژیش کاتێک گەڕانەوە — ئەوە دەی تەواوە. ئەمە بۆ ئەو کەسەیە کە خانەوادەکەی لە نزیک مزگەوتی حەرام نیشتەجێ نین. و لە خوا بترسن، و بزانن کە خوا سزای سەختە. (١٩٦)

حەج لە چەند مانگێکی زانراودایە. جا هەر کەسێک لەو مانگانەدا حەجی لەسەر خۆی فەرز کرد، ئەوا لە حەجدا نە جووتبوون هەیە و نە خراپەکاری و نە دەمەقاڵێ. و هەر چاکەیەک بکەن خوا دەیزانێت. و توشە لەگەڵ خۆتان ببەن — بەڵام باشترین توشە پارێزکارییە. کەواتە لە من بترسن، ئەی خاوەن ژیرییەکان. هیچ گوناهێکتان لەسەر نییە کە بە بازرگانی بەدوای فەزڵی پەروەردگارتاندا بگەڕێن. جا کاتێک لە عەرەفاتەوە بە لێشاو هاتنە خوارەوە، لای مەشعەری حەرام یادی خوا بکەن؛ و یادی بکەن وەک چۆن ڕێنمایی کردوون، هەرچەندە پێش ئەوە لە گومڕایان بوون. پاشان لەو شوێنەوە بێنە خوارەوە کە خەڵکی لێوەی دێنە خوارەوە، و داوای لێخۆشبوون لە خوا بکەن: بەڕاستی خوا لێبوردەی میهرەبانە. جا کاتێک ڕێوڕەسمەکانتان تەواو کرد، یادی خوا بکەن وەک چۆن یادی باوباپیرانتان دەکەن، یان بە یادکردنێکی زیاتریش. لە نێو خەڵکیدا هەندێک هەن دەڵێن: «پەروەردگارمان، لە دنیادا پێمان ببەخشە،» و لە دواڕۆژدا هیچ بەشێکیان نابێت؛ و هەندێکی دیکەش هەن دەڵێن: «پەروەردگارمان، لە دنیادا چاکەمان پێ ببەخشە و لە دواڕۆژیشدا چاکە، و لە سزای ئاگر بمانپارێزە.» ئا ئەوانە بەشێکیان هەیە لەوەی بەدەستیان هێناوە: و خوا خێرایە لە لێپرسینەوەدا. (١٩٧–٢٠٢)

و لە چەند ڕۆژێکی دیاریکراودا یادی خوا بکەن. جا هەر کەسێک پەلە بکات و لە دوو ڕۆژدا بڕوات هیچ گوناهێکی لەسەر نییە، و هەر کەسێکیش دوا بکەوێت هیچ گوناهێکی لەسەر نییە — بۆ ئەو کەسەی پارێزکار بێت. کەواتە لە خوا بترسن، و بزانن کە بۆ لای ئەو کۆ دەکرێنەوە. و لە نێو خەڵکیدا کەسێک هەیە قسەکەی دەربارەی ژیانی دنیا سەرسامت دەکات، و خوا دەکاتە شایەت لەسەر ئەوەی لە دڵیدایە — کەچی ئەو

سەرسەختترین دوژمنە. و کاتێک پشت هەڵدەکات، هەوڵ دەدات خراپەکاری لە زەویدا بڵاو بکاتەوە، و کشتوکاڵ و ئاژەڵ لەناو دەبات؛ و خوا خراپەکاریی خۆش ناوێت. و کاتێک پێی دەوترێت: «لە خوا بترسە،» لووتبەرزی بەرەو گوناهی دەبات. دۆزەخی بەسە — و بەڕاستی چەند خراپە ئەو جێگا! و لە نێو خەڵکیدا کەسێکیش هەیە خۆی دەفرۆشێت بۆ بەدەستهێنانی ڕەزامەندیی خوا؛ و خوا بەرامبەر بە بەندەکانی زۆر دڵسۆزە. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، بە تەواوی بچنە ناو ملکەچی بۆ خوا (ئیسلام)ەوە، و شوێن هەنگاوەکانی شەیتان مەکەون: بەڕاستی ئەو دوژمنێکی ئاشکرای ئێوەیە. بەڵام ئەگەر خلیسکان دوای ئەوەی بەڵگە ڕوونەکانتان بۆ هات، ئەوا بزانن کە خوا باڵادەستی کاربەجێیە. (٢٠٣–٢٠٩)

ئایا چاوەڕێی ئەوەن کە خوا لە سێبەری هەورەکاندا بۆیان بێت، لەگەڵ فریشتەکاندا — و کارەکە یەکلایی بکرێتەوە؟ و هەموو کارەکان هەر بۆ لای خوا دەگەڕێنرێنەوە. لە نەوەکانی ئیسرائیل بپرسە چەندین نیشانەی ڕوونمان پێ بەخشین. و هەر کەسێک چاکەی خوا بگۆڕێت دوای ئەوەی بۆی هاتووە — ئەوا خوا سزای سەختە. ژیانی دنیا بۆ ئەوانەی بێبڕوان ڕازێنراوەتەوە، و گاڵتە بەوانە دەکەن کە بڕوایان هێناوە؛ بەڵام پارێزکاران لە ڕۆژی قیامەتدا لە سەروو ئەوانەوە دەبن. و خوا هەر کەسێک بیەوێت بێ ژمار ڕۆزیی دەدات. خەڵکی یەک ئوممەت بوون؛ پاشان خوا پێغەمبەرانی نارد وەک مژدەدەر و ئاگادارکەرەوە، و لەگەڵیاندا کتێبی بە ڕاستییەوە نارد خوارەوە، تا دادوەری بکات لە نێوان خەڵکیدا لەوەی جیاوازییان تێدا هەبوو. کەچی کەس جیاوازیی تێدا نەکرد جگە لەوانەی پێیان درابوو، دوای ئەوەی بەڵگە ڕوونەکانیان بۆ هاتبوو، لە ڕکابەرییەوە لە نێو خۆیاندا. جا خوا، بە مۆڵەتی خۆی، ئەوانەی بڕوایان هێنا ڕێنمایی کرد بۆ ئەو ڕاستییەی کە جیاوازییان تێدا هەبوو: و خوا هەر کەسێک بیەوێت ڕێنمایی دەکات بۆ ڕێگای ڕاست. (٢١٠–٢١٣)

یان وا دەزانن کە دەچنە بەهەشتەوە بەبێ ئەوەی وەک ئەوەتان بەسەر بێت کە بەسەر ئەوانەدا هات پێش ئێوە تێپەڕین؟ تەنگانە و ناخۆشی تووشیان بوو، و ئەوەندە هەژێنران تا پێغەمبەر و ئەوانەی لەگەڵی بڕوایان هێنابوو وتیان: «کەی یارمەتیی خوا دێت؟» بێگومان یارمەتیی خوا نزیکە. (ئەی پێغەمبەر) پرسیارت لێ دەکەن چی ببەخشن. بڵێ: «هەر خێرێک دەیبەخشن با بۆ دایک و باوک و خزمان بێت، و بۆ هەتیوان و هەژاران و ڕێبوار. و هەر چاکەیەک بکەن، ئەوا خوا باش دەیزانێت.» (٢١٤–٢١٥)

جەنگ لەسەرتان نووسراوە، هەرچەندە پێتان ناخۆشە. بەڵام ڕەنگە شتێکتان پێ ناخۆش بێت کە بۆ ئێوە باشە، و ڕەنگە شتێکتان پێ خۆش بێت کە بۆ ئێوە خراپە: خوا دەزانێت، و ئێوە نازانن. دەربارەی جەنگ لە مانگی حەرامدا پرسیارت لێ دەکەن. بڵێ: «جەنگ تێیدا کارێکی گەورەیە؛ بەڵام ڕێگرتنی خەڵکی لە ڕێگای خوا، و بێبڕوابوون پێی، و ڕێگرتن لە مزگەوتی حەرام و دەرکردنی خەڵکەکەی لێی، لای خوا گەورەترە، و چەوساندنەوەش لە کوشتن گەورەترە.» و بەردەوام لەگەڵتان دەجەنگن تا لە ئایینەکەتان پاشگەزتان بکەنەوە، ئەگەر بتوانن. و هەر کەسێک لە ئێوە لە ئایینەکەی پاشگەز بێتەوە و بە بێبڕوایی بمرێت — ئەوانە کردەوەکانیان لە دنیا و دواڕۆژدا پووچ دەبێتەوە؛ ئەوانە هاوەڵانی ئاگرن، و بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. بەڕاستی ئەوانەی بڕوایان هێناوە، و ئەوانەی کۆچیان کردووە و لە ڕێگای خوادا تێکۆشاون — ئەوانە هیوای میهرەبانیی خوایان هەیە؛ و خوا لێبوردەی میهرەبانە. (٢١٦–٢١٨)

دەربارەی مەی و قومار پرسیارت لێ دەکەن. بڵێ: «لە هەردووکیاندا گوناهێکی گەورە هەیە، و هەندێک سوودیش بۆ خەڵکی؛ بەڵام گوناهەکەیان لە سوودەکەیان گەورەترە.» و پرسیارت لێ دەکەن چی ببەخشن. بڵێ: «ئەوەی لە پێویستیتان زیادە.» ئا بەو شێوەیە خوا ئایەتەکانتان بۆ ڕوون دەکاتەوە، بۆ ئەوەی بیر بکەنەوە لە دنیا و دواڕۆژ. و دەربارەی هەتیوان پرسیارت لێ دەکەن. بڵێ: «چاککردنی کاروباریان باشترینە؛ و ئەگەر کاروبارتان لەگەڵیان تێکەڵ کرد، ئەوا برای ئێوەن.» و خوا خراپەکار لە چاکساز جیا دەکاتەوە؛ و ئەگەر خوا بیویستایە دەیخستنە تەنگانەوە: بەڕاستی خوا بالادەستی کاربەجێیە. (٢١٩–٢٢٠)

ژنانی هاوبەشدانەر مارە مەکەن تا بڕوا دەهێنن: کەنیزەکێکی بڕوادار باشترە لە ژنێکی هاوبەشدانەر، هەرچەندە سەرسامیشتان بکات. و ژنەکانتان مەدەن بە پیاوانی هاوبەشدانەر تا بڕوا دەهێنن: بەندەیەکی بڕوادار باشترە لە پیاوێکی هاوبەشدانەر، هەرچەندە سەرسامیشتان بکات. ئەوانە بانگ دەکەن بۆ ئاگر، بەڵام خوا بە مۆڵەتی خۆی بانگ دەکات بۆ بەهەشت و لێخۆشبوون؛ و ئایەتەکانی بۆ خەڵکی ڕوون دەکاتەوە، بۆ ئەوەی پەند وەربگرن. (٢٢١)

دەربارەی سووڕی مانگانە (حەیز) پرسیارت لێ دەکەن. بڵێ: «ئەوە ئازارێکە؛ کەواتە لە کاتی سووڕی مانگانەدا لە ژنان دوور بکەونەوە، و نزیکیان مەبنەوە تا پاک دەبنەوە. جا کاتێک خۆیان پاک کردەوە، بچنە لایان بەو شێوەیەی خوا فەرمانی پێ داون.» بەڕاستی خوا تەوبەکارانی خۆش دەوێت، و ئەوانەشی خۆش دەوێت کە خۆیان پاک ڕادەگرن. ژنەکانتان کێڵگەن بۆ ئێوە؛ کەواتە چۆنتان دەوێت بچنە کێڵگەکەتان، و چاکە بۆ خۆتان پێش بخەن. و لە خوا بترسن، و بزانن کە پێی دەگەن؛ و مژدە بدە بە بڕواداران. (٢٢٢–٢٢٣)

و خوا، بە سوێندەکانتان، مەکەن بە ڕێگر لەوەی چاکە بکەن و پارێزکار بن و ئاشتەوایی بخەنە نێوان خەڵکی: و خوا بیسەری زانایە. خوا لەسەر سوێندی بێمەبەستتان لێتان ناگرێت، بەڵام لەسەر ئەوەی دڵەکانتان بەدەستیان هێناوە لێتان دەگرێت: و خوا لێبوردەی لەسەرخۆیە. بۆ ئەوانەی سوێند دەخۆن کە لە ژنەکانیان دوور بکەونەوە، چوار مانگ چاوەڕوانی هەیە؛ جا ئەگەر گەڕانەوە، ئەوا خوا لێبوردەی میهرەبانە. بەڵام ئەگەر بڕیاری تەڵاقیان دا، ئەوا خوا بیسەری زانایە. ژنانی تەڵاقدراو با سێ سووڕی مانگانە چاوەڕوانی خۆیان بکەن؛ و بۆیان حەڵاڵ نییە ئەوە بشارنەوە کە خوا لە منداڵدانیاندا دروستی کردووە، ئەگەر بڕوایان بە خوا و ڕۆژی دوایی هەیە. و مێردەکانیان لەو ماوەیەدا مافی زیاتریان هەیە بیانگێڕنەوە، ئەگەر ئاشتەواییان بوێت. و ژنان مافیان هەیە هاوشێوەی ئەو ئەرکانەی لەسەریانە، بە شێوەیەکی شایستە، هەرچەندە پیاوان پلەیەکیان بەسەریاندا هەیە. و خوا بالادەستی کاربەجێیە. (٢٢٤–٢٢٨)

تەڵاق دوو جارە؛ پاشان یان بە چاکە هێشتنەوە یان بە جوانی بەڕەڵاکردن. و بۆتان حەڵاڵ نییە هیچ شتێک وەربگرنەوە لەوەی پێتان داون، مەگەر هەردووکیان بترسن کە نەتوانن سنوورەکانی خوا ڕابگرن. جا ئەگەر ترسان کە نەتوانن سنوورەکانی خوا ڕابگرن، ئەوا هیچ گوناهێک لەسەر هیچ کامیان نییە ئەگەر ژنەکە شتێک بدات بۆ ئازادبوونی خۆی. ئەوانە سنوورەکانی خوان، کەواتە مەیانبەزێنن؛ و هەر کەسێک سنوورەکانی خوا ببەزێنێت ـــ ئا ئەوانەن ستەمکاران. جا ئەگەر (بۆ جاری سێیەم) تەڵاقی دا، ئەوا دوای ئەوە بۆی حەڵاڵ نییە تا شوو بە مێردێکی دیکە نەکات. پاشان ئەگەر ئەویش تەڵاقی دا، ئەوا هیچ گوناهێکیان لەسەر نییە کە بگەڕێنەوە لای یەکتر، ئەگەر پێیان وایە دەتوانن سنوورەکانی خوا ڕابگرن. ئەوانە سنوورەکانی خوان، ڕوونیان دەکاتەوە بۆ گەلێک کە دەزانن. (٢٢٩–٢٣٠)

و کاتێک ژنانتان تەڵاق دا و گەیشتنە کۆتایی ماوەی چاوەڕوانییان، یان بە چاکە بیانهێڵنەوە یان بە چاکە بەڕەڵایان بکەن. و بۆ زیانپێگەیاندن مەیانهێڵنەوە، تا دەستدرێژییان بکەنە سەر؛ و هەر کەسێک وا بکات ئەوا ستەمی لە خۆی کردووە. و ئایەتەکانی خوا بە گاڵتە مەگرن. و یادی چاکەی خوا بکەنەوە لەسەرتان، و ئەوەی لە کتێب و دانایی بۆی ناردوونەتە خوارەوە، کە ئامۆژگاریتان پێ دەکات. و لە خوا بترسن، و بزانن کە خوا بە هەموو شتێک زانایە. و کاتێک ژنانتان تەڵاق دا و گەیشتنە کۆتایی ماوەی چاوەڕوانییان، ڕێگرییان لێ مەکەن شوو بە مێردەکانی پێشوویان بکەنەوە، ئەگەر لە نێو خۆیاندا بە شێوەیەکی شایستە ڕێک کەوتن. ئەمە ئامۆژگارییە بۆ هەر کەسێک لە ئێوە کە بڕوای بە خوا و ڕۆژی دوایی هەیە: ئەوە بۆ ئێوە پاکتر و خاوێنترە. و خوا دەزانێت، و ئێوە نازانن. (٢٣١–٢٣٢)

دایکان دوو ساڵی تەواو شیر بە منداڵەکانیان دەدەن، بۆ ئەو کەسەی بیەوێت شیردان تەواو بکات. و لەسەر باوکە خۆراک و پۆشاکیان بە شێوەیەکی شایستە دابین بکات. هیچ کەس لە توانای خۆی زیاتر ئەرکی ناخرێتە سەر: نە دایک بەهۆی منداڵەکەیەوە زیانی پێ بگەیەنرێت، و نە باوک بەهۆی منداڵەکەیەوە؛ و هەمان ئەرکیش لەسەر میراتگرە. جا ئەگەر هەردووکیان، بە ڕەزامەندی و ڕاوێژی یەکتر، بڕیاری لەشیربڕینەوەیان دا، ئەوا هیچ گوناهێکیان لەسەر نییە. و ئەگەر ویستتان دایەنێک شیر بە منداڵەکانتان بدات، ئەوا هیچ گوناهێکتان لەسەر نییە، بە مەرجێک ئەوەی لەسەری ڕێک کەوتوون بە شێوەیەکی شایستە بیدەن. و لە خوا بترسن، و بزانن کە خوا بینەرە بە هەموو ئەوەی دەیکەن. (٢٣٣)

و ئەوانەی لە ئێوە دەمرن و ژن بەجێ دەهێڵن، ئەوا ژنەکان چوار مانگ و دە ڕۆژ چاوەڕوانی خۆیان دەکەن. جا کاتێک گەیشتنە کۆتایی ماوەکەیان، هیچ گوناهێکتان لەسەر نییە لەوەی بە شێوەیەکی شایستە بۆ خۆیانی دەکەن. و خوا ئاگادارە بەوەی دەیکەن. و هیچ گوناهێکتان لەسەر نییە کە بە ئاماژە خوازبێنیی ئەو ژنانە بکەن، یان لە دڵی خۆتاندا بیشارنەوە: خوا دەزانێت کە ئێوە یادیان دەکەن. بەڵام بە نهێنی بەڵێنیان پێ مەدەن، مەگەر قسەیەکی شایستە بکەن؛ و بڕیاری گرێی مارەبڕین مەدەن تا ماوەی دیاریکراو بە کۆتایی دەگات. و بزانن کە خوا دەزانێت چی لە دڵەکانتاندایە، کەواتە لێی بترسن؛ و بزانن کە خوا لێبوردەی لەسەرخۆیە. (٢٣٤–٢٣٥)

هیچ گوناهێکتان لەسەر نییە ئەگەر ژنان تەڵاق بدەن پێش ئەوەی دەستیان لێ بدەن یان مارەییەکیان بۆ دیاری بکەن. بەڵام بەهرەمەندیان بکەن — دەوڵەمەند بە گوێرەی توانای خۆی و هەژاریش بە گوێرەی توانای خۆی — بەهرەیەک بە شێوەیەکی شایستە: ئەرکێکە لەسەر چاکەکاران. و ئەگەر تەڵاقتان دان پێش ئەوەی دەستیان لێ بدەن، بەڵام دوای ئەوەی مارەییەکتان بۆ دیاری کردبوون، ئەوا نیوەی ئەوەی دیاریتان کردووە بیدەن، مەگەر خۆیان لێی خۆش ببن، یان ئەو کەسەی گرێی مارەبڕینی بەدەستە لێی خۆش ببێت. و لێخۆشبوون لە پارێزکارییەوە نزیکترە. و چاکە لە نێوان خۆتاندا لەبیر مەکەن: بەڕاستی خوا بینەرە بە هەموو ئەوەی دەیکەن. پارێزگاری لە نوێژەکان بکەن، و بە تایبەتی نوێژی ناوەڕاست؛ و بە ملکەچییەوە بۆ خوا بوەستن. جا ئەگەر ترستان هەبوو، ئەوا بە پێ یان بە سواری نوێژ بکەن؛ و کاتێک دڵنیا بوونەوە، یادی خوا بکەن، وەک چۆن فێری ئەوەی کردن کە نەتاندەزانی. (٢٣٦–٢٣٩)

و ئەوانەی لە ئێوە دەمرن و ژن بەجێ دەهێڵن، با وەسیەت بۆ ژنەکانیان بکەن: بژێویی ساڵێک بەبێ دەرکردنیان. بەڵام ئەگەر بە ویستی خۆیان دەرچوون، ئەوا هیچ گوناهێکتان لەسەر نییە لەوەی بە شێوەیەکی شایستە بۆ خۆیانی

دەکەن: و خوا باڵادەستی کاربەجێیە. و ژنانی تەڵاقدراویش بەهرەیەکیان هەیە بە شێوەیەکی شایستە: ئەرکێکە لەسەر پارێزکاران. ئا بەو شێوەیە خوا ئایەتەکانی خۆیتان بۆ ڕوون دەکاتەوە، بۆ ئەوەی ژیری بەکار بهێنن. (٢٤٠–٢٤٢)

ئایا سەرنجت نەداوە لەوانەی لە ترسی مردن بە هەزاران کەس ماڵەکانیان بەجێ هێشت؟ خوا پێی فەرموون: «بمرن،» پاشان زیندووی کردنەوە. بەڕاستی خوا خاوەنی فەزڵە بەسەر خەڵکیدا، بەاڵم زۆربەی خەڵکی سوپاسگوزار نین. و لە ڕێگای خوادا بجەنگن، و بزانن کە خوا بیسەری زانایە. کێیە ئەو کەسەی قەرزێکی چاک بە خوا دەدات، تا بۆی چەندین قات زیاد بکات؟ و هەر خوایە دەگرێتەوە و بە فراوانی دەبەخشێت، و بۆ الی ئەو دەگەڕێنرێنەوە. (٢٤٣–٢٤٥)

ئایا سەرنجت نەداوە لە گەورەپیاوانی نەوەکانی ئیسرائیل لە دوای مووسا، کاتێک بە پێغەمبەرێکی خۆیان وت: «پاشایەکمان بۆ دابنێ، تا لە ڕێگای خوادا بجەنگین»؟ وتی: «ئایا ڕەنگە ئەگەر جەنگتان لەسەر بنووسرێت، نەجەنگن؟» وتیان: «بۆچی لە ڕێگای خوادا نەجەنگین، لە کاتێکدا لە ماڵ و منداڵەکانمان دەرکراوین؟» کەچی کاتێک جەنگیان لەسەر نووسرا، پشتیان هەڵکرد، جگە لە کەمێکیان. و خوا بە ستەمکاران زانایە. پێغەمبەرەکەیان پێی وتن: «بەڕاستی خوا تالووتی بۆ کردوون بە پاشا.» وتیان: «چۆن پاشایەتیی بەسەر ئێمەدا دەبێت، لە کاتێکدا ئێمە لەو شایستەترین بۆ پاشایەتی، و سامانێکی فراوانیشی پێ نەدراوە؟» وتی: «بەڕاستی خوا ئەوی بەسەر ئێوەدا هەڵبژاردووە و لە زانست و لە لەشدا فراوانیی زیاتری پێ داوە. و خوا پاشایەتیی خۆی دەدات بە هەر کەسێک بیەوێت: و خوا فراوانی زانایە.» پێغەمبەرەکەیان پێی وتن: «نیشانەی پاشایەتییەکەی ئەوەیە کە سندووقەکە (تابووت)تان بۆ دێت، کە ئارامییەکی تێدایە لە پەروەردگارتانەوە و پاشماوەیەک لەوەی بنەماڵەی مووسا و بنەماڵەی هاروون بەجێیان هێشتووە، فریشتەکان هەڵیدەگرن. بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە بۆ ئێوە، ئەگەر بڕوادارن.» (٢٤٦–٢٤٨)

جا کاتێک تالووت لەگەڵ سەربازەکاندا دەرچوو، وتی: «بەڕاستی خوا بە ڕووبارێک تاقیتان دەکاتەوە. جا هەر کەسێک لێی بخواتەوە لە من نییە، و هەر کەسێک نەیچێژێت ئەوا لە منە — جگە لەو کەسەی تەنها یەک مشت بە دەستی هەڵبگرێت.» کەچی لێیان خواردەوە، جگە لە کەمێکیان. جا کاتێک ئەو و ئەوانەی لەگەڵی بڕوایان هێنابوو لێی پەڕینەوە، وتیان: «ئەمڕۆ هیچ توانایەکمان نییە بەرامبەر بە جالووت و سەربازەکانی.» بەاڵم ئەوانەی دڵنیا بوون کە بە خوا دەگەن وتیان: «چەندین جار دەستەیەکی کەم بە مۆڵەتی خوا بەسەر دەستەیەکی زۆردا سەرکەوتووە! و خوا لەگەڵ ئارامگرانە.» و کاتێک ڕووبەڕووی جالووت و سەربازەکانی بوونەوە، وتیان: «پەروەردگارمان، ئارامیمان بەسەردا بڕێژە، و پێیەکانمان جێگیر بکە، و سەرمان بخە بەسەر گەلی بێبڕوایاندا.» جا بە مۆڵەتی خوا تێکیان شکاندن، و داود جالووتی کوشت؛ و خوا پاشایەتی و دانایی پێ بەخشی، و لەوەی ویستی فێری کرد. و ئەگەر خوا هەندێک خەڵکی بە هەندێکی دیکە بەرپەرچ نەدایەتەوە، بێگومان زەوی تێک دەچوو؛ بەاڵم خوا خاوەنی فەزڵە بەسەر جیهانیاندا. (٢٤٩–٢٥١)

ئەمانە ئایەتەکانی خوان (ئەی پێغەمبەر) بە ڕاستی بەسەرتدا دەیانخوێنینەوە؛ و بێگومان تۆ یەکێکیت لە نێردراوان. ئەو نێردراوانە هەندێکیانمان بەسەر هەندێکیاندا ڕێز داوە: لەوان هەبوو خوا قسەی لەگەڵ کرد، و هەندێکیشیانی چەند پلەیەک بەرز کردەوە؛ و بەڵگە ڕوونەکانمان بە عیسای کوڕی مەریەم بەخشی و بە ڕۆحی پیرۆز پشتگیریمان کرد. و ئەگەر خوا بیویستایە، ئەوانەی دوای ئەوان هاتن لەگەڵ یەکتر نەدەجەنگان دوای ئەوەی بەڵگە ڕوونەکانیان

بۆ هاتبوو؛ بەڵام جیاوازییان کرد — هەندێکیان بڕوایان هێنا و هەندێکیان بێبڕوا بوون. و ئەگەر خوا بیویستایە لەگەڵ یەکتر نەدەجەنگان؛ بەڵام خوا ئەوە دەکات کە دەیەوێت. (٢٥٢–٢٥٣)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، لەوەی پێمان بەخشیون ببەخشن پێش ئەوەی ڕۆژێک بێت کە نە کڕین و فرۆشتنی تێدایە، و نە دۆستایەتی، و نە تکا. و بێبڕوایان هەر ئەوانن ستەمکاران. (٢٥٤)

خوا: هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو، هەمیشە زیندووی ڕاگری هەموو بوونەوەران. نە خەوننووچکە دەیگرێت و نە خەو. هەرچی لە ئاسمانەکان و هەرچی لە زەویدایە هەر بۆ ئەوە. کێیە ئەو کەسەی لای ئەو تکا بکات مەگەر بە مۆڵەتی خۆی؟ ئەو دەزانێت چی لە پێشیانەوەیە و چی لە پشتیانەوەیە، و ئەوان دەوری هیچ شتێک لە زانستی ئەو نادەن مەگەر ئەوەی خۆی بیەوێت. کورسییەکەی ئاسمانەکان و زەویی گرتووەتەوە، و پاراستنیان ماندووی ناکات. و هەر ئەوە بەرزی مەزن.[3] (٢٥٥)

هیچ زۆرلێکردنێک لە ئایینداا نییە: بێگومان ڕێگای ڕاست لە گومڕایی بە ڕوونی جیا بووەتەوە. جا هەر کەسێک بێبڕوا بێت بە پەرستراوە ناهەقەکان (تاغووت) و بڕوا بە خوا بهێنێت، ئەوا دەستی بە پتەوترین دەسگیرەوە گرتووە، کە هەرگیز ناپچڕێت. و خوا بیسەری زانایە. خوا پشتیوانی ئەوانەیە کە بڕوایان هێناوە: لە تاریکییەکانەوە دەریان دەهێنێت بۆ ڕووناکی. بەڵام ئەوانەی بێبڕوان، پشتیوانەکانیان پەرستراوە ناهەقەکانن، کە لە ڕووناکییەوە دەریان دەهێنن بۆ تاریکییەکان. ئەوانە هاوەڵانی ئاگرن، و بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. (٢٥٦–٢٥٧)

ئایا سەرنجت نەداوە لەو کەسەی دەربارەی پەروەردگاری دەمەقاڵێی لەگەڵ ئیبراهیم کرد، لەبەر ئەوەی خوا پاشایەتیی پێ بەخشیبوو؟ کاتێک ئیبراهیم وتی: «پەروەردگاری من ئەوەیە کە ژیان دەبەخشێت و دەمرێنێت،» وتی: «منیش ژیان دەبەخشم و دەمرێنم.» ئیبراهیم وتی: «بەڕاستی خوا خۆر لە ڕۆژهەڵاتەوە دەهێنێت؛ تۆش لە ڕۆژئاواوە بیهێنە.» ئیتر ئەوەی بێبڕوا بوو سەری لێ شێوا. و خوا ڕێنمایی گەلی ستەمکاران ناکات. (٢٥٨)

یان وەک ئەو کەسەی بە لای شارێکدا تێپەڕی کە بەسەر بنمیچەکانیدا ڕووخابوو، و وتی: «چۆن خوا ئەمە دوای مردنی زیندوو دەکاتەوە؟» جا خوا سەد ساڵ مراندی، پاشان زیندووی کردەوە. فەرمووی: «چەند مایتەوە؟» وتی: «ڕۆژێک یان بەشێک لە ڕۆژێک مامەوە.» فەرمووی: «نەخێر — بەڵکو سەد ساڵ مایتەوە. جا تەماشای خواردن و خواردنەوەکەت بکە: نەگۆڕاوە. و تەماشای گوێدرێژەکەشت بکە. و ئەمەمان کرد تا بتکەین بە نیشانەیەک بۆ خەڵکی. و تەماشای ئێسکەکان بکە، چۆن هەڵیاندەستێنینەوە و پاشان گۆشتیان بەبەردا دەکەین.» جا کاتێک بۆی ڕوون بووەوە، وتی: «دەزانم کە خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە.» (٢٥٩)

و کاتێک ئیبراهیم وتی: «پەروەردگارم، پیشانم بدە چۆن مردووان زیندوو دەکەیتەوە.» فەرمووی: «ئایا بڕوات نەهێناوە؟» وتی: «بەڵێ، بەڵام بۆ ئەوەی دڵم ئارام بگرێت.» فەرمووی: «کەواتە چوار باڵندە بگرە و لە خۆتیان ڕابهێنە؛ پاشان لەسەر هەر گردێک بەشێکیان دابنێ، پاشان بانگیان بکە: بە پەلە بۆ لات دێن. و بزانە کە خوا باڵادەستی کاربەجێیە.» (٢٦٠)

[3] ئەم ئایەتە (ئایەتولکورسی) بە تاجی ئایەتەکانی قورئانی پیرۆز دادەنرێت. ئۆکەیژنالیزم (بیردۆزی کاری ڕاستەوخۆی خوا لە هەموو ڕووداوێکدا) – قورئانی پیرۆز و زانست

نموونەی ئەوانەی مالّەکانیان لە ڕێگای خوادا دەبەخشن وەک نموونەی دەنکێکە کە حەوت گوڵەگەنم دەڕوێنێت، لە هەر گوڵێکدا سەد دەنک. و خوا بۆ هەر کەسێک بیەوێت چەند قاتی دەکات؛ و خوا فراوانی زانایە. ئەوانەی مالّەکانیان لە ڕێگای خوادا دەبەخشن و پاشان بەدوای بەخشینەکەیاندا نە منەت دەکەن و نە ئازار دەدەن —— ئەوانە پاداشتیان لای پەروەردگاریانە؛ نە ترسیان لەسەر دەبێت و نە خەمبار دەبن. قسەیەکی خۆش و لێبوردن باشترە لە خێرێک کە ئازاری بەدوادا بێت؛ و خوا بێنیازی لەسەرخۆیە. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، خێرەکانتان بە منەت و ئازاردان پووچ مەکەنەوە، وەک ئەو کەسەی مالّەکەی بۆ ڕووپامایی خەڵکی دەبەخشێت و بڕوای بە خوا و ڕۆژی دوایی نییە. نموونەی ئەو وەک نموونەی تاشەبەردێکی لووسە کە خۆڵی لەسەر بێت: بارانێکی بەلێزمە لێی دەدات و بە ڕووتی بەجێی دەهێڵێت. ئەوانە دەسەڵاتیان بەسەر هیچ شتێکدا نییە لەوەی بەدەستیان هێناوە؛ و خوا ڕێنمایی گەلی بێبڕوایان ناکات. و نموونەی ئەوانەی مالّەکانیان دەبەخشن بۆ بەدەستهێنانی ڕەزامەندیی خوا و بۆ پتەوکردنی دەروونی خۆیان، وەک نموونەی باخێکە لەسەر بەرزاییەک: بارانێکی بەلێزمە لێی دەدات و دوو ئەوەندە بەروبووم دەدات؛ و ئەگەر بارانی بەلێزمەش لێی نەدات، ئەوا نمەبارانێک. و خوا بینەرە بە هەموو ئەوەی دەیکەن. ئایا کەسێکتان حەز دەکات باخێکی خورما و ترێی هەبێت، ڕووبار بە ژێریدا بڕوات، و هەموو جۆرە بەروبوومێکی تێدا هەبێت —— و پاشان، کاتێک پیری ڕووی تێ کردووە و نەوەیەکی لاوازی هەیە، گێژەڵووکەیەک کە ئاگری تێدایە لێی بدات و بیسووتێنێت؟ ئا بەو شێوەیە خوا ئایەتەکانتان بۆ ڕوون دەکاتەوە، بۆ ئەوەی بیر بکەنەوە. (٢٦١–٢٦٦)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، لەو شتە پاکانە ببەخشن کە بەدەستتان هێناوە، و لەوەی لە زەوییەوە بۆمان دەر هێناون. و بەدوای خراپەکەیدا مەگەڕێن تا لێی ببەخشن، لە کاتێکدا خۆتان وەری ناگرن مەگەر بە چاونووقاندنەوە. و بزانن کە خوا بێنیازی شایستەی ستایشە. شەیتان بە هەژاری دەتانترسێنێت و فەرمانتان پێ دەدات بە بەدڕەوشتی، بەڵام خوا بەڵێنی لێخۆشبوون لە لایەن خۆیەوە و فەزڵتان پێ دەدات؛ و خوا فراوانی زانایە. دانایی دەبەخشێت بە هەر کەسێک بیەوێت، و هەر کەسێک دانایی پێ بدرێت ئەوا بێگومان خێرێکی زۆری پێ دراوە؛ بەڵام کەس پەند وەرناگرێت جگە لە خاوەن ژیرییەکان. و هەر شتێک ببەخشن، و هەر نەزرێک بکەن، ئەوا خوا دەیزانێت؛ و ستەمکاران هیچ یارمەتیدەرێکیان نابێت. ئەگەر خێرەکانتان بە ئاشکرا بدەن، ئەوە باشە؛ بەڵام ئەگەر بیشارنەوە و بیدەن بە هەژاران، ئەوە بۆ ئێوە باشترە، و هەندێک لە خراپەکانتان دەسڕێتەوە. و خوا ئاگاداری بەوەی دەیکەن. (ئەی پێغەمبەر) ڕێنماییکردنیان لەسەر تۆ نییە؛ بەڵکو خوایە هەر کەسێک بیەوێت ڕێنمایی دەکات. و هەر خێرێک ببەخشن ئەوا بۆ خۆتانە، مادام تەنها بۆ بەدەستهێنانی ڕووی خوا دەیبەخشن؛ و هەر خێرێک ببەخشن بە تەواوی پێتان دەدرێتەوە، و ستەمتان لێ ناکرێت. (ببەخشن) بەو هەژارانەی کە لە ڕێگای خوادا گیریان خواردووە، ناتوانن بە زەویدا بگەڕێن؛ ئەوەی نەیانناسێت لەبەر خۆپارێزییەکەیان بە دەوڵەمەندیان دەزانێت. بە نیشانەکەیان دەیانناسیت: بە پێداگری داوا لە خەڵکی ناکەن. و هەر خێرێک ببەخشن، ئەوا خوا باش دەیزانێت. (٢٦٧–٢٧٣)

ئەوانەی مالّەکانیان بە شەو و بە ڕۆژ، بە نهێنی و بە ئاشکرا دەبەخشن، پاداشتیان لای پەروەردگاریانە؛ نە ترسیان لەسەر دەبێت و نە خەمبار دەبن. ئەوانەی سوو دەخۆن هەڵناستنەوە مەگەر وەک هەستانەوەی ئەو کەسەی شەیتان بە دەستلێدانی شێتی کردبێت. ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە دەڵێن: «کڕین و فرۆشتن هەر وەک سوو وایە،» لە کاتێکدا خوا کڕین و فرۆشتنی حەڵاڵ کردووە و سووی حەرام کردووە. جا هەر کەسێک ئامۆژگارییەکی لە پەروەردگارییەوە بۆ هات و دەستی هەڵگرت، ئەوا ئەوەی ڕابردووە بۆ خۆیەتی، و کارەکەی بۆ لای خوایە؛ بەڵام

هەر کەسێک بگەڕێتەوە سەری — ئەوانە هاوەڵانی ئاگرن، و بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. خوا سوو لەناو دەبات و خێرەکان گەشە پێ دەدات؛ و خوا هیچ ناسوپاسێکی گوناهکاری خۆش ناوێت. بەڕاستی ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە، و نوێژ بەجێ دەهێنن و زەکات دەدەن، پاداشتیان لای پەروەردگاریانە؛ نە ترسیان لەسەر دەبێت و نە خەمبار دەبن. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، لە خوا بترسن و واز لەوە بهێنن کە لە سوو ماوەتەوە، ئەگەر بڕوادارن. جا ئەگەر نەتانکرد، ئەوا ئاگادار بن لە جەنگێک لە لایەن خوا و پێغەمبەرەکەیەوە. بەڵام ئەگەر تەوبەتان کرد، ئەوا سەرمایەکانتان بۆ خۆتانە: نە ستەم دەکەن و نە ستەمتان لێ دەکرێت. و ئەگەر قەرزارەکە لە تەنگانەدا بوو، ئەوا با مۆڵەتی بدرێتێ تا کاتی دەستکەوتن؛ و ئەگەر بیکەن بە خێر، ئەوە بۆ ئێوە باشترە، ئەگەر بزانن. و خۆتان بپارێزن لە ڕۆژێک کە تێیدا بۆ لای خوا دەگەڕێنرێنەوە؛ پاشان هەموو کەسێک بە تەواوی ئەوەی بەدەستی هێناوە پێی دەدرێتەوە، و ستەمیان لێ ناکرێت. (٢٧٤–٢٨١)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، کاتێک قەرزێکتان بۆ ماوەیەکی دیاریکراو بە یەکتر دا، بینووسن. و با نووسەرێک بە دادپەروەری لە نێوانتاندا بینووسێت؛ و هیچ نووسەرێک نابێت سەرپێچی بکات لەوەی بنووسێت وەک چۆن خوا فێری کردووە. کەواتە با بنووسێت، و با ئەو کەسەی قەرزەکەی لەسەرە بیلێتەوە؛ و با لە خوای پەروەردگاری بترسێت و هیچی لێ کەم نەکاتەوە. جا ئەگەر ئەوەی قەرزەکەی لەسەرە کەمژیر یان لاواز بوو، یان خۆی نەیتوانی بیلێتەوە، با سەرپەرشتیارەکەی بە دادپەروەری بیلێتەوە. و دوو شایەت لە پیاوەکانتان بکەنە شایەت؛ جا ئەگەر دوو پیاو نەبوون، ئەوا پیاوێک و دوو ژن لەوانەی بە شایەت ڕازین پێیان، تا ئەگەر یەکێک لە دوو ژنەکە هەڵەی کرد، ئەوی دیکەیان بیری بخاتەوە. و شایەتەکان نابێت سەرپێچی بکەن کاتێک بانگ دەکرێن. و بێزار مەبن لە نووسینی، بچووک بێت یان گەورە، لەگەڵ ماوەکەیدا: ئەوە لای خوا دادپەروەرانەترە، و بۆ شایەتی ڕاستترە، و نزیکترە لەوەی گومانتان بۆ دروست نەبێت — مەگەر بازرگانییەکی ئامادە بێت کە دەستاودەست لە نێوان خۆتاندا دەیگێڕن، ئەوسا هیچ گوناهێکتان لەسەر نییە کە نەینووسن. و کاتێک کڕین و فرۆشتن لەگەڵ یەکتر دەکەن شایەت بگرن، و با هیچ زیانێک بە نووسەر و شایەت نەگەیەنرێت؛ و ئەگەر وا بکەن، ئەوە لەڕێدەرچوونێکە لە لایەن ئێوەوە. و لە خوا بترسن: خوایە فێرتان دەکات، و خوا بە هەموو شتێک زانایە. و ئەگەر لە سەفەردا بوون و نووسەرێکتان دەست نەکەوت، ئەوا بارمتەیەکی وەرگیراو (بەسە). و ئەگەر یەکێکتان متمانەی بە یەکێکی دیکە کرد، با ئەوەی متمانەی پێ کراوە سپاردەکەی بداتەوە، و با لە خوای پەروەردگاری بترسێت. و شایەتی مەشارنەوە؛ و هەر کەسێک بیشارێتەوە ئەوا دڵی گوناهبارە. و خوا بە هەموو ئەوەی دەیکەن زانایە. هەرچی لە ئاسمانەکان و هەرچی لە زەویدایە هەر بۆ خوایە. جا ئەوەی لە دەروونتاندایە ئاشکرای بکەن یان بیشارنەوە، خوا لێپرسینەوەتان لەسەری لەگەڵ دەکات؛ پاشان لە هەر کەسێک بیەوێت خۆش دەبێت و هەر کەسێک بیەوێت سزای دەدات. و خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. (٢٨٢–٢٨٤)

پێغەمبەر بڕوای هێناوە بەوەی لە پەروەردگارییەوە بۆی نێردراوەتە خوارەوە، و بڕوادارانیش. هەر هەموویان بڕوایان هێناوە بە خوا و فریشتەکانی و کتێبەکانی و پێغەمبەرانی: «جیاوازی ناخەینە نێوان هیچ یەکێک لە پێغەمبەرانی.» و دەڵێن: «بیستمان و گوێڕایەڵ بووین. لێخۆشبوونی تۆمان دەوێت، پەروەردگارمان؛ و گەڕانەوە هەر بۆ لای تۆیە.» خوا هیچ کەس لە توانای خۆی زیاتر ئەرکی ناخاتە سەر: بۆ خۆیەتی ئەوەی (لە چاکە) بەدەستی هێناوە، و لەسەر خۆیەتی ئەوەی (لە خراپە) بەسەر خۆیدا هێناوە. «پەروەردگارمان، لێمان مەگرە ئەگەر لەبیرمان چوو یان هەڵەمان کرد. پەروەردگارمان، بارێکی قورس مەخەرە سەرمان وەک ئەوەی خستتە سەر ئەوانەی پێش

ئێمە. پەروەردگارمان، ئەوەش مەخەرە سەرمان کە توانای هەڵگرتنیمان نییە. و لێمان ببووڕە، و لێمان خۆش بە، و بەزەییمان پێدا بێتەوە. تۆ پشتیوانی ئێمەیت، کەواتە سەرمان بخە بەسەر گەلی بێبڕوایاندا.» (٢٨٥–٢٨٦)

٣. بنەماڵەی عیمران (ئالی عیمران)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەلیف، لام، میم. خوا: هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو، هەمیشە زیندووی ڕاگری هەموو بوونەوەران. (ئەی پێغەمبەر) کتێبی بە ڕاستییەوە بۆ ناردوویتە خوارەوە، پشتڕاستکەرەوەی ئەوەیە کە پێش خۆی بووە؛ و تەورات و ئینجیلیشی پێشتر ناردووەتە خوارەوە، وەک ڕێنمایی بۆ خەڵکی، و جیاکەرەوە (فورقان)یشی ناردووەتە خوارەوە. بەڕاستی ئەوانەی بێبڕوان بە ئایەتەکانی خوا سزایەکی سەختیان بۆ هەیە: و خوا باڵادەستی خاوەن تۆڵەیە. بەڕاستی هیچ شتێک لە زەوی و لە ئاسماندا لە خوا شاراوە نییە. هەر ئەوە لە منداڵداندا وێنەتان دەکێشێت چۆنی بوێت. هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو، باڵادەستی کاربەجێ. (١–٦)

هەر ئەوە کتێبی بۆ ناردوویتە خوارەوە. تێیدا ئایەتی ڕوون و پتەو هەن — ئەوانە بنچینەی کتێبن — و هەندێکی دیکەش کە چەند مانایەک هەڵدەگرن. جا ئەوانەی لە دڵیاندا لادان هەیە، شوێن ئەوە دەکەون کە چەند مانا هەڵدەگرێت لێی، بۆ ئاژاوەنانەوە و بۆ سەپاندنی لێکدانەوەی خۆیان؛ بەڵام کەس لێکدانەوە ڕاستەقینەکەی نازانێت جگە لە خوا و ئەوانەی لە زانستدا ڕۆچوون. دەڵێن: «بڕوامان پێی هێناوە؛ هەمووی لە لایەن پەروەردگارمانەوەیە.» و کەس پەند وەرناگرێت جگە لە خاوەن ژیرییەکان.[4] (٧)

«پەروەردگارمان، دڵەکانمان لامەدە دوای ئەوەی ڕێنماییت کردین، و لە لایەن خۆتەوە میهرەبانییەکمان پێ ببەخشە: بەڕاستی هەر تۆی بەخشەری گەورە. پەروەردگارمان، بێگومان تۆ خەڵکی کۆ دەکەیتەوە بۆ ڕۆژێک کە هیچ گومانێکی تێدا نییە: بەڕاستی خوا هەرگیز بەڵێنی خۆی ناشکێنێت.» (٨–٩)

بەڕاستی ئەوانەی بێبڕوان، نە ماڵەکانیان و نە منداڵەکانیان لە بەرامبەر خوادا هیچ سوودێکیان پێ ناگەیەنن: و هەر ئەوانەن سووتەمەنیی ئاگر — وەک دارودەستەی فیرعەون و ئەوانەی پێش ئەوان، کە نیشانەکانمانیان بە درۆ خستەوە. جا خوا بەهۆی گوناهەکانیانەوە گرتنی؛ و خوا سزای سەختە. بەوانەی بێبڕوان بڵێ: «تێک دەشکێن و بۆ دۆزەخ کۆ دەکرێنەوە — و چەند خراپە ئەو جێگا.» بێگومان نیشانەیەک بۆ ئێوە هەبوو لەو دوو دەستەیەی کە (لە بەدر) بەیەک گەیشتن: دەستەیەک لە ڕێگای خوادا دەجەنگا، و ئەوی دیکەیان بێبڕوا بوو، بە چاوی خۆیان دوو ئەوەندەی خۆیان دەیانبینین. و خوا بە یارمەتیی خۆی پشتگیریی هەر کەسێک دەکات کە بیەوێت: بەڕاستی لەوەدا پەندێک هەیە بۆ خاوەن بینناییەکان. (١٠–١٣)

خۆشەویستیی ئارەزووەکان بۆ خەڵکی ڕازێنراوەتەوە: ژنان، و کوڕان، و کۆگاکراوەکانی زێڕ و زیو، و ئەسپی نیشانەکراو، و ئاژەڵ و کشتوکاڵ. ئەوانە خۆشیی ژیانی دنیان؛ بەڵام باشترین جێگای گەڕانەوە لای خوایە. بڵێ: «ئایا هەواڵی شتێکتان پێ بدەم کە لەوانە باشترە؟ بۆ پارێزکاران، لای پەروەردگاریان، باخەکانێک هەن ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە، و هاوسەرانی پاک، و ڕەزامەندیی خوا.» و خوا بینەرە بە

[4] ئەمە یەکێکە لە ئایەتە بنەڕەتییەکانی قورئان. ئەوە دەردەخات کە هەر کەسێک بە پێی ڕوانگەی خۆی چی لە قورئان وەردەگرێت. ئەمە یەکێک لە وتەکانی فەیلەسووفی بەناوبانگی ئەڵمانی گۆتەم بەبیر دەهێنێتەوە: "هەر جارێک لە قورئان نزیک دەبینەوە، سەرەتا هەمیشە سەرلەنوێ ناخۆش دێتە بەرچاو؛ بەڵام وردە وردە سەرنج ڕادەکێشێت، سەرسامت دەکات، و لە کۆتاییدا ناچارت دەکات ستایشی بکەیت." — یۆهان ڤۆلفگانگ ڤۆن گۆتە

بەندەکانی — ئەوانەی دەڵێن: «پەروەردگارمان، ئێمە بڕوامان هێناوە، کەواتە لە گوناهەکانمان خۆش بە و لە سزای ئاگر بمانپارێزە،» ئارامگران، و ڕاستگۆیان، و ملکەچان، و ئەوانەی (لە ڕێگای خوادا) دەبەخشن، و ئەوانەی لە بەرەبەیاندا داوای لێخۆشبوون دەکەن. (١٤–١٧)

خوا شایەتی دەدات کە هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو، و فریشتەکان و خاوەن زانستەکانیش — ڕاگری دادپەروەرییە. هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو، باڵادەستی کاربەجێ. بەڕاستی ئایین لای خوا ملکەچبوونە بۆ ئەو (ئیسلام). و ئەوانەی کتێبیان پێ درابوو جیاوازییان نەکرد مەگەر دوای ئەوەی زانستیان بۆ هات، لە ئیرەیی و ڕکابەرییەوە لە نێو خۆیاندا. و هەر کەسێک بێبڕوا بێت بە ئایەتەکانی خوا — ئەوا خوا خێرایە لە لێپرسینەوەدا. جا ئەگەر دەمەقاڵێیان لەگەڵ کردیت، بڵێ: «من بە تەواوی خۆم داوەتە دەست خوا، و ئەوانەش کە شوێنم کەوتوون.» و بەوانەی کتێبیان پێ دراوە و بە نەخوێندەواران بڵێ: «ئایا ملکەچ بوون؟» جا ئەگەر ملکەچ بوون، ئەوا ڕێنماییان وەرگرتووە؛ بەڵام ئەگەر پشتیان هەڵکرد، ئەوا تەنها گەیاندنی پەیامەکەت لەسەرە. و خوا بینەرە بە بەندەکانی. (١٨–٢٠)

ئەوانەی بێبڕوا دەبن بە ئایەتەکانی خوا، و پێغەمبەران بە ناهەق دەکوژن، و ئەوانەش دەکوژن لە خەڵکی کە فەرمان بە دادپەروەری دەدەن — مژدەی سزایەکی بەئازاریان پێ بدە. ئەوانەن کە کردەوەکانیان لە دنیا و دواڕۆژدا پووچ بووەتەوە، و هیچ یارمەتیدەرێکیان نابێت. ئایا سەرنجت نەداوە لەوانەی بەشێکیان لە کتێب پێ دراوە؟ بانگ دەکرێن بۆ کتێبی خوا تا دادوەری لە نێوانیاندا بکات، پاشان دەستەیەک لەوان پشت هەڵدەکەن و ڕوو وەردەگێڕن — ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە دەڵێن: «ئاگر بەرمان ناکەوێت مەگەر چەند ڕۆژێکی ژمێردراو.» و ئەوەی خۆیان هەڵیانبەستووە لە ئایینەکەیاندا فریوی داون. جا چۆن دەبێت کاتێک کۆیان دەکەینەوە بۆ ڕۆژێک کە هیچ گومانێکی تێدا نییە، و هەموو کەسێک بە تەواوی ئەوەی بەدەستی هێناوە پێی دەدرێتەوە، و ستەمیان لێ ناکرێت؟ (٢١–٢٥)

بڵێ: «خوایە، ئەی خاوەنی هەموو دەسەڵات: دەسەڵات دەدەیت بە هەر کەسێک بتەوێت و دەسەڵات لە هەر کەسێک بتەوێت دەسەنیتەوە؛ هەر کەسێک بتەوێت سەربەرزی دەکەیت و هەر کەسێک بتەوێت سەرشۆڕی دەکەیت. هەموو خێر بە دەستی تۆیە: بەڕاستی تۆ بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایت. شەو دەخەیتە ناو ڕۆژەوە و ڕۆژ دەخەیتە ناو شەوەوە؛ و زیندوو لە مردوو دەردەهێنیت و مردوو لە زیندوو دەردەهێنیت؛ و هەر کەسێک بتەوێت بێ ژمار ڕۆزیی دەدەیت.» (٢٦–٢٧)

با بڕواداران لە جیاتی بڕواداران بێبڕوایان نەکەن بە دۆست — و هەر کەسێک وا بکات هیچ پەیوەندییەکی بە خواوە نییە — مەگەر بۆ خۆپاراستن لێیان وەک وریاییەک. و خوا لە خۆی ئاگادارتان دەکاتەوە: و گەڕانەوەی کۆتایی هەر بۆ لای خوایە. بڵێ: «ئەوەی لە دڵەکانتاندایە بیشارنەوە یان ئاشکرای بکەن، خوا دەیزانێت؛ و دەزانێت هەرچی لە ئاسمانەکان و هەرچی لە زەویدایە. و خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە.» ئەو ڕۆژەی هەموو کەسێک ئەو چاکەیەی کردوویەتی لە بەردەمیدا ئامادە دەبینێت، و ئەو خراپەیەشی کردوویەتی، ئاوات دەخوازێت کە خۆزگە لە نێوان خۆی و ئەو خراپەیەدا مەودایەکی دوور هەبوایە. و خوا لە خۆی ئاگادارتان دەکاتەوە؛ و خوا بەرامبەر بە بەندەکانی زۆر دڵسۆزە. بڵێ: «ئەگەر خواتان خۆش دەوێت، شوێن من بکەون: خواش خۆشی دەوێن

و لە گوناهەکانتان خۆش دەبێت. و خوا لێبوردەی میهرەبانە.» بڵێ: «گوێڕایەڵی خوا و پێغەمبەر بن.» بەڵام ئەگەر پشتیان هەڵکرد — ئەوا خوا بێبڕوایانی خۆش ناوێت. (٢٨–٣٢)

بەڕاستی خوا ئادەم و نووح و بنەماڵەی ئیبراهیم و بنەماڵەی عیمرانی بەسەر هەموو خەڵکیدا هەڵبژارد، نەوەیەک کە هەندێکیان لە هەندێکیانن. و خوا بیسەری زانایە. یاد بکەوە کاتێک ژنەکەی عیمران وتی: «پەروەردگارم، من ئەوەی لە سکمدایە نەزری تۆم کردووە، تەرخانکراو بۆ خزمەتی تۆ؛ کەواتە لێم وەربگرە. بەڕاستی هەر تۆی بیسەری زانا.» بەڵام کاتێک منداڵەکەی بوو وتی: «پەروەردگارم، من کچێکم بوو» — و خوا باش دەیزانی چیی بووە؛ و نێر وەک مێ نییە — «و من ناوم نا مەریەم، و خۆی و نەوەکەی دەسپێرمە پەنای تۆ لە شەیتانی دەرکراو.» جا پەروەردگاری بە وەرگرتنێکی جوان وەری گرت و بە پەروەردەیەکی جوان پەروەردەی کرد، و سپاردیە سەرپەرشتیی زەکەریا. هەر کاتێک زەکەریا لە میحرابەکەدا دەچووە لای، ڕۆزییەکی لا دەبینی. وتی: «ئەی مەریەم، ئەمەت لە کوێوە بۆ دێت؟» وتی: «ئەوە لە لایەن خواوەیە: بەڕاستی خوا هەر کەسێک بیەوێت بێ ژمار ڕۆزیی دەدات.» هەر لەوێدا زەکەریا لە پەروەردگاری پاڕایەوە. وتی: «پەروەردگارم، لە لایەن خۆتەوە نەوەیەکی پاکم پێ ببەخشە: بەڕاستی تۆ بیسەری نزایت.» جا فریشتەکان بانگیان کرد، لە کاتێکدا لە میحرابەکەدا بە پێوە نوێژی دەکرد: «خوا مژدەی یەحیات پێ دەدات، کە پشتڕاستکەرەوەی وشەیەک دەبێت لە خواوە، و گەورە و داوێنپاک دەبێت، و پێغەمبەرێک لە چاکەکاران.» وتی: «پەروەردگارم، چۆن کوڕێکم دەبێت لە کاتێکدا پیری ڕووی تێ کردووم و ژنەکەشم نەزۆکە؟» فەرمووی: «هەر بەو شێوەیە: خوا هەرچی بیەوێت دەیکات.» وتی: «پەروەردگارم، نیشانەیەکم بۆ دابنێ.» فەرمووی: «نیشانەکەت ئەوەیە کە سێ ڕۆژ قسە لەگەڵ خەڵکی ناکەیت، مەگەر بە ئاماژە. و زۆر یادی پەروەردگارت بکە، و لە ئێواران و بەیانیاندا تەسبیحاتی بکە.» (٣٣–٤١)

و کاتێک فریشتەکان وتیان: «ئەی مەریەم، بەڕاستی خوا تۆی هەڵبژاردووە و پاکی کردوویتەوە، و بەسەر ژنانی جیهانیاندا هەڵیبژاردوویت. ئەی مەریەم، بۆ پەروەردگارت ملکەچ بە، و کڕنووش ببە، و لەگەڵ ڕکووعبەراندا ڕکووع ببە.» (ئەی پێغەمبەر) ئەمە لە هەواڵەکانی نادیارە کە بۆ تۆی وەحی دەکەین. و تۆ لایان نەبووییت کاتێک قەڵەمەکانیان بۆ تیروپشک فڕێ دەدا تا بزانن کامیان سەرپەرشتیی مەریەم دەکات، و لایان نەبووییت کاتێک دەمەقاڵێیان دەکرد. (٤٢–٤٤)

کاتێک فریشتەکان وتیان: «ئەی مەریەم، بەڕاستی خوا مژدەی وشەیەکت پێ دەدات لە لایەن خۆیەوە، کە ناوی مەسیح عیسای کوڕی مەریەمە، لە دنیا و دواڕۆژدا خاوەن ڕێزە، و لە نزیککراوانە. لە بێشکەدا و لە پێگەیشتوویشدا قسە لەگەڵ خەڵکی دەکات، و لە چاکەکاران دەبێت.» وتی: «پەروەردگارم، چۆن کوڕێکم دەبێت لە کاتێکدا هیچ پیاوێک دەستی لێ نەداوم؟» فەرمووی: «هەر بەو شێوەیە: خوا هەرچی بیەوێت دروستی دەکات. کاتێک بڕیاری کارێک دەدات، تەنها پێی دەفەرموێت "ببە"، ئیتر دەبێت.» و فێری کتێب و دانایی و تەورات و ئینجیلی دەکات، و دەیکات بە نێردراوێک بۆ نەوەکانی ئیسرائیل، کە دەڵێت: «من بە نیشانەیەکەوە لە پەروەردگارتانەوە بۆتان هاتووم. من لە قوڕ شێوەی باڵندەیەکتان بۆ دروست دەکەم؛ پاشان فووی پێدا دەکەم و بە مۆڵەتی خوا دەبێتە باڵندە. و کوێری زگماک و بەڵەک چاک دەکەمەوە، و بە مۆڵەتی خوا مردووان زیندوو دەکەمەوە؛ و هەواڵتان پێ دەدەم بەوەی دەیخۆن و ئەوەی لە ماڵەکانتاندا هەڵیدەگرن. بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە بۆ ئێوە، ئەگەر بڕوادارن. و هاتووم پشتڕاستکەرەوەی ئەوە بم کە پێش من لە تەورات هەبووە، و تا هەندێک لەوەی لەسەرتان حەرام کرابوو بۆتان حەڵاڵ بکەم. و بە نیشانەیەکەوە لە پەروەردگارتانەوە بۆتان هاتووم، کەواتە

لە خوا بترسن و گوێڕایەڵی من بن. بەڕاستی خوا پەروەردگاری من و پەروەردگاری ئێوەشە، کەواتە بیپەرستن: ئەمە ڕێگایەکی ڕاستە.» (٤٥–٥١)

جا کاتێک عیسا هەستی بە بێبڕواییان کرد، وتی: «کێ یارمەتیدەرانی منن لە ڕێگای خوادا؟» حەواریيەکان وتیان: «ئێمە یارمەتیدەرانی خوائین: بڕوامان بە خوا هێناوە؛ و شایەت بە کە ئێمە ملکەچین (موسڵمانین). پەروەردگارمان، بڕوامان هێناوە بەوەی ناردووتەتە خوارەوە و شوێن پێغەمبەر کەوتووین، کەواتە لەگەڵ شایەتاندا بمانnووسە.» و ئەوان پیلانیان گێڕا، و خواش تەگبیری کرد؛ و خوا باشترینی تەگبیرکەرانە. (٥٢–٥٤)

کاتێک خوا فەرمووی: «ئەی عیسا، من تۆ وەردەگرمەوە و بۆ لای خۆمت بەرز دەکەمەوە، و پاکت دەکەمەوە لەوانەی بێبڕوان، و ئەوانەی شوێنت کەوتوون دەخەمە سەروو ئەوانەی بێبڕوان تا ڕۆژی قیامەت. پاشان گەڕانەوەی هەمووتان بۆ لای منە، و دادوەری لە نێوانتاندا دەکەم دەربارەی ئەوەی جیاوازیتان تێدا هەبوو. جا ئەوانەی بێبڕوان، لە دنیا و دواڕۆژدا بە سزایەکی سەخت سزایان دەدەم، و هیچ یارمەتیدەرێکیان نابێت.» بەڵام ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە، ئەوا پاداشتەکانیان بە تەواوی پێ دەدات. و خوا ستەمکارانی خۆش ناوێت. (٥٥–٥٧)

(ئەی پێغەمبەر) ئەمە ئەوەیە کە لە ئایەتەکان و یادخەرەوەی پڕ دانایی بەسەرتدا دەیخوێنینەوە. بەڕاستی نموونەی عیسا لای خوا وەک نموونەی ئادەمە: لە خۆڵ دروستی کرد، پاشان پێی فەرموو: «ببە،» ئیتر بوو. ئەمە ڕاستییە لە پەروەردگارتەوە، کەواتە لە گومانداران مەبە. جا هەر کەسێک دەربارەی ئەمە دەمەقاڵێی لەگەڵ کردیت دوای ئەو زانیارییەی بۆت هاتووە، بڵێ: «وەرن، با کوڕەکانمان و کوڕەکانتان، و ژنەکانمان و ژنەکانتان، و خۆمان و خۆتان بانگ بکەین؛ پاشان بە دڵ بپارێینەوە و نەفرەتی خوا بخەینە سەر درۆزنان.» بەڕاستی ئەمە هەر بەسەرهاتە ڕاستەکەیە؛ و هیچ پەرستراوێک نییە جگە لە خوا، و بێگومان هەر خوایە باڵادەستی کاربەجێ. جا ئەگەر پشتیان هەڵکرد — ئەوا خوا بە خراپەکاران زانایە. بڵێ: «ئەی خاوەن کتێبەکان، وەرن بۆ وشەیەک کە لە نێوان ئێمە و ئێوەدا یەکسانە: کە جگە لە خوا کەس نەپەرستین، و هیچ شتێک نەکەین بە هاوبەشی، و هیچ کامێکمان ئەوی دیکە نەکات بە پەروەردگار لە جیاتی خوا.» جا ئەگەر پشتیان هەڵکرد، بڵێن: «شایەت بن کە ئێمە ملکەچین (موسڵمانین).» (٥٨–٦٤)

ئەی خاوەن کتێبەکان، بۆچی دەربارەی ئیبراهیم دەمەقاڵێ دەکەن، لە کاتێکدا تەورات و ئینجیل نەنێردراونەتە خوارەوە مەگەر لە دوای ئەو؟ ئایا ژیری بەکار ناهێنن؟ ئەوەتا ئێوە دەمەقاڵێتان کرد دەربارەی ئەوەی هەندێک زانیاریتان لەسەری هەیە — ئەی بۆچی دەمەقاڵێ دەکەن دەربارەی ئەوەی هیچ زانیارییەکتان لەسەری نییە؟ و خوا دەزانێت، و ئێوە نازانن. ئیبراهیم نە جوولەکە بوو و نە گاور؛ بەڵکو ڕاست و یەکتاپەرستێکی ملکەچ (موسڵمان) بوو، و لە هاوبەشدانەران نەبوو. بەڕاستی نزیکترین خەڵک لە ئیبراهیم ئەوانەن کە شوێنی کەوتن، و ئەم پێغەمبەرە، و ئەوانەی بڕوایان هێناوە؛ و خوا پشتیوانی بڕوادارانە. (٦٥–٦٨)

دەستەیەک لە خاوەن کتێبەکان ئاواتەخوازن گومڕاتان بکەن؛ بەڵام جگە لە خۆیان کەس گومڕا ناکەن، هەرچەندە هەستی پێ ناکەن. ئەی خاوەن کتێبەکان، بۆچی بێبڕوا دەبن بە ئایەتەکانی خوا لە کاتێکدا خۆتان شایەتن؟ ئەی خاوەن کتێبەکان، بۆچی ڕاستی بە پووچ دەپۆشن و ڕاستی دەشارنەوە، لە کاتێکدا دەیزانن؟ دەستەیەک لە خاوەن کتێبەکان دەڵێن: «لە سەرەتای ڕۆژدا بڕوا بهێنن بەوەی بۆ بڕواداران نێردراوەتە خوارەوە، و لە کۆتاییەکەیدا

بێبڕوا بن پێی، بەڵکو ئەوانیش بگەڕێنەوە؛ و بڕوا بە کەس مەکەن جگە لەوانەی شوێن ئایینەکەتان دەکەون.» (ئەی پێغەمبەر) بڵێ: «ڕێنمایی ڕاستەقینە هەر ڕێنمایی خوایە» — (دەترسن) لەوەی کەسێک وەک ئەوەی بە ئێوە دراوە پێی بدرێت، یان لای پەروەردگارتان بەڵگەتان لە دژ بهێننەوە. بڵێ: «هەموو فەزڵ بە دەستی خوایە: دەیدات بە هەر کەسێک بیەوێت. و خوا فراوانی زانایە؛ هەر کەسێک بیەوێت تایبەتی دەکات بە میهرەبانیی خۆی، و خوا خاوەنی فەزڵی گەورەیە.» (٦٩–٧٤)

لە نێو خاوەن کتێبەکاندا هەندێک هەن ئەگەر کۆمەڵێک زێڕیان بە ئەمانەت لا دابنێیت، دەیدەنەوە پێت؛ و هەندێکی دیکەش هەن ئەگەر تاکە دینارێکیان بە ئەمانەت لا دابنێیت، نایدەنەوە پێت مەگەر بە سەریانەوە بوەستیت و داوای بکەیتەوە. ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە دەڵێن: «هیچ بەرپرسیارێتییەکمان لەسەر نییە بەرامبەر بە نەخوێندەواران» — و بە زانینەوە درۆ بە ناوی خواوە دەکەن. نەخێر! هەر کەسێک پەیمانەکەی بەجێ بهێنێت و پارێزکار بێت — ئەوا خوا پارێزکارانی خۆش دەوێت. بەڕاستی ئەوانەی پەیمانی خوا و سوێندەکانی خۆیان بە نرخێکی کەم دەفرۆشن، لە دواڕۆژدا هیچ بەشێکیان نابێت. خوا قسەیان لەگەڵ ناکات، و لە ڕۆژی قیامەتدا تەماشایان ناکات، و پاکیشیان ناکاتەوە؛ و سزایەکی بەئازار چاوەڕێیان دەکات. و دەستەیەک لەوان هەن لە خوێندنەوەی کتێبدا زمانیان دەچەمێننەوە، تا وا بزانن ئەوە لە کتێبە، لە کاتێکدا لە کتێب نییە؛ و دەڵێن: «ئەوە لە لایەن خواوەیە،» لە کاتێکدا لە لایەن خواوە نییە — و بە زانینەوە درۆ بە ناوی خواوە دەکەن. (٧٥–٧٨)

بۆ هیچ مرۆڤێک نییە کە خوا کتێب و دانایی و پێغەمبەرایەتیی پێ بەخشیبێت، پاشان بە خەڵکی بڵێت: «لە جیاتی خوا ببنە بەندەی من.» بەڵکو دەڵێت: «ببنە خواپەرستانی ڕاستەقینە، بەهۆی ئەوەی کتێب فێری خەڵکی دەکەن و بەهۆی ئەوەی خۆتان دەیخوێنن.» و فەرمانتان پێ نادات کە فریشتەکان و پێغەمبەران بکەن بە پەروەردگار. ئایا فەرمانتان پێ دەدات بە بێبڕوایی دوای ئەوەی ملکەچ (موسڵمان) بوون؟ (٧٩–٨٠)

و کاتێک خوا پەیمانی لە پێغەمبەران وەرگرت: «هەرچی لە کتێب و دانایی پێتان ببەخشم، و پاشان پێغەمبەرێکتان بۆ بێت کە پشتڕاستکەرەوەی ئەوە بێت کە لای ئێوەیە، دەبێت بڕوای پێ بهێنن و پشتگیریی بکەن.» فەرمووی: «ئایا دانتان پێدا نا، و لەسەر ئەمە پەیمانی منتان وەرگرت؟» وتیان: «دانمان پێدا نا.» فەرمووی: «کەواتە شایەت بن، و منیش لەگەڵ ئێوە لە شایەتانم.» جا هەر کەسێک دوای ئەوە پشت هەڵبکات — ئەوانەن لەڕێدەرچووان. ئایا بەدوای شتێکی جگە لە ئایینی خوادا دەگەڕێن، لە کاتێکدا هەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدایە، بە ویست یان بە ناچاری، ملکەچی ئەو بووە، و بۆ لای ئەویش دەگەڕێنرێنەوە؟ (٨١–٨٣)

بڵێ: «بڕوامان هێناوە بە خوا، و بەوەی بۆ ئێمە نێردراوەتە خوارەوە، و بەوەی بۆ ئیبراهیم و ئیسماعیل و ئیسحاق و یەعقووب و نەوەکان نێردراوەتە خوارەوە، و بەوەی بە مووسا و عیسا و پێغەمبەران دراوە لە پەروەردگاریانەوە. جیاوازی ناخەینە نێوان هیچ یەکێکیان، و ئێمە ملکەچی ئەوین.» و هەر کەسێک بەدوای ئایینێکی جگە لە ملکەچبوون بۆ خوا (ئیسلام)دا بگەڕێت، هەرگیز لێی وەرناگیرێت، و لە دواڕۆژدا لە زیانمەندان دەبێت. چۆن خوا ڕێنمایی گەلێک دەکات کە دوای بڕواهێنانیان بێبڕوا بوون، دوای ئەوەی شایەتییان دا کە پێغەمبەر ڕاستە و بەڵگە ڕوونەکانیشیان بۆ هات؟ و خوا ڕێنمایی گەلی ستەمکاران ناکات. پاداشتی ئەوانە ئەوەیە کە نەفرەتی خوا و فریشتەکان و هەموو خەڵکییان لەسەرە، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. سزایان لەسەر سووک ناکرێت، و مۆڵەتیشیان پێ نادرێت — جگە لەوانەی دوای ئەوە تەوبە دەکەن و چاکسازی دەکەن، چونکە خوا لێبوردەی

میهرەبانە. بەڕاستی ئەوانەی دوای بڕواهێنانیان بێبڕوا بوون، و پاشان بێبڕواییان زیادی کرد — تەوبەیان هەرگیز لێ وەرناگیرێت: و هەر ئەوانەن گومڕایان. بەڕاستی ئەوانەی بێبڕوا بوون و بە بێبڕوایی مردن — لە هیچ کامیان پڕی زەوی زێڕ وەرناگیرێت، تەنانەت ئەگەر بیکاتە بارمتەی خۆی. سزایەکی بەئازار چاوەڕێیان دەکات، و هیچ یارمەتیدەرێکیان نابێت. هەرگیز بە چاکەی ڕاستەقینە ناگەن تا لەوە نەبەخشن کە خۆشتان دەوێت؛ و هەر شتێک ببەخشن، ئەوا خوا باش دەیزانێت. (٨٤–٩٢)

هەموو خواردنێک بۆ نەوەکانی ئیسرائیل حەڵاڵ بوو، جگە لەوەی ئیسرائیل لەسەر خۆی حەرامی کردبوو پێش ئەوەی تەورات بنێردرێتە خوارەوە. بڵێ: «تەورات بهێنن و بیخوێننەوە، ئەگەر ڕاستگۆن.» جا هەر کەسێک دوای ئەوە درۆ بە ناوی خواوە هەڵببەستێت — ئەوانەن ستەمکاران. بڵێ: «خوا ڕاستی فەرمووە. کەواتە شوێن ئایینی ئیبراهیم بکەون، کە ڕاست و یەکتاپەرست بوو؛ و لە هاوبەشدانەران نەبوو.» بەڕاستی یەکەم ماڵ کە بۆ خەڵکی دانرا ئەوەیە کە لە بەککەیە، پیرۆزە و ڕێنماییە بۆ جیهانیان. نیشانەی ڕوونی تێدایە — مەقامی ئیبراهیم — و هەر کەسێک بچێتە ناوی دڵنیا دەبێت. و حەجی ئەو ماڵە ئەرکێکە بۆ خوا لەسەر خەڵکی، بۆ هەر کەسێک بتوانێت ڕێگای بۆ بدۆزێتەوە. و هەر کەسێکیش بێبڕوا بێت — ئەوا خوا بێنیازە لە جیهانیان. بڵێ: «ئەی خاوەن کتێبەکان، بۆچی بێبڕوا دەبن بە ئایەتەکانی خوا، لە کاتێکدا خوا شایەتە بەسەر ئەوەی دەیکەن؟» بڵێ: «ئەی خاوەن کتێبەکان، بۆچی ئەوانەی بڕوایان هێناوە لە ڕێگای خوا لادەدەن، دەتانەوێت خواری بکەن، لە کاتێکدا خۆتان شایەتن؟ و خوا بێئاگا نییە لەوەی دەیکەن.» (٩٣–٩٩)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، ئەگەر گوێڕایەڵی دەستەیەک لەوانە بن کە کتێبیان پێ دراوە، دوای بڕواهێنانتان دەتانگێڕنەوە بۆ بێبڕوایی. و چۆن بێبڕوا دەبن، لە کاتێکدا ئایەتەکانی خواتان بەسەردا دەخوێنرێتەوە و پێغەمبەرەکەشی لە نێوتاندایە؟ و هەر کەسێک دەست بە خواوە بگرێت، ئەوا بێگومان ڕێنمایی کراوە بۆ ڕێگایەکی ڕاست. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، لە خوا بترسن بەو شێوەیەی شایستەی ئەوە، و مەمرن مەگەر بە موسڵمانی. و هەمووتان پێکەوە دەست بە گوریسی خواوە بگرن، و پەرتەوازە مەبن. و یادی چاکەی خوا بکەنەوە لەسەرتان: کاتێک دوژمنی یەکتر بوون و ئەو دڵەکانتانی پێکەوە گرێ دا، ئیتر بە چاکەی ئەو بوون بە برا؛ و لەسەر لێواری چاڵێکی ئاگر بوون و لێی ڕزگاری کردن. ئا بەو شێوەیە خوا ئایەتەکانی خۆیتان بۆ ڕوون دەکاتەوە، بۆ ئەوەی ڕێنمایی وەربگرن. و با لە نێو ئێوەدا کۆمەڵێک هەبن کە بانگ بکەن بۆ چاکە، و فەرمان بە چاکە بدەن و ڕێگری لە خراپە بکەن: و هەر ئەوانەن سەرفرازان. و وەک ئەوانە مەبن کە پەرتەوازە بوون و جیاوازییان کرد دوای ئەوەی بەڵگە ڕوونەکانیان بۆ هات؛ و ئەوانە سزایەکی گەورە چاوەڕێیان دەکات لەو ڕۆژەدا کە هەندێک ڕوو سپی دەبن و هەندێک ڕوو ڕەش دەبن. جا ئەوانەی ڕوویان ڕەش دەبێت: «ئایا دوای بڕواهێنانتان بێبڕوا بوون؟ کەواتە سزا بچێژن بەهۆی ئەو بێبڕواییەی دەتانکرد.» بەڵام ئەوانەی ڕوویان سپی دەبێت، لە میهرەبانیی خوادان، و بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. ئەمانە ئایەتەکانی خوان بە ڕاستی بەسەرتدا دەیانخوێنینەوە؛ و خوا هیچ ستەمێکی بۆ جیهانیان ناوێت. هەرچی لە ئاسمانەکان و هەرچی لە زەویدایە هەر بۆ خوایە، و هەموو کارەکان هەر بۆ لای خوا دەگەڕێنرێنەوە. (١٠٠–١٠٩)

ئێوە باشترین ئوممەتن کە بۆ خەڵکی دەرهێنراون: فەرمان بە چاکە دەدەن، و ڕێگری لە خراپە دەکەن، و بڕواتان بە خوا هەیە. و ئەگەر خاوەن کتێبەکان بڕوایان بهێنایە، بۆ خۆیان باشتر دەبوو؛ هەندێکیان بڕوادارن، بەڵام زۆربەیان لەڕێدەرچوون. جگە لە ئازارێکی کەم هیچ زیانێکتان پێ ناگەیەنن؛ و ئەگەر لەگەڵتان بجەنگن پشتتان

تێ دەکەن، و پاشان یارمەتی نادرێن. لە هەر شوێنێک بدۆزرێنەوە سەرشۆڕییان بەسەردا دراوە، مەگەر بە پەیمانێک لە خواوە و پەیمانێک لە خەڵکییەوە. و خەشمی خوایان بەسەر خۆیاندا هێناوە، و هەژارییان بەسەردا دراوە: ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە بێبڕوا دەبوون بە ئایەتەکانی خوا و پێغەمبەرانیان بە ناهەق دەکوشت؛ ئەوە لەبەر ئەوەیە کە سەرپێچییان دەکرد و بەردەوام دەستدرێژییان دەکرد. هەموویان وەک یەک نین: لە نێو خاوەن کتێبەکاندا ئوممەتێکی ڕاست هەن کە بە درێژایی کاتەکانی شەو ئایەتەکانی خوا دەخوێننەوە، و کڕنووش دەبەن. بڕوایان بە خوا و ڕۆژی دوایی هەیە، و فەرمان بە چاکە دەدەن و ڕێگری لە خراپە دەکەن، و لە چاکەکاندا پەلە دەکەن: و ئەوانە لە چاکەکارانن. و هەر چاکەیەک بکەن، پاداشتەکەی لێیان ون ناکرێت؛ و خوا بە پارێزکاران زانایە. (١١٠–١١٥)

بەڕاستی ئەوانەی بێبڕوان، نە مانْەکانیان و نە منداڵەکانیان لە بەرامبەر خوادا هیچ سوودێکیان پێ ناگەیەنن: ئەوانە هاوەڵانی ئاگرن، و بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. نموونەی ئەوەی لە ژیانی دنیادا دەیبەخشن وەک بایەکە کە سەرمایەکی توندی تێدا بێت: لە کشتوکاڵی گەلێک دەدات کە ستەمیان لە خۆیان کردووە، و لەناوی دەبات. و خوا ستەمی لێ نەکردن؛ بەڵکو خۆیان ستەم لە خۆیان دەکەن. (١١٦–١١٧)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، جگە لە خۆتان کەس مەکەن بە هاوڕازی نزیک: ئەوان لە تێکدانی ئێوەدا هیچ کەمتەرخەمییەک ناکەن، و ئاواتەخوازی ئەوەن کە ئێوە تووشی ناڕەحەتی ببن. ڕق و کینە لە دەمیانەوە دەرکەوتووە، و ئەوەشی سینەکانیان دەیشارێتەوە گەورەترە. بێگومان ئایەتەکانمان بۆ ڕوون کردوونەتەوە، ئەگەر ژیری بەکار بهێنن. ئەوەتا ئێوە ئەوانتان خۆش دەوێت و ئەوان ئێوەیان خۆش ناوێت، هەرچەندە ئێوە بڕواتان بە هەموو کتێب هەیە. و کاتێک پێتان دەگەن دەڵێن: «بڕوامان هێناوە،» بەڵام کاتێک بە تەنیا دەبن لە ڕقی ئێوە سەری پەنجەکانیان دەگەزن. بڵێ: «بە ڕقەکەتانەوە بمرن!» بەڕاستی خوا زانایە بەوەی لە سینەکاندایە. ئەگەر چاکەیەکتان تووش بێت، خەمباریان دەکات؛ و ئەگەر خراپەیەکتان تووش بێت، پێی دڵخۆش دەبن. بەڵام ئەگەر ئارام بگرن و پارێزکار بن، پیلانەکەیان هیچ زیانێکتان پێ ناگەیەنێت: بەڕاستی خوا دەوری هەموو ئەوەی داوە کە دەیکەن. (١١٨–١٢٠)

(ئەی پێغەمبەر) یاد بکەوە کاتێک بەیانی زوو لە ماڵەکەتەوە دەرچوویت تا بڕواداران لە سەنگەرەکانی جەنگدا جێگیر بکەیت — و خوا بیسەری زانایە — کاتێک دوو دەستە لە ئێوە خەریک بوو وەرە بەر بدەن، هەرچەندە خوا پشتیوانیان بوو؛ و با بڕواداران تەنها پشت بە خوا ببەستن. و بێگومان خوا لە بەدر یارمەتیی دان، کاتێک ئێوە کەم و لاواز بوون؛ کەواتە لە خوا بترسن، بۆ ئەوەی سوپاسگوزار بن. کاتێک بە بڕوادارانت دەوت: «ئایا بەستان نییە کە پەروەردگارتان بە سێ هەزار فریشتەی نێردراو پشتگیریتان بکات؟» بەڵێ — ئەگەر ئارام بگرن و پارێزکار بن، و دوژمن لەناکاو بێتە سەرتان، پەروەردگارتان بە پێنج هەزار فریشتەی نیشانەدار پشتگیریتان دەکات. و خوا ئەوەی دانەنا مەگەر وەک مژدەیەک بۆ ئێوە، و تا دڵەکانتان پێی ئارام بگرێت — و سەرکەوتن تەنها لە لایەن خواوەیە، باڵادەستی کاربەجێ — و تا بەشێک لەوانەی بێبڕوان ببڕێت، یان سەرشۆڕیان بکات و بە نائومێدی بگەڕێنەوە. تۆ هیچ شتێکت لەم کارەدا بەدەست نییە: جا یان تەوبەیان لێ وەردەگرێت یان سزایان دەدات، چونکە ئەوان ستەمکارن. و هەرچی لە ئاسمانەکان و هەرچی لە زەویدایە هەر بۆ خوایە: لە هەر کەسێک بیەوێت خۆش دەبێت و هەر کەسێک بیەوێت سزای دەدات. و خوا لێبوردەی میهرەبانە. (١٢١–١٢٩)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، سوو مەخۆن بە چەند قات لەسەر چەند قات؛ و لە خوا بترسن بۆ ئەوەی سەرفراز بن. و خۆتان بپارێزن لەو ئاگرەی بۆ بێبڕوایان ئامادە کراوە، و گوێڕایەڵی خوا و پێغەمبەر بن، بۆ ئەوەی بەزەییتان پێدا بێتەوە. و پەلە بکەن بەرەو لێخۆشبوونێک لە پەروەردگارتانەوە و بەهەشتێک کە پانییەکەی بە ئەندازەی ئاسمانەکان و زەوییە، بۆ پارێزکاران ئامادە کراوە — ئەوانەی لە خۆشی و ناخۆشیدا دەبەخشن، و ڕقی خۆیان دەخۆنەوە و لە خەڵکی دەبوورن؛ و خوا چاکەکارانی خۆش دەوێت — و ئەوانەی کاتێک بەدڕەوشتییەک دەکەن یان ستەم لە خۆیان دەکەن، یادی خوا دەکەنەوە و داوای لێخۆشبوون بۆ گوناهەکانیان دەکەن — و کێ جگە لە خوا لە گوناهەکان خۆش دەبێت؟ — و بە زانینەوە بەردەوام نابن لەسەر ئەوەی کردوویانە. ئەوانە پاداشتیان لێخۆشبوونە لە پەروەردگاریانەوە، و باخەکانێک کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. و چەند چاکە پاداشتی کارکەران! (١٣٠–١٣٦)

پێش ئێوە چەندین ڕێوشوێن تێپەڕیون؛ کەواتە بە زەویدا بگەڕێن و ببینن سەرەنجامی ئەوانەی ڕاستییان بە درۆ خستەوە چۆن بوو. ئەمە ڕوونکردنەوەیەکە بۆ خەڵکی، و ڕێنمایی و ئامۆژگارییە بۆ پارێزکاران. و وەرە بەر مەدەن و خەمبار مەبن: هەر ئێوە باڵادەستن، ئەگەر بڕوادارن. ئەگەر برینێک بەر ئێوە کەوتووە، ئەوا برینێکی هاوشێوە بەر ئەو گەلەش کەوتووە. و ئەو ڕۆژانە لە نێوان خەڵکیدا دەستاودەستیان پێ دەکەین، تا خوا ئەوانە بناسێت کە بڕوایان هێناوە و لە ئێوە شایەتانێک (شەهید) وەربگرێت — و خوا ستەمکارانی خۆش ناوێت — و تا خوا ئەوانەی بڕوایان هێناوە پاڵاوتە بکات و بێبڕوایان لەناو ببات. یان وا دەزانن کە دەچنە بەهەشتەوە بەبێ ئەوەی خوا ئەوانەتان بناسێت کە تێدەکۆشن، و ئارامگرانیش بناسێت؟ و بێگومان ئێوە ئاواتی مردنتان دەخواست پێش ئەوەی پێی بگەن: ئەوا ئێستا بە چاوی خۆتان بینیتان. (١٣٧–١٤٣)

موحەممەد تەنها پێغەمبەرێکە؛ پێش ئەویش پێغەمبەران تێپەڕیون. ئایا ئەگەر مرد یان کوژرا، لەسەر پاژنەی پێتان هەڵدەگەڕێنەوە؟ و هەر کەسێک لەسەر پاژنەی پێی هەڵبگەڕێتەوە هیچ زیانێک بە خوا ناگەیەنێت، و خوا پاداشتی سوپاسگوزاران دەداتەوە. و هیچ کەس نامرێت مەگەر بە مۆڵەتی خوا، لە کاتێکی نووسراوی دیاریکراودا. و هەر کەسێک پاداشتی دنیای بوێت، لێی دەدەینێ؛ و هەر کەسێک پاداشتی دواڕۆژی بوێت، لێی دەدەینێ؛ و پاداشتی سوپاسگوزاران دەدەینەوە. و چەندین پێغەمبەر جەنگاون، و خواپەرستانێکی زۆریان لەگەڵدا بووە! لەبەر ئەوەی لە ڕێگای خوادا تووشیان بوو ورەیان بەر نەدا، و لاواز نەبوون، و ملیان نەدا. و خوا ئارامگرانی خۆش دەوێت. و قسەیان هەر ئەوە بوو کە وتیان: «پەروەردگارمان، لە گوناهەکانمان و لە زیادەڕۆییمان لە کاروبارماندا خۆش بە؛ و پێیەکانمان جێگیر بکە، و سەرمان بخە بەسەر گەلی بێبڕواياندا.» جا خوا پاداشتی دنیا و پاداشتی جوانی دواڕۆژی پێ بەخشین. و خوا چاکەکارانی خۆش دەوێت. (١٤٤–١٤٨)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، ئەگەر گوێڕایەڵی ئەوانە بن کە بێبڕوان، لەسەر پاژنەی پێتان هەڵتاندەگەڕێننەوە، و بە زیانمەندی دەگەڕێنەوە. نەخێر: خوا پشتیوانتانە، و ئەو باشترینی یارمەتیدەرانە. ترس دەخەینە دڵی ئەوانەی بێبڕوان، بەهۆی ئەوەی شتێکیان کردووە بە هاوبەشی خوا کە هیچ بەڵگەیەکی لەسەر نەناردووەتە خوارەوە. و جێگایان ئاگرە — و چەند خراپە جێگای ستەمکاران! و بێگومان خوا بەڵێنەکەی خۆی بۆ هێنانە دی کاتێک بە مۆڵەتی ئەو لەناوتان دەبردن — تا ئەو کاتەی ورەتان بەر دا و دەربارەی فەرمانەکە کەوتنە ناکۆکی، و سەرپێچیتان کرد دوای ئەوەی ئەوەی خۆشتان دەویست پیشانی دان. هەندێکتان دنیای دەویست، و هەندێکتان دواڕۆژی دەویست. پاشان لە ئەوان لای دان، تا تاقیتان بکاتەوە؛ و بێگومان ئێستا لێتان بووریوە، چونکە خوا خاوەنی فەزڵە

بەسەر بڕواراندا. یاد بکەنەوە کاتێک بە هەوراز سەردەکەوتن، و ئاوڕتان لە کەس نەدەدایەوە، لە کاتێکدا پێغەمبەر لە پشتتانەوە بانگی دەکردن. جا بە خەم لەسەر خەم تۆڵەی لێ کردنەوە، تا خەم نەخۆن بۆ ئەوەی لە دەستتان چوو و نە بۆ ئەوەی تووشتان بوو. و خوا ئاگاداری بەوەی دەیکەن. پاشان، دوای خەمەکە، ئاسایشێکی بەسەرتاندا نارد خوارەوە — خەوێنووچکەیەک کە دەستەیەک لە ئێوەی داگرت، لە کاتێکدا دەستەیەکی دیکە، کە تەنها خەمی خۆیانیان بوو، گومانی ناهەقیان بە خوا دەبرد، گومانی سەردەمی نەفامی، و دەیانوت: «ئایا ئێمە هیچ دەسەڵاتێکمان لەم کارەدا هەیە؟» بڵێ: «کارەکە هەمووی هەر بۆ خوایە.» لە دڵی خۆیاندا شتێک دەشارنەوە کە بۆ تۆی ئاشکرا ناکەن. دەڵێن: «ئەگەر هیچ دەسەڵاتێکمان لەم کارەدا هەبوایە، لێرەدا نەدەکوژرایین.» بڵێ: «تەنانەت ئەگەر لە ماڵەکانیشتاندا بوونایە، ئەوانەی کوشتنیان لەسەر نووسرابوو دەردەچوون بۆ ئەو شوێنانەی تێیدا کەوتن» — تا خوا ئەوەی لە سینەکانتاندایە تاقی بکاتەوە و ئەوەی لە دڵەکانتاندایە پاڵاوتە بکات. و خوا زانایە بەوەی لە سینەکاندایە. بەڕاستی ئەوانەی لە ئێوە پشتیان هەڵکرد لەو ڕۆژەدا کە دوو لەشکرەکە بەیەک گەیشتن — تەنها شەیتان بوو خلیسکاندنی، بەهۆی هەندێک لەوەی کردبوویان؛ بەڵام بێگومان خوا لێیان بووریوە. بەڕاستی خوا لێبوردەی لەسەرخۆیە. (١٤٩–١٥٥)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، وەک ئەوانە مەبن کە بێبڕوان و دەربارەی براکانیان، کاتێک بە زەویدا سەفەر دەکەن یان بۆ جەنگ دەردەچن، دەڵێن: «ئەگەر لای ئێمە بوونایە، نە دەمردن و نە دەکوژران» — تا خوا ئەوە بکاتە داخ و پەژارە لە دڵەکانیاندا. و هەر خوایە ژیان دەبەخشێت و دەمرێنێت؛ و خوا بینەرە بە هەموو ئەوەی دەیکەن. و ئەگەر لە ڕێگای خوادا بکوژرێن، یان بمرن، ئەوا بێگومان لێخۆشبوون و میهرەبانییەک لە خواوە باشترە لە هەموو ئەوەی کۆی دەکەنەوە. و ئەگەر بمرن یان بکوژرێن، ئەوا بێگومان هەر بۆ لای خوا کۆ دەکرێنەوە. (١٥٦–١٥٨)

(ئەی پێغەمبەر) بەهۆی میهرەبانییەکەوە بوو لە خواوە کە لەگەڵیان نەرم بوویت. و ئەگەر توندوتیژ و دڵڕەق بوویتایە، لە دەورت بڵاوەیان دەکرد. کەواتە لێیان ببووڕە، و داوای لێخۆشبوونیان بۆ بکە، و لە کاروباردا ڕاوێژیان پێ بکە؛ پاشان، کاتێک بڕیارت دا، پشت بە خوا ببەستە. بەڕاستی خوا ئەوانەی خۆش دەوێت کە پشتی پێ دەبەستن. ئەگەر خوا سەرتان بخات، کەس بەسەرتاندا زاڵ نابێت؛ بەڵام ئەگەر وازتان لێ بهێنێت، ئەی کێیە لە دوای ئەو سەرتان بخات؟ کەواتە با بڕواداران تەنها پشت بە خوا ببەستن. (١٥٩–١٦٠)

بۆ هیچ پێغەمبەرێک نییە لە دەستکەوتەکاندا ناپاکی بکات؛ و هەر کەسێک ناپاکی بکات لە ڕۆژی قیامەتدا ئەوەی بردوویەتی لەگەڵ خۆی دەیهێنێت. پاشان هەموو کەسێک بە تەواوی ئەوەی بەدەستی هێناوە پێی دەدرێتەوە، و ستەمیان لێ ناکرێت. ئایا ئەو کەسەی شوێن ڕەزامەندیی خوا دەکەوێت وەک ئەو کەسەیە کە خەشمی خوای بەسەر خۆیدا هێناوە، و جێگای دۆزەخە؟ و چەند خراپە ئەو سەرەنجامە! ئەوان لای خوا چەند پلەیەکی جیاوازن؛ و خوا بینەرە بەوەی دەیکەن. (١٦١–١٦٣)

بێگومان خوا چاکەی لەگەڵ بڕواداران کردووە کاتێک لە نێویاندا پێغەمبەرێکی لە خۆیان نارد، کە ئایەتەکانی بەسەردا دەخوێنێتەوە، و پاکیان دەکاتەوە، و فێری کتێب و داناییان دەکات؛ هەرچەندە پێش ئەوە لە گومڕاییەکی ئاشکرادا بوون. ئایا کاتێک بەڵایەکتان تووش بوو، هەرچەندە دوو ئەوەندەتان تووشی دوژمنەکەتان کردبوو، وتتان: «ئەمە لە کوێوە هات؟» بڵێ: «ئەوە لە لایەن خۆتانەوەیە.» بەڕاستی خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە.

و ئەوەی تووشتان بوو لەو ڕۆژەدا کە دوو لەشکرەکە بەیەک گەیشتن بە مۆڵەتی خوا بوو، تا بڕواداران بناسێت، و تا دووڕووەکانیش بناسێت، کە کاتێک پێیان وترا: «وەرن، لە ڕێگای خوادا بجەنگن، یان لانیکەم بەرگری بکەن،» وتیان: «ئەگەر بمانزانیایە جەنگ دەبێت، بێگومان شوێنتان دەکەوتین.» ئەوان لەو ڕۆژەدا لە بێبڕواییەوە نزیکتر بوون وەک لە بڕوا، بە دەمیان شتێک دەڵێن کە لە دڵیاندا نییە. و خوا زاناترە بەوەی دەیشارنەوە. (١٦٤–١٦٧)

ئەوانەن کە، لە کاتێکدا خۆیان لە ماڵەوە دانیشتبوون، دەربارەی براکانیان وتیان: «ئەگەر بە قسەی ئێمەیان بکردایە نەدەکوژران.» بڵێ: «کەواتە مردن لە خۆتان دوور بخەنەوە، ئەگەر ڕاستگۆن.» و ئەوانەی لە ڕێگای خوادا کوژراون بە مردوو مەزانە: نەخێر، بەڵکو زیندوون، لای پەروەردگاریان ڕۆزییان پێ دەدرێت، دڵخۆشن بەوەی خوا لە فەزڵی خۆی پێی بەخشیون، و مژدە وەردەگرن دەربارەی ئەوانەی هێشتا پێیان نەگەیشتوون و لە دوایانەوە ماونەتەوە، کە نە ترسیان لەسەر دەبێت و نە خەمبار دەبن — مژدە وەردەگرن بە چاکە و فەزڵێک لە خواوە، و بەوەی کە خوا پاداشتی بڕواداران بەفیڕۆ نادات. ئەوانەی وەڵامی بانگی خوا و پێغەمبەریان دایەوە دوای ئەوەی بریندار تووش بوو — بۆ ئەوانەیان کە چاکەیان کرد و پارێزکار بوون پاداشتێکی گەورە هەیە — ئەوانەی خەڵکی پێیان وتن: «خەڵکی لە دژتان کۆ بوونەتەوە، کەواتە لێیان بترسن،» کەچی ئەوە تەنها بڕوای زیاد کردن، و وتیان: «خوامان بەسە: و چەند چاکە ئەو پشتیوانە.» جا بە چاکە و فەزڵێکەوە لە خواوە گەڕانەوە؛ هیچ خراپەیەکیان بەر نەکەوت، و شوێن ڕەزامەندیی خوا کەوتن. و خوا خاوەنی فەزڵی گەورەیە. ئەوە تەنها شەیتانە کە لە دۆستەکانی دەتانترسێنێت؛ کەواتە لەوان مەترسن، بەڵکو لە من بترسن، ئەگەر بڕوادارن. (١٦٨–١٧٥)

با ئەوانەی بەرەو بێبڕوایی پەلە دەکەن خەمبارت نەکەن: ئەوان هیچ زیانێک بە خوا ناگەیەنن. خوا دەیەوێت لە دواڕۆژدا هیچ بەشێکیان پێ نەدات؛ و سزایەکی گەورە چاوەڕێیان دەکات. بەڕاستی ئەوانەی بێبڕواییان بە بڕوا کڕیوە هیچ زیانێک بە خوا ناگەیەنن؛ و سزایەکی بەئازار چاوەڕێیان دەکات. و با ئەوانەی بێبڕوان وا نەزانن ئەو مۆڵەتەی پێیان دەدەین بۆ خۆیان باشە: تەنها بۆ ئەوە مۆڵەتیان پێ دەدەین تا گوناهیان زیاد بێت. و سزایەکی سووکەکەر چاوەڕێیان دەکات. خوا بڕواداران لەسەر ئەو بارەی ئێوەی تێدان بەجێ ناهێڵێت تا پیس لە پاک جیا نەکاتەوە؛ و خوا ئێوە لە نادیار ئاگادار ناکات. بەڵکو خوا لە پێغەمبەرانی هەر کەسێک بیەوێت هەڵیدەبژێرێت. کەواتە بڕوا بهێنن بە خوا و پێغەمبەرانی: و ئەگەر بڕوا بهێنن و پارێزکار بن، پاداشتێکی گەورەتان بۆ هەیە. و با ئەوانەی ڕەزیلی دەکەن بەوەی خوا لە فەزڵی خۆی پێی بەخشیون وا نەزانن کە ئەوە بۆ خۆیان باشە؛ نەخێر، بەڵکو بۆیان خراپە. ئەوەی ڕەزیلییان پێ کرد لە ڕۆژی قیامەتدا دەکرێتە تەوقی ملیان. و میراتی ئاسمانەکان و زەوی هەر بۆ خوایە؛ و خوا ئاگادارە بەوەی دەیکەن. (١٧٦–١٨٠)

بێگومان خوا قسەی ئەوانەی بیست کە وتیان: «خوا هەژارە و ئێمە دەوڵەمەندین.» ئەوەی وتیان دەینووسین، و کوشتنی پێغەمبەرانیش بە ناهەق، و دەڵێین: «سزای ئاگری سووتێنەر بچێژن! ئەوە بەهۆی ئەوەیە کە دەستەکانی خۆتان پێشیان خستووە — و خوا هەرگیز ستەمکار نییە بەرامبەر بە بەندەکانی.» ئەوانەن کە دەڵێن: «خوا پەیمانی لێ وەرگرتووین کە بڕوا بە هیچ پێغەمبەرێک نەهێنین تا قوربانییەکمان بۆ نەهێنێت کە ئاگر بیخوات.» بڵێ: «پێش من پێغەمبەران بە بەڵگەی ڕوونەوە بۆتان هاتن، و بەوەشەوە کە باستان کرد؛ ئەی بۆچی کوشتتانن، ئەگەر ڕاستگۆن؟» (ئەی پێغەمبەر) ئەگەر تۆیان بە درۆ خستەوە، ئەوا پێش تۆش پێغەمبەران بە درۆ خرانەوە، کە بە بەڵگەی ڕوون و نووسراوەکان و کتێبی ڕووناککەرەوەوە هاتبوون. هەموو کەسێک مردن دەچێژێت، و تەنها لە

ڕۆژی قیامەتدا پاداشتەکانتان بە تەواوی پێ دەدرێتەوە. جا هەر کەسێک لە ئاگر دوور بخرێتەوە و بخرێتە بەهەشتەوە ئەوا بێگومان سەرکەوتووە؛ و ژیانی دنیا جگە لە خۆشییەکی فریودەر هیچی دیکە نییە. بێگومان لە ماڵ و لە گیانتاندا تاقی دەکرێنەوە، و بێگومان ئازارێکی زۆر دەبیستن لەوانەی پێش ئێوە کتێبیان پێ دراوە و لەوانەی هاوبەشیان بۆ خوا داناوە. بەڵام ئەگەر ئارام بگرن و پارێزکار بن، ئەوا بەڕاستی ئەوە لە کارە پڕ ئیرادەکانە. (١٨١–١٨٦)

و کاتێک خوا پەیمانی لەوانە وەرگرت کە کتێبیان پێ درابوو: «دەبێت بۆ خەڵکی ڕوونی بکەنەوە و نەیشارنەوە.» کەچی فڕێیان دایە پشت خۆیانەوە و بە نرخێکی کەم فرۆشتیان — جا چەند خراپە ئەوەی دەیکڕن! وا مەزانە ئەوانەی دڵخۆشن بەوەی کردوویانە، و حەز دەکەن ستایش بکرێن لەسەر ئەوەی نەیانکردووە — وا مەزانە کە ئەوان لە سزا ڕزگاریان دەبێت: سزایەکی بەئازار چاوەڕێیان دەکات. (١٨٧–١٨٨)

مولکی ئاسمانەکان و زەوی هەر بۆ خوایە؛ و خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. بەڕاستی لە دروستکردنی ئاسمانەکان و زەویدا، و لە بەدوای یەکدا هاتنی شەو و ڕۆژدا، نیشانە هەن بۆ خاوەن ژیرییەکان — ئەوانەی بە پێوە و بە دانیشتنەوە و لەسەر تەنیشتیان یادی خوا دەکەن، و بیر لە دروستکردنی ئاسمانەکان و زەوی دەکەنەوە: «پەروەردگارمان، ئەمەت بە بێهوودە دروست نەکردووە. پاکی و بێگەردی بۆ تۆ! کەواتە لە سزای ئاگر بمانپارێزە.» «پەروەردگارمان، هەر کەسێک بخەیتە ئاگرەوە ئەوا بێگومان ڕیسوات کردووە؛ و ستەمکاران هیچ یارمەتیدەرێکیان نابێت. پەروەردگارمان، ئێمە بانگکەرێکمان بیست کە بانگی دەکرد بۆ بڕوا: "بڕوا بە پەروەردگارتان بهێنن،" ئێمەش بڕوامان هێنا. پەروەردگارمان، لە گوناهەکانمان خۆش بە، و خراپەکانمان بسڕەوە، و لەگەڵ چاکەکاراندا بمانمرێنە. پەروەردگارمان، ئەوەمان پێ ببەخشە کە لەسەر زمانی پێغەمبەرانت بەڵێنت پێ داوین، و لە ڕۆژی قیامەتدا ڕیسوامان مەکە: بەڕاستی تۆ هەرگیز بەڵێن ناشکێنیت.» جا پەروەردگاریان وەڵامی دانەوە: «من کاری هیچ کارکەرێک لە ئێوە بەفیڕۆ نادەم، نێر بێت یان مێ — هەندێکتان لە هەندێکتانن. جا ئەوانەی کۆچیان کرد و لە ماڵەکانیان دەرکران، و لە ڕێگای مندا ئازار دران، و جەنگان و کوژران — بێگومان خراپەکانیان دەسڕمەوە و دەیانخەمە باخەکانێکەوە کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات: پاداشتێک لە لایەن خواوە، و باشترین پاداشت لای خوایە.» (١٨٩–١٩٥)

(ئەی پێغەمبەر) با هاتوچۆی ئەوانەی بێبڕوان بە وڵاتاندا فریوت نەدات: خۆشییەکی کەمە، و پاشان جێگایان دۆزەخە — و چەند خراپە ئەو جێگا! بەڵام ئەوانەی لە پەروەردگاریان دەترسن، باخەکانێکیان بۆ هەیە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە: میوانداریییەک لە لایەن خواوە؛ و ئەوەی لای خوایە بۆ چاکەکاران باشترە. (١٩٦–١٩٨)

و بێگومان لە نێو خاوەن کتێبەکاندا هەندێک هەن بڕوایان بە خوا هەیە، و بەوەی بۆ ئێوە نێردراوەتە خوارەوە، و بەوەی بۆ خۆیان نێردراوەتە خوارەوە، ملکەچن بۆ خوا: ئایەتەکانی خوا بە نرخێکی کەم نافرۆشن. ئەوانە پاداشتیان لای پەروەردگاریانە؛ بەڕاستی خوا خێرایە لە لێپرسینەوەدا. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، ئارام بگرن، و لە ئارامگرتندا پێشی کەسانی دیکە بکەون، و خۆڕاگر بن، و لە خوا بترسن، بۆ ئەوەی سەرفراز بن. (١٩٩–٢٠٠)

٤. ژنان (ئەننیسا)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەی خەڵکینە، لە پەروەردگارتان بترسن، ئەوەی لە تاکە گیانێک دروستی کردوون، و لەویش هاوسەرەکەی دروست کرد، و لەو دووانە پیاوان و ژنانێکی زۆری بڵاو کردەوە. و لە خوا بترسن، کە بە ناوی ئەوەوە داوا لە یەکتر دەکەن، و ڕێزی پەیوەندیی خزمایەتیش بگرن: بەڕاستی خوا هەمیشە چاودێرە بەسەرتانەوە.[5] (١)

ماڵی هەتیوان بدەنەوە پێیان؛ و پیس بە پاک مەگۆڕنەوە، و ماڵەکانیان لەگەڵ ماڵی خۆتاندا مەخۆن — بەڕاستی ئەوە گوناهێکی گەورەیە. و ئەگەر ترسان کە دادپەروەر نەبن لەگەڵ کچە هەتیوەکاندا، ئەوا لەو ژنانەی دیکە مارە بکەن کە بەدڵتانن، دوو، سێ، یان چوار؛ بەڵام ئەگەر ترسان کە نەتوانن لە نێوانیاندا دادپەروەر بن، ئەوا تەنها یەکێک، یان کەنیزەکەکانتان. ئەوە نزیکترە لەوەی ستەم نەکەن. و مارەییی ژنان وەک دیارییەکی بێبەرامبەر بدەن پێیان؛ بەڵام ئەگەر بە دڵی خۆیان لە بەشێکی بۆتان خۆش بوون، ئەوا بە نۆشی گیان بیخۆن. (٢–٤)

و ئەو ماڵانەی خوا کردوونی بە مایەی ژیانتان مەیاندەنە دەست کەمژیران؛ بەڵام لێی بژێوی و پۆشاکیان بدەن، و قسەی خۆشیان لەگەڵ بکەن. و هەتیوان تاقی بکەنەوە تا دەگەنە تەمەنی ژنهێنان؛ جا ئەگەر هەستتان بە ژیری لێ کردن، ماڵەکانیان بدەنەوە پێیان. و بە زیادەڕەوی و بە پەلە مەیخۆن، پێش ئەوەی گەورە ببن. و هەر سەرپەرشتیارێک دەوڵەمەند بێت با خۆی لێ بپارێزێت، و هەر کەسێکیش هەژار بێت با بە شێوەیەکی شایستە لێی بخوات. جا کاتێک ماڵەکانیان دەدەنەوە پێیان، شایەتیان لەسەر بگرن — هەرچەندە خوا بەسە بۆ لێپرسینەوە. (٥–٦)

پیاوان بەشێکیان هەیە لەوەی دایک و باوک و خزمە نزیکەکان بەجێی دەهێڵن، و ژنانیش بەشێکیان هەیە لەوەی دایک و باوک و خزمە نزیکەکان بەجێی دەهێڵن، کەم بێت یان زۆر: بەشێکی دیاریکراو. و ئەگەر خزمان و هەتیوان و هەژاران لە کاتی دابەشکردندا ئامادە بوون، شتێکیان لێ بدەنێ و قسەی خۆشیان لەگەڵ بکەن. و با ئەوانە بترسن کە ئەگەر نەوەیەکی لاوازیان لە دوای خۆیان بەجێ بهێشتایە، لێیان دەترسان: با لە خوا بترسن و قسەی ڕاست و دروست بکەن. بەڕاستی ئەوانەی ماڵی هەتیوان بە ستەم دەخۆن، جگە لە ئاگر هیچ ناخەنە سکیانەوە؛ و دەچنە ناو ئاگرێکی هەڵگیرساوەوە. (٧–١٠)

خوا دەربارەی منداڵەکانتان ڕاتاندەسپێرێت: بەشی نێرینە بە ئەندازەی بەشی دوو مێینەیە. جا ئەگەر تەنها کچ بوون، دوو یان زیاتر، ئەوا دوو لەسەر سێی ئەوەیان بۆ هەیە کە مردووەکە بەجێی هێشتووە؛ و ئەگەر تەنها یەک کچ بوو، ئەوا نیوەی بۆ هەیە. و بۆ دایک و باوکی مردووەکە، هەر یەکەیان شەشیەکی ئەوەی بۆ هەیە کە بەجێی هێشتووە ئەگەر منداڵی هەبوو؛ جا ئەگەر منداڵی نەبوو و دایک و باوکی میراتگری بوون، ئەوا سێیەک بۆ دایکییەتی؛ و ئەگەر برا یان خوشکی هەبوو، ئەوا شەشیەک بۆ دایکییەتی — دوای هەر وەسیەتێک کە کردبێتی، یان قەرزێک. باوکانتان و کوڕانتان — نازانن کامیان سوودی بۆ ئێوە نزیکترە. ئەمە فەرزێکە لە لایەن خواوە؛

[5] ئەمە ئایەتێکی بنەڕەتیی قورئانە کە هەمیشە لە کاتی نیکاح، واتە هاوسەرگیریی موسڵمانانداندەخوێنرێتەوە. ئایەتەکە ئاماژەیەکی ورد بەڵام زۆر سەرنجڕاکێشی تێدایە بۆ پەرەسەندنی ڕێنماییکراو. بە پێچەوانەی ئەو بانگەشەیەی کتێبی پیرۆز کە حەوا لە پەراسووی ئادەمەوە هاتووە، قورئان دەڵێت یەکەم هاوسەر لە مێیەکەوە (نەفسێکەوە) هاتووە، کە ئاماژەیە بۆ یەکەم جار کە زاوزێی ڕەگەزی لە سەرەتای پەرەسەندندا هاتە بوون.

بەڕاستی خوا زانای کاربەجێیە. و نیوەی ئەوەی ژنەکانتان بەجێی دەهێڵن بۆ ئێوەیە ئەگەر منداڵیان نەبوو؛ جا ئەگەر منداڵیان هەبوو، ئەوا چواریەکی ئەوەی بەجێیان هێشتووە بۆ ئێوەیە — دوای هەر وەسیەتێک کە کردبێتیان، یان قەرزێک. و چواریەکی ئەوەی ئێوە بەجێی دەهێڵن بۆ ئەوانە ئەگەر منداڵتان نەبوو؛ جا ئەگەر منداڵتان هەبوو، ئەوا هەشتیەکی ئەوەی بەجێتان هێشتووە بۆ ئەوانە — دوای هەر وەسیەتێک کە کردبێتتان، یان قەرزێک. و ئەگەر پیاوێک یان ژنێک میراتگری ڕاستەوخۆی نەبوو، بەڵام برایەک یان خوشکێکی هەبوو، ئەوا هەر یەکەیان شەشیەکی بۆ هەیە؛ جا ئەگەر لەوە زیاتر بوون، ئەوا لە سێیەکدا هاوبەشن — دوای هەر وەسیەتێک کە کرابێت، یان قەرزێک، بەبێ زیانگەیاندن بە کەس. ئەمە ڕاسپاردەیەکە لە لایەن خواوە؛ و خوا زانای لەسەرخۆیە. ئەوانە سنوورەکانی خوان. و هەر کەسێک گوێڕایەڵی خوا و پێغەمبەرەکەی بێت، دەیخاتە باخەکانێکەوە کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە؛ و ئەوەیە سەرکەوتنی گەورە. بەڵام هەر کەسێک سەرپێچیی خوا و پێغەمبەرەکەی بکات و سنوورەکانی ببەزێنێت، دەیخاتە ئاگرێکەوە، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێنێتەوە؛ و سزایەکی سووکەر چاوەڕێی دەکات. (١١–١٤)

و ئەو ژنانەتان کە بەدڕەوشتی دەکەن، چوار شایەت لە خۆتان لەسەریان بگرن؛ جا ئەگەر شایەتییان دا، لە ماڵەکاندا بیانهێڵنەوە تا مردن دەیانبات یان خوا ڕێگایەکیان بۆ دادەنێت. و ئەو دووانەی لە ئێوە ئەوە دەکەن، سزایان بدەن؛ بەڵام ئەگەر تەوبەیان کرد و خۆیان چاک کرد، وازیان لێ بهێنن. بەڕاستی خوا تەوبەوەرگری میهرەبانە. تەوبە لای خوا تەنها بۆ ئەوانەیە کە بە نەزانی خراپە دەکەن و پاشان بە زوویی تەوبە دەکەن؛ ئا ئەوانە خوا تەوبەیان لێ وەردەگرێت. و خوا زانای کاربەجێیە. بەڵام تەوبە بۆ ئەوانە نییە کە بەردەوام خراپە دەکەن تا کاتێک مردن دێتە سەر یەکێکیان، دەڵێت: «ئێستا تەوبەم کرد،» و نە بۆ ئەوانەی بە بێبڕوایی دەمرن: بۆ ئەوانە سزایەکی بەئازارمان ئامادە کردووە. (١٥–١٨)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، بۆتان حەڵاڵ نییە ژنان بە زۆر بە میرات بگرن؛ و تەنگیان پێ هەڵمەچنن، تا بەشێک لەوەی پێتان داون ببەنەوە، مەگەر بەدڕەوشتییەکی ئاشکرا بکەن. و بە چاکە لەگەڵیان بژین؛ جا ئەگەر پێتان ناخۆش بوون، ئەوا ڕەنگە شتێکتان پێ ناخۆش بێت کە خوا خێرێکی زۆری تێدا داناوە. و ئەگەر ویستتان ژنێک بە ژنێکی دیکە بگۆڕن، و بە یەکێکیان گەنجینەیەکی زۆرتان دابوو، هیچی لێ وەرمەگرنەوە. ئایا بە بوختان و گوناهێکی ئاشکرا وەریدەگرنەوە؟ و چۆن وەریدەگرنەوە، لە کاتێکدا تێکەڵی یەکتر بوون و ئەوان پەیمانێکی پتەویان لێ وەرگرتوون؟ (١٩–٢١)

و ئەو ژنانە مارە مەکەن کە باوکانتان مارەیان کردوون — مەگەر ئەوەی ڕابردووە: بەڕاستی ئەوە بەدڕەوشتی و شتێکی قێزەون بوو، و ڕێگایەکی خراپ بوو. لەسەرتان حەرام کراون: دایکانتان، و کچانتان، و خوشکانتان، و پوورەکانتان (خوشکی باوک)، و پوورەکانتان (خوشکی دایک)، و کچانی برا، و کچانی خوشک، و ئەو دایکانەتان کە شیریان پێ داون، و خوشکانی شیریتان، و دایکی ژنەکانتان، و ئەو کچەژنانەتان کە لە ژێر سەرپەرشتیی ئێوەدان لەو ژنانەتان کە چوونەتە لایان — بەڵام ئەگەر نەچووبوونە لایان ئەوا هیچ گوناهێکتان لەسەر نییە — و ژنی ئەو کوڕانەتان کە لە پشتی خۆتانن؛ و ئەوەش کە دوو خوشک پێکەوە کۆ بکەنەوە، مەگەر ئەوەی ڕابردووە. بەڕاستی خوا لێبوردەی میهرەبانە. و ژنانی مێرددار (حەرامن)، جگە لە کەنیزەکەکانتان: ئەمە نووسراوی خوایە لەسەرتان. و جگە لەوانە هەموو بۆتان حەڵاڵن، بە مەرجێک بە ماڵەکانتان بەدوایاندا بگەڕێن بە هاوسەرگیریی پاک، نەک بە زیناکاری. جا بۆ ئەو خۆشییەی لێتان وەرگرتوون، مارەییەکانیان وەک ئەرکێک

بدەن پێیان؛ و هیچ گوناهێکتان لەسەر نییە لەوەی دوای دیاریکردنی ئەرکەکە بە ڕەزامەندیی یەکتر لەسەری ڕێک دەکەون. بەڕاستی خوا زانای کاربەجێیە. (٢٢–٢٤)

و هەر کەسێک لە ئێوە توانای نەبێت ژنانی ئازادی بڕوادار مارە بکات، با لە کەنیزەکە بڕوادارەکان مارە بکات. و خوا زاناترە بە بڕواتان: هەندێکتان لە هەندێکتانن. کەواتە بە مۆڵەتی خاوەنەکانیان مارەیان بکەن، و بە شێوەیەکی شایستە مارەییەکانیان بدەن پێیان، وەک ژنانی داوێنپاک، نەک زیناکار و نە دۆستگر بە نهێنی. جا کاتێک شوویان کرد، ئەگەر بەدڕەوشتییەکیان کرد ئەوا نیوەی ئەو سزایەیان لەسەرە کە لەسەر ژنانی ئازادە. ئەمە بۆ ئەو کەسەیە لە ئێوە کە لە کەوتنە ناو گوناە دەترسێت؛ بەڵام ئارامگرتن بۆ ئێوە باشترە. و خوا لێبوردەی میهرەبانە. خوا دەیەوێت بۆتان ڕوون بکاتەوە، و ڕێنماییتان بکات بۆ ڕێبازی ئەوانەی پێش ئێوە، و تەوبەتان لێ وەربگرێت: و خوا زانای کاربەجێیە. خوا دەیەوێت تەوبەتان لێ وەربگرێت، بەڵام ئەوانەی شوێن ئارەزووەکانیان دەکەون دەیانەوێت زۆر دوور لابدەن. خوا دەیەوێت بارتان سووک بکات، چونکە مرۆڤ بە لاوازی دروست کراوە. (٢٥–٢٨)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، مااڵی یەکتر بە ناهەق مەخۆن، مەگەر بازرگانییەک بێت بە ڕەزامەندیی یەکتر؛ و یەکتر مەکوژن. بەڕاستی خوا بەرامبەر بە ئێوە میهرەبانە. و هەر کەسێک بە دەستدرێژی و ستەم ئەوە بکات، دەیخەینە ئاگرێکەوە؛ و ئەوە بۆ خوا ئاسانە. ئەگەر خۆتان لە گوناهە گەورەکان بپارێزن کە لێتان قەدەغە کراوە، خراپە بچووکەکانتان دەسڕینەوە و لە دەروازەیەکی پڕ ڕێزەوە دەتانخەینە ژوورەوە. و ئاواتی ئەوە مەخوازن کە خوا هەندێکتانی پێ بەسەر هەندێکتاندا ڕێز داوە: پیاوان بەشێکیان هەیە لەوەی بەدەستیان هێناوە، و ژنانیش بەشێکیان هەیە لەوەی بەدەستیان هێناوە. و لە فەزڵی خوا داوا بکەن؛ بەڕاستی خوا بە هەموو شتێک زانایە. و بۆ هەر کەسێک میراتگرمان داناوە لەوەی دایک و باوک و خزمە نزیکەکان بەجێی دەهێڵن؛ و ئەوانەش کە پەیمانتان لەگەڵ بەستوون، بەشەکەیان بدەنێ. بەڕاستی خوا شایەتە بەسەر هەموو شتێکەوە. (٢٩–٣٣)

پیاوان سەرپەرشتیاری ژنانن، بەهۆی ئەوەی خوا هەندێکیانی بەسەر هەندێکیاندا ڕێز داوە، و بەهۆی ئەوەی لە ماڵەکانیان خەرج دەکەن. جا ژنانی چاک ملکەچن، لە نەبوونی مێردەکانیاندا ئەوە دەپارێزن کە خوا فەرمانی بە پاراستنی داوە. و ئەو ژنانەی لە سەرکەشییان دەترسن، ئامۆژگارییان بکەن، پاشان لە جێگای خەودا بەجێیان بهێڵن، پاشان لێیان جیا ببنەوە؛ بەڵام ئەگەر گوێڕایەڵتان بوون، بەدوای هیچ ڕێگایەکدا لە دژیان مەگەڕێن. بەڕاستی خوا بەرزی گەورەیە. و ئەگەر لە جیابوونەوەی نێوانیان ترسان، دادوەرێک لە بنەماڵەی پیاوەکە و دادوەرێک لە بنەماڵەی ژنەکە دابنێن؛ ئەگەر هەردووکیان ئاشتەواییان بوێت، خوا لە نێوانیاندا ڕێکیان دەخات. بەڕاستی خوا زانای ئاگادارە. (٣٤–٣٥)

خوا بپەرستن، و هیچ شتێک مەکەن بە هاوبەشی. و چاکەکار بن لەگەڵ دایک و باوک، و خزمان، و هەتیوان، و هەژاران، و دراوسێی نزیک و دراوسێی بێگانە، و هاوڕێی تەنیشت، و ڕێبوار، و بەندەکانتان. بەڕاستی خوا لووتبەرزی خۆهەڵکێشی خۆش ناوێت — ئەوانەی ڕەزیلی دەکەن و فەرمان بە خەڵکیش دەدەن بە ڕەزیلی، و ئەوە دەشارنەوە کە خوا لە فەزڵی خۆی پێی بەخشیون. و بۆ بێبڕوایان سزایەکی سووکەرمان ئامادە کردووە — و ئەوانەش کە ماڵەکانیان بۆ ڕووپامایی خەڵکی دەبەخشن، و نە بڕوایان بە خوا هەیە و نە بە ڕۆژی دوایی. و هەر کەسێک شەیتان هاوەڵی بێت — ئای چەند خراپە ئەو هاوەڵە! چ زیانێکیان پێ دەگەیشت ئەگەر بڕوایان بە

خوا و ڕۆژی دوایی بهێنایه، و لەوه ببەخشیایه که خوا پێی بەخشیون؟ و خوا باش دەیانناسێت. بەڕاستی خوا به ئەندازەی گەردیلەیەکیش ستەم له کەس ناکات؛ و ئەگەر چاکەیەک هەبێت، چەند قاتی دەکات و له لایەن خۆیەوه پاداشتێکی گەوره دەبەخشێت. جا چۆن دەبێت کاتێک له هەر ئوممەتێک شایەتێک دەهێنین، و (ئەی پێغەمبەر) تۆش وەک شایەت بەسەر ئەمانەدا دەهێنین؟ لەو ڕۆژەدا ئەوانەی بێبڕوا بوون و سەرپێچیی پێغەمبەریان کرد ئاوات دەخوازن که خۆزگە زەوی بەسەریاندا تەخت بکرایه؛ و ناتوانن هیچ قسەیەک له خوا بشارنەوه. (٣٦–٤٢)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوه، نزیکی نوێژ مەکەونەوه له کاتێکدا سەرخۆشن، تا بزانن چی دەڵێن؛ و نه به لەشگرانی — مەگەر ڕێبوار بن — تا خۆتان دەشۆن. و ئەگەر نەخۆش بوون یان له سەفەردا بوون، یان یەکێکتان له سەرئاو هاتەوه، یان دەستتان له ژنان دا، و ئاوتان دەست نەکەوت، ئەوا خۆڵێکی پاک بگرن و ڕوو و دەستەکانتانی پێ بسڕن. بەڕاستی خوا چاوپۆشیکاری لێبوردەیه. (٤٣)

ئایا سەرنجت نەداوه لەوانەی بەشێکیان له کتێب پێ دراوه؟ گومڕایی دەکڕن، و دەیانەوێت ئێوەش ڕێگا ون بکەن. و خوا زاناتره به دوژمنەکانتان؛ و خوا بەسه وەک پشتیوان، و خوا بەسه وەک یارمەتیدەر. له جوولەکەکان هەندێک هەن وشەکان له جێگای خۆیان لادەدەن و دەڵێن: «بیستمان و سەرپێچیمان کرد،» و «ببیسته، نەبیستیت،» و «ڕاعینا» — زمانیان دەچەمێننەوه و تانه له ئایین دەدەن. و ئەگەر بیانوتایه: «بیستمان و گوێڕایەڵ بووین،» و «گوێ بگره،» و «ئونزورنا،» بۆ خۆیان باشتر و ڕاستتر دەبوو؛ بەڵام خوا بەهۆی بێبڕواییەکەیانەوه نەفرەتی لێ کردوون، بۆیه جگه له کەمێک بڕوا ناهێنن. (٤٤–٤٦)

ئەی ئەوانەی کتێبتان پێ دراوه، بڕوا بهێنن بەوەی ناردوومانەته خوارەوه، که پشتڕاستکەرەوەی ئەوەیه لای ئێوەیه، پێش ئەوەی ڕووەکان بسڕینەوه و بیانگێڕینەوه بۆ دواوه، یان نەفرەتیان لێ بکەین وەک چۆن نەفرەتمان له خەڵکی (ڕۆژی) شەممه کرد. و فەرمانی خوا هەمیشه جێبەجێ دەکرێت. بەڕاستی خوا خۆش نابێت لەوەی هاوبەشی بۆ دابنرێت، بەڵام له هەرچی لەوه کەمتره خۆش دەبێت بۆ هەر کەسێک بیەوێت. و هەر کەسێک هاوبەش بۆ خوا دابنێت ئەوا بێگومان گوناهێکی زۆر گەورەی هەڵبەستووه. ئایا سەرنجت نەداوه لەوانەی خۆیان به پاک دادەنێن؟ نەخێر — بەڵکو خوایه هەر کەسێک بیەوێت پاکی دەکاتەوه، و به ئەندازەی دەزووی ناوکی خورمایەکیش ستەمیان لێ ناکرێت. تەماشا بکه چۆن درۆ به ناوی خواوه هەڵدەبەستن؛ و هەر ئەوه بەسه وەک گوناهێکی ئاشکرا. ئایا سەرنجت نەداوه لەوانەی بەشێکیان له کتێب پێ دراوه؟ بڕوایان به بت و پەرستراوه ناهەقەکان هەیه، و دەربارەی ئەوانەی بێبڕوان دەڵێن: «ئەمانه له بڕواداران ڕێنماییکراوترن.» ئەوانەن که خوا نەفرەتی لێ کردوون؛ و هەر کەسێک خوا نەفرەتی لێ بکات، هیچ یارمەتیدەرێکی بۆ نادۆزیتەوه. یان بەشێکیان له دەسەڵات هەیه؟ ئەگەر وا بووایه، به ئەندازەی خاڵی سەر ناوکی خورمایەکیش به خەڵکییان نەدەدا. یان ئیرەیی به خەڵکی دەبەن لەسەر ئەوەی خوا له فەزڵی خۆی پێی بەخشیون؟ بێگومان ئێمه کتێب و داناییمان به بنەماڵەی ئیبراهیم بەخشی، و مولکێکی گەورەشمان پێ بەخشین. جا هەندێکیان بڕوایان پێی هێنا و هەندێکیان ڕوویان لێ وەرگێڕا؛ و دۆزەخ بەسه وەک ئاگرێکی هەڵگیرساو. بەڕاستی ئەوانەی بێبڕوان به ئایەتەکانمان، دەیانخەینه ئاگرێکەوه: هەر کاتێک پێستەکانیان ببرژێت، پێستی دیکەیان بۆ دەگۆڕین، تا سزا بچێژن. بەڕاستی خوا باڵادەستی کاربەجێیه. بەڵام ئەوانەی بڕوایان هێناوه و کردەوەی چاکیان کردووه، دەیانخەینه باخەکانێکەوه که ڕووبار به ژێریاندا دەڕوات، به هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوه؛ لەوێدا هاوسەرانی پاکیان بۆ هەیه، و دەیانخەینه ژێر سێبەرێکی چڕەوه. (٤٧–٥٧)

بەڕاستی خوا فەرمانتان پێ دەدات کە سپاردەکان بدەنەوە بە خاوەنەکانیان، و کاتێک دادوەری لە نێوان خەڵکیدا دەکەن، بە دادپەروەری دادوەری بکەن. ئای چەند چاکە ئەوەی خوا ئامۆژگاریتان پێ دەکات! بەڕاستی خوا بیسەری بینایە. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، گوێڕایەڵی خوا بن و گوێڕایەڵی پێغەمبەر بن و ئەوانەشی لە ئێوە کاربەدەستن. جا ئەگەر لە هەر شتێکدا ناکۆک بوون، بیگێڕنەوە بۆ لای خوا و پێغەمبەر، ئەگەر بڕواتان بە خوا و ڕۆژی دوایی هەیە: ئەوە باشترە، و سەرئنجامەکەشی جوانترە. ئایا سەرنجت نەداوە لەوانەی بانگەشەی ئەوە دەکەن کە بڕوایان هێناوە بەوەی بۆ تۆ نێردراوەتە خوارەوە و بەوەی پێش تۆ نێردراوەتە خوارەوە؟ دەیانەوێت کێشەکانیان ببەنە لای دادوەرە ناهەقەکان (تاغووت)، هەرچەندە فەرمانیان پێ درابوو بێبڕوا بن پێی؛ و شەیتان دەیەوێت زۆر دوور گومڕایان بکات. و کاتێک پێیان دەوترێت: «وەرن بۆ لای ئەوەی خوا ناردوویەتە خوارەوە، و بۆ لای پێغەمبەر،» دووڕووەکان دەبینیت بە بێزارییەوە ڕووت لێ وەردەگێڕن. جا چۆن دەبێت کاتێک بەڵایەکیان تووش دەبێت بەهۆی ئەوەی دەستەکانی خۆیان پێشیان خستووە؟ پاشان دێنە لات و سوێند بە خوا دەخۆن: «جگە لە چاکە و ئاشتەوایی هیچ مەبەستێکمان نەبوو.» ئەوانە ئەو کەسانەن کە خوا دەزانێت چی لە دڵەکانیاندایە؛ کەواتە ڕوویان لێ وەرگێڕە، و ئامۆژگارییان بکە، و دەربارەی خۆیان قسەیەکی کاریگەریان پێ بڵێ. (٥٨–٦٣)

و هیچ پێغەمبەرێکمان نەناردووە مەگەر بۆ ئەوەی بە مۆڵەتی خوا گوێڕایەڵیی بکرێت. و (ئەی پێغەمبەر) ئەگەر ئەوان، کاتێک ستەمیان لە خۆیان کرد، بهاتنایە لات و داوای لێخۆشبوونیان لە خوا بکردایە، و پێغەمبەریش داوای لێخۆشبوونی بۆ بکردنایە — ئەوا خوایان بە تەوبەوەرگری میهرەبان دەبینی. بەڵام نەخێر، سوێند بە پەروەردگارت، بڕوا ناهێنن تا لە ناکۆکییەکانی نێوانیاندا تۆ نەکەن بە دادوەر، و پاشان لە دەروونی خۆیاندا هیچ دڵتەنگییەک نەبینن لەوەی بڕیارت لەسەر داوە، و بە تەواوی ملکەچ بن. و ئەگەر لەسەرمان بنووسیایەن: «خۆتان بکوژن،» یان: «لە ماڵەکانتان دەرچن،» جگە لە کەمێکیان نەیاندەکرد. و ئەگەر ئەوەیان بکردایە کە ئامۆژگارییان پێ دەکرێت، بۆ خۆیان باشتر و جێگیرکەرتر دەبوو؛ و ئەوسا لە لایەن خۆمانەوە پاداشتێکی گەورەمان پێ دەدان، و ڕێنماییمان دەکردن بۆ ڕێگایەکی ڕاست. و هەر کەسێک گوێڕایەڵی خوا و پێغەمبەر بێت، ئەوا لەگەڵ ئەوانەدا دەبێت کە خوا چاکەی لەگەڵ کردوون: پێغەمبەران، و ڕاستگۆیان، و شەهیدان، و چاکەکاران — و چەند هاوڕێیەکی چاکن ئەوانە! ئەوە فەزڵێکە لە خواوە؛ و خوا بەسە وەک زانا. (٦٤–٧٠)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، وریایی خۆتان بگرن؛ پاشان دەستە دەستە دەرچن، یان هەمووتان پێکەوە دەرچن. و لە نێوتاندا کەسێک هەیە خۆی دوا دەخات؛ جا ئەگەر بەڵایەکتان تووش بوو، دەڵێت: «خوا چاکەی لەگەڵ کردم کە لەگەڵیان ئامادە نەبووم.» بەڵام ئەگەر فەزڵێکتان لە خواوە پێ گەیشت، دەڵێت — وەک ئەوەی هیچ دۆستایەتییەک لە نێوان ئێوە و ئەودا نەبووبێت — «خۆزگە لەگەڵیان بوومایە، تا سەرکەوتنێکی گەورەم بەدەست بهێنایە!» کەواتە با ئەوانەی ژیانی دنیا بە دواڕۆژ دەفرۆشن لە ڕێگای خوادا بجەنگن؛ و هەر کەسێک لە ڕێگای خوادا بجەنگێت، جا بکوژرێت یان سەربکەوێت، پاداشتێکی گەورەی پێ دەدەین. و بۆچی لە ڕێگای خوادا نەجەنگن، و لە پێناو ئەو پیاو و ژن و منداڵە چەوساوانەدا کە دەڵێن: «پەروەردگارمان، لەم شارە دەرمان بهێنە کە خەڵکەکەی ستەمکارن، و لە لایەن خۆتەوە پشتیوانێکمان بۆ دابنێ، و لە لایەن خۆتەوە یارمەتیدەرێکمان بۆ دابنێ»؟ ئەوانەی بڕوایان هێناوە لە ڕێگای خوادا دەجەنگن، و ئەوانەی بێبڕوان لە ڕێگای پەرستراوە ناهەقەکاندا دەجەنگن. کەواتە لەگەڵ دۆستانی شەیتان بجەنگن: بەڕاستی پیلانی شەیتان لاوازە. (٧١–٧٦)

ئایا سەرنجت نەداوە لەوانەی پێیان وترا: «دەست بگرنەوە، و نوێژ بەجێ بهێنن و زەکات بدەن»؟ کەچی کاتێک جەنگیان لەسەر نووسرا، دەستەیەک لەوان لە خەڵکی دەترسان وەک ترسان لە خوا، یان زیاتریش، و وتیان: «پەروەردگارمان، بۆچی جەنگت لەسەرمان نووسی؟ خۆزگە ماوەیەکی کەمی دیکە مۆڵەتت دەداین!» بڵێ: «خۆشیی دنیا کەمە، و دواڕۆژ باشترە بۆ ئەو کەسەی پارێزکار بێت؛ و بە ئەندازەی دەزووی ناوکی خورمایەکیش ستەمتان لێ ناکرێت.» لە هەر شوێنێک بن مردن پێتان دەگات، تەنانەت ئەگەر لە قەڵای بەرز و پتەویشدا بن. و ئەگەر چاکەیەکیان تووش بێت، دەڵێن: «ئەمە لە لایەن خواوەیە»؛ بەڵام ئەگەر خراپەیەکیان تووش بێت، دەڵێن: «ئەمە لە لایەن تۆوەیە.» بڵێ: «هەمووی لە لایەن خواوەیە.» ئەی ئەم خەڵکە چییانە کە خەریکە لە هیچ قسەیەک تێناگەن؟ هەر چاکەیەکت تووش بێت ئەوا لە خواوەیە، و هەر خراپەیەکت تووش بێت ئەوا لە خۆتەوەیە. و تۆمان وەک پێغەمبەر بۆ خەڵکی ناردووە، و خوا بەسە وەک شایەت. هەر کەسێک گوێڕایەڵی پێغەمبەر بێت ئەوا گوێڕایەڵی خوا بووە؛ و هەر کەسێکیش پشت هەڵبکات — ئەوا تۆمان نەناردووە تا چاودێر بیت بەسەریانەوە. و دەڵێن: «گوێڕایەڵین،» بەڵام کاتێک لە لات دەردەچن دەستەیەک لەوان بە شەو پیلانی شتێک دادەڕێژن جگە لەوەی تۆ دەیڵێیت؛ و خوا ئەوە دەنووسێت کە بە شەو پیلانی بۆ دادەڕێژن. کەواتە ڕوویان لێ وەرگێرە و پشت بە خوا ببەستە؛ و خوا بەسە وەک پشتیوان. (٧٧–٨١)

ئایا لە قورئان ورد نابنەوە؟ ئەگەر لە لایەن کەسێکی جگە لە خواوە بووایە، ناکۆکییەکی زۆریان تێدا دەدۆزییەوە.[6] (٨٢)

و هەر کاتێک هەواڵێکی ئاسایش یان ترسیان بۆ بێت، بڵاوی دەکەنەوە؛ کەچی ئەگەر بیانگێڕایەتەوە بۆ لای پێغەمبەر و بۆ لای کاربەدەستانیان، ئەوانەیان کە دەتوانن ماناکەی لێ دەربهێنن دەیانزانی. و ئەگەر فەزڵ و میهرەبانیی خوا بەسەرتانەوە نەبووایە، جگە لە کەمێکتان هەمووتان شوێن شەیتان دەکەوتن. (٨٣)

کەواتە (ئەی پێغەمبەر) لە ڕێگای خوادا بجەنگە؛ تۆ تەنها بەرپرسیاری خۆتیت. و بڕواداران هان بدە: بەڵکو خوا هێزی ئەوانەی بێبڕوان بوەستێنێت. و خوا هێزی سەختترە، و سزاشی سەختترە. (٨٤)

هەر کەسێک تکایەکی چاک بکات بەشێکی لێ دەبێت، و هەر کەسێک تکایەکی خراپ بکات باڕێکی لێ دەبێت؛ و خوا چاودێرە بەسەر هەموو شتێکەوە. و کاتێک سڵاوێکتان لێ کرا، بە سڵاوێکی لەو جوانتر وەڵام بدەنەوە، یان وەک خۆی بیدەنەوە؛ بەڕاستی خوا لێپرسینەوە لە هەموو شتێک دەکات.[7] (٨٥–٨٦)

خوا: هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو. بێگومان کۆتان دەکاتەوە بۆ ڕۆژی قیامەت، کە هیچ گومانێکی تێدا نییە؛ و کێ لە خوا قسەی ڕاستترە؟ (٨٧)

ئەی چیتانە کە دەربارەی دووڕووەکان بوونەتە دوو دەستە، لە کاتێکدا خوا بەهۆی ئەوەی بەدەستیان هێناوە گێڕاونیەتەوە بۆ بێبڕوایی؟ ئایا دەتانەوێت ئەوانە ڕێنمایی بکەن کە خوا گومڕای کردوون؟ و هەر کەسێک خوا

---

[6] **نایەتێکی بنەڕەتی: قورئانی پیرۆز بێبەرییە لە دژیەکیی زانستی، فەلسەفی، مێژوویی یان ناپینی**
قورئان ٣:٧ و ٤:٨٢ – ڕافەیەکی کۆکراوە لە ڕۆشنایی زانست، فەلسەفە و خواناسیدا
تێڕامان لە قورئان ٤:٨٢ – دەروونناسی، فەلسەفە و خواناسیی هاوناهەنگیی خوایی

[7] ئەم ئایەتە بنەڕەتییانە دڵفراوانی لە بڕوادارانداً دروست دەکەن، چونکە بڕوای پتەویان هەیە کە تەنانەت بچووکترین چاکەشیان بەفیڕۆ ناچێت. ئەمانە تۆمار دەکرێن و پاداشتیان دەدرێتەوە. بە هەمان شێوە، پێویستە وریا بین و خۆمان لە گوناە بپارێزین، نەوەک تاوانبار بکرێین.

گومڕای بکات، هەرگیز ڕێگایەکی بۆ نادۆزیتەوە. ئاواتەخوازن کە ئێوەش بێبڕوا بن وەک چۆن خۆیان بێبڕوا بوون، تا هەمووتان وەک یەک بن. کەواتە لەوان دۆست مەگرن تا لە ڕێگای خوادا کۆچ دەکەن؛ جا ئەگەر پشتیان هەڵکرد، بیانگرن و لە هەر شوێنێک دۆزیتانن‌ەوە بیانکوژن، و هیچ کامیان مەکەن بە دۆست و نە بە یارمەتیدەر — جگە لەوانەی پەیوەندی دەکەن بە گەلێکەوە کە پەیمانتان لە نێواندایە، یان دێنە لاتان و دڵیان تەنگ بووە لەوەی لەگەڵ ئێوە بجەنگن یان لەگەڵ گەلەکەی خۆیان بجەنگن. و ئەگەر خوا بیویستایە زاڵی دەکردن بەسەرتاندا، و لەگەڵتان دەجەنگان. جا ئەگەر لێتان دوور کەوتنەوە و لەگەڵتان نەجەنگان، و ئاشتییان پێشکەش کردن، ئەوا خوا هیچ ڕێگایەکی بۆ ئێوە لە دژی ئەوان دانەناوە. کەسانێکی دیکەش دەبینن کە دەیانەوێت لە ئێوە دڵنیا بن و لە گەلەکەی خۆشیان دڵنیا بن؛ هەر کاتێک بگێڕدرێنەوە بۆ ئاژاوە، بە سەردا تێی دەکەون. جا ئەگەر لێتان دوور نەکەوتنەوە، و ئاشتییان پێشکەش نەکردن، و دەستیان نەگرتەوە، بیانگرن و لە هەر شوێنێک پێیان گەیشتن بیانکوژن: و ئەوانە بەڵگەیەکی ئاشکرامان بۆ ئێوە لەسەریان داناوە. (٨٨–٩١)

بۆ هیچ بڕوادارێک نییە بڕوادارێک بکوژێت، مەگەر بە هەڵە. و هەر کەسێک بڕوادارێک بە هەڵە بکوژێت، دەبێت بەندەیەکی بڕوادار ئازاد بکات و خوێنبایی بدات بە کەسوکاری کوژراوەکە، مەگەر ئەوان وەک خێر لێی خۆش ببن. جا ئەگەر کوژراوەکە بڕوادار بوو و لە گەلێک بوو کە دوژمنی ئێوەن، ئەوا ئازادکردنی بەندەیەکی بڕوادار؛ و ئەگەر لە گەلێک بوو کە پەیمانتان لە نێواندایە، ئەوا خوێنبایی بدرێت بە کەسوکاری و بەندەیەکی بڕوادار ئازاد بکرێت. جا هەر کەسێک دەستی نەکەوت، ئەوا دوو مانگ ڕۆژووی لەسەریەک بگرێت: تەوبەیەک لە لایەن خواوە. و خوا زانای کاربەجێیە. و هەر کەسێک بە ئەنقەست بڕوادارێک بکوژێت، پاداشتی دۆزەخە، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێنێتەوە: خەشم و نەفرەتی خوای لەسەرە، و سزایەکی گەورەی بۆ ئامادە کردووە. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، کاتێک لە ڕێگای خوادا دەردەچن، ورد ببنەوە، و بەو کەسەی سڵاوی ئاشتیتان لێ دەکات مەڵێن: «تۆ بڕوادار نیت،» بۆ بەدەستهێنانی دەستکەوتی تێپەڕی ژیانی دنیا — لای خوا دەستکەوتی زۆر هەیە. خۆشتان پێشتر هەر وا بوون، و خوا چاکەی لەگەڵ کردن؛ کەواتە ورد ببنەوە. بەڕاستی خوا ئاگادارە بەوەی دەیکەن. (٩٢–٩٤)

ئەو بڕوادارانەی لە ماڵەوە دادەنیشن — جگە لە خاوەن زیانەکان — یەکسان نین لەگەڵ ئەوانەی بە ماڵ و گیانیان لە ڕێگای خوادا تێدەکۆشن. خوا تێکۆشەران بە ماڵ و گیانیان پلەیەک بەرزتر کردووە لە دانیشتووان. و خوا بەڵێنی باشترین پاداشتی بە هەردوولایان داوە؛ بەڵام خوا تێکۆشەرانی بەسەر دانیشتووواندا ڕێز داوە بە پاداشتێکی گەورە — چەند پلەیەک لە لایەن ئەوەوە، و لێخۆشبوون و میهرەبانی. و خوا لێبوردەی میهرەبانە. (٩٥–٩٦)

ئەوانەی فریشتەکان گیانیان دەکێشن لە کاتێکدا ستەمیان لە خۆیان کردووە، پێیان دەڵێن: «لە چ بارێکدا بوون؟» دەڵێن: «لە زەویدا چەوساوە بووین.» دەڵێن: «ئایا زەویی خوا فراوان نەبوو تا کۆچی تێدا بکەن؟» ئەوانە جێگایان دۆزەخە — و چەند خراپە ئەو سەرەنجامە! — جگە لە چەوساوە ڕاستەقینەکان لە پیاوان و ژنان و منداڵان کە هیچ چارەیەکیان نییە و ڕێگایەک نادۆزنەوە؛ ئەوانە بەڵکو خوا لێیان ببوورێت: و خوا چاوپۆشیکاری لێبوردەیە. و هەر کەسێک لە ڕێگای خوادا کۆچ بکات، لە زەویدا پەناگای زۆر و فراوانی دەدۆزێتەوە. و هەر کەسێک لە ماڵەکەی دەرچێت بە کۆچ بۆ لای خوا و پێغەمبەرەکەی، و پاشان مردن پێی بگات، ئەوا پاداشتەکەی کەوتووەتە سەر خوا؛ و خوا لێبوردەی میهرەبانە. (٩٧–١٠٠)

و کاتێک بە زەویدا سەفەر دەکەن، هیچ گوناهێکتان لەسەر نییە کە نوێژ کورت بکەنەوە، ئەگەر ترسان ئەوانەی بێبڕوان هێرشتان بکەنە سەر: بەڕاستی بێبڕوایان دوژمنی ئاشکرای ئێوەن. و (ئەی پێغەمبەر) کاتێک لە نێویاندا بووی و پێشنوێژیت بۆ کردن، با دەستەیەک لەوان لەگەڵت بوەستن، و چەکەکانیان هەڵبگرن. جا کاتێک کڕنووشیان برد، با بچنە پشتتانەوە و با دەستەیەکی دیکە، کە هێشتا نوێژیان نەکردووە، بێنە پێشەوە و لەگەڵت نوێژ بکەن، و وریایی و چەکەکانیان هەڵبگرن. ئەوانەی بێبڕوان ئاواتەخوازن کە لە چەک و کەلوپەلەکانتان بێئاگا بن، تا بە یەک هێرش بدەن بەسەرتاندا. و هیچ گوناهێکتان لەسەر نییە کە چەکەکانتان دابنێن ئەگەر باران ئازاری دان یان نەخۆش بوون؛ بەڵام وریایی خۆتان بگرن. بەڕاستی خوا سزایەکی سووکەری بۆ بێبڕوایان ئامادە کردووە. جا کاتێک نوێژتان تەواو کرد، بە پێوە و بە دانیشتنەوە و لەسەر تەنیشتتان یادی خوا بکەن. پاشان، کاتێک دڵنیا بوونەوە، نوێژ بە تەواوی بەجێ بهێنن: بەڕاستی نوێژ لەسەر بڕوادارانە لە کاتی دیاریکراودا نووسراوە. و لە بەدواداچوونی دوژمندا سست مەبن: ئەگەر ئێوە ئازار دەچێژن، ئەوا ئەوانیش ئازار دەچێژن وەک چۆن ئێوە دەیچێژن، بەڵام ئێوە لە خوا هیوای ئەوەتان هەیە کە ئەوان هیوایان پێی نییە. و خوا زانای کاربەجێیە. (١٠١–١٠٤)

(ئەی پێغەمبەر) بەڕاستی ئێمە کتێبمان بە ڕاستییەوە بۆ ناردوویتە خوارەوە، تا دادوەری لە نێوان خەڵکیدا بکەیت بەوەی خوا پیشانی داویت؛ کەواتە مەبە بە داکۆکیکار بۆ ناپاکان. و داوای لێخۆشبوون لە خوا بکە: بەڕاستی خوا لێبوردەی میهرەبانە. و داکۆکی مەکە لەوانەی ناپاکی لەگەڵ خۆیان دەکەن: بەڕاستی خوا هیچ ناپاکێکی گوناهباری خۆش ناوێت. خۆیان لە خەڵکی دەشارنەوە، بەڵام ناتوانن خۆیان لە خوا بشارنەوە: ئەو لەگەڵیانە کاتێک بە شەو پیلانی قسەیەک دادەڕێژن کە ئەو پێی ڕازی نییە؛ و خوا دەوری هەموو ئەوەی داوە کە دەیکەن. ئەوەتا ئێوە لە ژیانی دنیادا داکۆکییان لێ دەکەن؛ ئەی کێ لە ڕۆژی قیامەتدا لای خوا داکۆکییان لێ دەکات، یان کێ دەبێتە پشتیوانیان؟ و هەر کەسێک خراپەیەک بکات یان ستەم لە خۆی بکات، و پاشان داوای لێخۆشبوون لە خوا بکات، خوا بە لێبوردەی میهرەبان دەبینێت. و هەر کەسێک گوناهێک بکات ئەوا تەنها لە دژی خۆی دەیکات؛ و خوا زانای کاربەجێیە. و هەر کەسێک هەڵەیەک یان گوناهێک بکات و پاشان بیخاتە پاڵ بێتاوانێک، ئەوا بێگومان بوختان و گوناهێکی ئاشکرای خستووەتە سەر شانی خۆی. (١٠٥–١١٢)

(ئەی پێغەمبەر) ئەگەر فەزڵ و میهرەبانیی خوا بەسەرتەوە نەبووایە، دەستەیەک لەوان بڕیاریان دابوو گومڕات بکەن؛ بەڵام جگە لە خۆیان کەس گومڕا ناکەن، و هیچ زیانێکیشت پێ ناگەیەنن. و خوا کتێب و دانایی بۆ ناردوویتە خوارەوە، و فێری ئەوەی کردوویت کە نەتدەزانی: و فەزڵی خوا بەسەرتەوە بەڕاستی گەورەیە. هیچ خێرێک لە زۆربەی چرپەچرپەکانیاندا نییە، مەگەر کەسێک فەرمان بدات بە خێرێک، یان بە چاکەیەک، یان بە ئاشتەوایی لە نێوان خەڵکیدا؛ و هەر کەسێک بۆ بەدەستهێنانی ڕەزامەندیی خوا ئەوە بکات، پاداشتێکی گەورەی پێ دەدەین. و هەر کەسێک دژایەتیی پێغەمبەر بکات دوای ئەوەی ڕێنمایی بۆی ڕوون بووەتەوە، و شوێن ڕێگایەک بکەوێت جگە لە ڕێگای بڕواداران، لەوەدا بەجێی دەهێڵین کە ڕووی تێ کردووە، و دەیخەینە دۆزەخەوە — و چەند خراپە ئەو سەرەنجامە! (١١٣–١١٥)

بەڕاستی خوا خۆش نابێت لەوەی هاوبەشی بۆ دابنرێت، بەڵام لە هەرچی لەوە کەمترە خۆش دەبێت بۆ هەر کەسێک بیەوێت؛ و هەر کەسێک هاوبەش بۆ خوا دابنێت ئەوا بێگومان زۆر دوور گومڕا بووە. لە جیاتی ئەو هاوار ناکەنە هیچ شتێک جگە لە چەند پەرستراوێکی مێینە؛ و هاوار ناکەنە کەس جگە لە شەیتانێکی سەرکەش، کە خوا نەفرەتی لێ کردووە. و ئەو وتی: «بێگومان بەشێکی دیاریکراو لە بەندەکانت دەبەم؛ و گومڕایان دەکەم و

ئاواتی پووچیان دەخەمە دڵەوە؛ و فەرمانیان پێ دەدەم، ئیتر گوێی ئاژەڵان دەبڕن؛ و فەرمانیان پێ دەدەم، ئیتر دروستکراوی خوا دەگۆڕن.» و هەر کەسێک لە جیاتی خوا شەیتان بکات بە پشتیوان، ئەوا بێگومان زیانێکی ئاشکرای کردووە. بەڵێنیان پێ دەدات و ئاواتی پووچیان دەخاتە دڵەوە؛ بەڵام ئەوەی شەیتان بەڵێنیان پێ دەدات جگە لە فریو هیچی دیکە نییە. ئەوانە جێگایان دۆزەخە، و هیچ ڕێگایەکی ڕاکردن لێی نادۆزنەوە. بەڵام ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە، دەیانخەینە باخەکانێکەوە کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، بۆ هەتاهەتایە تێیدا دەمێننەوە: بەڵێنێکی ڕاستە لە خواوە — و کێ لە خوا قسەی ڕاستترە؟ نە بە ئاواتەکانی ئێوەیە، و نە بە ئاواتەکانی خاوەن کتێبەکان: هەر کەسێک خراپەیەک بکات سزای پێ دەدرێتەوە، و جگە لە خوا نە پشتیوانێک بۆ خۆی دەدۆزێتەوە و نە یارمەتیدەرێک. بەڵام هەر کەسێک کردەوەی چاک بکات، نێر بێت یان مێ، و بڕواداریش بێت — ئەوانە دەچنە بەهەشتەوە، و بە ئەندازەی خاڵی سەر ناوکی خورمایەکیش ستەمیان لێ ناکرێت. و کێ ئایینی باشترە لەو کەسەی بە تەواوی خۆی داوەتە دەست خوا، و چاکەکارە، و شوێن ئایینی ئیبراهیم کەوتووە، کە ڕاست و یەکتاپەرست بوو؟ و خوا ئیبراهیمی کرد بە دۆستی خۆی. و هەرچی لە ئاسمانەکان و هەرچی لە زەویدایە هەر بۆ خوایە؛ و خوا دەوری هەموو شتێکی داوە. (١١٦–١٢٦)

(ئەی پێغەمبەر) دەربارەی ژنان داوای فەتوات لێ دەکەن. بڵێ: «خوا دەربارەیان فەتواتان بۆ دەدات، هەروەها ئەوەش کە لە کتێبدا بەسەرتاندا دەخوێنرێتەوە دەربارەی ئەو کچە هەتیوانەی کە ئەوەی بۆیان نووسراوە نایاندەنێ، هەرچەندە حەز دەکەن مارەیان بکەن، و دەربارەی منداڵە بێدەسەڵاتەکان، و ئەوەی کە بە دادپەروەری بۆ هەتیوان هەڵسن. و هەر چاکەیەک بکەن، ئەوا خوا باش دەیزانێت.» (١٢٧)

و ئەگەر ژنێک لە مێردەکەی ترسی بەدڕەفتاری یان ڕووتێنەکردنی هەبوو، ئەوا هیچ گوناهێکیان لەسەر نییە کە لە نێوان خۆیاندا ڕێککەوتنێک بکەن؛ و ڕێککەوتن باشترە. و دەروونەکان مەیلی چاوچنۆکییان هەیە؛ بەڵام ئەگەر چاکە بکەن و پارێزکار بن، ئەوا خوا ئاگادارە بەوەی دەیکەن. و هەرگیز ناتوانن بە یەکسانی لە نێوان ژنەکانتاندا ڕەفتار بکەن، هەرچەند سووریش بن لەسەری؛ بەڵام بە تەواوی بەلای یەکێکیاندا مەڕۆن، تا ئەوی دیکەیان وەک هەڵواسراو بەجێ بهێڵن. و ئەگەر چاکسازی بکەن و پارێزکار بن، ئەوا خوا لێبوردەی میهرەبانە. و ئەگەر لە یەکتر جیا بوونەوە، خوا هەر یەکەیان لە فراوانیی خۆی بێنیاز دەکات: و خوا فراوانی کاربەجێیە. و هەرچی لە ئاسمانەکان و هەرچی لە زەویدایە هەر بۆ خوایە. و بێگومان ئێمە ئەوانەمان ڕاسپاردووە کە پێش ئێوە کتێبیان پێ دراوە، و ئێوەش ڕادەسپێرین: لە خوا بترسن. و ئەگەر بێبڕوا بن — ئەوا هەرچی لە ئاسمانەکان و هەرچی لە زەویدایە هەر بۆ خوایە؛ و خوا بێنیازی شایستەی ستایشە. و هەرچی لە ئاسمانەکان و هەرچی لە زەویدایە هەر بۆ خوایە؛ و خوا بەسە وەک پشتیوان. ئەگەر بیەوێت، ئەی خەڵکینە، هەموتان لادەبات و کەسانی دیکە لە جێگاتان دەهێنێت: و خوا توانای ئەوەی هەیە. هەر کەسێک پاداشتی دنیای بوێت — ئەوا پاداشتی دنیا و دواڕۆژ هەر لای خوایە؛ و خوا بیسەری بینایە. (١٢٨–١٣٤)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، ڕاگری دادپەروەری بن و شایەت بن بۆ خوا، تەنانەت ئەگەر لە دژی خۆتان بێت، یان دایک و باوک، یان خزمە نزیکەکانتان؛ جا ئەو کەسە دەوڵەمەند بێت یان هەژار، خوا لە هەردووکیان نزیکترە. کەواتە شوێن ئارەزووی خۆتان مەکەون، نەوەک لە دادپەروەری لابدەن؛ و ئەگەر شایەتییەکەتان بچەمێننەوە یان ڕوو وەربگێڕن، ئەوا خوا ئاگادارە بەوەی دەیکەن. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، بڕوا بهێنن بە خوا و پێغەمبەرەکەی، و بەو کتێبەی بۆ پێغەمبەرەکەی ناردوویەتە خوارەوە، و بەو کتێبەش کە پێشتر ناردوویەتە

خوارەوە. و هەر کەسێک بێبڕوا بێت بە خوا و فریشتەکانی و کتێبەکانی و پێغەمبەرانی و ڕۆژی دوایی، ئەوا بێگومان زۆر دوور گومڕا بووە. بەڕاستی ئەوانەی بڕوایان هێنا، پاشان بێبڕوا بوون، پاشان دیسان بڕوایان هێنا، پاشان دیسان بێبڕوا بوون، و پاشان بێبڕواییان زیادی کرد — خوا لێیان خۆش نابێت، و ڕێنمایی هیچ ڕێگایەکیشیان ناکات. مژدە بدە بە دووڕووەکان کە سزایەکی بەئازار چاوەڕێیان دەکات — (١٣٥–١٣٨)

ئەوانەی لە جیاتی بڕواداران بێبڕوایان دەکەن بە دۆست. ئایا لای ئەوان بەدوای سەربەرزیدا دەگەڕێن؟ ئەوا هەموو سەربەرزی هەر بۆ خوایە. و بێگومان لە کتێبدا بۆی ناردوونەتە خوارەوە کە کاتێک بیستتان ئایەتەکانی خوا بێبڕواییان پێ دەکرێت و گاڵتەیان پێ دەکرێت، لەگەڵیان دامەنیشن تا دەچنە سەر قسەیەکی دیکە — ئەگینا ئێوەش وەک ئەوان دەبن. بەڕاستی خوا دووڕووەکان و بێبڕوایان هەموویان پێکەوە لە دۆزەخدا کۆ دەکاتەوە — ئەوانەی چاوەڕێ و چاودێریتان دەکەن: جا ئەگەر سەرکەوتنێکتان لە خواوە بۆ هات، دەڵێن: «ئایا لەگەڵتان نەبووین؟» بەڵام ئەگەر بێبڕوایان بەشێکیان بەدەست هێنا، دەڵێن: «ئایا دەستمان بەسەرتاندا باڵا نەبوو، و لە بڕواداران نەمانپاراستن؟» جا خوا لە ڕۆژی قیامەتدا دادوەری لە نێوانتاندا دەکات، و خوا هەرگیز ڕێگایەک بۆ بێبڕوایان دانانێت بەسەر بڕواداراندا. (١٣٩–١٤١)

بەڕاستی دووڕووەکان دەیانەوێت خوا فریو بدەن، بەڵام هەر ئەوە فریویان دەدات. و کاتێک بۆ نوێژ هەڵدەستن، بە تەمبەڵی هەڵدەستن، ڕووپامایی بۆ خەڵکی دەکەن، و جگە لە کەمێک یادی خوا ناکەن — لە نێوان ئەم و ئەودا ڕاڕان، نە سەر بەمانن و نە سەر بەوان. و هەر کەسێک خوا گومڕای بکات، هەرگیز ڕێگایەکی بۆ نادۆزیتەوە. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، لە جیاتی بڕواداران بێبڕوایان مەکەن بە دۆست. ئایا دەتانەوێت بەڵگەیەکی ئاشکرا بدەنە دەست خوا لە دژی خۆتان؟ بەڕاستی دووڕووەکان لە نزمترین پلەی ئاگردان، و هیچ یارمەتیدەرێکیان بۆ نادۆزیتەوە — جگە لەوانەی تەوبە دەکەن و چاکسازی دەکەن و دەست بە خواوە دەگرن و ئایینەکەیان بە دڵسۆزی بۆ خوا دەکەن: ئەوانە لەگەڵ بڕوادارانda دەبن، و خوا پاداشتێکی گەورە بە بڕواداران دەدات. خوا چی دەکات بە سزادانتان ئەگەر سوپاسگوزار بن و بڕوا بهێنن؟ و خوا سوپاسگوزاری زانایە. خوا ئاشکراکردنی قسەی خراپی خۆش ناوێت، مەگەر لە لایەن کەسێکەوە کە ستەمی لێ کرابێت؛ و خوا بیسەری زانایە. ئەگەر چاکەیەک ئاشکرا بکەن، یان بیشارنەوە، یان لە خراپەیەک ببوورن — ئەوا خوا چاوپۆشیکاری بەتوانایە. (١٤٢–١٤٩)

بەڕاستی ئەوانەی بێبڕوان بە خوا و پێغەمبەرانی، و دەیانەوێت جیاوازی بخەنە نێوان خوا و پێغەمبەرانی، و دەڵێن: «بڕوامان بە هەندێکیان هەیە و بە هەندێکیان بێبڕواین،» و دەیانەوێت ڕێگایەک لەو نێوانەدا بگرنە بەر — ئەوانەن بێبڕوایانی ڕاستەقینە؛ و بۆ بێبڕوایان سزایەکی سووکەرمان ئامادە کردووە. بەڵام ئەوانەی بڕوایان هێناوە بە خوا و پێغەمبەرانی و جیاوازی ناخەنە نێوان هیچ یەکێکیان — ئەوانە پاداشتەکانیان پێ دەدات؛ و خوا لێبوردەی میهرەبانە. (١٥٠–١٥٢)

خاوەن کتێبەکان داوات لێ دەکەن کتێبێکیان لە ئاسمانەوە بۆ بهێنیتە خوارەوە. بێگومان لەوە گەورەتریان لە موسا داوا کرد: وتیان: «بە ئاشکرا خوامان پیشان بدە،» ئیتر بەهۆی ستەمەکەیانەوە هەورەبروسکە گرتنی. پاشان گوێرەکەیان (بە پەرستراو) گرت دوای ئەوەی بەڵگە ڕوونەکانیان بۆ هاتبوو؛ کەچی لەوەش بوورین، و دەسەڵاتێکی ئاشکرامان بە موسا بەخشی. و کێوی تووڕمان بەسەریاندا بەرز کردەوە لە کاتی وەرگرتنی پەیمانەکەیاندا، و پێمان وتن: «بە ملکەچییەوە لە دەرگاکەوە بچنە ژوورەوە،» و پێمان وتن: «لە (ڕۆژی) شەممەدا

سنوور مەبەزێنن،» و پەیمانێکی پتەومان لێ وەرگرتن. جا (سزامان دان) بەهۆی شکاندنی پەیمانەکەیان، و بێبڕوابوونیان بە ئایەتەکانی خوا، و کوشتنی پێغەمبەران بە ناهەق، و وتنیان: «دڵەکانمان داپۆشراون» — نەخێر، بەڵکو خوا بەهۆی بێبڕواییەکەیانەوە مۆری بەسەردا ناوە، بۆیە جگە لە کەمێک بڕوا ناهێنن — و بەهۆی بێبڕواییەکەیان، و وتنی بوختانێکی گەورە بە مەریەم، و وتنیان: «ئێمە مەسیح عیسای کوڕی مەریەم، پێغەمبەری خوامان کوشت.» نە کوشتیان و نە لە خاچیان دا، بەڵکو وایان لێ کرا بۆیان وا دەرکەوێت. و ئەوانەی دەربارەی جیاوازییان هەیە لە گوماندان لێی: هیچ زانیارییەکیان پێی نییە، جگە لە شوێنکەوتنی گومان؛ و بە دڵنیاییەوە نەیانکوشت. نەخێر: بەڵکو خوا بۆ لای خۆی بەرزی کردەوە؛ و خوا باڵادەستی کاربەجێیە. و هیچ کەس لە خاوەن کتێبەکان نییە مەگەر پێش مردنی بڕوای پێ دەهێنێت؛ و لە ڕۆژی قیامەتدا شایەت دەبێت بەسەریانەوە. جا بەهۆی ستەمی جوولەکەکانەوە چەند شتێکی پاکمان لەسەر حەرام کردن کە بۆیان حەڵاڵ بوو، و بەهۆی ئەوەی زۆر کەسیان لە ڕێگای خوا لادەدا، و بەهۆی وەرگرتنی سوو، هەرچەندە لێیان قەدەغە کرابوو، و بەهۆی خواردنی ماڵی خەڵکی بە ناهەق. و بۆ بێبڕوایانیان سزایەکی بەئازارمان ئامادە کردووە. بەڵام ئەوانەیان کە لە زانستدا ڕۆچوون، و بڕواداران، بڕوایان هەیە بەوەی بۆ تۆ (ئەی پێغەمبەر) نێردراوەتە خوارەوە و بەوەی پێش تۆ نێردراوەتە خوارەوە؛ و ئەوانەی نوێژ بەجێ دەهێنن و زەکات دەدەن، و بڕوایان بە خوا و ڕۆژی دوایی هەیە — ئەوانە پاداشتێکی گەورەیان پێ دەدەین. (١٥٣–١٦٢)

(ئەی پێغەمبەر) بەڕاستی ئێمە وەحیمان بۆ تۆ ناردووە وەک چۆن وەحیمان بۆ نووح و پێغەمبەرانی دوای ئەو نارد؛ و وەحیمان بۆ ئیبراهیم و ئیسماعیل و ئیسحاق و یەعقووب و نەوەکان نارد، و بۆ عیسا و ئەییووب و یوونس و هاروون و سولەیمان؛ و زەبوورمان بە داود بەخشی. و چەند پێغەمبەرێک کە پێشتر بەسەرهاتیانمان بۆ گێڕاویتەوە، و چەند پێغەمبەرێکیش کە بەسەرهاتیانمان بۆ نەگێڕاویتەوە — و خوا ڕاستەوخۆ قسەی لەگەڵ موسا کرد. پێغەمبەرانێک مژدەدەر و ئاگادارکەرەوە، تا خەڵکی دوای پێغەمبەران هیچ بەڵگەیەکیان لەسەر خوا نەبێت: و خوا باڵادەستی کاربەجێیە. بەڵام خوا شایەتی دەدات بەوەی بۆ تۆی ناردووەتە خوارەوە: بە زانستی خۆی ناردوویەتە خوارەوە؛ و فریشتەکانیش شایەتی دەدەن — هەرچەندە خوا بەسە وەک شایەت. بەڕاستی ئەوانەی بێبڕوان و خەڵکی لە ڕێگای خوا لادەدەن، زۆر دوور گومڕا بوون. بەڕاستی ئەوانەی بێبڕوان و ستەم دەکەن — خوا لێیان خۆش نابێت، و ڕێنمایی هیچ ڕێگایەکیان ناکات جگە لە ڕێگای دۆزەخ، بۆ هەتاهەتایە تێیدا دەمێننەوە؛ و ئەوە بۆ خوا ئاسانە. (١٦٣–١٦٩)

ئەی خەڵکینە، بێگومان پێغەمبەر بە ڕاستییەوە لە پەروەردگارتانەوە بۆتان هاتووە، کەواتە بڕوا بهێنن: ئەوە بۆ ئێوە باشترە. بەڵام ئەگەر بێبڕوا بن — ئەوا هەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدایە هەر بۆ خوایە؛ و خوا زانای کاربەجێیە. ئەی خاوەن کتێبەکان، لە ئایینەکەتاندا زیادەڕۆیی مەکەن، و جگە لە ڕاستی هیچ دەربارەی خوا مەڵێن. مەسیح عیسای کوڕی مەریەم تەنها پێغەمبەری خوا بوو، و وشەی ئەو بوو کە بە مەریەمی بەخشی، و ڕۆحێک بوو لە لایەن ئەوەوە. کەواتە بڕوا بهێنن بە خوا و پێغەمبەرانی، و مەڵێن: «سێ.» دەست هەڵگرن: ئەوە بۆ ئێوە باشترە. خوا تەنها تاکە پەرستراوێکە؛ پاکی و بێگەردی بۆ ئەو — لەوەی منداڵی هەبێت! هەرچی لە ئاسمانەکان و هەرچی لە زەویدایە هەر بۆ ئەوە؛ و خوا بەسە وەک پشتیوان. مەسیح هەرگیز خۆی بە گەورە نازانێت لەوەی بەندەی خوا بێت، و نە فریشتە نزیککراوەکانیش. و هەر کەسێک خۆی بە گەورە بزانێت لە پەرستنی ئەو و لووتبەرزی بکات — ئەوا هەموویان بۆ لای خۆی کۆ دەکاتەوە. جا ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان

کردووە، پاداشتەکانیان بە تەواوی پێ دەدات و لە فەزڵی خۆی زیاتریان بۆ دەکات؛ بەڵام ئەوانەی خۆیان بە گەورە زانی و لووتبەرزییان کرد، بە سزایەکی بەئازار سزایان دەدات، و جگە لە خوا نە پشتیوانێک بۆ خۆیان دەدۆزنەوە و نە یارمەتیدەرێک. (١٧٠–١٧٣)

ئەی خەڵکینە، بێگومان بەڵگەیەکتان لە پەروەردگارتانەوە بۆ هاتووە، و ڕووناکییەکی ئاشکرامان بۆ ناردوونەتە خوارەوە. جا ئەوانەی بڕوایان بە خوا هێناوە و دەستیان پێوە گرتووە، دەیانخاتە ناو میهرەبانی و فەزڵێکەوە لە لایەن خۆیەوە، و بە ڕێگایەکی ڕاستدا بۆ لای خۆی ڕێنماییان دەکات. (١٧٤–١٧٥)

(ئەی پێغەمبەر) داوای فەتوات لێ دەکەن. بڵێ: «خوا فەتواتان بۆ دەدات دەربارەی ئەو کەسەی نە دایک و باوک و نە منداڵ بەجێ دەهێڵێت: ئەگەر پیاوێک مرد و منداڵی نەبوو بەڵام خوشکێکی هەبوو، ئەوا نیوەی ئەوەی بەجێی هێشتووە بۆ ئەوە؛ و ئەویش میراتی لێ دەگرێت ئەگەر خوشکەکە منداڵی نەبوو. جا ئەگەر دوو خوشک بوون، ئەوا دوو لەسەر سێی ئەوەیان بۆ هەیە کە بەجێی هێشتووە؛ و ئەگەر برا و خوشک بوون، ئەوا بەشی نێرینە بە ئەندازەی بەشی دوو مێینەیە. خوا ئەمەتان بۆ ڕوون دەکاتەوە، نەوەک گومڕا بن؛ و خوا بە هەموو شتێک زانایە.» (١٧٦)

٥. خوان (ئەلمائیدە)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، پەیمانەکانتان بەجێ بهێنن. ئاژەڵە ماڵییەکان بۆتان حەڵاڵ کراون، جگە لەوەی ئێستا بەسەرتاندا دەخوێنرێتەوە؛ بەڵام ڕاوکردن ڕێگەپێدراو نییە لە کاتێکدا ئێوە لە ئیحرامدان. بەڕاستی خوا هەرچی بیەوێت بڕیاری لەسەر دەدات. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، ڕێزی دروشمەکانی خوا مەشکێنن، و نە مانگی حەرام، و نە قوربانییەکان، و نە ئەو ملوانکانەی نیشانەیان دەکەن، و نە ئەوانەی بەرەو ماڵی حەرام دەڕۆن و بەدوای فەزڵ و ڕەزامەندیی پەروەردگاریاندا دەگەڕێن. و کاتێک لە ئیحرام دەرچوون، دەتوانن ڕاو بکەن. و با ڕقی گەلێک کە جارێک ڕێگرییان لێ کردن لە مزگەوتی حەرام هانتان نەدات بۆ دەستدرێژی. و لەسەر چاکە و پارێزکاری هاوکاریی یەکتر بکەن؛ و لەسەر گوناە و دوژمنایەتی هاوکاریی یەکتر مەکەن. و لە خوا بترسن: بەڕاستی خوا سزای سەختە. (١–٢)

لەسەرتان حەرام کراوە: مردارەوەبوو، و خوێن، و گۆشتی بەراز، و ئەوەی بۆ جگە لە خوا سەربڕابێت، و ئاژەڵی خنکاو، و ئەوەی بە لێدان مردبێت، و ئەوەی لە بەرزییەوە کەوتبێتە خوارەوە، و ئەوەی بە شاخ لێی درابێت، و ئەوەی دڕندە لێی خواردبێت — مەگەر ئەوەی بە زیندوویی فریای سەربڕینی بکەون — و ئەوەی لەسەر بەردی بتەکان سەربڕابێت؛ و ئەوەش حەرامە کە بە تیری فاڵ بەش بکەن: ئەوە لەڕێدەرچوونە. ئەمڕۆ ئەوانەی بێبڕوان لە ئایینەکەتان نائومێد بوون، کەواتە لەوان مەترسن، بەڵکو لە من بترسن. ئەمڕۆ ئایینەکەتانم بۆ تەواو کردن، و چاکەی خۆمم بەسەرتاندا تەواو کرد، و ملکەچبوون بۆ خوا (ئیسلام)م وەک ئایین بۆ هەڵبژاردن. بەڵام هەر کەسێک برسێتی ناچاری بکات، بەبێ ئەوەی مەیلی گوناهی هەبێت — ئەوا خوا لێبوردەی میهرەبانە. (٣)

پرسیارت لێ دەکەن چییان بۆ حەڵاڵ کراوە. بڵێ: «هەموو شتە پاکەکان بۆتان حەڵاڵ کراون، و ئەوەش کە ئەو گیانلەبەرە ڕاوکەرانەی ڕاتانهێناون بۆتان دەگرن — لەوەی خوا فێری کردوون فێریان دەکەن — کەواتە لەوە بخۆن کە بۆتان دەگرن، و ناوی خوای لەسەر بهێنن. و لە خوا بترسن: بەڕاستی خوا خێرایە لە لێپرسینەوەدا.» ئەمڕۆ هەموو شتە پاکەکان بۆتان حەڵاڵ کراون. و خواردنی ئەوانەی کتێبیان پێ دراوە بۆتان حەڵاڵە، و خواردنی ئێوەش بۆ ئەوان حەڵاڵە. و ژنانی داوێنپاک لە بڕواداران و ژنانی داوێنپاک لەوانەی پێش ئێوە کتێبیان پێ دراوە بۆتان حەڵاڵن، کاتێک مارەییەکانیان پێ دەدەن، بە هاوسەرگیریی پاک، نەک بە زیناکاری و نە بە دۆستگرتنی نهێنی. و هەر کەسێک بێبڕوا بێت بە بڕوا، ئەوا کردەوەکەی پووچ بووەتەوە، و لە دواڕۆژدا لە زیانمەندان دەبێت. (٤–٥)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، کاتێک بۆ نوێژ هەڵدەستن، ڕوو و دەستەکانتان تا ئانیشک بشۆن، و سەرتان مەسح بکەن، و پێیەکانتان تا قاپەکان بشۆن. و ئەگەر لەشگران بوون، خۆتان پاک بکەنەوە. بەڵام ئەگەر نەخۆش بوون یان لە سەفەردا بوون، یان یەکێکتان لە سەرئاو هاتەوە، یان دەستتان لە ژنان دا، و ئاوتان دەست نەکەوت، ئەوا خۆڵێکی پاک بگرن و ڕوو و دەستەکانتانی پێ بسڕن. خوا نایەوێت هیچ تەنگانەیەک بخاتە سەرتان؛ بەڵکو دەیەوێت پاکتان بکاتەوە و چاکەی خۆی بەسەرتاندا تەواو بکات، بۆ ئەوەی سوپاسگوزار بن. و یادی چاکەی خوا بکەنەوە لەسەرتان، و ئەو پەیمانەی کە پێی بەستنەوە کاتێک وتتان: «بیستمان و گوێڕایەڵ بووین.» و لە خوا بترسن: بەڕاستی خوا زانایە بەوەی لە سینەکاندایە. (٦–٧)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، بۆ خوا ڕاوەستاو بن و شایەتی دادپەروەری بن، و با ڕقی هیچ گەلێک واتان لێ نەکات دادپەروەر نەبن. دادپەروەر بن: ئەوە لە پارێزکارییەوە نزیکترە. و لە خوا بترسن: بەڕاستی خوا ئاگادارە بە هەموو ئەوەی دەیکەن. خوا بەڵێنی داوە بەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە کە لێخۆشبوون و پاداشتێکی گەورەیان بۆ هەیە؛ بەڵام ئەوانەی بێبڕوا بوون و نیشانەکانمانیان بە درۆ خستەوە ـــ ئەوانە هاوەڵانی دۆزەخن. (٨–١٠)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، یادی چاکەی خوا بکەنەوە لەسەرتان کاتێک گەلێک ویستیان دەستتان بۆ درێژ بکەن، و ئەو دەستەکانیانی لێتان گرتەوە. و لە خوا بترسن، و با بڕواداران تەنها پشت بە خوا ببەستن. (١١)

و بێگومان خوا پەیمانی لە نەوەکانی ئیسرائیل وەرگرت، و دوازدە سەرکردەمان لە نێویاندا دانا. و خوا فەرمووی: «من لەگەڵتانم. ئەگەر نوێژ بەجێ بهێنن و زەکات بدەن، و بڕوا بە پێغەمبەرانم بهێنن و پشتگیرییان بکەن، و قەرزێکی چاک بە خوا بدەن، بێگومان خراپەکانتان دەسڕمەوە و دەتانخەمە باخەکانێکەوە کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات. بەڵام هەر کەسێک لە ئێوە دوای ئەوە بێبڕوا بێت، ئەوا لە ڕێگای ڕاست لای داوە.» جا بەهۆی شکاندنی پەیمانەکەیانەوە نەفرەتمان لێ کردن و دڵەکانیانمان ڕەق کرد. وشەکان لە جێگای خۆیان لادەدەن، و بەشێکیان لەبیر کردووە لەوەی ئامۆژگارییان پێ کرابوو. و بەردەوام ناپاکییەک لەوان دەبینیت، جگە لە کەمێکیان؛ کەواتە لێیان ببووڕە و چاوپۆشی بکە: بەڕاستی خوا چاکەکارانی خۆش دەوێت. و لەوانەش کە دەڵێن: «ئێمە گاورین،» پەیمانمان وەرگرت، بەڵام ئەوانیش بەشێکیان لەبیر کرد لەوەی ئامۆژگارییان پێ کرابوو؛ بۆیە دوژمنایەتی و ڕقمان لە نێوانیاندا هەڵگیرساند تا ڕۆژی قیامەت، و خوا هەواڵیان پێ دەدات بەوەی دەیانکرد. (١٢–١٤)

ئەی خاوەن کتێبەکان، بێگومان پێغەمبەرەکەمان بۆتان هاتووە، زۆرێک لەوەتان بۆ ڕوون دەکاتەوە کە لە کتێب دەتانشاردەوە، و چاوپۆشی لە زۆریشی دەکات. بێگومان لە خواوە ڕووناکییەک و کتێبێکی ئاشکراتان بۆ هاتووە، کە خوا بەهۆیەوە هەر کەسێک شوێن ڕەزامەندیی ئەو بکەوێت ڕێنمایی دەکات بۆ ڕێگاکانی ئاشتی، و بە مۆڵەتی خۆی لە تاریکییەکانەوە دەریان دەهێنێت بۆ ڕووناکی، و ڕێنماییان دەکات بۆ ڕێگایەکی ڕاست. بێگومان بێبڕوا بوون ئەوانەی دەڵێن: «خوا هەر مەسیحی کوڕی مەریەمە.» بڵێ: «ئەی کێ دەتوانێت هیچ شتێک لە بەرامبەر خوادا بکات ئەگەر بیەوێت مەسیحی کوڕی مەریەم و دایکی و هەموو ئەوانەی لەسەر زەوین لەناو ببات؟» و مولکی ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی لە نێوانیاندایە هەر بۆ خوایە: هەرچی بیەوێت دروستی دەکات، و خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. جوولەکەکان و گاورەکان دەڵێن: «ئێمە منداڵانی خوا و خۆشەویستانی ئەوین.» بڵێ: «ئەی بۆچی بەهۆی گوناهەکانتانەوە سزاتان دەدات؟ نەخێر ـــ ئێوەش مرۆڤن لەوانەی دروستی کردوون. لە هەر کەسێک بیەوێت خۆش دەبێت و هەر کەسێک بیەوێت سزای دەدات.» و مولکی ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی لە نێوانیاندایە هەر بۆ خوایە، و گەڕانەوەش هەر بۆ لای ئەوە. ئەی خاوەن کتێبەکان، بێگومان پێغەمبەرەکەمان بۆتان هاتووە، دوای ماوەیەک لە پچڕانی پێغەمبەران بۆتان ڕوون دەکاتەوە، نەوەک بڵێن: «هیچ مژدەدەر و ئاگادارکەرەوەیەکمان بۆ نەهات.» ئەوا مژدەدەر و ئاگادارکەرەوەیەکتان بۆ هات. و خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. (١٥–١٩)

و یاد بکەوە کاتێک موسا بە گەلەکەی وت: «ئەی گەلەکەم، یادی چاکەی خوا بکەنەوە لەسەرتان کاتێک پێغەمبەرانی لە نێوتاندا دانا، و کردنی بە پاشا، و ئەوەی پێ بەخشین کە بە هیچ کەسێکی جیهانیانی نەبەخشیبوو.

ئەی گەلەکەم، بچنە ئەو زەوییە پیرۆزەوە کە خوا بۆی نووسیون، و بەرەو دوا مەگەڕێنەوە، ئەگینا بە زیانمەندی دەگەڕێنەوە.» وتیان: «ئەی مووسا، گەلێکی زۆردار و بەهێزی تێدایە، و ئێمە هەرگیز ناچینە ناوی تا ئەوان لێی دەرنەچن. جا ئەگەر لێی دەرچوون، ئەوسا دەچینە ناوی.» دوو پیاو لەوانەی لە خوا دەترسان، کە خوا چاکەی لەگەڵ کردبوون، وتیان: «لە دەرگاکەوە بچنە سەریان؛ جا هەر کە چوونە ژوورەوە، ئێوە سەرکەوتوو دەبن. و تەنها پشت بە خوا ببەستن، ئەگەر بڕوادارن.» وتیان: «ئەی مووسا، ئێمە هەرگیز ناچینە ناوی مادام ئەوان تێیدا بن. کەواتە تۆ و پەروەردگارت بڕۆن و بجەنگن — ئێمە هەر لێرە دانیشتووین.» وتی: «پەروەردگارم، من جگە لە خۆم و براکەم دەسەڵاتم بەسەر کەسدا نییە؛ کەواتە جیامان بکەوە لەم گەلە لەڕێدەرچووە.» فەرمووی: «کەواتە ئەو زەوییە چل ساڵ لەسەریان حەرامە، بە سەرگەردانی بە زەویدا دەگەڕێن. کەواتە خەم بۆ گەلی لەڕێدەرچووان مەخۆ.» (٢٠–٢٦)

و بە ڕاستی بەسەرهاتی دوو کوڕەکەی ئادەمیان بەسەردا بخوێنەوە: کاتێک هەر یەکەیان قوربانییەکی پێشکەش کرد، لە یەکێکیان وەرگیرا و لەوی دیکەیان وەرنەگیرا. (ئەمەی دوایی) وتی: «بێگومان دەتکوژم.» (ئەوی دیکەیان) وتی: «خوا تەنها لە پارێزکاران وەردەگرێت. ئەگەر دەستم بۆ درێژ بکەیت تا بمکوژیت، من دەستت بۆ درێژ ناکەم تا بتکوژم: من لە خوا دەترسم، پەروەردگاری جیهانیان. من دەمەوێت گوناهی من و گوناهی خۆشت هەڵبگریت و ببیتە یەکێک لە هاوەڵانی ئاگر — و ئەوەیە پاداشتی ستەمکاران.» جا دەروونی هانی دا بۆ کوشتنی براکەی، و کوشتی، و بوو بە یەکێک لە زیانمەندان. پاشان خوا قەلەڕەشێکی نارد زەویی هەڵدەکۆڵی، تا پیشانی بدات چۆن تەرمی براکەی بشارێتەوە. وتی: «ئەی وای لە من! ئایا ئەوەندەم پێ نەکرا وەک ئەم قەلەڕەشە بم و تەرمی براکەم بشارمەوە؟» ئیتر بوو بە یەکێک لە پەشیمانان. لەبەر ئەوە لەسەر نەوەکانی ئیسرائیلمان نووسی کە هەر کەسێک مرۆڤێک بکوژێت — جگە لە تۆڵەی کوشتن یان خراپەکاری لە زەویدا — ئەوا وەک ئەوە وایە هەموو خەڵکی کوشتبێت؛ و هەر کەسێک ژیانێک ڕزگار بکات، ئەوا وەک ئەوە وایە ژیانی هەموو خەڵکی ڕزگار کردبێت. و بێگومان پێغەمبەرانمان بە بەڵگە ڕوونەکانەوە بۆیان هاتن، کەچی زۆرێک لەوان دوای ئەوەش لە زەویدا زیادەڕۆیی دەکەن. پاداشتی ئەوانەی جەنگ لەگەڵ خوا و پێغەمبەرەکەی دەکەن و هەوڵ دەدەن خراپەکاری لە زەویدا بڵاو بکەنەوە تەنها ئەوەیە کە بکوژرێن، یان لە خاچ بدرێن، یان دەست و قاچیان بە پێچەوانەوە ببڕدرێت، یان لە وڵات دوور بخرێنەوە. ئەوە سەرشۆڕییە بۆیان لە دنیادا، و لە دواڕۆژیشدا سزایەکی گەورە چاوەڕێیان دەکات — جگە لەوانەی تەوبە دەکەن پێش ئەوەی دەستتان بەسەریاندا بڕوات. کەواتە بزانن کە خوا لێبوردەی میهرەبانە. (٢٧–٣٤)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، لە خوا بترسن، و بەدوای هۆکاری نزیکبوونەوەدا لێی بگەڕێن، و لە ڕێگای ئەودا تێبکۆشن، بۆ ئەوەی سەرفراز بن. بەڕاستی ئەوانەی بێبڕوان، ئەگەر هەرچی لە زەویدایە هەموویان هەبووایە و ئەوەندەی دیکەش لەگەڵی، تا لە سزای ڕۆژی قیامەت خۆیانی پێ بکڕنەوە، لێیان وەرنەدەگیرا: و سزایەکی بەئازار چاوەڕێیان دەکات. دەیانەوێت لە ئاگر دەرچن، بەڵام لێی دەرناچن: و سزایەکی بەردەوامیان بۆ هەیە. (٣٥–٣٧)

و پیاوی دز و ژنی دز، دەستیان ببڕن وەک پاداشتی ئەوەی بەدەستیان هێناوە — سزایەکی پەندئامێز لە لایەن خواوە. و خوا باڵادەستی کاربەجێیە. بەڵام هەر کەسێک دوای ستەمەکەی تەوبە بکات و چاکسازی بکات، ئەوا بێگومان خوا تەوبەی لێ وەردەگرێت: بەڕاستی خوا لێبوردەی میهرەبانە. ئایا نازانیت کە مولکی ئاسمانەکان و

زەوی هەر بۆ خوایە؟ هەر کەسێک بیەوێت سزای دەدات و لە هەر کەسێک بیەوێت خۆش دەبێت، و خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. (٣٨–٤٠)

ئەی پێغەمبەر، با ئەوانە خەمبارت نەکەن کە بەرەو بێبڕوایی پێشبڕکێ دەکەن، لەوانەی بە دەمیان دەڵێن: «بڕوامان هێناوە،» لە کاتێکدا دڵەکانیان بڕوای نەهێناوە، و لە جوولەکەکانیش — ئەوانەی بە تامەزرۆییەوە گوێ لە درۆ دەگرن و گوێ بۆ کەسانێکی دیکە دەگرن کە نەهاتوونەتە لات. وشەکان لە جێگای خۆیان لادەدەن، و دەڵێن: «ئەگەر ئەمەتان پێ درا، وەری بگرن؛ بەڵام ئەگەر پێتان نەدرا، ئاگادار بن.» و هەر کەسێک خوا بیەوێت تاقی بکاتەوە، هیچ شتێکت بۆی لە بەرامبەر خوادا لە دەست نایەت. ئەوانەن کە خوا نەیویستووە دڵەکانیان پاک بکاتەوە: لە دنیادا سەرشۆڕییان بۆ هەیە، و لە دواڕۆژیشدا سزایەکی گەورە. بە تامەزرۆییەوە گوێ لە درۆ دەگرن و حەرام دەخۆن. جا ئەگەر هاتنە لات، دادوەری لە نێوانیاندا بکە یان ڕووی لێ وەرگێڕە؛ و ئەگەر ڕوویان لێ وەرگێڕیت، هیچ زیانێکت پێ ناگەیەنن. بەڵام ئەگەر دادوەریت کرد، بە دادپەروەری دادوەری لە نێوانیاندا بکە: بەڕاستی خوا دادپەروەرانی خۆش دەوێت. و چۆن تۆ دەکەن بە دادوەر لە کاتێکدا تەوراتیان لایە، کە بڕیاری خوای تێدایە، و پاشان دوای ئەوە پشت هەڵدەکەن؟ و ئەوانە هەرگیز بڕوادار نین. بەڕاستی ئێمە تەوراتمان نارد خوارەوە، کە ڕێنمایی و ڕووناکیی تێدایە. ئەو پێغەمبەرانەی ملکەچی خوا بوون بەوە دادوەرییان بۆ جوولەکەکان دەکرد، هەروەها خواناسان و زانایانیش، بەوەی لە کتێبی خوا پێیان سپێردرابوو، و شایەت بوون لەسەری. کەواتە لە خەڵکی مەترسن، بەڵکو لە من بترسن، و ئایەتەکانم بە نرخێکی کەم مەفرۆشن. و هەر کەسێک بەوە دادوەری نەکات کە خوا ناردوویەتە خوارەوە — ئا ئەوانەن بێبڕوایان. و لەوێدا لەسەرمان نووسین: گیان بە گیان، و چاو بە چاو، و لووت بە لووت، و گوێ بە گوێ، و ددان بە ددان، و بۆ بریندەکانیش تۆڵەی هاوشێوە. بەڵام هەر کەسێک وەک خێر لێی خۆش ببێت، ئەوا دەبێتە کەفارەت بۆی. و هەر کەسێک بەوە دادوەری نەکات کە خوا ناردوویەتە خوارەوە — ئا ئەوانەن ستەمکاران. (٤١–٤٥)

و بەدوای شوێنپێی ئەواندا عیسای کوڕی مەریەممان نارد، پشتڕاستکەرەوەی ئەو تەوراتەی پێش خۆی بوو. و ئینجیلمان پێ بەخشی، کە ڕێنمایی و ڕووناکیی تێدایە، و پشتڕاستکەرەوەی ئەو تەوراتەیە کە پێش خۆی بوو، و ڕێنمایی و ئامۆژگارییە بۆ پارێزکاران. و با خەڵکی ئینجیل بەوە دادوەری بکەن کە خوا تێیدا ناردوویەتە خوارەوە. و هەر کەسێک بەوە دادوەری نەکات کە خوا ناردوویەتە خوارەوە — ئا ئەوانەن لەڕێدەرچووان. (٤٦–٤٧)

و (ئەی پێغەمبەر) کتێبمان بە ڕاستییەوە بۆ ناردوویتە خوارەوە، پشتڕاستکەرەوەی ئەو کتێبەیە کە پێش خۆی بووە و چاودێرە بەسەریەوە. کەواتە بەوە دادوەری لە نێوانیاندا بکە کە خوا ناردوویەتە خوارەوە، و شوێن ئارەزووەکانیان مەکەوە و لەو ڕاستییە لامەدە کە بۆت هاتووە. بۆ هەر یەکێک لە ئێوە شەریعەت و ڕێبازێکمان داناوە. و ئەگەر خوا بیویستایە دەیکردن بە یەک ئوممەت، بەڵام (وای نەکرد) تا تاقیتان بکاتەوە لەوەی پێی بەخشیون؛ کەواتە لە چاکەکاندا پێشبڕکێ بکەن. گەڕانەوەی هەموتان بۆ لای خوایە، و هەواڵتان پێ دەدات دەربارەی ئەوەی جیاوازیتان تێدا هەبوو. و بەوە دادوەری لە نێوانیاندا بکە کە خوا ناردوویەتە خوارەوە، و شوێن ئارەزووەکانیان مەکەوە؛ و لێیان وریا بە، نەوەک لە هەندێک لەوەی خوا بۆی ناردوویتە خوارەوە لات بدەن. جا ئەگەر پشتیان هەڵکرد، ئەوا بزانە کە خوا دەیەوێت بەهۆی هەندێک لە گوناهەکانیانەوە تووشی بەڵایان بکات؛ و بەڕاستی زۆرێک لە خەڵکی لەڕێدەرچوون. ئایا بەدوای بڕیاری سەردەمی نەفامیدا دەگەڕێن؟ و کێ لە خوا بڕیاری باشترە بۆ گەلێک کە دڵنیان؟ (٤٨–٥٠)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، جوولەکەکان و گاورەکان مەکەن بە دۆست و پشتیوان: ئەوان دۆستی یەکترن. و هەر کەسێک لە ئێوە بیانکات بە دۆست، ئەوا لەوانە. بەڕاستی خوا ڕێنمایی گەلی ستەمکاران ناکات. جا ئەوانە دەبینیت کە لە دڵیاندا نەخۆشی هەیە بەرەو لایان پەلە دەکەن، و دەڵێن: «دەترسین گەردشێکی ڕۆژگارمان تووش بێت.» بەڵام بەڵکو خوا سەرکەوتن بهێنێت، یان فەرمانێک لە لایەن خۆیەوە، ئیتر پەشیمان دەبنەوە لەوەی لە دەروونی خۆیاندا شاردبوویانەوە. و ئەوانەی بڕوایان هێناوە دەڵێن: «ئایا ئەمانەن ئەوانەی بە توندترین سوێندەکانیان سوێندیان بە خوا خوارد کە لەگەڵ ئێوەن؟» کردەوەکانیان پووچ بووەوە، و بوون بە زیانمەندان. (٥١–٥٣)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، هەر کەسێک لە ئێوە لە ئایینەکەی پاشگەز ببێتەوە — ئەوا خوا گەلێک دەهێنێت کە خۆشی دەوێن و ئەوانیش خۆشیان دەوێت، بەرامبەر بە بڕواداران نەرم و نیانن، بەرامبەر بە بێبڕوایان سەرسەختن، لە ڕێگای خوادا تێدەکۆشن و لە لۆمەی هیچ لۆمەکارێک ناترسن. ئەوە فەزڵی خوایە، دەیدات بە هەر کەسێک بیەوێت؛ و خوا فراوانی زانایە. دۆست و پشتیوانی ئێوە تەنها خوا و پێغەمبەرەکەی و ئەوانەن کە بڕوایان هێناوە — ئەوانەی نوێژ بەجێ دەهێنن و زەکات دەدەن و ڕکووع دەبەن. و هەر کەسێک خوا و پێغەمبەرەکەی و ئەوانەی بڕوایان هێناوە بکات بە دۆست — ئەوا هەر دەستەی خوایە سەرکەوتوو. (٥٤–٥٦)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، ئەوانە مەکەن بە دۆست کە ئایینەکەتان دەکەن بە گاڵتە و یاری، جا لەوانە بن کە پێش ئێوە کتێبیان پێ دراوە یان لە بێبڕوایان؛ و لە خوا بترسن، ئەگەر بڕوادارن. و کاتێک بانگ دەدەن بۆ نوێژ، دەیکەن بە گاڵتە و یاری: ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە گەلێکن تێناگەن. بڵێ: «ئەی خاوەن کتێبەکان، ئایا هیچ شتێکتان لە ئێمە پێ ناخۆشە جگە لەوەی بڕوامان هێناوە بە خوا و بەوەی بۆ ئێمە نێردراوەتە خوارەوە و بەوەی پێشتر نێردراوەتە خوارەوە، و ئەوەی کە زۆربەتان لەڕێدەرچوون؟» بڵێ: «ئایا هەواڵی شتێکتان پێ بدەم کە لای خوا پاداشتەکەی لەوە خراپترە؟ ئەوانەی خوا نەفرەتی لێ کردوون و خەشمی لێ گرتوون، و هەندێکیانی کرد بە مەیموون و بەراز، و ئەوانەی پەرستراوە ناهەقەکانیان پەرست — ئەوانە جێگایان خراپترە و لە ڕێگای ڕاست گومڕاترن.» (٥٧–٦٠)

و کاتێک دێنە لاتان دەڵێن: «بڕوامان هێناوە،» بەڵام بە بێبڕواییەوە هاتوونەتە ژوورەوە و هەر بەوشەوە دەرچوون؛ و خوا زاناترە بەوەی دەیشارنەوە. و زۆرێک لەوان دەبینیت لە گوناە و دەستدرێژی و خواردنی حەرامدا پێشبڕکێ دەکەن. بەڕاستی چەند خراپە ئەوەی دەیکەن. بۆچی خواناسان و زانایانیان ڕێگرییان لێ ناکەن لە قسەی گوناە و خواردنی حەرام؟ بەڕاستی چەند خراپە ئەوەی دروستی دەکەن. جوولەکەکان دەڵێن: «دەستی خوا بەستراوە.» دەستی خۆیان بەستراوێت، و نەفرەتیان لێ کراوە بەهۆی ئەوەی وتیان. نەخێر — بەڵکو هەردوو دەستی کراوەیە؛ چۆنی بوێت دەبەخشێت. و ئەوەی لە پەروەردگارتەوە بۆ تۆ نێردراوەتە خوارەوە بێگومان سەرکەشی و بێبڕوایی زۆرێک لەوان زیاد دەکات. و دوژمنایەتی و ڕقمان خستووەتە نێوانیان تا ڕۆژی قیامەت. هەر کاتێک ئاگرێک بۆ جەنگ هەڵبگیرسێنن، خوا دەیکوژێنێتەوە. و هەوڵ دەدەن خراپەکاری لە زەویدا بڵاو بکەنەوە، و خوا خراپەکارانی خۆش ناوێت. و ئەگەر خاوەن کتێبەکان بڕوایان بهێنایە و پارێزکار بوونایە، خراپەکانیانمان دەسڕییەوە و دەمانخستنە باخەکانی نازونیعمەتەوە. و ئەگەر تەورات و ئینجیل و ئەوەی لە پەروەردگاریانەوە بۆیان نێردراوەتە خوارەوە جێبەجێیان بکردایە، لە سەرووی خۆیانەوە و لە ژێر پێیانەوە دەیانخوارد. لە نێویاندا کۆمەڵێکی میانەڕەو هەیە؛ بەڵام زۆرێکیان — چەند خراپە ئەوەی دەیکەن. (٦١–٦٦)

ئەی پێغەمبەر، ئەوەی لە پەروەردگارتەوە بۆت نێردراوەتە خوارەوە ڕابیگەیەنە؛ و ئەگەر وا نەکەیت، ئەوا پەیامەکەیت نەگەیاندووە. و خوا لە خەڵکی دەتپارێزێت: بەڕاستی خوا ڕێنمایی گەلی بێبڕوایان ناکات. بڵێ: «ئەی خاوەن کتێبەکان، ئێوە لەسەر هیچ نین تا تەورات و ئینجیل و ئەوەی لە پەروەردگارتانەوە بۆتان نێردراوەتە خوارەوە جێبەجێ نەکەن.» و (ئەی پێغەمبەر) ئەوەی لە پەروەردگارتەوە بۆ تۆ نێردراوەتە خوارەوە بێگومان سەرکەشی و بێبڕوایی زۆرێک لەوان زیاد دەکات؛ کەواتە خەم بۆ گەلی بێبڕوایان مەخۆ. بەڕاستی ئەوانەی بڕوایان هێناوە، و جوولەکەکان، و سابیئەکان، و گاورەکان —— هەر کەسێک بڕوای بە خوا و ڕۆژی دوایی هێنابێت و کردەوەی چاکی کردبێت —— نە ترسیان لەسەر دەبێت و نە خەمبار دەبن. (٦٧–٦٩)

بێگومان پەیمانمان لە نەوەکانی ئیسرائیل وەرگرت و پێغەمبەرانمان بۆ ناردن. هەر کاتێک پێغەمبەرێک شتێکی بۆ هێنابن کە دڵیان نەیویستبێت، دەستەیەکیان بە درۆ خستەوە و دەستەیەکیان دەکوشت. و وایان زانی هیچ تاقیکردنەوەیەک نابێت، بۆیە کوێر و کەڕ بوون. پاشان خوا تەوبەی لێ وەرگرتن؛ کەچی دیسان زۆرێکیان کوێر و کەڕ بوونەوە. و خوا بینەرە بەوەی دەیکەن. بێگومان بێبڕوا بوون ئەوانەی دەڵێن: «خوا هەر مەسیحی کوڕی مەریەمە.» لە کاتێکدا مەسیح خۆی وتی: «ئەی نەوەکانی ئیسرائیل، خوا بپەرستن، پەروەردگاری من و پەروەردگاری ئێوە.» بەڕاستی هەر کەسێک هاوبەش بۆ خوا دابنێت، ئەوا خوا بەهەشتی لەسەر حەرام کردووە، و پەناگای ئاگرە؛ و ستەمکاران هیچ یارمەتیدەرێکیان نابێت. (٧٠–٧٢)

بێگومان بێبڕوا بوون ئەوانەی دەڵێن: «خوا سێیەمی سێیانە»: لە کاتێکدا هیچ پەرستراوێک نییە جگە لە تاکە پەرستراوێک. و ئەگەر دەست هەڵنەگرن لەوەی دەیڵێن، بێگومان سزایەکی بەئازار بەر ئەوانەیان دەکەوێت کە بێبڕوان. ئایا بۆ لای خوا تەوبە ناکەن و داوای لێخۆشبوونی لێ ناکەن؟ و خوا لێبوردەی میهرەبانە. مەسیحی کوڕی مەریەم تەنها پێغەمبەرێک بوو؛ پێش ئەویش پێغەمبەران تێپەڕیون. و دایکی ژنێکی زۆر ڕاستگۆ بوو. هەردووکیان خواردنیان دەخوارد. تەماشا بکە چۆن ئایەتەکانیان بۆ ڕوون دەکەینەوە، و پاشان تەماشا بکە چۆن لادەدرێن! بڵێ: «ئایا جگە لە خوا شتێک دەپەرستن کە نە توانای زیانگەیاندنی پێتان هەیە و نە سوودگەیاندن، لە کاتێکدا هەر خوایە بیسەری زانا؟» بڵێ: «ئەی خاوەن کتێبەکان، لە ئایینەکەتاندا بە ناهەق زیادەڕۆیی مەکەن، و شوێن ئارەزووی گەلێک مەکەون کە پێشتر گومڕا بوون، و زۆر کەسیان گومڕا کرد و لە ڕێگای ڕاست لایان دا.» (٧٣–٧٧)

ئەوانەی لە نەوەکانی ئیسرائیل بێبڕوا بوون، لەسەر زمانی داود و عیسای کوڕی مەریەم نەفرەتیان لێ کرا، بەهۆی ئەوەی سەرپێچییان کرد و بەردەوام دەستدرێژییان دەکرد. ڕێگرییان لە یەکتر نەدەکرد لەو خراپەیەی دەیانکرد. بەڕاستی چەند خراپ بوو ئەوەی دەیانکرد. زۆرێک لەوان دەبینیت بێبڕوایان دەکەن بە دۆست. بەڕاستی چەند خراپە ئەوەی دەروونیان بۆی پێش خستوون، کە خوا خەشمی لێ گرتوون، و بە هەمیشەیی لە سزادا دەمێننەوە. و ئەگەر بڕوایان بە خوا و پێغەمبەر و ئەوەی بۆی نێردراوەتە خوارەوە بهێنایە، ئەوانیان نەدەکرد بە دۆست؛ بەڵام زۆرێکیان لەڕێدەرچوون. (٧٨–٨١)

بێگومان دەبینیت کە سەرسەختترین خەڵک لە دوژمنایەتیدا بەرامبەر بە بڕواداران جوولەکەکان و هاوبەشدانەرانن؛ و بێگومان دەبینیت کە نزیکترینیان لە خۆشەویستیدا بۆ بڕواداران ئەوانەن کە دەڵێن: «ئێمە گاورین.» ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە لە نێویاندا قەشە و ڕاهیب هەن، و لەبەر ئەوەی لووتبەرزی ناکەن. و کاتێک

ئەوە دەبیستن کە بۆ پێغەمبەر نێردراوەتە خوارەوە، چاوەکانیان دەبینیت فرمێسکی لێ دەڕژێت بەهۆی ئەو ڕاستییەی ناسیویانە. دەڵێن: «پەروەردگارمان، بڕوامان هێنا، کەواتە لەگەڵ شایەتاندا بمانnووسە. و بۆچی بڕوا بە خوا و بەو ڕاستییە نەهێنین کە بۆمان هاتووە، لە کاتێکدا ئاواتەخوازین پەروەردگارمان لەگەڵ گەلی چاکەکاراندا بمانخاتە ژوورەوە؟» جا بەهۆی ئەوەی وتیان خوا پاداشتی دانەوە بە باخەکانێک کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. و ئەوەیە پاداشتی چاکەکاران؛ بەڵام ئەوانەی بێبڕوا بوون و نیشانەکانمانیان بە درۆ خستەوە ـــ ئەوانە هاوەڵانی دۆزەخن. (٨٢–٨٦)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، ئەو شتە پاکانە حەرام مەکەن کە خوا بۆی حەڵاڵ کردوون، و سنوور مەبەزێنن: بەڕاستی خوا سنووربەزێنانی خۆش ناوێت. و لەو ڕۆزییە حەڵاڵ و پاکەی خوا پێی بەخشیون بخۆن، و لەو خوایە بترسن کە بڕواتان پێی هەیە. خوا لەسەر سوێندی بێمەبەستتان لێتان ناگرێت، بەڵام لەسەر ئەو سوێندانە لێتان دەگرێت کە خۆتان پێوە بەستووەتەوە. جا کەفارەتی شکاندنی ئەوەیە کە خواردن بدەن بە دە هەژار لە مامناوەندیی ئەوەی دەیدەن بە خێزانەکانتان، یان پۆشاکیان بدەنێ، یان بەندەیەک ئازاد بکەن؛ جا هەر کەسێک دەستی نەکەوت، با سێ ڕۆژ بە ڕۆژوو بێت. ئەوە کەفارەتی سوێندەکانتانە کاتێک سوێند دەخۆن. بەڵام سوێندەکانتان بپارێزن. ئا بەو شێوەیە خوا ئایەتەکانی خۆیتان بۆ ڕوون دەکاتەوە، بۆ ئەوەی سوپاسگوزار بن. (٨٧–٨٩)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، بەڕاستی مەی و قومار و بتەکان و تیری فاڵ پیسییەکن لە کاری شەیتان؛ کەواتە لێی دوور بکەونەوە، بۆ ئەوەی سەرفراز بن. شەیتان تەنها دەیەوێت بەهۆی مەی و قومارەوە دوژمنایەتی و ڕق بخاتە نێوانتان، و لە یادی خوا و لە نوێژ لاتان بدات. ئایا ئێتر دەست هەڵدەگرن؟ و گوێڕایەڵی خوا بن و گوێڕایەڵی پێغەمبەر بن، و وریا بن. جا ئەگەر پشتتان هەڵکرد، ئەوا بزانن کە تەنها گەیاندنی ئاشکرای پەیام لەسەر پێغەمبەرەکەمانە. هیچ گوناهێک لەسەر ئەوانە نییە کە بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە لەوەی پێشتر خواردوویانە، مادام پارێزکار بن و بڕوا بهێنن و کردەوەی چاک بکەن، پاشان پارێزکار بن و بڕوا بهێنن، پاشان پارێزکار بن و چاکە بکەن. و خوا چاکەکارانی خۆش دەوێت. (٩٠–٩٣)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، بێگومان خوا تاقیتان دەکاتەوە بە شتێک لەو ڕاوەی دەست و ڕمەکانتان پێی دەگات، تا خوا دەری بخات کێ بە نادیاری لێی دەترسێت. جا هەر کەسێک دوای ئەوە سنوور ببەزێنێت سزایەکی بەئازاری بۆ هەیە. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، ڕاو مەکوژن لە کاتێکدا ئێوە لە ئیحرامدان. و هەر کەسێک لە ئێوە بە ئەنقەست بیکوژێت، ئەوا سزاکەی ئاژەڵێکی ماڵییە هاوتای ئەوەی کوشتوویەتی، بە بڕیاری دوو پیاوی دادپەروەر لە ئێوە، وەک قوربانییەک دەگەیەنرێتە کەعبە؛ یان وەک کەفارەت، خواردنپێدانی هەژاران، یان هاوتای ئەوە بە ڕۆژوو، تا سەرەنجامی کارەکەی بچێژێت. خوا لەوەی ڕابردووە بوورێوە؛ بەڵام هەر کەسێک دووبارەی بکاتەوە، خوا تۆڵەی لێ دەسەنێت. و خوا باڵادەستی خاوەن تۆڵەیە. ڕاوی دەریا و خواردنەکەی بۆتان حەڵاڵ کراوە، وەک بژێوی بۆ ئێوە و بۆ ڕێبواران؛ بەڵام ڕاوی وشکانی لەسەرتان حەرام کراوە مادام لە ئیحرامدا بن. و لەو خوایە بترسن کە بۆ لای ئەو کۆ دەکرێنەوە. (٩٤–٩٦)

خوا کەعبەی، ماڵی حەرام، کردووە بە مایەی ڕاوەستانی کاروباری خەڵکی، هەروەها مانگی حەرام و قوربانییەکان و ملوانکەکانیش. ئەوەش بۆ ئەوەیە تا بزانن کە خوا دەزانێت هەرچی لە ئاسمانەکان و هەرچی لە

زەویدایە، و کە خوا بە هەموو شتێک زانایە. بزانن کە خوا سزای سەختە، و کە خوا لێبوردەی میهرەبانە. لەسەر پێغەمبەر تەنها گەیاندنی پەیامە؛ و خوا دەزانێت چی ئاشکرا دەکەن و چی دەشارنەوە. (٩٧–٩٩)

بڵێ: «پیس و پاک یەکسان نین، هەرچەندە زۆریی پیس سەرسامیشت بکات. کەواتە لە خوا بترسن، ئەی خاوەن ژیرییەکان، بۆ ئەوەی سەرفراز بن.» ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، دەربارەی شتانێک پرسیار مەکەن کە ئەگەر بۆتان ئاشکرا بکرێن ناڕەحەتتان دەکەن؛ بەڵام ئەگەر لە کاتی هاتنە خوارەوەی قورئاندا دەربارەیان بپرسن، بۆتان ئاشکرا دەکرێن. خوا لە پرسیارەکانی ڕابردووتان بووریوە؛ و خوا لێبوردەی لەسەرخۆیە. بێگومان گەلێک پێش ئێوە دەربارەی شتی وا پرسیاریان کرد، پاشان بێبڕوا بوون پێیان. خوا نە بەحیرە و نە سائیبە و نە وەسیلە و نە حامی دانەناوە؛ بەڵام ئەوانەی بێبڕوان درۆ بە ناوی خواوە هەڵدەبەستن، و زۆربەیان ژیری بەکار ناهێنن. و کاتێک پێیان دەوترێت: «وەرن بۆ لای ئەوەی خوا ناردوویەتە خوارەوە و بۆ لای پێغەمبەر،» دەڵێن: «ئەوەی باوباپیرانمان لەسەری بینیوە بەسمانە.» چۆن — تەنانەت ئەگەر باوباپیرانیان هیچیان نەزانیبێت و ڕێنماییشیان وەرنەگرتبێت؟ ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، ئێوە بەرپرسیاری خۆتانن؛ ئەوەی گومڕا بێت زیانتان پێ ناگەیەنێت ئەگەر ئێوە ڕێنماییتان وەرگرتبێت. گەڕانەوەی هەمووتان بۆ لای خوایە، و هەواڵتان پێ دەدات بەوەی دەتانکرد. (١٠٠–١٠٥)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، کاتێک مردن لە یەکێکتان نزیک دەبێتەوە و وەسیەت دەکات، با شایەتی لە نێوانتاندا هەبێت — دوو پیاوی دادپەروەر لە خۆتان، یان دوو کەسی دیکە لە جگە لە خۆتان، ئەگەر بە زەویدا سەفەرتان دەکرد و بەڵای مردنتان تووش بوو. دوای نوێژ ئەو دووانە ڕابگرن، و ئەگەر گومانتان لێیان هەبوو، با سوێند بە خوا بخۆن: «ئێمە سوێندەکەمان بە هیچ نرخێک نافرۆشین، تەنانەت ئەگەر بۆ خزمێکی نزیکیش بێت، و شایەتیی خوا ناشارینەوە، ئەگینا بێگومان لە گوناهباران دەبین.» بەڵام ئەگەر دەرکەوت کە ئەو دووانە تاوانبار بوون بە گوناه، ئەوا دوو کەسی دیکە، لەوانەی مافیان لە لایەن دووانەکەی یەکەمەوە خوراوە، لە جێگایان دەوەستن و سوێند بە خوا دەخۆن: «شایەتیی ئێمە لە شایەتیی ئەوان ڕاستترە، و سنوورمان نەبەزاندووە، ئەگینا بێگومان لە ستەمکاران دەبین.» ئەوە نزیکترە لەوەی شایەتی وەک خۆی بدەن، یان بترسن کە دوای سوێندەکانیان سوێندی دیکە بخورێت. و لە خوا بترسن و گوێ بگرن: بەڕاستی خوا ڕێنمایی گەلی لەڕێدەرچووان ناکات. (١٠٦–١٠٨)

ئەو ڕۆژەی خوا پێغەمبەران کۆ دەکاتەوە و دەفەرموێت: «چ وەڵامێکتان درایەوە؟» دەڵێن: «هیچ زانیارییەکمان نییە؛ بەڕاستی هەر تۆی زانای هەموو نهێنییەکان.» پاشان خوا دەفەرموێت: «ئەی عیسای کوڕی مەریەم، یادی چاکەی من بکەوە لەسەر خۆت و لەسەر دایکت: کاتێک بە ڕۆحی پیرۆز پشتگیریم کردیت، تا لە بێشکەدا و لە پێگەیشتوویشدا قسەت لەگەڵ خەڵکی دەکرد؛ و کاتێک فێری کتێب و دانایی و تەورات و ئینجیلم کردیت؛ و کاتێک بە مۆڵەتی من لە قوڕ شێوەی باڵندەیەکت دروست دەکرد، و فووت پێدا دەکرد، ئیتر بە مۆڵەتی من دەبووە باڵندە؛ و کاتێک بە مۆڵەتی من کوێری زگماک و بەڵەکت چاک دەکردەوە؛ و کاتێک بە مۆڵەتی من مردووانت دەردەهێنا؛ و کاتێک نەوەکانی ئیسرائیلم لێ گرتیتەوە کاتێک بە بەڵگە ڕوونەکانەوە بۆیان هاتیت و ئەوانەیان کە بێبڕوا بوون وتیان ئەمە جگە لە جادوویەکی ئاشکرا هیچی دیکە نییە.» و یاد بکەوە کاتێک ئیلهامم بۆ حەواریییەکان کرد: «بڕوا بە من و بە پێغەمبەرەکەم بهێنن،» وتیان: «بڕوامان هێنا؛ و شایەت بە کە ئێمە ملکەچی خواین.» (١٠٩–١١١)

و کاتێک حەواریيەکان وتیان: «ئەی عیسای کوڕی مەریەم، ئایا پەروەردگارت دەتوانێت سفرەیەکی ڕازاوە لە ئاسمانەوە بۆمان بنێرێتە خوارەوە؟» وتی: «لە خوا بترسن، ئەگەر بڕوادارن.» وتیان: «دەمانەوێت لێی بخۆین، تا دڵەکانمان ئارام بگرێت، و بزانین کە ڕاستت پێ وتووین، و ببینە شایەت لەسەری.» عیسای کوڕی مەریەم وتی: «خوایە، پەروەردگارمان، سفرەیەکمان لە ئاسمانەوە بۆ بنێرە خوارەوە، تا ببێتە جەژنێک بۆمان ـــ بۆ یەکەممان و دواهەمینمان ـــ و نیشانەیەک لە لایەن تۆوە. و ڕۆزیمان بدە، چونکە تۆ باشترینی ڕۆزیدەرانیت.» خوا فەرمووی: «من بۆتان دەینێرمە خوارەوە؛ بەڵام هەر کەسێک لە ئێوە دوای ئەوە بێبڕوا بێت، بە سزایەک سزای دەدەم کە هیچ کەسێکی دیکە لە جیهانیاندا وا سزا نادەم.» (١١٢–١١٥)

و کاتێک خوا دەفەرموێت: «ئەی عیسای کوڕی مەریەم، ئایا تۆ بە خەڵکیت وت: من و دایکم لە جیاتی خوا بکەن بە دوو پەرستراو؟» دەڵێت: «پاکی و بێگەردی بۆ تۆ! بۆ من نییە شتێک بڵێم کە مافی منی تێدا نییە. ئەگەر وتبێتم، ئەوا تۆ زانیوتە. تۆ دەزانیت چی لە دەروونی مندایە، بەڵام من نازانم چی لای تۆیە. بەڕاستی هەر تۆی زانای هەموو نهێنییەکان. جگە لەوەی فەرمانت پێ کردم هیچی دیکەم پێ نەوتن: خوا بپەرستن، پەروەردگاری من و پەروەردگاری ئێوە. و مادام لە نێویاندا بووم بەسەریانەوە؛ جا کاتێک منت وەرگرتەوە، هەر تۆ چاودێر بوویت بەسەریانەوە. و تۆ شایەتیت بەسەر هەموو شتێکەوە. ئەگەر سزایان بدەیت، ئەوا بەندەی تۆن؛ و ئەگەر لێیان خۆش ببیت، ئەوا هەر تۆی باڵادەستی کاربەجێ.» خوا دەفەرموێت: «ئەمە ئەو ڕۆژەیە کە ڕاستگۆیان ڕاستگۆییەکەیان سوودیان پێ دەگەیەنێت. باخەکانێکیان بۆ هەیە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، بۆ هەتاهەتایە تێیدا دەمێننەوە. خوا لێیان ڕازییە و ئەوانیش لێی ڕازین: ئەوەیە سەرکەوتنی گەورە.» مولکی ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی تێیاندایە هەر بۆ خوایە، و ئەو بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. (١١٦–١٢٠)

٦. ئاژەڵان (ئەلئەنعام)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ ئەو خوایەی ئاسمانەکان و زەویی دروست کردووە و تاریکییەکان و ڕووناکیی داناوە؛ کەچی ئەوانەی بێبڕوان هاوتا بۆ پەروەردگاریان دادەنێن. هەر ئەوە لە قوڕ دروستی کردوون، پاشان ماوەیەکی بڕیار دا — و ماوەیەکی دیاریکراویش لای ئەوە؛ کەچی هێشتا گومان دەکەن. و هەر ئەوە خوا لە ئاسمانەکان و لە زەویدا. نهێنی و ئاشکراتان دەزانێت، و دەزانێت چی بەدەست دەهێنن. و هیچ نیشانەیەک لە نیشانەکانی پەروەردگاریان بۆیان نایەت مەگەر ڕووی لێ وەردەگێڕن. بێگومان ڕاستییان بە درۆ خستەوە کاتێک بۆیان هات؛ بەڵام بەم زووانە هەواڵی ئەوەیان پێ دەگات کە گاڵتەیان پێ دەکرد. (١–٥)

ئایا نابینن چەندین نەوەمان پێش ئەوان لەناو بردۆ؟ لە زەویدا جێگیرمان کردبوون بە شێوەیەک کە ئێوەمان وا جێگیر نەکردووە، و ئاسمانمان بە بارانی بەخۆڕ بەسەریاندا نارد، و ڕووبارەکانمان وا لێ کرد بە ژێریاندا بڕۆن؛ پاشان بەهۆی گوناهەکانیانەوە لەناومان بردن، و لە دوای ئەوان نەوەیەکی دیکەمان هێنایە کایەوە. و (ئەی پێغەمبەر) تەنانەت ئەگەر نووسراوێکمان لەسەر کاغەز بۆ بناردیتایەتە خوارەوە، و بە دەستی خۆیان دەستیان لێ بدایە، ئەوانەی بێبڕوان دەیانوت: «ئەمە جگە لە جادوویەکی ئاشکرا هیچی دیکە نییە.» و دەڵێن: «بۆچی فریشتەیەکی بۆ نەنێردراوەتە خوارەوە؟» و ئەگەر فریشتەیەکمان بناردایەتە خوارەوە، کارەکە یەکلایی دەکرایەوە، و هیچ مۆڵەتێکیان پێ نەدەدرا. و ئەگەر بمانکردایە بە فریشتە، هەر لە شێوەی پیاوێکدا دەمانکرد، و ئەوەمان لێ دەشێواندن کە خۆیان دەیشێوێنن. (٦–٩)

و بێگومان پێش تۆ گاڵتە بە پێغەمبەران کرا؛ بەڵام ئەوانەی گاڵتەیان پێ کردن هەر ئەو شتە دەوری دان کە گاڵتەیان پێ دەکرد. بڵێ: «بە زەویدا بگەڕێن و ببینن سەرەنجامی ئەوانەی ڕاستییان بە درۆ خستەوە چۆن بوو.» بڵێ: «هەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدایە هی کێیە؟» بڵێ: «هی خوایە.» میهرەبانیی لەسەر خۆی نووسیوە. بێگومان کۆتان دەکاتەوە بۆ ڕۆژی قیامەت، کە هیچ گومانێکی تێدا نییە. ئەوانەی خۆیان دۆڕاندووە بڕوا ناهێنن. و هەرچی لە شەو و ڕۆژدا ئارامی گرتووە هەر بۆ ئەوە، و ئەو بیسەری زانایە. بڵێ: «ئایا جگە لە خوا کەسێکی دیکە بکەم بە پشتیوان، بەدیهێنەری ئاسمانەکان و زەوی، کە خۆراک دەدات و خۆراکی پێ نادرێت؟» بڵێ: «من فەرمانم پێ کراوە یەکەم کەس بم کە ملکەچی خوا دەبێت، و هەرگیز لە هاوبەشدانەران نەبم.» بڵێ: «من دەترسم، ئەگەر سەرپێچیی پەروەردگارم بکەم، لە سزای ڕۆژێکی گەورە.» هەر کەسێک لەو ڕۆژەدا ئەو سزایەی لێ لابدرێت، ئەوا بێگومان بەزەیی پێدا هاتووەتەوە؛ و ئەوەیە سەرکەوتنی ئاشکرا. (١٠–١٦)

و ئەگەر خوا زیانێکت تووش بکات، کەس لای نابات جگە لە خۆی؛ و ئەگەر چاکەیەکت تووش بکات — ئەوا ئەو بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. و هەر ئەوە باڵادەست بەسەر بەندەکانیدا، و هەر ئەوە کاربەجێی ئاگادار. بڵێ: «چ شتێک گەورەترین شایەتییە؟» بڵێ: «خوا شایەتە لە نێوان من و ئێوەدا. و ئەم قورئانەم بۆ وەحی کراوە تا ئێوەی پێ ئاگادار بکەمەوە، و هەر کەسێکیش کە پێی دەگات. ئایا بەڕاستی ئێوە شایەتی دەدەن کە لەگەڵ خوادا پەرستراوی دیکە هەن؟» بڵێ: «من شایەتی نادەم.» بڵێ: «ئەو تەنها تاکە پەرستراوێکە، و من بێبەریم لەوەی دەیکەن بە هاوبەشی.» ئەوانەی کتێبمان پێ بەخشیون دەیناسن وەک چۆن کوڕەکانی خۆیان دەناسن؛ بەڵام ئەوانەی

خۆیان دۆڕاندووە بڕوا ناهێنن. و کێ ستەمکارترە لەو کەسەی درۆ بە ناوی خواوە هەڵدەبەستێت یان ئایەتەکانی بە درۆ دەخاتەوە؟ بەڕاستی ستەمکاران سەرفراز نابن. و ئەو ڕۆژەی هەموویان کۆ دەکەینەوە، پاشان بەوانە دەڵێین کە هاوبەشیان بۆ خوا داناوە: «کوان ئەو هاوبەشانەتان کە بانگەشەتان بۆ دەکردن؟» پاشان هیچ بیانوویەکیان نامێنێت جگە لەوەی بڵێن: «سوێند بە خوا، پەروەردگارمان، ئێمە هەرگیز هاوبەشمان دانەناوە.» تەماشا بکە چۆن درۆ لەگەڵ خۆیان دەکەن، و چۆن ئەوەی هەڵیاندەبەست لێیان ون بوو. (١٧–٢٤)

و لە نێویاندا هەندێک هەن گوێت لێ دەگرن؛ بەڵام پەردەمان خستووەتە سەر دڵەکانیان، تا لێی تێنەگەن، و قورسییەک لە گوێیاندا. و تەنانەت ئەگەر هەموو نیشانەیەکیش ببینن، بڕوای پێ ناهێنن — تا ئەو ڕادەیەی کاتێک دێنە لات دەمەقاڵێت لەگەڵ دەکەن، ئەوانەی بێبڕوان دەڵێن: «ئەمە جگە لە ئەفسانەی پێشینان هیچی دیکە نییە.» و ئەوان خەڵکی لێی قەدەغە دەکەن و خۆشیان لێی دوور دەکەونەوە؛ بەڵام جگە لە خۆیان کەس لەناو نابەن، و هەستی پێ ناکەن. و خۆزگە دەتبینی کاتێک لەبەردەم ئاگردا ڕادەگیرێن و دەڵێن: «خۆزگە دەگێڕدرایینەوە! ئەوسا نیشانەکانی پەروەردگارمانمان بە درۆ نەدەخستەوە، و لە بڕواداران دەبووین.» نەخێر — بەڵکو ئەوەی پێشتر دەیانشاردەوە بۆیان دەرکەوتووە؛ و ئەگەر بگێڕدرێنەوە، هەر دەگەڕێنەوە سەر ئەوەی لێیان قەدەغە کرابوو: و بەڕاستی ئەوان درۆزنن. و دەڵێن: «جگە لە ژیانی دنیامان هیچی دیکە نییە، و زیندوو ناکرێینەوە.» و خۆزگە دەتبینی کاتێک لەبەردەم پەروەردگاریاندا ڕادەگیرێن! دەفەرموێت: «ئایا ئەمە ڕاست نییە؟» دەڵێن: «بەڵێ، سوێند بە پەروەردگارمان.» دەفەرموێت: «کەواتە سزا بچێژن بەهۆی ئەو بێبڕواییەی دەتانکرد.» بێگومان زیانمەند بوون ئەوانەی گەیشتن بە خوایان بە درۆ خستەوە، تا کاتێک قیامەت لەناکاو دێتە سەریان، دەڵێن: «ئای داخ و پەژارە بۆ ئێمە لەسەر ئەو کەمتەرخەمییەی تێیدا کردمان!» و ئەوان بارە قورسەکانیان لەسەر پشتیان هەڵدەگرن — ئای چەند خراپە ئەوەی هەڵیدەگرن! و ژیانی دنیا جگە لە یاری و گەمە هیچی دیکە نییە؛ و ماڵی دواڕۆژ باشترە بۆ پارێزکاران. ئایا ژیری بەکار ناهێنن؟ (٢٥–٣٢)

(ئەی پێغەمبەر) بێگومان دەزانین کە ئەوەی دەیڵێن خەمبارت دەکات. ئەوان تۆ بە درۆ ناخەنەوە؛ بەڵکو ستەمکاران ئایەتەکانی خوا ئینکار دەکەن. و بێگومان پێش تۆ پێغەمبەران بە درۆ خرانەوە، بەڵام لەسەر بەدرۆخستنەوە و ئازاردان ئارامیان گرت تا یارمەتیی ئێمەیان بۆ هات. و کەس نییە وشەکانی خوا بگۆڕێت، و بێگومان هەندێک لە هەواڵی پێغەمبەرانت بۆ هاتووە. و ئەگەر ڕووتێنەکردنیان لەسەرت قورسە، ئەوا ئەگەر دەتوانیت تونێلێک لە زەویدا یان پەیژەیەک بۆ ئاسمان بدۆزیتەوە و نیشانەیەکیان بۆ بهێنیت — بیکە. و ئەگەر خوا بیویستایە هەموویانی لەسەر ڕێنمایی کۆ دەکردەوە؛ کەواتە لە نەفامان مەبە. تەنها ئەوانە وەڵام دەدەنەوە کە گوێ دەگرن؛ و مردووانیش، خوا زیندوویان دەکاتەوە، و پاشان بۆ لای ئەو دەگەڕێنرێنەوە. (٣٣–٣٦)

و دەڵێن: «بۆچی نیشانەیەکی لە پەروەردگارییەوە بۆ نەنێردراوەتە خوارەوە؟» بڵێ: «بەڕاستی خوا توانای ئەوەی هەیە نیشانەیەک بنێرێتە خوارەوە،» بەڵام زۆربەیان نازانن. و هیچ گیانلەبەرێک نییە لەسەر زەوی بڕوات، و نە باڵندەیەک بە دوو باڵەکەی بفڕێت، مەگەر ئەوانیش ئوممەتانێکن وەک ئێوە. هیچ شتێکمان لە کتێبەکەدا پشتگوێ نەخستووە؛ پاشان بۆ لای پەروەردگاریان کۆ دەکرێنەوە. و ئەوانەی نیشانەکانمانیان بە درۆ خستەوە کەڕ و لاڵن، لە تاریکییەکاندان. هەر کەسێک خوا بیەوێت گومڕای دەکات؛ و هەر کەسێک بیەوێت دەیخاتە سەر ڕێگایەکی ڕاست. بڵێ: «پێم بڵێن: ئەگەر سزای خواتان بۆ بێت، یان قیامەتتان بەسەردا بێت، ئایا هاوار دەکەنە کەسێکی جگە

لە خوا — ئەگەر ڕاستگۆن؟» نەخێر — بەڵکو تەنها هاوار دەکەنە ئەو، و ئەویش، ئەگەر بیەوێت، ئەوە لادەبات کە هاوارتان بۆی کردووە، و ئەوە لەبیر دەکەن کە دەیکەن بە هاوبەشی. (٣٧–٤١)

و بێگومان پێغەمبەرانمان بۆ ئوممەتانی پێش تۆ نارد، و بە تەنگانە و ناخۆشی گرتمانن، بۆ ئەوەی ملکەچ بن و بپاڕێنەوە. جا خۆزگە کاتێک بەڵای ئێمەیان بۆ هات ملکەچ دەبوون! بەڵام دڵەکانیان ڕەق بوو، و شەیتان ئەوەی دەیانکرد بۆی جوان کردن. جا کاتێک ئەوەیان لەبیر کرد کە ئامۆژگارییان پێ کرابوو، دەرگاکانی هەموو شتێکمان بۆ کردنەوە، تا ئەو کاتەی کە بەوەی پێیان درابوو دڵخۆش بوون، لەناکاو گرتمانن، ئیتر نائومێد و سەرگەردان مانەوە. جا دوا پاشماوەی ئەو گەلەی ستەمیان کرد بڕایەوە. و هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ خوایە، پەروەردگاری جیهانیان. (٤٢–٤٥)

بڵێ: «پێم بڵێن: ئەگەر خوا بیستن و بینایییتان لێ بسەنێتەوە و مۆر بنێت بەسەر دڵەکانتاندا، چ پەرستراوێکی جگە لە خوا بۆتان دەهێنێتەوە؟» تەماشا بکە چۆن ئایەتەکان بە شێوازی جۆراوجۆر دەخەینە ڕوو؛ کەچی هێشتا ڕوو وەردەگێڕن. بڵێ: «پێم بڵێن: ئەگەر سزای خواتان لەناکاو یان بە ئاشکرا بۆ بێت، ئایا جگە لە گەلی ستەمکاران کەس لەناو دەچێت؟» و پێغەمبەران نانێرین مەگەر وەک مژدەدەر و ئاگادارکەرەوە. جا هەر کەسێک بڕوا بهێنێت و چاکسازی بکات — نە ترسیان لەسەر دەبێت و نە خەمبار دەبن؛ بەڵام ئەوانەی نیشانەکانمانیان بە درۆ خستەوە — سزا بەریان دەکەوێت بەهۆی لەڕێدەرچوونەکەیانەوە. بڵێ: «من پێتان ناڵێم کە گەنجینەکانی خوام لایە، و نادیاریش نازانم، و پێشتان ناڵێم کە من فریشتەم. من تەنها شوێن ئەوە دەکەوم کە بۆم وەحی دەکرێت.» بڵێ: «ئایا کوێر و بینا یەکسانن؟ ئایا بیر ناکەنەوە؟» (٤٦–٥٠)

و بەم (قورئانە) ئەوانە ئاگادار بکەوە کە دەترسن بۆ لای پەروەردگاریان کۆ بکرێنەوە، لە کاتێکدا جگە لەو نە پشتیوانێکیان هەیە و نە تکاکارێک، بۆ ئەوەی پارێزکار بن. و ئەوانە دەرمەکە کە بەیانیان و ئێواران هاوار دەکەنە پەروەردگاریان، و ڕووی ئەویان دەوێت. تۆ لە هیچ شتێکدا بەرپرسیاری لێپرسینەوەی ئەوان نیت، و ئەوانیش لە هیچ شتێکدا بەرپرسیاری لێپرسینەوەی تۆ نین، تا دەریان بکەیت و ببیتە یەکێک لە ستەمکاران. و ئا بەو شێوەیە هەندێکیانمان بە هەندێکیان تاقی کردووەتەوە، تا بڵێن: «ئایا ئەمانەن کە خوا لە نێو ئێمەدا چاکەی لەگەڵ کردوون؟» ئایا خوا زاناتر نییە بە سوپاسگوزاران؟ (٥١–٥٣)

و کاتێک ئەوانەی بڕوایان بە ئایەتەکانمان هەیە دێنە لات، بڵێ: «سڵاوتان لێ بێت. پەروەردگارتان میهرەبانیی لەسەر خۆی نووسیوە: هەر کەسێک لە ئێوە بە نەزانی خراپەیەک بکات و پاشان تەوبە بکات و چاکسازی بکات — ئەوا ئەو لێبوردەی میهرەبانە.» و ئا بەو شێوەیە ئایەتەکان بە وردی ڕوون دەکەینەوە، تا ڕێگای تاوانباران ئاشکرا ببێت. بڵێ: «من قەدەغەم لێ کراوە ئەوانە بپەرستم کە جگە لە خوا هاواریان بۆ دەکەن.» بڵێ: «شوێن ئارەزووەکانتان ناکەوم، ئەگینا گومڕا دەبم و لە ڕێنماییکراوان نابم.» بڵێ: «من لەسەر بەڵگەیەکی ڕوونم لە پەروەردگارمەوە، کەچی ئێوە بە درۆی دەخەنەوە. ئەوەی پەلەی لێ دەکەن لای من نییە؛ بڕیار تەنها بۆ خوایە. ئەو ڕاستی ڕادەگەیەنێت، و ئەو باشترینی یەکلاییکەرەوانە.» بڵێ: «ئەگەر ئەوەی پەلەی لێ دەکەن لای من بووایە، کارەکە لە نێوان من و ئێوەدا یەکلایی دەکرایەوە؛ بەڵام خوا زاناترە بە ستەمکاران.» (٥٤–٥٨)

و کلیلەکانی نادیار هەر لای ئەوە؛ جگە لە خۆی کەس نایانزانێت. و دەزانێت هەرچی لە وشکانی و لە دەریادایە. و هیچ گەڵایەک ناکەوێت مەگەر دەیزانێت؛ و هیچ دەنکێک لە تاریکییەکانی زەویدا نییە، و نە هیچ تەڕ و وشکێک، مەگەر لە کتێبێکی ئاشکرادایە.[8] (٥٩)

و هەر ئەوە بە شەو گیانتان دەکێشێت و دەزانێت بە ڕۆژ چیتان بەدەست هێناوە؛ پاشان تێیدا هەڵتاندەستێنێتەوە، تا ماوەیەکی دیاریکراو تەواو ببێت. پاشان گەڕانەوەتان بۆ لای ئەوە، و پاشان هەواڵتان پێ دەدات بەوەی دەتانکرد. و هەر ئەوە باڵادەست بەسەر بەندەکانیدا. (٦٠)

و پاسەوانانتان بەسەردا دەنێرێت، تا کاتێک مردن دێتە سەر یەکێکتان، نێردراوەکانمان گیانی دەکێشن، و ئەوان هیچ کەمتەرخەمییەک ناکەن. پاشان دەگێڕدرێنەوە بۆ لای خوا، سەروەری ڕاستەقینەیان. ئاگادار بن، بڕیار هەر بۆ ئەوە، و ئەو خێراترینی لێپرسەرەوانە. (٦١–٦٢)

بڵێ: «کێ ڕزگارتان دەکات لە تاریکییەکانی وشکانی و دەریا، کاتێک بە ملکەچی و بە نهێنی هاواری بۆ دەکەن: ئەگەر لەمە ڕزگارمان بکات، بێگومان لە سوپاسگوزاران دەبین؟» بڵێ: «خوایە لەوە و لە هەموو تەنگانەیەک ڕزگارتان دەکات؛ کەچی هێشتا هاوبەشی بۆ دادەنێن.» بڵێ: «هەر ئەوە توانای هەیە سزایەکتان لە سەرووتانەوە یان لە ژێر پێتانەوە بەسەردا بنێرێت، یان بتانکاتە چەند دەستەیەکی تێکەڵ و ناکۆک و تووندوتیژیی یەکترتان پێ بچێژێت.» تەماشا بکە چۆن ئایەتەکان بە شێوازی جۆراوجۆر دەخەینە ڕوو، بۆ ئەوەی تێبگەن. و گەلەکەت بە درۆیان خستەوە، هەرچەندە ئەو ڕاستییە. بڵێ: «من پاسەوان نیم بەسەرتانەوە. هەر هەواڵێک کاتی دیاریکراوی خۆی هەیە، و بەم زووانە دەزانن.» (٦٣–٦٧)

و کاتێک ئەوانەت بینی کە بە گاڵتەوە لە ئایەتەکانماندا ڕۆدەچن، ڕوویان لێ وەرگێڕە تا دەچنە سەر قسەیەکی دیکە. و ئەگەر شەیتان لەبیری بردیتەوە، ئەوا دوای وەبیرهاتنەوە لەگەڵ گەلی ستەمکاراندا دامەنیشە. و پارێزکاران لە هیچ شتێکدا بەرپرسیاری لێپرسینەوەی ئەوان نین؛ بەڵکو تەنها یادخستنەوەیان لەسەرە، بۆ ئەوەی ئەوانیش پارێزکار بن. و واز بهێنە لەوانەی ئایینەکەیان کردووە بە یاری و گەمە و ژیانی دنیا فریوی داون؛ بەڵام بەم (قورئانە) یادیان بخەرەوە، نەوەک کەسێک بەهۆی ئەوەی بەدەستی هێناوە بدرێتە دەست تیاچوون. جگە لە خوا نە پشتیوانێکی دەبێت و نە تکاکارێک، و ئەگەر هەموو بارمتەیەکیش بدات، لێی وەرناگیرێت. ئا ئەوانەن کە بەهۆی ئەوەی بەدەستیان هێناوە دراونەتە دەست تیاچوون: خواردنەوەیەکیان لە ئاوی کوڵاو بۆ هەیە و سزایەکی بەئازار بەهۆی ئەو بێبڕواییەی دەیانکرد. (٦٨–٧٠)

بڵێ: «ئایا جگە لە خوا هاوار بکەینە شتێک کە نە سوودمان پێ دەگەیەنێت و نە زیان، و لەسەر پاژنەی پێمان هەڵبگەڕێینەوە دوای ئەوەی خوا ڕێنمایی کردین — وەک ئەو کەسەی شەیتانەکان لە زەویدا هەڵیانخەڵەتاندبێت، سەرگەردان بێت، هەرچەندە هاوڕێیانێکی هەیە بانگی دەکەن بۆ ڕێنمایی: وەرە بۆ لامان؟» بڵێ: «بەڕاستی ڕێنمایی خوا هەر ئەوە ڕێنمایی ڕاستەقینەیە، و فەرمانمان پێ کراوە ملکەچی پەروەردگاری جیهانیان بین، و نوێژ بەجێ بهێنین و لێی بترسین. و هەر ئەوە کە بۆ لای ئەو کۆ دەکرێنەوە.» و هەر ئەوە ئاسمانەکان و زەویی بە هەق

[8] ئۆکەیژنالیزم (بیردۆزی کاری ڕاستەوخۆی خوا لە هەموو ڕووداوێکدا) – قورئانی پیرۆز و زانست

دروست کردووە. و ئەو ڕۆژەی دەفەرموێت «ببە»، ئیتر دەبێت. قسەکەی ئەو ڕاستییە، و مولک هەر بۆ ئەوە لەو ڕۆژەدا کە فوو بە کەرەنادا دەکرێت. زانای نادیار و ئاشکرایە، و هەر ئەوە کاربەجێی ئاگادار. (٧١–٧٣)

و کاتێک ئیبراهیم بە ئازەری باوکی وت: «ئایا بتەکان دەکەیت بە پەرستراو؟ من تۆ و گەلەکەت لە گومڕاییەکی ئاشکرادا دەبینم.» و ئا بەو شێوەیە مولکی ئاسمانەکان و زەویمان پیشانی ئیبراهیم دا، تا لە دڵنیایان بێت. جا کاتێک شەو داپۆشی، ئەستێرەیەکی بینی. وتی: «ئەمە پەروەردگارمە.» بەڵام کاتێک ئاوا بوو، وتی: «من ئاوابووانم خۆش ناوێت.» پاشان کاتێک مانگی بینی هەڵدێت، وتی: «ئەمە پەروەردگارمە.» بەڵام کاتێک ئاوا بوو، وتی: «ئەگەر پەروەردگارم ڕێنماییم نەکات، بێگومان لە گەلی گومڕایان دەبم.» پاشان کاتێک خۆری بینی هەڵدێت، وتی: «ئەمە پەروەردگارمە؛ ئەمە گەورەترە.» بەڵام کاتێک ئاوا بوو، وتی: «ئەی گەلەکەم، من بێبەریم لەوەی دەیکەن بە هاوبەشی خوا. من ڕووم کردووەتە ئەو زاتەی ئاسمانەکان و زەویی بەدی هێناوە، بە ڕاستی و یەکتاپەرستی، و من لە هاوبەشدانەران نیم.» (٧٤–٧٩)

و گەلەکەی دەمەقاڵێیان لەگەڵ کرد. وتی: «ئایا دەربارەی خوا دەمەقاڵێم لەگەڵ دەکەن، لە کاتێکدا ئەو ڕێنمایی کردووم؟ و من ناترسم لەوەی دەیکەن بە هاوبەشی، مەگەر پەروەردگارم شتێکی بوێت. پەروەردگارم بە زانستی خۆی دەوری هەموو شتێکی داوە. ئایا پەند وەرناگرن؟ و چۆن بترسم لەوەی کردووتانە بە هاوبەش، لە کاتێکدا ئێوە ناترسن لەوەی شتێکتان کردووە بە هاوبەشی خوا کە هیچ بەڵگەیەکی لەسەر بۆ نەناردوونەتە خوارەوە؟ جا کام لەو دوو دەستەیە شایستەترە بە ئاسایش، ئەگەر دەزانن؟» ئەوانەی بڕوایان هێناوە و بڕواکەیان بە ستەم تێکەڵ نەکردووە — ئاسایش هەر بۆ ئەوانە، و هەر ئەوانەن ڕێنماییکراوان. و ئەوە بەڵگەی ئێمە بوو، بە ئیبراهیممان بەخشی لە بەرامبەر گەلەکەیدا. هەر کەسێک بمانەوێت چەند پلەیەک بەرزی دەکەینەوە؛ بەڕاستی پەروەردگارت کاربەجێی زانایە. (٨٠–٨٣)

و ئیسحاق و یەعقووبمان پێ بەخشی، هەر یەکەیانمان ڕێنمایی کرد؛ و پێشتریش نووحمان ڕێنمایی کردبوو، و لە نەوەکانی ئەو داود و سولەیمان و ئەییووب و یووسف و موسا و هاروون — و ئا بەو شێوەیە پاداشتی چاکەکاران دەدەینەوە — و زەکەریا و یەحیا و عیسا و ئیلیاس — هەر یەکەیان لە چاکەکاران بوون — و ئیسماعیل و ئەلیەسەع و یوونس و لووت — و هەر یەکەیانمان بەسەر جیهانیاندا ڕێز دا — و هەندێک لە باوباپیران و نەوەکان و براکانیشیان. و هەڵمانبژاردن و ڕێنماییمان کردن بۆ ڕێگایەکی ڕاست. ئەوە ڕێنمایی خوایە، هەر کەسێک لە بەندەکانی کە بیەوێت ڕێنمایی پێ دەکات. و ئەگەر هاوبەشیان بۆ دابنایە، هەرچی دەیانکرد پووچ دەبووەوە. ئەوانەن کە کتێب و حوکم و پێغەمبەرایەتیمان پێ بەخشین. جا ئەگەر ئەمانە بێبڕوا بن پێی، ئەوا سپاردوومانە بە گەلێک کە بێبڕوا نابن پێی. ئەوانەن کە خوا ڕێنمایی کردوون، کەواتە شوێن ڕێنماییەکەیان بکەوە. بڵێ: «هیچ پاداشتێکتان لەسەری لێ داوا ناکەم: ئەوە جگە لە یادخەرەوەیەک بۆ جیهانیان هیچی دیکە نییە.» (٨٤–٩٠)

و بەو شێوەیەی شایستەیەتی ڕێزی خوایان نەگرت کاتێک وتیان: «خوا هیچ شتێکی بۆ هیچ مرۆڤێک نەناردووەتە خوارەوە.» بڵێ: «ئەی کێ ئەو کتێبەی نارد خوارەوە کە موسا هێنای وەک ڕووناکی و ڕێنمایی بۆ خەڵکی، کە دەیکەن بە چەند پەڕەیەک، هەندێکی ئاشکرا دەکەن و زۆریشی دەشارنەوە، هەرچەندە فێری ئەوە کران کە نە ئێوە و نە باوباپیرانتان نەیاندەزانی؟» بڵێ: «خوا ناردیە خوارەوە.» پاشان وازیان لێ بهێنە با لە قسە پووچەکانیاندا یاری بکەن. و ئەمە کتێبێکە ناردوومانەتە خوارەوە، پیرۆزە، پشتڕاستکەرەوەی ئەوەیە کە پێش خۆی بووە، و تا

دایکی شارەکان و ئەوانەی دەوروبەری ئاگادار بکەیتەوە. و ئەوانەی بڕوایان بە دواڕۆژ هەیە بڕوایان پێی هەیە، و پارێزگاری لە نوێژەکانیان دەکەن. و کێ ستەمکارترە لەو کەسەی درۆ بە ناوی خواوە هەڵدەبەستێت، یان دەڵێت: «وەحیم بۆ کراوە،» لە کاتێکدا هیچی بۆ وەحی نەکراوە، یان دەڵێت: «منیش وەک ئەوەی خوا ناردوویەتە خوارەوە دەنێرمە خوارەوە»؟ و خۆزگە دەتبینی کاتێک ستەمکاران لە سەرەمەرگدان و فریشتەکان دەستیان درێژ کردووە: «گیانتان دەربکەن! ئەمڕۆ بە سزای سووکایەتی پاداشت دەدرێنەوە بەهۆی ئەوەی بە ناهەق دەربارەی خوا دەتانوت، و بەهۆی ئەوەی بە لووتبەرزییەوە ئایەتەکانیتان ڕەت دەکردەوە. و بێگومان ئێستا بە تەنیا هاتوونەتە لامان، وەک چۆن یەکەم جار دروستمان کردن، و ئەوەی پێمان بەخشیبوون لە پشت خۆتان بەجێتان هێشتووە. و تکاکارەکانتان لەگەڵتان نابینین، کە بانگەشەتان دەکرد لە کاروبارتاندا هاوبەشی خوان. بێگومان پەیوەندیی نێوانتان پچڕاوە، و ئەوەی بانگەشەتان بۆ دەکرد لێتان ون بووە.» (٩١–٩٤)

بەڕاستی خوایە دەنک و ناوک لەت دەکات. زیندوو لە مردوو دەردەهێنێت، و هەر ئەوە دەرهێنەری مردوو لە زیندوو. ئا ئەوەیە خوا — ئیتر چۆن لادەدرێن؟ لەتکەری بەرەبەیانە؛ و شەوی کردووە بە مایەی حەسانەوە، و خۆر و مانگیشی بۆ ژمارەن داناوە. ئەوە ئەندازەگیریی باڵادەستی زانایە. و هەر ئەوە ئەستێرەکانی بۆ داناون، تا لە تاریکییەکانی وشکانی و دەریادا ڕێگایان پێ بدۆزنەوە. بێگومان ئایەتەکانمان بە وردی ڕوون کردووەتەوە بۆ گەلێک کە دەزانن. و هەر ئەوە لە تاکە گیانێک هێناونیەتە کایەوە، پاشان جێگای نیشتەجێبوون و جێگای سپاردنی بۆ داناون. بێگومان ئایەتەکانمان بە وردی ڕوون کردووەتەوە بۆ گەلێک کە تێدەگەن. و هەر ئەوە لە ئاسمانەوە ئاوی باراندووە، جا بەهۆیەوە ڕووەکی هەموو جۆرێکمان دەرهێناوە: لێی سەوزاییمان دەرهێناوە، کە لێی دەنکی چین لەسەر چین دەردەهێنین؛ و لە دارخورما، لە چرۆکەی، هێشووی شۆڕبووەوە؛ و باخەکانی تریّ، و زەیتوون و هەنار، لە یەک دەچن و لە یەکیش ناچن. تەماشای بەرەکەی بکەن کاتێک بەر دەگرێت، و پێگەیشتنەکەی: بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن بۆ گەلێک کە بڕوا دەهێنن. کەچی جنۆکەکانیان کردووە بە هاوبەشی خوا، هەرچەندە ئەو دروستی کردوون؛ و بە نەزانی کوڕ و کچیان بۆ هەڵبەستووە. پاکی و بێگەردی بۆ ئەو! و زۆر بەرزترە لەوەی وەسفی دەکەن. بەدیهێنەری ئاسمانەکان و زەوییە — چۆن منداڵی دەبێت، لە کاتێکدا هاوسەری نییە؟ و هەموو شتێکی دروست کردووە، و ئەو بە هەموو شتێک زانایە. ئا ئەوەیە خوا، پەروەردگارتان: هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو، دروستکەری هەموو شتێکە، کەواتە بیپەرستن. و ئەو پشتیوانە بەسەر هەموو شتێکەوە. چاوەکان دەرکی ناکەن، بەڵام ئەو دەرکی چاوەکان دەکات؛ و هەر ئەوە وردبینی ئاگادار. (٩٥–١٠٣)

«بێگومان بەڵگەی ڕووناککەرەوەتان لە پەروەردگارتانەوە بۆ هاتووە. جا هەر کەسێک ببینێت، ئەوا بۆ خۆیەتی؛ و هەر کەسێک کوێر بێت، ئەوا بە زیانی خۆیەتی. و من پاسەوان نیم بەسەرتانەوە.» و ئا بەو شێوەیە ئایەتەکان بە شێوازی جۆراوجۆر دەخەینە ڕوو، تا بڵێن: «خوێندووتە،» و تا ڕوونی بکەینەوە بۆ گەلێک کە دەزانن. شوێن ئەوە بکەوە کە لە پەروەردگارتەوە بۆت وەحی کراوە — هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو — و ڕوو لە هاوبەشدانەران وەرگێڕە. و ئەگەر خوا بیویستایە هاوبەشیان دانەدەنا. و تۆمان نەکردووە بە پاسەوان بەسەریانەوە، و تۆ بریکاری ئەوانیش نیت. (١٠٤–١٠٧)

و جنێو بەوانە مەدەن کە جگە لە خوا هاواریان بۆ دەکەن، نەوەک ئەوانیش لە دوژمنایەتی و نەزانییەوە جنێو بە خوا بدەن. ئا بەو شێوەیە کردەوەی هەر ئوممەتێکمان بۆ جوان کردوون؛ پاشان گەڕانەوەیان بۆ لای پەروەردگاریانە، و هەواڵیان پێ دەدات بەوەی دەیانکرد. و بە تووندترین سوێندەکانیان سوێندیان بە خوا خوارد کە

ئەگەر نیشانەیەکیان بۆ بێت بێگومان بڕوای پێ دەهێنن. بڵێ: «نیشانەکان تەنها لای خوان.» و چی ئاگادارتان دەکات کە تەنانەت ئەگەر بێت، بڕوا ناهێنن؟ و دڵ و چاوەکانیان هەڵدەگێڕینەوە، وەک چۆن یەکەم جار بڕوایان پێ نەهێنا، و وازیان لێ دەهێنین لە سەرکەشییەکەیاندا بە کوێرانە سەرگەردان بن. و تەنانەت ئەگەر فریشتەکانمان بۆ بنارد نایەتە خوارەوە، و مردووان قسەیان لەگەڵ بکردنایە، و هەموو شتێکمان ڕووبەڕوو لە بەردەمیاندا کۆ بکردایەتەوە، هێشتا بڕوایان نەدەهێنا مەگەر خوا بیویستایە؛ بەڵام زۆربەیان نەفامن. و ئا بەو شێوەیە بۆ هەر پێغەمبەرێک دوژمنێکمان داناوە: شەیتانەکانی مرۆڤ و جنۆکە، هەندێکیان قسەی ڕازاوەی فریودەر بە هەندێکیان دەچرپێنن. و ئەگەر پەروەردگارت بیویستایە نەیاندەکرد؛ کەواتە واز لە خۆیان و ئەوەی هەڵیدەبەستن بهێنە. و (وا دەکەن) تا دڵی ئەوانەی بڕوایان بە دواڕۆژ نییە بەلایدا بچێت، و پێی ڕازی بن، و تا ئەوە بەدەست بهێنن کە بەدەستی دەهێنن. (١٠٨–١١٣)

بڵێ: «ئایا بەدوای دادوەرێکی جگە لە خوادا بگەڕێم، لە کاتێکدا هەر ئەوە کتێبی بە ڕوونکراوەیی بۆ ناردوونەتە خوارەوە؟» و ئەوانەی کتێبمان پێ بەخشیون دەزانن کە ئەو لە پەروەردگارتەوە بە ڕاستی نێردراوەتە خوارەوە؛ کەواتە لە گومانداران مەبە. و وشەی پەروەردگارت بە ڕاستی و دادپەروەری تەواو بووە؛ کەس نییە وشەکانی بگۆڕێت. و هەر ئەوە بیسەری زانا. و ئەگەر گوێڕایەڵی زۆربەی ئەوانە بیت کە لەسەر زەوین، لە ڕێگای خوا گومڕات دەکەن. تەنها شوێن گومان دەکەون؛ و جگە لە مەزندە هیچ ناکەن.[9] بەڕاستی پەروەردگارت زاناترە بەوەی لە ڕێگاکەی گومڕا دەبێت، و زاناتریشە بە ڕێنماییکراوان. (١١٤–١١٧)

کەواتە لەوە بخۆن کە ناوی خوای لەسەر هێنراوە، ئەگەر بڕواتان بە ئایەتەکانی هەیە. و بۆچی لەوە نەخۆن کە ناوی خوای لەسەر هێنراوە، لە کاتێکدا بە وردی بۆی ڕوون کردوونەتەوە چیی لەسەرتان حەرام کردووە، جگە لەوەی ناچاری دەبن؟ و بەڕاستی زۆر کەس بە ئارەزووی خۆیان و بەبێ زانست خەڵکی گومڕا دەکەن. بەڕاستی پەروەردگارت زاناترە بە سنووربەزێنان. و واز لە گوناهی ئاشکرا و نهێنی بهێنن: بەڕاستی ئەوانەی گوناە بەدەست دەهێنن سزا دەدرێنەوە بەهۆی ئەوەی دەیانکرد. و لەوە مەخۆن کە ناوی خوای لەسەر نەهێنراوە، چونکە ئەوە لەڕێدەرچوونە. و شەیتانەکان بە دۆستەکانیان دەچرپێنن تا دەمەقاڵێتان لەگەڵ بکەن؛ و ئەگەر گوێڕایەڵیان بن، ئەوا بێگومان ئێوەش لە هاوبەشدانەران دەبن. ئایا ئەو کەسەی مردوو بوو و زیندوومان کردەوە، و ڕووناکییەکمان بۆ دانا کە لە نێو خەڵکیدا پێی دەڕوات، وەک ئەو کەسەیە کە لە تاریکییەکاندایە و لێی دەرناچێت؟ ئا بەو شێوەیە ئەوەی دەیانکرد بۆ بێبڕوایان جوان کراوە. و ئا بەو شێوەیە لە هەر شارێکدا گەورە تاوانبارەکانیمان داناوە، تا پیلانی تێدا بگێڕن؛ بەڵام تەنها لە دژی خۆیان پیلان دەگێڕن، و هەستی پێ ناکەن. و کاتێک نیشانەیەکیان بۆ دێت، دەڵێن: «بڕوا ناهێنین تا وەک ئەوەی بە پێغەمبەرانی خوا دراوە بە ئێمەش نەدرێت.» خوا زاناترە کە پەیامەکەی لە کوێ دابنێت. بەم زووانە ئەوانەی تاوانیان کرد سووکایەتییەک لای خوا و سزایەکی سەختیان تووش دەبێت بەهۆی ئەو پیلانانەی دەیانگێڕا. جا هەر کەسێک خوا بیەوێت ڕێنمایی بکات، سینەی دەکاتەوە بۆ ملکەچبوون بۆ خوا (ئیسلام)؛ و هەر کەسێک بیەوێت گومڕای بکات، سینەی تەنگ و توند دەکات، وەک ئەوەی بە ئاسماندا سەربکەوێت. ئا بەو شێوەیە خوا پیسی دەخاتە سەر ئەوانەی بڕوا ناهێنن. (١١٨–١٢٥)

[9] بێخوایی لەسەر گومان (زەن) دامەزراوە: ڕافەیەکی زانستی، فەلسەفی و ئایینی

و ئەمە ڕێگای پەروەردگارتە، ڕاستە. بێگومان ئایەتەکانمان بە وردی ڕوون کردووەتەوە بۆ گەلێک کە پەند وەردەگرن. ماڵی ئاشتییان بۆ هەیە لای پەروەردگاریان، و ئەو پشتیوانیانە بەهۆی ئەوەی دەیانکرد. (١٢٦–١٢٧)

و ئەو ڕۆژەی هەموویان کۆ دەکاتەوە: «ئەی کۆمەڵی جنۆکە، زۆرێک لە مرۆڤتان هەڵخەڵەتاند.» و دۆستەکانیان لە مرۆڤ دەڵێن: «پەروەردگارمان، هەندێکمان سوودمان لە هەندێکمان وەرگرت، و ئێستا گەیشتووینەتە ئەو ماوەیەی بۆت دیاری کردبووین.» دەفەرموێت: «ئاگر جێگاتانە، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە — مەگەر ئەوەی خوا بیەوێت.» بەڕاستی پەروەردگارت کاربەجێی زانایە. و ئا بەو شێوەیە هەندێک لە ستەمکاران دەکەین بە سەرپەرشتی هەندێکیان بەهۆی ئەوەی بەدەستیان دەهێنا. «ئەی کۆمەڵی جنۆکە و مرۆڤ، ئایا پێغەمبەرانتان لە خۆتان بۆ نەهاتن، ئایەتەکانی منیان بۆ دەگێڕانەوە و لە گەیشتن بەم ڕۆژەتان ئاگاداریان دەکردنەوە؟» دەڵێن: «شایەتی لەسەر خۆمان دەدەین.» و ژیانی دنیا فریوی دان، و شایەتی لەسەر خۆیان دەدەن کە بێبڕوا بوون. ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە پەروەردگارت هەرگیز شارەکان بە ستەم لەناو نابات لە کاتێکدا خەڵکەکەیان بێئاگا بن. و بۆ هەمووان چەند پلەیەک هەیە بە گوێرەی ئەوەی کردوویانە؛ و پەروەردگارت بێئاگا نییە لەوەی دەیکەن. و پەروەردگارت بێنیازی خاوەن میهرەبانییە. ئەگەر بیەوێت لاتاندەبات و لە دوای ئێوە هەر کەسێک بیەوێت لە جێگاتان دادەنێت، هەروەک چۆن ئێوەی لە نەوەی گەلێکی دیکە هێنایە کایەوە. بەڕاستی ئەوەی بەڵێنتان پێ دەدرێت هەر دێت، و ئێوە ناتوانن لێی دەربباز بن. بڵێ: «ئەی گەلەکەم، بە گوێرەی توانای خۆتان کار بکەن؛ منیش کار دەکەم. جا بەم زووانە دەزانن سەرەنجامی ئەو ماڵە بۆ کێ دەبێت. بەڕاستی ستەمکاران سەرفراز نابن.» (١٢٨–١٣٥)

و بەشێک بۆ خوا دادەنێن لەو کشتوکاڵ و ئاژەڵەی خۆی دروستی کردووە، و دەڵێن: «ئەمە بۆ خوایە» — بە بانگەشەی خۆیان — «و ئەمەش بۆ هاوبەشەکانمانە.» جا ئەوەی بۆ هاوبەشەکانیانە ناگاتە خوا، بەڵام ئەوەی بۆ خوایە دەگاتە هاوبەشەکانیان. چەند خراپە ئەو بڕیارەی دەیدەن. و هەروەها هاوبەشەکانیان کوشتنی منداڵەکانیان بۆ زۆرێک لە هاوبەشدانەران جوان کردووە، تا لەناویان ببەن و ئایینەکەیانیان لێ بشێوێنن. و ئەگەر خوا بیویستایە نەیاندەکرد؛ کەواتە واز لە خۆیان و ئەوەی هەڵیدەبەستن بهێنە. و دەڵێن: «ئەم ئاژەڵ و کشتوکاڵانە قەدەغەن؛ کەس نایانخوات جگە لەوانەی ئێمە دەمانەوێت» — بە بانگەشەی خۆیان — «و ئاژەڵانێکیش هەن پشتیان حەرام کراوە، و ئاژەڵانێکیش کە ناوی خوایان لەسەر ناهێنن» — درۆ بە ناوی ئەوەوە هەڵدەبەستن. بەم زووانە سزایان دەداتەوە بەهۆی ئەوەی هەڵیاندەبەست. و دەڵێن: «ئەوەی لە سکی ئەم ئاژەڵانەدایە تایبەتە بە نێرینەکانمان و لەسەر ژنەکانمان حەرامە؛ بەڵام ئەگەر بە مردوویی لەدایک بوو، ئەوا هەموویان تێیدا هاوبەشن.» بەم زووانە سزای ئەو وەسفەیان دەداتەوە. بەڕاستی ئەو کاربەجێی زانایە. بێگومان زیانمەند بوون ئەوانەی بە گێلی و بەبێ زانست منداڵەکانیان دەکوژن، و ئەوە حەرام دەکەن کە خوا پێی بەخشیون، بە هەڵبەستنی درۆ بە ناوی خواوە. بێگومان گومڕا بوون و ڕێنماییکراو نەبوون. (١٣٦–١٤٠)

و هەر ئەوە باخەکانی هێناوەتە کایەوە، داربەستکراو و داربەستنەکراو، و دارخورما، و کشتوکاڵ بە بەروبوومی جۆراوجۆرەوە، و زەیتوون و هەنار، لە یەک دەچن و لە یەکیش ناچن. لە بەرەکەی بخۆن کاتێک بەر دەگرێت، و لە ڕۆژی دروێنەکەیدا مافەکەی بدەن؛ و زیادەڕەوی مەکەن: بەڕاستی ئەو زیادەڕەوانی خۆش ناوێت. و لە ئاژەڵان هەندێک بۆ بارهەڵگرتن و هەندێک بۆ سەربڕین. لەوە بخۆن کە خوا پێی بەخشیون، و شوێن هەنگاوەکانی شەیتان مەکەون: بەڕاستی ئەو دوژمنێکی ئاشکرای ئێوەیە. هەشت جووت: دوو لە مەڕ و دوو لە بزن. بڵێ: «ئایا دوو

نێرەکەی حەرام کردووە، یان دوو مێیەکە، یان ئەوەی منداڵدانی دوو مێیەکە لە خۆی گرتووە؟ بە زانستەوە هەواڵم پێ بدەن، ئەگەر ڕاستگۆن.» و دوو لە وشتر و دوو لە گا. بڵێ: «ئایا دوو نێرەکەی حەرام کردووە، یان دوو مێیەکە، یان ئەوەی منداڵدانی دوو مێیەکە لە خۆی گرتووە؟ یان ئێوە ئامادە بوون کاتێک خوا ئەمەی پێ ڕاسپاردن؟» جا کێ ستەمکارترە لەو کەسەی درۆ بە ناوی خواوە هەڵدەبەستێت تا بەبێ زانست خەڵکی گومڕا بکات؟ بەڕاستی خوا ڕێنمایی گەلی ستەمکاران ناکات. (١٤١–١٤٤)

بڵێ: «لەوەی بۆم وەحی کراوە هیچ شتێکی حەرامکراو نابینم لەسەر کەسێک کە بیخوات، جگە لە مردارەوەبوو، یان خوێنی ڕژاو، یان گۆشتی بەراز — چونکە ئەوە پیسە — یان قوربانییەکی گوناهبار کە بۆ جگە لە خوا سەربڕابێت. بەڵام هەر کەسێک ناچار بێت، بەبێ ئەوەی ئارەزووی بکات و نە لە پێویست تێپەڕێت — ئەوا پەروەردگارت لێبووردەی میهرەبانە.» و لەسەر ئەوانەی جوولەکە بوون هەموو ئاژەڵێکی نینۆکدارمان حەرام کرد؛ و لە گا و مەڕ بەزەکانیانمان لەسەر حەرام کردن، جگە لەوەی پشتیان یان ڕیخۆڵەکانیان هەڵیگرتووە، یان ئەوەی لەگەڵ ئێسک تێکەڵە. بەوە سزامان دان بەهۆی سەرکەشییەکەیانەوە؛ و بێگومان ئێمە ڕاستگۆین. جا ئەگەر بە درۆیان خستیتەوە، بڵێ: «پەروەردگارتان خاوەنی میهرەبانییەکی فراوانە، بەڵام سزاکەی لە گەلی تاوانباران ناگێڕدرێتەوە.» ئەوانەی هاوبەشیان بۆ خوا داناوە دەڵێن: «ئەگەر خوا بیویستایە، نە ئێمە هاوبەشمان دادەنا و نە باوباپیرانمان، و هیچ شتێکیشمان حەرام نەدەکرد.» هەر بەو شێوەیە ئەوانەی پێش ئەوانیش بە درۆیان خستەوە، تا سزای ئێمەیان چێشت. بڵێ: «ئایا هیچ زانیارییەکتان لایە تا بۆمانی دەربهێنن؟ ئێوە تەنها شوێن گومان دەکەون؛ و جگە لە مەزەندە هیچ ناکەن.» بڵێ: «بەڵگەی یەکلاکەرەوە هەر بۆ خوایە. و ئەگەر بیویستایە بێگومان هەموو تانی ڕێنمایی دەکرد.» بڵێ: «شایەتەکانتان بهێنن کە شایەتی دەدەن خوا ئەمەی حەرام کردووە.» جا ئەگەر شایەتییان دا، تۆ لەگەڵیان شایەتی مەدە، و شوێن ئارەزووی ئەوانە مەکەوە کە نیشانەکانمانیان بە درۆ خستەوە، و بڕوایان بە دواڕۆژ نییە، و هاوتا بۆ پەروەردگاریان دادەنێن. (١٤٥–١٥٠)

بڵێ: «وەرن، با ئەوەتان بەسەردا بخوێنمەوە کە پەروەردگارتان لەسەرتان حەرامی کردووە: هیچ شتێک مەکەن بە هاوبەشی؛ و لەگەڵ دایک و باوک چاکەکار بن؛ و منداڵەکانتان لە ترسی هەژاری مەکوژن — ئێمە ڕۆزیی ئێوە و ئەوانیش دەدەین؛ و نزیکی بەدڕەوشتییەکان مەکەونەوە، ئاشکرا بێت یان نهێنی؛ و ئەو گیانە مەکوژن کە خوا حەرامی کردووە، مەگەر بە هەق. ئەمەی پێ ڕاسپاردوون، بۆ ئەوەی ژیری بەکار بهێنن. و نزیکی ماڵی هەتیو مەکەونەوە، مەگەر بە باشترین شێوە، تا دەگاتە تەمەنی پێگەیشتن. و پێوانە و کێشانە بە دادپەروەری تەواو بکەن — ئێمە هیچ کەس لە توانای خۆی زیاتر ئەرکی ناخەینە سەر. و کاتێک قسە دەکەن، دادپەروەر بن، تەنانەت ئەگەر پەیوەندی بە خزمێکیشەوە هەبێت. و پەیمانی خوا بەجێ بهێنن. ئەمەی پێ ڕاسپاردوون، بۆ ئەوەی پەند وەربگرن. و ئەمە ڕێگای منە، ڕاستە، کەواتە شوێنی بکەون؛ و شوێن ڕێگاکانی دیکە مەکەون، چونکە لە ڕێگای ئەو پەرتەوازەتان دەکەن. ئەمەی پێ ڕاسپاردوون، بۆ ئەوەی پارێزکار بن.» (١٥١–١٥٣)

پاشان کتێبمان بە موسا بەخشی، وەک تەواوکردنی چاکەمان لەسەر ئەو کەسەی چاکەی کرد، و ڕوونکردنەوەی وردی هەموو شتێک، و ڕێنمایی و میهرەبانی، بۆ ئەوەی بڕوا بە گەیشتن بە پەروەردگاریان بهێنن. و ئەمەش کتێبێکە ناردوومانەتە خوارەوە، پیرۆزە؛ کەواتە شوێنی بکەون و پارێزکار بن، بۆ ئەوەی بەزەییتان پێدا بێتەوە، نەوەک بڵێن: «کتێب تەنها بۆ دوو دەستەی پێش ئێمە نێردرایە خوارەوە، و ئێمە بێئاگا بووین لەوەی دەیانخوێند،» یان نەوەک بڵێن: «ئەگەر کتێبمان بۆ بنێردرایەتە خوارەوە، لەوان ڕێنماییکراوتر دەبووین.» ئەوا بەڵگەیەکی ڕوون

لە پەروەردگارتانەوە بۆتان هاتووە، و ڕێنمایی و میهرەبانی. جا کێ ستەمکارترە لەو کەسەی ئایەتەکانی خوا بە درۆ دەخاتەوە و ڕوویان لێ وەردەگێڕێت؟ بەم زووانە ئەوانەی ڕوو لە ئایەتەکانمان وەردەگێڕن بە سزایەکی سەخت سزا دەدەین بەهۆی ڕووەرگێڕانەکەیانەوە. ئایا چاوەڕێی ئەوەن کە فریشتەکان بۆیان بێن، یان پەروەردگارت بێت، یان هەندێک لە نیشانەکانی پەروەردگارت بێن؟ ئەو ڕۆژەی هەندێک لە نیشانەکانی پەروەردگارت دێن، بڕواهێنانی هیچ کەسێک سوودی پێ ناگەیەنێت ئەگەر پێشتر بڕوای نەهێنابێت، یان لە بڕواکەیدا چاکەیەکی بەدەست نەهێنابێت. بڵێ: «چاوەڕێ بن؛ ئێمەش چاوەڕێین.» (١٥٤ـ١٥٨)

بەڕاستی ئەوانەی ئایینەکەیان پارچە پارچە کردووە و بوونەتە چەند دەستەیەک، تۆ هیچ پەیوەندییەکت پێیانەوە نییە؛ کاری ئەوان تەنها بۆ لای خوایە، و پاشان هەواڵیان پێ دەدات بەوەی دەیانکرد. هەر کەسێک چاکەیەک بهێنێت دە ئەوەندەی بۆ هەیە؛ بەڵام هەر کەسێک خراپەیەک بهێنێت تەنها بە ئەندازەی خۆی سزا دەدرێتەوە، و ستەمیان لێ ناکرێت. بڵێ: «بەڕاستی پەروەردگارم ڕێنمایی کردووم بۆ ڕێگایەکی ڕاست، ئایینێکی ڕاست و دروست، ئایینی ئیبراهیم، کە ڕاست و یەکتاپەرست بوو؛ و لە هاوبەشدانەران نەبوو.» بڵێ: «بەڕاستی نوێژم و پەرستنم و ژیانم و مردنم بۆ خوایە، پەروەردگاری جیهانیان؛ هیچ هاوبەشێکی نییە. و فەرمانم بەمە پێ کراوە، و من یەکەمی ملکەچانم.» بڵێ: «ئایا بەدوای پەروەردگارێکی جگە لە خوادا بگەڕێم، لە کاتێکدا ئەو پەروەردگاری هەموو شتێکە؟ و هەر کەسێک هەرچی بەدەست دەهێنێت تەنها لەسەر خۆیەتی، و هیچ بارهەڵگرێک باری کەسێکی دیکە هەڵناگرێت. پاشان گەڕانەوەتان بۆ لای پەروەردگارتانە، و هەواڵتان پێ دەدات دەربارەی ئەوەی جیاوازیتان تێدا هەبوو.» و هەر ئەوە ئێوەی کردووە بە جێنشین لەسەر زەوی، و هەندێکتانی چەند پلەیەک بەسەر هەندێکتاندا بەرز کردووەتەوە، تا تاقیتان بکاتەوە لەوەی پێی بەخشیون. بەڕاستی پەروەردگارت خێرایە لە سزاداندا، و بێگومان ئەو لێبوردەی میهرەبانە. (١٥٩ـ١٦٥)

٧. بەرزاییەکان (ئەلئەعراف)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەلیف، لام، میم، ساد. (١)

(ئەی پێغەمبەر) کتێبێکە بۆ تۆ نێردراوەتە خوارەوە — کەواتە با هیچ تەنگییەک لە سینەتدا نەبێت بەهۆیەوە — تا پێی ئاگادار بکەیتەوە، و یادخستنەوەیەکە بۆ بڕواداران. شوێن ئەوە بکەون کە لە پەروەردگارتانەوە بۆتان نێردراوەتە خوارەوە، و جگە لەو شوێن هیچ پشتیوانێک مەکەون. ئای چەند کەم پەند وەردەگرن! (٢–٣)

و چەندین شارمان لەناو بردا! سزای ئێمە بە شەو بۆیان هات، یان لە کاتێکدا نیوەڕۆیان پشوویان دەدا. جا کاتێک سزاکەمان بۆیان هات، هاواریان هەر ئەوە بوو کە وتیان: «بەڕاستی ئێمە ستەمکار بووین.» بێگومان پرسیار لەوانە دەکەین کە پێغەمبەرانیان بۆ نێردراوە، و بێگومان پرسیار لە پێغەمبەرانیش دەکەین. پاشان بە زانستەوە بۆیان دەگێڕینەوە، چونکە ئێمە هەرگیز نائامادە نەبووین. و کێشانە لەو ڕۆژەدا ڕاستییە. جا ئەوانەی تەرازووەکانیان قورس بێت — ئەوانەن سەرفرازان؛ و ئەوانەی تەرازووەکانیان سووک بێت — ئەوانەن کە خۆیان دۆڕاندووە، بەهۆی ئەوەی ستەمیان لە ئایەتەکانمان دەکرد. (٤–٩)

و بێگومان لە زەویدا جێگیرمان کردوون و هۆکارەکانی بژێویمان تێیدا بۆ داناون. ئای چەند کەم سوپاس دەکەن! و بێگومان دروستمان کردن، پاشان وێنەمان کێشان، پاشان بە فریشتەکانمان وت: «کڕنووش بۆ ئادەم ببەن.» کڕنووشیان برد — جگە لە ئیبلیس؛ ئەو لە کڕنووشبەران نەبوو. فەرمووی: «چی ڕێگریی لێ کردیت کڕنووش ببەیت کاتێک فەرمانم پێ کردیت؟» وتی: «من لەو باشترم: منت لە ئاگر دروست کردووە، و ئەوت لە قوڕ دروست کردووە.» فەرمووی: «لێرە دابەزە! بۆ تۆ نییە لێرەدا لووتبەرزی بکەیت. دەرچۆ: بەڕاستی تۆ لە سووکانیت.» وتی: «مۆڵەتم بدە تا ئەو ڕۆژەی زیندوو دەکرێنەوە.» فەرمووی: «تۆ لە مۆڵەتدراوانیت.» وتی: «بەهۆی ئەوەی گومڕات کردم، بێگومان لەسەر ڕێگا ڕاستەکەت بۆیان دادەنیشم. پاشان لە پێشیانەوە و لە پشتیانەوە، و لە لای ڕاستیانەوە و لە لای چەپیانەوە بۆیان دێم، و زۆربەیان بە سوپاسگوزار نابینیت.» فەرمووی: «لێرە دەرچۆ، بە سووکی و دەرکراوی! هەر کەسێک لەوان شوێنت بکەوێت، بێگومان دۆزەخ لە هەمووتان پڕ دەکەم. و تۆش، ئەی ئادەم، خۆت و هاوسەرەکەت لە بەهەشتدا نیشتەجێ بن، و لە هەر شوێنێک دەتانەوێت بخۆن؛ بەڵام نزیکی ئەم درەختە مەکەون، ئەگینا دەبنە ستەمکاران.» (١٠–١٩)

جا شەیتان وەسوەسەی بۆ کردن، تا ئەوەی لە شەرمگایان لێیان شاردرابووەوە بۆیان دەربخات. وتی: «پەروەردگارتان ئەم درەختەی لێتان قەدەغە نەکردووە مەگەر لەبەر ئەوەی نەبنە فریشتە، یان نەبنە نەمر.» و سوێندی بۆ خواردن: «بێگومان من بۆ ئێوە لە ئامۆژگارانی دڵسۆزم.» جا بە فریودان بەرەو خوارەوەی بردن. جا کاتێک لە درەختەکەیان چێشت، شەرمگایان بۆ دەرکەوت، و دەستیان کرد بە داپۆشینی خۆیان بە گەڵای بەهەشت. و پەروەردگاریان بانگی کردن: «ئایا ئەو درەختەم لێتان قەدەغە نەکرد، و پێم نەوتن کە شەیتان دوژمنێکی ئاشکرای ئێوەیە؟» وتیان: «پەروەردگارمان، ستەممان لە خۆمان کرد. و ئەگەر لێمان خۆش نەبیت و بەزەییمان پێدا نەیەتەوە، بێگومان لە زیانمەندان دەبین.» فەرمووی: «دابەزن، هەندێکتان دوژمنی هەندێکتان! و لە زەویدا

جێگای نیشتەجێبوون و بژێوییەکتان بۆ هەیە تا کاتێکی دیاریکراو.» فەرمووی: «لەوێدا دەژین، و لەوێدا دەمرن، و لەوێشەوە دەردەهێنرێن.» (٢٠–٢٥)

ئەی نەوەکانی ئادەم، بێگومان پۆشاکمان بۆ ناردوونەتە خوارەوە کە شەرمگاتان دادەپۆشێت، و بۆ ڕازاندنەوەش؛ بەڵام پۆشاکی پارێزکاری — ئەوە باشترە. ئەمە لە نیشانەکانی خوایە، بۆ ئەوەی پەند وەربگرن. ئەی نەوەکانی ئادەم، با شەیتان هەڵتانەخەڵەتێنێت، وەک چۆن دایک و باوکتانی لە بەهەشت دەرکرد، پۆشاکەکانیانی لێ دادەکەندن تا شەرمگایان پیشان بدات. بەڕاستی ئەو و تیرەکەی دەتانبینن لە شوێنێکەوە کە ئێوە نایانبینن. بێگومان ئێمە شەیتانەکانمان کردووە بە دۆستی ئەوانەی بڕوا ناهێنن. (٢٦–٢٧)

و کاتێک بەدڕەوشتییەک دەکەن، دەڵێن: «باوباپیرانمان لەسەر ئەمە بینیوە، و خوا فەرمانی پێ کردووین.» بڵێ: «بەڕاستی خوا فەرمان بە بەدڕەوشتی ناکات. ئایا شتێک لەسەر خوا دەڵێن کە نایزانن؟» بڵێ: «پەروەردگارم فەرمانی بە دادپەروەری کردووە. و لە هەر پەرستگایەکدا ڕووتان بکەنە ئەو، و هاواری بۆ بکەن، بە دڵسۆزی لە ئاییندا بۆی. وەک چۆن سەرەتا هێنانیە کایەوە، هەر ئاواش دەگەڕێنەوە.» دەستەیەکی ڕێنمایی کردووە، و دەستەیەکیش گومڕایی لەسەریان چەسپاوە: چونکە لە جیاتی خوا شەیتانەکانیان کردووە بە دۆست، و وا دەزانن کە ڕێنماییکراون. ئەی نەوەکانی ئادەم، لە هەر پەرستگایەکدا جلوبەرگی جوانتان بپۆشن؛ و بخۆن و بخۆنەوە، بەڵام زیادەڕەوی مەکەن: بەڕاستی ئەو زیادەڕەوانی خۆش ناوێت. بڵێ: «کێ ئەو جوانییەی خوای حەرام کردووە کە بۆ بەندەکانی دەری هێناوە، و ئەو ڕۆزییە پاکانەش؟» بڵێ: «ئەوانە لە ژیانی دنیادا بۆ ئەوانەن کە بڕوایان هێناوە، و لە ڕۆژی قیامەتیشدا تەنها تایبەتن بەوان.» ئا بەو شێوەیە ئایەتەکان بە وردی ڕوون دەکەینەوە بۆ گەلێک کە دەزانن. (٢٨–٣٢)

بڵێ: «پەروەردگارم تەنها بەدڕەوشتییەکانی حەرام کردووە، ئاشکرا بێت یان نهێنی، و گوناە، و دەستدرێژیی بە ناهەق، و ئەوەی شتێک بکەن بە هاوبەشی خوا کە هیچ بەڵگەیەکی لەسەر نەناردووەتە خوارەوە، و ئەوەی شتێک لەسەر خوا بڵێن کە نایزانن.» و بۆ هەر ئوممەتێک ماوەیەکی دیاریکراو هەیە. جا کاتێک ماوەکەیان هات، نە ساتێک دوای دەخەن و نە پێشی دەخەن. (٣٣–٣٤)

ئەی نەوەکانی ئادەم، هەر کاتێک پێغەمبەرانێکتان لە خۆتان بۆ هات، ئایەتەکانی منتان بۆ بگێڕنەوە — ئەوا هەر کەسێک پارێزکار بێت و چاکسازی بکات، نە ترسیان لەسەر دەبێت و نە خەمبار دەبن؛ بەڵام ئەوانەی نیشانەکانمانیان بە درۆ خستەوە و خۆیان لێ بە گەورە زانی — ئەوانە هاوەڵانی ئاگرن، و بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. جا کێ ستەمکارترە لەو کەسەی درۆ بە ناوی خواوە هەڵدەبەستێت یان ئایەتەکانی بە درۆ دەخاتەوە؟ ئەوانە بەشی خۆیان لە نووسراوەکە پێ دەگات؛ تا کاتێک نێردراوەکانمان بۆیان دێن تا گیانیان بکێشن، دەڵێن: «کوان ئەوانەی جگە لە خوا هاوارتان بۆ دەکردن؟» دەڵێن: «لێمان ون بوون،» و شایەتی لەسەر خۆیان دەدەن کە بێبڕوا بوون. دەفەرموێت: «بچنە ناو ئاگرەوە لەگەڵ ئەو ئوممەتانەی جنۆکە و مرۆڤ کە پێش ئێوە تێپەڕیون.» هەر کاتێک ئوممەتێک بچێتە ژوورەوە، نەفرەت لە خوشکەکەی دەکات؛ تا کاتێک هەموویان بەدوای یەکدا تێیدا کۆ دەبنەوە، دواهەمینیان دەربارەی یەکەمینیان دەڵێن: «پەروەردگارمان، ئەمانە گومڕایان کردین، کەواتە سزایەکی دوو هێندەی ئاگریان بدە.» دەفەرموێت: «بۆ هەر یەکەتان دوو هێندە هەیە، بەڵام نازانن.» و یەکەمینیان

بە دواهەمینیان دەڵێن: «ئێوە هیچ باشتر نەبوون لە ئێمە؛ کەواتە سزا بچێژن بەهۆی ئەوەی بەدەستتان هێناوە.» (٣٥–٣٩)

بەڕاستی ئەوانەی نیشانەکانمانیان بە درۆ خستەوە و خۆیان لێ بە گەورە زانی — دەرگاکانی ئاسمانیان بۆ ناکرێتەوە، و ناچنە بەهەشتەوە تا وشتر بە کونی دەرزیدا نەچێت. و ئا بەو شێوەیە سزای تاوانباران دەدەینەوە. لە دۆزەخ ڕاخەریان بۆ هەیە، و لە سەرووییانەوە داپۆشەر لە ئاگر. و ئا بەو شێوەیە سزای ستەمکاران دەدەینەوە. بەڵام ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە — ئێمە هیچ کەس لە توانای خۆی زیاتر ئەرکی ناخەینە سەر — ئەوانە هاوەڵانی بەهەشتن، و بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. و هەر کینەیەک لە سینەیاندا بێت دەریدەهێنین. ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، و دەڵێن: «هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ ئەو خوایەی ڕێنمایی کردین بۆ ئەمە. و ئەگەر خوا ڕێنمایی نەکردباین هەرگیز ڕێنماییمان وەرنەدەگرت. بێگومان پێغەمبەرانی پەروەردگارمان بە ڕاستییەوە هاتبوون.» و بانگیان لێ دەکرێت: «ئەمە ئەو بەهەشتەیە کە کراوە بە میراتتان بەهۆی ئەوەی دەتانکرد.» و هاوەڵانی بەهەشت بانگ لە هاوەڵانی ئاگر دەکەن: «ئێمە ئەوەی پەروەردگارمان بەڵێنی پێ دابووین بە ڕاستمان بینی. ئایا ئێوەش ئەوەی پەروەردگارتان بەڵێنی دابوو بە ڕاستتان بینی؟» دەڵێن: «بەڵێ.» ئینجا جارێدەرێک لە نێوانیاندا جار دەدات: «نەفرەتی خوا لەسەر ستەمکاران بێت، ئەوانەی خەڵکی لە ڕێگای خوا لادەدەن و دەیانەوێت خواری بکەن، و بێبڕوان بە دوارۆژ.» (٤٠–٤٥)

و لە نێوان ئەو دووانەدا پەردەیەک هەیە، و لەسەر بەرزاییەکان (ئەعراف) پیاوانێک هەن کە هەر دەستەیەک بە نیشانەکانیان دەناسنەوە. و بانگ لە هاوەڵانی بەهەشت دەکەن: «سڵاوتان لێ بێت.» هێشتا نەچوونەتە ناوی، هەرچەندە ئاواتەخوازن. و کاتێک چاوەکانیان بەرەو لای هاوەڵانی ئاگر وەردەگێڕدرێت، دەڵێن: «پەروەردگارمان، لەگەڵ گەلی ستەمکاراندا مەمانخە.» و پیاوانی سەر بەرزاییەکان بانگ لە چەند پیاوێک دەکەن کە بە نیشانەکانیان دەیانناسنەوە: «کۆکردنەوەکەتان و لووتبەرزییەکەتان هیچ سوودێکی پێ نەگەیاندن. ئایا ئەمانەن ئەوانەی سوێندتان دەخوارد کە خوا هیچ میهرەبانییەکیان پێ ناگەیەنێت؟» (پێیان دەوترێت:) «بچنە بەهەشتەوە: نە ترستان لەسەر دەبێت و نە خەمبار دەبن.» (٤٦–٤٩)

و هاوەڵانی ئاگر بانگ لە هاوەڵانی بەهەشت دەکەن: «هەندێک ئاومان بەسەردا بڕێژن، یان هەندێک لەوەی خوا پێی بەخشیون.» دەڵێن: «بەڕاستی خوا هەردووکیانی لەسەر بێبڕوایان حەرام کردووە، ئەوانەی ئایینەکەیان کرد بە گەمە و یاری، و ژیانی دنیا فریوی دان.» جا ئەمڕۆ لەبیریان دەکەین، وەک چۆن ئەوان گەیشتن بەم ڕۆژەیان لەبیر کرد، و وەک چۆن ئایەتەکانمانیان ئینکار دەکرد. (٥٠–٥١)

و بێگومان کتێبێکمان بۆ هێناون کە بە زانستەوە بە وردی ڕوونمان کردووەتەوە، وەک ڕێنمایی و میهرەبانی بۆ گەلێک کە بڕوا دەهێنن. ئایا تەنها چاوەڕێی هاتنەدییی ئەوە دەکەن؟ ئەو ڕۆژەی هاتنەدییەکەی دێت، ئەوانەی پێشتر لەبیریان کردبوو دەڵێن: «بێگومان پێغەمبەرانی پەروەردگارمان بە ڕاستییەوە هاتبوون. جا ئایا ئێستا هیچ تکاکارێکمان هەیە تا تکامان بۆ بکات؟ یان دەگێڕدرێینەوە، تا جگە لەوە بکەین کە دەمانکرد؟» بێگومان خۆیانیان دۆڕاندووە، و ئەوەی هەڵیاندەبەست لێیان ون بووە. (٥٢–٥٣)

بەڕاستی پەروەردگارتان ئەو خوایەیە کە ئاسمانەکان و زەویی لە شەش قۆناغ (ڕۆژ)دا دروست کرد و پاشان لەسەر عەرش جێگیر بوو. شەو وەک پەردەیەک بەسەر ڕۆژدا دەدات، کە بە خێرایی بەدوایدا دەگەڕێت؛ و خۆر

و مانگ و ئەستێرەکان بە فەرمانی ئەو ڕام کراون. ئاگادار بن، دروستکردن و فەرمان هەر بۆ ئەوە. پیرۆز و بەرزە خوا، پەروەردگاری جیهانیان! بە ملکەچی و بە نهێنی هاوار بکەنە پەروەردگارتان: بەڕاستی ئەو سنووربەزێنانی خۆش ناوێت. و خراپەکاری لە زەویدا مەکەن دوای ئەوەی چاک کراوە، و بە ترس و هیواوە هاواری بۆ بکەن: بەڕاستی میهرەبانیی خوا لە چاکەکارانەوە نزیکە. و هەر ئەوە باکان دەنێرێت وەک مژدەدەر لە پێش میهرەبانییەکەیەوە؛ تا کاتێک هەوری قورسیان هەڵگرت، بەرەو وڵاتێکی مردوو دەیبەین، و ئاوی پێ دەبارێنین، و هەموو جۆرە بەروبوومێکی پێ دەردەهێنین. هەر بەو شێوەیە مردووانیش دەردەهێنین، بۆ ئەوەی پەند وەربگرن. و زەویی پاک ڕووەکەکەی بە مۆڵەتی پەروەردگاری دەردەچێت؛ بەڵام ئەوەی پیسە جگە لە کەمێکی بێسوود هیچی لێ دەرناچێت. ئا بەو شێوەیە ئایەتەکان بە شێوازی جۆراوجۆر دەخەینە ڕوو بۆ گەلێک کە سوپاس دەکەن. (٥٤-٥٨)

بێگومان نووحمان بۆ گەلەکەی نارد، و وتی: «ئەی گەلەکەم، خوا بپەرستن؛ جگە لەو هیچ پەرستراوێکتان نییە. من لە سزای ڕۆژێکی گەورە دەترسم بۆتان.» گەورەپیاوانی گەلەکەی وتیان: «ئێمە تۆ لە گومڕاییەکی ئاشکرادا دەبینین.» وتی: «ئەی گەلەکەم، هیچ گومڕاییەک لە منda نییە؛ بەڵکو من نێردراوێکم لە لایەن پەروەردگاری جیهانیانەوە. پەیامەکانی پەروەردگارمتان پێ دەگەیەنم و ئامۆژگاریی دڵسۆزانەتان دەکەم، و لە خواوە ئەوە دەزانم کە ئێوە نایزانن. ئایا سەرتان سووڕ ماوە کە یادخستنەوەیەک لە پەروەردگارتانەوە بۆتان هاتووە، لەسەر دەستی پیاوێک لە خۆتان، تا ئاگادارتان بکاتەوە، و تا پارێزکار بن و بەزەییتان پێدا بێتەوە؟» کەچی بە درۆیان خستەوە؛ جا ئەو و ئەوانەی لەگەڵی بوون لە کەشتییەکەدا ڕزگارمان کردن، و ئەوانەمان نوقم کرد کە نیشانەکانمانیان بە درۆ خستەوە. بەڕاستی ئەوان گەلێکی کوێر بوون. (٥٩-٦٤)

و بۆ عاد هوودی برایانمان نارد. وتی: «ئەی گەلەکەم، خوا بپەرستن؛ جگە لەو هیچ پەرستراوێکتان نییە. ئایا پارێزکار نابن؟» گەورەپیاوانی گەلەکەی کە بێبڕوا بوون وتیان: «ئێمە تۆ بە گێل دەبینین، و پێمان وایە لە درۆزنانیت.» وتی: «ئەی گەلەکەم، هیچ گێلییەک لە منda نییە؛ بەڵکو من نێردراوێکم لە لایەن پەروەردگاری جیهانیانەوە. پەیامەکانی پەروەردگارمتان پێ دەگەیەنم، و من بۆ ئێوە ئامۆژگارێکی جێمتمانەم. ئایا سەرتان سووڕ ماوە کە یادخستنەوەیەک لە پەروەردگارتانەوە بۆتان هاتووە، لەسەر دەستی پیاوێک لە خۆتان، تا ئاگادارتان بکاتەوە؟ و یاد بکەنەوە کاتێک لە دوای گەلی نووح کردنی بە جێنشین و لە باڵادا زۆر فراوانیی پێ دان. کەواتە یادی چاکەکانی خوا بکەنەوە، بۆ ئەوەی سەرفراز بن.» وتیان: «ئایا هاتوویتە لامان تا تەنها خوا بپەرستین و واز لەوە بهێنین کە باوباپیرانمان دەیانپەرست؟ کەواتە ئەوەمان بۆ بهێنە کە هەڕەشەمان پێ لێ دەکەیت، ئەگەر ڕاستگۆیت.» وتی: «بێگومان سزا و خەشمێک لە پەروەردگارتانەوە کەوتووەتە سەرتان. ئایا دەمەقاڵێم لەگەڵ دەکەن دەربارەی چەند ناوێک کە ئێوە و باوباپیرانتان ناوتان ناون، و خوا هیچ بەڵگەیەکی لەسەر نەناردووەتە خوارەوە؟ کەواتە چاوەڕێ بن؛ منیش لەگەڵتان چاوەڕێم.» جا بە میهرەبانیی خۆمان ئەو و ئەوانەی لەگەڵی بوون ڕزگارمان کردن، و دوا پاشماوەی ئەوانەمان بڕییەوە کە نیشانەکانمانیان بە درۆ خستەوە و بڕوادار نەبوون. (٦٥-٧٢)

و بۆ سەموود ساڵحی برایانمان نارد. وتی: «ئەی گەلەکەم، خوا بپەرستن؛ جگە لەو هیچ پەرستراوێکتان نییە. بێگومان بەڵگەیەکی ڕوون لە پەروەردگارتانەوە بۆتان هاتووە: ئەمە وشترە مێیەکەی خوایە، نیشانەیەکە بۆ ئێوە. کەواتە وازی لێ بهێنن با لە زەویی خوادا بلەوەڕێت، و هیچ خراپەیەکی پێ مەگەیەنن، ئەگینا سزایەکی بەئازار

دەتانگرێت. و یاد بکەنەوە کاتێک لە دوای عاد کردنی بە جێنشین و لە زەویدا نیشتەجێی کردن: لە دەشتەکانیدا کۆشک دروست دەکەن و لە چیاکاندا خانوو دەتاشن. کەواتە یادی چاکەکانی خوا بکەنەوە، و لە زەویدا بە خراپەکاری مەگەڕێن.» گەورەپیاوانی گەلەکەی کە لووتبەرز بوون بەوانەیان وت کە بە لاواز دانرابوون — بەوانەیان کە بڕوایان هێنابوو: «ئایا دەزانن کە ساڵح لە لایەن پەروەردگارییەوە نێردراوە؟» وتیان: «ئێمە بڕوامان بەوە هەیە کە پێی نێردراوە.» لووتبەرزەکان وتیان: «ئێمە بێبڕوایین بەوەی ئێوە بڕواتان پێی هێناوە.» ئینجا وشترە مێیەکەیان پەی کرد و سەرپێچیی فەرمانی پەروەردگاریان کرد، و وتیان: «ئەی ساڵح، ئەوەمان بۆ بهێنە کە هەڕەشەمان پێ لێ دەکەیت، ئەگەر لە نێردراوانیت.» جا بوومەلەرزە گرتنی، و بەیانییان لێ هات لە ماڵەکانیاندا بە دەمدا کەوتبوون. ئینجا ڕووی لێ وەرگێڕان و وتی: «ئەی گەلەکەم، بێگومان پەیامی پەروەردگارمم پێ گەیاندن و ئامۆژگاریی دڵسۆزانەم کردن، بەڵام ئێوە ئامۆژگارانتان خۆش ناوێت.» (٧٣–٧٩)

و لووتیش، کاتێک بە گەلەکەی وت: «ئایا بەدڕەوشتییەک دەکەن کە پێش ئێوە کەس لە جیهانیاندا نەیکردووە؟ ئێوە لە جیاتی ژنان بە ئارەزووەوە دەچنە لای پیاوان. بەڵکو ئێوە گەلێکی زیادەڕۆن.» و وەڵامی گەلەکەی هەر ئەوە بوو کە وتیان: «لە شارەکەتان دەریان بکەن: ئەوانە خەڵکێکن خۆیان بە پاک ڕادەگرن.» جا ئەو و خانەوادەکەیمان ڕزگار کرد — جگە لە ژنەکەی، کە لە بەجێماوان بوو — و بارانێکی (بەردین)مان بەسەریاندا باراند. جا ببینە سەرەنجامی تاوانباران چۆن بوو! (٨٠–٨٤)

و بۆ مەدیەن شوعەیبی برایانمان نارد. وتی: «ئەی گەلەکەم، خوا بپەرستن؛ جگە لەو هیچ پەرستراوێکتان نییە. بێگومان بەڵگەیەکی ڕوون لە پەروەردگارتانەوە بۆتان هاتووە. کەواتە پێوانە و کێشانە تەواو بکەن، و شتی خەڵکی لێیان کەم مەکەنەوە، و خراپەکاری لە زەویدا مەکەن دوای ئەوەی چاک کراوە. ئەوە بۆ ئێوە باشترە، ئەگەر بڕوادارن. و لەسەر هەموو ڕێگایەک دامەنیشن، هەڕەشە بکەن و ئەوانەی بڕوایان پێی هێناوە لە ڕێگای خوا لابدەن، و بتانەوێت خواری بکەن. و یاد بکەنەوە کاتێک کەم بوون، و ئەو زۆری کردن؛ و ببینن سەرەنجامی خراپەکاران چۆن بوو. و ئەگەر دەستەیەک لە ئێوە بڕوایان بەوە هێناوە کە من پێی نێردراوم، و دەستەیەکیش بڕوایان نەهێناوە، ئەوا ئارام بگرن تا خوا دادوەری لە نێوانماندا دەکات: و ئەو باشترینی دادوەرانە.» (٨٥–٨٧)

گەورەپیاوانی گەلەکەی کە لووتبەرز بوون وتیان: «ئەی شوعەیب، بێگومان تۆ و ئەوانەی لەگەڵت بڕوایان هێناوە لە شارەکەمان دەردەکەین، مەگەر بگەڕێنەوە سەر ئایینەکەمان.» وتی: «تەنانەت ئەگەر پێشمان ناخۆش بێت؟ ئەگەر بگەڕێینەوە سەر ئایینەکەتان دوای ئەوەی خوا لێی ڕزگاری کردووین، ئەوا درۆمان بە ناوی خواوە هەڵبەستووە. و بۆ ئێمە نییە بگەڕێینەوە سەری مەگەر خوا، پەروەردگارمان، بیەوێت. پەروەردگارمان بە زانستی خۆی دەوری هەموو شتێکی داوە؛ پشتمان بە خوا بەستووە. پەروەردگارمان، بە هەق لە نێوان ئێمە و گەلەکەماندا بڕیار بدە، چونکە تۆ باشترینی بڕیاردەرانیت.» و گەورەپیاوانی گەلەکەی کە بێبڕوا بوون وتیان: «ئەگەر شوێن شوعەیب بکەون، ئەوا بێگومان زیانمەند دەبن.» جا بوومەلەرزە گرتنی، و بەیانییان لێ هات لە ماڵەکانیاندا بە دەمدا کەوتبوون. ئەوانەی شوعەیبیان بە درۆ خستەوە — وەک ئەوەی هەرگیز لەوێدا نەژیابن. ئەوانەی شوعەیبیان بە درۆ خستەوە — هەر ئەوان بوون زیانمەندان. ئینجا ڕووی لێ وەرگێڕان و وتی: «ئەی گەلەکەم، بێگومان پەیامەکانی پەروەردگارمم پێ گەیاندن و ئامۆژگاریی دڵسۆزانەم کردن. ئیتر چۆن خەم بۆ گەلێکی بێبڕوا بخۆم؟» (٨٨–٩٣)

و هیچ پێغەمبەرێکمان بۆ هیچ شارێک نەناردووە مەگەر خەڵکەکەیمان بە تەنگانە و ناخۆشی گرتووە، بۆ ئەوەی ملکەچ بن و بپاڕێنەوە. پاشان ناخۆشییەکەمان بۆ گۆڕین بە خۆشی، تا زۆر بوون و وتیان: «باوباپیرانیشمان ناخۆشی و خۆشییان تووش بووە.» جا لەناکاو گرتمانن، لە کاتێکدا هەستیان پێ نەدەکرد. و ئەگەر خەڵکی شارەکان بڕوایان بهێنایە و پارێزکار بوونایە، بەرەکەتەکانی ئاسمان و زەویمان بەسەردا دەکردنەوە؛ بەڵام بە درۆیان خستەوە، بۆیە گرتمانن بەهۆی ئەوەی بەدەستیان دەهێنا. (٩٤–٩٦)

ئایا خەڵکی شارەکان دڵنیان لەوەی سزای ئێمە بە شەو بۆیان نەیەت، لە کاتێکدا خەوتوون؟ یان خەڵکی شارەکان دڵنیان لەوەی سزای ئێمە بە چێشتەنگاو بۆیان نەیەت، لە کاتێکدا یاری دەکەن؟ ئایا لە تەگبیری خوا دڵنیان؟ کەس لە تەگبیری خوا دڵنیا نابێت جگە لە گەلی زیانمەندان. ئایا بۆ ئەوانە ڕوون نەبووەتەوە کە دوای خەڵکەکەی پێشووی زەوی دەبنە میراتگری، کە ئەگەر بمانەوێت بەهۆی گوناهەکانیانەوە تووشی بەڵایان دەکەین و مۆر دەنێین بەسەر دڵەکانیاندا، تا نەبیستن؟ ئەوانە ئەو شارانەن کە هەندێک لە هەواڵەکانیانت بۆ دەگێڕینەوە. و بێگومان پێغەمبەرانیان بە بەڵگە ڕوونەکانەوە بۆیان هاتن، بەڵام بڕوایان نەدەهێنا بەوەی پێشتر بە درۆیان خستبووەوە. ئا بەو شێوەیە خوا مۆر دەنێت بەسەر دڵی بێبڕوایاندا. و زۆربەیانمان بە پەیمانپارێز نەبینی؛ بەڵکو زۆربەیانمان بە لەڕێدەرچوو بینی. (٩٧–١٠٢)

پاشان، لە دوای ئەوان، مووسامان بە نیشانەکانمانەوە نارد بۆ لای فیرعەون و گەورەپیاوانی، بەڵام ستەمیان لێ کردن. جا ببینە سەرەنجامی خراپەکاران چۆن بوو! و مووسا وتی: «ئەی فیرعەون، من نێردراوێکم لە لایەن پەروەردگاری جیهانیانەوە، لەسەرمە کە جگە لە ڕاستی هیچ دەربارەی خوا نەڵێم. بێگومان بە بەڵگەیەکی ڕوونەوە لە پەروەردگارتانەوە بۆتان هاتووم، کەواتە نەوەکانی ئیسرائیل لەگەڵ من بنێرە.» وتی: «ئەگەر بە نیشانەیەکەوە هاتوویت، ئەوا بیهێنە، ئەگەر ڕاستگۆیت.» جا گۆچانەکەی فڕێ دا، ئیتر لەناکاو بوو بە ئەژدیهایەکی ئاشکرا؛ و دەستی دەرهێنا، ئیتر لەناکاو بۆ تەماشاکەران سپی بوو. گەورەپیاوانی گەلی فیرعەون وتیان: «بەڕاستی ئەمە جادووگەرێکی شارەزایە، دەیەوێت لە خاکەکەتان دەرتان بکات. جا چی ڕادەسپێرن؟» وتیان: «ئەو و براکەی دوا بخە، و کۆکەرەوان بنێرە بۆ شارەکان تا هەموو جادووگەرێکی شارەزات بۆ بهێنن.» (١٠٣–١١٢)

و جادووگەران هاتنە لای فیرعەون و وتیان: «بێگومان پاداشتێکمان دەبێت، ئەگەر ئێمە سەرکەوتوو بین؟» وتی: «بەڵێ، و ئێوە لە نزیککراوانیش دەبن.» وتیان: «ئەی مووسا، یان تۆ فڕێ بدە، یان ئێمە فڕێدەر دەبین.» وتی: «ئێوە فڕێ بدەن.» جا کاتێک فڕێیان دا، چاوی خەڵکییان جادوو کرد و ترسیان خستە دڵیان، و جادوویەکی گەورەیان هێنا. و وەحیمان بۆ مووسا کرد: «گۆچانەکەت فڕێ بدە،» ئیتر لەناکاو ئەوەی هەڵیانبەستبوو قووتی دا. جا ڕاستی چەسپا، و ئەوەی دەیانکرد پووچ بووەوە. هەر لەوێدا تێکشکان، و بە سەرشۆڕی گەڕانەوە. و جادووگەران بە کڕنووشدا کەوتن. وتیان: «بڕوامان هێنا بە پەروەردگاری جیهانیان، پەروەردگاری مووسا و هاروون.» فیرعەون وتی: «ئایا بڕواتان پێی هێنا پێش ئەوەی مۆڵەتتان بدەم؟ بێگومان ئەمە پیلانێکە لە شارەکەدا داتانڕشتووە تا خەڵکەکەی لێ دەربکەن. بەڵام بەم زووانە دەزانن. بێگومان دەست و قاچتان بە پێچەوانەوە دەبڕم، و پاشان هەمووتان لە خاچ دەدەم.» وتیان: «بێگومان ئێمە بۆ لای پەروەردگارمان دەگەڕێینەوە. و تۆ تۆڵەمان لێ ناکەیتەوە مەگەر لەبەر ئەوەی بڕوامان هێنا بە نیشانەکانی پەروەردگارمان کاتێک بۆمان هاتن. پەروەردگارمان، ئارامیمان بەسەردا بڕێژە، و بە موسڵمانی بمانمرێنە.» (١١٣–١٢٦)

و گەورەپیاوانی گەلی فیرعەون وتیان: «ئایا واز لە مووسا و گەلەکەی دەهێنیت تا خراپەکاری لە زەویدا بکەن و واز لە خۆت و پەرستراوەکانت بهێنن؟» وتی: «کوڕەکانیان دەکوژین و ژنەکانیان دەهێڵینەوە؛ و ئێمە بە تەواوی باڵادەستین بەسەریاندا.» مووسا بە گەلەکەی وت: «داوای یارمەتی لە خوا بکەن و ئارام بگرن. بەڕاستی زەوی هی خوایە؛ دەیکات بە میراتی هەر کەسێک لە بەندەکانی کە بیەوێت، و سەرەنجامی چاک هەر بۆ پارێزکارانە.» وتیان: «پێش ئەوەی بێیتە لامان ئازار دراین، و دوای ئەوەش کە هاتیتە لامان.» وتی: «بەڵکو پەروەردگارتان دوژمنەکەتان لەناو ببات و ئێوە بکات بە جێنشین لە زەویدا، ئینجا ببینێت چۆن ڕەفتار دەکەن.» (١٢٧–١٢٩)

و بێگومان دارودەستەی فیرعەونمان بە سااڵنی وشکەساڵی و کەمیی بەروبووم گرت، بۆ ئەوەی پەند وەربگرن. بەڵام کاتێک خۆشییان بۆ دەهات، دەیانوت: «ئەمە مافی خۆمانە»؛ و کاتێک ناخۆشییان تووش دەبوو، بە شوومیی مووسا و ئەوانەی لەگەڵی بوون دایاندەنا. ئاگادار بن، شوومییەکەیان هەر لای خوایە، بەڵام زۆربەیان نازانن. و وتیان: «هەر نیشانەیەکمان بۆ بهێنیت تا جادوومان پێ بکەیت، بڕوات پێ ناهێنین.» جا لافاو و کوللە و ئەسپێ و بۆق و خوێنمان بەسەردا ناردن — نیشانەی جیاجیا؛ بەڵام لووتبەرزییان کرد، و گەلێکی تاوانبار بوون. و هەر کاتێک سزاکە دەکەوتە سەریان، دەیانوت: «ئەی مووسا، بەو پەیمانەی لای تۆی داناوە لە پەروەردگارت بپاڕێوە بۆمان. ئەگەر ئەم سزایەمان لەسەر لابەیت، بێگومان بڕوات پێ دەهێنین و نەوەکانی ئیسرائیلت لەگەڵ دەنێرین.» بەڵام کاتێک سزاکەمان لەسەر لادەبردن، تا ماوەیەک کە دەبوو پێی بگەن، دەستبەجێ پەیمانیان دەشکاند. جا تۆڵەمان لێ سەندن و لە دەریادا نوقممان کردن، بەهۆی ئەوەی نیشانەکانمانیان بە درۆ خستەوە و لێیان بێئاگا بوون. و ئەو گەلەی کە بە لاواز دانرابوون کردمانن بە میراتگری ڕۆژهەاڵت و ڕۆژئاوای ئەو زەوییەی کە بەرەکەتمان تێ خستبوو. و وشەی جوانی پەروەردگارت بۆ نەوەکانی ئیسرائیل هاتە دی بەهۆی ئارامگرتنیانەوە، و ئەوەمان وێران کرد کە فیرعەون و گەلەکەی دروستیان دەکرد و ئەوەش کە بەرزیان دەکردەوە. (١٣٠–١٣٧)

و نەوەکانی ئیسرائیلمان لە دەریا پەڕاندەوە، جا بە گەلێکدا تێپەڕین کە خەریکی پەرستنی بتەکانی خۆیان بوون. وتیان: «ئەی مووسا، پەرستراوێکمان بۆ دابنێ، وەک چۆن ئەوان پەرستراویان هەیە.» وتی: «بەڕاستی ئێوە گەلێکی نەفامن. بەڕاستی ئەمانە، ئەوەی تێیدان تیاچووە، و ئەوەی دەیکەن پووچە.» وتی: «ئایا جگە لە خوا پەرستراوێکتان بۆ بدۆزمەوە، لە کاتێکدا ئەو ڕێزی ئێوەی داوە بەسەر جیهانیاندا؟» و یاد بکەنەوە کاتێک لە دەستی دارودەستەی فیرعەون ڕزگارمان کردن، کە سەختترین ئازاریان دەدان، کوڕەکانتانیان دەکوشت و ژنەکانتانیان دەهێشتەوە — و لەوەدا تاقیکردنەوەیەکی گەورە هەبوو لە پەروەردگارتانەوە. (١٣٨–١٤١)

و سی شەو وادەمان بۆ مووسا دانا، و بە دەی دیکە تەواومان کرد، ئیتر کاتی دیاریکراوی پەروەردگاری بوو بە چل شەو. و مووسا بە هاروونی برای وت: «لە نێو گەلەکەمدا جێنشینم بە؛ و چاکسازی بکە، و شوێن ڕێگای خراپەکاران مەکەوە.» و کاتێک مووسا بۆ کاتی دیاریکراوی ئێمە هات و پەروەردگاری قسەی لەگەڵ کرد، وتی: «پەروەردگارم، خۆتم پیشان بدە، تا تەماشات بکەم.» فەرمووی: «هەرگیز نامبینیت؛ بەڵام تەماشای چیاکە بکە: ئەگەر لە جێگای خۆی جێگیر مایەوە، ئەوسا دەمبینیت.» جا کاتێک پەروەردگاری شکۆی خۆی بۆ چیاکە دەرخست، وردوخاشی کرد، و مووسا بە بێهۆشی کەوت. جا کاتێک هاتەوە هۆش، وتی: «پاکی و بێگەردی بۆ تۆ! تەوبەم بۆ لای تۆ کرد، و من یەکەمی بڕوادارانم.» فەرمووی: «ئەی مووسا، من بە پەیامەکانم و بە قسەکردنم لەگەڵت تۆم بەسەر خەڵکیدا هەڵبژاردووە. کەواتە ئەوەی پێم بەخشیویت وەری بگرە، و لە سوپاسگوزاران بە.» (١٤٢–١٤٤)

و لە تەختەکاندا ئامۆژگارییەکمان دەربارەی هەموو شتێک بۆ نووسی، و ڕوونکردنەوەی هەموو شتێک: «بە توندی بیانگرە، و فەرمان بە گەلەکەت بدە دەست بە باشترینیانەوە بگرن. بەم زووانە ماڵی لەڕێدەرچووانتان پیشان دەدەم.» ئەوانە لە ئایەتەکانم لادەدەم کە بە ناهەق لە زەویدا لووتبەرزی دەکەن. و تەنانەت ئەگەر هەموو نیشانەیەکیش ببینن، بڕوای پێ ناهێنن؛ و ئەگەر ڕێگای ڕاست ببینن، نایکەن بە ڕێگای خۆیان؛ بەڵام ئەگەر ڕێگای گومڕایی ببینن، دەیکەن بە ڕێگای خۆیان. ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە نیشانەکانمانیان بە درۆ خستەوە و لێیان بێئاگا بوون. و ئەوانەی نیشانەکانمان و گەیشتن بە دواڕۆژیان بە درۆ خستەوە — کردەوەکانیان پووچ بووەتەوە. ئایا پاداشتی هیچ شتێکیان دەدرێتەوە جگە لەوەی دەیانکرد؟ (١٤٥–١٤٧)

و گەلی موسا، لە دوای ڕۆیشتنی ئەو، لە خشڵەکانیان گوێرەکەیەکیان دروست کرد — تەنها لاشەیەک بوو کە بۆڕەی لێ دەهات. ئایا نەیاندەبینی کە نە قسەیان لەگەڵ دەکات و نە ڕێنمایی هیچ ڕێگایەکیان دەکات؟ کردیان بە پەرستراو، و ستەمکار بوون. و کاتێک پەشیمانی دایگرتن، و بینییان کە گومڕا بوون، وتیان: «ئەگەر پەروەردگارمان بەزەیی پێماندا نەیەتەوە و لێمان خۆش نەبێت، بێگومان لە زیانمەندان دەبین.» و کاتێک موسا بە تووڕەیی و خەمبارییەوە گەڕایەوە لای گەلەکەی، وتی: «چەند خراپە ئەوەی لە دوای من لە جێگای منda کردتان! ئایا پەلەتان لە فەرمانی پەروەردگارتان کرد؟» و تەختەکانی فڕێ دا و سەری براکەی گرت، بەرەو لای خۆی ڕایدەکێشا. هاروون وتی: «ئەی کوڕی دایکم، بەڕاستی ئەم گەلە بە لاوازیان دانام و خەریک بوو بمکوژن. کەواتە دوژمنانم پێ دڵخۆش مەکە، و لەگەڵ گەلی ستەمکارانda دامەنێ.» وتی: «پەروەردگارم، لە من و لە براکەم خۆش بە، و بمانخەرە ناو میهرەبانیی خۆتەوە، چونکە تۆ میهرەبانترینی میهرەبانانیت.» بەڕاستی ئەوانەی گوێرەکەیان (بە پەرستراو) گرت — خەشمێک لە پەروەردگاریانەوە پێیان دەگات، و سەرشۆرییەک لە ژیانی دنیادا. و ئا بەو شێوەیە سزای درۆهەڵبەستان دەدەینەوە. بەڵام ئەوانەی خراپەیان کرد و پاشان دوای ئەوە تەوبەیان کرد و بڕوایان هێنا — بێگومان پەروەردگارت دوای ئەوە لێبوردەی میهرەبانە. (١٤٨–١٥٣)

و کاتێک تووڕەیی موسا نیشتەوە، تەختەکانی هەڵگرتەوە، کە لە نووسراوەکەیاندا ڕێنمایی و میهرەبانی هەبوو بۆ ئەوانەی لە پەروەردگاریان دەترسن. و موسا حەفتا پیاوی لە گەلەکەی هەڵبژارد بۆ کاتی دیاریکراوی ئێمە؛ جا کاتێک لەرزینە تووندەکە گرتنی، وتی: «پەروەردگارم، ئەگەر بتویستایە پێشتر ئەوان و منیشت لەناو دەبرد. ئایا لەناومان دەبەیت بەهۆی ئەوەی گێلەکانمان کردوویانە؟ ئەمە جگە لە تاقیکردنەوەی تۆ هیچی دیکە نییە، هەر کەسێک بتەوێت پێی گومڕا دەکەیت و هەر کەسێک بتەوێت ڕێنمایی دەکەیت. تۆ پشتیوانی ئێمەیت، کەواتە لێمان خۆش بە و بەزەییمان پێدا بێتەوە: و تۆ باشترینی لێخۆشبووانیت. و لەم دنیایەدا و لە دواڕۆژیشدا چاکەمان بۆ بنووسە: ئێمە بۆ لای تۆ گەڕاوینەتەوە.» فەرمووی: «سزاکەم — هەر کەسێک بمەوێت تووشی دەکەم؛ بەڵام میهرەبانییەکەم هەموو شتێکی گرتووەتەوە. جا بۆ ئەوانەی دەنووسم کە پارێزکارن و زەکات دەدەن، و ئەوانەی بڕوایان بە ئایەتەکانمان هەیە — ئەوانەی شوێن نێردراوەکە دەکەون، پێغەمبەری نەخوێندەوار، کە لە تەورات و ئینجیلدا کە لایانە بە نووسراوی دەیدۆزنەوە. فەرمانیان پێ دەدات بە چاکە و ڕێگرییان لێ دەکات لە خراپە؛ و شتە پاکەکانیان بۆ حەڵاڵ دەکات و شتە پیسەکانیان لەسەر حەرام دەکات؛ و بارە قورسەکەیان و ئەو کۆتانەی لەسەریان بوو لەسەریان لادەبات. جا ئەوانەی بڕوایان پێی هێناوە، و ڕێزی دەگرن، و پشتگیریی دەکەن، و شوێن ئەو ڕووناکییە دەکەون کە لەگەڵیدا نێردراوەتە خوارەوە — ئەوانەن سەرفرازان.» بڵێ: «ئەی خەڵکینە، من نێردراوی خوام بۆ هەمووتان — ئەوەی مولکی ئاسمانەکان و زەوی هەر بۆ ئەوە. هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو؛ ژیان

دەبەخشێت و دەمرێنێت. کەواتە بڕوا بهێنن بە خوا و نێردراوەکەی، پێغەمبەری نەخوێندەوار، کە بڕوای بە خوا و وشەکانی هەیە، و شوێنی بکەون، بۆ ئەوەی ڕێنمایی وەربگرن.» (١٥٤–١٥٨)

و لە گەلی مووسادا کۆمەڵێک هەن کە بە ڕاستی ڕێنمایی دەکەن و بەو ڕاستییە دادپەروەری دەکەن. و کردمانن بە دوازدە تیرە، وەک چەند ئوممەتێک. و کاتێک گەلەکەی داوای ئاویان لێ کرد، وەحیمان بۆ مووسا کرد: «بە گۆچانەکەت لە بەردەکە بدە،» ئیتر دوازدە کانیی لێ هەڵقوڵا؛ و هەر دەستەیەک شوێنی ئاوخواردنەوەی خۆی زانی. و هەورمان کرد بە سێبەر بەسەریانەوە، و گەزۆ و شێلاقەمان بۆ ناردنە خوارەوە: «بخۆن لەو شتە پاکانەی پێمان بەخشیون.» ئەوان ستەمیان لە ئێمە نەکرد؛ بەڵکو هەر ستەمیان لە خۆیان دەکرد. و کاتێک پێیان وترا: «لەم شارەدا نیشتەجێ بن، و لە هەر شوێنێکی کە دەتانەوێت بخۆن، و بڵێن: بارمان سووک بکە، و بە ملکەچییەوە لە دەرگاکەوە بچنە ژوورەوە: لە گوناهەکانتان خۆش دەبین، و بۆ چاکەکارانیش زیاد دەکەین» — بەڵام ئەوانەیان کە ستەمیان کرد قسەیەکیان گۆڕی بە جگە لەوەی پێیان وترابوو؛ بۆیە سزایەکمان لە ئاسمانەوە بەسەردا ناردن بەهۆی ئەو ستەمەی دەیانکرد. (١٥٩–١٦٢)

و دەربارەی ئەو شارە لێیان بپرسە کە لە کەناری دەریا بوو، کاتێک لە (ڕۆژی) شەممەدا سنووریان دەبەزاند: ماسییەکانیان لە ڕۆژی شەممەیاندا بە ئاشکرا بۆیان دەهاتن، بەڵام لەو ڕۆژەدا کە شەممەیان نەدەگرت بۆیان نەدەهاتن. ئا بەو شێوەیە تاقیمان دەکردنەوە بەهۆی لەڕێدەرچوونەکەیانەوە. و کاتێک کۆمەڵێک لەوان وتیان: «بۆچی ئامۆژگاریی گەلێک دەکەن کە خوا لەناویان دەبات یان بە سزایەکی سەخت سزایان دەدات؟» وتیان: «تا لای پەروەردگارتان بیانوومان هەبێت، و بەڵکو ئەوانیش پارێزکار بن.» جا کاتێک ئەوەیان لەبیر کرد کە ئامۆژگارییان پێ کرابوو، ئەوانەمان ڕزگار کرد کە ڕێگرییان لە خراپە دەکرد، و ئەوانەی ستەمیان کرد بە سزایەکی سەخت گرتمانن بەهۆی لەڕێدەرچوونەکەیانەوە. جا کاتێک سەرکەشییان کرد لەوەی لێیان قەدەغە کرابوو، پێمان وتن: «ببنە مەیموونی ڕیسوا!» و یاد بکەوە کاتێک پەروەردگارت ڕایگەیاند کە بێگومان تا ڕۆژی قیامەت کەسانێکیان بەسەردا دەنێرێت کە سەختترین ئازاریان پێ بچێژن. بەڕاستی پەروەردگارت خێرایە لە سزاداندا، و بێگومان ئەو لێبوردەی میهرەبانە. (١٦٣–١٦٧)

و لە زەویدا کردمانن بە چەند کۆمەڵێکی پەرتەوازە، هەندێکیان چاکەکار و هەندێکیان جگە لەوە، و بە خۆشی و ناخۆشی تاقیمان کردنەوە، بۆ ئەوەی بگەڕێنەوە. جا لە دوای ئەوان نەوەیەک هاتن کە کتێبیان بە میرات گرت: دەستکەوتی تێپەڕی ئەم دنیا نزمە وەردەگرن و دەڵێن: «لێمان خۆش دەبن»؛ و ئەگەر دەستکەوتێکی هاوشێوەشیان بۆ بێت، دیسان وەریدەگرن. ئایا پەیمانی کتێبیان لێ وەرنەگیرابوو، کە جگە لە ڕاستی هیچ دەربارەی خوا نەڵێن؟ و ئەوەی تێیدایە خوێندوویانە. و ماڵی دواڕۆژ باشترە بۆ پارێزکاران. ئایا ژیری بەکار ناهێنن؟ و ئەوانەی دەست بە کتێبەوە دەگرن و نوێژ بەجێ دەهێنن — ئێمە پاداشتی چاکسازان بەفیڕۆ نادەین. و کاتێک چیاکەمان بەسەریاندا بەرز کردەوە وەک ئەوەی سێبەرێک بێت، و وایان زانی بەسەریاندا دەکەوێت: «ئەوەی پێمان بەخشیون بە تووندی بیگرن، و ئەوەی تێیدایە لە یادتان بێت، بۆ ئەوەی پارێزکار بن.» (١٦٨–١٧١)

و کاتێک پەروەردگارت لە نەوەکانی ئادەم، لە پشتیان، وەچەکانیانی دەرهێنا، و کردنی بە شایەت لەسەر خۆیان: «ئایا من پەروەردگارتان نیم؟» وتیان: «بەڵێ، شایەتی دەدەین.» ئەمەش بۆ ئەوەی لە ڕۆژی قیامەتدا نەڵێن: «ئێمە لەمە بێئاگا بووین،» یان نەڵێن: «تەنها باوباپیرانمان پێش ئێمە هاوبەشیان بۆ خوا دانا، و ئێمە نەوەیەک بووین لە

دوای ئەوان. ئایا لەناومان دەبەیت بەهۆی ئەوەی پووچگەرایان کردوویانە؟» و ئا بەو شێوەیە ئایەتەکان بە وردی ڕوون دەکەینەوە، و بۆ ئەوەی بگەڕێنەوە. (١٧٢–١٧٤)

و بەسەرهاتی ئەو کەسەیان بەسەردا بخوێنەوە کە ئایەتەکانی خۆمانمان پێ بەخشی، بەڵام خۆی لێ داماڵی؛ ئیتر شەیتان شوێنی کەوت، و بوو بە یەکێک لە گومڕایان. و ئەگەر بمانویستایە بەو ئایەتانە بەرزمان دەکردەوە؛ بەڵام ئەو خۆی بە زەوییەوە لکاند و شوێن ئارەزووی خۆی کەوت. جا نموونەی ئەو وەک نموونەی سەگە: ئەگەر دەری بکەیت زمانی دەردەهێنێت و هەناسەبڕکێ دەکات، و ئەگەر وازیشی لێ بهێنیت هەر زمانی دەردەهێنێت. ئەوە نموونەی ئەو گەلەیە کە نیشانەکانمانیان بە درۆ خستەوە. کەواتە بەسەرهاتەکان بگێڕەوە، بەڵکو بیر بکەنەوە. چەند خراپە نموونەی ئەو گەلەی نیشانەکانمانیان بە درۆ خستەوە؛ و هەر ستەمیان لە خۆیان دەکرد. هەر کەسێک خوا ڕێنمایی بکات ئەوا هەر ئەوە ڕێنماییکراو؛ و هەر کەسێک گومڕای بکات — ئەوانەن زیانمەندان. و بێگومان زۆرێک لە جنۆکە و مرۆڤمان بۆ دۆزەخ دروست کردووە: دڵیان هەیە پێی تێناگەن، و چاویان هەیە پێی نابینن، و گوێیان هەیە پێی نابیستن. ئەوانە وەک ئاژەڵن — نەخێر، بەڵکو گومڕاترن. ئەوانەن بێئاگایان. (١٧٥–١٧٩)

و جوانترین ناوەکان هەر بۆ خوان، کەواتە بەو ناوانە هاواری بۆ بکەن، و واز لەوانە بهێنن کە لە ناوەکانیدا لادەدەن: بەم زووانە سزا دەدرێنەوە بەهۆی ئەوەی دەیانکرد. و لەوانەی دروستمان کردوون کۆمەڵێک هەن کە بە ڕاستی ڕێنمایی دەکەن و بەو ڕاستییە دادپەروەری دەکەن. و ئەوانەی نیشانەکانمانیان بە درۆ خستەوە، پلە بە پلە بەرەو خوارەوەیان دەبەین لە شوێنێکەوە کە نایزانن. و مۆڵەتیان پێ دەدەم؛ بەڕاستی تەگبیری من پتەوە. ئایا بیریان نەکردووەتەوە؟ هیچ شێتییەک لە هاوڕێکەیاندا نییە؛ ئەو تەنها ئاگادارکەرەوەیەکی ئاشکرایە. ئایا تەماشای مولکی ئاسمانەکان و زەوییان نەکردووە، و هەموو ئەو شتانەی خوا دروستی کردوون، و ئەوەی کە ڕەنگە ماوەکەیان نزیک بووبێتەوە؟ ئیتر دوای ئەمە بڕوا بە چ قسەیەک دەهێنن؟ هەر کەسێک خوا گومڕای بکات هیچ ڕێنماییکەرێکی نییە؛ و وازیان لێ دەهێنێت لە سەرکەشییەکەیاندا بە کوێرانە سەرگەردان بن. (١٨٠–١٨٦)

(ئەی پێغەمبەر) دەربارەی قیامەت پرسیارت لێ دەکەن: «کەی دێت؟» بڵێ: «زانیارییەکەی تەنها لای پەروەردگارمە؛ جگە لە خۆی کەس لە کاتی خۆیدا ئاشکرای ناکات. لەسەر ئاسمانەکان و زەوی قورسە؛ و لەناکاو نەبێت بۆتان نایەت.» پرسیارت لێ دەکەن وەک ئەوەی تۆ زۆر بەدوایدا گەڕابیت. بڵێ: «زانیارییەکەی تەنها لای خوایە، بەڵام زۆربەی خەڵکی نازانن.» بڵێ: «من نە سوود و نە زیانم بۆ خۆم بەدەست نییە، مەگەر ئەوەی خوا بیەوێت. و ئەگەر نادیارم بزانیایە، خێرێکی زۆرم کۆ دەکردەوە، و هیچ خراپەیەکیشم تووش نەدەبوو. من تەنها ئاگادارکەرەوە و مژدەدەرێکم بۆ گەلێک کە بڕوا دەهێنن.» (١٨٧–١٨٨)

هەر ئەوە لە تاکە گیانێک دروستی کردوون، و لەویش هاوسەرەکەی دروست کرد، تا لای ئەو ئارام بگرێت. جا کاتێک چووە لای، بارێکی سووکی هەڵگرت و بەوەوە هاتوچۆی دەکرد؛ پاشان کاتێک قورس بوو، هەردووکیان لە خوای پەروەردگاریان پاڕانەوە: «ئەگەر منداڵێکی ساغ و تەواومان پێ ببەخشیت، بێگومان لە سوپاسگوزاران دەبین.» بەڵام کاتێک منداڵێکی ساغ و تەواوی پێ بەخشین، هاوبەشیان بۆ دانا لەوەی پێی بەخشیبوون. جا خوا زۆر بەرزترە لەوەی دەیکەن بە هاوبەشی! ئایا شتانێک دەکەن بە هاوبەشی کە هیچ دروست ناکەن، و خۆشیان دروست دەکرێن، و نە دەتوانن یارمەتیی ئەوان بدەن، و نە یارمەتیی خۆشیان دەدەن؟ (١٨٩–١٩٢)

و ئەگەر بانگیان بکەن بۆ ڕێنمایی، شوێنتان ناکەون. بۆتان یەکسانە بانگیان بکەن یان بێدەنگ بن. بەڕاستی ئەوانەی جگە لە خوا هاواریان بۆ دەکەن بەندەن وەک خۆتان. کەواتە هاواریان بۆ بکەن، و با وەڵامتان بدەنەوە، ئەگەر ڕاستگۆن. ئایا پێیان هەیە پێی بڕۆن، یان دەستیان هەیە پێی بگرن، یان چاویان هەیە پێی ببینن، یان گوێیان هەیە پێی ببیستن؟ بڵێ: «هاوار بکەنە هاوبەشەکانتان، پاشان پیلانم لێ بگێڕن و هیچ مۆڵەتم مەدەن. بەڕاستی پشتیوانی من ئەو خوایەیە کە کتێبی ناردووەتە خوارەوە؛ و ئەو پشتیوانیی چاکەکاران دەکات. و ئەوانەی جگە لەو هاواریان بۆ دەکەن ناتوانن یارمەتیتان بدەن، و نە یارمەتیی خۆشیان دەدەن.» و ئەگەر بانگیان بکەن بۆ ڕێنمایی، نابیستن. و دەیانبینیت تەماشات دەکەن، بەڵام نابینن. لێبوردن بگرە بەر، و فەرمان بە چاکە بدە، و ڕوو لە نەفامان وەرگێڕە. و ئەگەر وەسوەسەیەک لە شەیتانەوە جووڵاندیتی، پەنا بە خوا بگرە: بەڕاستی ئەو بیسەری زانایە. بەڕاستی پارێزکاران، کاتێک خەیاڵێک لە شەیتانەوە بەریان دەکەوێت، یادی خوا دەکەنەوە، ئیتر دەستبەجێ بینا دەبن. بەڵام برا شەیتانییەکانیان هەر زیاتر بەرەو گومڕایی ڕایاندەکێشن، و پاشان هیچ کەمتەرخەمی ناکەن. (١٩٣–٢٠٢)

و کاتێک نیشانەیەکیان بۆ نەهێنیت، دەڵێن: «بۆچی خۆت هەڵتنەبژاردۆ؟» بڵێ: «من تەنها شوێن ئەوە دەکەوم کە لە پەروەردگارمەوە بۆم وەحی دەکرێت. ئەمە بەڵگەی ڕوونا‌ککەرەوەیە لە پەروەردگارتانەوە، و ڕێنمایی و میهرەبانییە بۆ گەلێک کە بڕوا دەهێنن.» و کاتێک قورئان دەخوێنرێتەوە، گوێی بۆ بگرن و بێدەنگ بن، بۆ ئەوەی بەزەییتان پێدا بێتەوە. و لە دەروونی خۆتدا یادی پەروەردگارت بکە، بە ملکەچی و ترسەوە، بەبێ بەرزکردنەوەی دەنگ، بەیانیان و ئێواران؛ و لە بێئاگایان مەبە. بەڕاستی ئەوانەی لای پەروەردگارتن خۆیان بە گەورە نازانن لە پەرستنی ئەو: تەسبیحاتی دەکەن، و هەر بۆ ئەو کڕنووش دەبەن. (٢٠٣–٢٠٦)

٨. دەستکەوتەکانی جەنگ (ئەنفال)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

(ئەی پێغەمبەر) دەربارەی دەستکەوتەکانی جەنگ پرسیارت لێ دەکەن. بڵێ: «دەستکەوتەکانی جەنگ بۆ خوا و پێغەمبەرن. کەواتە لە خوا بترسن، و پەیوەندیی نێوانتان چاک بکەن، و گوێڕایەڵی خوا و پێغەمبەرەکەی بن، ئەگەر بڕواداران.» بڕواداران تەنها ئەوانەن کە کاتێک باسی خوا دەکرێت دڵەکانیان دەلەرزێت، و کاتێک ئایەتەکانی بەسەریاندا دەخوێنرێتەوە بڕوایان زیاد دەکات، و تەنها پشت بە پەروەردگاریان دەبەستن؛ ئەوانەی نوێژ بەجێ دەهێنن و لەوەی پێمان بەخشیون دەبەخشن. ئەوانەن بڕوادارانی ڕاستەقینە. چەند پلەیەکیان لای پەروەردگاریان بۆ هەیە، و لێخۆشبوون، و ڕۆزییەکی بەڕێز. (١–٤)

هەروەک چۆن پەروەردگارت بە هەق لە ماڵەکەت دەری هێنایت، هەرچەندە دەستەیەک لە بڕواداران پێیان ناخۆش بوو، دەربارەی هەق دەمەقاڵێیان لەگەڵ دەکردیت دوای ئەوەی ڕوون بووبووەوە، وەک ئەوەی بەرەو مردن ڕاپێچ بکرێن و خۆیان تەماشا بکەن. و یاد بکەنەوە کاتێک خوا بەڵێنی پێ دان کە یەکێک لە دوو دەستەکە بۆ ئێوە دەبێت، و ئێوە حەزتان دەکرد ئەوەی بێچەکە بۆ ئێوە بێت؛ بەڵام خوا دەیویست بە وشەکانی خۆی هەق بچەسپێنێت و بێبڕوایان تا دواکەسیان ببڕێتەوە، تا هەق بە هەق بسەلمێنێت و پووچ بە پووچ، هەرچەندە تاوانباران پێیان ناخۆش بێت. کاتێک هاوارتان بۆ پەروەردگارتان دەبرد، ئەویش وەڵامی دانەوە: «من بە هەزار فریشتە پشتگیریتان دەکەم، ڕیز لە دوای ڕیز.» و خوا ئەوەی دانەنا مەگەر وەک مژدەیەک، و تا دڵەکانتان پێی ئارام بگرێت — و سەرکەوتن تەنها لە لایەن خواوەیە. بەڕاستی خوا باڵادەستی کاربەجێیە. یاد بکەنەوە کاتێک خەوننووچکەی بەسەردا هێنان وەک ئاسایشێک لە لایەن خۆیەوە، و لە ئاسمانەوە ئاوی بەسەردا باراندن تا پێی پاکتان بکاتەوە، و پیسیی شەیتانتان لێ دوور بخاتەوە، و دڵەکانتان پتەو بکات و پێیەکانتان پێی جێگیر بکات. کاتێک پەروەردگارت وەحیی بۆ فریشتەکان کرد: «من لەگەڵتانم: کەواتە ئەوانەی بڕوایان هێناوە جێگیر بکەن. ترس دەخەمە دڵی ئەوانەی بێبڕوان. کەواتە لە سەروو گەردنەکانیان بدەن، و لە هەموو سەری پەنجەیەکیان بدەن.» ئەوەش لەبەر ئەوە بوو کە دژایەتیی خوا و پێغەمبەرەکەیان کرد؛ و هەر کەسێک دژایەتیی خوا و پێغەمبەرەکەی بکات — ئەوا خوا سزای سەختە. «ئەوە بۆ ئێوەیە — کەواتە بیچێژن!» و بۆ بێبڕوایان سزای ئاگر هەیە.[10] (٥–١٤)

ئەی بڕواداران، کاتێک بە لەشکری ئەوانە گەیشتن کە بێبڕوان، پشتیان تێ مەکەن. و هەر کەسێک لەو ڕۆژەدا پشتیان تێ بکات — مەگەر بۆ خۆئامادەکردن بۆ جەنگ یان بۆ پەیوەندیکردن بە دەستەیەکی دیکەوە — ئەوا خەشمی خوای بەسەر خۆیدا هێناوە، و پەناگای دۆزەخە: و چەند خراپە ئەو سەرەنجامە. (١٥-١٦)

ئێوە نەتانکوشتن، بەڵکو خوا کوشتنی؛ و (ئەی پێغەمبەر) کاتێک خۆڵت بەرەو بێبڕوایان هاویشت، تۆ نەتهاویشت، بەڵکو خوا هاویشتی — تا بڕواداران بە تاقیکردنەوەیەکی جوان لە لایەن خۆیەوە بەهرەمەند بکات. بەڕاستی خوا بیسەری زانایە.[11] (١٧)

[10] ئۆکەیژنالیزم (بیردۆزی کاری ڕاستەوخۆی خوا لە هەموو ڕووداوێکدا) – قورئانی پیرۆز و زانست
[11] ئۆکەیژنالیزم (بیردۆزی کاری ڕاستەوخۆی خوا لە هەموو ڕووداوێکدا) – قورئانی پیرۆز و زانست

ئەوە وا بوو؛ و خوا پیلانی بێبڕوایان لاواز دەکات. (ئەی بێبڕوایان) ئەگەر داوای یەکلاییکردنەوەتان دەکرد، ئەوا یەکلاییکردنەوەتان بۆ هات. و ئەگەر دەست هەڵگرن، ئەوە بۆ ئێوە باشترە؛ بەڵام ئەگەر بگەڕێنەوە، ئێمەش دەگەڕێینەوە، و دەستەکەتان، هەرچەند زۆریش بێت، هیچ سوودێکتان پێ ناگەیەنێت. و خوا لەگەڵ بڕوادارانە. (١٨–١٩)

ئەی بڕواداران، گوێڕایەڵی خوا و پێغەمبەرەکەی بن، و ڕووی لێ وەرمەگێڕن لە کاتێکدا گوێتان لێیە. و وەک ئەوانە مەبن کە دەڵێن: «بیستمان،» لە کاتێکدا نابیستن. بەڕاستی خراپترین گیانلەبەران لای خوا ئەو کەڕ و لاڵانەن کە ژیری بەکار ناهێنن. و ئەگەر خوا هیچ خێرێکی تێدا بزانیایەن، دەیبیستاندن؛ و ئەگەر بیشیبیستاندنایە، هەر بە ڕووەرگێڕانەوە پشتیان هەڵدەکرد. ئەی بڕواداران، وەڵامی خوا و پێغەمبەر بدەنەوە کاتێک بانگتان دەکات بۆ ئەوەی ژیانتان پێ دەبەخشێت. (٢٠–٢٣)

و بزانن کە خوا دەکەوێتە نێوان مرۆڤ و دڵەکەیەوە، و کە بۆ لای ئەو کۆ دەکرێنەوە.[12] (٢٤)

و خۆتان بپارێزن لە تاقیکردنەوەیەک کە تەنها تووشی ستەمکارانتان نابێت؛ و بزانن کە خوا سزای سەختە. (٢٥)

و یاد بکەنەوە کاتێک کەم بوون و لە زەویدا بە لاواز دادەنران، دەترسان خەڵکی بتانڕفێنن؛ ئینجا پەناگای پێ دان، و بە یارمەتیی خۆی پشتگیریی کردن، و لە شتە پاکەکان ڕۆزیی پێ دان، بۆ ئەوەی سوپاسگوزار بن. ئەی بڕواداران، ناپاکی لەگەڵ خوا و پێغەمبەر مەکەن، و بە زانینەوە ناپاکی لەو سپاردانە مەکەن کە پێتان سپێردراوە. و بزانن کە ماڵ و منداڵەکانتان تەنها تاقیکردنەوەیەکن، و کە پاداشتێکی گەورە لای خوایە. ئەی بڕواداران، ئەگەر لە خوا بترسن، جیاکەرەوەیەکتان پێ دەبەخشێت کە ڕاست و ناڕاستی پێ لێک جیا بکەنەوە، و خراپەکانتان دەسڕێتەوە، و لێتان خۆش دەبێت. و خوا خاوەنی فەزڵی گەورەیە. (٢٦–٢٩)

و یاد بکەوە کاتێک ئەوانەی بێبڕوا بوون پیلانیان بۆ دەگێڕایت، تا بەندت بکەن، یان بتکوژن، یان دەرت بکەن. ئەوان پیلانیان دەگێڕا، و خواش تەگبیری دەکرد؛ و خوا باشترینی تەگبیرکەرانە. و کاتێک ئایەتەکانمان بەسەریاندا دەخوێنرێتەوە دەڵێن: «بیستمان. ئەگەر بمانەوێت ئێمەش وەک ئەمە دەڵێین —— ئەمە جگە لە ئەفسانەی پێشینان هیچی دیکە نییە.» و کاتێک وتیان: «خوایە، ئەگەر ئەمە بەڕاستی هەقە لە لایەن تۆوە، ئەوا لە ئاسمانەوە بەردمان بەسەردا ببارێنە، یان سزایەکی بەئازارمان بۆ بهێنە.» بەڵام خوا سزای نەدەدان لە کاتێکدا تۆ لە نێویاندا بوویت، و خوا سزاشی نەدەدان لە کاتێکدا داوای لێخۆشبوونیان دەکرد. ئەی چییان هەیە تا خوا سزایان نەدات، لە کاتێکدا خەڵکی لە مزگەوتی حەرام ڕێگری دەکەن، هەرچەندە ئەوان سەرپەرشتیاری نین؟ سەرپەرشتیارەکانی تەنها پارێزکارانن —— بەڵام زۆربەیان نازانن. و نوێژیان لای ماڵەکە جگە لە فیکەلێدان و چەپڵەلێدان هیچی دیکە نەبوو. «کەواتە سزا بچێژن بەهۆی ئەو بێبڕواییەی دەتانکرد.» بەڕاستی ئەوانەی بێبڕوان ماڵەکانیان خەرج دەکەن تا خەڵکی لە ڕێگای خوا ڕێگری بکەن. جا خەرجی دەکەن، پاشان دەبێتە داخ و پەژارە لەسەریان، پاشان تێک دەشکێن؛ و ئەوانەی بێبڕوان بۆ دۆزەخ کۆ دەکرێنەوە —— تا خوا پیس لە پاک جیا بکاتەوە، و پیسەکان هەندێکیان بخاتە سەر هەندێکیان، و هەموویان کۆمەڵ بکات، و بیانخاتە دۆزەخەوە. ئەوانەن زیانمەندان. بەوانەی بێبڕوان بڵێ کە ئەگەر دەست هەڵگرن، ئەوەی ڕابردووە لێیان خۆش دەبن؛ بەڵام ئەگەر بگەڕێنەوە سەری، ئەوا ڕێوشوێنی

[12] ئۆکەیژنالیزم (بیردۆزی کاری ڕاستەوخۆی خوا لە هەموو ڕووداوێکدا) – قورئانی پیرۆز و زانست

پێشینان پێشتر تێپەڕیوە. و لەگەڵیان بجەنگن تا چەوساندنەوە نەمێنێت و ئایین بە تەواوی بۆ خوا بێت. جا ئەگەر دەستیان هەڵگرت، ئەوا خوا بینەرە بەوەی دەیکەن؛ بەڵام ئەگەر پشتیان هەڵکرد، ئەوا بزانن کە خوا پشتیوانتانە: چەند چاکە ئەو پشتیوانە، و چەند چاکە ئەو یارمەتیدەرە! (٣٠–٤٠)

و بزانن کە هەرچی لە جەنگدا دەستتان دەکەوێت، پێنجیەکی بۆ خوایە، و بۆ پێغەمبەر، و بۆ خزمە نزیکەکان و هەتیوان و هەژاران و ڕێبوار — ئەگەر بڕواتان هێناوە بە خوا و بەوەی بۆ بەندەکەمان ناردمانە خوارەوە لە ڕۆژی جیاکردنەوەدا، ئەو ڕۆژەی دوو لەشکرەکە بەیەک گەیشتن. و خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. یاد بکەنەوە کاتێک ئێوە لە کەناری نزیکتری دۆڵەکە بوون و ئەوان لە کەناری دوورتر، و کاروانەکەش لە خوار ئێوەوە بوو. و ئەگەر وادەتان لەگەڵ یەکتر دابنایە، لە وادەکەدا ناکۆک دەبوون؛ بەڵام (وا ڕووی دا) تا خوا کارێک بهێنێتە دی کە بڕیاری لەسەر درابوو — تا ئەوەی تیا دەچێت لەسەر بەڵگەیەکی ڕوون تیا بچێت، و ئەوەی دەژی لەسەر بەڵگەیەکی ڕوون بژی. و بەڕاستی خوا بیسەری زانایە. (٤١–٤٢)

یاد بکەوە کاتێک خوا لە خەوتدا ئەوانی بە کەم پیشان دایت. و ئەگەر بە زۆر پیشانی بدایتایە، ورەتان بەر دەدا و لە کارەکەدا ناکۆک دەبوون؛ بەڵام خوا سەلامەتی کردن. بەڕاستی ئەو زانایە بەوەی لە سینەکاندایە. و کاتێک بەیەک گەیشتن، ئەوانی لە چاوی ئێوەدا بە کەم پیشان دا و ئێوەشی لە چاوی ئەواندا کەم کردەوە، تا خوا کارێک بهێنێتە دی کە بڕیاری لەسەر درابوو. و هەموو کارەکان هەر بۆ لای خوا دەگەڕێنرێنەوە. (٤٣–٤٤)

ئەی بڕواداران، کاتێک ڕووبەڕووی دەستەیەک بوونەوە، خۆڕاگر بن و زۆر یادی خوا بکەن، بۆ ئەوەی سەرفراز بن. و گوێڕایەڵی خوا و پێغەمبەرەکەی بن، و لەگەڵ یەکتر ناکۆک مەبن، ئەگینا وەرە بەر دەدەن و هێزتان دەڕوات. و ئارام بگرن: بەڕاستی خوا لەگەڵ ئارامگرانە. و وەک ئەوانە مەبن کە بە لووتبەرزی و ڕووپامایی بۆ خەڵکی لە ماڵەکانیان دەرچوون، و خەڵکی لە ڕێگای خوا ڕێگری دەکەن. و خوا دەوری هەموو ئەوەی داوە کە دەیکەن. و یاد بکەنەوە کاتێک شەیتان کردەوەکانیانی بۆ جوان کردن، و وتی: «ئەمڕۆ کەس لە خەڵکی بەسەرتاندا زاڵ نابێت، و من پەناتانم.» بەڵام کاتێک دوو لەشکرەکە یەکتریان بینی، لەسەر پاژنەی پێی هەڵگەڕایەوە و وتی: «من بێبەریم لە ئێوە. من شتێک دەبینم کە ئێوە نایبینن. من لە خوا دەترسم — و خوا سزای سەختە.» (٤٥–٤٨)

کاتێک دووڕووەکان و ئەوانەی لە دڵیاندا نەخۆشی هەیە دەیانوت: «ئایینەکەیان ئەمانەی فریو داوە.» بەڵام هەر کەسێک پشت بە خوا ببەستێت — ئەوا خوا بااڵدەستی کاربەجێیە. و خۆزگە دەتبینی کاتێک فریشتەکان گیانی ئەوانە دەکێشن کە بێبڕوان، لە ڕوو و پشتیان دەدەن: «سزای سووتان بچێژن!» «ئەوە بەهۆی ئەوەیە کە دەستەکانی خۆتان پێشیان خستووە — و خوا هەرگیز ستەمکار نییە بەرامبەر بە بەندەکانی.» وەک ڕێوشوێنی دارودەستەی فیرعەون و ئەوانەی پێش ئەوان: بێبڕوا بوون بە ئایەتەکانی خوا، جا خوا بەهۆی گوناهەکانیانەوە گرتنی. بەڕاستی خوا بەهێزە و سزای سەختە. ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە خوا هەرگیز نیعمەتێک ناگۆڕێت کە بە گەلێکی بەخشیبێت تا ئەوان ئەوە نەگۆڕن کە لە دەروونی خۆیاندایە؛ و خوا بیسەری زانایە. وەک ڕێوشوێنی دارودەستەی فیرعەون و ئەوانەی پێش ئەوان: ئایەتەکانی پەروەردگاریان بە درۆ خستەوە، جا بەهۆی گوناهەکانیانەوە لەناومان بردن و دارودەستەی فیرعەونمان نوقم کرد. و هەموویان ستەمکار بوون. (٤٩–٥٤)

بەڕاستی خراپترین گیانلەبەران لای خوا ئەوانەن کە بێبڕوان و بڕوا ناهێنن: ئەوانەی پەیمانت لەگەڵ بەستوون، پاشان هەموو جارێک پەیمانەکەیان دەشکێنن، و پارێزکار نین. جا ئەگەر لە جەنگدا دەستت بەسەریاندا ڕۆیشت،

بە نموونەی ئەوان ئەوانەی پشتیانەوەن پەرتەوازە بکە، بۆ ئەوەی پەند وەربگرن. و ئەگەر لە گەلێک ترسی ناپاکیت هەبوو، ئەوا بە یەکسانی پەیمانەکەیان بۆ فڕێ بدەوە: بەڕاستی خوا ناپاکانی خۆش ناوێت. و با ئەوانەی بێبڕوان وا نەزانن کە پێشمان کەوتوون؛ ئەوان هەرگیز ناتوانن خوا دەستەوەستان بکەن. و هەرچی هێزتان لە تواندایە بۆیان ئامادە بکەن، و ئەسپی بەستراوەش، تا دوژمنی خوا و دوژمنی خۆتانی پێ بترسێنن، و کەسانی دیکەش جگە لەوان کە ئێوە نایانناسن بەڵام خوا دەیانناسێت. و هەر شتێک لە ڕێگای خوادا ببەخشن بە تەواوی پێتان دەدرێتەوە، و ستەمتان لێ ناکرێت. و ئەگەر بەلای ئاشتیدا هاتن، تۆش بەلایدا بڕۆ، و پشت بە خوا ببەستە: بەڕاستی هەر ئەوە بیسەری زانا. و ئەگەر بیانەوێت فریوت بدەن، ئەوا خوات بەسە. هەر ئەوە بە یارمەتیی خۆی و بە بڕواداران پشتگیریی کردیت، و دڵەکانیانی پێکەوە گرێ دا. ئەگەر هەرچی لە زەویدایە هەمووت خەرج بکردایە، نەتدەتوانی دڵەکانیان پێکەوە گرێ بدەیت؛ بەڵام خوا پێکەوەی گرێ دان. بەڕاستی ئەو باڵادەستی کاربەجێیە. ئەی پێغەمبەر، خوات بەسە، و ئەو بڕوادارانەش کە شوێنت کەوتوون. ئەی پێغەمبەر، بڕواداران بۆ جەنگ هان بدە. ئەگەر بیست کەسی ئارامگر لە ئێوە هەبن، بەسەر دوو سەدا زاڵ دەبن؛ و ئەگەر سەد کەس لە ئێوە هەبن، بەسەر هەزار کەس لەوانەی بێبڕوان زاڵ دەبن، چونکە ئەوان گەلێکن تێناگەن. ئێستا خوا بارتانی سووک کرد، و زانیی کە لاوازیتان تێدایە. جا ئەگەر سەد کەسی ئارامگر لە ئێوە هەبن، بەسەر دوو سەدا زاڵ دەبن؛ و ئەگەر هەزار کەس لە ئێوە هەبن، بەسەر دوو هەزاردا زاڵ دەبن، بە مۆڵەتی خوا. و خوا لەگەڵ ئارامگرانە. (٦٥–٦٦)

بۆ هیچ پێغەمبەرێک نییە دیلی هەبێت تا بە تەواوی لە زەویدا زاڵ نەبێت. ئێوە کاڵای تێپەڕی دنیاتان دەوێت، بەڵام خوا دواڕۆژی (بۆ ئێوە) دەوێت. و خوا باڵادەستی کاربەجێیە. ئەگەر نووسراوێک لە خواوە پێشتر تێنەپەڕیبایە، سزایەکی گەورەتان تووش دەبوو لەسەر ئەوەی وەرتان گرت. کەواتە لەوەی لە جەنگدا دەستتان کەوتووە بە حەڵاڵی و پاکی بخۆن، و لە خوا بترسن: بەڕاستی خوا لێبوردەی میهرەبانە. (٦٧–٦٩)

ئەی پێغەمبەر، بەو دیلانە بڵێ کە لە دەستتاندان: «ئەگەر خوا هیچ خێرێک لە دڵەکانتاندا بزانێت، لەوە باشترتان پێ دەبەخشێت کە لێتان وەرگیراوە، و لێتان خۆش دەبێت. و خوا لێبوردەی میهرەبانە.» بەڵام ئەگەر بیانەوێت ناپاکیت لەگەڵ بکەن، ئەوا پێشتر ناپاکییان لەگەڵ خوا کردووە، جا دەسەڵاتی بەسەریاندا پێ دایت. و خوا زانای کاربەجێیە. (٧٠–٧١)

بەڕاستی ئەوانەی بڕوایان هێنا و کۆچیان کرد و بە ماڵ و گیانیان لە ڕێگای خوادا تێکۆشان، و ئەوانەی پەنایان دا و یارمەتییان دا —— ئەوانە پشتیوانی یەکترن. بەڵام ئەوانەی بڕوایان هێنا و کۆچیان نەکرد، هیچ ئەرکێکی پشتیوانیکردنیانتان لەسەر نییە تا کۆچ دەکەن؛ بەڵام ئەگەر لە کاروباری ئایینیدا داوای یارمەتییان لێ کردن، ئەوا یارمەتیدانیان لەسەرتانە، مەگەر لە دژی گەلێک بێت کە پەیمانتان لە نێواندایە. و خوا بینەرە بەوەی دەیکەن. (٧٢)

و ئەوانەی بێبڕوان پشتیوانی یەکترن. ئەگەر ئێوەش وا نەکەن، ئاژاوە و خراپەکارییەکی گەورە لە زەویدا دەبێت. و ئەوانەی بڕوایان هێنا و کۆچیان کرد و لە ڕێگای خوادا تێکۆشان، و ئەوانەی پەنایان دا و یارمەتییان دا —— ئەوانەن بڕوادارانی ڕاستەقینە. لێخۆشبوون و ڕۆزییەکی بەڕێزیان بۆ هەیە. و ئەوانەی دواتر بڕوایان هێنا و کۆچیان کرد و لەگەڵ ئێوەدا تێکۆشان —— ئەوانەش لە ئێوەن. بەڵام خزمانی خوێنی لە کتێبی خوادا هەندێکیان شایستەترن بە هەندێکیان. بەڕاستی خوا بە هەموو شتێک زانایە. (٧٣–٧٥)

٩. تەوبە (ئەتتەوبە)

ڕاگەیاندنی بێبەرییوونێکە لە لایەن خوا و پێغەمبەرەکەیەوە لەو پەیمانەی لەگەڵ هاوبەشدانەران بەستبووتان: «چوار مانگ بە ئازادی بە زەویدا بگەڕێن، بەڵام بزانن کە ناتوانن لە خوا دەرباز بن، و کە خوا بێبڕوایان ڕیسوا دەکات.» و ڕاگەیاندنێکە لە لایەن خوا و پێغەمبەرەکەیەوە بۆ خەڵکی لە ڕۆژی حەجی گەورەدا: کە خوا بێبەرییە لە هاوبەشدانەران، و پێغەمبەرەکەشی. جا ئەگەر تەوبە بکەن، ئەوە بۆ ئێوە باشترە؛ بەڵام ئەگەر پشت هەڵبکەن، ئەوا بزانن کە ناتوانن لە خوا دەرباز بن. و مژدەی سزایەکی بەئازار بدە بەوانەی بێبڕوان — جگە لەو هاوبەشدانەرانەی کە پەیمانتان لەگەڵ بەستوون و پاشان هیچ کەموکوڕییەکیان بۆ نەکردوون، و پشتی کەسیشیان لە دژتان نەگرتووە. کەواتە پەیمانەکەیان تا کۆتایی ماوەکەی بۆ بەجێ بهێنن: بەڕاستی خوا پارێزکارانی خۆش دەوێت. (١–٤)

جا کاتێک مانگە حەرامەکان تێپەڕین، هاوبەشدانەران لە هەر شوێنێک دۆزیتانەوە بیانکوژن؛ و بیانگرن، و گەمارۆیان بدەن، و لە هەموو بۆسەیەکدا بۆیان دابنیشن. بەڵام ئەگەر تەوبەیان کرد و نوێژیان بەجێ هێنا و زەکاتیان دا، ئەوا ڕێگایان بەر بدەن: بەڕاستی خوا لێبوردەی میهرەبانە. و ئەگەر یەکێک لە هاوبەشدانەران داوای پەنای لێ کردیت، پەنای بدە، تا فەرموودەی خوا ببیستێت؛ پاشان بیگەیەنە شوێنی ئاسایشی خۆی. ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە ئەوان گەلێکن نازانن. چۆن هاوبەشدانەران پەیمانێکیان لای خوا و لای پێغەمبەرەکەی دەبێت — جگە لەوانەی لای مزگەوتی حەرام پەیمانتان لەگەڵ بەستوون؟ جا مادام ئەوان بۆتان ڕاست بن، ئێوەش بۆیان ڕاست بن: بەڕاستی خوا پارێزکارانی خۆش دەوێت. چۆن (دەبێت)، لە کاتێکدا ئەگەر بەسەرتاندا زاڵ ببن، نە ڕێزی خزمایەتی دەگرن لە ئێوەدا و نە پەیمان؟ بە دەمیان ڕازیتان دەکەن بەڵام دڵەکانیان ڕازی نابێت، و زۆربەیان لەڕێدەرچوون. ئایەتەکانی خوایان بە نرخێکی کەم فرۆشتووە و خەڵکییان لە ڕێگای ئەو لاداوە. بەڕاستی چەند خراپە ئەوەی دەیانکرد. لە هیچ بڕوادارێکدا نە ڕێزی خزمایەتی دەگرن و نە پەیمان. و هەر ئەوانەن دەستدرێژیکاران. بەڵام ئەگەر تەوبەیان کرد و نوێژیان بەجێ هێنا و زەکاتیان دا، ئەوا برای ئایینیتانن. و ئایەتەکان بە وردی ڕوون دەکەینەوە بۆ گەلێک کە دەزانن. و ئەگەر دوای پەیمانەکەیان سوێندەکانیان شکاند و تانەیان لە ئایینەکەتان دا، ئەوا لەگەڵ پێشەوایانی بێبڕوایی بجەنگن — چونکە سوێندیان لا هیچ نییە — بەڵکو دەست هەڵگرن. ئایا لەگەڵ گەلێک ناجەنگن کە سوێندەکانیان شکاند، و بڕیاری دەرکردنی پێغەمبەریان دا، و هەر ئەوانیش یەکەم جار دەستیان پێ کرد لە دژتان؟ ئایا لێیان دەترسن؟ خوا شایستەترە لێی بترسن، ئەگەر بڕوادارن. لەگەڵیان بجەنگن، خوا بە دەستی ئێوە سزایان دەدات و ڕیسوایان دەکات، و بەسەریاندا سەرتان دەخات، و سینەی گەلێکی بڕوادار ساڕێژ دەکات، و ڕقی دڵەکانیان لادەبات. و خوا تەوبە لە هەر کەسێک وەردەگرێت کە بیەوێت: و خوا زانای کاربەجێیە. یان وا دەزانن کە وازتان لێ دەهێنرێت، لە کاتێکدا خوا هێشتا ئەوانەتانی دەرنەخستووە کە تێدەکۆشن و جگە لە خوا و پێغەمبەرەکەی و بڕوادارانی کەس ناکەن بە هاوڕازی نزیک؟ و خوا ئاگادارە بەوەی دەیکەن. (٥–١٦)

بۆ هاوبەشدانەران نییە مزگەوتەکانی خوا ئاوەدان بکەنەوە لە کاتێکدا شایەتی لەسەر خۆیان دەدەن بە بێبڕوایی. ئەوانە کردەوەکانیان پووچ بووەتەوە، و بە هەمیشەیی لە ئاگردا دەمێننەوە. مزگەوتەکانی خوا تەنها ئەو کەسە ئاوەدانی دەکاتەوە کە بڕوای بە خوا و ڕۆژی دوایی هەیە، و نوێژ بەجێ دەهێنێت و زەکات دەدات، و جگە لە خوا لە کەس ناترسێت. جا بەڵکو ئەوانە لە ڕێنماییکراوان بن. ئایا ئاودانی حاجییان و ئاوەدانکردنەوەی مزگەوتی حەرامتان وەک (کردەوەی) ئەو کەسە داناوە کە بڕوای بە خوا و ڕۆژی دوایی هەیە و لە ڕێگای خوادا تێدەکۆشێت؟

لای خوا یەکسان نین. و خوا ڕێنمایی گەلی ستەمکاران ناکات. ئەوانەی بڕوایان هێنا و کۆچیان کرد و بە ماڵ و گیانیان لە ڕێگای خوادا تێکۆشان، لای خوا پلەیان زۆر بەرزترە. و هەر ئەوانەن سەرکەوتووان. پەروەردگاریان مژدەی میهرەبانییەک لە لایەن خۆیەوە و ڕەزامەندییان پێ دەدات، و باخەکانێک کە نازونیعمەتێکی بەردەوامیان تێیدا بۆ هەیە، بۆ هەتاهەتایە تێیدا دەمێننەوە. بەڕاستی پاداشتێکی گەورە لای خوایە. (١٧–٢٢)

ئەی بڕوادارانِ، باوکان و براکانتان مەکەن بە دۆست و پشتیوان ئەگەر بێبڕواییان لە بڕوا پێ خۆشتر بوو. و هەر کەسێک لە ئێوە بیانکات بە دۆست — ئەوانەن ستەمکاران. بڵێ: «ئەگەر باوکانتان، و کوڕانتان، و براکانتان، و هاوسەرانتان، و خزمانتان، و ئەو ماڵانەی بەدەستتان هێناوە، و ئەو بازرگانییەی لە کزبوونی دەترسن، و ئەو خانووانەی پێیان ڕازین، لای ئێوە خۆشەویستترن لە خوا و پێغەمبەرەکەی و تێکۆشان لە ڕێگای ئەودا، ئەوا چاوەڕێ بن تا خوا فەرمانی خۆی دەهێنێت.» و خوا ڕێنمایی گەلی لەڕێدەرچووان ناکات. بێگومان خوا لە زۆر مەیداندا یارمەتیی داون، و لە ڕۆژی حونەینیشدا، کاتێک زۆریی ژمارەتان سەرسامی کردن بەڵام هیچ سوودێکی پێ نەگەیاندن، و زەوی بەو هەموو فراوانییەیەوە لەسەرتان تەنگ بووەوە، پاشان پشتتان هەڵکرد و هەڵاتن. پاشان خوا ئارامیی خۆی نارده خوارەوە بەسەر پێغەمبەرەکەی و بەسەر بڕوادارانداِ، و سەربازانێکی نارده خوارەوە کە نەتاندەبینین، و ئەوانەی بێبڕوا بوون سزای دان: و ئەوەیە پاداشتی بێبڕوایان. پاشان خوا دوای ئەوە تەوبە لە هەر کەسێک وەردەگرێت کە بیەوێت: و خوا لێبوردەی میهرەبانە. (٢٣–٢٧)

ئەی بڕوادارانِ، بەڕاستی هاوبەشدانەران پیسن، کەواتە با دوای ئەم ساڵەیان نزیکی مزگەوتی حەرام نەکەونەوە. و ئەگەر لە هەژاری ترسان، ئەوا خوا لە فەزڵی خۆی دەوڵەمەندتان دەکات ئەگەر بیەوێت: بەڕاستی خوا زانای کاربەجێیە. لەگەڵ ئەوانە بجەنگن لە خاوەن کتێبەکان کە نە بڕوایان بە خوا هەیە و نە بە ڕۆژی دوایی، و ئەوە حەرام ناکەن کە خوا و پێغەمبەرەکەی حەرامیان کردووە، و شوێن ئایینی هەق ناکەون — تا بە دەستی خۆیان و بە ملکەچییەوە سەرانە (جزیە) دەدەن. جوولەکەکان دەڵێن: «عوزەیر کوڕی خوایە،» و گاورەکان دەڵێن: «مەسیح کوڕی خوایە.» ئەوە قسەی دەمیانە، لاسایی قسەی ئەوانە دەکەنەوە کە پێشتر بێبڕوا بوون. خوا لەناویان ببات! چۆن لادەدرێن! خوانەناسان و ڕاهیبەکانیان لە جیاتی خوا کردووە بە پەروەردگار، و مەسیحی کوڕی مەریەمیش؛ لە کاتێکدا فەرمانیان پێ نەکرابوو مەگەر تاکە پەرستراوێک بپەرستن — هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو. پاکی و بێگەردی بۆ ئەو لەوەی دەیکەن بە هاوبەشی! دەیانەوێت بە دەمیان ڕووناکیی خوا بکوژێننەوە، بەڵام خوا ڕازی نابێت مەگەر ڕووناکییەکەی تەواو بکات، هەرچەندە بێبڕوایان پێیان ناخۆش بێت. هەر ئەوە پێغەمبەرەکەی بە ڕێنمایی و ئایینی هەقەوە ناردووە، تا بەسەر هەموو ئایینێکدا زاڵی بکات، هەرچەندە هاوبەشدانەران پێیان ناخۆش بێت. ئەی بڕوادارانِ، بەڕاستی زۆرێک لە خوانەناسان و ڕاهیبەکان ماڵی خەڵکی بە ناهەق دەخۆن و لە ڕێگای خوا لایان دەدەن. و ئەوانەی زێڕ و زیو کۆگا دەکەن و لە ڕێگای خوادا ناییەخشن — مژدەی سزایەکی بەئازاریان پێ بدە، لەو ڕۆژەدا کە لە ئاگری دۆزەخدا داغ دەکرێت و ناوچەوان و تەنیشت و پشتیانی پێ داغ دەکرێت: «ئەمە ئەوەیە کە بۆ خۆتان کۆگاتان کردبوو — کەواتە ئەوە بچێژن کە کۆگاتان دەکرد!» (٢٨–٣٥)

بەڕاستی ژمارەی مانگەکان لای خوا دوازدە مانگە، لە کتێبی خوادا، لەو ڕۆژەوە کە ئاسمانەکان و زەویی دروست کرد؛ چواریان حەرامن. ئەوەیە ئایینی ڕاست و دروست، کەواتە لەو مانگانەدا ستەم لە خۆتان مەکەن. و بە گشتی لەگەڵ هاوبەشدانەران بجەنگن وەک چۆن ئەوان بە گشتی لەگەڵتان دەجەنگن، و بزانن کە خوا لەگەڵ پارێزکارانە. دواخستنی مانگی حەرام تەنها زیادکردنێکە لە بێبڕواییدا، ئەوانەی بێبڕوان پێی گومڕا دەکرێن: ساڵێک حەڵاڵی

دەکەن و ساڵێک حەرامی دەکەن، تا ژمارەی ئەو مانگانە ڕێک بخەن کە خوا حەرامی کردوون، ئیتر ئەوە حەڵاڵ بکەن کە خوا حەرامی کردووە. خراپیی کردەوەکانیان بۆ جوان کراوە. و خوا ڕێنمایی گەلی بێبڕوایان ناکات. (٣٦–٣٧)

ئەی بڕواداران، چیتانە کاتێک پێتان دەوترێت: «لە ڕێگای خوادا دەرچن،» خۆتان بە قورسی بە زەوییەوە دەنووسێنن؟ ئایا لە جیاتی دواڕۆژ بە ژیانی دنیا ڕازی بوون؟ خۆشیی ژیانی دنیا لە چاو دواڕۆژدا تەنها شتێکی کەمە. ئەگەر دەرنەچن، بە سزایەکی بەئازار سزاتان دەدات و گەلێکی دیکە لە جێگاتان دادەنێت، و هیچ زیانێکیشی پێ ناگەیەنن. و خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. ئەگەر یارمەتیی نەدەن، ئەوا بێگومان خوا یارمەتیی داوە: کاتێک ئەوانەی بێبڕوا بوون دەریان کرد، دووەمی دوو کەس بوو، کاتێک هەردووکیان لە ئەشکەوتەکەدا بوون، کاتێک بە هاوڕێکەی دەوت: «خەم مەخۆ؛ بەڕاستی خوا لەگەڵمانە.» جا خوا ئارامیی خۆی بەسەردا نارد و خوارەوە و بە سەربازانێک پشتگیریی کرد کە نەتاندەبینین، و وشەی ئەوانەی بێبڕوا بوون کردی بە نزمترین، لە کاتێکدا وشەی خوا هەر ئەوە بەرزترین. و خوا باڵادەستی کاربەجێیە. دەرچن، بە سووکی و بە قورسی، و بە ماڵ و گیانتان لە ڕێگای خوادا تێبکۆشن. ئەوە بۆ ئێوە باشترە، ئەگەر بزانن. ئەگەر دەستکەوتێکی نزیک و سەفەرێکی ئاسان بووایە، شوێنت دەکەوتن؛ بەڵام مەوداکە لایان دوور بوو. و سوێند بە خوا دەخۆن: «ئەگەر بمانتوانیایە، لەگەڵتان دەردەچووین،» خۆیان لەناو دەبەن؛ و خوا دەزانێت کە ئەوان درۆزنن. (٣٨–٤٢)

(ئەی پێغەمبەر) خوا لێت ببوورێت! بۆچی مۆڵەتت دان پێش ئەوەی بۆت ڕوون ببێتەوە کامیان ڕاستگۆن و درۆزنان بناسیت؟ ئەوانەی بڕوایان بە خوا و ڕۆژی دوایی هەیە داوای مۆڵەتت لێ ناکەن لەوەی بە ماڵ و گیانیان تێبکۆشن. و خوا بە پارێزکاران زانایە. تەنها ئەوانە داوای مۆڵەتت لێ دەکەن کە بڕوایان بە خوا و ڕۆژی دوایی نییە، و دڵەکانیان پڕە لە گومان، ئیتر لە گومانەکەیاندا ڕاڕان. و ئەگەر ویستبایان دەرچن، ئامادەکارییەکیان بۆ دەکرد. بەڵام خوا دەرچوونیانی پێ ناخۆش بوو، بۆیە پاشەکشەی پێ کردن، و وترا: «لەگەڵ دانیشتووواندا دانیشن.» ئەگەر لە نێوتاندا دەرچووبوونایە، جگە لە شێواوی هیچیان بۆ زیاد نەدەکردن، و بە پەلە لە نێوتاندا هاتوچۆیان دەکرد تا ئاژاوەتان تێدا بنێنەوە؛ و لە نێوتاندا کەسانێک هەن گوێیان بۆ دەگرن. و خوا بە ستەمکاران زانایە. بێگومان پێشتریش ویستیان ئاژاوە بنێنەوە، و کارەکانیان بۆ ئاوەژوو کردیت، تا هەق هات و فەرمانی خوا سەرکەوت، هەرچەندە پێیان ناخۆش بوو. و لە نێویاندا کەسێک هەیە دەڵێت: «مۆڵەتم بدە، و مەمخەرە تاقیکردنەوەوە.» ئاگادار بن، ئەوان خۆیان کەوتوونەتە ناو تاقیکردنەوەوە! و بێگومان دۆزەخ دەوری بێبڕوایانی داوە. ئەگەر چاکەیەکت تووش بێت، خەمباریان دەکات؛ بەڵام ئەگەر بەڵایەکت تووش بێت، دەڵێن: «ئێمە پێشتر وریایی خۆمان گرتبوو،» و بە دڵخۆشییەوە پشت هەڵدەکەن. بڵێ: «هیچمان تووش نابێت جگە لەوەی خوا بۆی نووسیوین. ئەو پشتیوانمانە؛ و با بڕواداران تەنها پشت بە خوا ببەستن.» بڵێ: «ئایا چاوەڕێی شتێک دەکەن بۆ ئێمە جگە لە یەکێک لە دوو چاکترینەکە؟ و ئێمەش چاوەڕێین کە خوا سزایەکتان تووش بکات لە لایەن خۆیەوە یان بە دەستی ئێمە. کەواتە چاوەڕێ بن — ئێمەش لەگەڵتان چاوەڕێین.» بڵێ: «بە خۆشی ببەخشن یان بە ناخۆشی، لێتان وەرناگیرێت، چونکە ئێوە گەلێکی لەڕێدەرچوون.» و هیچ شتێک ڕێگر نەبوو لەوەی بەخشینەکانیان لێ وەربگیرێت جگە لەوەی بێبڕوا بوون بە خوا و پێغەمبەرەکەی، و نایەنە نوێژ مەگەر بە تەمبەڵی، و نابەخشن مەگەر بە دڵناخۆشی. کەواتە با نە ماڵەکانیان و نە منداڵەکانیان سەرسامت نەکەن. خوا تەنها دەیەوێت لە ژیانی دنیادا بەوانە سزایان بدات، و گیانیان دەرچێت لە کاتێکدا بێبڕوان. (٤٣–٥٥)

و سوێند بە خوا دەخۆن کە ئەوان لە ئێوەن، بەڵام لە ئێوە نین؛ بەڵکو گەلێکن دەترسن. ئەگەر پەناگایەک یان ئەشکەوتێک یان هەر کونێکیان دەست بکەوتایە کە خۆیانی تێ بخزێنن، بە هەڵاتن ڕوویان تێ دەکرد. و لە نێویاندا هەندێک هەن دەربارەی خێرەکان (زەکات) تانەت لێ دەدەن: ئەگەر بەشیان لێ بدرێت ڕازی دەبن، بەڵام ئەگەر بەشیان لێ نەدرێت، دەستبەجێ تووڕە دەبن. و خۆزگە ئەوان ڕازی دەبوون بەوەی خوا و پێغەمبەرەکەی پێیان داوە و دەیانوت: «خوامان بەسە؛ خوا لە فەزڵی خۆی پێمان دەدات، و پێغەمبەرەکەشی؛ ئێمە تەنها ئارەزوومەندی خواین.» زەکات تەنها بۆ هەژاران و نەداران، و ئەوانەی کاری لەسەر دەکەن، و ئەوانەی دڵیان ڕادەکێشرێت، و بۆ ئازادکردنی بەندە، و قەرزاران، و لە ڕێگای خوادا، و بۆ ڕێبوارە — فەرزێکە لە لایەن خواوە. و خوا زانای کاربەجێیە. (٥٦–٦٠)

و لە نێویاندا ئەوانە هەن کە ئازاری پێغەمبەر دەدەن، و دەڵێن: «ئەو هەر گوێیە.» بڵێ: «گوێی خێرە بۆ ئێوە: بڕوای بە خوا هەیە و بڕوا بە بڕوادارانی دەکات، و میهرەبانییە بۆ ئەوانەتان کە بڕوایان هێناوە.» و ئەوانەی ئازاری پێغەمبەری خوا دەدەن سزایەکی بەئازاریان بۆ هەیە. سوێندتان بۆ دەخۆن بە خوا تا ڕازیتان بکەن؛ بەڵام خوا و پێغەمبەرەکەی شایستەترن ڕازیی بکەن، ئەگەر بڕوادارن. ئایا نازانن کە هەر کەسێک دژایەتیی خوا و پێغەمبەرەکەی بکات ئاگری دۆزەخی بۆ هەیە، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێنێتەوە؟ ئەوەیە ڕیسواییی گەورە. (٦١–٦٣)

دووڕووەکان دەترسن سوورەتێک لە دژیان بنێردرێتە خوارەوە، کە هەواڵیان پێ بدات بەوەی لە دڵەکانیاندایە. بڵێ: «گاڵتە بکەن: بێگومان خوا ئەوە دەردەخات کە لێی دەترسن.» و ئەگەر لێیان بپرسیت، دەڵێن: «ئێمە تەنها قسەی بێمانامان دەکرد و یاریمان دەکرد.» بڵێ: «ئایا بە خوا و ئایەتەکانی و پێغەمبەرەکەی گاڵتەتان دەکرد؟» بیانوو مەهێننەوە: بێگومان دوای بڕواهێنانتان بێبڕوا بوون. ئەگەر لە دەستەیەکتان ببوورین، دەستەیەکی دیکە سزا دەدەین، چونکە تاوانبار بوون. دووڕووەکان، پیاوان و ژنان، هەموویان لە یەکن: فەرمان بە خراپە دەدەن و ڕێگری لە چاکە دەکەن، و دەستیان دەنووقێنن. خوایان لەبیر کرد، ئەویش ئەوانی لەبیر کرد. بەڕاستی دووڕووەکان — هەر ئەوانەن لەڕێدەرچووان. خوا بەڵێنی ئاگری دۆزەخی داوە بە دووڕووەکان، پیاوان و ژنان، و بە بێبڕوایان، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. ئەوەیان بەسە. و خوا نەفرەتی لێ کردوون، و سزایەکی بەردەوامیان بۆ هەیە. وەک ئەوانەی پێش ئێوە: لە ئێوە بەهێزتر بوون، و ماڵ و منداڵیان زیاتر بوو. جا بەشی خۆیان خۆشییان بینی، و ئێوەش بەشی خۆتان خۆشیتان بینی وەک چۆن ئەوانەی پێش ئێوە بەشی خۆیان خۆشییان بینی؛ و ئێوەش لە قسەی پووچدا ڕۆچوون وەک چۆن ئەوان ڕۆچوون. ئەوانە کردەوەکانیان لە دنیا و دواڕۆژدا پووچ بووەتەوە، و هەر ئەوانەن زیانمەندان. ئایا هەواڵی ئەوانەی پێش خۆیانیان پێ نەگەیشتووە — گەلی نووح و عاد و سەموود، و گەلی ئیبراهیم، و خەڵکی مەدیەن و شارە سەرەوژێرکراوەکان؟ پێغەمبەرانیان بە بەڵگە ڕوونەکانەوە بۆیان هاتن. جا خوا ستەمی لێ نەدەکردن؛ بەڵکو خۆیان ستەمیان لە خۆیان دەکرد. (٦٤–٧٠)

و بڕوادارانی، پیاوان و ژنان، پشتیوانی یەکترن: فەرمان بە چاکە دەدەن و ڕێگری لە خراپە دەکەن، و نوێژ بەجێ دەهێنن و زەکات دەدەن، و گوێڕایەڵی خوا و پێغەمبەرەکەی دەبن. ئەوانە خوا بەزەیی پێیاندا دێتەوە. بەڕاستی خوا باڵادەستی کاربەجێیە. خوا بەڵێنی داوە بە بڕوادارانی، پیاوان و ژنان، باخەکانێک کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە، و خانووی پاک و خۆش لە باخەکانی نەمریدا؛ و ڕەزامەندیی خوا لە هەمووی گەورەتر. ئەوەیە سەرکەوتنی گەورە. (٧١–٧٢)

ئەی پێغەمبەر، لە دژی بێبڕوایان و دووڕووەکان تێبکۆشە، و لەگەڵیان توند بە. جێگایان دۆزەخە — و چەند خراپە ئەو سەرەنجامە. سوێند بە خوا دەخۆن کە هیچیان نەوتووە، لە کاتێکدا بێگومان وشەی بێبڕواییان وت و دوای موسڵمانبوونیان بێبڕوا بوون؛ و بڕیاری شتێکیان دا کە پێی نەگەیشتن. و هیچ شتێکیان پێ ناخۆش نەبوو جگە لەوەی خوا و پێغەمبەرەکەی لە فەزڵی خۆی دەوڵەمەندیان کردن. جا ئەگەر تەوبە بکەن، بۆ خۆیان باشترە؛ بەڵام ئەگەر پشت هەڵبکەن، خوا لە دنیا و دواڕۆژدا بە سزایەکی بەئازار سزایان دەدات، و لە زەویدا نە پشتیوانێکیان دەبێت و نە یارمەتیدەرێک. (٧٣–٧٤)

و لە نێویاندا هەندێک هەن پەیمانیان بە خوا دا: «ئەگەر لە فەزڵی خۆی پێمان ببەخشێت، بێگومان خێر دەکەین و لە چاکەکاران دەبین.» بەڵام کاتێک لە فەزڵی خۆی پێی بەخشین، ڕەزیلییان پێ کرد و بە ڕووەرگێڕانەوە پشتیان هەڵکرد. جا لە ئەنجامدا دووڕوویی خستە دڵەکانیانەوە تا ئەو ڕۆژەی پێی دەگەن، بەهۆی ئەوەی بەڵێنەکەیان بۆ خوا شکاند و بەهۆی ئەوەی درۆیان دەکرد. ئایا نازانن کە خوا نهێنی و چرپەکانیان دەزانێت، و کە خوا زانای هەموو نادیارەکانە؟ ئەوانەی تانە دەدەن لەو بڕوادارانەی بە خۆبەخشانە خێر دەکەن، و لەوانەش کە جگە لە ڕەنجی خۆیان هیچیان نییە، و گاڵتەیان پێ دەکەن — خوا گاڵتەکەیان بەسەر خۆیاندا دەگێڕێتەوە، و سزایەکی بەئازاریان بۆ هەیە. داوای لێخۆشبوونیان بۆ بکەیت یان داوای لێخۆشبوونیان بۆ نەکەیت: تەنانەت ئەگەر حەفتا جاریش داوای لێخۆشبوونیان بۆ بکەیت، خوا لێیان خۆش نابێت. ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە بێبڕوا بوون بە خوا و پێغەمبەرەکەی؛ و خوا ڕێنمایی گەلی لەڕێدەرچووان ناکات. (٧٥–٨٠)

ئەوانەی دوا خران دڵخۆش بوون بە دانیشتنیان لە دوای پێغەمبەری خوا، و پێیان ناخۆش بوو بە ماڵ و گیانیان لە ڕێگای خوادا تێبکۆشن. و وتیان: «لەم گەرمایەدا دەرمەچن.» بڵێ: «ئاگری دۆزەخ گەرمترە» — ئەگەر تێبگەیشتنایە. کەواتە با کەمێک پێبکەنن؛ و زۆر دەگرین، وەک پاداشتی ئەوەی بەدەستیان دەهێنا. جا ئەگەر خوا گەڕاندیتەوە بۆ لای دەستەیەک لەوان و داوای مۆڵەتیان لێ کردیت بۆ دەرچوون، بڵێ: «هەرگیز لەگەڵ من دەرناچن، و لەگەڵ من لە دژی هیچ دوژمنێک ناجەنگن. ئێوە یەکەم جار بە دانیشتن ڕازی بوون، کەواتە ئێستاش لەگەڵ بەجێماواندا دانیشن.» (٨١–٨٣)

و هەرگیز نوێژ لەسەر هیچ کامیان مەکە کە دەمرێت، و لەسەر گۆڕەکەشی مەوەستە: ئەوان بێبڕوا بوون بە خوا و پێغەمبەرەکەی، و بە لەڕێدەرچوویی مردن. و با نە ماڵەکانیان و نە منداڵەکانیان سەرسامت نەکەن. خوا تەنها دەیەوێت لە دنیادا بەوانە سزایان بدات، و گیانیان دەرچێت لە کاتێکدا بێبڕوان. و کاتێک سوورەتێک دەنێردرێتە خوارەوە کە: «بڕوا بە خوا بهێنن و لەگەڵ پێغەمبەرەکەیدا تێبکۆشن،» خاوەن تواناکانیان داوای مۆڵەتت لێ دەکەن، و دەڵێن: «وازمان لێ بهێنە با لەگەڵ دانیشتووواندا بین.» ڕازی بوون بەوەی لەگەڵ ئەو ژنانەدا بن کە لە دواوە دەمێننەوە. و مۆر نراوە بەسەر دڵەکانیاندا، بۆیە تێناگەن. بەڵام پێغەمبەر و ئەوانەی لەگەڵی بڕوایان هێناوە بە ماڵ و گیانیان تێدەکۆشن. هەموو چاکەکان بۆ ئەوانە، و هەر ئەوانەن سەرفرازان. خوا باخەکانێکی بۆ ئامادە کردوون کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. ئەوەیە سەرکەوتنی گەورە. (٨٤–٨٩)

و هەندێک لە عەرەبە دەشتەکییەکان بە بیانووەوە هاتن، تا مۆڵەتیان پێ بدرێت، و ئەوانەش دانیشتن کە درۆیان لەگەڵ خوا و پێغەمبەرەکەی کرد. بەم زووانە سزایەکی بەئازار بەر ئەوانەیان دەکەوێت کە بێبڕوان. هیچ گوناهێک لەسەر لاوازان نییە، و نە لەسەر نەخۆشان، و نە لەسەر ئەوانەی هیچیان نییە ببەخشن، بە مەرجێک بۆ خوا و

پێغەمبەرەکەی دڵسۆز بن. هیچ ڕێگایەکی لۆمە لەسەر چاکەکاران نییە: و خوا لێبوردەی میهرەبانە. و نە لەسەر ئەوانەش کە هاتنە لات تا سواریان بکەیت، و کاتێک وتت: «هیچ شتێک نادۆزمەوە سوارتان بکەم،» گەڕانەوە و چاوەکانیان فرمێسکی لێ دەڕژا، لە خەمی ئەوەی هیچیان نییە ببەخشن. ڕێگای لۆمە تەنها لەسەر ئەوانەیە کە داوای مۆڵەتت لێ دەکەن لە کاتێکدا دەوڵەمەندن. ڕازی بوون بەوەی لەگەڵ ئەو ژنانەدا بن کە لە دواوە دەمێننەوە. و خوا مۆری ناوە بەسەر دڵەکانیاندا، بۆیە نازانن. (٩٠–٩٣)

بیانووتان بۆ دەهێننەوە کاتێک دەگەڕێنەوە لایان. بڵێ: «بیانوو مەهێننەوە؛ بڕواتان پێ ناکەین. بێگومان خوا لە هەواڵەکانتان ئاگاداری کردووین. و خوا کردەوەکانتان دەبینێت، و پێغەمبەرەکەشی؛ پاشان دەگێڕدرێنەوە بۆ لای زانای نادیار و ئاشکرا، و هەواڵتان پێ دەدات بەوەی دەتانکرد.» سوێندتان بۆ دەخۆن بە خوا کاتێک دەگەڕێنەوە لایان، تا وازیان لێ بهێنن. کەواتە وازیان لێ بهێنن: بەڕاستی ئەوان پیسن، و جێگایان دۆزەخە، وەک پاداشتی ئەوەی بەدەستیان دەهێنا. سوێندتان بۆ دەخۆن تا لێیان ڕازی بن؛ بەڵام تەنانەت ئەگەر ئێوەش لێیان ڕازی بن، ئەوا خوا لە گەلی لەڕێدەرچووان ڕازی نابێت. (٩٤–٩٦)

عەرەبە دەشتەکییەکان لە بێبڕوایی و دووڕوویيدا سەرسەختترن، و شایستەترن بەوەی سنوورەکانی ئەوە نەزانن کە خوا بۆ پێغەمبەرەکەی ناردوویەتە خوارەوە. و خوا زانای کاربەجێیە. و لە عەرەبە دەشتەکییەکان هەندێک هەن ئەوەی دەیبەخشن بە باج و زیانی دادەنێن، و چاوەڕێی گەردشی ڕۆژگار دەکەن لە دژتان. گەردشی خراپ لەسەر خۆیان بێت! و خوا بیسەری زانایە. و لە عەرەبە دەشتەکییەکان هەندێکیش هەن بڕوایان بە خوا و ڕۆژی دوایی هەیە، و ئەوەی دەیبەخشن بە هۆکاری نزیکبوونەوە لە خوا و بەدەستهێنانی نزای پێغەمبەری دادەنێن. ئاگادار بن، بەڕاستی ئەوە هۆکاری نزیکبوونەوەیە بۆیان: خوا دەیانخاتە ناو میهرەبانیی خۆیەوە. بەڕاستی خوا لێبوردەی میهرەبانە. (٩٧–٩٩)

و پێشەنگە یەکەمینەکان لە کۆچەران (موهاجیران) و پشتیوانان (ئەنسار)، و ئەوانەی بە چاکە شوێنیان کەوتن: خوا لێیان ڕازییە و ئەوانیش لێی ڕازین. و باخەکانێکی بۆ ئامادە کردوون کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، بۆ هەتاهەتایە تێیدا دەمێننەوە. ئەوەیە سەرکەوتنی گەورە. (١٠٠)

و لەو عەرەبە دەشتەکییانەی دەوروبەرتان دووڕوو هەن، و لە خەڵکی مەدینەش؛ لە دووڕوویيدا ڕۆچوون. تۆ نایانناسیت؛ ئێمە دەیانناسین. دوو جار سزایان دەدەین، پاشان دەگێڕدرێنەوە بۆ سزایەکی گەورە. و کەسانێکی دیکەش هەن دانیان بە گوناهەکانیاندا ناوە، کردەوەیەکی چاکیان لەگەڵ یەکێکی دیکەی خراپ تێکەڵ کردووە. بەڵکو خوا تەوبەیان لێ وەربگرێت: بەڕاستی خوا لێبوردەی میهرەبانە. لە ماڵەکانیان خێرێک وەربگرە کە پێی پاکیان بکەیتەوە و خاوێنیان بکەیتەوە، و نزایان بۆ بکە: بەڕاستی نزای تۆ ئارامییە بۆیان. و خوا بیسەری زانایە. ئایا نازانن کە هەر خوایە تەوبە لە بەندەکانی وەردەگرێت و خێرەکان وەردەگرێت، و کە هەر خوایە تەوبەوەرگری میهرەبان؟ و بڵێ: «کار بکەن! خوا کردەوەکانتان دەبینێت، و پێغەمبەرەکەی و بڕوادارانیش. پاشان دەگێڕدرێنەوە بۆ لای زانای نادیار و ئاشکرا، و هەواڵتان پێ دەدات بەوەی دەتانکرد.» و کەسانێکی دیکەش هەن کارەکەیان بۆ فەرمانی خوا دوا خراوە: یان سزایان دەدات یان تەوبەیان لێ وەردەگرێت. و خوا زانای کاربەجێیە. (١٠١–١٠٦)

و ئەوانەش هەن کە مزگەوتێکیان دروست کرد بۆ زیانگەیاندن و بێبڕوایی، و بۆ دووبەرەکی نانەوە لە نێوان بڕوادارانداء، و وەک بنکەیەک بۆ ئەو کەسەی پێشتر جەنگی لەگەڵ خوا و پێغەمبەرەکەی کردبوو. و بێگومان

سوێند دەخۆن: «جگە لە چاکە هیچ مەبەستێکمان نەبوو»؛ بەڵام خوا شایەتی دەدات کە ئەوان درۆزنن. هەرگیز تێیدا بۆ نوێژ مەوەستە. مزگەوتێک کە لە یەکەم ڕۆژەوە لەسەر پارێزکاری بنیات نراوە شایستەترە کە تێیدا بوەستیت. تێیدا پیاوانێک هەن کە حەز دەکەن پاک ببنەوە؛ و خوا پاکبوونی خۆش دەوێت. جا کامیان باشترە: ئەو کەسەی بیناکەی لەسەر پارێزکاری و ڕەزامەندیی خوا بنیات ناوە، یان ئەو کەسەی بیناکەی لەسەر لێواری کەندێکی ڕووخاو بنیات ناوە، ئیتر لەگەڵیدا ڕووخایە ناو ئاگری دۆزەخ؟ و خوا ڕێنمایی گەلی ستەمکاران ناکات. ئەو بینایەی دروستیان کردووە هەر بە مایەی گومان لە دڵەکانیاندا دەمێنێتەوە، تا دڵەکانیان پارچە پارچە دەبێت. و خوا زانای کاربەجێیە. (١٠٧–١١٠)

بەڕاستی خوا گیان و ماڵی بڕوادارانی لێیان کڕیوە بەوەی بەهەشتیان بۆ هەیە: لە ڕێگای خوادا دەجەنگن، جا دەکوژن و دەکوژرێن — بەڵێنێکی ڕاستە لەسەر خۆی، لە تەورات و ئینجیل و قورئاندا. و کێ لە خوا بەوەفاترە بە پەیمانەکەی؟ کەواتە دڵخۆش بن بەو مامەڵەیەی لەگەڵیدا کردووتانە: و ئەوەیە سەرکەوتنی گەورە. ئەوانەن تەوبەکاران، و پەرستشکاران، و سوپاسگوزاران، و گەڕیدەکان (لە پێناو ئەودا)، و ڕکووعبەران، و کڕنووشبەران، و فەرماندەران بە چاکە و ڕێگرانی خراپە، و پارێزەرانی سنوورەکانی خوا. و مژدە بدە بە بڕواداران. (١١١–١١٢)

بۆ پێغەمبەر و ئەوانەی بڕوایان هێناوە نییە داوای لێخۆشبوون بۆ هاوبەشدانەران بکەن، تەنانەت ئەگەر خزمی نزیکیش بن، دوای ئەوەی بۆیان ڕوون بووەوە کە ئەوان هاوەڵانی دۆزەخن. و داوای لێخۆشبوونی ئیبراهیم بۆ باوکی تەنها لەبەر بەڵێنێک بوو کە پێی دابوو؛ بەڵام کاتێک بۆی ڕوون بووەوە کە ئەو دوژمنی خوایە، خۆی لێ بێبەری کرد. بەڕاستی ئیبراهیم زۆر دڵنەرم و لەسەرخۆ بوو. و خوا هەرگیز گەلێک گومڕا ناکات دوای ئەوەی ڕێنمایی کردوون تا بۆیان ڕوون نەکاتەوە لە چی خۆیان بپارێزن. بەڕاستی خوا بە هەموو شتێک زانایە. بەڕاستی مولکی ئاسمانەکان و زەوی هەر بۆ خوایە؛ ژیان دەبەخشێت و دەمرێنێت. و جگە لە خوا نە پشتیوانێکتان هەیە و نە یارمەتیدەرێک. (١١٣–١١٦)

بێگومان خوا تەوبەی وەرگرت لە پێغەمبەر، و لەو کۆچەران و پشتیوانانەی کە لە کاتی تەنگانەدا شوێنی کەوتن، دوای ئەوەی خەریک بوو دڵی دەستەیەک لەوان لابدات. پاشان تەوبەی لێ وەرگرتن: بەڕاستی ئەو بەرامبەریان زۆر دڵسۆز و میهرەبانە. و لەو سێ کەسەش کە دوا خران: تا کاتێک زەوی بەو هەموو فراوانییەیەوە لەسەریان تەنگ بووەوە، و دەروونی خۆشیان لەسەریان تەنگ بوو، و زانییان کە هیچ پەناگایەک لە خوا نییە مەگەر بۆ لای خۆی، پاشان تەوبەی لێ وەرگرتن تا تەوبە بکەن. بەڕاستی هەر خوایە تەوبەوەرگری میهرەبان. (١١٧–١١٨)

ئەی بڕواداران، لە خوا بترسن، و لەگەڵ ڕاستگۆیاندا بن. بۆ خەڵکی مەدینە و ئەو عەرەبە دەشتەکییانەی دەوروبەریان نەبوو لە پێغەمبەری خوا دوا بکەون، و نە گیانی خۆیان لە گیانی ئەو پێ خۆشتر بێت. ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە هیچ تینوێتی و ماندوێتی و برسێتییەکیان لە ڕێگای خوادا تووش نابێت، و هیچ هەنگاوێک نانێن کە بێبڕوایان تووڕە بکات، و هیچ دەستکەوتێک لە دوژمن بەدەست ناهێنن، مەگەر کردەوەیەکی چاکیان پێ بۆ دەنووسرێت. بەڕاستی خوا پاداشتی چاکەکاران بەفیڕۆ نادات. و هیچ شتێک نابەخشن، بچووک بێت یان گەورە، و هیچ دۆڵێک نابڕن، مەگەر بۆیان دەنووسرێت، تا خوا بە باشترینی ئەوەی دەیانکرد پاداشتیان بداتەوە. (١١٩–١٢١)

و بۆ بڕواداران نییە هەموویان پێکەوە دەرچن. جا بۆچی لە هەر دەستەیەکیان کۆمەڵێک دەرناچن تا لە ئایینداشارەزا ببن، و تا گەلەکەیان ئاگادار بکەنەوە کاتێک دەگەڕێنەوە لایان، بەڵکو وریا بن؟ ئەی بڕواداران، لەگەڵ ئەو بێبڕوایانە بجەنگن کە لێتان نزیکن، و با تووندییەک لە ئێوەدا ببینن. و بزانن کە خوا لەگەڵ پارێزکارانە. (١٢٢–١٢٣)

و هەر کاتێک سوورەتێک دەنێردرێتە خوارەوە، هەندێکیان دەڵێن: «ئەمە بڕوای کامتانی زیاد کرد؟» جا ئەوانەی بڕوایان هێناوە، بڕوای زیاد کردن، و دڵخۆش دەبن. بەڵام ئەوانەی لە دڵیاندا نەخۆشی هەیە، پیسییەکی لەسەر پیسییەکەیان بۆ زیاد کردن، و بە بێبڕوایی مردن. ئایا نابینن کە هەموو ساڵێک جارێک یان دوو جار تاقی دەکرێنەوە؟ کەچی نە تەوبە دەکەن و نە پەند وەردەگرن. و هەر کاتێک سوورەتێک دەنێردرێتە خوارەوە، تەماشای یەکتر دەکەن: «ئایا کەس دەتانبینێت؟» پاشان خۆیان دەدزنەوە. خوا دڵەکانیانی لاداوە، چونکە ئەوان گەلێکن تێناگەن. (١٢٤–١٢٧)

بێگومان پێغەمبەرێکتان لە خۆتان بۆ هاتووە. ئەوەی ئێوە ناڕەحەت دەکات لەسەری قورسە؛ زۆر بە پەرۆشە بۆتان، و بەرامبەر بە بڕواداران دڵسۆز و میهرەبانە. بەڵام ئەگەر پشتیان هەڵکرد، بڵێ: «خوام بەسە. هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو. پشتم بەو بەستووە، و ئەو پەروەردگاری عەرشی مەزنە.» (١٢٨–١٢٩)

١٠. یوونس (یوونس)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەلیف، لام، ڕا. ئەمانە ئایەتەکانی کتێبی پڕ داناییین. ئایا بۆ خەڵکی جێگای سەرسوڕمانە کە وەحیمان بۆ پیاوێک لە خۆیان ناردووە: «خەڵکی ئاگادار بکەوە، و مژدە بدە بەوانەی بڕوایان هێناوە کە پێگەیەکی ڕاستیان لای پەروەردگاریان هەیە»؟ بێبڕوایان دەڵێن: «بەڕاستی ئەمە جادووگەرێکی ئاشکرایە.» (١–٢)

بەڕاستی پەروەردگارتان ئەو خوایەیە کە ئاسمانەکان و زەویی لە شەش قۆناغ (ڕۆژ)دا دروست کرد و پاشان لەسەر عەرش جێگیر بوو، هەموو کاروبارێک بەڕێوە دەبات. هیچ تکاکارێک نییە مەگەر دوای مۆڵەتی ئەو. ئا ئەمەیە خوا، پەروەردگارتان: کەواتە بیپەرستن. ئایا پەند وەرناگرن؟ گەڕانەوەی هەمووتان بۆ لای ئەوە — بەڵێنی خوا ڕاستە. ئەو دروستکردن دەست پێ دەکات و پاشان دووبارەی دەکاتەوە، تا بە دادپەروەری پاداشتی ئەوانە بداتەوە کە بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە. بەڵام ئەوانەی بێبڕوان، خواردنەوەیەکیان لە ئاوی کوڵاو بۆ هەیە و سزایەکی بەئازار بەهۆی بێبڕواییەکەیانەوە. (٣–٤)

هەر ئەوە خۆری کردووە بە درەوشاوە و مانگی بە ڕووناکی، و چەند قۆناغێکی بۆ داناوە، تا ژمارەی ساڵەکان و ژماردنی کات بزانن. خوا ئەمەی دروست نەکردووە مەگەر بە هەق. ئایەتەکان بە وردی ڕوون دەکاتەوە بۆ گەلێک کە دەزانن. بەڕاستی لە بەدوای یەکدا هاتنی شەو و ڕۆژدا، و لە هەموو ئەوەی خوا لە ئاسمانەکان و زەویدا دروستی کردووە، نیشانە هەن بۆ گەلێک کە پارێزکارن. بەڕاستی ئەوانەی هیوای گەیشتن بە ئێمەیان نییە، و بە ژیانی دنیا ڕازی بوون و پێی ئارام بوون، و ئەوانەی لە نیشانەکانمان بێئاگان — ئەوانە جێگایان ئاگرە، بەهۆی ئەوەی بەدەستیان دەهێنا. بەڕاستی ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە — پەروەردگاریان بەهۆی بڕواکەیانەوە ڕێنماییان دەکات؛ ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات لە باخەکانی نازونیعمەتدا. نزایان لەوێدا ئەوەیە: «پاکی و بێگەردی بۆ تۆ، خوایە!» و سڵاویان لەوێدا: «سڵاو!»؛ و کۆتایی نزایان: «هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ خوایە، پەروەردگاری جیهانیان.» (٥–١٠)

و ئەگەر خوا پەلەی لە خراپە بکردایە بۆ خەڵکی وەک چۆن ئەوان پەلە لە چاکە دەکەن، ئەوا ماوەکەیان بۆ تەواو دەکرا. بەڵام ئەوانەی هیوای گەیشتن بە ئێمەیان نییە وازیان لێ دەهێنین لە سەرکەشییەکەیاندا بە کوێرانە سەرگەردان بن. و کاتێک زیانێک تووشی مرۆڤ دەبێت، هاوارمان بۆ دەکات، بە ڕاکشاوی لەسەر تەنیشتی، یان بە دانیشتنەوە، یان بە پێوە؛ بەڵام کاتێک زیانەکەیمان لەسەر لابرد، تێدەپەڕێت وەک ئەوەی هەرگیز هاواری بۆ نەکردبین بۆ زیانێک کە تووشی بووبوو. ئا بەو شێوەیە ئەوەی زیادەڕەوان دەیکەن بۆیان جوان کراوە. و بێگومان چەندین نەوەمان پێش ئێوە لەناو برد کاتێک ستەمیان کرد: پێغەمبەرانیان بە بەڵگە ڕوونەکانەوە بۆیان هاتن، بەڵام بڕوایان نەدەهێنا. ئا بەو شێوەیە سزای گەلی تاوانباران دەدەینەوە. پاشان لە دوای ئەوان ئێوەمان کرد بە جێنشین لە زەویدا، تا ببینین چۆن ڕەفتار دەکەن. (١١–١٤)

و کاتێک ئایەتە ڕوونەکانمان بەسەریاندا دەخوێنرێتەوە، ئەوانەی هیوای گەیشتن بە ئێمەیان نییە دەڵێن: «قورئانێکی جگە لەمە بهێنە، یان بیگۆڕە.» بڵێ: «بۆ من نییە لە خۆمەوە بیگۆڕم. من تەنها شوێن ئەوە دەکەوم کە بۆم وەحی دەکرێت. من دەترسم، ئەگەر سەرپێچیی پەروەردگارم بکەم، لە سزای ڕۆژێکی گەورە.» بڵێ: «ئەگەر خوا

بیویستایە، بەسەرتاندا نەمدەخوێندەوە، و ئەویش ئاگاداری نەدەکردن لێی. بێگومان من پێش ئەمە تەمەنێک لە نێوتاندا ژیاوم. ئایا ژیری بەکار ناهێنن؟» (١٥–١٦)

جا کێ ستەمکارترە لەو کەسەی درۆ بە ناوی خواوە هەڵدەبەستێت یان ئایەتەکانی بە درۆ دەخاتەوە؟ بەڕاستی تاوانباران سەرفراز نابن. و جگە لە خوا شتێک دەپەرستن کە نە زیانیان پێ دەگەیەنێت و نە سوود، و دەڵێن: «ئەمانە تکاکاری ئێمەن لای خوا.» بڵێ: «ئایا هەواڵی شتێک بە خوا دەدەن کە نایزانێت لە ئاسمانەکان و نە لە زەویدا؟» پاکی و بێگەردی بۆ ئەو! و زۆر بەرزترە لەوەی دەیکەن بە هاوبەشی. و خەڵکی تەنها یەک ئوممەت بوون؛ پاشان جیاوازییان تێ کەوت. و ئەگەر وشەیەک نەبووایە کە پێشتر لە پەروەردگارتەوە تێپەڕیوە، ئەوا لە نێوانیاندا بڕیار دەدرا دەربارەی ئەوەی جیاوازییان تێدا هەیە. و دەڵێن: «بۆچی نیشانەیەکی لە پەروەردگارییەوە بۆ نەنێردراوەتە خوارەوە؟» بڵێ: «نادیار تەنها بۆ خوایە. کەواتە چاوەڕێ بن: منیش لەگەڵتان چاوەڕێم.» و کاتێک میهرەبانییەک بە خەڵکی دەچێژین دوای ناخۆشییەک کە تووشیان بووە، دەستبەجێ دەست دەکەن بە پیلانگێڕان لە دژی ئایەتەکانمان. بڵێ: «خوا لە تەگبیردا خێراترە.» بەڕاستی نێردراوەکانمان هەموو ئەوە دەنووسن کە پیلانی بۆ دەگێڕن. (١٧–٢١)

هەر ئەوە لە وشکانی و دەریادا دەتانگێڕێت، تا کاتێک لە کەشتییەکاندا دەبن و بە بایەکی خۆش دەیانبات، و پێی دڵخۆش دەبن، بایەکی توندی بۆ دێت، و شەپۆل لە هەموو لایەکەوە بۆیان دێت، و وا دەزانن کە دەوریان دراوە. ئینجا هاوار دەکەنە خوا، بە دڵسۆزی لە ئایینیدا بۆی: «ئەگەر لەمە ڕزگارمان بکەیت، بێگومان لە سوپاسگوزاران دەبین.» کەچی کاتێک ڕزگاری کردن، دەستبەجێ بە ناهەق لە زەویدا سەرکەشی دەکەن. ئەی خەڵکینە، سەرکەشییەکەتان تەنها لە دژی خۆتانە — خۆشییەکی کەمی ژیانی دنیایە؛ پاشان گەڕانەوەتان بۆ لای ئێمەیە، و هەواڵتان پێ دەدەین بەوەی دەتانکرد. (٢٢–٢٣)

نموونەی ژیانی دنیا تەنها وەک ئاوێکە کە لە ئاسمانەوە دەیبارێنین، جا ڕووەکی زەوی، لەوەی خەڵکی و ئاژەڵ دەیخۆن، پێی تێکەڵ دەبێت، تا کاتێک زەوی جوانیی خۆی وەرگرت و ڕازایەوە، و خەڵکەکەی وایان زانی کە دەسەڵاتیان بەسەریدا هەیە، فەرمانی ئێمەی بە شەو یان بە ڕۆژ بۆ دێت، و دەیکەین بە دروێنەکراو، وەک ئەوەی دوێنێ هەر نەبووبێت. ئا بەو شێوەیە ئایەتەکان بە وردی ڕوون دەکەینەوە بۆ گەلێک کە بیر دەکەنەوە. (٢٤)

و خوا بانگ دەکات بۆ ماڵی ئاشتی، و هەر کەسێک بیەوێت ڕێنمایی دەکات بۆ ڕێگایەکی ڕاست. بۆ ئەوانەی چاکەیان کردووە باشترین پاداشت هەیە، و زیاتریش. نە تاریکی و نە سووکی ڕوویان داناپۆشێت. ئەوانە هاوەڵانی بەهەشتن، و بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. بەڵام ئەوانەی خراپەیان بەدەست هێناوە، پاداشتی خراپەیەک بە ئەندازەی خۆیەتی، و سووکی دایاندەپۆشێت. کەسیان نییە لە خوا بیانپارێزێت: وەک ئەوەی ڕوویان بە پارچەیەک لە تاریکیی شەو داپۆشرابێت. ئەوانە هاوەڵانی ئاگرن، و بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. (٢٥–٢٧)

و ئەو ڕۆژەی هەموویان کۆ دەکەینەوە، پاشان بەوانە دەڵێین کە هاوبەشیان بۆ خوا داناوە: «لە جێگای خۆتان بوەستن، خۆتان و هاوبەشەکانتان.» ئینجا لە یەکتریان جیا دەکەینەوە، و هاوبەشەکانیان دەڵێن: «ئێوە ئێمەتان نەدەپەرست.» «خوا بەسە وەک شایەت لە نێوان ئێمە و ئێوەدا: ئێمە بە تەواوی بێئاگا بووین لە پەرستنەکەتان.» لەوێدا هەموو کەسێک ئەوە تاقی دەکاتەوە کە پێشی خستووە. و دەگێڕدرێنەوە بۆ لای خوا، پشتیوانی ڕاستەقینەیان، و ئەوەی هەڵیاندەبەست لێیان ون دەبێت. (٢٨–٣٠)

بڵێ: «کێ لە ئاسمان و زەوییەوە ڕۆزیتان دەدات؟ کێ خاوەنی بیستن و بینایییە؟ کێ زیندوو لە مردوو دەردەهێنێت و مردوو لە زیندوو دەردەهێنێت؟ و کێ هەموو کاروبارێک بەڕێوە دەبات؟» دەڵێن: «خوا.» جا بڵێ: «ئایا پارێزکار نابن؟» جا ئەوەیە خوا، پەروەردگاری ڕاستەقینەتان. و دوای هەق چی هەیە جگە لە گومڕایی؟ ئیتر چۆن لادەدرێن؟ ئا بەو شێوەیە وشەی پەروەردگارت چەسپا لەسەر ئەوانەی لە ڕێ دەرچوون: کە بڕوا ناهێنن. بڵێ: «ئایا لە هاوبەشەکانتان کەسێک هەیە دروستکردن دەست پێ بکات و پاشان دووبارەی بکاتەوە؟» بڵێ: «خوایە دروستکردن دەست پێ دەکات و پاشان دووبارەی دەکاتەوە. ئیتر چۆن لادەدرێن؟» بڵێ: «ئایا لە هاوبەشەکانتان کەسێک هەیە ڕێنمایی بکات بۆ هەق؟» بڵێ: «خوایە ڕێنمایی دەکات بۆ هەق. جا ئایا ئەو کەسەی ڕێنمایی دەکات بۆ هەق شایستەترە شوێنی بکەون، یان ئەو کەسەی خۆی ڕێگا نادۆزێتەوە مەگەر ڕێنمایی بکرێت؟ ئەی چیتانە؟ چۆن بڕیار دەدەن؟» و زۆربەیان تەنها شوێن گومان دەکەون؛ و بەڕاستی گومان هیچ جێگای هەق ناگرێتەوە. بەڕاستی خوا زانایە بەوەی دەیکەن.[13] (٣١–٣٦)

و ئەم قورئانە وا نییە کە جگە لە خوا کەسێک هەڵبەستێت. بەڵکو پشتڕاستکەرەوەی ئەوەیە کە پێش خۆی بووە، و ڕوونکردنەوەی وردی کتێبە، هیچ گومانێکی تێدا نییە، لە لایەن پەروەردگاری جیهانیانەوەیە. یان دەڵێن: «هەڵیبەستووە»؟ بڵێ: «کەواتە سوورەتێکی وەک ئەو بهێنن، و جگە لە خوا هاوار بکەنە هەر کەسێک کە دەتوانن، ئەگەر ڕاستگۆن.» نەخێر: بەڵکو ئەوەیان بە درۆ خستەوە کە زانستیان دەوری نەدابوو، و لێکدانەوەکەشی هێشتا بۆیان نەهاتووە. هەر بەو شێوەیە ئەوانەی پێش ئەوانیش بە درۆیان خستەوە؛ جا ببینە سەرەنجامی ستەمکاران چۆن بوو. (٣٧–٣٩)

و لە نێویاندا هەندێک هەن بڕوای پێ دەهێنن، و هەندێکیش هەن بڕوای پێ ناهێنن؛ و پەروەردگارت زاناترە بە خراپەکاران. و ئەگەر بە درۆیان خستیتەوە، بڵێ: «کردەوەی من بۆ منە و کردەوەی ئێوەش بۆ ئێوە. ئێوە بێبەرین لەوەی من دەیکەم، و منیش بێبەریم لەوەی ئێوە دەیکەن.» و لە نێویاندا هەندێک هەن گوێت لێ دەگرن. بەڵام ئایا تۆ دەتوانیت کەڕان ببیستنیت، تەنانەت ئەگەر تێشنەگەن؟ و لە نێویاندا هەندێک هەن تەماشات دەکەن. بەڵام ئایا تۆ دەتوانیت کوێران ڕێنمایی بکەیت، تەنانەت ئەگەر نەشبینن؟ بەڕاستی خوا هیچ ستەمێک لە خەڵکی ناکات؛ بەڵکو خەڵکی خۆیان ستەم لە خۆیان دەکەن. (٤٠–٤٤)

و ئەو ڕۆژەی کۆیان دەکاتەوە، وەک ئەوە دەبێت جگە لە ساتێکی ڕۆژ نەمابنەوە، یەکتر دەناسنەوە. بێگومان زیانمەند بوون ئەوانەی گەیشتن بە خوایان بە درۆ خستەوە و ڕێنماییکراو نەبوون. جا یان هەندێک لەوەی بەڵێنمان پێ داون پیشانت دەدەین، یان (پێش ئەوە) دەتبەینەوە، ئەوا گەڕانەوەیان هەر بۆ لای ئێمەیە؛ پاشان خوا شایەتە بەسەر ئەوەی دەیکەن. و بۆ هەر ئوممەتێک پێغەمبەرێک هەیە؛ جا کاتێک پێغەمبەرەکەیان دێت، بە دادپەروەری لە نێوانیاندا بڕیار دەدرێت، و ستەمیان لێ ناکرێت. و دەڵێن: «ئەم بەڵێنە کەی دێتە دی، ئەگەر ڕاستگۆن؟» بڵێ: «من نە زیان و نە سوودم بۆ خۆم بەدەست نییە، مەگەر ئەوەی خوا بیەوێت. بۆ هەر ئوممەتێک ماوەیەک هەیە؛ کاتێک ماوەکەیان هات، نە ساتێک دوای دەخەن و نە پێشی دەخەن.» بڵێ: «پێم بڵێن: ئەگەر سزاکەی بە شەو یان بە ڕۆژ بۆتان بێت، تاوانباران پەلە لە چ بەشێکی دەکەن؟» ئایا پاشان، کاتێک ڕووی دا، ئەوسا بڕوای پێ دەهێنن؟

[13] [بێخوایی لەسەر گومان (زەن) دامەزراوە: ڕاڤەیەکی زانستی، فەلسەفی و ئایینی]

«ئێستا — لە کاتێکدا پێشتر پەلەتان لێ دەکرد؟» پاشان بەوانە دەوترێت کە ستەمیان کرد: «سزای هەمیشەیی بچێژن! ئایا پاداشتی هیچ شتێکتان دەدرێتەوە جگە لەوەی بەدەستتان دەهێنا؟» (٤٥–٥٢)

و هەواڵت لێ دەپرسن: «ئایا ئەوە ڕاستە؟» بڵێ: «بەڵێ، سوێند بە پەروەردگارم، بەڕاستی ئەوە ڕاستە — و ئێوە ناتوانن لێی دەرباز بن.» و ئەگەر هەر کەسێک کە ستەمی کردووە هەموو ئەوەی هەبووایە کە لە زەویدایە، دەیکردە بارمتەی خۆی. و پەشیمانییەکەیان دەشارنەوە کاتێک سزا دەبینن؛ و بە دادپەروەری لە نێوانیاندا بڕیار دەدرێت، و ستەمیان لێ ناکرێت. ئاگادار بن، بەڕاستی هەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدایە هەر بۆ خوایە. ئاگادار بن، بەڕاستی بەڵێنی خوا ڕاستە — بەڵام زۆربەیان نازانن. ئەو ژیان دەبەخشێت و دەمرێنێت، و بۆ لای ئەو دەگەڕێنرێنەوە. (٥٣–٥٦)

ئەی خەڵکینە، بێگومان ئامۆژگارییەک لە پەروەردگارتانەوە بۆتان هاتووە، و شیفایەک بۆ ئەوەی لە سینەکاندایە، و ڕێنمایی و میهرەبانی بۆ بڕواداران. بڵێ: «بە فەزڵی خوا و بە میهرەبانییەکەی — با بەوە دڵخۆش بن: ئەوە باشترە لە هەموو ئەوەی کۆی دەکەنەوە.» بڵێ: «پێم بڵێن: ئەو ڕۆزییەی خوا بۆی ناردوونەتە خوارەوە، هەندێکیتان کردووە بە حەرام و هەندێکیتان بە حەڵاڵ؟» بڵێ: «ئایا خوا مۆڵەتی پێ داون، یان درۆ بە ناوی خواوە هەڵدەبەستن؟» و ئەوانەی درۆ بە ناوی خواوە هەڵدەبەستن چ گومانێکیان هەیە دەربارەی ڕۆژی قیامەت؟ بەڕاستی خوا خاوەنی فەزڵە بەسەر خەڵکیدا، بەڵام زۆربەیان سوپاس ناکەن. (٥٧–٦٠)

و لە هیچ کارێکدا نابیت، و هیچ بەشێک لە قورئان ناخوێنیتەوە، و هیچ کردەوەیەک ناکەن، مەگەر ئێمە شایەتین بەسەرتانەوە کاتێک تێیدا ڕۆدەچن. و بە ئەندازەی کێشی گەردیلەیەکیش لە زەوی و نە لە ئاسماندا لە پەروەردگارت ون نابێت، و نە لەوە بچووکتر و نە گەورەتر، مەگەر لە کتێبێکی ئاشکرادایە. ئاگادار بن، بەڕاستی دۆستانی خوا — نە ترسیان لەسەر دەبێت و نە خەمبار دەبن: ئەوانەی بڕوایان هێناوە و پارێزکار بوون. مژدەیان بۆ هەیە لە ژیانی دنیا و لە دواڕۆژدا. هیچ گۆڕانێک بۆ وشەکانی خوا نییە. ئەوەیە سەرکەوتنی گەورە. و با قسەکانیان خەمبارت نەکات. بەڕاستی هەموو باڵادەستی هەر بۆ خوایە: هەر ئەوە بیسەری زانا. ئاگادار بن، بەڕاستی هەر کەسێک لە ئاسمانەکان و هەر کەسێک لە زەویدایە هەر بۆ خوایە. و ئەوانەی جگە لە خوا هاوار دەکەنە هاوبەشەکان شوێن هیچ ناکەون؛ تەنها شوێن گومان دەکەون، و جگە لە مەزندە هیچ ناکەن. هەر ئەوە شەوی بۆ داناون تا تێیدا بحەسێنەوە، و ڕۆژیشی ڕووناک کردووە. بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن بۆ گەلێک کە گوێ دەگرن. (٦١–٦٧)

دەڵێن: «خوا منداڵێکی بۆ خۆی داناوە.» پاکی و بێگەردی بۆ ئەو! ئەو بێنیازە؛ هەرچی لە ئاسمانەکان و هەرچی لە زەویدایە هەر بۆ ئەوە. هیچ بەڵگەیەکتان لەسەر ئەمە نییە. ئایا شتێک لەسەر خوا دەڵێن کە نایزانن؟ بڵێ: «بەڕاستی ئەوانەی درۆ بە ناوی خواوە هەڵدەبەستن سەرفراز نابن.» خۆشییەکی کەمە لە دنیادا؛ پاشان گەڕانەوەیان بۆ لای ئێمەیە؛ پاشان سزای سەختیان پێ دەچێژین بەهۆی ئەو بێبڕواییەی دەیانکرد. (٦٨–٧٠)

و بەسەرهاتی نووحیان بەسەردا بخوێنەوە، کاتێک بە گەلەکەی وت: «ئەی گەلەکەم، ئەگەر مانەوەم و یادخستنەوەم بە ئایەتەکانی خوا لەسەرتان قورسە، ئەوا من پشتم بە خوا بەستووە. کەواتە خۆتان و هاوبەشەکانتان بڕیاری کاری خۆتان بدەن، و با کارەکەتان لەسەرتان شاراوە و جێگای گومان نەبێت؛ پاشان لە دژی من جێبەجێی بکەن، و هیچ مۆڵەتم مەدەن. بەڵام ئەگەر پشتتان هەڵکرد، ئەوا من هیچ پاداشتێکم لێ داوا نەکردوون. پاداشتی من تەنها لەسەر

خوایە، و فەرمانم پێ کراوە لە ملکەچان (موسڵمانان) بم.» کەچی بە درۆیان خستەوە؛ جا ئەو و ئەوانەی لەگەڵی بوون لە کەشتییەکەدا ڕزگارمان کردن، و کردمانن بە جێنشین، و ئەوانەمان نوقم کرد کە نیشانەکانمانیان بە درۆ خستەوە. جا ببینە سەرەنجامی ئاگادارکراوان چۆن بوو! (٧١–٧٣)

پاشان، لە دوای ئەو، پێغەمبەرانێکمان بۆ گەلەکانیان نارد، و بەڵگە ڕوونەکانیان بۆ هێنان؛ بەڵام بڕوایان نەدەهێنا بەوەی پێشتر بە درۆیان خستبووەوە. ئا بەو شێوەیە مۆر دەنێین بەسەر دڵی سنووربەزێنانداا. پاشان، لە دوای ئەوان، مووسا و هاروونمان بە نیشانەکانمانەوە نارد بۆ لای فیرعەون و گەورەپیاوانی؛ بەڵام لووتبەرزییان کرد، و گەلێکی تاوانبار بوون. جا کاتێک هەق لە لایەن ئێمەوە بۆیان هات، وتیان: «بەڕاستی ئەمە جادوویەکی ئاشکرایە.» مووسا وتی: «ئایا ئەمە بە هەق دەڵێن کاتێک بۆتان هاتووە؟ ئایا ئەمە جادووە؟ جادووگەران هەرگیز سەرفراز نابن.» وتیان: «ئایا هاتوویتە لامان تا لەوە لامان بدەیت کە باوباپیرانمان لەسەری بینیوە، و گەورەیی لە زەویدا بۆ ئێوەی دووان بێت؟ ئێمە هەرگیز بڕواتان پێ ناهێنین.» و فیرعەون وتی: «هەموو جادووگەرێکی شارەزام بۆ بهێنن.» جا کاتێک جادووگەران هاتن، مووسا پێی وتن: «ئەوەی فڕێی دەدەن فڕێی بدەن.» جا کاتێک فڕێیان دا، مووسا وتی: «ئەوەی هێناوتانە جادووە؛ بێگومان خوا پووچی دەکاتەوە. بەڕاستی خوا کاری خراپەکاران ڕاست ناکاتەوە. و خوا بە وشەکانی خۆی هەق دەچەسپێنێت، هەرچەندە تاوانباران پێیان ناخۆش بێت.» بەڵام کەس بڕوای بە مووسا نەهێنا جگە لە هەندێک لە لاوانی گەلەکەی، لە ترسی ئەوەی فیرعەون و گەورەپیاوانیان بیانچەوسێننەوە — چونکە فیرعەون لە زەویدا زۆردار بوو، و یەکێک بوو لە زیادەڕەوان. (٧٤–٨٣)

و مووسا وتی: «ئەی گەلەکەم، ئەگەر بڕواتان بە خوا هێناوە، ئەوا پشت بەو ببەستن، ئەگەر ملکەچ (موسڵمان) بوون.» وتیان: «پشتمان بە خوا بەستووە. پەروەردگارمان، مەمانکە بە تاقیکردنەوە بۆ گەلی ستەمکاران، و بە میهرەبانیی خۆت لە گەلی بێبڕوایان ڕزگارمان بکە.» و وەحیمان بۆ مووسا و براکەی کرد: «لە میسردا چەند خانوویەک بۆ گەلەکەتان دابین بکەن، و خانووەکانتان بکەن بە پەرستگا، و نوێژ بەجێ بهێنن؛ و مژدە بدە بە بڕواداران.» و مووسا وتی: «پەروەردگارمان، بەڕاستی تۆ لە ژیانی دنیادا ڕازاوەیی و سامانت بە فیرعەون و گەورەپیاوانی بەخشیوە، پەروەردگارمان، تا خەڵکی لە ڕێگای تۆ گومڕا بکەن. پەروەردگارمان، سامانەکانیان بسڕەوە و دڵەکانیان ڕەق بکە، تا بڕوا نەهێنن هەتا سزای بەئازار دەبینن.» فەرمووی: «نزاکەتان وەڵام درایەوە. کەواتە هەردووکتان خۆڕاگر بن، و شوێن ڕێگای ئەوانە مەکەون کە نازانن.» (٨٤–٨٩)

و نەوەکانی ئیسرائیلمان لە دەریا پەڕاندەوە، و فیرعەون و سەربازەکانی بە ستەم و دوژمنایەتییەوە شوێنیان کەوتن، تا کاتێک نوقمبوون پێی گەیشت، وتی: «بڕوام هێنا کە هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەوەی نەوەکانی ئیسرائیل بڕوایان پێی هێناوە، و من لە ملکەچانم.» «ئێستا؟ لە کاتێکدا پێشتر سەرپێچیت کرد، و لە خراپەکاران بوویت؟ جا ئەمڕۆ بە لاشەکەتەوە ڕزگارت دەکەین، تا ببیتە نیشانەیەک بۆ ئەوانەی دوای تۆ دێن.» کەچی زۆرێک لە خەڵکی لە نیشانەکانمان بێئاگان. و بێگومان نەوەکانی ئیسرائیلمان لە جێگایەکی چاکدا نیشتەجێ کرد و لە شتە پاکەکان ڕۆزیمان دان. جا جیاوازییان نەکرد تا زانستیان بۆ هات. بەڕاستی پەروەردگارت لە ڕۆژی قیامەتدا دادەری لە نێوانیاندا دەکات دەربارەی ئەوەی جیاوازییان تێدا هەبوو. (٩٠–٩٣)

جا ئەگەر لە گومانداییت لەوەی بۆمان ناردوویتە خوارەوە، لەوانە بپرسە کە پێش تۆ کتێب دەخوێننەوە. بێگومان هەق لە پەروەردگارتەوە بۆت هاتووە، کەواتە لە گومانداران مەبە. و لەوانەش مەبە کە ئایەتەکانی خوایان بە درۆ

خستەوە، ئەگینا لە زیانمەندان دەبیت. بەڕاستی ئەوانەی وشەی پەروەردگارت لەسەریان چەسپاوە بڕوا ناهێنن، تەنانەت ئەگەر هەموو نیشانەیەکیشیان بۆ بێت، تا سزای بەئازار دەبینن. جا خۆزگە شارێک هەبوایە بڕوای بهێنایە و بڕواکەی سوودی پێ بگەیاندایە — جگە لە گەلی یوونس: کاتێک بڕوایان هێنا، سزای ڕیسواییمان لە ژیانی دنیادا لەسەر لابردن و تا ماوەیەک بەهرەمەندمان کردن. و ئەگەر پەروەردگارت بیویستایە، هەرچی لە زەویدایە هەموویان پێکەوە بڕوایان دەهێنا. ئایا تۆ زۆر لە خەڵکی دەکەیت تا ببنە بڕوادار؟ و هیچ کەس ناتوانێت بڕوا بهێنێت مەگەر بە مۆڵەتی خوا؛ و پیسی دەخاتە سەر ئەوانەی ژیری بەکار ناهێنن. بڵێ: «تەماشا بکەن چی لە ئاسمانەکان و زەویدایە.» بەڵام نیشانەکان و ئاگادارکردنەوەکان هیچ سوودێک ناگەیەنن بە گەلێک کە بڕوا ناهێنن. جا ئایا چاوەڕێی شتێک دەکەن جگە لە وەک ڕۆژانی ئەوانەی پێش ئەوان تێپەڕین؟ بڵێ: «کەواتە چاوەڕێ بن — منیش لەگەڵتان چاوەڕێم.» پاشان پێغەمبەرانمان و ئەوانەی بڕوایان هێناوە ڕزگار دەکەین. ئا بەو شێوەیە، مافێکە لەسەرمان: بڕواداران ڕزگار دەکەین. (٩٤–١٠٣)

بڵێ: «ئەی خەڵکینە، ئەگەر لە گوماندان لە ئایینەکەم، ئەوا من ئەوانە ناپەرستم کە جگە لە خوا دەیانپەرستن؛ بەڵکو ئەو خوایە دەپەرستم کە گیانتان دەکێشێت، و فەرمانم پێ کراوە لە بڕواداران بم، و ئەوەی کە ڕووت بکەرە ئایین بە ڕاستی و یەکتاپەرستی، و هەرگیز لە هاوبەشدانەران مەبە.» و جگە لە خوا هاوار مەکە شتێک کە نە سوودت پێ دەگەیەنێت و نە زیان؛ جا ئەگەر وا بکەیت، ئەوسا لە ستەمکاران دەبیت. و ئەگەر خوا زیانێکت تووش بکات، کەس لای نابات جگە لە خۆی؛ و ئەگەر خێرێکی بۆت بوێت، کەس فەزڵەکەی ناگێڕێتەوە. بە هەر کەسێک لە بەندەکانی کە بیەوێت دەیبەخشێت. و هەر ئەوە لێبوردەی میهرەبان. بڵێ: «ئەی خەڵکینە، بێگومان هەق لە پەروەردگارتانەوە بۆتان هاتووە. جا هەر کەسێک ڕێنمایی وەربگرێت ئەوا تەنها بۆ خۆی ڕێنمایی وەردەگرێت، و هەر کەسێک گومڕا بێت ئەوا تەنها بە زیانی خۆی گومڕا دەبێت. و من پاسەوان نیم بەسەرتانەوە.» و شوێن ئەوە بکەوە کە بۆت وەحی دەکرێت، و ئارام بگرە تا خوا بڕیار دەدات: و ئەو باشترینی دادوەرانە. (١٠٤–١٠٩)

١١. هوود (هوود)

به ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەلیف، لام، را. کتێبێکە ئایەتەکانی پتەو کراون و پاشان بە وردی ڕوون کراونەتەوە، لە لایەن کاربەجێیەکی ئاگادارەوە: کە جگە لە خوا کەس مەپەرستن. (بڵێ:) «من بۆ ئێوە ئاگادارکەرەوە و مژدەدەرێکم لە لایەن ئەوەوە؛ و ئەوەی کە داوای لێخۆشبوون لە پەروەردگارتان بکەن و پاشان بۆ لای ئەو تەوبە بکەن. تا ماوەیەکی دیاریکراو بە بەهرەیەکی جوان بەهرەمەندتان دەکات، و فەزڵی خۆی دەدات بە هەموو خاوەن فەزڵێک. بەڵام ئەگەر پشت هەڵبکەن، ئەوا من لە سزای ڕۆژێکی گەورە دەترسم بۆتان. گەڕانەوەتان بۆ لای خوایە، و ئەو بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە.» (١–٤)

ئاگادار بن، ئەوان سینەیان دەنووشتێننەوە تا خۆیانی لێ بشارنەوە! ئاگادار بن، تەنانەت کاتێک خۆیان بە جلەکانیان دادەپۆشن، ئەو دەزانێت چی دەشارنەوە و چی ئاشکرا دەکەن. بەڕاستی ئەو زانایە بەوەی لە سینەکاندایە. و هیچ گیانلەبەرێک لەسەر زەوی نییە مەگەر ڕۆزییەکەی لەسەر خوایە؛ و جێگای نیشتەجێبوون و جێگای سپاردنی دەزانێت. هەمووی لە کتێبێکی ئاشکرادایە. و هەر ئەوە ئاسمانەکان و زەویی لە شەش قۆناغ (ڕۆژ)دا دروست کرد — و عەرشەکەی لەسەر ئاو بوو — تا تاقیتان بکاتەوە کامتان کردەوەی باشترە. کەچی ئەگەر بڵێیت: «ئێوە دوای مردن زیندوو دەکرێنەوە،» ئەوانەی بێبڕوان بێگومان دەڵێن: «ئەمە جگە لە جادوویەکی ئاشکرا هیچی دیکە نییە.» و ئەگەر سزاکەیان تا ماوەیەکی ژمێردراو لێ دوا بخەین، بێگومان دەڵێن: «چی ڕایگرتووە؟» ئاگادار بن، ئەو ڕۆژەی بۆیان دێت لێیان لانادرێت، و ئەوەی گاڵتەیان پێ دەکرد دەوریان دەدات. و ئەگەر میهرەبانییەک لە لایەن خۆمانەوە بە مرۆڤ بچێژین و پاشان لێی بسەنینەوە، ئەوا زۆر نائومێد و ناسوپاس دەبێت. و ئەگەر نیعمەتێکی پێ بچێژین دوای ناخۆشییەک کە تووشی بووە، بێگومان دەڵێت: «خراپەکان لە من دوور کەوتنەوە،» و دڵخۆش و خۆهەڵکێش دەبێت — جگە لەوانەی ئارامیان گرتووە و کردەوەی چاکیان کردووە: ئەوانە لێخۆشبوون و پاداشتێکی گەورەیان بۆ هەیە. (٥–١١)

جا (ئەی پێغەمبەر) ڕەنگە هەندێک لەوەی بۆت وەحی دەکرێت واز لێ بهێنیت، و سینەت پێی تەنگ بێت، لەبەر ئەوەی دەڵێن: «بۆچی گەنجینەیەکی بۆ نەنێردراوەتە خوارەوە، یان فریشتەیەکی لەگەڵ نەهاتووە؟» تۆ تەنها ئاگادارکەرەوەیەکیت، و خوا پشتیوانە بەسەر هەموو شتێکەوە. یان دەڵێن: «هەڵیبەستووە»؟ بڵێ: «کەواتە دە سوورەتی هەڵبەستراوی وەک ئەو بهێنن، و جگە لە خوا هاوار بکەنە هەر کەسێک کە دەتوانن، ئەگەر ڕاستگۆن.» جا ئەگەر وەڵامیان نەدانەوە، ئەوا بزانن کە بە زانستی خوا نێردراوەتە خوارەوە، و کە هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو. جا ئایا ملکەچ (موسڵمان) دەبن؟ هەر کەسێک ژیانی دنیا و ڕازاوەییەکەی بوێت، پاداشتی کردەوەکانیان بە تەواوی تێیدا پێ دەدەین، و هیچیان لێ کەم ناکرێتەوە تێیدا. ئەوانەن کە لە دواڕۆژدا جگە لە ئاگر هیچیان نییە: ئەوەی لێرەدا دروستیان کرد پووچ بووەوە، و هەرچی دەیانکرد بێهوودەیە. ئایا ئەو کەسە (وەک ئەوانە وایە) کە لەسەر بەڵگەیەکی ڕوونە لە پەروەردگارییەوە، و شایەتێک لە لایەن ئەوەوە دەیخوێنێتەوە، و پێش ئەویش کتێبی موسا وەک پێشەوا و میهرەبانی هەبووە؟ ئەوانە بڕوایان پێی هەیە؛ بەڵام هەر کەسێک لە دەستەکان بێبڕوا بێت پێی، ئەوا ئاگر جێگای بەڵێندراویەتی. کەواتە هیچ گومانێکت لێی نەبێت: بەڕاستی ئەو هەقە لە پەروەردگارتەوە، بەڵام زۆربەی خەڵکی بڕوا ناهێنن. (١٢–١٧)

و کێ ستەمکارتر لەو کەسەی درۆ بە ناوی خواوە هەڵدەبەستێت؟ ئەوانە لەبەردەم پەروەردگاریاندا ڕادەگیرێن، و شایەتەکان دەڵێن: «ئەمانەن ئەوانەی درۆیان بە ناوی پەروەردگاریانەوە کرد.» ئاگادار بن، نەفرەتی خوا لەسەر ستەمکارانە، ئەوانەی خەڵکی لە ڕێگای خوا لادەدەن و دەیانەوێت خواری بکەن، و بڕوایان بە دواڕۆژ. ئەوانە هەرگیز ناتوانن لە زەویدا خوا دەستەوەستان بکەن، و جگە لە خوا هیچ پشتیوانێکیشیان نییە. سزایان بۆ دوو هێندە دەکرێت: نە توانای بیستنیان هەبوو و نە دەیانبینی. ئەوانەن کە خۆیان دۆڕاندووە، و ئەوەی هەڵیاندەبەست لێیان ون بووە. بێگومان ئەوان لە دواڕۆژدا زیانمەندترینن. بەڕاستی ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە و بۆ پەروەردگاریان ملکەچ بوون — ئەوانە هاوەڵانی بەهەشتن، و بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. نموونەی ئەو دوو دەستەیە وەک کوێر و کەڕ لە لایەک و بینا و بیسەر لە لایەکی دیکەیە: ئایا لە نموونەدا یەکسانن؟ ئایا پەند وەرناگرن؟ (١٨–٢٤)

و بێگومان نووحمان بۆ گەلەکەی نارد، وتی: «من بۆ ئێوە ئاگادارکەرەوەیەکی ئاشکرام: جگە لە خوا کەس مەپەرستن. من لە سزای ڕۆژێکی بەئازار دەترسم بۆتان.» گەورەپیاوانی گەلەکەی کە بێبڕوا بوون وتیان: «ئێمە تۆ نابینین جگە لە مرۆڤێک وەک خۆمان، و نابینین کەس شوێنت کەوتبێت جگە لە نزمترینەکانمان، ئەویش بەبێ بیرکردنەوە. و هیچ فەزڵێک بۆ ئێوە بەسەر خۆماندا نابینین؛ بەڵکو پێمان وایە ئێوە درۆزنن.» وتی: «ئەی گەلەکەم، پێم بڵێن: ئەگەر من لەسەر بەڵگەیەکی ڕوون بم لە پەروەردگارمەوە، و میهرەبانییەکی لە لایەن خۆیەوە پێ بەخشیبم کە لە چاوی ئێوە شاردرابێتەوە، ئایا بە زۆر بیسەپێنین بەسەرتاندا لە کاتێکدا پێتان ناخۆشە؟ و ئەی گەلەکەم، هیچ ماڵێکتان لەسەر ئەمە لێ داوا ناکەم: پاداشتی من تەنها لەسەر خوایە. و من ئەوانە دەرناکەم کە بڕوایان هێناوە — ئەوان بە پەروەردگاریان دەگەن — بەڵام من ئێوە بە گەلێک دەبینم کە نەفامی دەکەن. و ئەی گەلەکەم، کێ لە بەرامبەر خوادا یارمەتیم دەدات ئەگەر دەریان بکەم؟ ئایا پەند وەرناگرن؟ و پێتان ناڵێم کە گەنجینەکانی خوام لایە، و نە نادیار دەزانم، و نە دەڵێم من فریشتەم؛ و بەوانەش ناڵێم کە چاوەکانتان بە سووک سەیریان دەکات کە خوا هیچ خێرێکیان پێ نابەخشێت — خوا زاناترە بەوەی لە دەروونیاندایە. ئەگەر وا بکەم، بێگومان لە ستەمکاران دەبم.» وتیان: «ئەی نووح، دەمەقاڵێت لەگەڵ کردین و دەمەقاڵێکەشت زۆر درێژ کردەوە. ئێستا ئەوەمان بۆ بهێنە کە هەڕەشەمان پێ لێ دەکەیت، ئەگەر ڕاستگۆیت.» وتی: «تەنها خوا بۆتان دەهێنێت، ئەگەر بیەوێت، و ئێوە ناتوانن دەستەوەستانی بکەن. و ئامۆژگارییەکەم سوودتان پێ ناگەیەنێت، هەرچەند بمەوێت ئامۆژگاریتان بکەم، ئەگەر خوا بیەوێت گومڕاتان بکات. ئەو پەروەردگارتانە، و بۆ لای ئەو دەگەڕێنرێنەوە.» (٢٥–٣٤)

یان دەڵێن: «هەڵیبەستووە»؟ بڵێ: «ئەگەر هەڵمبەستبێت، ئەوا تاوانەکەم لەسەر خۆمە؛ بەڵام من بێبەریم لەو تاوانانەی ئێوە دەیکەن.» (٣٥)

و وەحی بۆ نووح کرا: «لە گەلەکەت کەس بڕوا ناهێنێت جگە لەوانەی پێشتر بڕوایان هێناوە، کەواتە خەمبار مەبە بەوەی دەیانکرد. و لە ژێر چاودێریی ئێمە و بە وەحیی ئێمە کەشتییەکە دروست بکە، و دەربارەی ئەوانەی ستەمیان کردووە لەگەڵم مەدوێ: ئەوان نوقم دەکرێن.» جا دەستی کرد بە دروستکردنی کەشتییەکە، و هەر کاتێک گەورەپیاوانی گەلەکەی بە لایدا تێدەپەڕین گاڵتەیان پێ دەکرد. وتی: «ئەگەر گاڵتەمان پێ دەکەن، ئەوا ئێمەش گاڵتەتان پێ دەکەین وەک چۆن گاڵتە دەکەن، و بەم زووانە دەزانن سزایەک بۆ کێ دێت کە ڕیسوای دەکات، و سزایەکی بەردەوام بەسەر کێدا دادەبەزێت.» تا کاتێک فەرمانی ئێمە هات و تەنوورەکە هەڵقوڵا، فەرموومان: «لە هەموو جۆرێک دووان، جووتێک، بارکە تێیدا، و خانەوادەکەشت — جگە لەوانەی وشەکەیان پێشتر لەسەر

تێپەڕیوە — و ئەوانەش کە بڕوایان هێناوە.» بەڵام جگە لە کەمێک کەس لەگەڵی بڕوای نەهێنابوو. و وتی: «سواری ببن! بە ناوی خوایە ڕۆیشتن و لەنگەرگرتنی. بەڕاستی پەروەردگارم لێبوردەی میهرەبانە.» و بە نێو شەپۆلانێکی وەک چیادا دەیبردن. و نووح بانگی کوڕەکەی کرد، کە خۆی کەنار گرتبوو: «کوڕەکەم، لەگەڵمان سوار ببە، و لەگەڵ بێبڕوایاندا مەبە!» وتی: «پەنا دەبەمە بەر چیایەک کە لە ئاو بمپارێزێت.» نووح وتی: «ئەمڕۆ هیچ پارێزەرێک لە فەرمانی خوا نییە، مەگەر ئەو کەسەی خۆی بەزەیی پێدا بێتەوە.» و شەپۆل کەوتە نێوانیان، ئیتر لە نوقمبووان بوو. و وترا: «ئەی زەوی، ئاوەکەت قووت بدە! و ئەی ئاسمان، بوەستە!» و ئاوەکە نیشتەوە، و کارەکە جێبەجێ کرا، و کەشتییەکە لەسەر (چیای) جوودی وەستا. و وترا: «دووری بۆ گەلی ستەمکاران!» و نووح هاواری بۆ پەروەردگاری کرد و وتی: «پەروەردگارم، کوڕەکەم لە خانەوادەکەمە، و بێگومان بەڵێنەکەت ڕاستە، و تۆ دادپەروەرترینی دادوەرانیت.» فەرمووی: «ئەی نووح، ئەو لە خانەوادەکەت نییە: ئەو کردەوەیەکی ناچاکە. کەواتە دەربارەی شتێک پرسیارم لێ مەکە کە هیچ زانیارییەکت پێی نییە. من ئامۆژگاریت دەکەم، نەوەک لە نەفامان بیت.» وتی: «پەروەردگارم، پەنا بە تۆ دەگرم لەوەی دەربارەی شتێک پرسیارت لێ بکەم کە هیچ زانیارییەکم پێی نییە. و ئەگەر لێم خۆش نەبیت و بەزەییم پێدا نەیەتەوە، لە زیانمەندان دەبم.» وترا: «ئەی نووح، بە سەلامەتییەک لە لایەن ئێمەوە دابەزە، و بە بەرەکەتانێکەوە لەسەر خۆت و لەسەر ئەو ئوممەتانەی لەوانەی لەگەڵتن دەکەونەوە. و ئوممەتانێکیش دەبن کە تا ماوەیەک بەهرەمەندیان دەکەین، و پاشان سزایەکی بەئازار لە لایەن ئێمەوە بەریان دەکەوێت.» (ئەی پێغەمبەر) ئەمانە لە هەواڵەکانی نادیارن کە بۆ تۆی وەحی دەکەین: نە تۆ و نە گەلەکەت پێش ئەمە نەتاندەزانی. کەواتە ئارام بگرە: بەڕاستی سەرەنجامی چاک هەر بۆ پارێزکارانە. (٣٦–٤٩)

و بۆ عاد هوودی برایانمان نارد. وتی: «ئەی گەلەکەم، خوا بپەرستن؛ جگە لەو هیچ پەرستراوێکتان نییە. ئێوە جگە لە درۆهەڵبەست هیچی دیکە نین. ئەی گەلەکەم، هیچ پاداشتێکتان لەسەر ئەمە لێ داوا ناکەم: پاداشتی من تەنها لەسەر ئەو زاتەیە کە بەدیی هێناوم. ئایا ژیری بەکار ناهێنن؟ و ئەی گەلەکەم، داوای لێخۆشبوون لە پەروەردگارتان بکەن، پاشان بۆ لای ئەو تەوبە بکەن: ئاسمانتان بە بارانی بەخۆر بەسەردا دەنێرێت، و هێزێک دەخاتە سەر هێزەکەتان. و بە تاوانباری پشت هەڵمەکەن.» وتیان: «ئەی هوود، هیچ بەڵگەیەکی ڕوونت بۆ نەهێناوین. و ئێمە لەبەر قسەی تۆ واز لە پەرستراوەکانمان ناهێنین، و بڕواشت پێ ناهێنین. هەر ئەوەندە دەڵێین کە یەکێک لە پەرستراوەکانمان خراپەیەکی تووش کردوویت.» وتی: «من خوا دەکەم بە شایەت — و ئێوەش شایەت بن — کە من بێبەریم لەوەی جگە لەو دەیکەن بە هاوبەشی. کەواتە هەمووتان پیلانم لێ بگێڕن، و هیچ مۆڵەتم مەدەن. من پشتم بە خوا بەستووە، پەروەردگاری من و پەروەردگاری ئێوە. هیچ گیانلەبەرێک نییە مەگەر ئەو پێشەسەری گرتووە. بەڕاستی پەروەردگارم لەسەر ڕێگایەکی ڕاستە. جا ئەگەر پشت هەڵبکەن، ئەوا من ئەوەم پێ گەیاندن کە پێی بۆ لاتان نێردرابووم؛ و پەروەردگارم گەلێکی جگە لە ئێوە لە جێگاتان دەهێنێت، و ئێوە هیچ زیانێکی پێ ناگەیەنن. بەڕاستی پەروەردگارم پارێزەرە بەسەر هەموو شتێکەوە.» و کاتێک فەرمانی ئێمە هات، هوود و ئەوانەی لەگەڵی بڕوایان هێنابوو بە میهرەبانییەک لە لایەن خۆمانەوە ڕزگارمان کردن، و لە سزایەکی سەخت ڕزگارمان کردن. و ئەوە عاد بوو: ئایەتەکانی پەروەردگاریان ئینکار کرد، و سەرپێچیی پێغەمبەرانیان کرد، و شوێن فەرمانی هەموو زۆردارێکی سەرسەخت کەوتن. و لەم دنیایەدا نەفرەتێکیان بەدوادا خرا و لە ڕۆژی قیامەتیشدا. ئاگادار بن، عاد بێبڕوا بوون بە پەروەردگاریان: ئاگادار بن، دووری بۆ عاد، گەلی هوود! (٥٠–٦٠)

و بۆ سەمووד ساڵحی برایانمان نارد. وتی: «ئەی گەلەکەم، خوا بپەرستن؛ جگە لەو هیچ پەرستراوێکتان نییە. هەر ئەوە لە زەوی هێناونیەتە کایەوە و تێیدا نیشتەجێی کردوون، کەواتە داوای لێخۆشبوونی لێ بکەن و پاشان بۆ لای ئەو تەوبە بکەن. بەڕاستی پەروەردگارم نزیکە و وەڵامدەرەوەیە.» وتیان: «ئەی ساڵح، پێش ئەمە تۆ لە نێو ئێمەدا جێگای هیوا بوویت. ئایا قەدەغەمان لێ دەکەیت ئەوە بپەرستین کە باوباپیرانمان دەیانپەرست؟ و ئێمە لە گومانێکی قوورڵداین لەوەی بانگمان دەکەیت بۆی.» وتی: «ئەی گەلەکەم، پێم بڵێن: ئەگەر من لەسەر بەڵگەیەکی ڕوون بم لە پەروەردگارمەوە، و میهرەبانییەکی لە لایەن خۆیەوە پێ بەخشیبم، کێ لە بەرامبەر خوادا یارمەتیم دەدات ئەگەر سەرپێچیی بکەم؟ ئێوە جگە لە زیان هیچم بۆ زیاد ناکەن. و ئەی گەلەکەم، ئەمە وشترە مێیەکەی خوایە، نیشانەیەکە بۆ ئێوە. کەواتە وازی لێ بهێنن با لە زەویی خوادا بلەوەڕێت، و هیچ خراپەیەکی پێ مەگەیەنن، ئەگینا سزایەکی نزیک دەتانگرێت.» کەچی پەییان کرد. جا وتی: «سێ ڕۆژ لە ماڵەکانتاندا خۆشی ببینن: ئەوە بەڵێنێکە درۆ نابێت.» جا کاتێک فەرمانی ئێمە هات، ساڵح و ئەوانەی لەگەڵی بڕوایان هێنابوو بە میهرەبانییەک لە لایەن خۆمانەوە ڕزگارمان کردن، و لە ڕیسواییی ئەو ڕۆژەش. بەڕاستی پەروەردگارت هەر ئەوە بەهێزی باڵادەست. و دەنگە بەهێزەکە ئەوانەی گرت کە ستەمیان کردبوو، و لە ماڵەکانیاندا بە دەمدا کەوتبوون، وەک ئەوەی هەرگیز لەوێدا نەژیابن. ئاگادار بن، سەمووד بێبڕوا بوون بە پەروەردگاریان: ئاگادار بن، دووری بۆ سەمووד! (٦١–٦٨)

و بێگومان نێردراوەکانمان بە مژدەوە هاتنە لای ئیبراهیم. وتیان: «سڵاو.» وتی: «سڵاو،» و زۆری پێ نەچوو گوێرەکەیەکی برژاوی هێنا. بەڵام کاتێک بینیی دەستیان بۆی درێژ نابێت، پێی سەیر بوون و ترسێکی لێیان هەست پێ کرد. وتیان: «مەترسە: ئێمە بۆ لای گەلی لووت نێردراوین.» و ژنەکەی وەستابوو، و پێکەنی. جا مژدەی ئیسحاقمان پێ دا، و لە دوای ئیسحاقیش یەعقووب. وتی: «ئەی وای لە من! ئایا منداڵم دەبێت، لە کاتێکدا من پیرەژنم و ئەمەش مێردەکەمە پیرەمێردە؟ بەڕاستی ئەمە شتێکی سەیرە!» وتیان: «ئایا سەرت لە فەرمانی خوا سوور دەمێنێت؟ میهرەبانیی خوا و بەرەکەتەکانی لەسەرتان بێت، ئەی خەڵکی ئەم ماڵە! بەڕاستی ئەو شایستەی ستایشی خاوەن شکۆیە.» جا کاتێک ترسەکە لە ئیبراهیم ڕۆیشت و مژدەکەی بۆ هات، دەستی کرد بە داکۆکیکردن لای ئێمە بۆ گەلی لووت. بەڕاستی ئیبراهیم لەسەرخۆ و دڵنەرم و هەمیشە گەڕاوە بۆ لای خوا بوو. «ئەی ئیبراهیم، واز لەمە بهێنە! بێگومان فەرمانی پەروەردگارت هاتووە، و سزایەکیان بۆ دێت کە ناگێڕدرێتەوە.» (٦٩–٧٦)

و کاتێک نێردراوەکانمان هاتنە لای لووت، بەهۆیانەوە دڵتەنگ بوو و هەستی کرد دەسەڵاتی پاراستنیانی نییە، و وتی: «ئەمە ڕۆژێکی سەختە.» و گەلەکەی بە پەلە بەرەو لای هاتن، و پێش ئەوەش هەر خراپەیان دەکرد. وتی: «ئەی گەلەکەم، ئەوەتا کچەکانم: ئەوان بۆ ئێوە پاکترن. کەواتە لە خوا بترسن، و لەبەردەم میوانەکانمدا ڕیسوام مەکەن. ئایا پیاوێکی ژیر لە نێوتاندا نییە؟» وتیان: «تۆ باش دەزانیت کە ئێمە هیچ مافێکمان بە کچەکانتەوە نییە، و بێگومان دەزانیت چیمان دەوێت.» وتی: «خۆزگە هێزێکم هەبووایە لە بەرامبەرتاندا، یان پەنام دەبردە بەر پشتیوانێکی بەهێز!» وتیان: «ئەی لووت، ئێمە نێردراوانی پەروەردگارتین: ئەوان هەرگیز پێت ناگەن. کەواتە لە بەشێکی شەودا لەگەڵ خانەوادەکەت بڕۆ، و با هیچ کامتان ئاوڕ نەداتەوە — جگە لە ژنەکەت: ئەوەی تووشی ئەوان دەبێت تووشی ئەویش دەبێت. وادەیان بەیانییە. ئایا بەیانی نزیک نییە؟» جا کاتێک فەرمانی ئێمە هات، ئەو شارەمان سەرەوژێر کرد و بەردی قوڕی سوورەوەکراومان بەسەردا باراند، چین لەسەر چین، لای پەروەردگارت نیشانە کرابوون. و ئەوە لە ستەمکارانەوە دوور نییە. (٧٧–٨٣)

و بۆ مەدیەن شوعەیبی برایانمان نارد. وتی: «ئەی گەلەکەم، خوا بپەرستن؛ جگە لەو هیچ پەرستراوێکتان نییە. و پێوانە و کێشانە کەم مەکەنەوە. من ئێوە لە خۆشگوزەرانیدا دەبینم، بەڵام لە سزای ڕۆژێکی دەورەدەر دەترسم بۆتان. و ئەی گەلەکەم، پێوانە و کێشانە بە دادپەروەری تەواو بکەن؛ و شتی خەڵکی لێیان کەم مەکەنەوە، و لە زەویدا بە خراپەکاری مەگەڕێن. ئەوەی خوا بۆتان دەیهێڵێتەوە بۆ ئێوە باشترە، ئەگەر بڕوادارن. و من پاسەوان نیم بەسەرتانەوە.» وتیان: «ئەی شوعەیب، ئایا نوێژەکەت فەرمانت پێ دەدات کە واز لەوە بهێنین کە باوباپیرانمان دەیانپەرست، یان ئەوەی لە ماڵەکانماندا چۆنمان بوێت وا نەکەین؟ بەڕاستی تۆ هەر ئەو لەسەرخۆ ژیرەیت!» وتی: «ئەی گەلەکەم، پێم بڵێن: ئەگەر من لەسەر بەڵگەیەکی ڕوون بم لە پەروەردگارمەوە، و ڕۆزییەکی چاکی لە لایەن خۆیەوە پێ بەخشییم — و من نامەوێت لە پشتی ئێوەوە هەر ئەو شتە بکەم کە لێتان قەدەغە دەکەم. من جگە لە چاکسازی هیچم ناوێت تا ئەوەندەی لە توانامدایە، و سەرکەوتنم تەنها بە خوایە. پشتم بەو بەستووە، و بۆ لای ئەو دەگەڕێمەوە. و ئەی گەلەکەم، با دژایەتیتان لەگەڵ من واتان لێ نەکات وەک ئەوەتان تووش بێت کە تووشی گەلی نووح بوو، یان گەلی هوود، یان گەلی سالح — و گەلی لووتیش لێتان دوور نین. و داوای لێخۆشبوون لە پەروەردگارتان بکەن، پاشان بۆ لای ئەو تەوبە بکەن. بەڕاستی پەروەردگارم میهرەبانی خۆشەویستە.» (٨٤–٩٠)

وتیان: «ئەی شوعەیب، ئێمە لە زۆرێک لەوەی دەڵێیت تێناگەین، و ئێمە تۆ لە نێو خۆماندا بە لاواز دەبینین. و ئەگەر تیرەکەت نەبووایە، بەردبارانمان دەکردیت؛ و تۆ لای ئێمە خاوەن دەسەڵات نیت.» وتی: «ئەی گەلەکەم، ئایا تیرەکەم لای ئێوە لە خوا بەڕێزترە، کە ئەوتان خستووەتە پشت خۆتانەوە؟ بەڕاستی پەروەردگارم دەوری هەموو ئەوەی داوە کە دەیکەن. و ئەی گەلەکەم، بە گوێرەی توانای خۆتان کار بکەن؛ منیش کار دەکەم. بەم زووانە دەزانن سزایەک بۆ کێ دێت کە ڕیسوای دەکات، و کێ درۆزنە. و چاودێری بکەن؛ منیش لەگەڵتان چاودێرم.» و کاتێک فەرمانی ئێمە هات، شوعەیب و ئەوانەی لەگەڵی بڕوایان هێنابوو بە میهرەبانییەک لە لایەن خۆمانەوە ڕزگارمان کردن، و دەنگە بەهێزەکە ئەوانەی گرت کە ستەمیان کردبوو، و لە ماڵەکانیاندا بە دەمدا کەوتبوون، وەک ئەوەی هەرگیز لەوێدا نەژیابن. ئاگادار بن، دووری بۆ مەدیەن، وەک چۆن سەمود دوور خرانەوە! (٩١–٩٥)

و بێگومان مووسامان بە نیشانەکانمان و بەڵگەیەکی ئاشکراوە نارد بۆ لای فیرعەون و گەورەپیاوانی؛ بەڵام شوێن فەرمانی فیرعەون کەوتن، و فەرمانی فیرعەونیش ڕاست و دروست نەبوو. لە ڕۆژی قیامەتدا پێش گەلەکەی دەکەوێت و دەیانباتە سەر ئاگر — و چەند خراپە ئەو ئاوخۆرەی دەبرێنە سەری! و لەم دنیایەدا نەفرەتێکیان بەدوادا خرا و لە ڕۆژی قیامەتیشدا: چەند خراپە ئەو بەخششەی پێیان دەدرێت! (٩٦–٩٩)

(ئەی پێغەمبەر) ئەوە هەندێکە لە هەواڵەکانی شارەکان کە بۆت دەگێڕینەوە: هەندێکیان هێشتا ڕاوەستاون، و هەندێکیشیان دروێنە کراون. و ئێمە ستەممان لێ نەکردن؛ بەڵکو خۆیان ستەمیان لە خۆیان کرد. جا پەرستراوەکانیان، کە جگە لە خوا هاواریان بۆ دەکردن، هیچ سوودێکیان پێ نەگەیاندن کاتێک فەرمانی پەروەردگارت هات؛ و جگە لە تیاچوون هیچیان بۆ زیاد نەکردن. و ئا بەو شێوەیەیە گرتنی پەروەردگارت کاتێک شارەکان دەگرێت لە کاتێکدا ستەمکارن: بەڕاستی گرتنی ئەو بەئازار و سەختە. بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە بۆ ئەو کەسەی لە سزای دواڕۆژ دەترسێت. ئەوە ڕۆژێکە خەڵکی بۆی کۆ دەکرێنەوە؛ و ئەوە ڕۆژێکە هەمووان دەیبینن. و دوای ناخەین مەگەر تا ماوەیەکی ژمێردراو. ئەو ڕۆژەی دێت، هیچ کەس قسە ناکات مەگەر بە مۆڵەتی ئەو؛ جا هەندێکیان بەدبەختن و هەندێکیان بەختەوەر. جا ئەوانەی بەدبەختن، لە ئاگردان، ناڵە و هەنسکیان تێیدا

بۆ هەیە، تێیدا دەمێننەوە تا ئاسمانەکان و زەوی بمێنن، مەگەر ئەوەی پەروەردگارت بیەوێت: بەڕاستی پەروەردگارت هەرچی بیەوێت دەیکات. بەڵام ئەوانەی بەختەوەرن، لە بەهەشتدان، تێیدا دەمێننەوە تا ئاسمانەکان و زەوی بمێنن، مەگەر ئەوەی پەروەردگارت بیەوێت — بەخشێکی نەپچڕاو. (١٠٠–١٠٨)

کەواتە لە هیچ گومانێکدا مەبە دەربارەی ئەوەی ئەمانە دەیپەرستن: ئەوان ناپەرستن مەگەر وەک چۆن باوباپیرانیان پێشتر دەیانپەرست. و بێگومان ئێمە بەشی خۆیان بە تەواوی و بەبێ کەمکردنەوە پێ دەدەین. و بێگومان کتێبمان بە مووسا بەخشی، بەڵام جیاوازیی تێدا کەوتەوە؛ و ئەگەر وشەیەک نەبووایە کە پێشتر لە پەروەردگارتەوە تێپەڕیوە، ئەوا لە نێوانیاندا بڕیار دەدرا. و بەڕاستی ئەوان لە گومانێکی قوڵدان لێی. و بێگومان پەروەردگارت پاداشتی کردەوەکانی هەر یەکەیان بە تەواوی پێ دەدات: بەڕاستی ئەو ئاگادارە بەوەی دەیکەن. کەواتە ڕاست و جێگیر بە، وەک چۆن فەرمانت پێ کراوە، خۆت و ئەوانەش کە لەگەڵت تەوبەیان کردووە، و سنوور مەبەزێنن. بەڕاستی ئەو بینەرە بەوەی دەیکەن. و بەلای ئەوانەدا مەڕۆن کە ستەمیان کردووە، ئەگینا ئاگر بەرتان دەکەوێت؛ و جگە لە خوا هیچ پشتیوانێکتان نییە، و پاشان یارمەتی نادرێن. (١٠٩–١١٣)

و لە دوو سەری ڕۆژدا و لە چەند کاتێکی سەرەتای شەودا نوێژ بەجێ بهێنە. بەڕاستی چاکەکان خراپەکان لادەبەن: ئەوە یادخستنەوەیەکە بۆ یادکەرەوان. و ئارام بگرە، چونکە خوا پاداشتی چاکەکاران بەفیڕۆ نادات. جا خۆزگە لەو نەوانەی پێش ئێوە خاوەن پاشماوەیەکی ژیری هەبوونایە کە ڕێگریبان لە خراپەکاری لە زەویدا بکردایە — بەڵام تەنها کەمێک هەبوون، لەوانەی ڕزگارمان کردن. و ئەوانەی ستەمیان کرد شوێن ئەو خۆشگوزەرانییە کەوتن کە پێیان درابوو، و تاوانبار بوون. و پەروەردگارت هەرگیز شارەکان بە ستەم لەناو نابات لە کاتێکدا خەڵکەکەیان چاکسازن. و ئەگەر پەروەردگارت بیویستایە خەڵکی دەکرد بە یەک ئوممەت؛ بەڵام بەردەوام جیاوازییان دەبێت، جگە لەوانەی پەروەردگارت بەزەیی پێیاندا هاتووەتەوە — و هەر بۆ ئەوەش دروستی کردوون. و وشەی پەروەردگارت تەواو بووە: «بێگومان دۆزەخ لە جنۆکە و مرۆڤ هەموویان پێکەوە پڕ دەکەم.» (١١٤–١١٩)

و هەموو ئەوەی لە هەواڵەکانی پێغەمبەران بۆت دەگێڕینەوە بۆ ئەوەیە کە دڵتی پێ جێگیر بکەین. و لەمانەدا هەق بۆت هاتووە، و ئامۆژگاری و یادخستنەوەیەک بۆ بڕواداران. و بەوانەی بڕوا ناهێنن بڵێ: «بە گۆڕەی توانای خۆتان کار بکەن؛ ئێمەش کار دەکەین. و چاوەڕێ بن؛ ئێمەش چاوەڕێین.» و نادیاری ئاسمانەکان و زەوی هەر بۆ خوایە، و هەموو کارەکە هەر بۆ لای ئەو دەگەڕێتەوە. کەواتە بیپەرستە و پشتی پێ ببەستە: و پەروەردگارت بێئاگا نییە لەوەی دەیکەن. (١٢٠–١٢٣)

١٢. یووسف (یووسف)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەلیف، لام، ڕا. ئەمانە ئایەتەکانی کتێبی ڕوونکەرەوەن. بەڕاستی ئێمە بە قورئانێکی عەرەبی ناردووماندە خوارەوە، بۆ ئەوەی تێبگەن. (١–٢)

(ئەی پێغەمبەر) ئێمە جوانترین بەسەرهاتت بۆ دەگێڕینەوە بەوەی ئەم قورئانەمان بۆ وەحی کردووین، هەرچەندە پێش ئەمە لە بێئاگایان بوویت لێی. کاتێک یووسف بە باوکی وت: «باوکە، من یازدە ئەستێرە و خۆر و مانگم بینی: بینیمن کڕنووشیان بۆ دەبردم،» وتی: «کوڕەکەم، خەونەکەت بۆ براکانت مەگێڕەوە، ئەگینا پیلانێکت بۆ دەگێڕن. بەڕاستی شەیتان بۆ مرۆڤ دوژمنێکی ئاشکرایە. و ئا بەو شێوەیە پەروەردگارت هەڵتدەبژێرێت، و فێری لێکدانەوەی ڕووداوەکانت دەکات، و چاکەی خۆی بەسەر تۆ و بەسەر بنەماڵەی یەعقووبدا تەواو دەکات، وەک چۆن پێشتر بەسەر دوو باپیرەکەتدا، ئیبراهیم و ئیسحاق، تەواوی کرد. بەڕاستی پەروەردگارت زانای کاربەجێیە.» (٣–٦)

بێگومان لە (بەسەرهاتی) یووسف و براکانیدا نیشانە هەن بۆ پرسیارکەران. کاتێک وتیان: «یووسف و براکەی لای باوکمان لە ئێمە خۆشەویستترن، هەرچەندە ئێمە دەستەیەکی تەواوین. بەڕاستی باوکمان لە هەڵەیەکی ئاشکرادایە. یووسف بکوژن، یان فڕێی بدەنە زەوییەک، تا ڕووی باوکتان تەنها بۆ ئێوە بێت؛ و دوای ئەوە دەبنە خەڵکێکی چاک.» یەکێکیان وتی: «یووسف مەکوژن؛ بەڵکو، ئەگەر هەر شتێک دەکەن، فڕێی بدەنە بنی بیرەکەوە، هەندێک کاروان هەڵیدەگرنەوە.» (٧–١٠)

وتیان: «باوکە، بۆچی لەسەر یووسف متمانەمان پێ ناکەیت؟ بەڕاستی ئێمە خێرخوازی ئەوین. سبەینێ لەگەڵمان بێنێرە با بگەڕێت و یاری بکات، و بێگومان ئێمە دەیپارێزین.» وتی: «بەڕاستی خەمبارم دەکات کە ببەن، و دەترسم گورگ بیخوات لە کاتێکدا ئێوە لێی بێئاگان.» وتیان: «ئەگەر گورگ بیخوات لە کاتێکدا ئێمە دەستەیەکی تەواوین، ئەوا بێگومان ئێمە زیانمەند دەبین!» (١١–١٤)

جا کاتێک بردیان و ڕێک کەوتن کە بیخەنە بنی بیرەکەوە، وەحیمان بۆ کرد: «بێگومان تۆ هەواڵی ئەم کارەیان پێ دەدەیت لە کاتێکدا ئەوان هەست ناکەن (تۆ کێیت).» و شەو بە گریانەوە هاتنە لای باوکیان. وتیان: «باوکە، ئێمە چووین پێشبڕکێمان دەکرد و یووسفمان لای کەلوپەلەکانمان بەجێ هێشت، ئینجا گورگ خواردی. بەڵام تۆ بڕوامان پێ ناکەیت، تەنانەت ئەگەر ڕاستگۆش بین.» و کراسەکەیان هێنا بە خوێنێکی درۆوە. وتی: «نەخێر؛ بەڵکو دەروونتان کارێکی بۆ جوان کردوون. کەواتە — ئارامگرتنێکی جوان؛ و خوایە داوای یارمەتیی لێ دەکرێت لەسەر ئەوەی باسی دەکەن.» (١٥–١٨)

و کاروانێک هات، و ئاوکێشەکەیان نارد، ئەویش دۆلچەکەی شۆڕ کردەوە. وتی: «مژدە! ئەمە کوڕێکە!» و وەک کاڵایەک شاردیانەوە — بەڵام خوا زانا بوو بەوەی دەیانکرد. و بە نرخێکی کەم فرۆشتیان، چەند درهەمێکی ژمێردراو، چونکە بەلایانەوە بێبایەخ بوو. (١٩–٢٠)

و ئەو پیاوە میسرییەی کڕیی بە ژنەکەی وت: «جێگاکەی بەڕێز بگرە؛ بەڵکو سوودمان پێ بگەیەنێت، یان بیکەین بە کوڕی خۆمان.» و ئا بەو شێوەیە یووسفمان لە زەویدا جێگیر کرد، و تا فێری لێکدانەوەی ڕووداوەکانی بکەین. و خوا باڵادەستە بەسەر کاری خۆیدا، بەڵام زۆربەی خەڵکی نازانن. (٢١)

و کاتێک گەیشتە تەواوی هێزی، حوکم و زانستمان پێ بەخشی: و ئا بەو شێوەیە پاداشتی چاکەکاران دەدەینەوە. و ئەو ژنەی کە یووسف لە ماڵەکەیدا بوو ویستی هەڵیبخەڵەتێنێت. دەرگاکانی داخست و وتی: «وەرە!» وتی: «پەنا بە خوا! ئەو گەورەمە، و جێگاکەمی چاک کردووە. بەڕاستی ستەمکاران سەرفراز نابن.» و بێگومان ئەو ژنە ئارەزووی ئەوی کرد؛ و ئەویش ئارەزووی ئەوی دەکرد، ئەگەر بەڵگەی پەروەردگاری نەبینیایە. ئا بەو شێوەیە بوو، تا خراپە و بەدڕەوشتی لێی دوور بخەینەوە: بەڕاستی ئەو لە بەندە هەڵبژێردراوەکانمان بوو. و هەردووکیان بەرەو دەرگاکە پێشبڕکێیان کرد، و ژنەکە کراسەکەی لە پشتەوە دڕاند؛ و لای دەرگاکە تووشی مێردەکەی بوون. وتی: «پاداشتی کەسێک چییە کە خراپەی بۆ ژنەکەت ویستبێت، جگە لەوەی زیندانی بکرێت یان سزایەکی بەئازار بدرێت؟» وتی: «ئەو بوو ویستی هەڵمبخەڵەتێنێت.» و شایەتێک لە خانەوادەکەی خۆی شایەتیی دا: «ئەگەر کراسەکەی لە پێشەوە دڕابێت، ئەوا ژنەکە ڕاستی وتووە و ئەو لە درۆزنانە؛ بەڵام ئەگەر کراسەکەی لە پشتەوە دڕابێت، ئەوا ژنەکە درۆی کردووە و ئەو لە ڕاستگۆیانە.» جا کاتێک بینیی کراسەکەی لە پشتەوە دڕاوە، وتی: «ئەمە لە فێڵی ئێوەی ژنانە؛ بەڕاستی فێڵتان گەورەیە. یووسف، واز لەمە بهێنە. و تۆش (ئەی ژن) داوای لێخۆشبوون بۆ گوناهەکەت بکە: بەڕاستی تۆ لە هەڵەکاران بوویت.» (٢٢–٢٩)

و چەند ژنێک لە شارەکەدا وتیان: «ژنی عەزیز دەیەوێت خزمەتکارە لاوەکەی هەڵبخەڵەتێنێت! خۆشەویستییەکەی دڵی داگیر کردووە. ئێمە ئەو لە گومڕاییەکی ئاشکرادا دەبینین.» جا کاتێک قسە فێڵاوییەکانیانی بیست، بەدوایاندا نارد و خوانێکی بۆ ئاماده کردن، و بە هەر یەکێکیان چەقۆیەکی دا. پاشان وتی: «وەرە دەرەوە بۆ لایان!» جا کاتێک بینییان سەرسام بوون پێی، و دەستی خۆیان بڕی، و وتیان: «پاکی بۆ خوا! ئەمە مرۆڤ نییە؛ ئەمە جگە لە فریشتەیەکی بەڕێز هیچی دیکە نییە!» وتی: «ئەمە ئەو کەسەیە کە لەسەری لۆمەتان کردم. بێگومان من ویستم هەڵیبخەڵەتێنم، بەڵام خۆی پاراست. و ئەگەر ئەوە نەکات کە فەرمانی پێ دەدەم، بێگومان زیندانی دەکرێت و لە سووکان دەبێت.» وتی: «پەروەردگارم، زیندانم پێ خۆشترە لەوەی بانگم دەکەن بۆی؛ و ئەگەر فێڵەکەیانم لێ دوور نەخەیتەوە، ڕەنگە بەلایاندا بچم و لە نەفامان بم.» جا پەروەردگاری وەڵامی دایەوە و فێڵەکەیانی لێ دوور خستەوە. بەڕاستی هەر ئەوە بیسەری زانا. (٣٠–٣٤)

پاشان، تەنانەت دوای ئەوەی نیشانەکانیان بینی، بە باشیان زانی کە تا ماوەیەک زیندانیی بکەن. و دوو لاو لەگەڵی چوونە زیندانەوە. یەکێکیان وتی: «من خۆم بینی شەرابم دەگوشی.» ئەوی دیکەیان وتی: «من خۆم بینی نانم لەسەر سەرم هەڵگرتبوو، باڵندە لێی دەخوارد.» وتیان: «لێکدانەوەکەیمان پێ بڵێ؛ ئێمە تۆ لە چاکەکاران دەبینین.» (٣٥–٣٦)

وتی: «هیچ خواردنێکتان وەک ڕۆزی بۆ نایەت مەگەر پێش ئەوەی پێتان بگات لێکدانەوەکەیم پێ وتوون. ئەوە لەوەیە کە پەروەردگارم فێری کردووم. من وازم هێناوە لە ئایینی گەلێک کە بڕوایان بە خوا نییە و بێبڕوان بە دواڕۆژ، و شوێن ئایینی باوباپیرانم ئیبراهیم و ئیسحاق و یەعقووب کەوتووم. بۆ ئێمە نییە هیچ شتێک بکەین بە هاوبەشی خوا: ئەوە لە فەزڵی خوایە بەسەر ئێمە و بەسەر خەڵکیدا، بەڵام زۆربەی خەڵکی سوپاس ناکەن. ئەی

دوو هاوڕێی زیندانم، ئایا پەروەردگارانی جیاجیا باشترن، یان خوای تاکی زاڵ؟ ئەوەی جگە لەو دەیپەرستن جگە لە چەند ناوێک هیچی دیکە نین کە ئێوە و باوباپیرانتان ناوتان ناون: خوا هیچ بەڵگەیەکی لەسەر نەناردووەتە خوارەوە. بڕیار تەنها بۆ خوایە. فەرمانی کردووە کە جگە لەو کەس نەپەرستن. ئەوەیە ئایینی ڕاست و دروست، بەڵام زۆربەی خەڵکی نازانن. ئەی دوو هاوڕێی زیندانم: یەکێکتان شەراب بۆ گەورەکەی دەگێڕێتەوە؛ و ئەوی دیکەشتان لە خاچ دەدرێت، و باڵندە لە سەری دەخوات. ئەو کارەی پرسیارتان لەسەری کرد بڕیاری لێ درا.» و بەو کەسەیان وت کە پێی وا بوو ڕزگاری دەبێت: «لای گەورەکەت باسم بکە.» بەڵام شەیتان لەبیری بردەوە لای گەورەکەی باسی بکات، بۆیە یووسف چەند ساڵێک لە زیندانداماوە. (٣٧–٤٢)

و پاشا وتی: «من حەوت مانگای قەڵەوم بینی حەوت مانگای لەڕ دەیانخواردن، و حەوت گوڵەگەنمی سەوز و ئەوانی دیکە وشک. ئەی گەورەپیاوان، فەتوام بۆ بدەن دەربارەی خەونەکەم، ئەگەر خەون لێک دەدەنەوە.» وتیان: «خەونی تێکەڵ و پێکەڵن! و ئێمە لە لێکدانەوەی خەونەکاندا شارەزا نین.» و ئەوەی لەو دووانە ڕزگاری بووبوو، و دوای ماوەیەکی درێژ بیری کەوتەوە، وتی: «من لێکدانەوەکەیتان پێ دەڵێم؛ کەواتە بمنێرن.» (٤٣–٤٥)

«یووسف، ئەی ڕاستگۆ! فەتوامان بۆ بدە دەربارەی حەوت مانگای قەڵەو کە حەوت مانگای لەڕ دەیانخۆن، و حەوت گوڵەگەنمی سەوز و ئەوانی دیکە وشک، تا بگەڕێمەوە بۆ لای خەڵکی و بزانن.» وتی: «حەوت ساڵ وەک جاران دەچێنن؛ جا ئەوەی دروێنەی دەکەن لە گوڵەکەیدا بیهێڵنەوە، جگە لە کەمێک کە لێی دەخۆن. پاشان دوای ئەوە حەوت ساڵی سەخت دێن کە ئەوە دەخۆن کە بۆتان هەڵگرتبوون، جگە لە کەمێک کە دەیپارێزن. پاشان دوای ئەوە ساڵێک دێت کە خەڵکی تێیدا بارانیان بۆ دەبارێت، و تێیدا (ترێ و زەیتوون) دەگوشن.» (٤٦–٤٩)

و پاشا وتی: «بیهێننە لام.» بەڵام کاتێک نێردراوەکە هاتە لای، یووسف وتی: «بگەڕێوە بۆ لای گەورەکەت و لێی بپرسە ئەو ژنانە چییان بوو کە دەستی خۆیان بڕی. بەڕاستی پەروەردگارم بە فێڵەکەیان زانایە.» (پاشا بە ژنەکانی) وت: «کارتان چی بوو کاتێک ویستتان یووسف هەڵبخەڵەتێنن؟» وتیان: «پاکی بۆ خوا! هیچ خراپەیەکمان لێ نەزانیوە.» ژنی عەزیز وتی: «ئێستا هەق دەرکەوت. من بووم ویستم هەڵیبخەڵەتێنم، و بێگومان ئەو لە ڕاستگۆیانە.» (یووسف وتی:) «ئەمە بۆ ئەوەیە تا بزانێت کە من لە نەبوونیدا ناپاکیم لێ نەکرد، و کە خوا فێڵی ناپاکان سەرناخات. و من خۆم بێتاوان ناکەم: بەڕاستی دەروون زۆر فەرمان بە خراپە دەدات، مەگەر ئەوەی پەروەردگارم بەزەیی پێدا بێتەوە. بەڕاستی پەروەردگارم لێبوردەی میهرەبانە.» (٥٠–٥٣)

و پاشا وتی: «بیهێننە لام؛ دەیکەم بە تایبەتی خۆم.» جا کاتێک قسەی لەگەڵ کرد، وتی: «تۆ ئەمڕۆ لای ئێمە خاوەن پێگە و جێمتمانەیت.» وتی: «بمکە بە سەرپەرشتی گەنجینەکانی زەوی: من پارێزەرێکی زانام.» و ئا بەو شێوەیە یووسفمان لە زەویدا جێگیر کرد، تا لە هەر شوێنێکی کە بیەوێت نیشتەجێ بێت. میهرەبانیی خۆمان بە هەر کەسێک دەگەیەنین کە بمانەوێت، و پاداشتی چاکەکاران بەفیڕۆ نادەین. و بێگومان پاداشتی دواڕۆژ باشترە بۆ ئەوانەی بڕوایان هێناوە و پارێزکار بوون. (٥٤–٥٧)

و براکانی یووسف هاتن و چوونە لای. ئەو ناسینی، بەڵام ئەوان نەیانناسی. جا کاتێک بارەکانیانی بۆ ئاماده کرد، وتی: «برایەکتان کە لە باوکتانەوەیە بۆم بهێنن. ئایا نابینن کە من پێوانە بە تەواوی دەدەم، و من باشترینی میواندارانم؟ جا ئەگەر نەیهێننە لام، ئەوا هیچ پێوانەیەکتان لای من نابێت، و نزیکیشم مەکەونەوە.» وتیان: «هەوڵ

دەدەین باوکی ڕازی بکەین؛ و بێگومان ئەوە دەکەین.» و بە خزمەتکارەکانی وت: «کاڵاکانیان بخەنەوە ناو بارەکانیانەوە، تا کاتێک دەگەڕێنەوە لای خانەوادەکەیان بیناسنەوە ـــ بەڵکو بگەڕێنەوە.» (٥٨–٦٢)

جا کاتێک گەڕانەوە لای باوکیان، وتیان: «باوکە، پێوانەمان لێ قەدەغە کراوە. کەواتە براکەمان لەگەڵ بنێرە تا پێوانە وەربگرین؛ و بێگومان ئێمە دەیپارێزین.» وتی: «ئایا لەسەر ئەو متمانەتان پێ بکەم وەک چۆن پێشتر لەسەر براکەی متمانەم پێ کردن؟ بەڵام خوا باشترین پارێزەرە، و ئەو میهرەبانترینی میهرەبانانە.» و کاتێک کەلوپەلەکانیان کردەوە، بینییان کاڵاکانیان بۆیان گەڕێنراوەتەوە. وتیان: «باوکە، چی دیکەمان دەوێت؟ ئەوەتا کاڵاکانمان، بۆمان گەڕێنراوەتەوە. خواردن بۆ خانەوادەکەمان دەهێنین، و براکەمان دەپارێزین، و باری وشترێکیش زیاد دەکەین: ئەوە پێوانەیەکی ئاسانە.» وتی: «هەرگیز لەگەڵتانی نانێرم تا پەیمانێکی پتەوم بە خوا پێ نەدەن کە بێگومان دەیهێننەوە بۆم، مەگەر هەمووتان دەورتان بدرێت.» جا کاتێک پەیمانەکەیان پێ دا، وتی: «خوا چاودێرە بەسەر ئەوەی دەیڵێین.» و وتی: «کوڕەکانم، لە یەک دەرگاوە مەچنە ژوورەوە، بەڵکو لە چەند دەرگایەکی جیاجیاوە بچنە ژوورەوە. بەڵام من لە بەرامبەر خوادا هیچ سوودێکتان پێ ناگەیەنم: بڕیار تەنها بۆ خوایە. پشتم بەو بەستووە، و با پشتبەستووان تەنها پشت بەو ببەستن.» و کاتێک بەو شێوەیە چوونە ژوورەوە کە باوکیان فەرمانی پێ دابوون، لە بەرامبەر خوادا هیچ سوودێکی پێ نەگەیاندن؛ تەنها پێویستییەک بوو لە دەروونی یەعقووبدا کە بەجێی هێنا. و بەڕاستی ئەو خاوەن زانست بوو، بەهۆی ئەوەی فێرمان کردبوو؛ بەڵام زۆربەی خەڵکی نازانن. (٦٣–٦٨)

و کاتێک چوونە لای یووسف، براکەی بردە لای خۆی و وتی: «من براکەتم؛ کەواتە خەم مەخۆ بۆ ئەوەی دەیانکرد.» پاشان، کاتێک بارەکانیانی بۆ ئامادە کرد، جامی ئاوخواردنەوەکەی خستە ناو باری براکەیەوە. ئینجا جارەدرێک جاڕی دا: «ئەی کاروانییەکان، بێگومان ئێوە دزن!» ڕوویان تێ کردن و وتیان: «چیتان ون کردووە؟» وتیان: «جامی پاشامان ون کردووە. و هەر کەسێک بیهێنێت باری وشترێکی بۆ هەیە، و من زامنی دەبم.» وتیان: «سوێند بە خوا، ئێوە باش دەزانن کە ئێمە نەهاتووین خراپەکاری لە زەویدا بکەین، و دزیش نین.» وتیان: «ئەی سزاکەی چییە، ئەگەر درۆزن بن؟» وتیان: «سزاکەی: ئەو کەسەی لە بارەکەیدا بدۆزرێتەوە، ئەوا خۆی سزاکەیەتی. ئا بەو شێوەیە سزای ستەمکاران دەدەین.» جا پێش باری براکەی دەستی بە بارەکانی ئەوان کرد، پاشان لە باری براکەی دەری هێنا. ئا بەو شێوەیە تەگبیرمان بۆ یووسف کرد: بە پێی یاسای پاشا نەیدەتوانی براکەی بگرێت، مەگەر خوا بیویستایە. هەر کەسێک بمانەوێت چەند پلەیەک بەرزی دەکەینەوە؛ و لە سەرووی هەموو خاوەن زانستێکەوە زاناترێک هەیە. (٦٩–٧٦)

وتیان: «ئەگەر دزیی کردبێت، ئەوا پێشتر برایەکیشی دزیی کردووە.» بەڵام یووسف لە دەروونی خۆیدا شاردیەوە و بۆی ئاشکرا نەکردن. (لە دڵی خۆیدا) وتی: «ئێوە جێگاتان خراپترە؛ و خوا زاناترە بەوەی باسی دەکەن.» وتیان: «ئەی عەزیز، باوکێکی زۆر پیری هەیە؛ کەواتە یەکێک لە ئێمە لە جێگای ئەو بگرە. ئێمە تۆ لە چاکەکاران دەبینین.» وتی: «پەنا بە خوا کە کەسێک بگرین جگە لەوەی کاڵاکەمان لای دۆزیوەتەوە: ئەوسا بێگومان ستەمکار دەبین.» جا کاتێک لێی نائومێد بوون، بە تەنیا کەنار کەوتن تا ڕاوێژ بکەن. گەورەکەیان وتی: «ئایا نازانن کە باوکتان پەیمانێکی پتەوی بە خوا لێ وەرگرتوون، و پێش ئەمەش چۆن دەربارەی یووسف کەمتەرخەمیتان کرد؟ جا من ئەم خاکە بەجێ ناهێڵم تا باوکم مۆڵەتم دەدات، یان خوا بڕیارم بۆ دەدات: و ئەو باشترینی دادوەرانە. بگەڕێنەوە بۆ لای باوکتان و بڵێن: "باوکە، کوڕەکەت دزیی کرد. و ئێمە شایەتی نادەین مەگەر بەوەی دەیزانین،

و ئێمە پارێزەری نادیار نەبووین. و لەو شارە بپرسە کە تێیدا بووین، و لەو کاروانەش کە لەگەڵیدا هاتین: و بێگومان ئێمە ڕاستگۆین.”» (٧٧–٨٢)

وتی: «نەخێر؛ بەڵکو دەروونتان کارێکی بۆ جوان کردوون. کەواتە — ئارامگرتنێکی جوان. بەڵکو خوا هەموویان پێکەوە بۆم بهێنێتەوە. بەڕاستی هەر ئەوە زانای کاربەجێ.» و ڕووی لێ وەرگێڕان و وتی: «ئەی داخ و خەفەتم بۆ یووسف!» و چاوەکانی لە خەمدا سپی هەڵگەڕان، و ئەو خەمەکەی دەخواردەوە. وتیان: «سوێند بە خوا، هەر یادی یووسف دەکەیت تا لەش داڕزاو دەبیت، یان لە مردووان دەبیت!» وتی: «من سکاڵای پەژارە و خەمم تەنها بۆ لای خوا دەکەم، و لە خواوە ئەوە دەزانم کە ئێوە نایزانن. کوڕەکانم، بڕۆن و بەدوای یووسف و براکەیدا بگەڕێن، و لە ڕەحمەتی خوا نائومێد مەبن: بەڕاستی کەس لە ڕەحمەتی خوا نائومێد نابێت جگە لە گەلی بێبڕوایان.» (٨٣–٨٧)

جا کاتێک چوونە لای، وتیان: «ئەی عەزیز، تەنگانە تووشی ئێمە و خانەوادەکەمان بووە، و بە کاڵایەکی کەمبایەخەوە هاتووین. کەواتە پێوانەمان بە تەواوی بدەرێ و خێرمان پێ بکە: بەڕاستی خوا پاداشتی خێرکەران دەداتەوە.» وتی: «ئایا دەزانن چیتان بە یووسف و براکەی کرد کاتێک نەفام بوون؟» وتیان: «ئایا بەڕاستی تۆ یووسفیت؟» وتی: «من یووسفم، و ئەمەش براکەمە. بێگومان خوا چاکەی لەگەڵ کردووین. بەڕاستی هەر کەسێک پارێزکار بێت و ئارام بگرێت — ئەوا خوا پاداشتی چاکەکاران بەفیڕۆ نادات.» وتیان: «سوێند بە خوا، بێگومان خوا تۆی بەسەر ئێمەدا هەڵبژاردووە، و بەڕاستی ئێمە هەڵەکار بووین.» وتی: «ئەمڕۆ هیچ لۆمەیەکتان لەسەر نییە. خوا لێتان خۆش بێت: و ئەو میهرەبانترینی میهرەبانانە. ئەم کراسەم ببەن و بیدەن بەسەر ڕووی باوکمدا؛ بینایی بۆ دەگەڕێتەوە. پاشان هەموو خانەوادەکەتانم بۆ بهێنن.» (٨٨–٩٣)

و کاتێک کاروانەکە بەڕێ کەوت، باوکیان وتی: «بەڕاستی من بۆنی یووسف دەکەم، ئەگەر بە خەڵەفاوم نەزانن.» وتیان: «سوێند بە خوا، تۆ هەر لە هەڵە کۆنەکەتدایت!» جا کاتێک مژدەدەرەکە هات، دای بەسەر ڕوویدا، ئیتر بینایی بۆ گەڕایەوە. وتی: «ئایا پێم نەوتن کە من لە خواوە ئەوە دەزانم کە ئێوە نایزانن؟» وتیان: «باوکە، داوای لێخۆشبوون بۆ گوناهەکانمان بکە؛ بەڕاستی ئێمە هەڵەکار بووین.» وتی: «داوای لێخۆشبوونتان بۆ لە پەروەردگارم دەکەم. بەڕاستی هەر ئەوە لێبوردەی میهرەبان.» (٩٤–٩٨)

و کاتێک چوونە لای یووسف، دایک و باوکی بردە لای خۆی و وتی: «بچنە میسرەوە، ئەگەر خوا بیەوێت، بە دڵنیایی.» و دایک و باوکی بەرز کردەوە بۆ سەر تەختەکە، و هەموویان بۆی بە کڕنووشدا کەوتن. وتی: «باوکە، ئەمە لێکدانەوەی خەونەکەی پێشوومە: پەروەردگارم کردی بە ڕاست. و چاکەی لەگەڵ کردم کاتێک لە زیندان دەری هێنام، و ئێوەی لە بیابانەوە هێنا دوای ئەوەی شەیتان ئاژاوەی خستە نێوان من و براکانم. بەڕاستی پەروەردگارم وردبینە بۆ هەر شتێک کە بیەوێت: هەر ئەوە زانای کاربەجێ. پەروەردگارم، بێگومان بەشێک لە دەسەڵاتت پێ بەخشیوم و بەشێک لە لێکدانەوەی ڕووداوەکانت فێر کردووم. ئەی بەدیهێنەری ئاسمانەکان و زەوی، تۆ پشتیوانمی لە دنیا و دواڕۆژدا. بە موسڵمانی بمرێنە، و بە چاکەکارانم بگەیەنە.» (٩٩–١٠١)

(ئەی پێغەمبەر) ئەوە لە هەواڵەکانی نادیارە کە بۆ تۆی وەحی دەکەین. و تۆ لایان نەبوویت کاتێک لەسەر کارەکەیان ڕێک کەوتن و پیلانیان دەگێڕا. و زۆربەی خەڵکی، هەرچەند سووریش بیت، بڕوا ناهێنن. و هیچ پاداشتێکیان لەسەری لێ داوا ناکەیت: ئەوە جگە لە یادخەرەوەیەک بۆ جیهانیان هیچی دیکە نییە. و چەندین نیشانە لە ئاسمانەکان

و زەویدا هەن کە بە لایاندا تێدەپەڕن، و ڕوویان لێ وەردەگێڕن! و زۆربەیان بڕوا بە خوا ناهێنن مەگەر هاوبەشیشی بۆ دادەنێن. ئایا دڵنیان لەوەی سزایەکی داپۆشەر لە خواوە بۆیان نەیەت، یان قیامەت لەناکاو بۆیان نەیەت لە کاتێکدا هەستی پێ ناکەن؟ بڵێ: «ئەمە ڕێگای منە: بە بینناییەکی ڕوونەوە بانگ دەکەم بۆ لای خوا، من و ئەوانەش کە شوێنم کەوتوون. و پاکی و بێگەردی بۆ خوا! و من لە هاوبەشدانەران نیم.» (١٠٢–١٠٨)

و پێش تۆ کەسمان نەناردووە جگە لە پیاوانێک کە وەحیمان بۆ دەکردن، لە خەڵکی شارەکان. ئایا بە زەویدا نەگەڕاون تا ببینن سەرەنجامی ئەوانەی پێش ئەوان چۆن بوو؟ و بێگومان ماڵی دواڕۆژ باشترە بۆ پارێزکاران. ئایا ژیری بەکار ناهێنن؟ تا کاتێک پێغەمبەران نائومێد بوون و وایان زانی کە بە درۆ خراونەتەوە، یارمەتیی ئێمەیان بۆ هات، ئیتر هەر کەسێک ویستمان ڕزگار کرا؛ و سزای ئێمە لە گەلی تاوانباران ناگێڕدرێتەوە. بێگومان لە بەسەرهاتەکانیاندا پەندێک هەیە بۆ خاوەن ژیرییەکان. ئەمە قسەیەکی هەڵبەستراو نییە، بەڵکو پشتڕاستکەرەوەی ئەوەیە کە پێش خۆی بووە، و ڕوونکردنەوەی وردی هەموو شتێکە، و ڕێنمایی و میهرەبانییە بۆ گەلێک کە بڕوا دەهێنن. (١٠٩–١١١)

١٣. هەورەتریشقە (ئەڕڕەعد)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەلیف، لام، میم، ڕا. ئەمانە ئایەتەکانی کتێبن؛ و ئەوەی لە پەروەردگارتەوە بۆت نێردراوەتە خوارەوە هەقە، بەڵام زۆربەی خەڵکی بڕوا ناهێنن. خوایە ئەوەی ئاسمانەکانی بەبێ کۆڵەکەیەک کە ببینن بەرز کردووەتەوە، پاشان لەسەر عەرش جێگیر بوو. و خۆر و مانگی ڕام کردووە، هەر یەکەیان تا ماوەیەکی دیاریکراو دەڕوات. هەموو کاروبارێک بەڕێوە دەبات، و ئایەتەکان بە وردی ڕوون دەکاتەوە، بۆ ئەوەی بە گەیشتن بە پەروەردگارتان دڵنیا بن.[14] و هەر ئەوە زەویی ڕاخستووە و چیای چەسپاو و ڕووباری تێدا داناوە؛ و لە هەموو جۆرە بەروبوومێک دوو جووتی تێدا داناوە. شەو وەک پەردەیەک بەسەر ڕۆژدا دەدات. بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن بۆ گەلێک کە بیر دەکەنەوە. و لە زەویدا پارچە زەویی تەنیشت یەک هەن، و باخەکانی ترێ، و کشتوکاڵ، و دارخورمای چەند لقی و تاک لقی، هەموویان بە یەک ئاو ئاو دەدرێن؛ کەچی هەندێکیان لە تامدا بەسەر هەندێکیاندا ڕێز دەدەین. بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن بۆ گەلێک کە ژیری بەکار دەهێنن. (١–٤)

و ئەگەر سەرت سوور بمێنێت، ئەوا قسەکەی ئەوان جێگای سەرسوڕمانە: «چۆن؟ ئایا کاتێک بووین بە خۆڵ، بەڕاستی لە دروستکردنێکی نوێدا دەبین؟» ئەوانەن کە بێبڕوا بوون بە پەروەردگاریان؛ و ئەوانەن کە کۆت لە ملیاندا دەبێت؛ و ئەوانەن هاوەڵانی ئاگر، و بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. و پەلەت لێ دەکەن بە خراپە پێش چاکە، لە کاتێکدا سزا پەندئامێزەکان پێش ئەوان تێپەڕیون. و بەڕاستی پەروەردگارت خاوەنی لێخۆشبوونە بۆ خەڵکی سەرەڕای ستەمەکەیان، و بەڕاستی پەروەردگارت سزای سەختە. و ئەوانەی بێبڕوان دەڵێن: «بۆچی نیشانەیەکی لە پەروەردگارییەوە بۆ نەنێردراوەتە خوارەوە؟» تۆ تەنها ئاگادارکەرەوەیەکیت؛ و بۆ هەر گەلێک ڕێنماییکەرێک هەیە. (٥–٧)

خوا دەزانێت هەر مێینەیەک چی هەڵدەگرێت، و منداڵدانەکان چی کەم دەکەن و چی زیاد دەکەن: و هەموو شتێک لای ئەو بە ئەندازەیە. زانای نادیار و ئاشکرایە، گەورەی بەرز. یەکسانە هەر کەسێک لە ئێوە قسە بە نهێنی بکات یان بە ئاشکرا، و ئەوەی بە شەو خۆی دەشارێتەوە یان بە ڕۆژ بە ئاشکرا دەڕوات: بۆ هەر کەسێک فریشتەی بەدوای یەکدا هاتوو هەن، لە پێشییەوە و لە پشتییەوە، بە فەرمانی خوا دەیپارێزن. بەڕاستی خوا باری هیچ گەلێک ناگۆڕێت تا ئەوان ئەوە نەگۆڕن کە لە دەروونی خۆیاندایە. و کاتێک خوا خراپەیەکی بۆ گەلێک بوێت، هیچ گێڕانەوەیەکی بۆ نییە، و جگە لەو هیچ پشتیوانێکیشیان نییە. (٨–١١)

هەر ئەوە بروسکەتان پیشان دەدات، بۆ ترس و هیوا، و هەورە قورسەکان دروست دەکات. و هەورەتریشقە بە ستایشەوە تەسبیحاتی دەکات، و فریشتەکانیش لە ترسی ئەو. و هەورەبروسکەکان دەنێرێت و هەر کەسێک بیەوێت پێیان لێی دەدات — کەچی هێشتا دەربارەی خوا دەمەقاڵێ دەکەن، لە کاتێکدا ئەو زۆر بەهێزە. بانگی هەق هەر بۆ ئەوە. و ئەوانەی جگە لەو هاواریان بۆ دەکەن بە هیچ شتێک وەڵامیان نادەنەوە، مەگەر وەک ئەو کەسەی

[14] لەم ئایەتەدا و لە ئایەتێکی سوورەتی لوقمان (٣١:١٠) دا، خوا ئەو هێزی کێشکردنەی گەردوونەکەمانی ڕاگرتووە وەک نیشانەیەکی داهێنانی خۆی و دەرکەوتنی سیفەتەکانی ئەڵخالیق، ئەلباریئ و ئەلموسەوویر پێشکەش دەکات. لێرەدا خوا وەک نیشانەیەک بۆ ژیانی دوای مردنیشمان ناوی دەبات، چونکە لە زۆر شوێندا خوا دروستکردنی یەکەمی گەردوونەکەمان وەک نموونە و بەڵگە بۆ ئەوەی لە دواڕۆژدا دێت بەکار دەهێنێت، وەک لە کۆتایی سوورەتی یاسیندا.

هەردوو دەستی بۆ ئاو درێژ دەکات تا بگاتە دەمی: و هەرگیز پێی ناگات. و هاواری بێبڕوایان جگە لە سەرگەردانی لە گومڕاییدا هیچی دیکە نییە. و هەر کەسێک لە ئاسمانەکان و زەویدایە، بە ویست یان بە ناچاری، کڕنووش بۆ خوا دەبات، و سێبەرەکانیشیان بەیانیان و ئێواران. (١٢–١٥)

بڵێ: «کێ پەروەردگاری ئاسمانەکان و زەوییە؟» بڵێ: «خوا.» بڵێ: «ئەی ئایا جگە لەو پشتیوانانێکتان گرتووە کە نە سوود و نە زیانیان بۆ خۆشیان بەدەست نییە؟» بڵێ: «ئایا کوێر و بینا یەکسانن؟ یان تاریکییەکان و ڕووناکی یەکسانن؟» یان هاوبەشانێکیان بۆ خوا داناوە کە وەک دروستکردنی ئەو دروستیان کردووە، ئیتر دروستکردنەکەیان لێ تێکەڵ بووە؟ بڵێ: «خوا دروستکەری هەموو شتێکە، و هەر ئەوە تاکی زاڵ.» (١٦)

لە ئاسمانەوە ئاوی باراندووە، جا دۆڵەکان هەر یەکەیان بە ئەندازەی خۆی لافاوی پێدا ڕۆیشتووە، و لافاوەکە کەفێکی بەرزبووەوەی هەڵگرتووە؛ و لەوەش کە لە ئاگردا گەرمی دەکەن، بۆ بەدەستهێنانی خشڵ یان کەلوپەل، کەفێکی وەک ئەو دێتە دەرەوە. ئا بەو شێوەیە خوا نموونەی هەق و پووچ دەهێنێتەوە: جا کەفەکە بە بێسوودی دەڕوات؛ بەڵام ئەوەی سوود بە خەڵکی دەگەیەنێت لە زەویدا دەمێنێتەوە.[15] (١٧)

ئا بەو شێوەیە خوا نموونەکان دەهێنێتەوە. بۆ ئەوانەی وەڵامی پەروەردگاریان داوەتەوە باشترین پاداشت هەیە. بەڵام ئەوانەی وەڵامیان نەداوەتەوە — ئەگەر هەرچی لە زەویدایە هەموویان هەبووایە و ئەوەندەی دیکەش لەگەڵی، دەیانکردە بارمتەی خۆیان. ئەوانە لێپرسینەوەیەکی خراپیان بۆ هەیە؛ و جێگایان دۆزەخە، و چەند خراپە ئەو جێگا! (١٨)

ئایا ئەو کەسەی دەزانێت کە ئەوەی لە پەروەردگارتەوە بۆت نێردراوەتە خوارەوە هەقە وەک ئەو کەسەیە کە کوێرە؟ تەنها خاوەن ژیرییەکان پەند وەردەگرن: ئەوانەی پەیمانی خوا بەجێ دەهێنن و بەڵێن ناشکێنن؛ و ئەوانەی ئەوە دەگەیەنن کە خوا فەرمانی بە گەیاندنی داوە، و لە پەروەردگاریان دەترسن و لە لێپرسینەوەی خراپ دەترسن؛ و ئەوانەی بۆ بەدەستهێنانی ڕووی پەروەردگاریان ئارامیان گرتووە، و نوێژیان بەجێ هێناوە و لەوەی پێمان بەخشیون بە نهێنی و بە ئاشکرا بەخشیویانە، و بە چاکە خراپە لادەبەن. ئەوانە سەرەنجامی (چاکی) ئەو ماڵەیان بۆ هەیە: باخەکانی نەمری کە دەچنە ناویانەوە، لەگەڵ چاکەکارانی باوباپیران و هاوسەران و نەوەکانیان؛ و فریشتەکان لە هەموو دەرگایەکەوە دێنە لایان: «سڵاوتان لێ بێت بەهۆی ئەو ئارامەی گرتتان! جا چەند چاکە سەرەنجامی ئەو ماڵە!» بەڵام ئەوانەی پەیمانی خوا دەشکێنن دوای ئەوەی پتەو کراوە، و ئەوە دەپچڕێنن کە خوا فەرمانی بە گەیاندنی داوە، و لە زەویدا خراپەکاری دەکەن — ئەوانە نەفرەتیان لەسەرە، و خراپیی ئەو ماڵەیان بۆ هەیە. خوا ڕۆزی فراوان دەکات بۆ هەر کەسێک بیەوێت، و بە ئەندازەش دەیدات. و بە ژیانی دنیا دڵخۆش بوون، لە کاتێکدا ژیانی دنیا، لە چاو دواڕۆژدا، جگە لە خۆشییەکی تێپەڕ هیچی دیکە نییە. (١٩–٢٦)

و ئەوانەی بێبڕوان دەڵێن: «بۆچی نیشانەیەکی لە پەروەردگارییەوە بۆ نەنێردراوەتە خوارەوە؟» بڵێ: «بەڕاستی خوا هەر کەسێک بیەوێت گومڕای دەکات، و هەر کەسێک بۆ لای بگەڕێتەوە بۆ لای خۆی ڕێنمایی دەکات: ئەوانەی بڕوایان هێناوە، و دڵەکانیان بە یادی خوا ئارام دەگرێت — ئاگادار بن، بە یادی خوایە دڵەکان ئارام دەگرن — ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە: خۆشبەختی بۆ ئەوانە، و جێگای گەڕانەوەیەکی

[15] بێخوایی لەسەر گومان (زەن) دامەزراوە: ڕاڤەیەکی زانستی، فەلسەفی و ئایینی

جوان.» ئا بەو شێوەیە تۆمان ناردووە بۆ نێو ئوممەتێک کە پێش ئەوان ئوممەتانی دیکە تێپەڕیون، تا ئەوەیان بەسەردا بخوێنیتەوە کە بۆمان وەحی کردوویت؛ کەچی ئەوان بێبڕوان بە خوای میهرەبان. بڵێ: «ئەو پەروەردگارمە؛ هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو. پشتم بەو بەستووە، و گەڕانەوەم بۆ لای ئەوە.» و ئەگەر قورئانێک هەبووایە کە چیاکانی پێ بجووڵێنرایە، یان زەویی پێ لەت بکرایە، یان مردووانی پێ بدوێنرایە —— (هەر ئەمە دەبوو). نەخێر؛ بەڵکو هەموو کارەکە هەر بۆ خوایە. ئایا بڕواداران نازانن کە ئەگەر خوا بیویستایە، هەموو خەڵکی ڕێنمایی دەکرد؟ و بەردەوام بەڵایەک تووشی ئەوانە دەبێت کە بێبڕوان، بەهۆی ئەوەی کردوویانە، یان لە نزیک ماڵەکانیان دادەبەزێت، تا بەڵێنی خوا دێت. بەڕاستی خوا بەڵێن ناشکێنێت. (٢٧–٣١)

و بێگومان پێش تۆ گاڵتە بە پێغەمبەران کرا، جا مۆڵەتم دا بەوانەی بێبڕوا بوون؛ پاشان گرتمن —— جا سزاکەم چۆن بوو! ئایا ئەو زاتەی چاودێرە بەسەر هەموو کەسێکەوە بەوەی بەدەستی هێناوە (وەک کەسی دیکە وایە)؟ کەچی هاوبەشیان بۆ خوا داناوە. بڵێ: «ناویان ببەن! یان هەواڵی شتێکی پێ دەدەن لە زەویدا کە نایزانێت؟ یان تەنها قسەیەکی ڕووکەشە؟» نەخێر؛ بەڵکو پیلانەکەیان بۆ بێبڕوایان جوان کراوە، و لە ڕێگاکە لادراون. و هەر کەسێک خوا گومڕای بکات هیچ ڕێنماییکەرێکی نییە. سزایەکیان لە ژیانی دنیادا بۆ هەیە، و سزای دواڕۆژ سەختترە؛ و کەسیان نییە لە خوا بیانپارێزێت. (٣٢–٣٤)

نموونەی ئەو بەهەشتەی بەڵێنی بە پارێزکاران دراوە: ڕووبار بە ژێریدا دەڕوات؛ بەروبوومەکەی هەمیشەییە، و سێبەرەکەشی. ئەوە سەرەنجامی پارێزکارانە، و سەرەنجامی بێبڕوایانیش ئاگرە. و ئەوانەی کتێبمان پێ بەخشیون دڵخۆشن بەوەی بۆ تۆ نێردراوەتە خوارەوە؛ بەڵام لە نێو دەستەکاندا هەندێک هەن ئینکاری هەندێکی دەکەن. بڵێ: «من تەنها فەرمانم پێ کراوە کە خوا بپەرستم و هیچ شتێک نەکەم بە هاوبەشی. بۆ لای ئەو بانگ دەکەم، و گەڕانەوەم بۆ لای ئەوە.» و ئا بەو شێوەیە وەک حوکمێکی عەرەبی ناردوومانەتە خوارەوە. و ئەگەر شوێن ئارەزووەکانیان بکەویت دوای ئەو زانیارییەی بۆت هاتووە، ئەوا لە بەرامبەر خوادا نە پشتیوانێکت دەبێت و نە پارێزەرێک. و بێگومان پێش تۆ پێغەمبەرانمان نارد و هاوسەر و نەوەمان پێ بەخشین؛ و بۆ هیچ پێغەمبەرێک نەبوو نیشانەیەک بهێنێت مەگەر بە مۆڵەتی خوا. بۆ هەر ماوەیەک نووسراوێک هەیە. خوا هەرچی بیەوێت دەیسڕێتەوە و هەرچی بیەوێت دەیچەسپێنێت، و دایکی کتێب لای ئەوە. و جا یان هەندێک لەوەی بەڵێنمان پێ داون پیشانت دەدەین، یان پێش ئەوە دەتبەینەوە، ئەوا تەنها گەیاندنی پەیام لەسەر تۆیە، و لێپرسینەوە لەسەر ئێمەیە. ئایا نابینن کە ئێمە دێینە سەر زەوی، لە کەنارەکانییەوە کەمی دەکەینەوە؟ و خوا بڕیار دەدات، و کەس نییە بڕیارەکەی هەڵبوەشێنێتەوە؛ و ئەو خێرایە لە لێپرسینەوەدا. و بێگومان ئەوانەی پێش ئەوانیش پیلانیان گێڕا، بەڵام هەموو تەگبیرێک هەر بۆ خوایە: دەزانێت هەر کەسێک چی بەدەست دەهێنێت. و بێبڕوایان بەم زووانە دەزانن سەرەنجامی ئەو ماڵە بۆ کێیە. و ئەوانەی بێبڕوان دەڵێن: «تۆ نێردراو نیت.» بڵێ: «خوا بەسە وەک شایەت لە نێوان من و ئێوەدا، و ئەو کەسەش کە زانستی کتێبی لایە.» (٣٥–٤٣)

١٤. ئیبراهیم (ئیبراهیم)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەلیف، لام، ڕا. کتێبێکە بۆ تۆمان ناردووەتە خوارەوە تا خەڵکی، بە مۆڵەتی پەروەردگاریان، لە تاریکییەکانەوە دەربهێنیت بۆ ڕووناکی، بۆ ڕێگای باڵادەستی شایستەی ستایش — ئەو خوایەی هەرچی لە ئاسمانەکان و هەرچی لە زەویدایە هەر بۆ ئەوە. و وای بۆ بێبڕوایان لە سزایەکی سەخت: ئەوانەی ژیانی دنیایان لە دواڕۆژ پێ خۆشترە، و خەڵکی لە ڕێگای خوا لادەدەن و دەیانەوێت خواری بکەن. ئەوانە لە گومڕاییەکی دوور دان. و هیچ پێغەمبەرێکمان نەناردووە مەگەر بە زمانی گەلەکەی خۆی، تا بۆیان ڕوون بکاتەوە. جا خوا هەر کەسێک بیەوێت گومڕای دەکات و هەر کەسێک بیەوێت ڕێنمایی دەکات؛ و هەر ئەوە باڵادەستی کاربەجێ. (١–٤)

و بێگومان موسامان بە نیشانەکانمانەوە نارد: «گەلەکەت لە تاریکییەکانەوە دەربهێنە بۆ ڕووناکی، و ڕۆژەکانی خوایان بیر بخەرەوە.» بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن بۆ هەموو ئارامگرێکی سوپاسگوزار. و کاتێک موسا بە گەلەکەی وت: «یادی چاکەی خوا بکەنەوە لەسەرتان، کاتێک لە دارودەستەی فیرعەون ڕزگاری کردن، کە سەختترین ئازاریان دەدان، کوڕەکانتانیان سەردەبڕی و ژنەکانتانیان دەهێشتەوە. و لەوەدا تاقیکردنەوەیەکی گەورە هەبوو لە پەروەردگارتانەوە. و کاتێک پەروەردگارتان ڕایگەیاند: "ئەگەر سوپاسگوزار بن، بێگومان زیاترتان پێ دەبەخشم؛ بەڵام ئەگەر ناسوپاس بن، بەڕاستی سزاکەم سەختە."» و موسا وتی: «ئەگەر ئێوە و هەر کەسێک لەسەر زەوییە هەموتان پێکەوە ناسوپاس بن، ئەوا خوا بێنیازی شایستەی ستایشە.» (٥–٨)

ئایا هەواڵی ئەوانەی پێش ئێوەتان پێ نەگەیشتووە — گەلی نووح و عاد و سەموود، و ئەوانەی دوای ئەوان هاتن، کە جگە لە خوا کەس نایانناسێت؟ پێغەمبەرانیان بە بەڵگە ڕوونەکانەوە بۆیان هاتن، بەڵام دەستیان خستە سەر دەمیان و وتیان: «ئێمە بێبڕوا ین بەوەی پێی نێردراون، و ئێمە لە گومانێکی قوورسدا ین لەوەی بانگمان دەکەن بۆی.» پێغەمبەرانیان وتیان: «ئایا گومان دەربارەی خوا هەیە، بەدیهێنەری ئاسمانەکان و زەوی؟ بانگتان دەکات تا لە گوناهەکانتان خۆش ببێت و تا ماوەیەکی دیاریکراو مۆڵەتتان بدات.» وتیان: «ئێوە جگە لە مرۆڤێک وەک ئێمە هیچی دیکە نین. دەتانەوێت لەوە لامان بدەن کە باوباپیرانمان دەیانپەرست. کەواتە بەڵگەیەکی ئاشکرامان بۆ بهێنن.» پێغەمبەرانیان پێیان وتن: «بەڕاستی ئێمە تەنها مرۆڤێکین وەک ئێوە، بەڵام خوا چاکەی خۆی دەبەخشێت بە هەر کەسێک لە بەندەکانی کە بیەوێت. و بۆ ئێمە نییە بەڵگەیەکتان بۆ بهێنین مەگەر بە مۆڵەتی خوا؛ و با بڕواداران تەنها پشت بە خوا ببەستن. و بۆچی پشت بە خوا نەبەستین، لە کاتێکدا ئەو ڕێگاکانمانی پیشان داوین؟ و بێگومان ئازارم دەگرین لەسەر ئەو ئازارەی دەماندەن؛ و با پشتبەستووان تەنها پشت بە خوا ببەستن.» (٩–١٢)

و ئەوانەی بێبڕوا بوون بە پێغەمبەرانیان وت: «بێگومان لە خاکەکەمان دەرتان دەکەین، مەگەر بگەڕێنەوە سەر ئایینەکەمان.» ئینجا پەروەردگاریان وەحیی بۆ کردن: «بێگومان ستەمکاران لەناو دەبەین، و بێگومان لە دوای ئەوان ئێوە لە زەویدا نیشتەجێ دەکەین. ئەوە بۆ ئەو کەسەیە کە لە وەستان لەبەردەم من بترسێت و لە هەڕەشەکەم بترسێت.» و داوای یەکلاییکردنەوەیان کرد، و هەموو زۆردارێکی سەرسەخت نائومێد بوو. لە پێشییەوە دۆزەخ هەیە، و ئاوی کێماوی پێ دەدرێت، قوم قوم دەیخواتەوە بەڵام بە زەحمەت قووتی دەدات. و مردن لە هەموو لایەکەوە بۆی دێت، کەچی نامرێت؛ و لە پێشییەوە سزایەکی سەخت هەیە. نموونەی ئەوانەی بێبڕوا بوون بە

پەروەردگاریان: کردەوەکانیان وەک خۆڵەمێشێکە کە با لە ڕۆژێکی زریاناویدا بە توندی لێی دابێت. دەسەڵاتیان بەسەر هیچ شتێکدا نییە لەوەی بەدەستیان هێناوە. ئەوەیە گومڕایی دوور. (١٣–١٨)

ئایا نابینیت کە خوا ئاسمانەکان و زەویی بە هەق دروست کردووە؟ ئەگەر بیەوێت لاتاندەبات و دروستکراوێکی نوێ دەهێنێت: و ئەوە بۆ خوا کارێکی گران نییە. و هەموویان لەبەردەم خوادا دەردەکەون؛ ئینجا لاوازەکان بەوانە دەڵێن کە لووتبەرز بوون: «ئێمە شوێنکەوتووی ئێوە بووین. جا ئایا ئێستا دەتوانن شتێک لە سزای خوامان لەسەر لابەن؟» دەڵێن: «ئەگەر خوا ڕێنمایی کردباین، ئێمەش ڕێنماییمان دەکردن. بۆمان یەکسانە بێتاقەتی بکەین یان ئارام بگرین: هیچ ڕێگایەکی دەربازبوونمان نییە.» و کاتێک کارەکە یەکلایی کرایەوە، شەیتان دەڵێت: «بەڕاستی خوا بەڵێنێکی ڕاستی پێ دان؛ منیش بەڵێنم پێ دان، بەڵام بەجێم نەهێنا. و هیچ دەسەڵاتێکم بەسەرتاندا نەبوو، جگە لەوەی بانگم کردن و وەڵامتان دامەوە. کەواتە لۆمەی من مەکەن، بەڵکو لۆمەی خۆتان بکەن. نە من دەتوانم فریاتان بکەوم، و نە ئێوە دەتوانن فریام بکەون. من بێبەریم لەوەی پێشتر منتان کردە هاوبەشی خوا.» بەڕاستی ستەمکاران سزایەکی بەئازاریان بۆ هەیە. بەڵام ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە دەخرێنە باخەکانێکەوە کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، بە مۆڵەتی پەروەردگاریان بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە؛ سڵاویان لەوێدا «سڵاو!»ە. (١٩–٢٣)

ئایا نابینیت چۆن خوا نموونەیەک دەهێنێتەوە؟ وشەیەکی پاک وەک درەختێکی پاکە: ڕەگەکەی چەسپاوە و لقەکانی لە ئاسماندان؛ بە مۆڵەتی پەروەردگاری لە هەموو کاتێکدا بەرەکەی دەدات. و خوا نموونەکان بۆ خەڵکی دەهێنێتەوە، بۆ ئەوەی پەند وەربگرن. و نموونەی وشەیەکی پیسیش وەک درەختێکی پیسە، کە لە ڕووی زەوییەوە هەڵکەنراوە، و هیچ جێگیرییەکی نییە. خوا ئەوانەی بڕوایان هێناوە بە وشەی چەسپاو جێگیر دەکات، لە ژیانی دنیا و لە دواڕۆژدا؛ و خوا ستەمکاران گومڕا دەکات. و خوا هەرچی بیەوێت دەیکات. (٢٤–٢٧)

ئایا نابینیت ئەوانەی چاکەی خوایان بە ناسوپاسی گۆڕییەوە، و گەلەکەیان دابەزاندە ماڵی تیاچوون — دۆزەخ، کە دەچنە ناوییەوە تا بسووتێن؟ و چەند خراپە ئەو جێگای نیشتەجێبوونە! و هاوتایان بۆ خوا دانا، تا خەڵکی لە ڕێگاکەی گومڕا بکەن. بڵێ: «خۆشی ببینن؛ بێگومان سەرەنجامتان بۆ ئاگرە.» بە بەندەکانم کە بڕوایان هێناوە بڵێ نوێژ بەجێ بهێنن، و لەوەی پێمان بەخشیون بە نهێنی و بە ئاشکرا ببەخشن، پێش ئەوەی ڕۆژێک بێت کە نە کڕین و فرۆشتنی تێدایە و نە دۆستایەتی. (٢٨–٣١)

خوایە ئەوەی ئاسمانەکان و زەویی دروست کردووە، و لە ئاسمانەوە ئاوی باراندووە، و بەهۆیەوە بەروبوومی وەک ڕۆزی بۆ دەرهێناون؛ و کەشتییەکانی بۆ ڕام کردوون، تا بە فەرمانی ئەو بە دەریادا بڕۆن، و ڕووبارەکانیشی بۆ ڕام کردوون. و خۆر و مانگی بۆ ڕام کردوون، بەردەوام لە ڕێڕەوی خۆیاندان، و شەو و ڕۆژیشی بۆ ڕام کردوون. و لە هەموو ئەوەی لێتان داوا کردووە پێی بەخشیون. و ئەگەر چاکەکانی خوا بژمێرن، هەرگیز ناتوانن ژمارەیان بکەن. بەڕاستی مرۆڤ زۆر ستەمکار و زۆر ناسوپاسە. (٣٢–٣٤)

و کاتێک ئیبراهیم وتی: «پەروەردگارم، ئەم شارە بکە بە جێگای ئاسایش، و من و کوڕەکانم دوور بخەرەوە لەوەی بت بپەرستین. پەروەردگارم، بەڕاستی ئەوانە زۆر کەسیان لە خەڵکی گومڕا کردووە. جا هەر کەسێک شوێنم بکەوێت ئەوا لە منە؛ و هەر کەسێک سەرپێچیم بکات — ئەوا بەڕاستی تۆ لێبوردەی میهرەبانیت. پەروەردگارمان، من هەندێک لە نەوەکانم لە دۆڵێکی بێکشتوکاڵدا نیشتەجێ کردووە، لای ماڵە پیرۆزەکەت — پەروەردگارمان،

تا نوێژ بەجێ بهێنن. کەواتە دڵی هەندێک لە خەڵکی وا لێ بکە بەلایاندا بچێت، و لە بەروبووم ڕۆزییان بدە، بۆ ئەوەی سوپاسگوزار بن. پەروەردگارمان، بەڕاستی تۆ دەزانیت چی دەشارینەوە و چی ئاشکرا دەکەین؛ و هیچ شتێک لە زەوی و نە لە ئاسماندا لە خوا شاراوە نییە. هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ ئەو خوایەی لە پیریمدا ئیسماعیل و ئیسحاقی پێ بەخشیم. بەڕاستی پەروەردگارم بیسەری نزایە. پەروەردگارم، بمکە بە کەسێک کە نوێژ بەجێ دەهێنێت، و لە نەوەکانیشم. پەروەردگارمان، نزاکەم وەربگرە. پەروەردگارمان، لە من و دایک و باوکم و بڕواداران خۆش بە لەو ڕۆژەدا کە لێپرسینەوە بەرپا دەبێت.»[16] (٣٥–٤١)

و وا مەزانە کە خوا بێئاگایە لەوەی ستەمکاران دەیکەن. ئەو تەنها دوایان دەخات بۆ ڕۆژێک کە چاوەکان تێیدا بە سەرسامی دەچەقن، بە پەلە ڕادەکەن، سەریان بەرز کردووەتەوە، چاویان بۆیان ناگەڕێتەوە، و دڵەکانیان بۆشە. و خەڵکی ئاگادار بکەوە لەو ڕۆژەی سزایان بۆ دێت، ئینجا ئەوانەی ستەمیان کرد دەڵێن: «پەروەردگارمان، تا ماوەیەکی کەم مۆڵەتمان بدە: وەڵامی بانگەکەت دەدەینەوە و شوێن پێغەمبەران دەکەوین.» «ئەی ئایا پێشتر سوێندتان نەخواردبوو کە هەرگیز نەمانتان بۆ نییە؟ و لە نیشتەجێگای ئەوانەدا نیشتەجێ بوون کە ستەمیان لە خۆیان کرد، و بۆتان ڕوون بووەوە چۆنمان لەگەڵ کردن، و نموونەکانمان بۆ هێنانەوە.» و بێگومان پیلانی خۆیان گێڕا، بەڵام پیلانەکەیان لای خوایە — هەرچەندە پیلانەکەیان وا بوو کە چیاکانی پێ بجووڵێت. (٤٢–٤٦)

کەواتە وا مەزانە کە خوا بەڵێنی خۆی بۆ پێغەمبەرانی دەشکێنێت. بەڕاستی خوا باڵادەستی خاوەن تۆڵەیە. ئەو ڕۆژەی زەوی دەگۆڕدرێت بە زەوییەکی دیکە، و ئاسمانەکانیش، و لەبەردەم خوای تاکی زاڵدا دەردەکەون، و لەو ڕۆژەدا تاوانباران دەبینیت بە زنجیر پێکەوە بەستراون، کراسەکانیان لە قەترانە، و ئاگر ڕوویان دادەپۆشێت، تا خوا پاداشتی هەموو کەسێک بداتەوە بەوەی بەدەستی هێناوە. بەڕاستی خوا خێرایە لە لێپرسینەوەدا. (٤٧–٥١)

ئەمە پەیامێکە بۆ خەڵکی، تا پێی ئاگادار بکرێنەوە، و تا بزانن کە ئەو تەنها تاکە پەرستراوێکە، و تا خاوەن ژیرییەکان پەند وەربگرن. (٥٢)

[16] "پەروەردگارم، نەم شارە نەمین بکە": ڕاڤەیەکی مێژوویی و ئایینی لەسەر قورئان ١٤:٣٥–٤١، لەگەڵ مێژووی سەدە بە سەدەی ئاسایشی مەککە لە ئیبراهیمەوە تا هاوپەیمانیی بەرگریی مەککەی ساڵی ٢٠٢٦
گەمارۆی چەدده، ١٥١٧: پورتوگال، دەریای سوور، و بەرگری لە شارە پیرۆزەکان

١٥. حیجر (ئەلحیجر)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەلیف، لام، را. ئەمانە ئایەتەکانی کتێب و قورئانێکی ڕوونکەرەوەن. ڕەنگە ئەوانەی بێبڕوان ڕۆژێک ئاوات بخوازن کە خۆزگە موسڵمان بوونایە. وازیان لێ بهێنە با بخۆن و خۆشی ببینن، و با هیوا سەرقاڵیان بکات: بەم زووانە دەزانن. و هیچ شارێکمان لەناو نەبردووە مەگەر نووسراوێکی زانراوی هەبووە، و هیچ ئوممەتێک نە پێش ماوەکەی دەکەوێت و نە دوای دەخات. و وتیان: «ئەی ئەو کەسەی یادخەرەوەکەی بۆ نێردراوەتە خوارەوە — بێگومان تۆ شێتیت! بۆچی فریشتەکانمان بۆ ناهێنیت، ئەگەر لە ڕاستگۆیانیت؟» ئێمە فریشتەکان نانێرینە خوارەوە مەگەر بە هەق، و ئەوسا مۆڵەتیان پێ نادرێت. بەڕاستی هەر ئێمە یادخەرەوەکەمان ناردووەتە خوارەوە، و بێگومان هەر ئێمە پارێزەری ئەوین. و بێگومان پێش تۆ (پێغەمبەرانمان) بۆ نێو دەستەکانی پێشینان نارد، و هیچ پێغەمبەرێکیان بۆ نەدەهات مەگەر گاڵتەیان پێ دەکرد. ئا بەو شێوەیە دەیخەینە دڵی تاوانبارانەوە: بڕوای پێ ناهێنن، هەرچەندە ڕێوشوێنی پێشینان تێپەڕیوە. و تەنانەت ئەگەر دەرگایەکمان لە ئاسمانەوە بۆ بکردنایەتەوە، و بەردەوام پێیدا سەربکەوتنایە، هەر دەیانوت: «چاوەکانمان تەنها بەستراون؛ بەڵکو ئێمە گەلێکی جادوولێکراوین.» (١–١٥)

و بێگومان چەند بورجێکمان لە ئاسماندا داناوە، و بۆ تەماشاکەران ڕازاندوومانەتەوە، و لە هەموو شەیتانێکی دەرکراو پاراستوومانە — جگە لەوەی بە دزییەوە گوێ دەگرێت، ئیتر بڵێسەیەکی ڕووناک شوێنی دەکەوێت. و زەویشمان ڕاخستووە، و چیای چەسپاومان تێدا داناوە، و لە هەموو شتێکی بە ئەندازە تێیدا ڕواندوومانە؛ و هۆکارەکانی بژێویمان تێیدا بۆ داناون، و بۆ ئەوانەش کە ئێوە ڕۆزیدەریان نین. و هیچ شتێک نییە مەگەر گەنجینەکانی لای ئێمەیە، و نایبارێنین مەگەر بە ئەندازەیەکی زانراو. و باکان دەنێرین پیتێنەر، ئینجا لە ئاسمانەوە ئاو دەبارێنین و دەیدەین پێتان بیخۆنەوە؛ و ئێوە هەڵگری گەنجینەکەی نین. و بەڕاستی هەر ئێمە ژیان دەبەخشین و دەمرێنین، و هەر ئێمە میراتگرین. و بێگومان ئەوانەتان دەناسین کە پێشتر ڕۆیشتوون، و بێگومان ئەوانەش دەناسین کە دواتر دێن. و بەڕاستی پەروەردگارت هەر ئەوە کۆیان دەکاتەوە: بەڕاستی ئەو کاربەجێی زانایە.[17] (١٦–٢٥)

و بێگومان مرۆڤمان لە قوڕێکی وشکی زرنگەدار دروست کرد، لە قوڕێکی ڕەشی شێوەپێدراو، و جنۆکەشمان پێشتر دروست کردبوو، لە ئاگری بایەکی سووتێنەر. و کاتێک پەروەردگارت بە فریشتەکانی وت: «من مرۆڤێک لە قوڕێکی وشکی زرنگەدار دروست دەکەم، لە قوڕێکی ڕەشی شێوەپێدراو. جا کاتێک ڕێکم خست و لە ڕۆحی خۆمم پێدا فوو کرد، بۆی بە کڕنووشدا بکەون،» فریشتەکان هەموویان پێکەوە کڕنووشیان برد — جگە لە ئیبلیس: سەرپێچیی کرد لەوەی لەگەڵ کڕنووشبەراندا بێت. فەرمووی: «ئەی ئیبلیس، چیتە کە لەگەڵ کڕنووشبەراندا نیت؟» وتی: «من وا نیم کڕنووش بۆ مرۆڤێک ببەم کە لە قوڕێکی وشکی زرنگەدار دروستت کردووە، لە قوڕێکی ڕەشی شێوەپێدراو.» فەرمووی: «کەواتە لێرە دەرچۆ، چونکە تۆ دەرکراویت، و بێگومان نەفرەتت لەسەرە تا ڕۆژی پاداشت.» وتی: «پەروەردگارم، مۆڵەتم بدە تا ئەو ڕۆژەی زیندوو دەکرێنەوە.» فەرمووی: «تۆ لە

[17] ڕاڤەیەکی زانستی، فەلسەفی و ناییینی لەسەر قورئان ١٦:١٥–٢٥
بۆچی قورئان سوورەتێک بە ناوی بورجەکانەوە ناو دەنێت؟

مۆڵەتدراوانیت تا ڕۆژی کاتی دیاریکراو.» وتی: «پەروەردگارم، بەهۆی ئەوەی گومڕات کردم، بێگومان لە زەویدا (خراپە)یان بۆ جوان دەکەم، و بێگومان هەموویان گومڕا دەکەم — جگە لە بەندە دڵسۆزەکانت لە نێویاندا.» فەرمووی: «ئەمە ڕێگایەکە ڕاست بۆ لای من دێت: بەڕاستی تۆ هیچ دەسەڵاتێکت بەسەر بەندەکانمدا نییە، جگە لەوانەی لە گومڕایان شوێنت دەکەون؛ و بێگومان دۆزەخ جێگای بەڵێندراوی هەموویانە. حەوت دەرگای هەیە، و بۆ هەر دەرگایەک بەشێکی دیاریکراو لەوان هەیە.» بەڕاستی پارێزکاران لە نێو باخ و کانیاواندان. «بە سەلامەتی و دڵنیاییەوە بچنە ناویانەوە!» و هەر کینەیەک لە سینەیاندا بێت دەریدەهێنین؛ وەک برا لەسەر تەختەکان بەرامبەر یەکتر دادەنیشن. هیچ ماندوێتییەکیان تێیدا تووش نابێت، و هەرگیز لێی دەرناکرێن. هەواڵ بدە بە بەندەکانم کە بەڕاستی هەر منم لێبوردەی میهرەبان، و کە سزاکەشم هەر ئەوە سزای بەئازار. (٢٦–٥٠)

و هەواڵی میوانەکانی ئیبراهیمیان پێ بدە، کاتێک چوونە لای و وتیان: «سڵاو.» وتی: «ئێمە لێتان دەترسین.» وتیان: «مەترسە: ئێمە مژدەی کوڕێکی زانات پێ دەدەین.» وتی: «ئایا مژدەم پێ دەدەن لە کاتێکدا پیری ڕووی تێ کردووم؟ ئەی مژدەی چیم پێ دەدەن؟» وتیان: «بە هەق مژدەمان پێ دایت؛ کەواتە لە نائومێدان مەبە.» وتی: «و کێ لە میهرەبانیی پەروەردگاری نائومێد دەبێت جگە لە گومڕایان؟» وتی: «ئەی کارتان چییە، ئەی نێردراوان؟» وتیان: «ئێمە بۆ لای گەلێکی تاوانبار نێردراوین — جگە لە خانەوادەی لووت: بێگومان هەموویان ڕزگار دەکەین، جگە لە ژنەکەی؛ بڕیارمان داوە کە ئەو لە بەجێماوان دەبێت.» (٥١–٦٠)

جا کاتێک نێردراوەکان هاتنە لای خانەوادەی لووت، وتی: «ئێوە خەڵکێکی نەناسراون.» وتیان: «نەخێر؛ بەڵکو ئەوەمان بۆ هێناویت کە گومانیان لێ دەکرد. و هەقمان بۆ هێناویت، و بێگومان ئێمە ڕاستگۆین. کەواتە لە بەشێکی شەودا لەگەڵ خانەوادەکەت بڕۆ، و خۆت لە دوایانەوە بڕۆ؛ و با هیچ کامتان ئاوڕ نەداتەوە، و بڕۆن بۆ ئەو شوێنەی فەرمانتان پێ دەکرێت.» و ئەو بڕیارەمان پێ ڕاگەیاند: کە دوا پاشماوەی ئەو خەڵکە بەیانی دەبڕدرێتەوە. و خەڵکی شارەکە بە دڵخۆشییەوە هاتن. وتی: «ئەمانە میوانی منن، کەواتە شەرمەزارم مەکەن. و لە خوا بترسن، و ڕیسوام مەکەن.» وتیان: «ئایا قەدەغەمان لێ نەکردبوویت کە پەنای هیچ کەسێک بدەیت؟» وتی: «ئەوەتا کچەکانم، ئەگەر هەر شتێک دەکەن.» سوێند بە تەمەنت، ئەوان لە سەرخۆشییەکەیاندا بە کوێرانە سەرگەردان بوون — و لە کاتی خۆرهەڵاتندا دەنگە بەهێزەکە گرتنی. جا شارەکەمان سەروژێر کرد، و بەردی قوڕی سوورەوەکراومان بەسەریاندا بارانند. بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن بۆ وردبینان. و بێگومان ئەو (شارە) لەسەر ڕێگایەکی هێشتا ماوە: بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە بۆ بڕواداران. (٦١–٧٧)

و خەڵکی ئەیکە (دارستانەکە)ش ستەمکار بوون، جا تۆڵەمان لێ سەندن؛ و هەردووکیان لەسەر ڕێگایەکی ئاشکران. و بێگومان خەڵکی حیجریش پێغەمبەرانیان بە درۆ خستەوە. و نیشانەکانمانمان پێ بەخشین، بەڵام ڕوویان لێ وەرگێڕا. و لە چیاکاندا خانوویان دەتاشی، بە دڵنیاییەوە؛ بەڵام بەیانی دەنگە بەهێزەکە گرتنی، و هەرچی بەدەستیان هێنابوو هیچ سوودێکی پێ نەگەیاندن. (٧٨–٨٤)

و ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی لە نێوانیاندایە دروستمان نەکردووە مەگەر بە هەق. و بێگومان قیامەت هەر دێت، کەواتە بە لێبوردنێکی جوان لێیان ببووڕە. بەڕاستی پەروەردگارت هەر ئەوە دروستکەری زانا. و بێگومان حەوت لە ئایەتە دووبارەکراوەکان و قورئانی مەزنمان پێ بەخشیویت. چاوەکانت مەبڕە ئەوەی هەندێک لە ئەوانمان پێ بەهرەمەند کردووە، و خەمیان بۆ مەخۆ؛ و باڵی خۆت بۆ بڕواداران نزم بکەرەوە، و بڵێ: «بەڕاستی

من هەر ئەو ئاگادارکەرەوە ئاشکرایەم،» هەروەک چۆن (سزامان) نارده خوارەوە بەسەر ئەوانەدا کە (کتێبیان) دابەش کرد، ئەوانەی قورئانیان کرد بە چەند پارچەیەک. جا سوێند بە پەروەردگارت، بێگومان پرسیار لە هەموویان دەکەین دەربارەی ئەوەی دەیانکرد. کەواتە ئەوەی فەرمانت پێ دەکرێت بە ئاشکرا ڕایبگەیەنە، و ڕوو لە هاوبەشدانەران وەرگێڕە. بەڕاستی ئێمە بەسین بۆ تۆ لە بەرامبەر گاڵتەپێکەران، ئەوانەی لەگەڵ خوادا پەرستراوێکی دیکە دادەنێن: بەم زووانە دەزانن. و بێگومان دەزانین کە سینەت تەنگ دەبێت بەوەی دەیڵێن. کەواتە بە ستایشەوە تەسبیحاتی پەروەردگارت بکە، و لە کڕنووشبەران بە، و پەروەردگارت بپەرستە تا دڵنیایی (مردن)ت بۆ دێت. (٨٥–٩٩)

١٦. هەنگ (ئەنئەحل)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

فەرمانی خوا هات، کەواتە پەلەی لێ مەکەن. پاکی و بێگەردی بۆ ئەو! و زۆر بەرزترە لەوەی دەیکەن بە هاوبەشی. فریشتەکان بە ڕۆحی فەرمانی خۆیەوە دەنێرێتە خوارەوە بۆ سەر هەر کەسێک لە بەندەکانی کە بیەوێت: «ئاگادار بکەنەوە کە هیچ پەرستراوێک نییە جگە لە من، کەواتە لە من بترسن.» ئاسمانەکان و زەویی بە هەق دروست کردووە؛ و زۆر بەرزترە لەوەی دەیکەن بە هاوبەشی. مرۆڤی لە دڵۆپە ئاوێک دروست کردووە —— کەچی ئەوەتا دەمەقاڵێکەرێکی ئاشکرایە! و ئاژەڵەکانیشی بۆ دروست کردوون: گەرمی و چەند سوودێکی دیکەتان تێیاندا هەیە، و لێیشیان دەخۆن. و جوانییەکتان تێیاندا هەیە کاتێک ئێواران دەیانهێننەوە و کاتێک بەیانیان دەیانبەن بۆ لەوەڕ. و بارەکانتان هەڵدەگرن بۆ وڵاتێک کە پێی نەدەگەیشتن مەگەر بە زەحمەتێکی زۆر. بەڕاستی پەروەردگارتان دڵسۆزی میهرەبانە. و ئەسپ و ئێستر و گوێدرێژیش، تا سواریان ببن و بۆ ڕازاندنەوەش. و ئەوەش دروست دەکات کە نایزانن. و پێشاندانی ڕێگای ڕاست لەسەر خوایە، بەڵام هەندێک ڕێگا لارن. و ئەگەر بیویستایە هەمووتانی ڕێنمایی دەکرد. (١–٩)

هەر ئەوە لە ئاسمانەوە ئاوی بۆ باراندوون: لێی خواردنەوەتان هەیە، و لێشییەوە ئەو درەختانە دەڕوێن کە ئاژەڵەکانتانی تێدا دەلەوەڕێنن. و بەهۆیەوە کشتوکاڵ و زەیتوون و دارخورما و تریێ و هەموو جۆرە بەروبوومێکتان بۆ دەڕوێنێت. بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە بۆ گەلێک کە بیر دەکەنەوە. و شەو و ڕۆژی بۆ ڕام کردوون، و خۆر و مانگیش؛ و ئەستێرەکانیش بە فەرمانی ئەو ڕام کراون. بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن بۆ گەلێک کە ژیری بەکار دەهێنن. و ئەوەش کە لە زەویدا بە ڕەنگی جۆراوجۆر بۆی بڵاو کردوونەتەوە: بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە بۆ گەلێک کە پەند وەردەگرن. و هەر ئەوە دەریای ڕام کردووە، تا گۆشتی تازەی لێ بخۆن و خشڵی لێ دەربهێنن کە دەیڕۆشن؛ و کەشتییەکان دەبینیت تێیدا ئاو لەت دەکەن، تا بەدوای فەزڵی ئەودا بگەڕێن، و بەڵکو سوپاسگوزار بن. و چیای چەسپاوی لە زەویدا داناوە تا نەتانلەرزێنێت، و ڕووبار و ڕێگاش، بۆ ئەوەی ڕێگا بدۆزنەوە، و چەند نیشانەیەکیش؛ و بە ئەستێرەکانیش ڕێگا دەدۆزنەوە. جا ئایا ئەوەی دروست دەکات وەک ئەوە وایە کە دروست ناکات؟ ئایا پەند وەرناگرن؟ (١٠–١٧)

و ئەگەر چاکەکانی خوا بژمێرن هەرگیز ناتوانن ژمارەیان بکەن. بەڕاستی خوا لێبوردەی میهرەبانە. و خوا دەزانێت چی دەشارنەوە و چی ئاشکرا دەکەن. و ئەوانەی جگە لە خوا هاواریان بۆ دەکەن هیچ دروست ناکەن؛ و خۆیان دروست دەکرێن: مردوون، زیندوو نین، و نازانن کەی زیندوو دەکرێنەوە. پەرستراوی ئێوە تاکە پەرستراوێکە. جا ئەوانەی بڕوایان بە دواڕۆژ نییە —— دڵەکانیان ئینکارکەرە، و ئەوان لووتبەرزن. بێگومان خوا دەزانێت چی دەشارنەوە و چی ئاشکرا دەکەن: بەڕاستی ئەو لووتبەرزانی خۆش ناوێت. (١٨–٢٣)

و کاتێک پێیان دەوترێت: «پەروەردگارتان چیی ناردووەتە خوارەوە؟» دەڵێن: «ئەفسانەی پێشینان» —— تا لە ڕۆژی قیامەتدا بارە قورسەکانی خۆیان بە تەواوی هەڵبگرن، و هەندێکیش لە باری ئەوانەی بەبێ زانست گومڕایان کردوون. ئای چەند خراپە ئەوەی هەڵیدەگرن! بێگومان ئەوانەی پێش ئەوانیش پیلانیان گێڕا؛ ئینجا خوا لە بناغەوە هاتە سەر بیناکەیان، و بنمیچەکە لە سەرووبانەوە بەسەریاندا ڕووخا، و سزا لە شوێنێکەوە بۆیان هات

کە هەستیان پێ نەدەکرد. پاشان لە ڕۆژی قیامەتدا ڕیسوایان دەکات و دەفەرموێت: «کوان هاوبەشەکانم، کە لەسەریان دەمەقاڵێتان دەکرد؟» ئەوانەی زانستیان پێ دراوە دەڵێن: «بەڕاستی ئەمڕۆ ڕیسوایی و خراپە لەسەر بێبڕوایانە —» ئەوانەی فریشتەکان گیانیان دەکێشن لە کاتێکدا ستەم لە خۆیان دەکەن. ئینجا ملکەچی دەردەبڕن: «ئێمە هیچ خراپەیەکمان نەدەکرد.» بەڵێ! بەڕاستی خوا زانایە بەوەی دەتانکرد. کەواتە بچنە دەرگاکانی دۆزەخەوە، بە هەمیشەیی تێیدا بمێننەوە. جا چەند خراپە جێگای لووتبەرزان! (٢٤–٢٩)

و بە پارێزکاران دەوترێت: «پەروەردگارتان چیی ناردووەتە خوارەوە؟» دەڵێن: «خێر.» بۆ ئەوانەی لەم دنیایەدا چاکەیان کردووە چاکە هەیە، و ماڵی دواڕۆژ باشترە. و چەند چاکە ماڵی پارێزکاران: باخەکانی نەمری کە دەچنە ناویانەوە، ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات؛ هەرچی بیانەوێت تێیدا بۆیان هەیە. ئا بەو شێوەیە خوا پاداشتی پارێزکاران دەداتەوە، ئەوانەی فریشتەکان گیانیان دەکێشن لە کاتێکدا پاکن، دەڵێن: «سڵاوتان لێ بێت. بچنە بەهەشتەوە بەهۆی ئەوەی دەتانکرد.» ئایا چاوەڕێی شتێک دەکەن جگە لەوەی فریشتەکان بۆیان بێن، یان فەرمانی پەروەردگارت بێت؟ ئەوانەی پێش ئەوانیش هەر وایان کرد. و خوا ستەمی لێ نەکردن؛ بەڵکو خۆیان ستەمیان لە خۆیان دەکرد. جا خراپیی ئەوەی کردبوویان تووشیان بوو، و ئەوەی گاڵتەیان پێ دەکرد دەوری دان. (٣٠–٣٤)

و ئەوانەی هاوبەشیان بۆ خوا داناوە دەڵێن: «ئەگەر خوا بیویستایە، جگە لەو هیچ شتێکمان نەدەپەرست، نە ئێمە و نە باوباپیرانمان، و بەبێ ئەو هیچ شتێکیشمان حەرام نەدەکرد.» ئەوانەی پێش ئەوانیش هەر وایان کرد. جا ئایا جگە لە گەیاندنی ئاشکرای پەیام هیچی دیکە لەسەر پێغەمبەران هەیە؟ و بێگومان لە هەر ئوممەتێکدا پێغەمبەرێکمان ناردووە: «خوا بپەرستن و لە پەرستراوە ناهەقەکان دوور بکەونەوە.» جا لەوان هەبوو خوا ڕێنمایی کرد، و لەوانیش هەبوو گومڕایی لەسەری چەسپا. کەواتە بە زەویدا بگەڕێن و ببینن سەرەنجامی ئەوانەی ڕاستییان بە درۆ خستەوە چۆن بوو. هەرچەند سوور بیت لەسەر ڕێنماییکردنیان، ئەوا خوا ڕێنمایی ئەو کەسە ناکات کە گومڕای دەکات، و هیچ یارمەتیدەرێکیشیان نابێت. و بە تووندترین سوێندەکانیان سوێندیان بە خوا خوارد کە خوا ئەو کەسە زیندوو ناکاتەوە کە دەمرێت. بەڵێ — بەڵێنێکی ڕاستە لەسەر خۆی، بەڵام زۆربەی خەڵکی نازانن — تا ئەوەیان بۆ ڕوون بکاتەوە کە جیاوازییان تێدا هەیە، و تا ئەوانەی بێبڕوا بوون بزانن کە ئەوان درۆزن بوون. قسەی ئێمە بۆ شتێک، کاتێک دەمانەوێت، تەنها ئەوەیە کە پێی دەڵێین «ببە»، ئیتر دەبێت. و ئەوانەی لە پێناو خوادا کۆچیان کرد دوای ئەوەی ستەمیان لێ کرا — بێگومان لە دنیادا جێگایەکی چاکیان پێ دەدەین، و پاداشتی دواڕۆژ گەورەترە، ئەگەر بیانزانیایە — ئەوانەی ئارامیان گرت و پشت بە پەروەردگاریان دەبەستن. (٣٥–٤٢)

(ئەی پێغەمبەر) و پێش تۆ کەسمان نەناردووە جگە لە پیاوانێک کە وەحیمان بۆ دەکردن — جا لە خەڵکی یادخەرەوە بپرسن ئەگەر نازانن — بە بەڵگە ڕوونەکان و کتێبەکانەوە. و یادخەرەوەکەمان بۆ تۆ ناردووەتە خوارەوە، تا بۆ خەڵکی ڕوون بکەیتەوە چییان بۆ نێردراوەتە خوارەوە، و بۆ ئەوەی بیر بکەنەوە. (٤٣–٤٤)

ئایا ئەوانەی پیلانی خراپە دەگێڕن دڵنیان لەوەی خوا بە زەویدا نەیانباتە خوارەوە، یان سزا لە شوێنێکەوە بۆیان نەیەت کە هەستی پێ ناکەن، یان لە کاتی هاتوچۆیاندا نەیانگرێت، ئیتر نەتوانن دەرباز بن، یان پلە بە پلە و بە ترساندنەوە نەیانگرێت؟ بەڕاستی پەروەردگارتان دڵسۆزی میهرەبانە. ئایا تەماشای ئەو شتانەیان نەکردووە کە خوا دروستی کردوون، چۆن سێبەرەکانیان بەلای ڕاست و چەپدا دەسووڕێنەوە، بە ملکەچییەکی تەواوەوە

کڕنووش بۆ خوا دەبەن؟ و هەرچی لە ئاسمانەکان و هەر گیانلەبەرێک لە زەویدایە کڕنووش بۆ خوا دەبات، و فریشتەکانیش، و ئەوان لووتبەرزی ناکەن: لە پەروەردگاریان دەترسن کە لە سەرووبانەوەیە، و ئەوە دەکەن کە فەرمانیان پێ دەکرێت. (٤٥–٥٠)

و خوا فەرموویەتی: «دوو پەرستراو مەگرن: ئەو تەنها تاکە پەرستراوێکە. کەواتە تەنها لە من بترسن.» و هەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدایە هەر بۆ ئەوە، و گوێڕایەڵیی هەمیشەیی هەر بۆ ئەوە. ئایا لە جگە لە خوا دەترسن؟ و هەر نیعمەتێکتان هەیە ئەوا لە خواوەیە. پاشان کاتێک زیانێکتان تووش دەبێت، هەر بۆ لای ئەو هاوار دەکەن؛ کەچی کاتێک زیانەکەتان لەسەر لادەبات، دەستبەجێ دەستەیەک لە ئێوە هاوبەش بۆ پەروەردگاریان دادەنێن، تا ناسوپاسی بکەن بەوەی پێمان بەخشیون. کەواتە خۆشی ببینن —— بەم زووانە دەزانن. (٥١–٥٥)

و بۆ شتانێک کە هیچ نازانن بەشێک دادەنێن لەوەی پێمان بەخشیون. سوێند بە خوا، بێگومان پرسیارتان لێ دەکرێت دەربارەی ئەوەی هەڵتاندەبەست. و کچان بۆ خوا دادەنێن —— پاکی و بێگەردی بۆ ئەو! —— و بۆ خۆشیان ئەوەی حەزی لێ دەکەن. و کاتێک مژدەی کچێک بە یەکێکیان دەدرێت، ڕووی ڕەش هەڵدەگەڕێت و خەمەکەی دەخواتەوە؛ خۆی لە خەڵکی دەشارێتەوە لەبەر خراپیی ئەو هەواڵەی پێی دراوە: ئایا بە سووکییەوە بیهێڵێتەوە، یان لە خۆڵدا بیشارێتەوە؟ ئاگادار بن، چەند خراپە ئەو بڕیارەی دەیدەن! ئەوانەی بڕوایان بە دواڕۆژ نییە نموونەی خراپیان هەیە، و نموونەی هەرە بەرز هەر بۆ خوایە: و هەر ئەوە باڵادەستی کاربەجێ. و ئەگەر خوا خەڵکی بەهۆی ستەمەکەیانەوە بگرتایە، هیچ گیانلەبەرێکی لەسەر زەوی نەدەهێشتەوە؛ بەڵام تا ماوەیەکی دیاریکراو دوایان دەخات، جا کاتێک ماوەکەیان هات نە ساتێک دوای دەخەن و نە پێشی دەخەن. و ئەوە بۆ خوا دادەنێن کە خۆیان پێیان ناخۆشە، و زمانەکانیان درۆ دەڵێن کە باشترین بۆ ئەوان دەبێت. بێگومان ئاگر بۆ ئەوانە، و پێش هەمووان تێی دەخرێن. (٥٦–٦٢)

سوێند بە خوا، بێگومان پێغەمبەرانمان بۆ ئوممەتانی پێش تۆ نارد، بەڵام شەیتان کردەوەکانیانی بۆ جوان کردن؛ جا ئەمڕۆ ئەو پشتیوانیانە، و سزایەکی بەئازار چاوەڕێیان دەکات. و کتێبمان بۆ تۆ نەناردووەتە خوارەوە مەگەر بۆ ئەوەی ئەوەیان بۆ ڕوون بکەیتەوە کە جیاوازییان تێدا هەیە، و وەک ڕێنمایی و میهرەبانی بۆ گەلێک کە بڕوا دەهێنن. (٦٣–٦٤)

و خوا لە ئاسمانەوە ئاوی باراندووە و بەهۆیەوە زەویی دوای مردنی زیندوو کردووەتەوە. بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە بۆ گەلێک کە گوێ دەگرن. و بێگومان لە ئاژەڵەکانیشدا پەندێکتان بۆ هەیە: لەوەی لە سکیاندایە —— لە نێوان پاشەڕۆ و خوێندا —— شیرێکی پاکتان پێ دەدەین بیخۆنەوە، کە بۆ خۆرەوانی خۆشە. و لە بەروبوومی دارخورما و تڕێش سەرخۆشکەر و ڕۆزییەکی چاک وەردەگرن. بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە بۆ گەلێک کە ژیری بەکار دەهێنن. و پەروەردگارت ئیلهامی بۆ هەنگ کرد: «لە چیاکان و لە درەختەکان و لەوەی خەڵکی دروستی دەکەن ماڵ بۆ خۆت دروست بکە؛ پاشان لە هەموو جۆرە بەروبوومێک بخۆ، و بە ڕێگاکانی پەروەردگارتدا بڕۆ کە بۆت ئاسان کراون.» لە سکیانەوە خواردنەوەیەک دەردەچێت کە ڕەنگەکانی جۆراوجۆرە، شیفای تێدایە بۆ خەڵکی. بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە بۆ گەلێک کە بیر دەکەنەوە. (٦٥–٦٩)

و خوا دروستی کردوون؛ پاشان دەتانمرێنێت. و هەندێکتان دەگێڕدرێنەوە بۆ لاوازترین قۆناغی تەمەن، تا دوای زانین هیچ نەزانن. بەڕاستی خوا زانای بەتوانایە. و خوا هەندێکتانی بەسەر هەندێکتاندا ڕێز داوە لە ڕۆزیدا؛

کەچی ئەوانەی ڕێزیان پێ دراوە ڕۆزییەکەیان نادەنەوە بەو بەندانەی لە ژێر دەستیاندان، تا تێیدا یەکسان بن. ئایا ئینکاری چاکەی خوا دەکەن؟ و خوا لە خۆتان هاوسەرانی بۆ داناون، و لە هاوسەرەکانتانەوە کوڕ و کوڕەزای پێ بەخشیون، و لە شتە پاکەکان ڕۆزیی داون. ئایا بڕوا بە پووچ دەهێنن و بێبڕوان بە چاکەی خوا؟ و جگە لە خوا شتانێک دەپەرستن کە توانای ئەوەیان نییە هیچ ڕۆزییەکیان لە ئاسمانەکان و زەوییەوە پێ بدەن، و هەرگیز ناشتوانن؟ کەواتە نموونە بۆ خوا مەهێننەوە. بەڕاستی خوا دەزانێت، و ئێوە نازانن. (٧٠–٧٤)

خوا نموونەیەک دەهێنێتەوە: بەندەیەکی ژێردەست کە دەسەڵاتی بەسەر هیچ شتێکدا نییە، و پیاوێک کە لە لایەن خۆمانەوە ڕۆزییەکی چاکمان پێ بەخشیوە، جا بە نهێنی و بە ئاشکرا لێی دەبەخشێت. ئایا یەکسانن؟ هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ خوایە — بەڵام زۆربەیان نازانن. و خوا نموونەی دوو پیاو دەهێنێتەوە، یەکێکیان لاڵە، دەسەڵاتی بەسەر هیچ شتێکدا نییە، و بارێکە بەسەر گەورەکەیەوە — بۆ هەر کوێ بینێرێت هیچ خێرێک ناهێنێتەوە. ئایا ئەو یەکسانە لەگەڵ ئەو کەسەی فەرمان بە دادپەروەری دەدات و خۆشی لەسەر ڕێگایەکی ڕاستە؟ و نادیاری ئاسمانەکان و زەوی هەر بۆ خوایە. و کاری قیامەت تەنها وەک چاوتروکانێکە، یان لەوەش نزیکتر: بەڕاستی خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. و خوا لە سکی دایکانتان دەری هێنان لە کاتێکدا هیچتان نەدەزانی، و بیستن و بینایی و دڵی پێ بەخشین، بۆ ئەوەی سوپاسگوزار بن. ئایا تەماشای باڵندەکان ناکەن کە لە بۆشایی ئاسماندا ڕام کراون؟ جگە لە خوا کەس ڕایاناگرێت. بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن بۆ گەلێک کە بڕوا دەهێنن. و خوا ماڵەکانتانی بۆ کردوون بە جێگای حەسانەوە، و لە پێستی ئاژەڵانیش چادری بۆ داناون کە لە ڕۆژی کۆچتان و ڕۆژی مانەوەتاندا بە سووکی هەڵیدەگرن؛ و لە خوری و کوڵک و مووەکانیشیان کەلوپەل و کاڵای بۆ ماوەیەک. و خوا لەوەی دروستی کردووە سێبەری بۆ داناون؛ و لە چیاکاندا پەناگای بۆ داناون؛ و جلوبەرگی بۆ داناون کە لە گەرما دەتانپارێزێت، و زرێش کە لە جەنگەکانتاندا دەتانپارێزێت. ئا بەو شێوەیە چاکەی خۆی بەسەرتاندا تەواو دەکات، بۆ ئەوەی ملکەچ (موسڵمان) بن. بەڵام ئەگەر پشتیان هەڵکرد، ئەوا (ئەی پێغەمبەر) تەنها گەیاندنی ئاشکرای پەیامت لەسەرە. چاکەی خوا دەناسن، پاشان ئینکاری دەکەن: و زۆربەیان ناسوپاسن. (٧٥–٨٣)

و ئەو ڕۆژەی لە هەر ئوممەتێک شایەتێک هەڵدەستێنین، پاشان مۆڵەت نادرێت بەوانەی بێبڕوا بوون (بیانوو بهێننەوە)، و داوای ڕازیکردنیشیان لێ ناکرێت. و کاتێک ئەوانەی ستەمیان کرد سزا دەبینن، لەسەریان سووک ناکرێت، و مۆڵەتیشیان پێ نادرێت. و کاتێک ئەوانەی هاوبەشیان بۆ خوا دانا هاوبەشەکانیان دەبینن، دەڵێن: «پەروەردگارمان، ئەمانە هاوبەشەکانمانن، کە جگە لە تۆ هاوارمان بۆ دەکردن.» بەڵام ئەوان قسەکەیان بۆ دەگێڕنەوە: «بێگومان ئێوە درۆزنن!» و لەو ڕۆژەدا ملکەچی بۆ خوا دەردەبڕن، و ئەوەی هەڵیاندەبەست لێیان ون دەبێت. ئەوانەی بێبڕوا بوون و خەڵکییان لە ڕێگای خوا لادا — سزایەکیان لەسەر سزاکەیان بۆ زیاد دەکەین بەهۆی ئەو خراپەکارییەی دەیانکرد. (٨٤–٨٨)

و ئەو ڕۆژەی لە هەر ئوممەتێکدا شایەتێک لەسەریان لە خۆیان هەڵدەستێنین، و (ئەی پێغەمبەر) تۆش وەک شایەت بەسەر ئەمانەدا دەهێنین. و کتێبمان بۆ تۆ ناردووەتە خوارەوە وەک ڕوونکردنەوەی هەموو شتێک، و وەک ڕێنمایی و میهرەبانی و مژدە بۆ ملکەچان (موسڵمانان). (٨٩)

بەڕاستی خوا فەرمان دەدات بە دادپەروەری و چاکەکاری و بەخشین بە خزمان؛ و ڕێگری دەکات لە بەدڕەوشتی و خراپە و دەستدرێژی. ئامۆژگاریتان دەکات بۆ ئەوەی پەند وەربگرن. و پەیمانی خوا بەجێ بهێنن کاتێک پەیمانتان

بەست، و سوێندەکان مەشکێنن دوای پتەوکردنیان و دوای ئەوەی خواتان کردووە بە زامن بەسەرتانەوە: بەڕاستی خوا دەزانێت چی دەکەن. و وەک ئەو ژنە مەبن کە ڕستەکەی دوای ئەوەی پتەوی کردبوو هەڵیوەشاندەوە و کردیەوە بە داوی شل، بەوەی سوێندەکانتان دەکەن بە هۆکاری فێڵ لە نێوان خۆتاندا لەبەر ئەوەی ئوممەتێک لە ئوممەتێکی دیکە زۆرترە. خوا تەنها بەوە تاقیتان دەکاتەوە؛ و بێگومان لە ڕۆژی قیامەتدا ئەوەتان بۆ ڕوون دەکاتەوە کە جیاوازیتان تێدا هەبوو. (٩٠–٩٢)

و ئەگەر خوا بیویستایە دەیکردن بە یەک ئوممەت؛ بەڵام هەر کەسێک بیەوێت گومڕای دەکات، و هەر کەسێک بیەوێت ڕێنمایی دەکات؛ و بێگومان پرسیارتان لێ دەکرێت دەربارەی ئەوەی دەتانکرد. و سوێندەکانتان مەکەن بە هۆکاری فێڵ لە نێوان خۆتاندا، ئەگینا پێیەک دوای جێگیربوونی دەخلیسکێت، و خراپە دەچێژن بەهۆی ئەوەی خەڵکیتان لە ڕێگای خوا لادا، و سزایەکی گەورەتان بۆ دەبێت. و پەیمانی خوا بە نرخێکی کەم مەفرۆشن: بەڕاستی ئەوەی لای خوایە بۆ ئێوە باشترە، ئەگەر بزانن. ئەوەی لای ئێوەیە تەواو دەبێت، بەڵام ئەوەی لای خوایە دەمێنێتەوە. و بێگومان ئەوانەی ئارامیان گرت پاداشتەکەیان پێ دەدەین بە باشترینی ئەوەی دەیانکرد. هەر کەسێک کردەوەی چاک بکات، نێر بێت یان مێ، و بڕواداریش بێت — ئەوا بێگومان ژیانێکی خۆشی پێ دەبەخشین، و بێگومان پاداشتەکەیان پێ دەدەین بە باشترینی ئەوەی دەیانکرد. (٩٣–٩٧)

جا کاتێک قورئان دەخوێنیتەوە، پەنا بە خوا بگرە لە شەیتانی دەرکراو: بەڕاستی ئەو هیچ دەسەڵاتێکی بەسەر ئەوانەدا نییە کە بڕوایان هێناوە و پشت بە پەروەردگاریان دەبەستن؛ دەسەڵاتی تەنها بەسەر ئەوانەدایە کە دەیکەن بە دۆست و ئەوانەی هاوبەشی بۆ خوا دادەنێن. و کاتێک ئایەتێک لە جێگای ئایەتێکی دیکە دادەنێین — و خوا زاناترە بەوەی دەینێرێتە خوارەوە — دەڵێن: «تۆ تەنها هەڵبەستێکیت!» نەخێر: بەڵکو زۆربەیان نازانن. بڵێ: «ڕۆحی پیرۆز لە پەروەردگارتەوە بە هەق هێناویەتە خوارەوە، تا ئەوانەی بڕوایان هێناوە جێگیر بکات، و وەک ڕێنمایی و مژدە بۆ ملکەچان (موسڵمانان).» و بێگومان دەزانین کە ئەوان دەڵێن: «تەنها مرۆڤێک فێری دەکات.» زمانی ئەو کەسەی ئاماژەی بۆ دەکەن بێگانەیە، لە کاتێکدا ئەمە زمانێکی عەرەبیی ڕوونە. بەڕاستی ئەوانەی بڕوا بە ئایەتەکانی خوا ناهێنن — خوا ڕێنماییان ناکات، و سزایەکی بەئازار چاوەڕێیان دەکات. تەنها ئەوانە درۆ هەڵدەبەستن کە بڕوا بە ئایەتەکانی خوا ناهێنن؛ و هەر ئەوانەن درۆزنان. هەر کەسێک دوای بڕواهێنانی بێبڕوا بێت بە خوا — جگە لەو کەسەی زۆری لێ کراوە، لە کاتێکدا دڵی بە بڕوا ئارامە — بەڵام هەر کەسێک سینەی بۆ بێبڕوایی بکاتەوە، ئەوا خەشمی خوایان لەسەرە، و سزایەکی گەورە چاوەڕێیان دەکات. ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە ژیانی دنیایان لە دواڕۆژ پێ خۆشتر بوو، و لەبەر ئەوەی خوا ڕێنمایی گەلی بێبڕوایان ناکات. ئەوانەن کە خوا مۆری ناوە بەسەر دڵ و بیستن و بینایییاندا؛ و هەر ئەوانەن بێئاگایان. بێگومان ئەوان لە دواڕۆژدا زیانمەندن. پاشان بەڕاستی پەروەردگارت بۆ ئەوانەی کۆچیان کرد دوای ئەوەی چەوسێنرانەوە، و پاشان تێکۆشان و ئارامیان گرت — بێگومان پەروەردگارت دوای ئەوانە لێبوردەی میهرەبانە. ئەو ڕۆژەی هەموو کەسێک دێت و داکۆکی لە خۆی دەکات، و هەموو کەسێک بە تەواوی ئەوەی کردوویەتی پێی دەدرێتەوە، و ستەمیان لێ ناکرێت. و خوا نموونەیەک دەهێنێتەوە: شارێک کە ئاسوودە و دڵنیا بوو، ڕۆزییەکەی لە هەموو لایەکەوە بە فراوانی بۆی دەهات؛ پاشان ناسوپاسیی چاکەکانی خوای کرد، جا خوا پۆشاکی برسێتی و ترسی پێ چێشت بەهۆی ئەوەی دەیانکرد. و بێگومان پێغەمبەرێکیان لە خۆیان بۆ هات، بەڵام بە درۆیان خستەوە، جا سزا گرتنی لە کاتێکدا ستەمکار بوون. (٩٨–١١٣)

کەواتە لەو ڕۆزییە حەڵاڵ و پاکەی خوا پێی بەخشیون بخۆن، و سوپاسی چاکەی خوا بکەن، ئەگەر تەنها ئەو دەپەرستن. ئەو تەنها مرداروەبوو، و خوێن، و گۆشتی بەراز، و ئەوەی بۆ جگە لە خوا سەربڕابێت لەسەرتان حەرام کردووە. بەڵام هەر کەسێک ناچار بێت، بەبێ ئەوەی ئارەزووی بکات و نە سنوور ببەزێنێت — ئەوا خوا لێبوردەی میهرەبانە. و بۆ ئەو درۆیەی زمانەکانتان دەیڵێن مەڵێن: «ئەمە حەڵاڵە و ئەمە حەرامە،» تا درۆ بە ناوی خواوە هەڵببەستن: بەڕاستی ئەوانەی درۆ بە ناوی خواوە هەڵدەبەستن سەرفراز نابن — خۆشییەکی کەمە، و سزایەکی بەئازار چاوەڕێیان دەکات. و لەسەر ئەوانەی جوولەکە بوون ئەوەمان حەرام کرد کە پێشتر بۆمان گێڕایتەوە. و ستەممان لێ نەکردن؛ بەڵکو خۆیان ستەمیان لە خۆیان دەکرد. پاشان بەڕاستی پەروەردگارت بۆ ئەوانەی بە نەزانی خراپەیان کرد و پاشان دوای ئەوە تەوبەیان کرد و چاکسازییان کرد — بێگومان پەروەردگارت دوای ئەوانە لێبوردەی میهرەبانە. (١١٤–١١٩)

بەڕاستی ئیبراهیم خۆی ئوممەتێک بوو، ملکەچ بوو بۆ خوا، ڕاست و یەکتاپەرست بوو، و لە هاوبەشدانەران نەبوو: سوپاسگوزاری چاکەکانی بوو. خوا هەڵیبژارد و ڕێنمایی کرد بۆ ڕێگایەکی ڕاست. و لە دنیادا چاکەمان پێ بەخشی، و لە دواڕۆژیشدا بێگومان لە چاکەکاران دەبێت. پاشان (ئەی پێغەمبەر) وەحیمان بۆ تۆ کرد: «شوێن ئایینی ئیبراهیم بکەوە، کە ڕاست و یەکتاپەرست بوو؛ و لە هاوبەشدانەران نەبوو.» (ڕۆژی) شەممە تەنها لەسەر ئەوانە دانرا کە جیاوازییان تێدا کرد؛ و بێگومان پەروەردگارت لە ڕۆژی قیامەتدا دادوەری لە نێوانیاندا دەکات دەربارەی ئەوەی جیاوازییان تێدا هەبوو. (١٢٠–١٢٤)

بە دانایی و ئامۆژگاریی جوان بانگ بکە بۆ ڕێگای پەروەردگارت، و بە باشترین شێوە گفتوگۆیان لەگەڵ بکە. بەڕاستی پەروەردگارت زاناترە بەوەی لە ڕێگاکەی گومڕا بووە، و زاناتریشە بە ڕێنماییکراوان. و ئەگەر تۆڵەتان سەند، بە ئەندازەی ئەوە تۆڵە بسەنن کە ئازارتان پێ دراوە؛ بەڵام ئەگەر ئارام بگرن، ئەوا بێگومان ئەوە بۆ ئارامگران باشترە. و ئارام بگرە — و ئارامگرتنەکەت تەنها بە یارمەتیی خوایە — و خەمیان بۆ مەخۆ، و دڵتەنگ مەبە بەو پیلانانەی دەیگێڕن: بەڕاستی خوا لەگەڵ پارێزکاران و چاکەکارانە. (١٢٥–١٢٨)

١٧. شەوڕەوی (ئەلئیسرا)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

پاکی و بێگەردی بۆ ئەو زاتەی شەوێک بەندەکەی لە مزگەوتی حەرامەوە برد بۆ مزگەوتی ئەقسا (دوورترین مزگەوت)، کە دەوروبەرەکەیمان پیرۆز کردووە، تا هەندێک لە نیشانەکانی خۆمانی پیشان بدەین. بەڕاستی هەر ئەوە بیسەری بینا. و کتێبمان بە موسا بەخشی و کردمان بە ڕێنمایی بۆ نەوەکانی ئیسرائیل: «جگە لە من کەس مەکەن بە پشتیوان، ئەی نەوەی ئەوانەی لەگەڵ نووحدا هەڵمانگرتن! بەڕاستی ئەو بەندەیەکی سوپاسگوزار بوو.» (١–٣)

و لە کتێبەکەدا بۆ نەوەکانی ئیسرائیلمان بڕیار دا: «بێگومان دوو جار خراپەکاری لە زەویدا دەکەن، و بە لووتبەرزییەکی گەورە بەرز دەبنەوە.» جا کاتێک بەڵێنی یەکەمیان هات، چەند بەندەیەکی خۆمانمان بەسەرتاندا نارد کە زۆر بەهێز بوون، ئیتر بە نێو ماڵەکاندا گەڕان و وێرانیان کرد؛ و ئەوە بەڵێنێکی جێبەجێکراو بوو. پاشان نۆرەمان بۆ گێڕانەوە بەسەریاندا، و بە ماڵ و کوڕ پشتگیریمان کردن، و ژمارەتانمان زۆرتر کرد. (و فەرموومان:) «ئەگەر چاکە بکەن، ئەوا بۆ خۆتان چاکەتان کردووە؛ و ئەگەر خراپە بکەن، ئەوا لەسەر خۆتانە.» جا کاتێک بەڵێنی دووەم هات، (کەسانێکی دیکەمان نارد) تا ڕووتان ناشیرین بکەن، و بچنە ناو مزگەوتەکەوە وەک چۆن یەکەم جار چوونە ناوی، و هەرچی دەستیان بەسەردا ڕۆیشت بە تەواوی وێرانی بکەن. بەڵکو پەروەردگارتان بەزەیی پێتاندا بێتەوە؛ بەڵام ئەگەر بگەڕێنەوە، ئێمەش دەگەڕێینەوە. و دۆزەخمان کردووە بە زیندان بۆ بێبڕوایان. (٤–٨)

بەڕاستی ئەم قورئانە ڕێنمایی دەکات بۆ ئەو ڕێگایەی کە ڕاستترینە، و مژدە دەدات بەو بڕوادارانەی کردەوەی چاک دەکەن کە پاداشتێکی گەورەیان بۆ هەیە، و کە بۆ ئەوانەی بڕوایان بە دواڕۆژ نییە سزایەکی بەئازارمان ئامادە کردووە. و مرۆڤ نزای خراپە دەکات وەک چۆن نزای چاکە دەکات: و مرۆڤ هەمیشە پەلەکارە. و شەو و ڕۆژمان کردووە بە دوو نیشانە. جا نیشانەی شەومان تاریک کرد و نیشانەی ڕۆژمان ڕووناک کرد، تا بەدوای فەزڵی پەروەردگارتاندا بگەڕێن، و تا ژمارەی ساڵەکان و ژماردنی کات بزانن. و هەموو شتێکمان بە وردی ڕوون کردووەتەوە. و کارنامەی هەر مرۆڤێکمان بە ملی خۆیدا هەڵواسیوە، و لە ڕۆژی قیامەتدا نووسراوێکی بۆ دەردەهێنین کە بە کراوەیی دەیبینێت: «نووسراوەکەت بخوێنەوە. ئەمڕۆ خۆت بەسیت بۆ لێپرسینەوە لە خۆت.» (٩–١٤)

هەر کەسێک ڕێنمایی وەربگرێت ئەوا تەنها بۆ خۆی ڕێنمایی وەردەگرێت، و هەر کەسێک گومڕا بێت ئەوا تەنها بە زیانی خۆی گومڕا دەبێت. و هیچ بارهەڵگرێک باری کەسێکی دیکە هەڵناگرێت، و ئێمە هەرگیز سزا نادەین تا پێغەمبەرێک نەنێرین. و کاتێک بمانەوێت شارێک لەناو ببەین، فەرمان بە خۆشگوزەرانەکانی دەدەین، ئیتر تێیدا لە ڕێ دەردەچن؛ جا وشەکە بە هەق لەسەری دەچەسپێت، و بە تەواوی وێرانی دەکەین. و چەندین نەوەمان لە دوای نووحەوە لەناو بردا! و پەروەردگارت بەسە وەک ئاگادار و بینەری گوناهی بەندەکانی. هەر کەسێک ئەم ژیانە تێپەڕەی بوێت — تێیدا ئەوەی بمانەوێت بۆ هەر کەسێک کە بمانەوێت بە پەلە پێی دەدەین؛ پاشان دۆزەخی بۆ دادەنێین، بە لۆمەکراوی و دەرکراوی دەچێتە ناوییەوە. بەڵام هەر کەسێک دواڕۆژی بوێت و بەو شێوەیەی شایستەیەتی هەوڵی بۆ بدات، و بڕواداریش بێت — ئەوانە هەوڵەکەیان سوپاسکراوە. هەردوولا — ئەمان و

ئەوانیش — لە بەخششی پەروەردگارت پێیان دەدەین، و بەخششی پەروەردگارت لە کەس قەدەغە نەکراوە. تەماشا بکە چۆن هەندێکیانمان بەسەر هەندێکیاندا ڕێز داوە؛ و بێگومان دواڕۆژ پلەکانی گەورەتر و ڕێزپێدانیشی گەورەترە. (١٥–٢١)

لەگەڵ خوادا پەرستراوێکی دیکە دامەنێ، ئەگینا بە لۆمەکراوی و بێکەسی دادەنیشیت. و پەروەردگارت بڕیاری داوە کە جگە لەو کەس نەپەرستن، و لەگەڵ دایک و باوک چاکەکار بن. ئەگەر یەکێکیان یان هەردووکیان لای تۆ گەیشتنە پیری، تەنانەت «ئۆف»یشیان پێ مەڵێ، و بەسەریاندا مەنەڕێنە، بەڵکو قسەی بەڕێزیان لەگەڵ بکە، و لە میهرەبانییەوە باڵی ملکەچییان بۆ نزم بکەرەوە، و بڵێ: «پەروەردگارم، بەزەییت پێیاندا بێتەوە، وەک چۆن بە منداڵی پەروەردەیان کردم.» پەروەردگارتان زاناترە بەوەی لە دەروونتاندایە. ئەگەر چاکەکار بن، ئەوا بێگومان ئەو بۆ ئەوانەی هەمیشە بۆ لای دەگەڕێنەوە لێبوردەیە. و مافی خزم بدە پێی، و هەژار و ڕێبواریش، و بە زیادەڕەوی بەفیڕۆی مەدە: بەڕاستی بەفیڕۆدەران برای شەیتانەکانن، و شەیتانیش هەمیشە ناسوپاس بووە بۆ پەروەردگاری. بەڵام ئەگەر ناچار بوویت ڕوویان لێ وەرگێڕیت، لە چاوەڕوانیی میهرەبانییەک لە پەروەردگارتەوە کە هیوات پێیەتی، ئەوا قسەیەکی نەرمیان پێ بڵێ. و دەستت بە ملتەوە مەبەستە، و بە تەواویش مەیکەرەوە، ئەگینا بە لۆمەکراوی و دەستبەتاڵی دادەنیشیت. بەڕاستی پەروەردگارت ڕۆزی فراوان دەکات بۆ هەر کەسێک بیەوێت، و بە ئەندازەش دەیدات؛ بەڕاستی ئەو ئاگادار و بینەری بەندەکانییەتی. (٢٢–٣٠)

و منداڵەکانتان لە ترسی هەژاری مەکوژن: ئێمە ڕۆزیی ئەوان و ئێوەش دەدەین. بەڕاستی کوشتنیان گوناهێکی گەورەیە. و نزیکی زینا مەکەونەوە: بەڕاستی ئەوە بەدڕەوشتییە، و ڕێگایەکی خراپە. و ئەو گیانە مەکوژن کە خوا حەرامی کردووە، مەگەر بە هەق. و هەر کەسێک بە ستەم بکوژرێت، ئەوا دەسەڵاتمان بە میراتگرەکەی داوە؛ بەڵام با لە کوشتندا زیادەڕۆیی نەکات، چونکە ئەو یارمەتی دراوە. و نزیکی ماڵی هەتیو مەکەونەوە، مەگەر بە باشترین شێوە، تا دەگاتە تەمەنی پێگەیشتن. و پەیمان بەجێ بهێنن: بەڕاستی دەربارەی پەیمان پرسیار دەکرێت. و پێوانە تەواو بکەن کاتێک دەپێون، و بە تەرازووی ڕاست بکێشن: ئەوە باشترە، و سەرەنجامەکەشی جوانترە. و شوێن ئەوە مەکەوە کە هیچ زانیارییەکت پێی نییە: بەڕاستی بیستن و بینایی و دڵ — دەربارەی هەر یەکێک لەمانە پرسیار دەکرێت. و بە لووتبەرزییەوە بەسەر زەویدا مەڕۆ: بەڕاستی تۆ نە دەتوانیت زەوی بدڕێنیت، و نە لە بەرزیدا دەگەیتە چیاکان. خراپەی هەموو ئەمانە لای پەروەردگارت ناپەسەندە. (٣١–٣٨)

(ئەی پێغەمبەر) ئەمە لەو داناییەیە کە پەروەردگارت بۆی وەحی کردووێت. و لەگەڵ خوادا پەرستراوێکی دیکە دامەنێ، ئەگینا بە لۆمەکراوی و دەرکراوی فڕێ دەدرێیتە دۆزەخەوە. ئایا پەروەردگارتان کوڕانی بۆ ئێوە هەڵبژاردووە و لە فریشتەکان کچانی بۆ خۆی گرتووە؟ بەڕاستی ئێوە قسەیەکی زۆر گەورە دەکەن! (٣٩–٤٠)

و بێگومان لەم قورئانەدا بە شێوازی جۆراوجۆر ڕوونمان کردووەتەوە تا پەند وەربگرن، بەڵام جگە لە دوورکەوتنەوە هیچیان بۆ زیاد ناکات. (ئەی پێغەمبەر) بڵێ: «ئەگەر لەگەڵ ئەودا پەرستراوی دیکە هەبوونایە — وەک ئەوان دەڵێن — ئەوا بێگومان بەدوای ڕێگایەکدا دەگەڕان بۆ (بەرەنگاربوونەوەی) خاوەنی عەرش.» پاکی و بێگەردی بۆ ئەو! و زۆر زۆر بەرزتر لەوەی دەیڵێن — بەرزییەکی گەورە! حەوت ئاسمانەکە و زەوی و

هەرچی تێیاندایە تەسبیحاتی دەکەن. و هیچ شتێک نییە مەگەر بە ستایشەوە تەسبیحاتی دەکات، بەڵام ئێوە لە تەسبیحاتەکەیان تێناگەن. بەڕاستی ئەو لەسەرخۆی لێبوردەیە.[18] (٤١–٤٤)

و کاتێک قورئان دەخوێنیتەوە، پەردەیەکی شاراوە دەخەینە نێوان تۆ و ئەوانەی بڕوایان بە دوارۆژ نییە، و پەردە دەخەینە سەر دڵەکانیان، تا لێی تێنەگەن، و قورسییەک لە گوێیاندا. و کاتێک لە قورئاندا تەنها باسی پەروەردگارت دەکەیت، بە بێزارییەوە پشت هەڵدەکەن. ئێمە زاناترین بەوەی بۆی گوێ دەگرن کاتێک گوێت لێ دەگرن، و کاتێک بە نهێنی ڕاوێژ دەکەن، کاتێک ستەمکاران دەڵێن: «ئێوە تەنها شوێن پیاوێکی جادوولێکراو دەکەون.» تەماشا بکە چ نموونەیەکت بۆ دەهێننەوە! ئیتر گومڕا بوون و ناتوانن ڕێگایەک بدۆزنەوە. و دەڵێن: «ئایا کاتێک بووین بە ئێسک و خۆڵ، بەڕاستی وەک دروستکراوێکی نوێ زیندوو دەکرێینەوە؟» بڵێ: «ببنە بەرد یان ئاسن، یان هەر دروستکراوێک کە لە دڵتاندا گەورەتر بێت.» ئینجا دەڵێن: «کێ دەمانگێڕێتەوە؟» بڵێ: «ئەو زاتەی یەکەم جار دروستی کردن.» ئینجا سەرت بۆ دەلەقێنن و دەڵێن: «کەی دەبێت؟» بڵێ: «ڕەنگە نزیک بێت — ئەو ڕۆژەی بانگتان دەکات و بە ستایشی ئەوەوە وەڵام دەدەنەوە، و وا دەزانن کە جگە لە کەمێک نەماونەتەوە.» (٤٥–٥٢)

و بە بەندەکانم بڵێ ئەوە بڵێن کە جوانترینە. بەڕاستی شەیتان ئاژاوە دەخاتە نێوانیان؛ بەڕاستی شەیتان بۆ مرۆڤ دوژمنێکی ئاشکرایە. پەروەردگارتان زاناترە پێتان. ئەگەر بیەوێت بەزەیی پێتاندا دێتەوە، و ئەگەر بیەوێت سزاتان دەدات. و (ئەی پێغەمبەر) تۆمان نەناردووە تا پاسەوان بیت بەسەریانەوە. و پەروەردگارت زاناترە بە هەر کەسێک لە ئاسمانەکان و زەویدایە. و بێگومان هەندێک لە پێغەمبەرانمان بەسەر هەندێکیاندا ڕێز داوە، و زەبوورمان بە داود بەخشی. بڵێ: «هاوار بکەنە ئەوانەی جگە لەو بە پەرستراویان دەزانن: نە توانای لابردنی زیانیان هەیە لێتان، و نە گۆڕینی.» ئەوانەی هاواریان بۆ دەکەن خۆیان بەدوای هۆکاری نزیکبوونەوەدا دەگەڕێن بۆ لای پەروەردگاریان — کامیان نزیکتر بێت — و هیوایان بە میهرەبانییەکەیەتی و لە سزاکەی دەترسن. بەڕاستی سزای پەروەردگارت جێگای ترسە. و هیچ شارێک نییە مەگەر پێش ڕۆژی قیامەت لەناوی دەبەین، یان بە سزایەکی سەخت سزای دەدەین؛ ئەوە لە کتێبەکەدا نووسراوە. (٥٣–٥٨)

و هیچ شتێک ڕێگریی لێ نەکردین نیشانەکان بنێرین جگە لەوەی پێشینان بە درۆیان خستنەوە. و وشترە مێیەکەمان وەک نیشانەیەکی ئاشکرا بە سەموود بەخشی، کەچی ستەمیان لێ کرد. و نیشانەکان نانێرین مەگەر بۆ ترساندن. و (ئەی پێغەمبەر) کاتێک پێمان وتیت کە پەروەردگارت دەوری هەموو خەڵکیی داوە. و ئەو دیمەنەی پیشانمان دایت نەمانکرد مەگەر بە تاقیکردنەوە بۆ خەڵکی، هەروەها ئەو درەختەش کە لە قورئاندا نەفرەتی لێ کراوە. و دەیانترسێنین، بەڵام جگە لە سەرکەشییەکی گەورە هیچیان بۆ زیاد ناکات. (٥٩–٦٠)

و کاتێک بە فریشتەکانمان وت: «کڕنووش بۆ ئادەم ببەن،» کڕنووشیان برد — جگە لە ئیبلیس. وتی: «ئایا کڕنووش بۆ کەسێک ببەم کە لە قوڕ دروستت کردووە؟» وتی: «ئایا ئەمە دەبینیت کە بەسەر مندا ڕێزت داوە؟ ئەگەر تا ڕۆژی قیامەت مۆڵەتم بدەیت، بێگومان نەوەکانی دەخەمە ژێر ڕکێفی خۆمەوە، جگە لە کەمێکیان.» فەرمووی: «بڕۆ! جا هەر کەسێک لەوان شوێنت بکەوێت — ئەوا دۆزەخ پاداشتتانە، پاداشتێکی تەواو. و بە

[18] ڕێکوپێکیی گەردوونەکەمان گەواهی لەسەر یەکتاپەرستی دەدات، واتە تەنها یەک ویستی خوایی.
تەلارسازیی یەکتایی خوا: ڕاڤەیەکی زانستی، فەلسەفی و ئایینی لەسەر یەکتاپەرستیی قورئانی – قورئانی پیرۆز و زانست
یەکتایی خوا، ڕێکوپێکیی گەردوون، و ڕێزمانی دروستکردن: ڕاڤەیەکی زانستی، فەلسەفی و ئایینی لەسەر قورئان ٢١:٢٢، ٢٣:٩١ و ١٧:٤١– ٤٤ – قورئانی پیرۆز و زانست

دەنگی خۆت هەر کەسێکیان کە دەتوانیت بیجوولێنە، و بە سواره و پیادەکانت هێرشیان بکە سەر، و لە ماڵ و منداڵیاندا هاوبەشیان بە، و بەڵێنیان پێ بدە» — بەڵام شەیتان جگە لە فریو هیچ بەڵێنێکیان پێ نادات. «بەڕاستی بەندەکانم، هیچ دەسەڵاتێکت بەسەریاندا نابێت؛ و پەروەردگارت بەسە وەک پشتیوان.» (٦١–٦٥)

پەروەردگارتان ئەو زاتەیە کە کەشتییەکانتان بۆ بە دەریادا دەبات، تا بەدوای فەزڵی ئەودا بگەڕێن. بەڕاستی ئەو بەرامبەرتان میهرەبانە. و کاتێک لە دەریادا زیانێکتان تووش دەبێت، هەموو ئەوانەی هاواریان بۆ دەکەن ون دەبن، جگە لەو؛ کەچی کاتێک بە سەلامەتی گەیاندنیە وشکانی، ڕوو وەردەگێڕن. و مرۆڤ هەمیشە ناسوپاسە. ئایا دڵنیان لەوەی بە لایەکی وشکانیدا نەتانباتە خوارەوە، یان زریانێکی بەردینتان بەسەردا نەنێرێت؟ ئینجا هیچ پشتیوانێک بۆ خۆتان نادۆزنەوە. یان دڵنیان لەوەی جارێکی دیکە نەتانگێڕێتەوە ناوی، و بایەکی تێکشکێنەرتان بەسەردا نەنێرێت و بەهۆی ناسوپاسییەکەتانەوە نوقمتان نەکات؟ ئینجا کەس نادۆزنەوە کە لە بەرامبەر ئێمەدا داوای مافتان بۆ بکات. و بێگومان ڕێزمان لە نەوەکانی ئادەم گرتووە؛ و لە وشکانی و دەریادا هەڵمانگرتوون، و لە شتە پاکەکان ڕۆزیمان داون، و بەسەر زۆرێک لەوانەی دروستمان کردوون ڕێزێکی زۆرمان پێ داون. (٦٦–٧٠)

ئەو ڕۆژەی هەموو خەڵکێک لەگەڵ پێشەواکەیاندا بانگ دەکەین، جا هەر کەسێک نووسراوەکەی بە دەستی ڕاستی پێ بدرێت — ئەوانە نووسراوەکەیان دەخوێننەوە، و بە ئەندازەی دەزووی ناوکی خورمایەکیش ستەمیان لێ ناکرێت. بەڵام هەر کەسێک لەم (دنیایە)دا کوێر بێت، ئەوا لە دواڕۆژیشدا کوێرە، و ڕێگاکەی ونتر کردووە. و خەریک بوو لەوە لات بدەن کە بۆمان وەحی کردوویت، تا شتێکی دیکە بە ناوی ئێمەوە هەڵببەستیت؛ و ئەوسا دەیانکردیت بە دۆستی خۆیان. و ئەگەر جێگیرمان نەکردیتایە، خەریک بوو کەمێک بەلایاندا بچیت؛ ئەوسا دوو هێندە (سزای) ژیان و دوو هێندە (سزای) مردنمان پێ دەچێشتیت، پاشان هیچ یارمەتیدەرێکت لە بەرامبەر ئێمەدا نەدەدۆزییەوە. و خەریک بوو لەم خاکەدا بتترسێنن، تا لێی دەرت بکەن؛ بەڵام ئەوسا لە دوای تۆ جگە لە کەمێک نەدەمانەوە — ڕێوشوێنی ئێمەیە لەگەڵ ئەو پێغەمبەرانەی پێش تۆ ناردوومانن. و هیچ گۆڕانێک بۆ ڕێوشوێنی ئێمە نادۆزیتەوە. (٧١–٧٧)

نوێژ بەجێ بهێنە لە لادانی خۆرەوە تا تاریکیی شەو، و قورئانی بەرەبەیانیش: بەڕاستی قورئانی بەرەبەیان ئامادەبووانی هەیە. و لە بەشێکی شەودا پێی لە خەو هەستە، وەک زیادەیەک بۆ خۆت؛ بەڵکو پەروەردگارت بتگەیەنێتە پێگەیەکی ستایشکراو. و بڵێ: «پەروەردگارم، بە ڕاستی بمخەرە ژوورەوە و بە ڕاستی دەرم بهێنە، و لە لایەن خۆتەوە دەسەڵاتێکی پشتیوانم پێ ببەخشە.» و بڵێ: «هەق هات و پووچ نەما: بەڕاستی پووچ هەمیشە لەناوچووە.» (٧٨–٨١)

و لە قورئاندا ئەوە دەنێرینە خوارەوە کە شیفا و میهرەبانییە بۆ بڕواداران، بەڵام بۆ ستەمکاران جگە لە زیان هیچ زیاد ناکات. و کاتێک چاکە لەگەڵ مرۆڤ دەکەین، ڕوو وەردەگێڕێت و خۆی دوور دەخاتەوە؛ و کاتێک خراپەی تووش دەبێت، نائومێد دەبێت. بڵێ: «هەر کەسێک بە گوێرەی سروشتی خۆی کار دەکات، و پەروەردگارتان زاناترە بەوەی ڕێگاکەی ڕاستترە.» (٨٢–٨٤)

(ئەی پێغەمبەر) دەربارەی ڕۆح پرسیارت لێ دەکەن. بڵێ: «ڕۆح لە فەرمانی پەروەردگارمە، و جگە لە کەمێک لە زانستتان پێ نەدراوە.» و ئەگەر بمانەوێت، بێگومان ئەوە دەبەین کە بۆمان وەحی کردوویت؛ پاشان کەس

نادۆزیتەوە لە بەرامبەر ئێمەدا داکۆکیت بۆ بکات — مەگەر میهرەبانییەک لە پەروەردگارتەوە. بەڕاستی فەزڵی ئەو بەسەرتەوە گەورەیە. بڵێ: «ئەگەر هەموو مرۆڤ و جنۆکە کۆ ببنەوە تا وەک ئەم قورئانە بهێنن، ناتوانن وەک ئەو بهێنن، تەنانەت ئەگەر پشتی یەکتریش بگرن.» و بێگومان لەم قورئانەدا هەموو جۆرە نموونەیەکمان بۆ خەڵکی ڕوون کردووەتەوە، کەچی زۆربەی خەڵکی جگە لە بێبڕوایی هیچیان قبووڵ نەکرد. و وتیان: «بڕوات پێ ناهێنین تا کانییەکمان لە زەوییەوە بۆ هەڵنەقوڵێنیت، یان باخێکی خورما و ترێت هەبێت، و ڕووبار بە نێویدا بە لێشاو هەڵبقوڵێنیت، یان ئاسمان پارچە پارچە بخەیتە خوارەوە بەسەرماندا، وەک چۆن بانگەشەت کردووە، یان خوا و فریشتەکان ڕووبەڕوو بهێنیت، یانماڵێکی زێڕینت هەبێت، یان بە ئاسماندا سەربکەویت — و بڕوا بە سەرکەوتنەکەشت ناهێنین تا کتێبێکمان بۆ نەهێنیتە خوارەوە کە بیخوێنینەوە.» بڵێ: «پاکی و بێگەردی بۆ پەروەردگارم! ئایا من جگە لە مرۆڤێکی نێردراو هیچی دیکەم؟» و هیچ شتێک ڕێگریی لە خەڵکی نەکرد بڕوا بهێنن کاتێک ڕێنماییان بۆ هات جگە لەوەی وتیان: «ئایا خوا مرۆڤێکی وەک پێغەمبەر ناردووە؟» بڵێ: «ئەگەر لە زەویدا فریشتە هەبوونایە بە ئارامی بڕۆیشتنایە، ئەوا لە ئاسمانەوە فریشتەیەکمان وەک پێغەمبەر بۆ دەناردنە خوارەوە.» بڵێ: «خوا بەسە وەک شایەت لە نێوان من و ئێوەدا: بەڕاستی ئەو ئاگادار و بینەری بەندەکانییەتی.» (٨٥–٩٦)

و هەر کەسێک خوا ڕێنمایی بکات ئەوا هەر ئەوە ڕێنماییکراو، و هەر کەسێک گومڕای بکات — ئەوا جگە لەو هیچ پشتیوانێکیان بۆ نادۆزیتەوە. و لە ڕۆژی قیامەتدا لەسەر ڕوویان کۆیان دەکەینەوە، بە کوێری و لاڵی و کەڕی. جێگایان دۆزەخە: هەر کاتێک کز بێتەوە، بڵێسەی بۆ زیاد دەکەین. ئەوە پاداشتیانە، بەهۆی ئەوەی بێبڕوا بوون بە ئایەتەکانمان و وتیان: «ئایا کاتێک بووین بە ئێسک و خۆڵ، بەڕاستی وەک دروستکراوێکی نوێ زیندوو دەکرێینەوە؟» ئایا نابینن کە ئەو خوایەی ئاسمانەکان و زەویی دروست کردووە توانای هەیە وەک ئەوان دروست بکات؟ و ماوەیەکی بۆ داناون کە هیچ گومانێکی تێدا نییە، کەچی ستەمکاران جگە لە بێبڕوایی هیچیان قبووڵ نەکرد. بڵێ: «ئەگەر ئێوە خاوەنی گەنجینەکانی میهرەبانیی پەروەردگارم بوونایە، ئەوا لە ترسی خەرجکردن دەستتان پێوە دەگرت؛ و مرۆڤ هەمیشە چرووکە.» (٩٧–١٠٠)

و بێگومان نۆ نیشانەی ڕوونمان بە موسا بەخشی — جا لە نەوەکانی ئیسرائیل بپرسە. کاتێک بۆیان هات، فیرعەون پێی وت: «ئەی موسا، من پێم وایە تۆ جادووت لێ کراوە!» وتی: «بێگومان تۆ دەزانیت کە جگە لە پەروەردگاری ئاسمانەکان و زەوی کەس ئەمانەی نەناردووەتە خوارەوە وەک بەڵگەی چاوکەرەوە؛ و من پێم وایە، ئەی فیرعەون، کە تۆ تیاچوویت.» جا ویستی لە زەویدا دەریان بکات، بەڵام ئەو و هەموو ئەوانەی لەگەڵی بوون نوقممان کردن. و لە دوای ئەو بە نەوەکانی ئیسرائیلمان وت: «لە زەویدا نیشتەجێ بن؛ جا کاتێک بەڵێنی دواڕۆژ هات، هەمووتان پێکەوە بە تێکەڵی دەهێنین.» (١٠١–١٠٤)

و بە هەق ناردوومانەتە خوارەوە، و بە هەقیش هاتووەتە خوارەوە. و تۆمان نەناردووە مەگەر وەک مژدەدەر و ئاگادارکەرەوە. و قورئانێکە بەش بەشمان کردووە، تا لەسەرخۆ بەسەر خەڵکیدا بیخوێنیتەوە؛ و پلە بە پلە ناردوومانەتە خوارەوە. بڵێ: «بڕوای پێ بهێنن یان بڕوای پێ مەهێنن.» بەڕاستی ئەوانەی پێش ئەو زانستیان پێ دراوە، کاتێک بەسەریاندا دەخوێنرێتەوە لەسەر ڕوویان بە کڕنووشدا دەکەون، و دەڵێن: «پاکی و بێگەردی بۆ پەروەردگارمان! بێگومان بەڵێنی پەروەردگارمان جێبەجێ کراوە.» و بە گریانەوە لەسەر ڕوویان دەکەون، و ملکەچییان بۆ زیاد دەکات. بڵێ: «هاوار بکەنە خوا، یان هاوار بکەنە خوای میهرەبان: بە هەر ناوێک هاوار

بکەن، جوانترین ناوەکان هەر بۆ ئەون.» و لە نوێژەکەتدا دەنگت زۆر بەرز مەکەرەوە، و زۆریش نزمی مەکە، بەڵکو ڕێگایەک لەو نێوانەدا بگرە بەر. و بڵێ: «هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ ئەو خوایەی کە منداڵی بۆ خۆی دانەناوە، و هیچ هاوبەشێکی لە مولکدا نییە، و لە لاوازییەوە پێویستی بە هیچ پشتیوانێک نییە.» و بە گەورەیی زۆر بە گەورەی بزانە. (١٠٥–١١١)

١٨. ئەشکەوت (ئەلکەهف)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ ئەو خوایەی کتێبی بۆ بەندەکەی ناردووەتە خوارەوە و هیچ خواریيەکی تێدا دانەناوە — ڕاست و دروستە، تا لە سزایەکی سەخت لە لایەن ئەوەوە ئاگادار بکاتەوە، و مژدە بدات بەو بڕوادارانەی کردەوەی چاک دەکەن کە پاداشتێکی جوانیان بۆ هەیە، بۆ هەتاهەتایە تێیدا دەمێننەوە؛ و ئەوانەش ئاگادار بکاتەوە کە دەڵێن: «خوا منداڵێکی بۆ خۆی داناوە.» نە ئەوان هیچ زانیارییەکیان پێی هەیە، و نە باوباپیرانیان. قسەیەکی زۆر گەورەیە لە دەمیان دەردەچێت: جگە لە درۆ هیچ ناڵێن. جا (ئەی پێغەمبەر) ڕەنگە خۆت لە خەفەتدا بەدوایاندا لەناو ببەیت، ئەگەر بڕوا بەم پەیامە نەهێنن. (١–٦)

بەڕاستی ئێمە هەرچی لەسەر زەوییە کردوومانە بە ڕازاوەیی بۆی، تا تاقییان بکەینەوە کامیان کردەوەی باشترە؛ و بێگومان هەرچی لەسەریەتی دەیکەین بە خاکێکی ڕووت و وشک. یان وا دەزانیت کە هاوەڵانی ئەشکەوت و نووسراوەکە (ڕەقیم) لە نیشانەکانمان شتێکی سەرسوڕهێنەر بوون؟ کاتێک لاوەکان پەنایان بردە بەر ئەشکەوتەکە، وتیان: «پەروەردگارمان، لە لایەن خۆتەوە میهرەبانییەکمان پێ ببەخشە، و لە کارەکەماندا ڕێنمایی ڕاستمان بۆ ئاماده بکە.» جا چەند ساڵێک لە ئەشکەوتەکەدا گوێیانمان داخست؛ پاشان هەڵمانستاندن، تا بزانین کام لەو دوو دەستەیە باشتر ماوەی مانەوەیان دەژمێرێت. (٧–١٢)

ئێمە بە هەق هەواڵەکەیانت بۆ دەگێڕینەوە. بەڕاستی ئەوان چەند لاوێک بوون بڕوایان بە پەروەردگاریان هێنابوو، و ڕێنماییمان بۆ زیاد کردن. و دڵەکانیانمان پتەو کرد کاتێک هەستان و وتیان: «پەروەردگارمان پەروەردگاری ئاسمانەکان و زەوییە. هەرگیز جگە لەو هاوار ناکەینە هیچ پەرستراوێک: ئەگەر وا بکەین، ئەوا قسەیەکی زۆر ناڕەوامان کردووە. ئەم گەلەی ئێمە جگە لەو پەرستراوانێکیان گرتووە. بۆچی بەڵگەیەکی ئاشکرایان لەسەر ناهێنن؟ جا کێ ستەمکارترە لەو کەسەی درۆ بە ناوی خواوە هەڵدەبەستێت؟ و ئێستا کە لەوان و لەوەی جگە لە خوا دەیپەرستن دوور کەوتوونەتەوە، پەنا ببەنە بەر ئەشکەوتەکە: پەروەردگارتان لە میهرەبانیی خۆی بۆتان بڵاو دەکاتەوە، و لە کارەکەتاندا ئاسانکاریتان بۆ ئاماده دەکات.» (١٣–١٦)

و خۆرت دەبینی، کاتێک هەڵدەهات، لە ئەشکەوتەکەیان بەلای ڕاستدا لادەدا، و کاتێک ئاوا دەبوو، بەلای چەپدا لێیان تێدەپەڕی، لە کاتێکدا ئەوان لە بۆشاییەکی ناوی بوون. ئەوە لە نیشانەکانی خوایە. هەر کەسێک خوا ڕێنمایی بکات ئەوا هەر ئەوە ڕێنماییکراو، و هەر کەسێک گومڕای بکات — ئەوا هیچ پشتیوانێکی ڕێنماییکەری بۆ نادۆزیتەوە. و وات دەزانی بەخەبەرن، لە کاتێکدا خەوتبوون. و بەلای ڕاست و بەلای چەپدا هەڵماندەگێڕانەوە، و سەگەکەشیان هەردوو باسکی لە دەرگاکەدا ڕاکێشابوو. ئەگەر سەیرت بکردنایە، پشتت تێ دەکردن و هەڵدەهاتیت، و پڕ دەبوویت لە ترسیان. (١٧–١٨)

و ئا بەو شێوەیە هەڵمانستاندن، تا لە نێوان خۆیاندا پرسیار لە یەکتر بکەن. یەکێکیان وتی: «چەند ماونەتەوە؟» وتیان: «ڕۆژێک یان بەشێک لە ڕۆژێک ماوینەتەوە.» وتیان: «پەروەردگارتان زاناترە چەند ماونەتەوە. جا یەکێکتان بەم پارە زیوەتانەوە بنێرن بۆ شارەکە، و با تەماشا بکات کام خواردن پاکترە و ڕۆزییەکتان لێ بۆ بهێنێت؛ و با ورد و وریا بێت، و با هیچ کەسێک پێتان نەزانێت. چونکە ئەگەر پێتان بزانن، بەردبارانتان دەکەن یان

دەتانگێڕنەوە سەر ئایینەکەیان، و ئەوسا هەرگیز سەرفراز نابن.» و ئا بەو شێوەیە خەڵکیمان لێیان ئاگادار کرد، تا بزانن کە بەڵێنی خوا ڕاستە، و کە قیامەت هیچ گومانێکی تێدا نییە. کاتێک لە نێوان خۆیاندا دەربارەی کارەکەیان ناکۆک بوون، هەندێک وتیان: «بینایەک بەسەریاندا دروست بکەن: پەروەردگاریان زاناترە پێیان.» ئەوانەی لە کارەکەیاندا زاڵ بوون وتیان: «بێگومان مزگەوتێک بەسەریاندا دروست دەکەین.» هەندێک دەڵێن: «سێ کەسن، چوارەمیان سەگەکەیانە»؛ و هەندێکی دیکە دەڵێن: «پێنجن، شەشەمیان سەگەکەیانە» — بە مەزەندە لە نادیار؛ و هەندێکی دیکە دەڵێن: «حەوتن، و هەشتەمیان سەگەکەیانە.» بڵێ: «پەروەردگارم زاناترە بە ژمارەیان؛ جگە لە کەمێک کەس نایانزانێت.» کەواتە دەربارەیان دەمەقاڵێ مەکە مەگەر بە شتێکی ئاشکرا، و دەربارەیان لە هیچ کامیان پرسیار مەکە. و هەرگیز دەربارەی هیچ شتێک مەڵێ: «من سبەینێ ئەوە دەکەم،» مەگەر (بڵێیت:) «ئەگەر خوا بیەوێت.» و یادی پەروەردگارت بکە کاتێک لەبیرت چوو، و بڵێ: «بەڵکو پەروەردگارم ڕێنماییم بکات بۆ شتێک کە لەمە لە ڕاستییەوە نزیکتر بێت.» و سێ سەد ساڵ لە ئەشکەوتەکەیاندا مانەوە، و نۆی دیکەشیان بۆ زیاد کرد. بڵێ: «خوا زاناترە چەند مانەوە. نادیاری ئاسمانەکان و زەوی هەر بۆ ئەوە: چەند بینایە و چەند بیسەرە! جگە لەو هیچ پشتیوانێکیان نییە، و کەس ناکات بە هاوبەش لە بڕیارەکەیدا.» (١٩–٢٦)

و ئەوە بخوێنەوە کە لە کتێبی پەروەردگارتەوە بۆت وەحی کراوە: کەس نییە وشەکانی بگۆڕێت، و جگە لەو هیچ پەناگایەک نادۆزیتەوە. و خۆت بە ئارامییەوە ڕابگرە لەگەڵ ئەوانەی بەیانیان و ئێواران هاوار دەکەنە پەروەردگاریان، و ڕووی ئەویان دەوێت. و با چاوەکانت لێیان تێنەپەڕێت، بە ئارەزووی ڕازاوەیی ژیانی دنیا؛ و گوێڕایەڵی ئەو کەسە مەبە کە دڵیمان لە یادی خۆمان بێئاگا کردووە، و شوێن ئارەزووی خۆی کەوتووە، و کارەکەی لە سنوور دەرچووە. و بڵێ: «هەق لە پەروەردگارتانەوەیە: جا هەر کەسێک دەیەوێت با بڕوا بهێنێت، و هەر کەسێک دەیەوێت با بێبڕوا بێت.» بەڕاستی ئێمە بۆ ستەمکاران ئاگرێکمان ئامادە کردووە کە دیوارەکانی دەوریان دەدات. و ئەگەر هاواری فریاکەوتن بکەن، بە ئاوێکی وەک کانزای تواوە فریایان دەکەون کە ڕووەکان دەبرژێنێت. چەند خراپە ئەو خواردنەوەیە، و چەند خراپە ئەو جێگای حەسانەوەیە! بەڕاستی ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە — ئێمە پاداشتی کەسێک کە کردەوەی چاک دەکات بەفیڕۆ نادەین. ئەوانە باخەکانی نەمرییان بۆ هەیە، ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات؛ لەوێدا بە بازنی زێڕ دەڕازێنرێنەوە، و جلی سەوزی ئاوریشمی تەنک و ئەستوور دەپۆشن، و لەوێدا لەسەر تەختە بەرزەکان پاڵ دەدەنەوە. چەند چاکە ئەو پاداشتە، و چەند جوانە ئەو جێگای حەسانەوەیە! (٢٧–٣١)

و نموونەی دوو پیاویان بۆ بهێنەوە: بۆ یەکێکیان دوو باخی ترێمان دانا، و بە دارخورما دەورمان دان، و کشتوکاڵمان خستە نێوانیان. هەردوو باخەکە بەرهەمەی خۆی دا و هیچی لێ کەم نەکرد، و ڕووبارێکمان لە نێوانیاندا هەڵقوڵاند. و بەروبوومێکی زۆری هەبوو، جا لە کاتێکدا قسەی لەگەڵ دەکرد بە هاوڕێکەی وت: «من لە تۆ ماڵم زۆرترە، و دەستەکەشم بەهێزترە.» و چووە باخەکەیەوە، لە کاتێکدا ستەمی لە خۆی دەکرد، وتی: «پێم وا نییە ئەمە هەرگیز لەناو بچێت، و پێم وا نییە قیامەت هەرگیز بێت؛ و تەنانەت ئەگەر بگێڕدرێمەوە بۆ لای پەروەردگارم، بێگومان لەمە باشتر لە جێگاکەیدا دەدۆزمەوە.» هاوڕێکەی، لە کاتێکدا قسەی لەگەڵ دەکرد، پێی وت: «ئایا بێبڕوا بوویت بەو زاتەی لە خۆڵ دروستی کردیت، پاشان لە دڵۆپە ئاوێک، پاشان وەک پیاوێک ڕێکی خستیت؟ بەڵام من، ئەو خوایە، پەروەردگارمە، و کەس ناکەم بە هاوبەشی پەروەردگارم. و خۆزگە کاتێک چوویتە باخەکەتەوە دەتوت: ئەوەی خوا بیەوێت! هیچ هێزێک نییە مەگەر بە خوا. ئەگەر من لە ماڵ و منداڵدا لە خۆت کەمتر دەبینیت،

ئەوا بەڵکو پەروەردگارم لە باخەکەی تۆ باشترم پێ ببەخشێت، و بەڵایەکی لە ئاسمانەوە بەسەردا بنێرێت، ئیتر ببێتە خاکێکی لووسی خلیسک، یان ئاوەکەی بە قوواڵی بچێتە خوارەوە، و هەرگیز نەتوانیت بەدوایدا بگەڕێیت.» و بەروبوومەکەی دەوری درا، ئیتر دەستی کرد بە دەست بەیەکدادان لەسەر ئەوەی تێیدا خەرجی کردبوو، لە کاتێکدا بەسەر داربەستەکانیدا ڕووخابوو، و دەیوت: «خۆزگە کەسم نەکردایە بە هاوبەشی پەروەردگارم!» و هیچ دەستەیەکی نەبوو جگە لە خوا یارمەتیی بدەن، و خۆشی نەیتوانی یارمەتیی خۆی بدات. لەوێدا پشتیوانی تەنها بۆ خوای هەقە. ئەو باشترینە لە پاداشتدا، و باشترینە لە سەرەنجامدا. (٣٢-٤٤)

و نموونەی ژیانی دنیایان بۆ بهێنەوە: وەک ئاوێکە کە لە ئاسمانەوە دەیبارێنین؛ جا ڕووەکی زەوی پێی تێکەڵ دەبێت، و پاشان دەبێتە پووشێکی وشک کە باکان پەرشوبڵاوی دەکەن. و خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. ماڵ و منداڵ ڕازاوەیی ژیانی دنیان؛ بەڵام کردەوە چاکە ماوەکان لای پەروەردگارت لە پاداشتدا باشترن، و لە هیواشدا باشترن. و ئەو ڕۆژەی چیاکان دەجوواڵێنین و زەوی بە ڕووتی دەبینیت، و هەموویان کۆ دەکەینەوە و هیچ کامیان بەجێ ناهێڵین. و ڕیز بە ڕیز لەبەردەم پەروەردگارتدا پیشان دەدرێن: «بێگومان ئێستا هاتوونەتە لامان وەک چۆن یەکەم جار دروستمان کردن، هەرچەندە بانگەشەتان دەکرد کە هیچ وادەیەکتان بۆ دانانێین.» و نووسراوەکە دادەنرێت، جا تاوانباران دەبینیت لەوەی تێیدایە دەترسن. و دەڵێن: «ئەی وای لە ئێمە! ئەم نووسراوە چییە، نە بچووک و نە گەورە بەجێ ناهێڵێت مەگەر ژماردوویەتی؟» و هەرچی کردوویانە ئامادە دەیبینن؛ و پەروەردگارت ستەم لە کەس ناکات. (٤٥-٤٩)

و کاتێک بە فریشتەکانمان وت: «کڕنووش بۆ ئادەم ببەن،» کڕنووشیان برد — جگە لە ئیبلیس. ئەو لە جنۆکە بوو، جا لە فەرمانی پەروەردگاری دەرچوو. ئایا ئەو و نەوەکانی لە جیاتی من دەکەن بە پشتیوان، لە کاتێکدا ئەوان دوژمنی ئێوەن؟ چەند خراپە ئەو گۆڕینەوەیە بۆ ستەمکاران! من نە لە دروستکردنی ئاسمانەکان و زەویدا کردمن بە شایەت، و نە لە دروستکردنی خۆشیاندا؛ و من گومڕاکەران ناکەم بە یارمەتیدەر. و ئەو ڕۆژەی دەفەرموێت: «هاوار بکەنە ئەوانەی بانگەشەتان دەکرد هاوبەشی منن،» جا هاواریان بۆ دەکەن، بەڵام وەڵامیان نادەنەوە؛ و جێگایەکی تیاچوون دەخەینە نێوانیان. و تاوانباران ئاگر دەبینن و دەزانن کە تێی دەکەون، و هیچ ڕێگایەکی دەربازبوون لێی نادۆزنەوە. (٥٠-٥٣)

و بێگومان لەم قورئانەدا هەموو جۆرە نموونەیەکمان بۆ خەڵکی ڕوون کردووەتەوە، بەڵام مرۆڤ لە هەموو شتێک زیاتر دەمەقاڵێکەرە. و هیچ شتێک ڕێگریی لە خەڵکی نەکرد بڕوا بهێنن کاتێک ڕێنماییان بۆ هات، و داوای لێخۆشبوون لە پەروەردگاریان بکەن، جگە لەوەی چاوەڕێی ئەوە بوون ڕێوشوێنی پێشینانیان بەسەردا بێت، یان سزا ڕووبەڕوو بۆیان بێت. و پێغەمبەران نانێرین مەگەر وەک مژدەدەر و ئاگادارکەرەوە؛ بەڵام ئەوانەی بێبڕوان بە پووچ دەمەقاڵێ دەکەن تا هەقی پێ پووچ بکەنەوە، و ئایەتەکانم و ئەوەی پێی ئاگادار کرانەوە بە گاڵتەیان گرتووە. و کێ ستەمکارترە لەو کەسەی بە ئایەتەکانی پەروەردگاری یادی خرایەوە، کەچی ڕووی لێ وەرگێڕان و ئەوەی لەبیر کرد کە دەستەکانی پێشیان خستووە؟ بەڕاستی ئێمە پەردەمان خستووەتە سەر دڵەکانیان، تا لێی تێنەگەن، و قورسییەک لە گوێیاندا؛ و ئەگەر بانگیشیان بکەیت بۆ ڕێنمایی، ئەوا هەرگیز ڕێنمایی وەرناگرن. و پەروەردگارت لێبوردەی خاوەن میهرەبانییە. ئەگەر بەهۆی ئەوەی بەدەستیان هێناوە بیگرتنایە، سزای بۆ بە پەلە دەکردن؛ بەڵام وادەیەکیان هەیە کە جگە لەو هیچ پەناگایەکی لێ نادۆزنەوە. و ئەو شارانە — لەناومان بردن کاتێک ستەمیان کرد، و وادەیەکمان بۆ لەناوچوونیان دانا. (٥٤-٥٩)

و کاتێک مووسا بە خزمەتکارە لاوەکەی وت: «واز ناهێنم تا دەگەمە شوێنی بەیەکگەیشتنی دوو دەریاکە، یان چەندین ساڵ دەڕۆم.» جا کاتێک گەیشتنە شوێنی بەیەکگەیشتنی نێوانیان، ماسییەکەیان لەبیر کرد، ئەویش ڕێگای خۆی لە دەریادا گرتە بەر و خۆی دزییەوە. جا کاتێک تێپەڕین، بە خزمەتکارەکەی وت: «نانی بەیانیمان بۆ بهێنە؛ بێگومان لەم سەفەرەماندا ماندوێتیمان بینی.» وتی: «بینیت؟ کاتێک لای تاشەبەردەکە پشوومان دا، من ماسییەکەم لەبیر کرد — و جگە لە شەیتان کەس لەبیری نەبردمەوە باسی بکەم — و بە شێوەیەکی سەیر ڕێگای خۆی لە دەریادا گرتە بەر!» وتی: «ئەوە ئەوەیە کە بەدوایدا دەگەڕاین.» جا بە شوێنپێی خۆیاندا گەڕانەوە، و بەندەیەک لە بەندەکانمانیان دۆزییەوە کە میهرەبانییەکمان لە لایەن خۆمانەوە پێ بەخشیبوو، و لە لایەن خۆمانەوە زانستێکمان فێر کردبوو. مووسا پێی وت: «ئایا شوێنت بکەوم، بەو مەرجەی لەو ڕێنماییە ڕاستەی فێر کراویت فێرم بکەیت؟» وتی: «تۆ هەرگیز ناتوانیت لەگەڵ منda ئارام بگریت. و چۆن ئارام دەگریت لەسەر شتێک کە زانیاریت دەوری نەداوە؟» وتی: «ئەگەر خوا بیەوێت بە ئارامگرم دەبینیت، و لە هیچ فەرمانێکدا سەرپێچیت ناکەم.» وتی: «کەواتە ئەگەر شوێنم کەوتیت، دەربارەی هیچ شتێک پرسیارم لێ مەکە تا خۆم باسی بۆ دەکەم.» (٦٠–٧٠)

جا ڕۆیشتن، تا کاتێک سواری کەشتییەک بوون، کونی کرد. وتی: «ئایا کونت کرد تا خەڵکەکەی نوقم بکەیت؟ بێگومان کارێکی زۆر ناڕەوات کرد!» وتی: «ئایا نەموت کە تۆ هەرگیز ناتوانیت لەگەڵ منda ئارام بگریت؟» وتی: «لەسەر لەبیرچوونەکەم لێم مەگرە، و لە کارەکەمدا سەختیم لەسەر مەکە.» جا ڕۆیشتن، تا کاتێک بە کوڕێک گەیشتن، کوشتی. وتی: «ئایا گیانێکی بێتاوانت کوشت، کە کەسی نەکوشتبوو؟ بێگومان کارێکی زۆر خراپت کرد!» وتی: «ئایا پێم نەوتیت کە تۆ هەرگیز ناتوانیت لەگەڵ منda ئارام بگریت؟» وتی: «ئەگەر دوای ئەمە دەربارەی هەر شتێک پرسیارم لێ کردیت، ئیتر هاوڕێیەتیم مەکە: بێگومان لە لایەن منەوە بیانووی تەواوت دەست کەوتووە.» جا ڕۆیشتن، تا کاتێک گەیشتنە خەڵکی شارێک، داوای خواردنیان لە خەڵکەکەی کرد، بەڵام ڕازی نەبوون میوانداریان بکەن. و لەوێدا دیوارێکیان بینی خەریک بوو بڕووخێت، ئەویش ڕاستی کردەوە. وتی: «ئەگەر بتویستایە کرێیەکت لەسەر ئەوە وەردەگرت.» وتی: «ئەمە جیابوونەوەی نێوان من و تۆیە. ئێستا لێکدانەوەی ئەوەت پێ دەڵێم کە نەتتوانی لەسەری ئارام بگریت. کەشتییەکە هی چەند هەژارێک بوو کە لە دەریادا کاریان دەکرد؛ ویستم عەیبداری بکەم، چونکە لە پشتیانەوە پاشایەک هەبوو کە هەموو کەشتییەکی بە زۆر دەبرد. و کوڕەکەش، دایک و باوکی بڕوادار بوون، و ترساین بە سەرکەشی و بێبڕوایی ناڕەحەتیان بکات؛ جا ویستمان پەروەردگاریان لە جێگای ئەو یەکێکی پاکتر و بە بەزەییتریان پێ ببەخشێت. و دیوارەکەش هی دوو کوڕی هەتیو بوو لە شارەکەدا، و لە ژێریدا گەنجینەیەکیان هەبوو. و باوکیان پیاوێکی چاک بوو، جا پەروەردگارت ویستی بگەنە تەمەنی پێگەیشتن و گەنجینەکەیان دەربهێنن، وەک میهرەبانییەک لە پەروەردگارتەوە. و من لە خۆمەوە ئەوەم نەکرد. ئەوە لێکدانەوەی ئەوەیە کە نەتتوانی لەسەری ئارام بگریت.» (٧١–٨٢)

(ئەی پێغەمبەر) دەربارەی زولقەرنەین پرسیارت لێ دەکەن. بڵێ: «شتێک لە بەسەرهاتەکەیتان بەسەردا دەخوێنمەوە.» بەڕاستی ئێمە لە زەویدا جێگیرمان کرد و ڕێگایەکمان بۆ هەموو شتێک پێ بەخشی. جا ڕێگایەکی گرتە بەر، تا کاتێک گەیشتە شوێنی خۆرئاوابوون، بینیی لە کانییەکی قوڕاویدا ئاوا دەبێت، و لای ئەو گەلێکی بینی. فەرموومان: «ئەی زولقەرنەین، یان سزایان بدە یان بە چاکە لەگەڵیان ڕەفتار بکە.» وتی: «ئەوەی ستەم بکات، سزای دەدەین؛ پاشان دەگێڕدرێتەوە بۆ لای پەروەردگاری، ئەویش بە سزایەکی سەخت سزای دەدات. بەڵام ئەوەی بڕوا بهێنێت و چاکە بکات، ئەوا باشترین پاداشتی بۆ هەیە، و لە فەرمانی خۆماندا قسەی ئاسانی پێ دەڵێین.»

پاشان ڕێگایەکی گرتە بەر، تا کاتێک گەیشتە شوێنی خۆرهەڵاتن، بینیی بەسەر گەلێکدا هەڵدێت کە هیچ پەناگایەکمان لە بەرامبەریدا بۆ دانەنابوون. ئا بەو شێوەیە بوو؛ و بێگومان بە زانیاریی خۆمان دەوری هەموو ئەوەمان دابوو کە لای ئەو بوو. (٨٣–٩١)

پاشان ڕێگایەکی گرتە بەر، تا کاتێک گەیشتە نێوان دوو بەربەستە چیاییەکە، لە تەنیشتیانەوە گەلێکی بینی کە خەریک بوو لە هیچ قسەیەک تێنەگەن. وتیان: «ئەی زوڵقەرنەین، بەڕاستی یەئجووج و مەئجووج خراپەکاری لە زەویدا دەکەن. ئایا باجێکت بدەینێ، بەو مەرجەی بەربەستێک لە نێوان ئێمە و ئەواندا دابنێییت؟» وتی: «ئەوەی پەروەردگارم تێیدا جێگیری کردووم باشترە. کەواتە بە هێز یارمەتیم بدەن، منیش بەربەستێکی پتەو لە نێوان ئێوە و ئەواندا دادەنێم. پارچە ئاسنم بۆ بهێنن.» تا کاتێک نێوان دوو لای چیاکەی یەکسان کرد، وتی: «فووی پێدا بکەن!» تا کاتێک کردی بە ئاگر، وتی: «مسی تواوەم بۆ بهێنن تا بەسەریدا بڕێژم.» جا نە توانییان بەسەریدا سەربکەون و نە توانییان کونی بکەن. وتی: «ئەمە میهرەبانییەکە لە پەروەردگارمەوە. بەڵام کاتێک بەڵێنی پەروەردگارم دێت، تەختی زەویی دەکات؛ و بەڵێنی پەروەردگارم هەمیشە ڕاستە.» و لەو ڕۆژەدا وازیان لێ دەهێنین هەندێکیان وەک شەپۆل بەسەر هەندێکیاندا بدەن؛ و فوو بە کەرەنادا دەکرێت، جا هەموویان پێکەوە کۆ دەکەینەوە. و لەو ڕۆژەدا دۆزەخ بە ئاشکرا پیشانی بێبڕوایان دەدەین، ئەوانەی چاوەکانیان لە یادی من لە ژێر پەردەدا بوو، و توانای بیستنیان نەبوو. ئایا ئەوانەی بێبڕوان وا دەزانن کە دەتوانن لە جیاتی من بەندەکانم بکەن بە پشتیوان؟ بەڕاستی ئێمە دۆزەخمان وەک میوانخانە بۆ بێبڕوایان ئامادە کردووە. (٩٢–١٠٢)

بڵێ: «ئایا هەواڵتان پێ بدەین کێن زیانمەندترین کەس لە کردەوەدا؟ ئەوانەی هەوڵەکانیان لە ژیانی دنیادا بەفیڕۆ چووە، لە کاتێکدا وا دەزانن کە کاری چاک دەکەن.» ئەوانەن کە بێبڕوا بوون بە ئایەتەکانی پەروەردگاریان و بە گەیشتن پێی؛ جا کردەوەکانیان پووچ بووەوە، و لە ڕۆژی قیامەتدا هیچ کێشێکیان بۆ دانانێین. ئەوە پاداشتیانە —— دۆزەخ —— بەهۆی ئەوەی بێبڕوا بوون و ئایەتەکانم و پێغەمبەرانمیان بە گاڵتە گرت. بەڕاستی ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە، باخەکانی فیردەوسیان وەک میوانخانە بۆ هەیە، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە، و هەرگیز نایانەوێت لێی بگوازنەوە. (١٠٣–١٠٨)

بڵێ: «ئەگەر دەریا مەرەکەب بووایە بۆ وشەکانی پەروەردگارم، ئەوا دەریا تەواو دەبوو پێش ئەوەی وشەکانی پەروەردگارم تەواو ببن، تەنانەت ئەگەر وەک ئەویشمان بۆ یارمەتی بهێنایە.»[19] (١٠٩)

بڵێ: «من تەنها مرۆڤێکم وەک ئێوە. بۆم وەحی دەکرێت کە پەرستراوی ئێوە تاکە پەرستراوێکە. جا هەر کەسێک هیوای گەیشتن بە پەروەردگاری هەیە، با کردەوەی چاک بکات، و لە پەرستنی پەروەردگاریدا کەس نەکات بە هاوبەش.» (١١٠)

[19] ئەم ئایەتە بنەڕەتییە بە باشترین شێوە بەو هەموو بەستەرانە ڕوون دەکرێتەوە کە، ئیشەڵڵا، بە تێپەڕبوونی کات وەک ڕاڤە زیادیان دەکەم، تا ڕاڤەیەکی زانستی و فەلسەفیی گشتگیر پێشکەش بکەم. تا ئەو کاتە تکایە سەیری هەموو وتارە دیارەکانمان لە بلۆگەکەمدا بکەن: وتارە دیارەکان – قورئانی پیرۆز و زانست.

١٩. مەریەم (مەریەم)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

کاف، ها، یا، عەین، ساد. (١)

ئەمە باسی میهرەبانیی پەروەردگارتە بۆ بەندەکەی زەکەریا، کاتێک بە هاوارێکی نهێنی لە پەروەردگاری پارایەوە. وتی: «پەروەردگارم، بەڕاستی ئێسکەکانم لاواز بوون، و سەرم لە پیریدا سپی هەڵگەڕاوە؛ و هەرگیز، پەروەردگارم، لە پارانەوەم لە تۆ بێبەش نەبووم. و من لە خزمەکانم دەترسم لە دوای خۆم، و ژنەکەشم نەزۆکە؛ کەواتە لە لایەن خۆتەوە میراتگرێکم پێ ببەخشە، کە میرات لە من و لە بنەماڵەی یەعقووب بگرێت؛ و پەروەردگارم، بیکە بە کەسێکی پەسەندکراو.» «ئەی زەکەریا، ئێمە مژدەی کوڕێکت پێ دەدەین کە ناوی یەحیایە؛ پێش ئەو ئەم ناوەمان بۆ کەس دانەناوە.» وتی: «پەروەردگارم، چۆن کوڕێکم دەبێت، لە کاتێکدا ژنەکەم نەزۆکە و من گەیشتووەتە ئەوپەڕی پیری؟» فەرمووی: «هەر بەو شێوەیە دەبێت.» پەروەردگارت دەفەرموێت: «ئەوە بۆ من ئاسانە: و بێگومان پێشتر تۆشم دروست کردووە، لە کاتێکدا هیچ نەبوویت.» (٢–٩)

وتی: «پەروەردگارم، نیشانەیەکم بۆ دابنێ.» فەرمووی: «نیشانەکەت ئەوەیە کە سێ شەو قسە لەگەڵ خەڵکی ناکەیت، لە کاتێکدا ساغ و سەلامەتیت.» جا لە میحرابەکەوە دەرچوو بۆ لای گەلەکەی و ئاماژەی بۆ کردن کە بەیانیان و ئێواران تەسبیحاتی خوا بکەن. (١٠–١١)

«ئەی یەحیا، بە تووندی دەست بە کتێبەوە بگرە.» و بە منداڵی داناییمان پێ بەخشی، و بەزەیی لە لایەن خۆمانەوە، و پاکی؛ و پارێزکار بوو، و چاکەکار بوو لەگەڵ دایک و باوکی؛ و نە زۆردار بوو و نە سەرپێچیکار. و سڵاوی لێ بێت ئەو ڕۆژەی لەدایک بوو، و ئەو ڕۆژەی دەمرێت، و ئەو ڕۆژەی بە زیندوویی هەڵدەستێنرێتەوە. (١٢–١٥)

و لە کتێبەکەدا باسی مەریەم بکە، کاتێک لە خانەوادەکەی کەنار گرت بۆ شوێنێکی ڕۆژهەڵات، و پەردەیەکی خستە نێوان خۆی و ئەوان. ئینجا ڕۆحی خۆمانمان بۆ نارد، و لە شێوەی مرۆڤێکی ڕێکوپێکدا بۆی دەرکەوت. وتی: «من پەنا بە خوای میهرەبان دەگرم لە تۆ — ئەگەر پارێزکاریت!» وتی: «من تەنها نێردراوی پەروەردگارتم، تا کوڕێکی پاکت پێ ببەخشم.» وتی: «چۆن کوڕێکم دەبێت، لە کاتێکدا هیچ پیاوێک دەستی لێ نەداوم، و داوێنپیسیش نەبووم؟» وتی: «هەر بەو شێوەیە دەبێت.» پەروەردگارت دەفەرموێت: «ئەوە بۆ من ئاسانە؛ و تا بیکەین بە نیشانەیەک بۆ خەڵکی و میهرەبانییەک لە لایەن خۆمانەوە. و ئەوە کارێکی بڕیارلەسەردراوە.» جا سکی پێی پڕ بوو، و لەگەڵیدا بۆ شوێنێکی دوور کەنار گرت. ئینجا ژانی منداڵبوون بردیە لای قەدی دارخورمایەک. وتی: «خۆزگە پێش ئەمە مردبام، و بووبام بە شتێکی لەبیرکراوی بە تەواوی لەبیرچوو!» ئینجا لە ژێرپەوە بانگی کرد: «خەم مەخۆ. بێگومان پەروەردگارت جۆگەیەکی لە ژێرتدا داناوە؛ و قەدی دارخورماکە بەرەو لای خۆت بلەرزێنە: خورمای تەڕ و پێگەیشتووت بەسەردا دەبارێنێت. جا بخۆ و بخۆرەوە و چاوت ڕوون بێت. و ئەگەر هەر مرۆڤێکت بینی، بڵێ: من ڕۆژوویەکم بۆ خوای میهرەبان نەزر کردووە، بۆیە ئەمڕۆ قسە لەگەڵ هیچ کەسێک ناکەم.» (١٦–٢٦)

ئینجا هێنای بۆ لای گەلەکەی، لە باوەشیدا هەڵیگرتبوو. وتیان: «ئەی مەریەم، بێگومان کارێکی زۆر سەیرت کردووە! ئەی خوشکی هاروون، باوکت پیاوێکی خراپ نەبوو، و دایکیشت داوێنپیس نەبوو.» ئەویش ئاماژەی بۆ کرد. وتیان: «چۆن قسە لەگەڵ کەسێک بکەین کە منداڵێکی ساوایە لە بێشکەدا؟» وتی: «من بەندەی خوام. کتێبی پێ بەخشیوم و کردوومی بە پێغەمبەر؛ و لە هەر شوێنێک بم پیرۆزی کردووم، و ڕایسپاردووم بە نوێژ و زەکات مادام زیندوو بم، و چاکەکار بم لەگەڵ دایکم؛ و نەیکردووم بە زۆردارێکی بەدبەخت. و سڵاوم لێ بێت ئەو ڕۆژەی لەدایک بووم، و ئەو ڕۆژەی دەمرم، و ئەو ڕۆژەی بە زیندوویی هەڵدەستێنرێمەوە.» ئەوەیە عیسای کوڕی مەریەم: قسەی هەق کە تێیدا گومان دەکەن. بۆ خوا نییە منداڵ بۆ خۆی دابنێت — پاکی و بێگەردی بۆ ئەو! کاتێک بڕیاری کارێک دەدات، تەنها پێی دەفەرموێت «ببە»، ئیتر دەبێت. (عیسا وتی:) «و بەڕاستی خوا پەروەردگاری من و پەروەردگاری ئێوەشە، کەواتە بیپەرستن: ئەمە ڕێگایەکی ڕاستە.» بەڵام دەستەکان لە نێوان خۆیاندا جیاوازییان کرد؛ جا وای بۆ بێبڕوایان لە ئامادەبوونی ڕۆژێکی گەورە! چەند باش دەبیستن و دەبینن ئەو ڕۆژەی دێنە لامان! بەڵام ستەمکاران ئەمڕۆ لە گومڕاییەکی ئاشکرادان. و لە ڕۆژی پەشیمانی ئاگاداریان بکەوە، کاتێک کارەکە یەکلایی دەکرێتەوە، لە کاتێکدا ئەوان بێئاگان و بڕوا ناهێنن. بەڕاستی هەر ئێمە میراتگری زەوی و هەر کەسێکی لەسەریەتی دەبین، و بۆ لای ئێمە دەگەڕێنرێنەوە. (٢٧–٤٠)

و لە کتێبەکەدا باسی ئیبراهیم بکە: بەڕاستی ئەو زۆر ڕاستگۆ و پێغەمبەر بوو. کاتێک بە باوکی وت: «باوکە، بۆچی شتێک دەپەرستیت کە نە دەبیستێت و نە دەبینێت، و هیچ سوودێکت پێ ناگەیەنێت؟ باوکە، بێگومان زانستێکم بۆ هاتووە کە بۆ تۆ نەهاتووە؛ کەواتە شوێنم بکەوە، ڕێنماییت دەکەم بۆ ڕێگایەکی ڕاست. باوکە، شەیتان مەپەرستە: بەڕاستی شەیتان سەرپێچیکار بووە بۆ خوای میهرەبان. باوکە، من دەترسم سزایەک لە خوای میهرەبانەوە بەرت بکەوێت، و ببیتە هاوەڵی شەیتان.» وتی: «ئایا تۆ ڕوو لە پەرستراوەکانم وەردەگێڕیت، ئەی ئیبراهیم؟ ئەگەر دەست هەڵنەگریت، بێگومان بەردبارانت دەکەم. و ماوەیەکی درێژ لێم دوور بکەوەرەوە!» وتی: «سڵاوت لێ بێت. داوای لێخۆشبوونت بۆ لە پەروەردگارم دەکەم؛ بەڕاستی ئەو هەمیشە لەگەڵ من میهرەبان بووە. و لە ئێوە و لەوەی جگە لە خوا هاواری بۆ دەکەن کەنار دەگرم، و هاوار دەکەمە پەروەردگارم؛ بەڵکو بە هاواکردنم بۆ پەروەردگارم بێبەش نەبم.» جا کاتێک لەوان و لەوەی جگە لە خوا دەیانپەرست کەناری گرت، ئیسحاق و یەعقووبمان پێ بەخشی، و هەر یەکەیانمان کرد بە پێغەمبەر. و لە میهرەبانیی خۆمان پێمان بەخشین، و ناوبانگێکی بەرز و ڕاستمان بۆ دانان. (٤١–٥٠)

و لە کتێبەکەدا باسی موسا بکە: بەڕاستی ئەو هەڵبژێردراو بوو، و نێردراوێکی پێغەمبەر بوو. و لە لای ڕاستی کێوی تووڕەوە بانگمان کرد، و بۆ چڕپەدوان نزیکمان کردەوە. و لە میهرەبانیی خۆمانەوە هاروونی برایمان وەک پێغەمبەر پێ بەخشی. و لە کتێبەکەدا باسی ئیسماعیل بکە: بەڕاستی ئەو بەڵێنپارێز بوو، و نێردراوێکی پێغەمبەر بوو. و فەرمانی بە خانەوادەکەی دەدا بە نوێژ و زەکات، و لای پەروەردگاری پەسەندکراو بوو. و لە کتێبەکەدا باسی ئیدریس بکە: بەڕاستی ئەو زۆر ڕاستگۆ و پێغەمبەر بوو، و بۆ پێگەیەکی بەرزمان بەرز کردەوە. (٥١–٥٧)

ئەوانەن کە خوا چاکەی لەگەڵ کردوون لە پێغەمبەران: لە نەوەکانی ئادەم، و لەوانەی لەگەڵ نووحدا هەڵمانگرتن، و لە نەوەکانی ئیبراهیم و ئیسرائیل، و لەوانەی ڕێنماییمان کردن و هەڵمانبژاردن. کاتێک ئایەتەکانی خوای میهرەبانیان بەسەردا دەخوێنرایەوە، بە کڕنووش و گریانەوە دەکەوتن. بەڵام لە دوای ئەوان جێنشینانێک هاتن کە نوێژیان بەفیڕۆ دا و شوێن ئارەزووەکان کەوتن؛ جا بەم زووانە تووشی تیاچوون دەبن — جگە لەوانەی تەوبە

دەکەن و بڕوا دەهێنن و کردەوەی چاک دەکەن: ئەوانە دەچنە بەهەشتەوە، و هیچ ستەمێکیان لێ ناکرێت — باخەکانی نەمری، کە خوای میهرەبان بە نادیاری بەڵێنی بە بەندەکانی داوە: بەڕاستی بەڵێنەکەی هەر دێتە دی. لەوێدا هیچ قسەیەکی پووچ نابیستن، جگە لە «سڵاو»؛ و لەوێدا بەیانیان و ئێواران ڕۆزییان بۆ هەیە. ئەوە ئەو بەهەشتەیە کە دەیکەین بە میراتی ئەو بەندانەمان کە پارێزکار بوون. (٥٨–٦٣)

(فریشتەکان دەڵێن:) «و ئێمە دانابەزین مەگەر بە فەرمانی پەروەردگارت. ئەوەی لە پێشمانەوەیە و ئەوەی لە پشتمانەوەیە و ئەوەی لە نێوان ئەوانەدایە هەر بۆ ئەوە؛ و پەروەردگارت هەرگیز لەبیرکەر نییە — پەروەردگاری ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی لە نێوانیاندایە. کەواتە بیپەرستە، و لە پەرستنیدا ئارامگر بە. ئایا کەسێک دەناسیت کە هاوناوی ئەو بێت؟» (٦٤–٦٥)

و مرۆڤ دەڵێت: «ئایا کاتێک مردم، بەڕاستی بە زیندوویی دەردەهێنرێمەوە؟» ئایا مرۆڤ بیری نایەتەوە کە ئێمە پێشتر دروستمان کرد، لە کاتێکدا هیچ نەبوو؟ جا سوێند بە پەروەردگارت، بێگومان ئەوان و شەیتانەکان کۆ دەکەینەوە؛ پاشان بە چۆکدا کەوتوویی لە دەوری دۆزەخ ئامادەیان دەکەین؛ پاشان لە هەر دەستەیەک ئەوانە ڕادەکێشینە دەرەوە کە لە هەمووان سەرکەشتر بوون لە دژی خوای میهرەبان؛ پاشان بێگومان ئێمە زاناترین بەوانەی شایستەترن تێیدا بسووتێن. و هیچ کامتان نییە مەگەر بەسەریدا تێدەپەڕێت: ئەوە لەسەر پەروەردگارت بڕیارێکی یەکلاکراوەیە. پاشان ئەوانە ڕزگار دەکەین کە پارێزکار بوون، و ستەمکاران بە چۆکدا کەوتوویی تێیدا بەجێ دەهێڵین. (٦٦–٧٢)

و کاتێک ئایەتە ڕوونەکانمان بەسەریاندا دەخوێنرێتەوە، ئەوانەی بێبڕوان بەوانە دەڵێن کە بڕوایان هێناوە: «کام لەو دوو دەستەیە جێگای باشترە و کۆڕی جوانترە؟» و چەندین نەوەمان پێش ئەوان لەناو برد، کە کەلوپەلیان جوانتر و دیمەنیان ڕازاوەتر بوو! بڵێ: «هەر کەسێک لە گومڕاییدا بێت، با خوای میهرەبان ماوەی بۆ درێژ بکاتەوە، تا کاتێک ئەوە دەبینن کە بەڵێنیان پێ درابوو — یان سزا یان قیامەت — ئەوسا دەزانن کێ جێگای خراپترە و سەربازی لاوازترە.» و خوا ڕێنمایی ئەوانە زیاد دەکات کە ڕێنماییان وەرگرتووە؛ و کردەوە چاکە ماوەکان لای پەروەردگارت لە پاداشتدا باشترن، و لە سەرەنجامیشدا باشترن. ئایا ئەو کەسەت بینیوە کە بێبڕوا بوو بە ئایەتەکانمان و وتی: «بێگومان ماڵ و منداڵم پێ دەدرێت»؟ ئایا لە نادیار ئاگادار بووە، یان پەیمانێکی لای خوای میهرەبان وەرگرتووە؟ نەخێر! ئەوەی دەیڵێت دەینووسین، و سزاکەی بۆ درێژ دەکەینەوە؛ و ئەوەی باسی دەکات لێی بە میرات دەگرین، و بە تەنیا دێتە لامان. (٧٣–٨٠)

و جگە لە خوا پەرستراوانێکیان گرتووە، تا ببنە مایەی هێز بۆیان. نەخێر! ئەوان ئینکاری پەرستنەکەیان دەکەن، و دەبنە دژیان. ئایا نابینیت کە ئێمە شەیتانەکانمان بەسەر بێبڕوایاندا ناردووە، تا بە تووندی هانیان بدەن؟ کەواتە پەلەیان لەسەر مەکە: ئێمە ڕۆژەکانیان بۆ دەژمێرین. ئەو ڕۆژەی پارێزکاران وەک شاندێکی بەڕێز بۆ لای خوای میهرەبان کۆ دەکەینەوە، و تاوانباران وەک مێگەلێکی تینوو بەرەو دۆزەخ ڕاپێچ دەکەین، کەس توانای تکاکردنی نابێت، جگە لەو کەسەی پەیمانێکی لای خوای میهرەبان وەرگرتبێت. و دەڵێن: «خوای میهرەبان منداڵێکی بۆ خۆی داناوە.» بێگومان شتێکی زۆر گەورە و ناڕەواتان هێناوە: خەریکە ئاسمانەکان بەهۆیەوە لەت ببن، و زەوی بدڕێت، و چیاکان بە وێرانی بکەون، لەوەی منداڵیان بۆ خوای میهرەبان بانگەشە کرد. و بۆ خوای میهرەبان شایستە نییە منداڵ بۆ خۆی دابنێت: هیچ کەس لە ئاسمانەکان و زەویدا نییە مەگەر وەک بەندە دێتە لای خوای

میهرەبان. بێگومان ژماردوونی و بە وردی هەژماری کردوون، و هەر یەکەیان لە ڕۆژی قیامەتدا بە تەنیا دێتە لای. (٨١–٩٥)

بەڕاستی ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە، خوای میهرەبان خۆشەویستییان بۆ دادەنێت. و (ئەی پێغەمبەر) ئێمە تەنها بۆ ئەوە بە زمانی خۆت ئاسانمان کردووە تا مژدەی پێ بدەیت بە پارێزکاران، و گەلێکی سەرسەختی پێ ئاگادار بکەیتەوە. و چەندین نەوەمان پێش ئەوان لەناو بردا! ئایا هەست بە هیچ کامیان دەکەیت، یان چرپەیەکیان لێ دەبیستیت؟ (٩٦–٩٨)

٢٠. تا ها (تاها)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

تا، ها. (١)

(ئەی پێغەمبەر) قورئانمان بۆ تۆ نەناردووەتە خوارەوە تا تووشی ناڕەحەتی ببیت، بەڵکو تەنها وەک یادخستنەوەیەک بۆ ئەو کەسەی لە خوا دەترسێت: نێردراوێکە لە لایەن ئەو زاتەوە کە زەوی و ئاسمانە بەرزەکانی دروست کردووە، خوای میهرەبان، لەسەر عەرش جێگیر بووە. هەرچی لە ئاسمانەکان و هەرچی لە زەویدایە هەر بۆ ئەوە، و هەرچی لە نێوانیاندایە، و هەرچی لە ژێر خاکدایە. و ئەگەر قسە بە دەنگی بەرز بکەیت یان نا، ئەوا ئەو نهێنی و لەوەش شاراوەتر دەزانێت. خوا ـــ هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو؛ جوانترین ناوەکان هەر بۆ ئەون. (٢–٨)

و ئایا بەسەرهاتی مووسات پێ گەیشتووە؟ کاتێک ئاگرێکی بینی، بە خانەوادەکەی وت: «لێرە بمێننەوە. من ئاگرێکم بەدی کردووە؛ بەڵکو پشکۆیەکتان لێ بۆ بهێنم، یان لای ئاگرەکە ڕێنماییەک بدۆزمەوە.» جا کاتێک گەیشتە لای، بانگی لێ کرا: «ئەی مووسا! بەڕاستی من پەروەردگارتم. نەعلەکانت داکەنە: تۆ لە دۆڵی پیرۆزی توادایت. و من هەڵمبژاردوویت، کەواتە گوێ بگرە بۆ ئەوەی وەحی دەکرێت. بەڕاستی من خوام؛ هیچ پەرستراوێک نییە جگە لە من. کەواتە بمپەرستە، و نوێژ بەجێ بهێنە بۆ یادکردنم. بەڕاستی قیامەت هەر دێت ـــ خەریکە بیشارمەوە ـــ تا هەموو کەسێک بەوەی هەوڵی بۆ دەدات پاداشت بدرێتەوە. کەواتە با ئەو کەسەی بڕوای پێی نییە و شوێن ئارەزووی خۆی کەوتووە لێی لات نەدات، ئەگینا تیا دەچیت. (٩–١٦)

و ئەوە چییە بە دەستی ڕاستتەوە، ئەی مووسا؟» وتی: «ئەوە گۆچانەکەمە. پاڵی پێوە دەدەم، و گەڵای پێ بۆ مەڕەکانم دەوەرێنم، و چەند کارێکی دیکەشم پێی هەیە.» فەرمووی: «فڕێی بدە، ئەی مووسا.» جا فڕێی دا ـــ ئیتر لەناکاو بوو بە مارێک دەخشا. فەرمووی: «بیگرە و مەترسە: دەیگێڕینەوە بۆ باری یەکەمی. و دەستت بخەرە بن باڵت: بە سپی و بەبێ هیچ زیانێک دێتە دەرەوە ـــ نیشانەیەکی دیکەیە، تا هەندێک لە نیشانە هەرە گەورەکانی خۆمانت پیشان بدەین. بڕۆ بۆ لای فیرعەون: بەڕاستی ئەو سنووری بەزاندووە.» وتی: «پەروەردگارم، سینەم بۆ فراوان بکە، و کارەکەم بۆ ئاسان بکە، و گرێی زمانم بکەرەوە، تا لە قسەکەم تێبگەن؛ و یاریدەدەرێکم لە خانەوادەکەم بۆ دابنێ ـــ هاروونی برام. پشتمی پێ پتەو بکە، و لە کارەکەمدا هاوبەشی بکە، تا زۆر تەسبیحاتت بکەین و زۆر یادت بکەین: بەڕاستی تۆ هەمیشە بینەریت بە ئێمە.» (١٧–٣٥)

فەرمووی: «داواکەت پێ درا، ئەی مووسا. و بێگومان جارێکی دیکەش چاکەمان لەگەڵ کردبوویت، کاتێک ئەوەمان بۆ دایکت ئیلهام کرد کە ئیلهام دەکرێت: بیخەرە ناو سندووقەکەوە، پاشان بیخەرە ڕووبارەکەوە؛ ڕووبارەکە دەیخاتە کەنار، و کەسێک هەڵیدەگرێت کە دوژمنی من و دوژمنی ئەویشە. و خۆشەویستییەکم لە لایەن خۆمەوە بەسەرتدا ڕژاند، و تا لە ژێر چاودێریی منداپەروەردە بکرێیت. کاتێک خوشکەکەت دەڕۆیشت و دەیوت: ئایا کەسێکتان پیشان بدەم کە بەخێوی بکات؟ جا گەڕاندمانیتەوە بۆ لای دایکت، تا چاوی ڕوون بێتەوە و خەم نەخوات. و کەسێکت کوشت، جا لە خەم ڕزگارمان کردیت، و بە چەندین تاقیکردنەوە تاقیمان کردیتەوە. پاشان چەند ساڵێک لە نێو خەڵکی مەدیەندا مایتەوە؛ پاشان بە ئەندازەیەکی دیاریکراو هاتیتە ئێرە، ئەی مووسا. و بۆ

خۆمم هەڵبژاردوویت. تۆ و براکەت بە نیشانەکانمەوە بڕۆن، و لە یادکردنمدا سست مەبن. هەردووکتان بڕۆن بۆ لای فیرعەون: بەڕاستی ئەو سنووری بەزاندووە. جا قسەیەکی نەرمی لەگەڵ بکەن، بەڵکو پەند وەربگرێت یان بترسێت.» (٣٦-٤٤)

وتیان: «پەروەردگارمان، ئێمە دەترسین پەلەمان لەسەر بکات، یان سنوور ببەزێنێت.» فەرمووی: «مەترسن. بەڕاستی من لەگەڵ هەردووکتانم: دەبیستم و دەبینم. جا بڕۆنە لای و بڵێن: ئێمە دوو نێردراوی پەروەردگارتین، کەواتە نەوەکانی ئیسرائیلمان لەگەڵ بنێرە و ئازاریان مەدە. بێگومان بە نیشانەیەکەوە لە پەروەردگارتەوە بۆت هاتووین، و سڵاو لەسەر ئەو کەسە بێت کە شوێن ڕێنمایی دەکەوێت. بەڕاستی بۆمان وەحی کراوە کە سزا لەسەر ئەو کەسەیە کە بە درۆی دەخاتەوە و پشت هەڵدەکات.» (٤٥-٤٨)

وتی: «ئەی پەروەردگارتان کێیە، ئەی مووسا؟» وتی: «پەروەردگارمان ئەو زاتەیە کە شێوەی هەموو شتێکی پێ بەخشیوە و پاشان ڕێنمایی کردووە.» وتی: «ئەی باری نەوەکانی پێشوو چییە؟» وتی: «زانیاریی ئەوان لای پەروەردگارمە، لە کتێبێکدا: پەروەردگارم نە هەڵە دەکات و نە لەبیری دەچێت. هەر ئەوە زەویی بۆ کردوون بە بێشکە، و ڕێگای تێدا بۆ کێشاون، و لە ئاسمانەوە ئاوی باراندووە.» جا بەهۆیەوە جووت جووت لە ڕووەکی جۆراوجۆرمان دەرهێناوە: بخۆن، و ئاژەڵەکانتان بلەوەڕێنن. بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن بۆ خاوەن ژیرییەکان. لەو (زەوییە) دروستمان کردوون، و بۆ ناو ئەو دەتانگێڕینەوە، و جارێکی دیکە لەوێوە دەرتاندەهێنینەوە. (٤٩-٥٥)

و بێگومان هەموو نیشانەکانی خۆمانمان پیشان دا، بەڵام بە درۆی خستنەوە و سەرپێچیی کرد. وتی: «ئایا هاتوویتە لامان تا بە جادووەکەت لە خاکەکەمان دەرمان بکەیت، ئەی مووسا؟ بێگومان ئێمەش جادوویەکی وەک ئەوت بۆ دەهێنین. کەواتە وادەیەک لە نێوان ئێمە و خۆتدا دابنێ، کە نە ئێمە و نە تۆ سەرپێچیی لێ نەکەین، لە شوێنێکی ناوەڕاستدا.» وتی: «وادەتان ڕۆژی جەژنە، و با خەڵکی چێشتەنگاو کۆ بکرێنەوە.» (٥٦-٥٩)

جا فیرعەون پشتی هەڵکرد، و پیلانەکانی کۆ کردەوە، پاشان هات. مووسا پێی وتن: «وای بۆ ئێوە! درۆ بە ناوی خواوە هەڵمەبەستن، ئەگینا بە سزایەک بنبڕتان دەکات. و بێگومان هەر کەسێک درۆ هەڵببەستێت نائومێد دەبێت.» جا لە نێوان خۆیاندا لە کارەکەیاندا کەوتنە ناکۆکی، و بە نهێنی ڕاوێژیان کرد. وتیان: «بێگومان ئەم دووانە جادووگەرن، دەیانەوێت بە جادووەکەیان لە خاکەکەتان دەرتان بکەن، و ڕێبازە نموونەییەکەتان لەناو ببەن. کەواتە پیلانەکەتان کۆ بکەنەوە، پاشان ڕیز بە ڕیز وەرنە پێشەوە: و بێگومان ئەمڕۆ هەر کەسێک بااڵدەست بێت سەرفراز دەبێت.» وتیان: «ئەی مووسا، یان تۆ فڕێ بدە، یان ئێمە یەکەم کەس دەبین کە فڕێ دەدات.» وتی: «نەخێر، ئێوە فڕێ بدەن.» ئیتر لەناکاو پەت و گۆچانەکانیان، بەهۆی جادووەکەیانەوە، وای بۆ دەرکەوت کە دەخشێن. جا مووسا لە دەروونی خۆیدا هەستی بە ترسێک کرد. فەرموومان: «مەترسە: بەڕاستی هەر تۆ بااڵدەستیت. و ئەوەی بە دەستی ڕاستتەوەیە فڕێی بدە: ئەوەی دروستیان کردووە قووتی دەدات. ئەوەی دروستیان کردووە تەنها فێڵی جادووگەرە، و جادووگەر لە هەر شوێنێک بێت سەرفراز نابێت.» (٦٠-٦٩)

جا جادووگەران بە کڕنووشدا خران، و وتیان: «بڕوامان هێنا بە پەروەردگاری هاروون و مووسا.» وتی: «بڕواتان پێی هێنا پێش ئەوەی مۆڵەتتان بدەم؟ بێگومان ئەو گەورەکەتانە کە جادووی فێر کردوون. جا بێگومان دەست و قاچتان بە پێچەوانەوە دەبڕم، و لەسەر قەدی دارخورما لە خاچتان دەدەم، و بێگومان دەزانن کاممان سزای سەختتر و بەردەوامترە!» وتیان: «هەرگیز تۆ هەڵنابژێرین بەسەر ئەو بەڵگە ڕوونانەی بۆمان هاتوون، و نە

بەسەر ئەو زاتەی دروستی کردووین. کەواتە هەر بڕیارێک دەدەیت بیدە: تۆ تەنها لەم ژیانی دنیایەدا بڕیار دەدەیت. بەڕاستی ئێمە بڕوامان بە پەروەردگارمان هێناوە، تا لە گوناهەکانمان و لەو جادووەی زۆرت لێ کردین بیکەین خۆش ببێت. و خوا باشترە، و بەردەوامترە.» (٧٠–٧٣)

بەڕاستی هەر کەسێک بە تاوانباری بێتە لای پەروەردگاری — ئەوا دۆزەخی بۆ هەیە، تێیدا نە دەمرێت و نە دەژی؛ بەڵام هەر کەسێک بە بڕواداری بێتە لای و کردەوەی چاکی کردبێت — ئەوانە پلە هەرە بەرزەکانیان بۆ هەیە: باخەکانی نەمری، ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. و ئەوەیە پاداشتی ئەو کەسەی خۆی پاک کردووەتەوە. (٧٤–٧٦)

و بێگومان وەحیمان بۆ مووسا کرد: «شەو لەگەڵ بەندەکانمدا بڕۆ، و ڕێگایەکی وشکیان لە دەریادا بۆ بکەرەوە؛ نە لە پێگەیشتن بترسە و نە هیچ ترسێکت هەبێت.» جا فیرعەون بە سەربازەکانییەوە شوێنیان کەوت، ئیتر دەریا بە تەواوی داپۆشین. و فیرعەون گەلەکەی گومڕا کرد، و ڕێنمایی نەکردن. (٧٧–٧٩)

ئەی نەوەکانی ئیسرائیل، بێگومان لە دوژمنەکەتان ڕزگارمان کردن، و لە لای ڕاستی کێوی تووری وادەمان لەگەڵ دانان، و گەزۆ و شێلاقەمان بۆ ناردنە خوارەوە: «بخۆن لەو شتە پاکانەی پێمان بەخشیون، بەڵام تێیدا سنوور مەبەزێنن، ئەگینا خەشمی من دەکەوێتە سەرتان؛ و هەر کەسێک خەشمی منی بکەوێتە سەر ئەوا بێگومان تیا چووە. و بەڕاستی من زۆر لێبوردەم بۆ ئەو کەسەی تەوبە بکات و بڕوا بهێنێت و کردەوەی چاک بکات، و پاشان لەسەر ڕێگای ڕاست بمێنێتەوە.» (٨٠–٨٢)

«و چی وای لێ کردیت پەلە بکەیت و پێش گەلەکەت بکەویت، ئەی مووسا؟» وتی: «ئەوان ئەوەتا لەسەر شوێنپێمن، و منیش پەلەم کرد بۆ لای تۆ، پەروەردگارم، تا ڕازی بیت.» فەرمووی: «بێگومان ئێمە لە دوای تۆ گەلەکەتمان تاقی کردەوە، و سامیری گومڕای کردن.» جا مووسا بە تووڕەیی و خەمبارییەوە گەڕایەوە لای گەلەکەی. وتی: «ئەی گەلەکەم، ئایا پەروەردگارتان بەڵێنێکی جوانی پێ نەدابوون؟ ئایا ماوەکە لەسەرتان درێژ بوو، یان ویستتان خەشمێک لە پەروەردگارتانەوە بکەوێتە سەرتان، کە بەڵێنەکەی منتان شکاند؟» وتیان: «ئێمە بە ویستی خۆمان بەڵێنەکەتمان نەشکاند؛ بەڵکو بارێکی قورس لە خشڵی خەڵکەکەمان پێ هەڵگیرابوو، جا فڕێمان دایە ناو ئاگرەوە، و سامیریش هەر وای کرد.» ئینجا گوێرەکەیەکی بۆ دەرهێنان، لاشەیەک بوو بۆڕەی لێ دەهات؛ و وتیان: «ئەمە پەرستراوی ئێوە و پەرستراوی مووسایە، بەڵام ئەو لەبیری چووە.» ئایا نەیاندەبینی کە هیچ قسەیەکیان بۆ ناگێڕێتەوە، و نە توانای زیان و نە سوودی بۆیان هەیە؟ و بێگومان هاروون پێشتر پێی وتبوون: «ئەی گەلەکەم، ئێوە تەنها بەمە تاقی کراونەتەوە. و بەڕاستی پەروەردگارتان خوای میهرەبانە، کەواتە شوێنم بکەون و گوێڕایەڵی فەرمانەکەم بن.» وتیان: «ئێمە هەر لەسەر پەرستنی دەمێنینەوە تا مووسا دەگەڕێتەوە لامان.» (٨٣–٩١)

وتی: «ئەی هاروون، چی ڕێگریی لێ کردیت، کاتێک بینیت گومڕا بوون، لەوەی شوێنم بکەویت؟ ئایا سەرپێچیی فەرمانەکەمت کرد؟» وتی: «ئەی کوڕی دایکم، ڕیش و سەرم مەگرە! من ترسام بڵێیت: دووبەرەکیت خستە نێوان نەوەکانی ئیسرائیل، و چاوەڕێی قسەکەمت نەکرد.» وتی: «ئەی کاری تۆ چی بوو، ئەی سامیری؟» وتی: «من شتێکم بینی کە ئەوان نەیانبینی: مشتێکم لە شوێنپێی نێردراوەکە هەڵگرت و فڕێم دا. و دەروونم ئا بەو شێوەیە هانی دام.» وتی: «بڕۆ! بەڕاستی تا لە ژیاندا بیت دەبێت بڵێیت: دەستم لێ مەدەن. و وادەیەکیشت هەیە کە هەرگیز لێی

دوا ناخرێیت. و تەماشای پەرستراوەکەت بکە، کە لەسەر پەرستنی مایتەوە: بێگومان دەیسووتێنین، پاشان وەک گەرد بە دەریادا پەرشی دەکەین. پەرستراوی ئێوە تەنها ئەو خوایەیە کە جگە لەو هیچ پەرستراوێک نییە؛ بە زانستی خۆی دەوری هەموو شتێکی داوە.» (٩٢–٩٨)

(ئەی پێغەمبەر) ئا بەو شێوەیە هەندێک لە هەواڵەکانی ڕابردووت بۆ دەگێڕینەوە؛ و بێگومان لە لایەن خۆمانەوە یادخەرەوەیەکمان پێ بەخشیویت. هەر کەسێک ڕووی لێ وەرگێڕێت ئەوا لە ڕۆژی قیامەتدا بارێکی قورس هەڵدەگرێت، بە هەمیشەیی لە ژێریدا دەمێننەوە — و چەند خراپە ئەو بارە بۆیان لە ڕۆژی قیامەتدا، ئەو ڕۆژەی فوو بە کەڕەنادا دەکرێت، و لەو ڕۆژەدا تاوانباران بە چاوشینی کۆ دەکەینەوە، لە نێوان خۆیاندا دەچرپێنن: «تەنها دە ڕۆژ مانەوە.» ئێمە زاناترین بەوەی دەیڵێن، کاتێک ڕێبازنموونەترینیان دەڵێت: «تەنها ڕۆژێک مانەوە.» (٩٩–١٠٤)

و دەربارەی چیاکان پرسیارت لێ دەکەن. بڵێ: «پەروەردگارم وردوخاشیان دەکات و پەرشیان دەکات، و دەیکات بە دەشتێکی تەخت، کە هیچ خواری و بەرزی و نزمییەکی تێدا نابینیت.» لەو ڕۆژەدا شوێن بانگکەرەکە دەکەون، کە هیچ لادانێکی لێ نییە؛ و دەنگەکان لەبەردەم خوای میهرەباندا نزم دەبنەوە، و جگە لە چرپەیەکی هێواش هیچ نابیستیت. لەو ڕۆژەدا تکا سوود ناگەیەنێت، مەگەر بۆ ئەو کەسەی خوای میهرەبان مۆڵەتی پێ بدات، و قسەکەی پەسەند بکات. دەزانێت چی لە پێشیانەوەیە و چی لە پشتیانەوەیە، بەڵام ئەوان بە زانست دەوری ئەو نادەن. و ڕووەکان بۆ هەمیشە زیندووی ڕاگر ملکەچ دەبن؛ و بێگومان نائومێد دەبێت ئەو کەسەی باری ستەمی هەڵگرتووە. بەڵام هەر کەسێک کردەوەی چاک بکات، و بڕواداریش بێت، ئەوا نە لە ستەم دەترسێت و نە لە کەمکردنەوە. و ئا بەو شێوەیە بە قورئانێکی عەرەبی ناردوومانەتە خوارەوە، و هەڕەشەمان تێیدا بە شێوازی جۆراوجۆر ڕوون کردووەتەوە، بۆ ئەوەی پارێزکار بن، یان یادکردنەوەیەکیان تێدا دروست بکات. جا زۆر بەرزە خوا، پاشای هەق! و پەلە لە قورئان مەکە پێش ئەوەی وەحییەکەی بۆت تەواو ببێت، و بڵێ: «پەروەردگارم، زانستم بۆ زیاد بکە.» و بێگومان پێشتر پەیمانمان لە ئادەم وەرگرت، بەڵام لەبیری کرد؛ و هیچ ئیرادەیەکی پتەومان تێیدا نەبینی. و کاتێک بە فریشتەکانمان وت: «کڕنووش بۆ ئادەم ببەن،» کڕنووشیان برد — جگە لە ئیبلیس، کە سەرپێچیی کرد. جا فەرموومان: «ئەی ئادەم، بەڕاستی ئەمە دوژمنی تۆ و هاوسەرەکەتە. کەواتە با لە بەهەشت دەرتان نەکات، ئەگینا تووشی ناڕەحەتی دەبیت. بەڕاستی تۆ تێیدا نە برسی دەبیت و نە ڕووت، و نە تێیدا تینوو دەبیت، و نە گەرمای خۆر ئازارت دەدات.» بەڵام شەیتان وەسوەسەی بۆ کرد، وتی: «ئەی ئادەم، ئایا درەختی نەمری و مولکێکت پیشان بدەم کە هەرگیز کۆن نابێت؟» جا هەردووکیان لێیان خوارد، ئیتر شەرمگایان بۆ دەرکەوت، و دەستیان کرد بە لکاندنی گەڵای بەهەشت بەسەر خۆیاندا. و ئادەم سەرپێچیی پەروەردگاری کرد، ئیتر گومڕا بوو. پاشان پەروەردگاری هەڵیبژارد، و تەوبەی لێ وەرگرت، و ڕێنمایی کرد. فەرمووی: «هەردووکتان پێکەوە لێی دابەزن، هەندێکتان دوژمنی هەندێکتان. جا هەر کاتێک ڕێنماییتان لە منەوە بۆ هات، ئەوەی شوێن ڕێنماییەکەم بکەوێت نە گومڕا دەبێت و نە بەدبەخت؛ بەڵام هەر کەسێک ڕوو لە یادی من وەرگێڕێت، ئەوا ژیانێکی تەنگی دەبێت، و لە ڕۆژی قیامەتدا بە کوێری کۆی دەکەینەوە.» دەڵێت: «پەروەردگارم، بۆچی بە کوێری کۆت کردمەوە، لە کاتێکدا من بینا بووم؟» دەفەرموێت: «هەر بەو شێوەیە. ئایەتەکانمان بۆت هاتن و لەبیرت کردن؛ و هەر بەو شێوەیە ئەمڕۆ تۆش لەبیر دەکرێیت.» و ئا بەو شێوەیە سزای ئەو کەسە دەدەینەوە کە زیادەڕۆیی کردووە و بڕوای بە ئایەتەکانی پەروەردگاری نەهێناوە: و بێگومان سزای دواڕۆژ سەختتر و بەردەوامترە. ئایا بۆیان ڕوون نەبووەتەوە کە چەندین

نەوەمان پێش ئەوان لەناو برد، کە ئێستا بە نێو ماڵەکانیاندا دەڕۆن؟ بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن بۆ خاوەن ژیرییەکان. (١٠٥–١٢٨)

و ئەگەر وشەیەک نەبووایە کە پێشتر لە پەروەردگارتەوە تێپەڕیوە، و ماوەیەکی دیاریکراو، ئەوا (سزا) پێویست دەبوو. کەواتە ئارام بگرە لەسەر ئەوەی دەیڵێن، و بە ستایشەوە تەسبیحاتی پەروەردگارت بکە پێش خۆرهەڵاتن و پێش ئاوابوونی؛ و لە کاتەکانی شەو و لە دوو سەری ڕۆژیشدا تەسبیحاتی بکە، بۆ ئەوەی ڕازی بیت. و چاوەکانت مەبڕە ئەوەی هەندێک لە ئەوانمان پێ بەهرەمەند کردووە، گوڵی ژیانی دنیا، تا تێیدا تاقییان بکەینەوە: و ڕۆزیی پەروەردگارت باشتر و بەردەوامترە. و فەرمان بە خانەوادەکەت بدە بە نوێژ، و خۆشت لەسەری ئارامگر بە. ئێمە هیچ ڕۆزییەکت لێ داوا ناکەین؛ ئێمە ڕۆزیی تۆ دەدەین. و سەرەنجامی چاک بۆ پارێزکارییە. (١٢٩–١٣٢)

و دەڵێن: «بۆچی نیشانەیەکمان لە پەروەردگارییەوە بۆ ناهێنێت؟» ئایا بەڵگەی ڕوونی ئەوەی لە کتێبە پێشووەکاندایە بۆیان نەهاتووە؟ و ئەگەر پێش ئەمە بە سزایەک لەناومان ببردنایە، دەیانوت: «پەروەردگارمان، خۆزگە پێغەمبەرێکت بۆ دەناردین، تا شوێن ئایەتەکانت بکەوتینایە پێش ئەوەی سەرشۆڕ و ڕیسوا ببین.» بڵێ: «هەمووان چاوەڕێن، کەواتە چاوەڕێ بن: بەم زووانە دەزانن کێن خاوەنی ڕێگای ڕاست، و کێ ڕێنمایی وەرگرتووە.» (١٣٣–١٣٥)

٢١. پێغەمبەران (ئەلئەنبیا)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

لێپرسینەوەی خەڵکی نزیک بووەتەوە، کەچی ئەوان لە بێئاگاییدا ڕوویان وەرگێڕاوە. هیچ یادخستنەوەیەکی نوێ لە پەروەردگارییانەوە بۆیان نایەت مەگەر گوێی لێ دەگرن لە کاتێکدا یاری دەکەن، و دڵەکانیان سەرقاڵە. و ئەوانەی ستەمیان کردووە بە نهێنی دەچرپێنن: «ئایا ئەمە جگە لە مرۆڤێک وەک خۆتان هیچی دیکەیە؟ ئایا بە چاوی کراوەوە دەچنە لای جادوو؟» وتی: «پەروەردگارم هەموو قسەیەک لە ئاسمان و زەویدا دەزانێت: و هەر ئەوە بیسەری زانا.» نەخێر — بەڵکو دەڵێن: «خەونی تێکەڵ و پێکەڵن!» نەخێر — «هەڵیبەستووە!» نەخێر — «ئەو شاعیرە! جا با نیشانەیەکمان بۆ بهێنێت، وەک چۆن پێغەمبەرانی پێشوو پێی نێردران.» پێش ئەوان هیچ شارێک لەوانەی لەناومان بردن بڕوای نەهێنا؛ ئایا ئەمان بڕوا دەهێنن؟ و (ئەی پێغەمبەر) پێش تۆ کەسمان نەناردووە جگە لە پیاوانێک کە وەحیمان بۆ دەکردن — جا لە خەڵکی یادخەرەوە بپرسن ئەگەر نازانن — و نەمانکردن بە لاشەیەک کە خواردن نەخۆن، و نەمریش نەبوون. پاشان بەڵێنەکەمان بۆ هێنانە دی: ئەوان و هەر کەسێک ویستمان ڕزگارمان کردن، و زیادەڕەوانمان لەناو برد. (١–٩)

بێگومان کتێبێکمان بۆ ناردوونەتە خوارەوە کە یادخستنەوەی ئێوەی تێدایە. ئایا ژیری بەکار ناهێنن؟ و چەندین شارمان تێک شکاند کە ستەمکار بوون، و لە دوای ئەوان گەلێکی دیکەمان هێنایە کایەوە! جا کاتێک هەستیان بە سزاکەمان کرد، دەستیان کرد بە ڕاکردن لێی. «ڕامەکەن! بگەڕێنەوە بۆ ئەو خۆشگوزەرانییەی تێیدا بوون و بۆ ماڵەکانتان؛ بەڵکو پرسیارتان لێ بکرێت.» وتیان: «ئەی وای لە ئێمە! بەڕاستی ئێمە ستەمکار بووین.» و هەر ئەوە هاواریان بوو تا کردمانن بە دروێنەکراوێکی کوژاوە. (١٠–١٥)

و ئاسمان و زەوی و هەرچی لە نێوانیاندایە بە گەمە دروستمان نەکردووە. ئەگەر بمانویستایە سەرگەرمییەک بگرین، لە لای خۆمانەوە دەمانگرت — ئەگەر شتی وامان بکردایە. نەخێر — بەڵکو هەق دەدەین بەسەر پووچدا، جا مێشکی دەپژێنێت، ئیتر لەناکاو لەناو دەچێت. و وای بۆ ئێوە لەوەی وەسفی دەکەن! و هەر کەسێک لە ئاسمانەکان و زەویدایە هەر بۆ ئەوە. و ئەوانەی لای ئەون خۆیان بە گەورە نازانن لە پەرستنی، و ماندووش نابن؛ شەو و ڕۆژ تەسبیحاتی دەکەن، و سست نابن. (١٦–٢٠)

یان پەرستراوانێکیان لە زەوی گرتووە کە مردووان زیندوو دەکەنەوە؟ ئەگەر لە ئاسمانەکان و زەویدا جگە لە خوا پەرستراوی دیکە هەبوونایە، بێگومان هەردووکیان تێک دەچوون. جا پاکی و بێگەردی بۆ خوا، پەروەردگاری عەرش، لەوەی وەسفی دەکەن.[20] ئەو پرسیاری لێ ناکرێت دەربارەی ئەوەی دەیکات، بەڵام ئەوان پرسیاریان لێ دەکرێت. یان جگە لەو پەرستراوانێکیان گرتووە؟ بڵێ: «بەڵگەکەتان بهێنن. ئەمە یادخەرەوەی ئەوانەیە کە لەگەڵ منن و یادخەرەوەی ئەوانەشە کە پێش من بوون.» بەڵام زۆربەیان هەق نازانن، بۆیە ڕوو وەردەگێڕن. و پێش تۆ هیچ پێغەمبەرێکمان نەناردووە مەگەر وەحیمان بۆ کردووە: «هیچ پەرستراوێک نییە جگە لە من، کەواتە

[20] ڕێکوپێکیی گەردوونەکەمان گەواهی لەسەر یەکتاپەرستی دەدات، واتە تەنها یەک ویستی خوایی.
تەلارسازیی یەکتایی خوا: ڕاڤەیەکی زانستی، فەلسەفی و ئایینی لەسەر یەکتاپەرستیی قورئانی – قورئانی پیرۆز و زانست
یەکتایی خوا، ڕێکوپێکیی گەردوون، و ڕێزمانی دروستکردن: ڕاڤەیەکی زانستی، فەلسەفی و ئایینی لەسەر قورئان ٢١:٢٢، ٢٣:٩١ و ١٧:٤١–٤٤ – قورئانی پیرۆز و زانست

بمپەرستن.» و دەڵێن: «خوای میهرەبان منداڵێکی بۆ خۆی داناوە.» پاکی و بێگەردی بۆ ئەو! نەخێر — بەڵکو ئەوان بەندەی بەڕێزن؛ پێش ئەو قسە ناکەن، و بە فەرمانی ئەو کار دەکەن. دەزانێت چی لە پێشیانەوەیە و چی لە پشتیانەوەیە؛ و تکا ناکەن مەگەر بۆ ئەو کەسەی ئەو لێی ڕازی بێت، و ئەوان لە ترسی ئەو دەلەرزن. و هەر کەسێک لەوان بڵێت: «من پەرستراوێکم جگە لەو،» ئەوا بە دۆزەخ سزای دەدەین: و ئا بەو شێوەیە سزای ستەمکاران دەدەینەوە. (٢١–٢٩)

ئایا ئەوانەی بێبڕوان نابینن کە ئاسمانەکان و زەوی یەک پارچەی لکاو بوون، و ئێمە لێکمان جیا کردنەوە، و هەموو شتێکی زیندوومان لە ئاو دروست کرد؟ ئایا بڕوا ناهێنن؟[21] و چیای چەسپاومان لە زەویدا داناوە تا نەیانلەرزێنێت، و دەربەندی فراوانمان تێیدا کردووە بە ڕێگا، بۆ ئەوەی ڕێگا بدۆزنەوە. و ئاسمانمان کردووە بە بنمیچێکی پارێزراو — کەچی ئەوان ڕوو لە نیشانەکانی وەردەگێڕن.[22] و هەر ئەوە شەو و ڕۆژ و خۆر و مانگی دروست کردووە، هەر یەکەیان لە خولگەیەکدا مەلە دەکات.[23] (٣٠–٣٣)

و (ئەی پێغەمبەر) پێش تۆ نەمریمان بە هیچ مرۆڤێک نەبەخشیوە: جا ئایا ئەگەر تۆ بمریت، ئەوان بە هەمیشەیی دەمێننەوە؟ هەموو کەسێک مردن دەچێژێت. و بە خراپە و چاکە تاقیتان دەکەینەوە وەک تاقیکردنەوەیەک، و بۆ لای ئێمە دەگەڕێنرێنەوە. و کاتێک ئەوانەی بێبڕوان دەتبینن، تەنها گاڵتەت پێ دەکەن: «ئایا ئەمەیە ئەوەی باسی پەرستراوەکانتان دەکات؟» — لە کاتێکدا خۆیان بێبڕوان بە یادی خوای میهرەبان. (٣٤–٣٦)

مرۆڤ لە پەلەپەل دروست کراوە. بەم زووانە نیشانەکانی خۆمتان پیشان دەدەم، کەواتە پەلەم لێ مەکەن. و دەڵێن: «ئەم بەڵێنە کەی دێتە دی، ئەگەر ڕاستگۆن؟» خۆزگە ئەوانەی بێبڕوان ئەو کاتەیان بزانیایە کە ناتوانن ئاگر لە ڕوویان و لە پشتیان دوور بخەنەوە، و یارمەتیش نادرێن! نەخێر — بەڵکو لەناکاو بۆیان دێت و سەریان لێ دەشێوێنێت؛ جا نە دەتوانن بیگێڕنەوە، و نە مۆڵەتیان پێ دەدرێت. (٣٧–٤٠)

و بێگومان پێش تۆش گاڵتە بە پێغەمبەران کرا، جا ئەوانەی گاڵتەیان پێ کردن هەر ئەو شتە دەوری دان کە گاڵتەیان پێ دەکرد. بڵێ: «کێ بە شەو و بە ڕۆژ لە خوای میهرەبان دەتانپارێزێت؟» کەچی ئەوان ڕوو لە یادی پەروەردگاریان وەردەگێڕن. یان پەرستراوانێکیان هەیە کە لە بەرامبەر ئێمەدا بیانپارێزن؟ ئەوان تەنانەت ناتوانن یارمەتیی خۆشیان بدەن، و لە لایەن ئێمەشەوە پشتیوانییان لێ ناکرێت. نەخێر — بەڵکو ئەمانە و باوباپیرانیانمان بەهرەمەند کرد تا تەمەنیان درێژ بوو. ئایا نابینن کە ئێمە دێینە سەر زەوی، لە کەنارەکانییەوە کەمی دەکەینەوە؟ جا ئایا ئەوان سەرکەوتوون؟ بڵێ: «من تەنها بە وەحی ئاگادارتان دەکەمەوە» — بەڵام کەڕان بانگ نابیستن کاتێک ئاگادار دەکرێنەوە. و ئەگەر تەنها هەناسەیەک لە سزای پەروەردگارت بەریان بکەوێت، بێگومان دەڵێن: «ئەی وای لە ئێمە! بەڕاستی ئێمە ستەمکار بووین.» و تەرازووەکانی دادپەروەری بۆ ڕۆژی قیامەت دادەنێین،

---

[21] پێغەمبەر موحەممەد نەیدەتوانی بە ڕێکەوت ئەم ڕاستییە زانستییە قوواڵە بزانێت. ئەم ئایەتە، وەک زۆر ئایەتی دیکە، باس لە سەرچاوەیەکی هەموشتزان دەکات. ئەمە لە ٢١:٣٠ و ٢٤:٤٥ و ٢٥:٥٤ شدا باس کراوە.
[22] **قورئانی پیرۆز: 'ئاسمانمان کرد بە سەربانێکی پارێزراو'**

[23] **قورئانی پیرۆز ٢١:٣٠–٣٣ – تێبینیی زانستی و ئایینی – لە ٥ خولەکدا**
نیشانە ئاسمانییەکان لە قورئاندا: تێرامانێکی ڕۆحی و زانستی

جا هیچ ستەمێک لە هیچ کەسێک ناکرێت. و ئەگەر بە ئەندازەی کێشی دەنکە خەرتەلەیەکیش بێت، دەیهێنین؛ و ئێمە بەسین بۆ لێپرسینەوە. (٤١–٤٧)

و بێگومان جیاکەرەوە (فورقان)مان بە مووسا و هاروون بەخشی، و ڕووناکی و یادخستنەوەیەک بۆ پارێزکاران، ئەوانەی بە نادیاری لە پەروەردگاریان دەترسن، و لە قیامەت دەلەرزن. و ئەمەش یادخەرەوەیەکی پیرۆزە کە ناردوومانەتە خوارەوە. ئایا ئینکاری دەکەن؟ و بێگومان زۆر پێشتر ڕێنمایی ڕاستی خۆیمان بە ئیبراهیم بەخشی، و باش دەماننناسی. کاتێک بە باوکی و گەلەکەی وت: «ئەم پەیکەرانە چین کە ئێوە لەسەر پەرستنیان ماونەتەوە؟» وتیان: «باوباپیرانمان بینی دەیانپەرستن.» وتی: «بێگومان ئێوە و باوباپیرانتان لە گومڕاییەکی ئاشکرادا بوون.» وتیان: «ئایا هەقت بۆ هێناوین، یان تەنها گاڵتە دەکەیت؟» وتی: «نەخێر — بەڵکو پەروەردگارتان پەروەردگاری ئاسمانەکان و زەوییە، کە بەدیی هێناون، و من لەسەر ئەوە لە شایەتانم. و سوێند بە خوا، بێگومان پیلانێک بۆ بتەکانتان دەگێڕم دوای ئەوەی پشت هەڵدەکەن و دەڕۆن.» جا کردنی بە پارچە پارچە، جگە لە گەورەکەیان، بەڵکو بۆ لای ئەو بگەڕێنەوە. وتیان: «کێ ئەمەی بە پەرستراوەکانمان کردووە؟ بێگومان ئەو لە ستەمکارانە.» هەندێک وتیان: «گوێمان لە لاوێک بوو باسی دەکردن؛ پێی دەڵێن ئیبراهیم.» وتیان: «کەواتە بیهێننە بەرچاوی خەڵکی، بەڵکو شایەتی بدەن.» وتیان: «ئایا تۆ ئەمەت بە پەرستراوەکانمان کرد، ئەی ئیبراهیم؟» وتی: «نەخێر — بەڵکو ئەم گەورەیەیان کردوویەتی. لێیان بپرسن، ئەگەر قسە دەکەن!» جا گەڕانەوە بۆ لای خۆیان و وتیان: «بەڕاستی هەر ئێوەن ستەمکاران.» پاشان سەرەوخوار گەڕانەوە سەر باری پێشوویان: «تۆ باش دەزانیت کە ئەمانە قسە ناکەن.» وتی: «ئەی ئایا لە جیاتی خوا شتێک دەپەرستن کە نە هیچ سوودێکتان پێ دەگەیەنێت و نە زیان؟ ئۆف بۆ ئێوە و بۆ ئەوەی لە جیاتی خوا دەیپەرستن! ئایا ژیری بەکار ناهێنن؟» وتیان: «بیسووتێنن، و پشتی پەرستراوەکانتان بگرن، ئەگەر هەر شتێک دەکەن!» فەرموومان: «ئەی ئاگر، ببە بە ساردی و سەلامەتی لەسەر ئیبراهیم.» و ویستیان پیلانێکی لێ بگێڕن، بەڵام کردمانن بە زیانمەندترین کەس. و ئەو و لووتمان ڕزگار کرد بۆ ئەو زەوییەی کە بۆ جیهانیان پیرۆزمان کردووە. و ئیسحاقمان پێ بەخشی، و یەعقووبیش وەک زیادەیەک، و هەر یەکەیانمان کرد بە چاکەکار. و کردمانن بە پێشەوایانێک کە بە فەرمانی ئێمە ڕێنمایی دەکەن، و وەحیمان بۆ کردن کە کردەوەی چاک بکەن، و نوێژ بەجێ بهێنن و زەکات بدەن؛ و ئەوان پەرستشکاری ئێمە بوون. و حوکم و زانستمان بە لووت بەخشی، و لەو شارە ڕزگارمان کرد کە کاری پیسیان دەکرد؛ بەڕاستی ئەوان گەلێکی خراپ و لەڕێدەرچوو بوون. و خستمانە ناو میهرەبانیی خۆمانەوە؛ بەڕاستی ئەو لە چاکەکاران بوو. (٤٨–٧٥)

و نووحیش: کاتێک زۆر پێشتر هاواری کرد، جا وەڵاممان دایەوە، و ئەو و خانەوادەکەیمان لە تەنگانە گەورەکە ڕزگار کرد. و سەرمان خست بەسەر ئەو گەلەدا کە نیشانەکانمانیان بە درۆ خستەوە؛ بەڕاستی ئەوان گەلێکی خراپ بوون، بۆیە هەموویانمان نوقم کرد. (٧٦–٧٧)

و داود و سولەیمانیش، کاتێک داوەرییان دەکرد دەربارەی ئەو کێڵگەیەی کە مەڕی خەڵکێک بە شەو تێیدا بڵاو بووبووەوە — و ئێمە شایەت بووین بەسەر داوەرییەکەیانەوە. جا لە سولەیمانمان گەیاند، و بە هەر یەکەیان حوکم و زانستمان بەخشی. و چیاکان و باڵندەکانمان ڕام کرد لەگەڵ داود تەسبیحات بکەن: و هەر ئێمە ئەوەمان کرد. و دروستکردنی زرێمان فێر کرد بۆ ئێوە، تا لە جەنگەکانتاندا بتانپارێزێت. جا ئایا سوپاسگوزار دەبن؟ و بای توندمان بۆ سولەیمان ڕام کرد، بە فەرمانی ئەو دەڕۆیشت بۆ ئەو زەوییەی کە پیرۆزمان کردووە — و ئێمە بە هەموو

شتێک زانایت — و لە شەیتانەکانیش هەندێک کە مەلەیان بۆ دەکرد و جگە لەوەش کاری دیکەیان دەکرد؛ و ئێمە پاسەوانیان بووین. (٧٨–٨٢)

و ئەییووبیش، کاتێک هاواری بۆ پەروەردگاری کرد: «بەڕاستی زیان تووشم بووە، و تۆ میهرەبانترینی میهرەبانانیت.» جا وەڵاممان دایەوە و ئەو زیانەمان لابرد کە لەسەری بوو، و خانەوادەکەی و ئەوەندەی دیکەش لەگەڵیانمان پێ بەخشییەوە، وەک میهرەبانییەک لە لایەن خۆمانەوە و یادخستنەوەیەک بۆ پەرستشکاران. و ئیسماعیل و ئیدریس و زولکیفلیش: هەر یەکەیان لە ئارامگران بوون. و خستمانە ناو میهرەبانیی خۆمانەوە؛ بەڕاستی ئەوان لە چاکەکاران بوون. و خاوەنی نەهەنگەکەش (یوونس)، کاتێک بە تووڕەیی ڕۆیشت، و وای زانی کە تەنگی پێ هەڵناچنین؛ ئینجا لە تاریکییەکاندا هاواری کرد: «هیچ پەرستراوێک نییە جگە لە تۆ؛ پاکی و بێگەردی بۆ تۆ! بەڕاستی من لە ستەمکاران بووم.» جا وەڵاممان دایەوە و لە خەم ڕزگارمان کرد: و ئا بەو شێوەیە بڕوادارانڕزگار دەکەین. و زەکەریاش، کاتێک هاواری بۆ پەروەردگاری کرد: «پەروەردگارم، بە تەنیا و بێمیراتگر بەجێم مەهێڵە، هەرچەندە تۆ باشترینی میراتگرانیت.» جا وەڵاممان دایەوە، و یەحیامان پێ بەخشی، و هاوسەرەکەیمان بۆ چاک کردەوە. بەڕاستی ئەوان هەموویان لە چاکەکاندا پەلەیان دەکرد؛ و بە هیوا و ترسەوە هاواریان بۆ دەکردین، و بۆ ئێمە ملکەچ بوون. و ئەو ژنەش کە داوێنی خۆی پاراست: جا لە ڕۆحی خۆمانمان پێدا فوو کرد، و خۆی و کوڕەکەیمان کرد بە نیشانەیەک بۆ جیهانیان. (٨٣–٩١)

بەڕاستی ئەم ئوممەتەی ئێوە یەک ئوممەتە، و من پەروەردگارتانم، کەواتە بمپەرستن. بەڵام کاری خۆیانیان لە نێوان خۆیاندا پارچە پارچە کرد؛ هەموویان بۆ لای ئێمە دەگەڕێنەوە. جا هەر کەسێک کردەوەی چاک بکات و بڕواداریش بێت، ئەوا هەوڵەکەی ئینکار ناکرێت: و بێگومان ئێمە بۆی دەنووسین. و قەدەغەیە لەسەر هەر شارێک کە لەناومان بردووە: کە ئەوان ناگەڕێنەوە، تا کاتێک یەئجووج و مەئجووج بەرەڵا دەکرێن و لە هەموو بەرزاییەکەوە بە پەلە دێنە خوارەوە، و بەڵێنی هەق نزیک دەبێتەوە — ئیتر لەناکاو چاوی ئەوانەی بێبڕوا بوون دەچەقێت: «ئەی وای لە ئێمە! بێگومان ئێمە لەمە بێئاگا بووین؛ بەڵکو ئێمە ستەمکار بووین.» بەڕاستی ئێوە و ئەوەی لە جیاتی خوا دەیپەرستن سووتەمەنیی دۆزەخن: ئێوە دێنە سەری. ئەگەر ئەمانە پەرستراو بوونایە، نەدەهاتنە سەری؛ بەڵام هەموویان بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. لەوێدا نالەیان بۆ هەیە، و لەوێدا هیچ نابیستن. (٩٢–١٠٠)

بەڕاستی ئەوانەی پێشتر باشترین پاداشتیان لە لایەن ئێمەوە بۆ تێپەڕیوە، ئەوانە لێی دوور دەخرێنەوە؛ نزمترین دەنگیشی نابیستن، و بە هەمیشەیی لەوەدا دەمێننەوە کە دڵیان ئارەزووی دەکات. ترسە هەرە گەورەکە خەمباریان ناکات، و فریشتەکان پێشوازییان لێ دەکەن: «ئەمە ئەو ڕۆژەتانە، کە بەڵێنتان پێ دەدرا.» ئەو ڕۆژەی ئاسمان دەپێچینەوە وەک پێچانەوەی تومار بۆ نووسراوەکان. وەک چۆن یەکەم دروستکراومان دەست پێ کرد، هەر ئاوا دووبارەی دەکەینەوە: بەڵێنێکە لەسەرمان. بەڕاستی ئێمە دەیکەین. (١٠١–١٠٤)

و بێگومان لە زەبوورِدا، لە دوای یادخەرەوەکە، نووسیمان کە بەندە چاکەکارەکانم دەبنە میراتگری زەوی. بەڕاستی لەمەدا پەیامێک هەیە بۆ گەلێکی پەرستشکار. و (ئەی پێغەمبەر) تۆمان نەناردووە مەگەر وەک میهرەبانییەک بۆ جیهانیان. بڵێ: «تەنها بۆم وەحی دەکرێت کە پەرستراوی ئێوە تاکە پەرستراوێکە. جا ئایا ملکەچ (موسڵمان) دەبن؟» جا ئەگەر پشتیان هەڵکرد، بڵێ: «بە یەکسانی هەموتانم ئاگادار کردووەتەوە؛ و نازانم ئایا ئەوەی بەڵێنتان

پێ دەدرێت نزیکە یان دوور. بەڕاستی ئەو قسەی ئاشکرا دەزانێت، و دەشزانێت چی دەشارنەوە. و نازانم — ڕەنگە تاقیکردنەوەیەک بێت بۆ ئێوە، و خۆشییەک تا ماوەیەک.» وتی: «پەروەردگارم، بە هەق بڕیار بدە. و پەروەردگارمان خوای میهرەبانە، کە داوای یارمەتیی لێ دەکرێت لەسەر ئەوەی وەسفی دەکەن.» (١٠٥–١١٢)

٢٢. حەج (ئەلحەج)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەی خەڵکینە، لە پەروەردگارتان بترسن: بەڕاستی لەرزینی قیامەت شتێکی زۆر گەورەیە. ئەو ڕۆژەی دەیبینن، هەموو شیردەرێک شیرمژۆرەکەی لەبیر دەکات، و هەموو سکپڕێک بارەکەی دادەنێت، و خەڵکی بە سەرخۆش دەبینیت، لە کاتێکدا سەرخۆش نین — بەڵکو سزای خوا سەختە. کەچی لە نێو خەڵکیدا هەندێک هەن بەبێ زانست دەربارەی خوا دەمەقاڵێ دەکەن، و شوێن هەموو شەیتانێکی سەرکەش دەکەون، کە لەسەری نووسراوە هەر کەسێک بیکات بە دۆست، ئەوا گومڕای دەکات و ڕێنمایی دەکات بۆ سزای دۆزەخ. (١–٤)

ئەی خەڵکینە، ئەگەر لە گومانداین دەربارەی زیندووبوونەوە، ئەوا ئێمە لە خۆڵ دروستمان کردوون، پاشان لە دڵۆپە ئاوێک، پاشان لە پارچە خوێنێکی هەڵواسراو، پاشان لە پارچە گۆشتێکی شێوەپێدراو و شێوەپێنەدراو، تا بۆتان ڕوون بکەینەوە. و هەرچی بمانەوێت تا ماوەیەکی دیاریکراو لە منداڵداندا جێگیری دەکەین؛ پاشان بە ساوایی دەرتاندەهێنین؛ پاشان (گەشەتان پێ دەدەین) تا بگەنە تەواوی هێزتان. و هەندێکتان گیانیان دەکێشرێت، و هەندێکتان دەگێڕدرێنەوە بۆ لاوازترین قۆناغی تەمەن، تا دوای زانین هیچ نەزانن. و زەوی بە وشک و مردوو دەبینیت؛ جا کاتێک ئاوی بەسەردا دەبارێنین، دەجووڵێت و هەڵدەئاوسێت و لە هەموو جۆرە ڕووەکێکی جوان دەڕوێنێت. ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە خوا هەر ئەوە هەق: و ئەو مردووان زیندوو دەکاتەوە، و ئەو بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە؛ و لەبەر ئەوەی قیامەت هەر دێت، هیچ گومانێکی تێدا نییە، و خوا ئەوانە زیندوو دەکاتەوە کە لە گۆڕەکاندان. کەچی لە نێو خەڵکیدا هەندێک هەن بەبێ زانست و بەبێ ڕێنمایی و بەبێ کتێبێکی ڕووناککەرەوە دەربارەی خوا دەمەقاڵێ دەکەن، بە لووتبەرزییەوە لای خۆی بادەدات تا خەڵکی لە ڕێگای خوا گومڕا بکات. لە دنیادا سەرشۆڕیی بۆ هەیە، و لە ڕۆژی قیامەتیشدا سزای سووتانی پێ دەچێژین: «ئەوە بەهۆی ئەوەیە کە دەستەکانی خۆت پێشیان خستووە؛ و خوا هەرگیز ستەمکار نییە بەرامبەر بە بەندەکانی.» (٥–١٠)

و لە نێو خەڵکیدا کەسێک هەیە لەسەر لێوارێک خوا دەپەرستێت: ئەگەر خێرێکی تووش بێت، پێی ئارام دەبێت، بەڵام ئەگەر تاقیکردنەوەیەکی تووش بێت، ڕووی وەردەگێڕێت. دنیا و دواڕۆژیشی دۆڕاندووە — ئەوەیە زیانی ئاشکرا. لە جیاتی خوا هاوار دەکاتە شتێک کە نە زیانی پێ دەگەیەنێت و نە سوود — ئەوەیە گومڕایی دوور. هاوار دەکاتە کەسێک کە زیانەکەی لە سوودەکەی نزیکترە: چەند خراپە ئەو پشتیوانە، و چەند خراپە ئەو هاوەڵە! بەڕاستی خوا ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە دەخاتە باخەکانێکەوە کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات. بەڕاستی خوا هەرچی بیەوێت دەیکات. هەر کەسێک پێی وایە کە خوا لە دنیا و دواڕۆژدا یارمەتیی (پێغەمبەر) نادات، با پەتێک بۆ ئاسمان درێژ بکات، پاشان (خۆی) ببڕێت، و با تەماشا بکات ئایا پیلانەکەی ئەوە لادەبات کە تووڕەی دەکات. و ئا بەو شێوەیە وەک ئایەتی ڕوون ناردوومانەتە خوارەوە؛ و خوا هەر کەسێک بیەوێت ڕێنمایی دەکات. (١١–١٦)

بەڕاستی ئەوانەی بڕوایان هێناوە، و جوولەکەکان، و سابیئەکان، و گاورەکان، و مەجووسەکان، و ئەوانەی هاوبەشیان بۆ خوا داناوە — خوا لە ڕۆژی قیامەتدا لە نێوانیاندا بڕیار دەدات. بەڕاستی خوا شایەتە بەسەر هەموو شتێکەوە. ئایا نابینیت کە هەر کەسێک لە ئاسمانەکان و هەر کەسێک لە زەویدایە کڕنووش بۆ خوا دەبات — خۆر

و مانگ و ئەستێرەکان و چیاکان و درەختەکان و گیانلەبەران، و زۆرێک لە خەڵکیش؟ بەڵام زۆرێکی دیکەش سزایان لەسەر چەسپاوە. و هەر کەسێک خوا سووکی بکات، کەس نییە ڕێزی لێ بگرێت. بەڕاستی خوا هەرچی بیەوێت دەیکات. ئەمانە دوو دەستەی دژبەیەکن کە دەربارەی پەروەردگاریان ناکۆکن. جا ئەوانەی بێبڕوان، جلوبەرگی ئاگرینیان بۆ دەبڕدرێت؛ و ئاوی کوڵاو بەسەر سەریاندا دەڕژێنرێت، ئەوەی لە سکیاندایە پێی دەتوێتەوە، و پێستەکانیشیان؛ و گورزی ئاسنینیان بۆ هەیە. هەر کاتێک لە خەمدا بیانەوێت لێی دەرچن، دەگێڕدرێنەوە ناوی: «سزای سووتان بچێژن!» بەڵام خوا ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە دەخاتە باخەکانێکەوە کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات؛ لەوێدا بە بازنی زێڕ و مرواریيەوە دەڕازێنرێنەوە، و پۆشاکیان لەوێدا ئاوریشمە. و ڕێنمایی کران بۆ قسەی پاک، و ڕێنمایی کران بۆ ڕێگای خوای شایستەی ستایش. (١٧–٢٤)

بەڕاستی ئەوانەی بێبڕوان و خەڵکی لە ڕێگای خوا و لە مزگەوتی حەرام لادەدەن —— کە بۆ هەموو خەڵکیمان بە یەکسانی داناوە، دانیشتووی ئەوێ بێت یان لە دوورەوە هاتبێت —— و هەر کەسێک بیەوێت بە ستەم تێیدا لە ڕێ لابدات: سزایەکی بەئازاری پێ دەچێژین. و یاد بکەوە کاتێک شوێنی ماڵەکەمان بۆ ئیبراهیم دیاری کرد: «هیچ شتێک مەکە بە هاوبەشی من، و ماڵەکەم پاک بکەرەوە بۆ ئەوانەی بە دەوریدا دەسووڕێنەوە، و ئەوانەی بە پێوە دەوەستن، و ئەوانەی ڕکووع و کڕنووش دەبەن. و لە نێو خەڵکیدا بانگی حەج بدە: بە پێ و بەسەر هەموو وشترێکی لەڕەوە بۆ لات دێن، لە هەموو دەربەندێکی دوورەوە دێن، تا سوودەکانی خۆیان ببینن، و لە چەند ڕۆژێکی دیاریکراودا ناوی خوا بهێنن لەسەر ئەو ئاژەڵانەی پێی بەخشیون.[24] جا لێیان بخۆن، و خواردن بدەن بە هەژاری نەدار. پاشان با چڵکی خۆیان لابەن، و نەزرەکانیان بەجێ بهێنن، و بە دەوری ماڵە کۆنەکەدا بسووڕێنەوە.» ئەوە وایە. و هەر کەسێک ڕێز لە پیرۆزییەکانی خوا بگرێت، ئەوە لای پەروەردگاری بۆی باشترە. و ئاژەڵەکان بۆتان حەڵاڵ کراون، جگە لەوەی بەسەرتاندا دەخوێنرێتەوە؛ کەواتە لە پیسیی بتەکان دوور بکەونەوە، و لە قسەی درۆش دوور بکەونەوە، بە پاکی و دڵسۆزی بۆ خوا بن، و هیچ شتێک مەکەن بە هاوبەشی. و هەر کەسێک هاوبەش بۆ خوا دابنێت وەک ئەوە وایە لە ئاسمانەوە کەوتبێتە خوارەوە و باڵندە ڕفاندبێتی، یان با بۆ شوێنێکی دوور فڕێی دابێت. ئەوە وایە. و هەر کەسێک ڕێز لە دروشمەکانی خوا بگرێت —— ئەوا ئەوە لە پارێزکاریی دڵەکانەوەیە. تا ماوەیەکی دیاریکراو سوودتان تێیاندا هەیە؛ پاشان شوێنی سەربڕینیان لای ماڵە کۆنەکەیە. و بۆ هەر ئوممەتێک ڕێوڕەسمێکمان داناوە، تا ناوی خوا بهێنن لەسەر ئەو ئاژەڵانەی پێی بەخشیون. جا پەرستراوی ئێوە تاکە پەرستراوێکە، کەواتە ملکەچی ئەو بن؛ و مژدە بدە بە ملکەچان، ئەوانەی کاتێک باسی خوا دەکرێت دڵەکانیان دەلەرزێت، و ئارام دەگرن لەسەر ئەوەی تووشیان دەبێت، و نوێژ بەجێ دەهێنن، و لەوەی پێمان بەخشیون دەبەخشن. (٢٥–٣٥)

و وشترە قوربانییەکانمان بۆ کردوون بە دروشمەکانی خوا؛ خێرتان تێیاندا هەیە. کەواتە کاتێک بە ڕیز وەستاون ناوی خوایان لەسەر بهێنن؛ جا کاتێک بە تەنیشتدا کەوتن، لێیان بخۆن، و خواردن بدەن بە قەناعەتکار و بە داواکار. ئا بەو شێوەیە بۆمان ڕام کردوون، بۆ ئەوەی سوپاسگوزار بن. نە گۆشتەکانیان و نە خوێنەکانیان ناگاتە خوا؛ بەڵکو پارێزکاریی ئێوەی پێ دەگات. ئا بەو شێوەیە بۆی ڕام کردوون، تا خوا بە گەورە بگرن لەسەر ئەوەی

[24] سەرکەوتنی حەجی ساڵانە، واتە زیارەتی مەککە، ١٨٠٠ ساڵ پێش سەردەمی عیسا بە ئیبراهیم ڕاگەیەنرابوو.

ڕێنمایی کردوون.[25] و مژدە بدە بە چاکەکاران. بەڕاستی خوا بەرگری لەوانە دەکات کە بڕوایان هێناوە؛ بەڕاستی خوا هیچ ناپاکێکی ناسوپاسی خۆش ناوێت. مۆڵەتی (جەنگ) دراوە بەوانەی جەنگیان لەگەڵ دەکرێت، چونکە ستەمیان لێ کراوە — و بێگومان خوا توانای سەرخستنیانی هەیە — ئەوانەی بە ناهەق لە ماڵەکانیان دەرکراون، تەنها لەبەر ئەوەی دەڵێن: «پەروەردگارمان خوایە.» و ئەگەر خوا هەندێک خەڵکی بە هەندێکی دیکە بەرپەرچ نەدایەتەوە، بێگومان دەیر و کڵێسا و کەنیشتە و مزگەوتەکان، کە ناوی خوایان زۆر تێدا یاد دەکرێت، وێران دەکران. و بێگومان خوا یارمەتیی ئەو کەسە دەدات کە یارمەتیی ئەو دەدات: بەڕاستی خوا بەهێزی باڵادەستە. ئەوانەن کە ئەگەر لە زەویدا جێگیریان بکەین، نوێژ بەجێ دەهێنن و زەکات دەدەن، و فەرمان بە چاکە دەدەن و ڕێگری لە خراپە دەکەن. و سەرەنجامی هەموو کارەکان هەر بۆ خوایە. (٣٦–٤١)

و (ئەی پێغەمبەر) ئەگەر بە درۆت بخەنەوە، ئەوا پێش ئەوانیش گەلی نووح و عاد و سەموود بە درۆیان خستەوە، و گەلی ئیبراهیم، و گەلی لووت، و خەڵکی مەدیەن؛ و موساش بە درۆ خرایەوە. جا مۆڵەتم دا بە بێبڕوایان، پاشان گرتمن — جا ئینکارکردنەکەم چۆن بوو! و چەندین شارمان لەناو برد لە کاتێکدا ستەمکار بوون، ئێتر بەسەر بنمیچەکانیدا ڕووخاوە! و چەندین بیری بەجێهێڵراو، و چەندین کۆشکی بەرز! ئایا بە زەویدا نەگەڕاون، تا دڵیان هەبێت پێی تێبگەن، یان گوێیان هەبێت پێی ببیستن؟ بەڕاستی چاوەکان کوێر نابن، بەڵکو ئەو دڵانە کوێر دەبن کە لە سینەکاندان. (٤٢–٤٦)

و پەلەت لێ دەکەن بە سزا، بەڵام خوا هەرگیز بەڵێنی خۆی ناشکێنێت. و بەڕاستی ڕۆژێک لای پەروەردگارت وەک هەزار ساڵە لەوەی ئێوە دەیژمێرن.[26] و چەندین شار مۆڵەتم دا لە کاتێکدا ستەمکار بوو، پاشان گرتم! و گەڕانەوەی کۆتایی هەر بۆ لای منە. (٤٧–٤٨)

بڵێ: «ئەی خەڵکینە، من تەنها ئاگادارکەرەوەیەکی ئاشکرام بۆ ئێوە.» جا ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە لێخۆشبوون و ڕۆزییەکی بەڕێزیان بۆ هەیە، بەڵام ئەوانەی لە دژی ئایەتەکانمان هەوڵ دەدەن و دەیانەوێت پووچیان بکەنەوە، ئەوانە هاوەڵانی دۆزەخن. و پێش تۆ هیچ نێردراوێک و هیچ پێغەمبەرێکمان نەناردووە مەگەر کاتێک دەیخوێندەوە، شەیتان شتێکی دەخستە ناو خوێندنەوەکەیەوە. بەڵام خوا ئەوە لادەبات کە شەیتان دەیخاتە ناوی، پاشان خوا ئایەتەکانی پتەو دەکات — و خوا زانای کاربەجێیە — تا ئەوەی شەیتان دەیخاتە ناوی بکات بە تاقیکردنەوە بۆ ئەوانەی لە دڵیاندا نەخۆشی هەیە و ئەوانەی دڵیان ڕەقە — و بەڕاستی ستەمکاران لە دووبەرەکییەکی قووڵدان — و تا ئەوانەی زانستیان پێ دراوە بزانن کە ئەو هەقە لە پەروەردگارتەوە، ئێتر بڕوای پێ بهێنن، و دڵەکانیان بۆی ملکەچ ببێت. و بەڕاستی خوا ئەوانەی بڕوایان هێناوە ڕێنمایی دەکات بۆ ڕێگایەکی ڕاست. و ئەوانەی بێبڕوان بەردەوام لە گومانداو دەبن لێی تا قیامەت لەناکاو بۆیان دێت، یان سزای ڕۆژێکی بێهیوا و نەزۆک بۆیان دێت. مولک لەو ڕۆژەدا هەر بۆ خوایە؛ لە نێوانیاندا بڕیار دەدات. جا ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە لە باخەکانی نازونیعمەتدان، بەڵام ئەوانەی بێبڕوا بوون و نیشانەکانمانیان بە درۆ خستەوە، سزایەکی سووکەریان بۆ هەیە. (٤٩–٥٧)

---

[25] لەگەڵ هەندێک لە ئایەتەکانی سوورەتە کورتەکەی یارمەتییە بچووکەکان (ئەلماعوون) دا بخوێنرێتەوە.

[26] ئەم ئایەتە و ئایەتە هاوشێوەکانی چەمکی ڕێژەییبوونی کاتمان پێشکەش دەکەن، کە بە زمانی زانست لە بیردۆزەکانی ڕێژەیی ئەلبێرت ئاینشتایندا خراوەتە ڕوو.

و ئەوانەی لە ڕێگای خوادا کۆچیان کرد و پاشان کوژران یان مردن، بێگومان خوا ڕۆزییەکی چاکیان پێ دەبەخشێت: و بەڕاستی خوا هەر ئەوە باشترینی ڕۆزیدەران. بێگومان دەیانخاتە شوێنێکەوە کە پێی ڕازی دەبن. و بەڕاستی خوا زانای لەسەرخۆیە. ئەوە وایە. و هەر کەسێک بە ئەندازەی ئەو ئازارەی پێی دراوە تۆڵە بسەنێت، و پاشان دیسان دەستدرێژیی بکرێتە سەر، بێگومان خوا یارمەتیی دەدات. بەڕاستی خوا چاوپۆشیکاری لێبوردەیە. ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە خوا شەو دەخاتە ناو ڕۆژەوە و ڕۆژ دەخاتە ناو شەوەوە، و لەبەر ئەوەی خوا بیسەری بینایە. ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە خوا هەر ئەوە هەق، و ئەوەی جگە لەو هاواری بۆ دەکەن پووچە، و لەبەر ئەوەی خوا هەر ئەوە بەرزی گەورە. (٥٨–٦٢)

ئایا نابینیت کە خوا لە ئاسمانەوە ئاوی باراندووە، ئیتر زەوی سەوز دەبێت؟ بەڕاستی خوا وردبینی ئاگادارە. هەرچی لە ئاسمانەکان و هەرچی لە زەویدایە هەر بۆ ئەوە؛ و بەڕاستی خوا هەر ئەوە بێنیازی شایستەی ستایش. ئایا نابینیت کە خوا هەرچی لە زەویدایە بۆی ڕام کردوون، و کەشتییەکانیش کە بە فەرمانی ئەو بە دەریادا دەڕۆن؟ و ئاسمان ڕادەگرێت لەوەی بکەوێتە سەر زەوی، مەگەر بە مۆڵەتی خۆی.[27] بەڕاستی خوا بەرامبەر بە خەڵکی زۆر دڵسۆز و میهرەبانە. و هەر ئەوە ژیانی پێ بەخشیون، پاشان دەتانمرێنێت، پاشان زیندووتان دەکاتەوە. بەڕاستی مرۆڤ زۆر ناسوپاسە. (٦٣–٦٦)

بۆ هەر ئوممەتێک ڕێوڕەسمێکمان داناوە کە بەجێی دەهێنن؛ کەواتە با لەم کارەدا دەمەقاڵێت لەگەڵ نەکەن. و بانگ بکە بۆ لای پەروەردگارت: بەڕاستی تۆ لەسەر ڕێنماییەکی ڕاستیت. و ئەگەر دەمەقاڵێیان لەگەڵ کردیت، بڵێ: «خوا زاناترە بەوەی دەیکەن. خوا لە ڕۆژی قیامەتدا دادوەری لە نێوانتاندا دەکات دەربارەی ئەوەی جیاوازیتان تێدا هەبوو.» ئایا نازانیت کە خوا دەزانێت هەرچی لە ئاسمان و زەویدایە؟ بەڕاستی ئەوە لە کتێبێکدایە؛ بەڕاستی ئەوە بۆ خوا ئاسانە. (٦٧–٧٠)

کەچی لە جیاتی خوا شتانێک دەپەرستن کە هیچ بەڵگەیەکی لەسەر نەناردووەتە خوارەوە، و هیچ زانیارییەکیشیان پێی نییە. و ستەمکاران هیچ یارمەتیدەرێکیان نییە. و کاتێک ئایەتە ڕوونەکانمان بەسەریاندا دەخوێنرێتەوە، ئینکاری لە ڕووی ئەوانەدا دەناسیتەوە کە بێبڕوان: خەریکە پەلاماری ئەوانە بدەن کە ئایەتەکانمانیان بەسەردا دەخوێننەوە. بڵێ: «ئایا هەواڵی شتێکتان پێ بدەم کە لەوە خراپترە؟ ئاگر، کە خوا بەڵێنی داوە بەوانەی بێبڕوان — و چەند خراپە ئەو سەرەنجامە!» ئەی خەڵکینە، نموونەیەک هێنراوەتەوە، کەواتە گوێی بۆ بگرن: بەڕاستی ئەوانەی لە جیاتی خوا هاواریان بۆ دەکەن هەرگیز ناتوانن مێشێک دروست بکەن، تەنانەت ئەگەر هەموویان بۆی کۆ ببنەوە؛ و ئەگەر مێش شتێکیان لێ بڕفێنێت، ناتوانن لێی بسەننەوە. لاوازن داواکار و داواکراو! بەو شێوەیەی شایستەیەتی ڕێزی خوایان نەگرتووە. بەڕاستی خوا بەهێزی باڵادەستە. (٧١–٧٤)

خوا لە فریشتەکان و لە خەڵکیش نێردراوان هەڵدەبژێرێت. بەڕاستی خوا بیسەری بینایە. دەزانێت چی لە پێشیانەوەیە و چی لە پشتیانەوەیە؛ و هەموو کارەکان هەر بۆ لای خوا دەگەڕێنرێنەوە. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، ڕکووع ببەن و کڕنووش ببەن، و پەروەردگارتان بپەرستن، و چاکە بکەن، بۆ ئەوەی سەرفراز بن. و لە پێناو خوادا تێبکۆشن بەو شێوەیەی شایستەی تێکۆشانە بۆی. ئەو هەڵیبژاردوون و لە ئایینیدا هیچ تەنگانەیەکی نەخستووەتە سەرتان — ئایینی باوکتان ئیبراهیم. ئەو ناوی ناون «موسڵمانان» (ملکەچانی خوا)، هەم پێشتر و

[27] خوا میکانیزمێکی داناوە بۆ کەمکردنەوەی بەرکەوتنی نەیزەکەکان بە هەسارەکەمان.

هەم لەم (قورئانە)شدا، تا پێغەمبەر شایەت بێت بەسەرتانەوە، و ئێوەش شایەت بن بەسەر خەڵکیدا. کەواتە نوێژ بەجێ بهێنن و زەکات بدەن، و دەست بە خواوە بگرن: ئەو پشتیوانتانە — جا چەند چاکە ئەو پشتیوانە، و چەند چاکە ئەو یارمەتیدەرە! (٧٥–٧٨)

٢٣. بڕواداران (ئەلموئمینوون)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

بێگومان بڕواداران سەرفراز بوون: ئەوانەی لە نوێژەکەیاندا ملکەچن، و ئەوانەی ڕوو لە قسەی پووچ وەردەگێڕن، و ئەوانەی زەکات دەدەن، و ئەوانەی داوێنی خۆیان دەپارێزن، جگە لە هاوسەرەکانیان یان کەنیزەکەکانیان، چونکە ئەوسا لۆمە ناکرێن — بەڵام هەر کەسێک بەدوای جگە لەوەدا بگەڕێت، ئەوانەن سنووربەزێنان — و ئەوانەی سپاردە و پەیمانەکانیان دەپارێزن، و ئەوانەی پارێزگاری لە نوێژەکانیان دەکەن. ئەوانەن میراتگران، کە فیردەوس بە میرات دەگرن، و بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. (١–١١)

و بێگومان مرۆڤمان لە پوختەیەکی قوڕ دروست کرد؛ پاشان کردمان بە دڵۆپە ئاوێک لە جێگایەکی پتەودا؛ پاشان دڵۆپەکەمان کرد بە پارچە خوێنێکی هەڵواسراو، و پارچە خوێنەکەمان کرد بە پارچە گۆشتێک، و پارچە گۆشتەکەمان کرد بە ئێسک، و گۆشتمان بەبەر ئێسکەکاندا کرد؛ پاشان بە دروستکراوێکی دیکە هێنامانە کایەوە. جا پیرۆز و بەرزە خوا، باشترینی دروستکەران! پاشان بێگومان دوای ئەوە دەمرن، و پاشان بێگومان لە ڕۆژی قیامەتدا زیندوو دەکرێنەوە. (١٢–١٦)

و بێگومان حەوت ڕێگامان لە سەروونانەوە دروست کردووە، و ئێمە هەرگیز لە دروستکراوان بێئاگا نەبووین. و لە ئاسمانەوە بە ئەندازە ئاومان باراندووە، و لە زەویدا جێگیرمان کردووە — و بێگومان ئێمە توانای بردنیمان هەیە. جا بەهۆیەوە باخەکانی خورما و تڕێمان بۆ هێناونەتە کایەوە، کە بەروبوومی زۆرتان تێیاندا هەیە، و لێشیان دەخۆن، و درەختێکیش کە لە کێوی سینا دەڕوێت، ڕۆن و پێخۆر بۆ خۆرەوان دەدات. و بێگومان لە ئاژەڵەکانیشدا پەندێکتان بۆ هەیە: لەوەی لە سکیاندایە خواردنەوەیەکتان پێ دەدەین، و سوودی زۆری دیکەشتان تێیاندا هەیە، و لێشیان دەخۆن؛ و لەسەر ئەوان، و لەسەر کەشتییەکانیش، هەڵدەگیرێن. (١٧–٢٢)

و بێگومان نووحمان بۆ گەلەکەی نارد، جا وتی: «ئەی گەلەکەم، خوا بپەرستن؛ جگە لەو هیچ پەرستراوێکتان نییە. ئایا پارێزکار نابن؟» بەڵام گەورەپیاوانی گەلەکەی کە بێبڕوا بوون وتیان: «ئەمە جگە لە مرۆڤێک وەک خۆتان هیچی دیکە نییە، دەیەوێت خۆی بەسەرتاندا گەورە بکات. و ئەگەر خوا بیویستایە فریشتەی دەنارد خوارەوە. شتی وامان لە باوباپیرانی پێشوومانەوە نەبیستووە. ئەو تەنها پیاوێکە شێتیی تێدایە؛ کەواتە تا ماوەیەک چاوەڕێی بکەن.» وتی: «پەروەردگارم، یارمەتیم بدە، چونکە بە درۆیان خستمەوە.» جا وەحیمان بۆ کرد: «لە ژێر چاودێریی ئێمە و بە وەحیی ئێمە کەشتییەکە دروست بکە. جا کاتێک فەرمانی ئێمە هات و تەنووركە هەڵقوڵا، لە هەموو جۆرێک جووتێک بخەرە ناوی، و خانەوادەکەشت — جگە لەوانەیان کە وشەکەیان پێشتر لەسەر تێپەڕیوە — و دەربارەی ئەوانەی ستەمیان کردووە لەگەڵم مەدوێ: ئەوان نوقم دەکرێن. جا کاتێک خۆت و ئەوانەی لەگەڵتن لەسەر کەشتییەکە جێگیر بوون، بڵێ: ‘‘هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ ئەو خوایەی لە گەلی ستەمکاران ڕزگاری کردین.’’ و بڵێ: ‘‘پەروەردگارم، لە دابەزگایەکی پیرۆزدا دامبەزێنە: و تۆ باشترینی دابەزێنەرانیت.’’» بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن؛ و بێگومان ئێمە هەمیشە تاقیکەرەوە بووین. (٢٣–٣٠)

پاشان لە دوای ئەوان نەوەیەکی دیکەمان هێنایە کایەوە، و پێغەمبەرێکمان لە خۆیان بۆ ناردن: «خوا بپەرستن؛ جگە لەو هیچ پەرستراوێکتان نییە. ئایا پارێزکار نابن؟» بەڵام گەورەپیاوانی گەلەکەی، کە بێبڕوا بوون و گەیشتن

بە دواڕۆژیان بە درۆ خستەوە، و لە ژیانی دنیادا خۆشگوزەرانمان کردبوون، وتیان: «ئەمە جگە لە مرۆڤێک وەک خۆتان هیچی دیکە نییە: لەوە دەخوات کە ئێوە لێی دەخۆن و لەوە دەخواتەوە کە ئێوە دەیخۆنەوە. و ئەگەر گوێڕایەڵی مرۆڤێکی وەک خۆتان بن، ئەوا بێگومان زیانمەند دەبن. ئایا بەڵێنتان پێ دەدات کە کاتێک مردن و بوون بە خۆڵ و ئێسک، دەردەهێنرێنەوە؟ دوورە، دوورە ئەوەی بەڵێنتان پێ دەدرێت! جگە لە ژیانی دنیامان هیچی دیکە نییە: دەمرین و دەژین، و زیندوو ناکرێینەوە. ئەو تەنها پیاوێکە درۆی بە ناوی خواوە هەڵبەستووە، و ئێمە بڕوای پێ ناکەین.» وتی: «پەروەردگارم، یارمەتیم بدە، چونکە بە درۆیان خستمەوە.» فەرمووی: «پاش کەمێک بێگومان پەشیمان دەبنەوە.» جا دەنگە بەهێزەکە بە هەق گرتنی، و کردمانن بە پووشی سەر لافاو. جا دووری بۆ گەلی ستەمکاران! پاشان لە دوای ئەوان چەند نەوەیەکی دیکەمان هێنایە کایەوە. هیچ ئوممەتێک نە پێش ماوەکەی دەکەوێت و نە دوای دەخات. پاشان پێغەمبەرانمان یەک لە دوای یەک نارد. هەر کاتێک پێغەمبەرێک بۆ ئوممەتەکەی دەهات بە درۆیان دەخستەوە؛ جا هەندێکیانمان بەدوای هەندێکیاندا (لەناو) برد، و کردمانن بە چیرۆک. جا دووری بۆ گەلێک کە بڕوا ناهێنن! (٣١–٤٤)

پاشان مووسا و هاروونی برایمان بە نیشانەکانمان و بەڵگەیەکی ئاشکراوە نارد بۆ لای فیرعەون و گەورەپیاوانی، بەڵام لووتبەرزییان کرد؛ و گەلێکی خۆبەگەورەزان بوون. جا وتیان: «ئایا بڕوا بە دوو مرۆڤی وەک خۆمان بهێنین، لە کاتێکدا گەلەکەیان بەندەی ئێمەن؟» جا بە درۆیان خستنەوە، ئیتر لە لەناوبراوان بوون. و بێگومان کتێبمان بە مووسا بەخشی، بۆ ئەوەی ڕێنمایی وەربگرن. و کوڕی مەریەم و دایکیمان کرد بە نیشانەیەک، و لە بەرزاییەکدا پەنامان دان، جێگایەکی ئارام و خاوەن کانیاوی ڕەوان. (٤٥–٥٠)

«ئەی پێغەمبەران، لە شتە پاکەکان بخۆن و کردەوەی چاک بکەن: بەڕاستی من زانام بەوەی دەیکەن. و بەڕاستی ئەم ئوممەتەی ئێوە یەک ئوممەتە، و من پەروەردگارتانم، کەواتە لە من بترسن.» بەڵام کاری خۆیانیان لە نێوان خۆیاندا کرد بە چەند پارچەیەک، هەر دەستەیەک بەوەی لایەتی دڵخۆشە. کەواتە تا ماوەیەک لە سەرلێشێواوییەکەیاندا بەجێیان بهێڵە. ئایا وا دەزانن ئەو ماڵ و کوڕانەی پێیان دەدەین، بەوە پەلە لە چاکەکان بۆیان دەکەین؟ نەخێر — بەڵکو هەستی پێ ناکەن. بەڕاستی ئەوانەی لە ترسی پەروەردگاریان دەلەرزن، و ئەوانەی بڕوایان بە ئایەتەکانی پەروەردگاریان هەیە، و ئەوانەی هیچ شتێک ناکەن بە هاوبەشی پەروەردگاریان، و ئەوانەی ئەوەی دەیدەن دەیدەن و دڵەکانیان دەلەرزێت لەوەی کە بۆ لای پەروەردگاریان دەگەڕێنەوە — ئەوانەن کە لە چاکەکاندا پەلە دەکەن، و هەر ئەوانن بۆی پێشکەوتوون. و ئێمە هیچ کەس لە توانای خۆی زیاتر ئەرکی ناخەینە سەر. و نووسراوێکمان لایە کە بە هەق قسە دەکات، و ستەمیان لێ ناکرێت. بەڵام دڵەکانیان لەم بارەیەوە لە سەرلێشێواویدان، و جگە لەوەش چەند کردەوەیەکی دیکەیان هەیە کە بەردەوام دەیکەن — تا کاتێک خۆشگوزەرانەکانیان بە سزا دەگرین، دەست دەکەن بە هاوار و پارانەوە. «ئەمڕۆ هاوار مەکەن! بەڕاستی لە لایەن ئێمەوە یارمەتی نادرێن. ئایەتەکانم بەسەرتاندا دەخوێنرایەوە، بەڵام ئێوە لەسەر پاژنەی پێتان هەڵدەگەڕانەوە، بە لووتبەرزییەوە، شەوانە بە چیرۆککێڕانەوە قسەی ناشیرینتان دەربارەی دەکرد.» (٥١–٦٧)

ئایا لە قسەکە ورد نەبوونەتەوە؟ یان شتێکیان بۆ هاتووە کە بۆ باوباپیرانی پێشوویان نەهاتووە؟ یان پێغەمبەرەکەیان نەناسیوە، بۆیە ئینکاری دەکەن؟ یان دەڵێن: «شێتیی تێدایە»؟ نەخێر — بەڵکو هەقی بۆ هێناون، بەڵام زۆربەیان هەقیان پێ ناخۆشە. و ئەگەر هەق شوێن ئارەزووەکانیان بکەوتایە، ئاسمانەکان و زەوی و هەر کەسێک تێیاندایە تێک دەچوون. نەخێر — بەڵکو یادخەرەوەی خۆیانمان بۆ هێناون، بەڵام ئەوان ڕوو لە یادخەرەوەکەیان

وەردەگێڕن. یان کرێیەکیان لێ داوا دەکەیت؟ کرێی پەروەردگارت باشترە؛ و ئەو باشترینی ڕۆزیدەرانە. و بێگومان تۆ بانگیان دەکەیت بۆ ڕێگایەکی ڕاست، بەڵام ئەوانەی بڕوایان بە دواڕۆژ نییە لە ڕێگاکە لادەدەن. و تەنانەت ئەگەر بەزەییمان پێیاندا بهاتایەتەوە و ئەو زیانەمان لابردایە کە تووشیان بووە، هەر لە سەرکەشییەکەیاندا بەردەوام دەبوون، بە کوێرانە سەرگەردان. و بێگومان بە سزا گرتمانن، کەچی نە بۆ پەروەردگاریان ملکەچ بوون و نە دەپاڕێنەوە — تا کاتێک دەرگایەکی سزای سەختیان بەسەردا دەکەینەوە، ئیتر لەناکاو تێیدا نائومێد دەبن. (٦٨–٧٧)

و هەر ئەوە بیستن و بینایی و دڵی بۆ هێناونەتە کایەوە — ئای چەند کەم سوپاس دەکەن! و هەر ئەوە لە زەویدا بڵاوی کردوونەتەوە، و بۆ لای ئەو کۆ دەکرێنەوە. و هەر ئەوە ژیان دەبەخشێت و دەمرێنێت، و بەدوای یەکدا هاتنی شەو و ڕۆژ هەر بۆ ئەوە. ئایا ژیری بەکار ناهێنن؟ بەڵکو ئەوانیش هەر وەک قسەی پێشینان دەڵێن. وتیان: «چۆن! ئایا کاتێک مردین و بووین بە خۆڵ و ئێسک، بەڕاستی زیندوو دەکرێینەوە؟ بێگومان ئێمە و باوباپیرانیشمان پێشتر ئەم بەڵێنەمان پێ دراوە؛ ئەمە جگە لە ئەفسانەی پێشینان هیچی دیکە نییە.» بڵێ: «زەوی و هەر کەسێک تێیدایە هی کێیە، ئەگەر دەزانن؟» دەڵێن: «هی خوایە.» بڵێ: «ئایا پەند وەرناگرن؟» بڵێ: «کێ پەروەردگاری حەوت ئاسمانەکە و پەروەردگاری عەرشی مەزنە؟» دەڵێن: «هەر بۆ خوایە.» بڵێ: «ئایا پارێزکار نابن؟» بڵێ: «دەسەڵاتی هەموو شتێک بە دەستی کێیە — ئەو پەنا دەدات، و کەس لە بەرامبەر ئەودا پەنا نادرێت — ئەگەر دەزانن؟» دەڵێن: «هەر بۆ خوایە.» بڵێ: «ئیتر چۆن جادووتان لێ دەکرێت؟» نەخێر — بەڵکو هەقمان بۆ هێناون، و بێگومان ئەوان درۆزنن. خوا هیچ منداڵێکی بۆ خۆی دانەناوە، و هیچ پەرستراوێکیش لەگەڵ ئەودا نییە. ئەگینا هەر پەرستراوێک ئەوەی دروستی کردبوو دەیبرد، و هەندێکیان بەسەر هەندێکیاندا زاڵ دەبوون. پاکی و بێگەردی بۆ خوا لەوەی وەسفی دەکەن![28] (٧٨–٩١)

زانای نادیار و ئاشکرایە: و زۆر بەرزترە لەوەی دەیکەن بە هاوبەشی. بڵێ: «پەروەردگارم، ئەگەر ئەوەم پیشان بدەیت کە بەڵێنیان پێ دەدرێت، ئەوا، پەروەردگارم، لەگەڵ گەلی ستەمکاراندا مەمخە.» و بێگومان ئێمە توانای ئەوەمان هەیە ئەوەت پیشان بدەین کە بەڵێنیان پێ دەدەین. بەوەی باشترە خراپە لابەبە. ئێمە زاناترین بەوەی وەسفی دەکەن. و بڵێ: «پەروەردگارم، پەنا بە تۆ دەگرم لە وەسوەسەکانی شەیتانەکان، و پەنا بە تۆ دەگرم، پەروەردگارم، لەوەی نزیکم ببنەوە.» (٩٢–٩٨)

تا کاتێک مردن دێتە سەر یەکێکیان، دەڵێت: «پەروەردگارم، بمگێڕنەوە، بەڵکو کردەوەی چاک بکەم لەوەی بەجێم هێشتووە.» نەخێر! ئەوە تەنها قسەیەکە ئەو دەیڵێت. و لە پشتیانەوە بەربەستێک هەیە تا ئەو ڕۆژەی زیندوو دەکرێنەوە. جا کاتێک فوو بە کەڕەنادا دەکرێت، لەو ڕۆژەدا هیچ خزمایەتییەک لە نێوانیاندا نامێنێت، و لە یەکتریش ناپرسن. جا ئەوانەی تەرازووەکانیان قورس بێت — ئەوانەن سەرفرازان، بەڵام ئەوانەی تەرازووەکانیان سووک بێت — ئەوانەن کە خۆیان دۆڕاندووە؛ ماوەیەکی درێژ لە دۆزەخدا دەمێننەوە. ئاگر ڕوویان دەبرژێنێت، و تێیدا ڕوویان گرژ دەبێت. «ئایا ئایەتەکانم بەسەرتاندا نەدەخوێنرایەوە، و ئێوەش بە درۆتان دەخستنەوە؟» دەڵێن: «پەروەردگارمان، بەدبەختیمان بەسەرماندا زاڵ بوو، و گەلێکی گومڕا بووین. پەروەردگارمان، لێی دەرمان

[28] ڕێکوپێکیی گەردوونەکەمان گەواهی لەسەر یەکتاپەرستی دەدات، واتە تەنها یەک ویستی خوایی.
تەلارسازیی یەکتایی خوا: ڕاڤەیەکی زانستی، فەلسەفی و ئایینی لەسەر یەکتاپەرستیی قورئانی – قورئانی پیرۆز و زانست
یەکتایی خوا، ڕێکوپێکیی گەردوون، و ڕێزمانی دروستکردن: ڕاڤەیەکی زانستی، فەلسەفی و ئایینی لەسەر قورئان ٢١:٢٢، ٢٣:٩١ و ١٧:٤١–٤٤ – قورئانی پیرۆز و زانست

بهێنه؛ جا ئهگهر گهڕاینهوه (سهر خراپه)، ئهوسا بهڕاستی ستهمکار دهبین.» دهفهرموێت: «به سووکییهوه تێیدا بمێننهوه! و قسهم لهگهڵ مهکهن. بهڕاستی دهستهیهک له بهندهکانم ههبوون دهیانوت: ‘‘پهروهردگارمان، بڕوامان هێنا، کهواته لێمان خۆش به و بهزهییمان پێدا بێتهوه: و تۆ میهرهبانترینی میهرهبانانیت،’’ بهڵام ئێوه گاڵتهتان پێ کردن، تا یادی منیان لهبیر بردنهوه، و ئێوه پێیان پێدهکهنین. بهڕاستی ئهمڕۆ من پاداشتم دانهوه بههۆی ئارامگرتنیانهوه: ههر ئهوانهن سهرکهوتووان.» دهفهرموێت: «چهند ساڵ له زهویدا مانهوه؟» دهڵێن: «ڕۆژێک یان بهشێک له ڕۆژێک ماینهوه؛ جا له ژمێرهران بپرسه.» دهفهرموێت: «جگه له کهمێک نهماونهتهوه، ئهگهر بتانزانیایه. ئایا واتان زانی که به بێهوودە دروستمان کردوون، و که بۆ لای ئێمه ناگهڕێنرێنهوه؟» (٩٩–١١٥)

جا زۆر بهرزه خوا، پاشای ههق! هیچ پهرستراوێک نییه جگه لهو، پهروهردگاری عهرشی بهڕێز. و ههر کهسێک لهگهڵ خوادا هاوار بکاته پهرستراوێکی دیکه — که هیچ بهڵگهیهکی لهسهری نییه — ئهوا لێپرسینهوهکهی تهنها لای پهروهردگارییهتی. بهڕاستی بێبڕوایان سهرفراز نابن. و بڵێ: «پهروهردگارم، لێخۆش به و بهزهییت بێتهوه: و تۆ میهرهبانترینی میهرهبانانیت.» (١١٦–١١٨)

٢٤. ڕووناکی (ئەنوور)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

سوورەتێکە ناردوومانەتە خوارەوە و فەرزمان کردووە؛ و ئایەتی ڕوونمان تێیدا ناردووەتە خوارەوە، بۆ ئەوەی پەند وەربگرن. (١)

ژنی زیناکار و پیاوی زیناکار: هەر یەکەیان سەد قامچی لێ بدەن، و با لە جێبەجێکردنی ئایینی خوادا هیچ بەزەییەکتان پێیاندا نەیەتەوە، ئەگەر بڕواتان بە خوا و ڕۆژی دوایی هەیە؛ و با دەستەیەک لە بڕواداران ئامادەی سزاکەیان بن. پیاوی زیناکار جگە لە ژنێکی زیناکار یان هاوبەشدانەر مارە ناکات، و ژنی زیناکاریش جگە لە پیاوێکی زیناکار یان هاوبەشدانەر مارەی ناکات؛ و ئەوە لەسەر بڕواداران حەرام کراوە. و ئەوانەی تۆمەت دەدەنە پاڵ ژنانی داوێنپاک و پاشان چوار شایەت ناهێنن: هەشتا قامچییان لێ بدەن، و هەرگیز شایەتییان لێ وەرمەگرن. و ئەوانەن لەڕێدەرچووان — جگە لەوانەی دوای ئەوە تەوبە دەکەن و چاکسازی دەکەن، چونکە خوا لێبوردەی میهرەبانە. (٢–٥)

و ئەوانەی تۆمەت دەدەنە پاڵ هاوسەرەکانی خۆیان و جگە لە خۆیان هیچ شایەتێکیان نییە، ئەوا شایەتیی یەکێکیان ئەوەیە چوار جار سوێند بە خوا بخوات کە ئەو لە ڕاستگۆیانە، و جاری پێنجەم، کە نەفرەتی خوای لەسەر بێت ئەگەر لە درۆزنان بێت. و سزاکە لەسەر ژنەکە لادەچێت ئەگەر چوار جار سوێند بە خوا بخوات کە ئەو (پیاوە) لە درۆزنانە، و جاری پێنجەم، کە خەشمی خوای لەسەر بێت ئەگەر ئەو لە ڕاستگۆیان بێت. (٦–٩)

و ئەگەر فەزڵ و میهرەبانیی خوا بەسەرتانەوە نەبووایە، و ئەوەی کە خوا تەوبەوەرگری کاربەجێیە، (تووشی سزا دەبوون). بەڕاستی ئەوانەی بوختانەکەیان هێنا دەستەیەکن لە خۆتان. بە خراپی مەزانن بۆ خۆتان؛ نەخێر، بەڵکو بۆ ئێوە خێرە. هەر یەکێک لەوان بەشی خۆی لە گوناهەکەی بەدەست هێناوە، و ئەوەشیان کە بەشە گەورەکەی گرتە ئەستۆ سزایەکی گەورەی بۆ هەیە. کاتێک بیستتان، بۆچی پیاوان و ژنانی بڕوادار گومانی باشیان بە خۆیان نەبرد و نەیانوت: «ئەمە بوختانێکی ئاشکرایە»؟ بۆچی چوار شایەتیان لەسەری نەهێنا؟ جا مادام شایەتەکانیان نەهێناوە، ئەوا ئەوان لای خوا هەر درۆزنن. و ئەگەر فەزڵ و میهرەبانیی خوا لە دنیا و دواڕۆژدا بەسەرتانەوە نەبووایە، سزایەکی گەورەتان تووش دەبوو لەسەر ئەوەی تێیدا ڕۆچوون، کاتێک بە زمانەکانتان دەتانگواستەوە، و بە دەمتان شتێکتان دەوت کە هیچ زانیارییەکتان پێی نەبوو، و بە شتێکی سووکتان دەزانی، لە کاتێکدا لای خوا گەورە بوو. و کاتێک بیستتان، بۆچی نەتانوت: «بۆ ئێمە نییە قسە لەمە بکەین. پاکی و بێگەردی بۆ تۆ! ئەمە بوختانێکی زۆر گەورەیە»؟ خوا ئامۆژگاریتان دەکات کە هەرگیز نەگەڕێنەوە سەر شتی وا، ئەگەر بڕوادارن. و خوا ئایەتەکانتان بۆ ڕوون دەکاتەوە: و خوا زانای کاربەجێیە. بەڕاستی ئەوانەی حەز دەکەن بەدڕەوشتی لە نێو بڕوادارانداً بڵاو ببێتەوە، لە دنیا و دواڕۆژدا سزایەکی بەئازاریان بۆ هەیە. و خوا دەزانێت، و ئێوە نازانن. و ئەگەر فەزڵ و میهرەبانیی خوا بەسەرتانەوە نەبووایە، و ئەوەی کە خوا دڵسۆزی میهرەبانە، (تیا دەچوون). ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، شوێن هەنگاوەکانی شەیتان مەکەون؛ و هەر کەسێک شوێن هەنگاوەکانی شەیتان بکەوێت، ئەوا ئەو فەرمان بە بەدڕەوشتی و خراپە دەدات. و ئەگەر فەزڵ و میهرەبانیی خوا بەسەرتانەوە نەبووایە، هەرگیز هیچ کامتان پاک نەدەبووەوە؛ بەڵام خوا هەر کەسێک بیەوێت پاکی دەکاتەوە. و خوا بیسەری زانایە. (١٠–٢١)

و با ئەوانەی لە ئێوە خاوەن فەزڵ و توانان سوێند نەخۆن کە بە خزمان و هەژاران و کۆچەرانی ڕێگای خوا نەبەخشن؛ و با ببوورن و چاوپۆشی بکەن. ئایا حەز ناکەن خوا لێتان خۆش ببێت؟ و خوا لێبوردەی میهرەبانە. (٢٢)

بەڕاستی ئەوانەی تۆمەت دەدەنە پاڵ ژنانی داوێنپاکی بێئاگای بڕوادار، لە دنیا و دواڕۆژدا نەفرەتیان لێ کراوە، و سزایەکی گەورەیان بۆ هەیە، لەو ڕۆژەدا کە زمان و دەست و قاچەکانیان شایەتییان لەسەر دەدەن بەوەی دەیانکرد. لەو ڕۆژەدا خوا پاداشتی هەقی خۆیان بە تەواوی پێ دەدات، و دەزانن کە خوا هەر ئەوە هەقی ئاشکرا. ژنانی پیس بۆ پیاوانی پیسن، و پیاوانی پیس بۆ ژنانی پیسن؛ و ژنانی پاک بۆ پیاوانی پاکن، و پیاوانی پاک بۆ ژنانی پاکن. ئەوانە بێبەرین لەوەی (بوختانکەران) دەیڵێن؛ لێخۆشبوون و ڕۆزییەکی بەڕێزیان بۆ هەیە. (٢٣–٢٦)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، مەچنە ماڵێکەوە جگە لە ماڵی خۆتان تا مۆڵەت وەرنەگرن و سڵاو لە خەڵکەکەی نەکەن. ئەوە بۆ ئێوە باشترە، بۆ ئەوەی پەند وەربگرن. جا ئەگەر کەستان تێیدا نەبینی، مەچنە ژوورەوە تا مۆڵەتتان پێ نەدرێت؛ و ئەگەر پێتان وترا: «بگەڕێنەوە،» ئەوا بگەڕێنەوە — ئەوە بۆ ئێوە پاکترە. و خوا زانایە بەوەی دەیکەن. هیچ گوناهێکتان لەسەر نییە کە بچنە ماڵانێکی نانیشتەجێوە کە سوودێکتان تێیاندا هەیە. و خوا دەزانێت چی ئاشکرا دەکەن و چی دەشارنەوە. بە پیاوانی بڕوادار بڵێ چاویان داپۆشن و داوێنیان بپارێزن: ئەوە بۆیان پاکترە. بەڕاستی خوا ئاگادارە بەوەی دەیکەن. و بە ژنانی بڕواداریش بڵێ چاویان داپۆشن و داوێنیان بپارێزن، و جوانیی خۆیان دەرنەخەن جگە لەوەی خۆی لێی دەردەکەوێت؛ و با سەرپۆشەکانیان بەسەر سینە و یەخەیاندا بدەن؛ و جوانیی خۆیان دەرنەخەن مەگەر بۆ مێردەکانیان، یان باوکیان، یان باوکی مێردەکانیان، یان کوڕەکانیان، یان کوڕی مێردەکانیان، یان براکانیان، یان کوڕی براکانیان، یان کوڕی خوشکەکانیان، یان ژنانی خۆیان، یان بەندەکانیان، یان ئەو پیاوە خزمەتکارانەی هیچ ئارەزوویەکیان نییە، یان ئەو منداڵانەی هێشتا لە شەرمگای ژنان ئاگادار نەبوون؛ و با پێیان بە زەویدا نەدەن تا ئەو جوانییەی دەیشارنەوە بزانرێت. و هەمووتان بۆ لای خوا تەوبە بکەن، ئەی بڕواداران، بۆ ئەوەی سەرفراز بن. (٢٧–٣١)

و بێهاوسەرەکانتان مارە بکەن، و چاکەکارانیش لە بەندە و کەنیزەکەکانتان. ئەگەر هەژار بن، خوا لە فەزڵی خۆی دەوڵەمەندیان دەکات: و خوا فراوانی زانایە. و با ئەوانەی توانای ژنهێنانیان نییە داوێنپاکی بکەن تا خوا لە فەزڵی خۆی دەوڵەمەندیان دەکات. و ئەو بەندانەتان کە داوای نووسراوی ئازادبوون دەکەن، بۆیان بنووسن ئەگەر خێرتان تێدا زانین، و لەو ماڵەی خوا پێی بەخشیون بیاندەنێ. و کەنیزەکەکانتان بە زۆر مەخەنە سەر بەدڕەوشتی، کاتێک دەیانەوێت داوێنپاک بن، تا کاڵای تێپەڕی ژیانی دنیا بەدەست بهێنن؛ و هەر کەسێک زۆریان لێ بکات، ئەوا خوا دوای زۆرلێکردنیان لێبوردەی میهرەبانە. (٣٢–٣٣)

و بێگومان ئایەتی ڕوونکەرەوەمان بۆ ناردوونەتە خوارەوە، و نموونەیەک لەوانەی پێش ئێوە تێپەڕین، و ئامۆژگارییەک بۆ پارێزکاران. (٣٤)

خوا ڕووناکیی ئاسمانەکان و زەوییە. نموونەی ڕووناکییەکەی وەک تاقێکە کە چرایەکی تێدا بێت؛ چراکە لە شووشەیەکدایە؛ شووشەکە وەک ئەوەیە ئەستێرەیەکی درەوشاوە بێت، لە درەختێکی پیرۆزەوە دادەگیرسێت، زەیتوونێک کە نە ڕۆژهەڵاتییە و نە ڕۆژئاوایی، ڕۆنەکەی خەریکە ڕووناکی بدات تەنانەت ئەگەر ئاگریشی بەر نەکەوێت. ڕووناکی لەسەر ڕووناکی! خوا هەر کەسێک بیەوێت ڕێنمایی دەکات بۆ ڕووناکییەکەی. و خوا

نموونەکان بۆ خەڵکی دەهێنێتەوە، و خوا بە هەموو شتێک زانایە. (ئەو ڕووناکییە) لە ماڵانێکدایە کە خوا مۆڵەتی داوە بەرز بکرێنەوە، و ناوی ئەوی تێدا یاد بکرێت؛ بەیانیان و ئێواران تێیاندا تەسبیحاتی دەکەن پیاوانێک کە نە بازرگانی و نە فرۆشتن لە یادی خوا و لە بەجێهێنانی نوێژ و دانی زەکات سەرقاڵیان ناکات؛ لە ڕۆژێک دەترسن کە دڵ و چاوەکانی تێدا هەڵدەگەڕێنەوە، تا خوا بە باشترینی ئەوەی کردوویانە پاداشتیان بداتەوە، و لە فەزڵی خۆی زیاتریان بۆ بکات. و خوا هەر کەسێک بیەوێت بێ ژمار ڕۆزیی دەدات. (٣٥–٣٨)

بەڵام ئەوانەی بێبڕوان، کردەوەکانیان وەک تراویلکەیەکە لە دەشتێکدا، تینوو بە ئاوی دەزانێت، تا کاتێک دەگاتە لای، هیچ نابینێت؛ بەڵام خوا لای ئەوێ دەبینێت، ئیتر لێپرسینەوەکەی بە تەواوی پێ دەدات. و خوا خێرایە لە لێپرسینەوەدا. یان وەک تاریکییەکانە لە دەریایەکی قوواڵدا کە شەپۆل دایدەپۆشێت، لە سەرووییەوە شەپۆلێکی دیکە، لە سەرووییەوە هەور — تاریکی لەسەر تاریکی. ئەگەر دەستی دەربهێنێت، خەریکە نەیبینێت. و هەر کەسێک خوا ڕووناکیی بۆ دانەنێت، ئەوا هیچ ڕووناکییەکی نییە. (٣٩–٤٠)

ئایا نابینیت کە هەر کەسێک لە ئاسمانەکان و زەویدایە تەسبیحاتی خوا دەکات، و باڵندەکانیش بە باڵی کراوەوە؟ هەر یەکەیان نوێژ و تەسبیحاتی خۆی دەزانێت؛ و خوا زانایە بەوەی دەیکەن. و مولکی ئاسمانەکان و زەوی هەر بۆ خوایە، و گەڕانەوەی کۆتاییش هەر بۆ لای خوایە. ئایا نابینیت کە خوا هەورەکان دەبات، پاشان پێکەوەیان دەنێت، پاشان دەیانکات بە کۆمەڵێکی چین لەسەر چین، ئیتر دەبینیت باران لە نێوانیانەوە دێتە دەرەوە؟ و لە ئاسمانەوە، لە چیاگەلێک (هەور) کە تەرزەیان تێدایە، دەیبارێنێت، جا هەر کەسێک بیەوێت پێی لێی دەدات و لە هەر کەسێک بیەوێت لای دەدات. درەوشانەوەی بروسکەکەی خەریکە چاوەکان ببات. خوا شەو و ڕۆژ بەدوای یەکدا دەهێنێت. بەڕاستی لەوەدا پەندێک هەیە بۆ خاوەن بینناییەکان. و خوا هەموو گیانلەبەرێکی لە ئاو دروست کردووە.[29] جا هەندێکیان لەسەر سکیان دەڕۆن، و هەندێکیان لەسەر دوو قاچ دەڕۆن، و هەندێکیان لەسەر چوار دەڕۆن. خوا هەرچی بیەوێت دروستی دەکات: بەڕاستی خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. (٤١–٤٥)

بێگومان ئایەتی ڕوونکەرەوەمان ناردووەتە خوارەوە؛ و خوا هەر کەسێک بیەوێت ڕێنمایی دەکات بۆ ڕێگایەکی ڕاست. و دەڵێن: «بڕوامان بە خوا و بە پێغەمبەر هێناوە، و گوێڕایەڵ بووین»؛ پاشان دەستەیەک لەوان دوای ئەوە پشت هەڵدەکەن. و ئەوانە بڕوادار نین. و کاتێک بانگ دەکرێن بۆ لای خوا و پێغەمبەرەکەی، تا دادوەری لە نێوانیاندا بکات، دەستەیەک لەوان ڕوو وەردەگێڕن؛ بەڵام ئەگەر هەق لای ئەوان بێت، بە ملکەچییەوە دێنە لای. ئایا لە دڵیاندا نەخۆشی هەیە؟ یان گومانیان هەیە؟ یان دەترسن خوا و پێغەمبەرەکەی ستەمیان لێ بکەن؟ نەخێر — بەڵکو هەر ئەوانەن ستەمکاران. قسەی بڕواداران، کاتێک بانگ دەکرێن بۆ لای خوا و پێغەمبەرەکەی تا دادوەری لە نێوانیاندا بکات، تەنها ئەوەیە کە بڵێن: «بیستمان و گوێڕایەڵ بووین.» و هەر ئەوانەن سەرفرازان. و هەر کەسێک گوێڕایەڵی خوا و پێغەمبەرەکەی بێت، و لە خوا بترسێت و پارێزکار بێت — ئەوانەن سەرکەوتووان. و بە توندترین سوێندەکانیان سوێندیان بە خوا خوارد کە ئەگەر فەرمانیان پێ بدەیت، بێگومان دەردەچن. بڵێ: «سوێند مەخۆن؛ گوێڕایەڵییەکی ناسراو (داواکراوە). بەڕاستی خوا ئاگادارە بەوەی دەیکەن.» بڵێ: «گوێڕایەڵی خوا بن و گوێڕایەڵی پێغەمبەر بن.» جا ئەگەر پشت هەڵبکەن، ئەوا ئەو تەنها بەرپرسیاری ئەوەیە کە خراوەتە سەری، و

[29] پێغەمبەر موحەممەد نەیدەتوانی بە ڕێکەوت ئەم ڕاستییە زانستییە قوواڵە بزانێت. ئەم ئایەتە، وەک زۆر ئایەتی دیکە، باس لە سەرچاوەیەکی هەمووشتزان دەکات. ئەمە لە ٢١:٣٠ و ٢٥:٥٤ شدا باس کراوە.

ئێوەش بەرپرسیاری ئەوەن کە خراوەتە سەرتان. و ئەگەر گوێڕایەڵی بن، ڕێنمایی وەردەگرن. و لەسەر پێغەمبەر تەنها گەیاندنی ئاشکرای پەیامە. (٤٦–٥٤)

خوا بەڵێنی داوە بەوانەی لە ئێوە کە بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە کە بێگومان لە زەویدا دەیانکات بە جێنشین، وەک چۆن ئەوانەی پێش ئەوانی کرد بە جێنشین؛ و کە بێگومان ئەو ئایینەیان بۆ جێگیر دەکات کە بۆی پەسەند کردوون؛ و کە بێگومان دوای ترسەکەیان ئاسایشیان بۆ دەگۆڕێت: «من دەپەرستن و هیچ شتێک ناکەن بە هاوبەشم.» و هەر کەسێک دوای ئەوە بێبڕوا بێت — ئەوانەن لەڕێدەرچووان. و نوێژ بەجێ بهێنن و زەکات بدەن، و گوێڕایەڵی پێغەمبەر بن، بۆ ئەوەی بەزەییتان پێدا بێتەوە. وا مەزانە ئەوانەی بێبڕوان دەتوانن لە زەویدا (خوا) دەستەوەستان بکەن. جێگایان ئاگرە — و بەڕاستی چەند خراپە ئەو سەرەنجامە! (٥٥–٥٧)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، با بەندەکانتان، و ئەوانەشتان کە هێشتا نەگەیشتوونەتە تەمەنی باڵغبوون، لە سێ کاتدا داوای مۆڵەتتان لێ بکەن: پێش نوێژی بەیانی، و کاتێک نیوەڕۆیان جلەکانتان دادەنێن، و دوای نوێژی خەوتنان — سێ کاتی تایبەتن بۆ ئێوە. لە دەرەوەی ئەو کاتانەدا نە لەسەر ئێوە و نە لەسەر ئەوان هیچ گوناهێک نییە: بە دەورتاندا دێن و دەچن، هەندێکتان لەگەڵ هەندێکتان. ئا بەو شێوەیە خوا ئایەتەکانتان بۆ ڕوون دەکاتەوە: و خوا زانای کاربەجێیە. و کاتێک منداڵەکانتان گەیشتنە تەمەنی باڵغبوون، با داوای مۆڵەت بکەن وەک چۆن ئەوانەی پێش ئەوان داوای مۆڵەتیان کردووە. ئا بەو شێوەیە خوا ئایەتەکانی خۆیتان بۆ ڕوون دەکاتەوە: و خوا زانای کاربەجێیە. و ئەو ژنە بەسااڵچووانەی هیوای شووکردنیان نییە، هیچ گوناهێکیان لەسەر نییە کە جلە دەرەکییەکانیان دابنێن، بە مەرجێک جوانیی خۆیان دەرنەخەن؛ بەاڵم خۆپاراستن باشترە. و خوا بیسەری زانایە. (٥٨–٦٠)

هیچ تەنگانەیەک نییە لەسەر کوێر، و نە لەسەر شەل، و نە لەسەر نەخۆش، و نە لەسەر خۆشتان، کە لە ماڵەکانی خۆتان بخۆن، یان ماڵی باوکانتان، یان ماڵی دایکانتان، یان ماڵی براکانتان، یان ماڵی خوشکەکانتان، یان ماڵی مامەکانتان، یان ماڵی پوورەکانتان (خوشکی باوک)، یان ماڵی خاڵەکانتان، یان ماڵی پوورەکانتان (خوشکی دایک)، یان ئەو ماڵانەی کلیلەکانیان لای ئێوەیە، یان ماڵی هاوڕێکانتان. هیچ گوناهێکتان لەسەر نییە کە پێکەوە بخۆن یان بە جیا. جا کاتێک دەچنە ماڵێکەوە، سااڵو لە یەکتر بکەن، سااڵوێکی پیرۆز و پاک لە الیەن خواوە. ئا بەو شێوەیە خوا ئایەتەکانتان بۆ ڕوون دەکاتەوە، بۆ ئەوەی ژیری بەکار بهێنن. (٦١)

بڕوادارانی ڕاستەقینە تەنها ئەوانەن کە بڕوایان بە خوا و پێغەمبەرەکەی هێناوە، و کاتێک لەگەڵ ئەودا لەسەر کارێکی گشتی دەبن، نارۆن تا مۆڵەتی لێ وەرنەگرن. بەڕاستی ئەوانەی داوای مۆڵەتت لێ دەکەن، ئەوانەن کە بڕوایان بە خوا و پێغەمبەرەکەی هەیە. جا کاتێک بۆ هەندێک کاری خۆیان داوای مۆڵەتیان لێ کردیت، مۆڵەت بدە بە هەر کەسێکیان کە دەتەوێت، و داوای لێخۆشبوونیان بۆ لە خوا بکە: بەڕاستی خوا لێبوردەی میهرەبانە. بانگکردنی پێغەمبەر لە نێوان خۆتاندا وەک بانگکردنی هەندێکتان بۆ هەندێکتان دامەنێن. بێگومان خوا ئەوانەتان دەناسێت کە لە پەنای یەکتردا خۆیان دەدزنەوە. جا با ئەوانەی سەرپێچیی فەرمانەکەی دەکەن بترسن لەوەی تاقیکردنەوەیەکیان تووش بێت، یان سزایەکی بەئازاریان تووش بێت. (٦٢–٦٣)

ئاگادار بن، بەڕاستی هەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدایە هەر بۆ خوایە. بێگومان دەزانێت ئێوە لە چ بارێکدان؛ و ئەو ڕۆژەی بۆ الی ئەو دەگێڕدرێنەوە، هەواڵیان پێ دەدات بەوەی کردوویانە. و خوا بە هەموو شتێک زانایە. (٦٤)

٢٥. جیاکەرەوە (ئەلفورقان)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

پیرۆز و بەرزە ئەو زاتەی جیاکەرەوە (فورقان)ی بۆ بەندەکەی ناردووەتە خوارەوە، تا ببێتە ئاگادارکەرەوە بۆ جیهانیان — ئەوەی مولکی ئاسمانەکان و زەوی هەر بۆ ئەوە، و منداڵی بۆ خۆی دانەناوە و هیچ هاوبەشێکی لە مولکدا نییە، و هەموو شتێکی دروست کردووە و بە ئەندازەیەکی ورد ئەندازەی بۆ داناوە. کەچی جگە لەو پەرستراوانێکیان گرتووە کە هیچ دروست ناکەن و خۆیان دروست دەکرێن، و نە زیان و نە سوودیان بۆ خۆشیان بەدەست نییە، و نە مردن و نە ژیان و نە زیندووبوونەوەیان بەدەستە. (١–٣)

و ئەوانەی بێبڕوان دەڵێن: «ئەمە جگە لە درۆیەک هیچی دیکە نییە کە هەڵیبەستووە، و خەڵکێکی دیکە یارمەتییان داوە لەسەری.» جا بێگومان ستەم و درۆیان هێناوە. و دەڵێن: «ئەفسانەی پێشینانە، نووسیویەتییەوە؛ بەیانیان و ئێواران بەسەریدا دەخوێنرێتەوە.» بڵێ: «ئەو زاتە ناردوویەتە خوارەوە کە نهێنیی ئاسمانەکان و زەوی دەزانێت. بەڕاستی ئەو هەمیشە لێبوردەی میهرەبانە.»[30] (٤-٦)

و دەڵێن: «ئەمە چ جۆرە پێغەمبەرێکە، خواردن دەخوات و بە بازاڕەکاندا دەڕوات؟ بۆچی فریشتەیەکی بۆ نەنێردراوەتە خوارەوە، تا لەگەڵیدا ئاگادارکەرەوە بێت؟ یان بۆچی گەنجینەیەکی بۆ فڕێ نادرێت، یان بۆچی باخێکی نییە لێی بخوات؟» و ستەمکاران دەڵێن: «ئێوە تەنها شوێن پیاوێکی جادوولێکراو دەکەون.» تەماشا بکە چ نموونەیەکت بۆ دەهێننەوە! ئیتر گومڕا بوون، و ناتوانن ڕێگایەک بدۆزنەوە. پیرۆز و بەرزە ئەو زاتەی کە ئەگەر بیەوێت لەوە باشترت پێ دەبەخشێت: باخەکانێک کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، و کۆشکیشت بۆ دادەنێت. (٧–١٠)

بەڵکو ئەوان قیامەتیان بە درۆ خستووەتەوە.[31] و بۆ ئەو کەسەی قیامەت بە درۆ دەخاتەوە ئاگرێکی هەڵگیرساومان ئامادە کردووە. کاتێک لە شوێنێکی دوورەوە دەیانبینێت، دەنگی ڕق و هاژەی دەبیستن. و کاتێک بە کۆتوبەندکراوی فڕێ دەدرێنە شوێنێکی تەنگی، لەوێدا هاوار بۆ تیاچوون دەکەن. «ئەمڕۆ هاوار بۆ یەک تیاچوون مەکەن؛ بەڵکو هاوار بۆ تیاچوونی زۆر بکەن!» بڵێ: «ئایا ئەوە باشترە، یان بەهەشتی نەمری کە بەڵێنی بە پارێزکاران دراوە، کە پاداشت و سەرەنجامیان دەبێت؟ هەرچی بیانەوێت تێیدا بۆیان هەیە، و بە هەمیشەیی دەمێننەوە — بەڵێنێکە پەروەردگارت لەسەر خۆی پێویستی کردووە.» و ئەو ڕۆژەی ئەوان و ئەوەی لە جیاتی خوا دەیپەرستن کۆ دەکاتەوە، دەفەرموێت: «ئایا ئێوە ئەم بەندانەی منتان گومڕا کرد، یان خۆیان ڕێگاکەیان ون کرد؟» دەڵێن: «پاکی و بێگەردی بۆ تۆ! بۆ ئێمە شایستە نەبوو جگە لە تۆ هیچ پشتیوانێک بگرین؛ بەڵام تۆ ئەوان و باوباپیرانیانت بەهرەمەند کرد تا یادخەرەوەکەیان لەبیر کرد و بوون بە گەلێکی تیاچوو.» (خوا دەفەرموێت:) «ئەوا ئەوان لەوەی

---

[30] ئەمانە ئایەتی بنەڕەتیی قورئانن. بەرگریکارە مەسیحییەکانی ڕابردوو و ڕەخنەگرە بێخواکانی ئەمڕۆ ڕەخنەی بێبنەما لە قورئان دەگرن و خوا بەرگرییەکی زۆر ڕێکوپێک پێشکەش دەکات. ئەگەر ئەم قورئانە نهێنییەکانی ئاسمانەکان و زەوی ئاشکرا بکات کە موحەممەد نەیدەتوانی بیانزانێت، ئەوا دەرەنجام ئەوەیە کە قورئان وتەی زاتای هەموو شتێکە. ئەو هاوئاهەنگییەی ڕاڤەکاران لەگەڵ زانستی نوێدا نیشانی دەدەن یەکێکە لەو جۆرە بەڵگەهێنانەوانە. چەندین پەراوێزی ئەم وەرگێڕانە لەبارەی هاودەنگیی قورئان و زانستی نوێوەن. بۆ نموونە، ٣٠:٢١–٣٣ و ٤٧:٥١–٤٩.

[31] نکوڵیکردن لە خوا، واتە بێخوایی، شانبەشانی نکوڵیکردن لە دواڕۆژ و لێپرسینەوە دەڕوات. ئەمە چەندین جار لە قورئاندا باس کراوە. هەروەها سەیری دوایین ئایەتی سوورەتی ٤١، حا میم سەجدە، بکە.

دەیڵێن بە درۆیان خستنەوە؛ جا نە دەتوانن سزا لابدەن و نە یارمەتی بدۆزنەوە.» و هەر کەسێک لە ئێوە ستەم بکات، سزایەکی گەورەی پێ دەچێژین. (١١–١٩)

و (ئەی پێغەمبەر) پێش تۆ هیچ پێغەمبەرێکمان نەناردووە مەگەر خواردنیان دەخوارد و بە بازاڕەکاندا دەڕۆیشتن. و هەندێکتانمان کردووە بە تاقیکردنەوە بۆ هەندێکتان: ئایا ئارام دەگرن؟ و پەروەردگارت هەمیشە بینەرە. و ئەوانەی هیوای گەیشتن بە ئێمەیان نییە دەڵێن: «بۆچی فریشتەکانمان بۆ نەنێردراونەتە خوارەوە؟ یان بۆچی پەروەردگارمان نابینین؟» بێگومان لە دەروونی خۆیاندا لووتبەرزییان کردووە، و سەرکەشییەکی زۆر گەورەیان کردووە. ئەو ڕۆژەی فریشتەکان دەبینن، لەو ڕۆژەدا هیچ مژدەیەک بۆ تاوانباران نییە، و (فریشتەکان) دەڵێن: «بەربەستێکی قەدەغەکراو (لە نێوان ئێوە و خۆشیدایە)!» و ڕوو دەکەینە هەر کردەوەیەک کە کردوویانە و دەیکەین بە گەردێکی پەرشوبڵاو. هاوەڵانی بەهەشت لەو ڕۆژەدا جێگای مانەوەیان باشترە و شوێنی حەسانەوەیان جوانترە. و ئەو ڕۆژەی ئاسمان بە هەورەکانەوە لەت دەبێت، و فریشتەکان بە لێشاو دەنێردرێنە خوارەوە، مولکی ڕاستەقینە لەو ڕۆژەدا بۆ خوای میهرەبانە؛ و ڕۆژێکی سەخت دەبێت لەسەر بێبڕوایان. و ئەو ڕۆژەی ستەمکار دەستەکانی دەگەزێت و دەڵێت: «خۆزگە لەگەڵ پێغەمبەردا ڕێگایەکم بگرتایەتە بەر! ئەی وای لە من! خۆزگە فلانم نەکردایە بە دۆست! بێگومان لە یادخەرەوەکە گومڕای کردم دوای ئەوەی بۆم هاتبوو.» و شەیتان هەمیشە مرۆڤ بە تەنیا بەجێ دەهێڵێت. (٢٠–٢٩)

و پێغەمبەر دەڵێت: «پەروەردگارم، بەڕاستی گەلەکەم ئەم قورئانەیان وەک شتێکی وازلێهێنراو گرتووە.» و ئا بەو شێوەیە بۆ هەر پێغەمبەرێک دوژمنێکمان لە تاوانباران داناوە؛ بەڵام پەروەردگارت بەسە وەک ڕێنماییکەر و یارمەتیدەر. (٣٠–٣١)

و ئەوانەی بێبڕوان دەڵێن: «بۆچی قورئان بە یەک جار بۆی نەنێردرایە خوارەوە؟» ئا بەو شێوەیە (ناردمان) تا دڵتی پێ جێگیر بکەین؛ و بە لەسەرخۆیی و بەش بەش خوێندوومانەتەوە. و هیچ نموونەیەکت بۆ ناهێنن مەگەر هەق و جوانترین ڕوونکردنەوەت بۆ دەهێنین.[32] (٣٢–٣٣)

ئەوانەی لەسەر ڕوویان بۆ دۆزەخ کۆ دەکرێنەوە — ئەوانە خراپترین جێگایان هەیە، و لە ڕێگاکە گومڕاترن. (٣٤–٣٣)

و بێگومان کتێبمان بە موسا بەخشی، و هاروونی برایمان لەگەڵیدا کرد بە یاریدەدەر. جا فەرموومان: «هەردووکتان بڕۆن بۆ لای ئەو گەلەی نیشانەکانمانیان بە درۆ خستووەتەوە.» جا بە تەواوی وێرانمان کردن. و گەلی نووحیش: کاتێک پێغەمبەرانیان بە درۆ خستەوە، نوقممان کردن و کردمانن بە نیشانەیەک بۆ خەڵکی. و بۆ ستەمکاران سزایەکی بەئازارمان ئامادە کردووە. و عاد و سەموود و خەڵکی ڕەس، و چەندین نەوەی زۆر لە نێوان ئەوانەدا: و بۆ هەر یەکەیان نموونەکانمان هێنایەوە، و هەر یەکەیانمان بە تەواوی لەناو برد. و بێگومان ئەمانە بە لای ئەو شارەدا تێپەڕیون کە بارانە خراپەکەی بەسەردا بارێنرا. ئایا نەیاندەبینی؟ نەخێر — بەڵکو هیوای زیندووبوونەوەیان نەبوو. و کاتێک دەتبینن، تەنها گاڵتەت پێ دەکەن: «ئایا ئەمەیە ئەوەی خوا وەک پێغەمبەر ناردوویەتی؟ خەریک بوو لە پەرستراوەکانمان گومڕامان بکات، ئەگەر لەسەریان خۆڕاگر نەبووینایە.» و بەم

[32] وەحی لە گۆڕەپانی مێژوودا: ڕاڤەیەکی مێژوویی، فەلسەفی و ئایینی لەسەر قورئان ٢٥:٣٢–٣٣ – قورئانی پیرۆز و زانست

زووانە دەزانن، کاتێک سزا دەبینن، کێ ڕێگاکەی گومڕاترە. ئایا ئەو کەسەت بینیوە کە ئارەزووی خۆی کردووە بە پەرستراوی؟ جا ئایا تۆ دەبیت بە پاسەوان بەسەریەوە؟ یان وا دەزانیت کە زۆربەیان دەبیستن یان ژیری بەکار دەهێنن؟ ئەوان تەنها وەک ئاژەڵن — نەخێر، بەڵکو ڕێگاکەیان گومڕاترە. (٣٥–٤٤)

ئایا نابینیت چۆن پەروەردگارت سێبەری درێژ کردووەتەوە؟ و ئەگەر بیویستایە دەیکرد بە وەستاو. پاشان خۆرمان کرد بە ڕێنیشاندەر بۆی، پاشان کەم کەم بەرەو لای خۆمان کۆی دەکەینەوە. و هەر ئەوە شەوی بۆ کردوون بە پۆشاک، و خەوی کردووە بە حەسانەوە، و ڕۆژی کردووە بە هەستانەوە بۆ ژیان. و هەر ئەوە باکان دەنێرێت وەک مژدەدەر لە پێش میهرەبانییەکەیەوە؛ و لە ئاسمانەوە ئاوێکی پاک دەبارێنین، تا وڵاتێکی مردووی پێ زیندوو بکەینەوە، و بیدەین بە زۆرێک لەو ئاژەڵ و خەڵکەی دروستمان کردوون بیخۆنەوە. و بێگومان چەندین جار ئەمەمان لە نێوانیاندا دووبارە کردووەتەوە، تا پەند وەربگرن؛ بەڵام زۆربەی خەڵکی جگە لە ناسوپاسی هیچیان قبووڵ نەکرد. و ئەگەر بمانویستایە لە هەر شارێکدا ئاگادارکەرەوەیەکمان دەنارد. کەواتە گوێڕایەڵی بێبڕوایان مەبە، و بەم (قورئانە) بە تێکۆشانێکی گەورە لە دژیان تێبکۆشە. (٤٥–٥٢)

و هەر ئەوە دوو دەریاکەی بەرەڵا کردووە، ئەمیان شیرین و خۆشە، و ئەویان سوێر و تاڵە، و بەربەستێک و ڕێگرێکی قەدەغەکراوی خستووەتە نێوانیان. و هەر ئەوە لە ئاو مرۆڤی دروست کردووە، و خزمایەتیی خوێن و خزمایەتیی ژنخوازیی بۆ داناوە.[33] و پەروەردگارت هەمیشە بەتوانایە. کەچی لە جیاتی خوا شتێک دەپەرستن کە نە سوودیان پێ دەگەیەنێت و نە زیان. و بێبڕوا هەمیشە پشتیوانی (شەیتانە) لە دژی پەروەردگاری. و تۆمان نەناردووە مەگەر وەک مژدەدەر و ئاگادارکەرەوە. بڵێ: «هیچ پاداشتێکتان لەسەری لێ داوا ناکەم، جگە لەوەی هەر کەسێک بیەوێت ڕێگایەک بۆ لای پەروەردگاری بگرێتە بەر.» و پشت بەو زیندووە ببەستە کە هەرگیز نامرێت، و بە ستایشەوە تەسبیحاتی بکە. و ئەو بەسە وەک ئاگادار بە گوناهی بەندەکانی — ئەوەی ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی لە نێوانیاندایە لە شەش قۆناغ (ڕۆژ)دا دروست کرد، و پاشان لەسەر عەرش جێگیر بوو: خوای میهرەبان. جا دەربارەی ئەو لە شارەزایەک بپرسە. و کاتێک پێیان دەوترێت: «کڕنووش بۆ خوای میهرەبان ببەن،» دەڵێن: «خوای میهرەبان چییە؟ ئایا کڕنووش بۆ ئەوە ببەین کە تۆ فەرمانمان پێ دەدەیت؟» و دوورکەوتنەوەیان بۆ زیاد دەکات. پیرۆز و بەرزە ئەو زاتەی چەند بورجێکی لە ئاسماندا داناوە، و چرایەک و مانگێکی ڕووناکیدەری تێدا داناوە. و هەر ئەوە شەو و ڕۆژی بەدوای یەکدا داناوە، بۆ ئەو کەسەی بیەوێت پەند وەربگرێت یان بیەوێت سوپاس بکات.[34] (٥٣–٦٢)

و بەندەکانی خوای میهرەبان ئەوانەن کە بە نەرمی و ملکەچییەوە بەسەر زەویدا دەڕۆن، و کاتێک نەفامان قسەیان لەگەڵ دەکەن، دەڵێن: «سڵاو»؛ و ئەوانەی شەو بۆ پەروەردگاریان بە کڕنووش و بە پێوە بەسەر دەبەن؛ و ئەوانەی دەڵێن: «پەروەردگارمان، سزای دۆزەخمان لێ دوور بخەرەوە، چونکە سزاکەی ئازارێکی بەردەوامە؛ بەڕاستی ئەو خراپ جێگا و خراپ شوێنی مانەوەیە»؛ و ئەوانەی کاتێک دەبەخشن، نە زیادەڕەوی دەکەن و نە ڕەزیلی، بەڵکو لە نێوان ئەو دووانەدا میانەڕەون؛ و ئەوانەی لەگەڵ خوادا هاوار ناکەنە هیچ پەرستراوێکی دیکە، و ئەو

[33] پێغەمبەر موحەممەد نەیدەتوانی بە ڕێکەوت ئەم ڕاستییە زانستییە قوواڵە بزانێت. ئەم ئایەتە، وەک زۆر ئایەتی دیکە، باس لە سەرچاوەیەکی هەمووشتزان دەکات. ئەمە لە ٢١:٣٠ و ٢٤:٤٥ شدا باس کراوە.

[34] **بۆچی قورئان سوورەتێک بە ناوی پورچەکانەوە ناو دەنێت؟**

گیانە ناکوژن کە خوا حەرامی کردووە، مەگەر بە هەق، و زینا ناکەن — و هەر کەسێک ئەوە بکات تووشی سزای گوناهـ دەبێت: لە ڕۆژی قیامەتدا سزاکەی بۆ دوو هێندە دەکرێت، و بە سووکی بە هەمیشەیی تێیدا دەمێنێتەوە — جگە لەو کەسەی تەوبە بکات و بڕوا بهێنێت و کردەوەی چاک بکات: ئەوانە خوا خراپەکانیان دەگۆڕێت بە چاکە. و خوا هەمیشە لێبوردەی میهرەبانە. و هەر کەسێک تەوبە بکات و کردەوەی چاک بکات، ئەوا بەڕاستی بۆ لای خوا تەوبەی کردووە. و ئەوانەشن کە شایەتیی درۆ نادەن، و کاتێک بە لای قسەی پووچدا تێدەپەڕن، بە ڕێزەوە تێدەپەڕن؛ و ئەوانەی کاتێک بە ئایەتەکانی پەروەردگاریان یادیان دەخرێتەوە، بە کەڕی و کوێری بەسەریاندا ناکەون؛ و ئەوانەی دەڵێن: «پەروەردگارمان، لە هاوسەران و نەوەکانمان ڕووناکیی چاومان پێ ببەخشە، و بمانکە بە پێشەوا بۆ پارێزکاران.» ئەوانە بەهۆی ئارامگرتنیانەوە بە بەرزترین ژووری بەهەشت پاداشت دەدرێنەوە، و لەوێدا بە ڕێز و سڵاوەوە پێشوازییان لێ دەکرێت، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە — چەند جوانە ئەو جێگا و ئەو شوێنی مانەوەیە! بڵێ: «پەروەردگارم هیچ گوێی پێتان نەدەدا ئەگەر پاڕانەوەتان نەبووایە. بەڵام ئێوە بە درۆتان خستەوە، بۆیە بەم زووانە (سزا) پێویست دەبێت.» (٦٣–٧٧)

٢٦. شاعیران (ئەششوعەرا)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

تا، سین، میم. ئەمانە ئایەتەکانی کتێبی ڕوونکەرەوەن. (١–٢)

(ئەی پێغەمبەر) ڕەنگە خۆت لە خەفەتدا لەناو ببەیت لەوەی بڕوا ناهێنن. ئەگەر بمانەوێت، نیشانەیەکیان لە ئاسمانەوە بەسەردا دەنێرینە خوارەوە، ئیتر گەردنیان بۆی ملکەچ دەمێنێتەوە. و هیچ یادخستنەوەیەکی نوێ لە خوای میهرەبانەوە بۆیان نایەت مەگەر ڕووی لێ وەردەگێڕن. جا بێگومان بە درۆیان خستەوە، بۆیە بەم زووانە هەواڵی ئەوەیان بۆ دێت کە گاڵتەیان پێ دەکرد. ئایا تەماشای زەوییان نەکردووە — چەندمان لە هەموو جۆرێکی بەڕێز تێیدا ڕواندووە؟[35] بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە، کەچی زۆربەیان بڕوادار نەبوون. و بەڕاستی پەروەردگارت هەر ئەوە باڵادەستی میهرەبان.[36] (٣–٩)

و کاتێک پەروەردگارت بانگی مووسای کرد: «بڕۆ بۆ لای گەلی ستەمکاران، گەلی فیرعەون. ئایا پارێزکار نابن؟» وتی: «پەروەردگارم، من دەترسم بە درۆم بخەنەوە، و سینەم تەنگ بێت و زمانم ڕەوان نەبێت؛ کەواتە بنێرە بۆ لای هاروون. و ئەوان تاوانێکیان لەسەر من هەیە، بۆیە دەترسم بمکوژن.» فەرمووی: «نەخێر! هەردووکتان بە نیشانەکانمانەوە بڕۆن؛ ئێمە لەگەڵتانین، گوێ دەگرین. جا بڕۆنە لای فیرعەون و بڵێن: ئێمە نێردراوی پەروەردگاری جیهانیانین — نەوەکانی ئیسرائیلمان لەگەڵ بنێرە.» (١٠–١٧)

(فیرعەون) وتی: «ئایا بە منداڵی لە نێو خۆماندا پەروەردەمان نەکردیت، و چەند ساڵێک لە تەمەنت لە نێوماندا نەمایتەوە؟ و ئەو کارەشت کرد کە کردت — و تۆ لە ناسوپاسانیت.» وتی: «ئەوکاتە کردم، کە لە گومڕایان بووم. جا لێتان هەڵاتم کاتێک لێتان ترسام؛ ئینجا پەروەردگارم حوکمی پێ بەخشیم و کردمی بە یەکێک لە نێردراوان. و ئایا ئەمە چاکەیەکە منەتم بەسەردا دەکەیت — کە نەوەکانی ئیسرائیلت کردووە بە بەندە؟» (١٨–٢٢)

فیرعەون وتی: «و پەروەردگاری جیهانیان چییە؟» وتی: «پەروەردگاری ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی لە نێوانیاندایە، ئەگەر دڵنیا بن.» بەوانەی دەوروبەری وت: «ئایا گوێتان لێ نییە؟» وتی: «پەروەردگاری ئێوە و پەروەردگاری باوباپیرانی پێشووتان.» وتی: «بێگومان ئەم پێغەمبەرەتان کە بۆ لاتان نێردراوە شێتە.» وتی: «پەروەردگاری ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوا و هەرچی لە نێوانیاندایە، ئەگەر ژیری بەکار بهێنن.» وتی: «ئەگەر جگە لە من هیچ پەرستراوێک بگریت، بێگومان دەتکەم بە یەکێک لە زیندانییان.» وتی: «تەنانەت ئەگەر شتێکی ئاشکراشت بۆ بهێنم؟» وتی: «کەواتە بیهێنە، ئەگەر ڕاستگۆیت.» جا گۆچانەکەی فڕێ دا، ئیتر لەناکاو بوو بە ئەژدیهایەکی ئاشکرا؛ و دەستی دەرهێنا، ئیتر لەناکاو بۆ تەماشاکەران سپی بوو. بە گەورەپیاوانی دەوروبەری وت: «بێگومان ئەمە جادووگەرێکی شارەزایە، دەیەوێت بە جادووەکەی لە خاکەکەتان دەرتان بکات. جا چی ڕادەسپێرن؟» وتیان: «ئەو و براکەی دوا بخە، و کۆکەرەوان بنێرە بۆ شارەکان تا هەموو جادووگەرێکی شارەزات

[35] "ئایا تەماشای زەوی ناکەن؟" — ڕافەیەک لەسەر قورئان ٢٦:٧

[36] جیهانی ڕووەک: بەڵگەیەک لەسەر خوایەتیی خوا بە پێی قورئان
خوای دروستکەر، بەدیهێنەر و وێنەکێش: جیهانی ڕووەکەکان

بۆ بهێنن.» جا جادووگەران بۆ وادەی ڕۆژێکی زانراو کۆ کرانەوە، و بە خەڵکی وترا: «ئایا کۆ دەبنەوە، بەڵکو شوێن جادووگەران بکەوین، ئەگەر ئەوان سەرکەوتوو بن؟» (٢٣–٤٠)

جا کاتێک جادووگەران هاتن، بە فیرعەونیان وت: «ئایا پاداشتێکمان دەبێت ئەگەر ئێمە سەرکەوتوو بین؟» وتی: «بەڵێ، و ئەوسا ئێوە لە نزیککراوانیش دەبن.» مووسا پێی وتن: «ئەوەی فڕێی دەدەن فڕێی بدەن.» جا پەت و گۆچانەکانیان فڕێ دا، و وتیان: «سوێند بە شکۆی فیرعەون، بێگومان هەر ئێمە سەرکەوتووین.» ئینجا مووسا گۆچانەکەی فڕێ دا، ئیتر لەناکاو ئەوەی هەڵیانبەستبوو قووتی دا. و جادووگەران بە کڕنووشدا کەوتن. وتیان: «بڕوامان هێنا بە پەروەردگاری جیهانیان، پەروەردگاری مووسا و هاروون.» وتی: «بڕواتان پێی هێنا پێش ئەوەی مۆڵەتتان بدەم! بێگومان ئەو گەورەکەتانە کە جادووی فێر کردوون — بەڵام بەم زووانە دەزانن. بێگومان دەست و قاچتان بە پێچەوانەوە دەبڕم، و هەمووتان لە خاچ دەدەم.» وتیان: «هیچ زیانێک نییە: ئێمە بۆ لای پەروەردگارمان دەگەڕێینەوە. ئێمە هیوادارین پەروەردگارمان لە گوناهەکانمان خۆش ببێت، چونکە یەکەمی بڕوادارانی بووین.» (٤١–٥١)

و وەحیمان بۆ مووسا کرد: «شەو لەگەڵ بەندەکانمدا بڕۆ، چونکە شوێنتان دەکەون.» جا فیرعەون کۆکەرەوانی نارد شارەکان: «بەڕاستی ئەمانە دەستەیەکی کەمن، و ئێمەیان تووڕە کردووە، بەڵام ئێمە کۆمەڵێکی وریا و ئامادەین.» جا لە باخ و کانیاوان دەرمان هێنان، و لە گەنجینەکان و جێگایەکی بەڕێز — ئا بەو شێوەیە بوو؛ و کردمان بە میراتی نەوەکانی ئیسرائیل. جا لە کاتی خۆرهەڵاتندا شوێنیان کەوتن، و کاتێک دوو دەستەکە یەکتریان بینی، هاوەڵانی مووسا وتیان: «بێگومان پێمان گەیشتن!» وتی: «نەخێر! بەڕاستی پەروەردگارم لەگەڵمە؛ ڕێنماییم دەکات.» ئینجا وەحیمان بۆ مووسا کرد: «بە گۆچانەکەت لە دەریاکە بدە.» ئیتر لەت بوو، و هەر پارچەیەکی وەک چیایەکی گەورە بوو. و ئەوانی دیکەمان لەوێ نزیک کردەوە، و مووسا و هەموو ئەوانەی لەگەڵی بوون ڕزگارمان کردن؛ پاشان ئەوانی دیکەمان نوقم کرد. بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە، کەچی زۆربەیان بڕوادار نەبوون. و بەڕاستی پەروەردگارت هەر ئەوە باڵادەستی میهرەبان. (٥٢–٦٨)

و بەسەرهاتی ئیبراهیمیان بەسەردا بخوێنەوە، کاتێک بە باوکی و گەلەکەی وت: «چی دەپەرستن؟» وتیان: «بت دەپەرستین، و لەسەر پەرستنیان دەمێنینەوە.» وتی: «ئایا گوێیان لێتان دەبێت کاتێک هاوار دەکەن، یان سوودتان پێ دەگەیەنن یان زیان؟» وتیان: «نەخێر، بەڵکو باوباپیرانمان بینی هەر وایان دەکرد.» وتی: «ئایا بینیوتانە ئەوەی دەتانپەرست، ئێوە و باوباپیرانی پێشووتان؟ ئەوان دوژمنی منن — جگە لە پەروەردگاری جیهانیان، ئەوەی دروستی کردووم، و هەر ئەوە ڕێنماییم دەکات؛ و ئەوەی خواردن و خواردنەوەم پێ دەدات؛ و کاتێک نەخۆش دەکەوم، هەر ئەوە شیفام دەدات؛ و ئەوەی دەممرێنێت، پاشان زیندووم دەکاتەوە؛ و ئەوەی هیوادارم لە ڕۆژی پاداشتدا لە هەڵەکانم خۆش ببێت. پەروەردگارم، حوکمم پێ ببەخشە و بە چاکەکارانم بگەیەنە؛ و ناوێکی چاکم لە نێو نەوەکانی داهاتوودا بۆ دابنێ؛ و بمکە بە یەکێک لە میراتگرانی بەهەشتی نازونیعمەت؛ و لە باوکم خۆش بە، چونکە ئەو لە گومڕایان بوو؛ و ڕیسوام مەکە لەو ڕۆژەدا کە زیندوو دەکرێنەوە، ئەو ڕۆژەی نە ماڵ و نە کوڕان سوود ناگەیەنن، جگە لەو کەسەی بە دڵێکی ساغەوە بێتە لای خوا.» (٦٩–٨٩)

و بەهەشت بۆ پارێزکاران نزیک دەخرێتەوە، و دۆزەخ بۆ گومڕایان دەردەخرێت، و پێیان دەوترێت: «کوان ئەوانەی جگە لە خوا دەتانپەرستن؟ ئایا یارمەتیتان دەدەن، یان یارمەتیی خۆیان دەدەن؟» ئینجا بە دەمدا فڕێ

دەدرێنە ناوی، ئەوان و گومڕایان، و سەربازەکانی ئیبلیس، هەموویان پێکەوە. لەوێدا، لە کاتێکدا لەگەڵ یەکتر دەمەقاڵێ دەکەن، دەڵێن: «سوێند بە خوا، بەڕاستی ئێمە لە گومڕاییەکی ئاشکرادا بووین، کاتێک ئێوەمان لەگەڵ پەروەردگاری جیهانیاندا یەکسان دەکرد. و جگە لە تاوانباران کەس گومڕای نەکردین، و ئێستا نە تکاکارێکمان هەیە، و نە دۆستێکی دڵسۆز. خۆزگە جارێکی دیکە دەرفەتمان دەبوو، تا لە بڕواداران بین!» بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە، کەچی زۆربەیان بڕوادار نەبوون. و بەڕاستی پەروەردگارت هەر ئەوە باڵادەستی میهرەبان. (١٠٤–٩٠)

گەلی نووح پێغەمبەرانیان بە درۆ خستەوە، کاتێک نووحی برایان پێی وتن: «ئایا پارێزکار نابن؟ بەڕاستی من بۆ ئێوە نێردراوێکی جێمتمانەم، کەواتە لە خوا بترسن و گوێڕایەڵی من بن. و هیچ پاداشتێکتان لەسەری لێ داوا ناکەم؛ پاداشتی من تەنها لەسەر پەروەردگاری جیهانیانە. کەواتە لە خوا بترسن و گوێڕایەڵی من بن.» وتیان: «ئایا بڕوات پێ بهێنین، لە کاتێکدا نزمترین خەڵکی شوێنت کەوتوون؟» وتی: «و من چ زانیارییەکم هەیە بەوەی دەیانکرد؟ لێپرسینەوەیان تەنها لەسەر پەروەردگارمە، ئەگەر هەست بکەن. و من بڕواداران دەرناکەم؛ من تەنها ئاگادارکەرەوەیەکی ئاشکرام.» وتیان: «ئەی نووح، ئەگەر دەست هەڵنەگریت، بێگومان بەردباران دەکرێیت.» وتی: «پەروەردگارم، بەڕاستی گەلەکەم بە درۆیان خستەوە، کەواتە بە یەکلاییکەرەوە لە نێوان من و ئەواندا بڕیار بدە، و من و ئەو بڕوادارانەی لەگەڵمن ڕزگار بکە.» جا ئەو و ئەوانەی لەگەڵی بوون لە کەشتییە پڕەکەدا ڕزگارمان کردن، پاشان دوای ئەوە ئەوانی دیکەمان نوقم کرد. بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە، کەچی زۆربەیان بڕوادار نەبوون. و بەڕاستی پەروەردگارت هەر ئەوە باڵادەستی میهرەبان. (١٢٢–١٠٥)

عاد پێغەمبەرانیان بە درۆ خستەوە، کاتێک هوودی برایان پێی وتن: «ئایا پارێزکار نابن؟ بەڕاستی من بۆ ئێوە نێردراوێکی جێمتمانەم، کەواتە لە خوا بترسن و گوێڕایەڵی من بن. و هیچ پاداشتێکتان لەسەری لێ داوا ناکەم؛ پاداشتی من تەنها لەسەر پەروەردگاری جیهانیانە. ئایا لەسەر هەموو بەرزاییەک نیشانەیەک دروست دەکەن بۆ گاڵتە و گەمە، و قەڵا دروست دەکەن وەک ئەوەی بە هەمیشەیی بمێننەوە؟ و کاتێک دەست دەوەشێنن، وەک زۆرداران دەست دەوەشێنن؟ کەواتە لە خوا بترسن و گوێڕایەڵی من بن. و لەو زاتە بترسن کە بەوەی دەیزانن یارمەتیی داون: بە ئاژەڵ و کوڕان یارمەتیی داون، و بە باخ و کانیاوان. من لە سزای ڕۆژێکی گەورە دەترسم بۆتان.» وتیان: «بۆمان یەکسانە ئامۆژگاری بکەیت یان لە ئامۆژگاران نەبیت. ئەمە جگە لە ڕەوشتی پێشینان هیچی دیکە نییە، و ئێمە سزا نادرێین.» جا بە درۆیان خستەوە، ئیتر لەناومان بردن. بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە، کەچی زۆربەیان بڕوادار نەبوون. و بەڕاستی پەروەردگارت هەر ئەوە باڵادەستی میهرەبان. (١٤٠–١٢٣)

سەمود پێغەمبەرانیان بە درۆ خستەوە، کاتێک ساڵحی برایان پێی وتن: «ئایا پارێزکار نابن؟ بەڕاستی من بۆ ئێوە نێردراوێکی جێمتمانەم، کەواتە لە خوا بترسن و گوێڕایەڵی من بن. و هیچ پاداشتێکتان لەسەری لێ داوا ناکەم؛ پاداشتی من تەنها لەسەر پەروەردگاری جیهانیانە. ئایا لەوەی لێرەدا هەیە بە دڵنیایی وازتان لێ دەهێنرێت —— لە نێو باخ و کانیاوان، و کێڵگەی کشتوکاڵ، و دارخورمایەک کە چرۆکانی ناسکن؟ و بە کارامەییەوە لە چیاکاندا خانوو دەتاشن. کەواتە لە خوا بترسن و گوێڕایەڵی من بن، و گوێڕایەڵی فەرمانی زیادەڕەوان مەبن، ئەوانەی خراپەکاری لە زەویدا دەکەن و چاکسازی ناکەن.» وتیان: «تۆ تەنها یەکێکیت لە جادوولێکراوان. تۆ جگە لە مرۆڤێک وەک ئێمە هیچی دیکە نیت. کەواتە نیشانەیەک بهێنە، ئەگەر ڕاستگۆیت.» وتی: «ئەمە وشترێکی مێیە: بەشێک لە ئاوخواردنەوە بۆ ئەوە، و بەشێکیش بۆ ئێوە، هەر یەکە لە ڕۆژێکی دیاریکراودا. و هیچ خراپەیەکی

پێ مەگەیەنن، ئەگینا سزای ڕۆژێکی گەورە دەتانگرێت.» کەچی پەییان کرد، ئیتر پەشیمان بوونەوە، و سزا گرتنی. بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە، کەچی زۆربەیان بڕوادار نەبوون. و بەڕاستی پەروەردگارت هەر ئەوە باڵادەستی میهرەبان. (١٤١–١٥٩)

گەلی لووت پێغەمبەرانیان بە درۆ خستەوە، کاتێک لووتی برایان پێی وتن: «ئایا پارێزکار نابن؟ بەڕاستی من بۆ ئێوە نێردراوێکی جێمتمانەم، کەواتە لە خوا بترسن و گوێڕایەڵی من بن. و هیچ پاداشتێکتان لەسەری لێ داوا ناکەم؛ پاداشتی من تەنها لەسەر پەروەردگاری جیهانیانە. ئایا لە نێو هەموو جیهانیاندا دەچنە لای نێرینەکان، و واز لەو هاوسەرانە دەهێنن کە پەروەردگارتان بۆی دروست کردوون؟ نەخێر — بەڵکو ئێوە گەلێکی سنووربەزێنن.» وتیان: «ئەی لووت، ئەگەر دەست هەڵنەگریت، بێگومان دەردەکرێیت.» وتی: «من یەکێکم لەوانەی ڕقیان لە کارەکەتانە. پەروەردگارم، من و خانەوادەکەم ڕزگار بکە لەوەی دەیکەن.» جا ئەو و خانەوادەکەیمان هەموو ڕزگار کرد، جگە لە پیرەژنێک کە لە بەجێماوان بوو. پاشان ئەوانی دیکەمان لەناو برد، و بارانێکمان بەسەریاندا بارااند — جا چەند خراپ بوو بارانی ئاگادارکراوان! بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە، کەچی زۆربەیان بڕوادار نەبوون. و بەڕاستی پەروەردگارت هەر ئەوە باڵادەستی میهرەبان. (١٦٠–١٧٥)

خەڵکی ئەیکە (دارستانەکە) پێغەمبەرانیان بە درۆ خستەوە، کاتێک شوعەیب پێی وتن: «ئایا پارێزکار نابن؟ بەڕاستی من بۆ ئێوە نێردراوێکی جێمتمانەم، کەواتە لە خوا بترسن و گوێڕایەڵی من بن. و هیچ پاداشتێکتان لەسەری لێ داوا ناکەم؛ پاداشتی من تەنها لەسەر پەروەردگاری جیهانیانە. پێوانە تەواو بکەن، و لەوانە مەبن کە کەمی دەکەنەوە؛ و بە تەرازووی ڕاست بکێشن؛ و شتی خەڵکی لێیان کەم مەکەنەوە، و لە زەویدا بە خراپەکاری مەگەڕێن. و لەو زاتە بترسن کە ئێوە و نەوەکانی پێشووی دروست کردووە.» وتیان: «تۆ تەنها یەکێکیت لە جادووڵێکراوان. و تۆ جگە لە مرۆڤێک وەک ئێمە هیچی دیکە نیت، و پێمان وایە لە درۆزنانیت. کەواتە پارچەیەک لە ئاسمانمان بەسەردا بخە، ئەگەر ڕاستگۆیت.» وتی: «پەروەردگارم زاناترە بەوەی دەیکەن.» جا بە درۆیان خستەوە، ئیتر سزای ڕۆژی سێبەرەکە گرتنی؛ بەڕاستی ئەوە سزای ڕۆژێکی گەورە بوو. بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە، کەچی زۆربەیان بڕوادار نەبوون. و بەڕاستی پەروەردگارت هەر ئەوە باڵادەستی میهرەبان. (١٧٦–١٩١)

و بەڕاستی ئەمە نێردراوی پەروەردگاری جیهانیانە: ڕۆحی جێمتمانە هێناویەتە خوارەوە بۆ سەر دڵت (ئەی پێغەمبەر)، تا لە ئاگادارکەرەوان بیت، بە زمانێکی عەرەبیی ڕوون. و بەڕاستی ئەو لە کتێبەکانی پێشینانیشدا هەیە. ئایا بۆیان نیشانەیەک نییە کە زانایانی نەوەکانی ئیسرائیل دەیزانن؟ و ئەگەر بۆ سەر کەسێکی ناعەرەبمان بنارداپەتە خوارەوە، و بەسەریاندا بیخوێندایەتەوە، بڕوایان پێ نەدەهێنا. ئا بەو شێوەیە خستوومانەتە دڵی تاوانبارانەوە: بڕوای پێ ناهێنن تا سزای بەئازار دەبینن، جا لەناکاو بۆیان دێت، لە کاتێکدا هەستی پێ ناکەن، ئینجا دەڵێن: «ئایا مۆڵەتمان پێ دەدرێت؟» ئایا پەلە لە سزای ئێمە دەکەن؟ پێم بڵێ — ئەگەر چەند ساڵێک بەهرەمەندیان بکەین، و پاشان ئەوەیان بۆ بێت کە بەڵێنیان پێ دەدرا، ئەو بەهرەمەندییەی پێیان درابوو چ سوودێکیان پێ دەگەیەنێت؟ و هیچ شارێکمان لەناو نەبردووە مەگەر ئاگادارکەرەوانی هەبووە، وەک یادخستنەوەیەک؛ و ئێمە هەرگیز ستەمکار نەبووین. (١٩٢–٢٠٩)

و شەیتانەکان نەیانهێناوەتە خوارەوە: نە بۆیان شایستەیە، و نە دەشتوانن. بەڕاستی ئەوان لە بیستنی دوور خراونەتەوە. کەواتە لەگەڵ خوادا هاوار مەکە هیچ پەرستراوێکی دیکە، ئەگینا لە سزادراوان دەبیت. و خزمە نزیکەکانت ئاگادار بکەوە، و باڵی خۆت نزم بکەرەوە بۆ ئەو بڕوادارانەی شوێنت کەوتوون. جا ئەگەر سەرپێچییان کردیت، بڵێ: «من بێبەریم لەوەی دەیکەن.» و پشت بە باڵادەستی میهرەبان ببەستە، ئەوەی دەتبینێت کاتێک (بۆ نوێژ) هەڵدەستیت، و جووڵانەوەت لە نێو کڕنووشبەراندا. بەڕاستی هەر ئەوە بیسەری زانا. ئایا هەواڵتان پێ بدەم شەیتانەکان بەسەر کێدا دادەبەزن؟ بەسەر هەموو درۆزنێکی گوناهباردا دادەبەزن: ئەوەی بیستوویانە دەیگەیەنن، و زۆربەیان درۆزنن. و شاعیرانیش، گومڕایان شوێنیان دەکەون. ئایا نابینیت کە ئەوان لە هەموو دۆڵێکدا سەرگەردانن، و کە شتێک دەڵێن کە نایکەن؟ جگە لەوانەی بڕوایان هێناوە، و کردەوەی چاکیان کردووە، و زۆر یادی خوایان کردووە، و دوای ئەوەی ستەمیان لێ کراوە بەرگرییان لە خۆیان کردووە. و ئەوانەی ستەمیان کردووە بەم زووانە دەزانن بۆ چ جێگایەک دەگەڕێنەوە. (٢١٠–٢٢٧)

٢٧. مێروولەکان (ئەننەمل)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

تا، سین. ئەمانە ئایەتەکانی قورئان و کتێبێکی ڕوونکەرەوەن، ڕێنمایی و مژدەن بۆ بڕواداران، ئەوانەی نوێژ بەجێ دەهێنن و زەکات دەدەن، و بە دواڕۆژ دڵنیان. بەڕاستی ئەوانەی بڕوایان بە دواڕۆژ نییە، کردەوەکانیانمان بۆ جوان کردوون، بۆیە بە کوێرانە سەرگەردانن. ئەوانەن کە خراپترین سزایان بۆ هەیە، و لە دواڕۆژیشدا هەر ئەوان زیانمەندترینن. و (ئەی پێغەمبەر) بێگومان تۆ قورئان لە لایەن کاربەجێیەکی زاناوە وەردەگریت. (١–٦)

کاتێک مووسا بە خانەوادەکەی وت: «من ئاگرێکم بینیوە. هەواڵێکتان لێ بۆ دەهێنم، یان پشکۆیەکی هەڵگیرساوتان بۆ دەهێنم، بەڵکو خۆتان گەرم بکەنەوە.» جا کاتێک گەیشتە لای، بانگی لێ کرا: «پیرۆزە ئەو کەسەی لە ئاگرەکەدایە و ئەو کەسەی لە دەوروبەرتی! و پاکی و بێگەردی بۆ خوا، پەروەردگاری جیهانیان! ئەی مووسا، بەڕاستی ئەوە منم، خوا، باڵادەستی کاربەجێ. و گۆچانەکەت فڕێ بدە.» بەڵام کاتێک بینیی وەک مار دەجووڵێت، پشتی هەڵکرد و هەڵات و ئاوڕی نەدایەوە. «ئەی مووسا، مەترسە: بەڕاستی نێردراوان لای من ناترسن، جگە لەو کەسەی ستەمی کردبێت و پاشان دوای خراپە چاکەی گۆڕیبێت —— ئەوا من لێبوردەی میهرەبانم. و دەستت بخەرە یەخەتەوە: بە سپی و بەبێ هیچ زیانێک دێتە دەرەوە —— لە نێو نۆ نیشانەدا بۆ فیرعەون و گەلەکەی. بەڕاستی ئەوان گەلێکی لەڕێدەرچوون.» (٧–١٢)

بەڵام کاتێک نیشانەکانمان بە ڕوونی بۆیان هات، وتیان: «ئەمە جادوویەکی ئاشکرایە.» و ئینکاریان کردن، هەرچەندە دەروونیان دڵنیا بوو لێیان، لە ستەم و لووتبەرزییەوە. جا ببینە سەرئەنجامی خراپەکاران چۆن بوو. (١٣–١٤)

و بێگومان زانستمان بە داود و سولەیمان بەخشی، و وتیان: «هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ ئەو خوایەی بەسەر زۆرێک لە بەندە بڕوادارەکانیدا ڕێزی داوین.» و سولەیمان بوو بە میراتگری داود، و وتی: «ئەی خەڵکینە، زمانی باڵندەمان فێر کراوە، و لە هەموو شتێکمان پێ دراوە. بەڕاستی ئەمە هەر ئەوە فەزڵی ئاشکرا.» و سەربازەکانی سولەیمان لە جنۆکە و مرۆڤ و باڵندە بۆی کۆ کرانەوە، و بە ڕیزی ڕێکوپێک ڕادەگیران، تا کاتێک گەیشتنە دۆڵی مێروولەکان، مێروولەیەک وتی: «ئەی مێروولەکان، بچنە ناو ماڵەکانتانەوە، نەوەک سولەیمان و سەربازەکانی بتانشێلن لە کاتێکدا هەستی پێ ناکەن.» جا زەردەخەنەی کرد، بە قسەکەی پێکەنی، و وتی: «پەروەردگارم، ئیلهامم پێ ببەخشە سوپاسی ئەو چاکەیەت بکەم کە لەگەڵ من و دایک و باوکمت کردووە، و کردەوەیەکی چاک بکەم کە پێی ڕازی بیت، و بە میهرەبانیی خۆت بمخەرە ناو بەندە چاکەکارەکانتەوە.» (١٥–١٩)

و سەرنجی باڵندەکانی دا و وتی: «بۆچی پەپووسلێمانکە نابینم؟ یان لە نائامادەبووانە؟ بێگومان بە سزایەکی سەخت سزای دەدەم، یان سەری دەبڕم، مەگەر بەڵگەیەکی ئاشکرام بۆ بهێنێت.» بەڵام زۆری پێ نەچوو. هات و وتی: «من ئاگاداری شتێک بووم کە تۆ ئاگاداری نیت. و لە سەباوە هەواڵێکی دڵنیام بۆ هێناویت. من ژنێکم بینی فەرمانڕەواییان دەکات، و لە هەموو شتێکی پێ دراوە، و تەختێکی گەورەی هەیە. خۆی و گەلەکەیم بینی لە جیاتی خوا کڕنووش بۆ خۆر دەبەن. و شەیتان کردەوەکانیانی بۆ جوان کردوون و لە ڕێگاکە لای داون، بۆیە ڕێنمایی وەرناگرن —— تا کڕنووش بۆ ئەو خوایە نەبەن کە شاراوەکانی ئاسمانەکان و زەوی دەردەهێنێت، و دەزانێت چی

دەشارنەوە و چی ئاشکرا دەکەن. خوا — هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو، پەروەردگاری عەرشی مەزن.» (سولەیمان) وتی: «تەماشا دەکەین ئایا ڕاستت وتووە یان لە درۆزنانیت. ئەم نامەیەم ببە و بیخەرە لایان، پاشان لێیان دوور بکەوەرەوە و تەماشا بکە چ وەڵامێک دەدەنەوە.» (٢٠–٢٨)

(شاژن) وتی: «ئەی گەورەپیاوان، نامەیەکی بەڕێزم بۆ فڕێ دراوە. ئەوە لە لایەن سولەیمانەوەیە، و ئەمەیە: بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان. خۆتان بەسەر مندا بەرز مەگرن، و بە ملکەچی (موسڵمانی) وەرنە لام.» وتی: «ئەی گەورەپیاوان، لەم کارەمدا ڕاوێژم پێ بدەن: من بڕیاری هیچ کارێک نادەم تا ئێوە ئامادە نەبن.» وتیان: «ئێمە خاوەن هێز و خاوەن توانایەکی سەختین لە جەنگدا، بەڵام فەرمان هەر بۆ تۆیە؛ جا تەماشا بکە چی فەرمان دەدەیت.» وتی: «بەڕاستی پاشاکان کاتێک دەچنە شارێکەوە وێرانی دەکەن، و بەڕێزترین خەڵکەکەی دەکەن بە سووکترین. و ئا بەو شێوەیە دەکەن. و من دیارییەکیان بۆ دەنێرم، و تەماشا دەکەم نێردراوەکان بە چییەوە دەگەڕێنەوە.» (٢٩–٣٥)

جا کاتێک (نێردراوەکەی) هاتە لای سولەیمان، وتی: «ئایا بە ماڵ یارمەتیم دەدەن؟ ئەوەی خوا پێی بەخشیوم باشترە لەوەی بە ئێوەی بەخشیوە. نەخێر — بەڵکو ئێوە بە دیارییەکەتان دڵخۆش دەبن. بگەڕێوە بۆ لایان: بێگومان بە سەربازانێکەوە دێینە سەریان کە توانای بەرەنگاربوونەوەیان نییە، و بە سووکی و زەلیلی لێی دەریان دەکەین.» وتی: «ئەی گەورەپیاوان، کامتان تەختەکەیم بۆ دەهێنێت پێش ئەوەی بە ملکەچی بێنە لام؟» جنۆکەیەکی بەهێز وتی: «من بۆت دەهێنم پێش ئەوەی لە جێگاکەت هەستیت؛ و من لەسەری بەتوانا و جێمتمانەم.» ئەو کەسەی زانستێکی لە کتێبەکە لا بوو وتی: «من بۆت دەهێنم پێش ئەوەی چاوت بتروکێنیت.» جا کاتێک بینیی لای خۆی دانراوە، وتی: «ئەمە لە فەزڵی پەروەردگارمە، تا تاقیم بکاتەوە ئایا سوپاس دەکەم یان ناسوپاس دەبم. و هەر کەسێک سوپاس بکات ئەوا تەنها بۆ خۆی سوپاس دەکات، و هەر کەسێکیش ناسوپاس بێت — ئەوا پەروەردگارم بێنیازی بەخشندەیە.» وتی: «تەختەکەی بۆ بگۆڕن؛ تەماشا دەکەین ئایا ڕێنمایی وەردەگرێت یان لەوانە دەبێت کە ڕێنمایی وەرناگرن.» جا کاتێک هات، پێی وترا: «ئایا تەختەکەت ئا بەم شێوەیەیە؟» وتی: «وەک ئەوەیە هەر خۆی بێت.» (سولەیمان وتی:) «و ئێمە پێش ئەو زانستمان پێ درابوو، و ملکەچی خوا (موسڵمان) بووین.» بەڵام ئەوەی جگە لە خوا دەیپەرست ڕێگریی لێ کردبوو، چونکە ئەو لە گەلێکی بێبڕوا بوو. پێی وترا: «بچۆ ناو کۆشکەکەوە.» جا کاتێک بینیی، بە گۆمێک ئاوی زانی و لاقەکانی دەرخست. وتی: «ئەوە کۆشکێکە بە شووشە لووس کراوە.» وتی: «پەروەردگارم، من ستەمم لە خۆم کردووە؛ و لەگەڵ سولەیماندا ملکەچی خوا دەبم، پەروەردگاری جیهانیان.» (٣٦–٤٤)

و بێگومان بۆ سەموود ساڵحی برایانمان نارد: «خوا بپەرستن!» ئیتر لەناکاو بوون بە دوو دەستە و لەگەڵ یەکتر دەمەقاڵێیان دەکرد. وتی: «ئەی گەلەکەم، بۆچی پێش چاکە پەلە لە خراپە دەکەن؟ بۆچی داوای لێخۆشبوون لە خوا ناکەن، بەڵکو بەزەییتان پێدا بێتەوە؟» وتیان: «ئێمە تۆ و ئەوانەی لەگەڵتن بە شووم دەزانین.» وتی: «شوومییەکەتان لای خوایە. نەخێر — بەڵکو ئێوە گەلێکن تاقی دەکرێنەوە.» و لە شارەکەدا نۆ پیاو هەبوون کە خراپەکارییان لە زەویدا دەکرد و چاکسازییان نەدەکرد. وتیان: «بە خوا سوێند بۆ یەکتر بخۆن کە بە شەو هێرش دەکەینە سەر ئەو و خانەوادەکەی، و پاشان بە خاوەنخوێنەکەی دەڵێین: ئێمە ئامادەی لەناوچوونی خانەوادەکەی نەبووین، و بێگومان ئێمە ڕاستگۆین.» و ئەوان پیلانێکیان گێڕا، و ئێمەش تەگبیرێکمان کرد، لە کاتێکدا ئەوان هەستیان پێ نەدەکرد. جا ببینە سەرەنجامی پیلانەکەیان چۆن بوو: ئەوان و گەلەکەیانمان هەموو پێکەوە لەناو برد. جا ئەوەتا ماڵەکانیان،

بەهۆی ئەو ستەمەی کردیان چۆڵ و وێران. بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە بۆ گەلێک کە دەزانن. و ئەوانەمان ڕزگار کرد کە بڕوایان هێنابوو و پارێزکار بوون. (٤٥–٥٣)

و لووتیش، کاتێک بە گەلەکەی وت: «ئایا ئەو بەدڕەوشتییە دەکەن لە کاتێکدا دەیبینن؟ ئایا لە جیاتی ژنان بە ئارەزووەوە دەچنە لای پیاوان؟ نەخێر — بەڵکو ئێوە گەلێکی نەفامن.» و وەڵامی گەلەکەی هەر ئەوە بوو کە وتیان: «خانەوادەی لووت لە شارەکەتان دەربکەن: ئەوانە خەڵکێکن خۆیان بە پاک ڕادەگرن!» جا ئەو و خانەوادەکەیمان ڕزگار کرد، جگە لە ژنەکەی: بڕیارمان دا کە لە بەجێماوان بێت. و بارانێکمان بەسەریاندا باراند — جا چەند خراپ بوو بارانی ئاگادارکراوان! (٥٤–٥٨)

(ئەی پێغەمبەر) بڵێ: «هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ خوایە، و سڵاو لەسەر ئەو بەندانەی کە هەڵیبژاردوون.» ئایا خوا باشترە، یان ئەوەی دەیکەن بە هاوبەشی؟ یان کێیە ئەوەی ئاسمانەکان و زەویی دروست کردووە، و لە ئاسمانەوە ئاوی بۆ باراندوون، جا بەهۆیەوە باخی جوان و دڵڕفێنمان ڕواندووە، کە ئێوە هەرگیز نەتاندەتوانی درەختەکانی بڕوێنن؟ ئایا لەگەڵ خوادا پەرستراوێکی دیکە هەیە؟ نەخێر — بەڵکو ئەوان گەلێکن لە هەق لادەدەن. یان کێیە ئەوەی زەویی کردووە بە جێگای جێگیربوون، و ڕووباری بە نێویدا داناوە، و چیای چەسپاوی لەسەر داناوە، و بەربەستێکی خستووەتە نێوان دوو دەریاکە؟ ئایا لەگەڵ خوادا پەرستراوێکی دیکە هەیە؟ نەخێر — بەڵکو زۆربەیان نازانن. یان کێیە ئەوەی وەڵامی ناچار دەداتەوە کاتێک لێی دەپارێتەوە، و خراپە لادەبات، و دەتانکات بە جێنشینی زەوی؟ ئایا لەگەڵ خوادا پەرستراوێکی دیکە هەیە؟ چەند کەم پەند وەردەگرن! یان کێیە ئەوەی لە تاریکییەکانی وشکانی و دەریادا ڕێنماییتان دەکات، و باکان دەنێرێت وەک مژدەدەر لە پێش میهرەبانییەکەیەوە؟ ئایا لەگەڵ خوادا پەرستراوێکی دیکە هەیە؟ زۆر بەرزە خوا لەوەی دەیکەن بە هاوبەشی. یان کێیە ئەوەی دروستکردن دەست پێ دەکات و پاشان دووبارەی دەکاتەوە، و کێیە لە ئاسمان و زەوییەوە ڕۆزیتان دەدات؟ ئایا لەگەڵ خوادا پەرستراوێکی دیکە هەیە؟ بڵێ: «بەڵگەکەتان بهێنن، ئەگەر ڕاستگۆن.» (٥٩–٦٤)

بڵێ: «هیچ کەس لە ئاسمانەکان و زەویدا نادیار نازانێت جگە لە خوا؛ و هەستیش ناکەن کەی زیندوو دەکرێنەوە.» نەخێر — بەڵکو زانیاریی ئەوان دەربارەی دواڕۆژ کۆتایی هاتووە؛ نەخێر — بەڵکو لە گوماندان لێی؛ نەخێر — بەڵکو لێی کوێرن. و ئەوانەی بێبڕوان دەڵێن: «ئایا کاتێک ئێمە و باوباپیرانمان بووین بە خۆڵ، بەڕاستی دەردەهێنرێینەوە؟ بێگومان ئێمە و باوباپیرانیشمان پێشتر ئەم بەڵێنەمان پێ دراوە: ئەمە جگە لە ئەفسانەی پێشینان هیچی دیکە نییە.» بڵێ: «بە زەویدا بگەڕێن و ببینن سەرەنجامی تاوانباران چۆن بوو.» و خەمیان بۆ مەخۆ، و دڵتەنگ مەبە بەو پیلانانەی دەیگێڕن. و دەڵێن: «ئەم بەڵێنە کەی دێتە دی، ئەگەر ڕاستگۆن؟» بڵێ: «ڕەنگە هەندێک لەوەی پەلەی لێ دەکەن لە پشتتانەوە نزیک بووبێتەوە.» و بەڕاستی پەروەردگارت خاوەنی فەزڵە بەسەر خەڵکیدا، بەڵام زۆربەیان سوپاس ناکەن. و بەڕاستی پەروەردگارت دەزانێت سینەکانیان چی دەشارنەوە و چی ئاشکرا دەکەن. و هیچ شتێکی شاراوە لە ئاسمان و زەویدا نییە مەگەر لە کتێبێکی ئاشکرادایە. (٦٥–٧٥)

بەڕاستی ئەم قورئانە زۆربەی ئەوە بۆ نەوەکانی ئیسرائیل دەگێڕێتەوە کە جیاوازییان تێدا هەیە. و بەڕاستی ئەو ڕێنمایی و میهرەبانییە بۆ بڕواداران. بەڕاستی پەروەردگارت بە بڕیاری خۆی دادوەری لە نێوانیاندا دەکات؛ و هەر ئەوە بالادەستی زانا. کەواتە پشت بە خوا ببەستە: بەڕاستی تۆ لەسەر هەقی ئاشکرایت. بەڕاستی تۆ ناتوانیت مردووان ببیستێنیت، و ناتوانیت کەڕان بانگ ببیستێنیت کاتێک پشت هەڵدەکەن و دەڕۆن؛ و تۆ ناتوانیت کوێران

لە گومڕاییەکەیان ڕێنمایی بکەیت. تۆ کەس نابیستێنیت جگە لەوانەی بڕوایان بە ئایەتەکانمان هەیە، ئیتر ملکەچ (موسڵمان) بوون. و کاتێک وشەکە لەسەریان دەچەسپێت، گیانلەبەرێکیان لە زەوییەوە بۆ دەردەهێنین، قسەیان لەگەڵ دەکات: کە خەڵکی بە ئایەتەکانمان دڵنیا نەبوون. و ئەو ڕۆژەی لە هەر ئوممەتێک دەستەیەک کۆ دەکەینەوە لەوانەی ئایەتەکانمانیان بە درۆ دەخستەوە، جا بە ڕیز ڕادەگیرێن ـــ تا کاتێک دێن، دەفەرموێت: «ئایا ئایەتەکانمتان بە درۆ خستەوە بەبێ ئەوەی بە زانست دەوریان بدەن؟ یان چی بوو دەتانکرد؟» و وشەکە لەسەریان دەچەسپێت بەهۆی ئەو ستەمەی کردیان، ئیتر قسە ناکەن. (٧٦ـ٨٥)

ئایا نەیاندەبینی کە شەومان داناوە تا تێیدا بحەسێنەوە، و ڕۆژیشمان ڕووناک کردووە؟ بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن بۆ گەلێک کە بڕوا دەهێنن. و ئەو ڕۆژەی فوو بە کەڕەنادا دەکرێت، هەر کەسێک لە ئاسمانەکان و هەر کەسێک لە زەویدایە دەترسێت، جگە لەوانەی خوا بیەوێت؛ و هەموویان بە ملکەچی دێنە لای. و چیاکان دەبینیت، وا دەزانیت وەستاون، لە کاتێکدا وەک ڕۆیشتنی هەور دەڕۆن: دروستکراوی ئەو خوایەیە کە هەموو شتێکی بە وردی و پتەوی دروست کردووە. بەڕاستی ئەو ئاگادارە بەوەی دەیکەن. هەر کەسێک چاکەیەک بهێنێت لەو باشتری بۆ هەیە، و ئەوان لە ترسی ئەو ڕۆژە دڵنیان. و هەر کەسێک خراپەیەک بهێنێت ـــ ئەوا بە دەمدا فڕێ دەدرێنە ناو ئاگرەوە: «ئایا پاداشتی هیچ شتێکتان دەدرێتەوە جگە لەوەی دەتانکرد؟» «من تەنها فەرمانم پێ کراوە پەروەردگاری ئەم شارە بپەرستم، ئەوەی پیرۆزی کردووە، و هەموو شتێک هەر بۆ ئەوە؛ و فەرمانم پێ کراوە لە ملکەچان (موسڵمانان) بم، و قورئان بخوێنمەوە.» جا هەر کەسێک ڕێنمایی وەربگرێت ئەوا تەنها بۆ خۆی ڕێنمایی وەردەگرێت؛ و هەر کەسێکیش گومڕا بێت، بڵێ: «من تەنها یەکێکم لە ئاگادارکەرەوان.» و بڵێ: «هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ خوایە. بەم زووانە نیشانەکانی خۆیتان پیشان دەدات، ئیتر دەیانناسنەوە. و پەروەردگارت بێئاگا نییە لەوەی دەیکەن.» (٨٦ـ٩٣)

٢٨. بەسەرهات (ئەلقەسەس)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

تا، سین، میم. ئەمانە ئایەتەکانی کتێبی ڕوونکەرەوەن. (ئەی پێغەمبەر) بە هەق هەندێک لە بەسەرهاتی مووسا و فیرعەونت بەسەردا دەخوێنینەوە، بۆ گەلێک کە بڕوا دەهێنن. بەڕاستی فیرعەون لە زەویدا خۆی بە گەورە زانی و خەڵکەکەی کرد بە چەند دەستەیەک، دەستەیەکیانی دەچەوساندەوە، کوڕەکانیانی سەردەبڕی و ژنەکانیانی دەهێشتەوە. بەڕاستی ئەو لە خراپەکاران بوو. و ئێمە دەمانویست چاکە لەگەڵ ئەوانە بکەین کە لە زەویدا چەوسێنرابوونەوە، و بیانکەین بە پێشەوا، و بیانکەین بە میراتگر، و لە زەویدا جێگیریان بکەین، و ئەوە پیشانی فیرعەون و هامان و سەربازەکانیان بدەین لە دەستی ئەوان کە لێی دەترسان. (١–٦)

و ئیلهاممان بۆ دایکی مووسا کرد: «شیری پێ بدە؛ جا کاتێک لێی ترسایت، بیخەرە ڕووبارەکەوە، و مەترسە و خەم مەخۆ: بێگومان ئێمە دەیگێڕینەوە بۆ لات و دەیکەین بە یەکێک لە نێردراوان.» جا دارودەستەی فیرعەون هەڵیانگرتەوە، تا ببێتە دوژمن و خەفەت بۆیان. بەڕاستی فیرعەون و هامان و سەربازەکانیان هەڵەکار بوون. و ژنەکەی فیرعەون وتی: «ڕووناکیی چاوی من و تۆیە! مەیکوژن؛ بەڵکو سوودمان پێ بگەیەنێت، یان بیکەین بە کوڕی خۆمان.» و ئەوان هەستیان پێ نەدەکرد. و دڵی دایکی مووسا (لە هەموو شتێک) بەتاڵ بوو؛ خەریک بوو ئاشکرای بکات، ئەگەر دڵیمان پتەو نەکردایە، تا لە بڕواداران بێت. و بە خوشکەکەی وت: «شوێنی بکەوە.» جا لە دوورەوە چاودێریی دەکرد، لە کاتێکدا ئەوان هەستیان پێ نەدەکرد. و پێشتر شیردەرەکانمان لەسەر حەرام کردبوو، جا (خوشکەکەی) وتی: «ئایا خانەوادەیەکتان پیشان بدەم کە بۆتانی بەخێو بکەن و دڵسۆزیشی بن؟» جا گەڕاندمانەوە بۆ لای دایکی، تا چاوی ڕوون بێتەوە و خەم نەخوات، و تا بزانێت کە بەڵێنی خوا ڕاستە؛ بەڵام زۆربەیان نازانن. (٧–١٣)

و کاتێک گەیشتە تەواوی هێزی و پێگەیشت، حوکم و زانستمان پێ بەخشی: و ئا بەو شێوەیە پاداشتی چاکەکاران دەدەینەوە. و چووە شارەکەوە لە کاتێکدا خەڵکەکەی بێئاگا بوون، جا دوو پیاوی تێدا بینی شەڕیان دەکرد، یەکێکیان لە دەستەکەی خۆی بوو و ئەوی دیکەیان لە دوژمنەکانی. جا ئەوەی لە دەستەکەی خۆی بوو هاواری بۆ کرد لە دژی ئەوەی لە دوژمنەکانی بوو، ئیتر مووسا مشتێکی لێ دا و کۆتایی پێ هێنا. وتی: «ئەمە لە کاری شەیتانە؛ بەڕاستی ئەو دوژمنێکی گومڕاکەری ئاشکرایە.» وتی: «پەروەردگارم، من ستەمم لە خۆم کرد، کەواتە لێم خۆش بە،» ئیتر لێی خۆش بوو: بەڕاستی هەر ئەوە لێبوردەی میهرەبان. وتی: «پەروەردگارم، بەهۆی ئەو چاکەیەی لەگەڵت کردووم، هەرگیز نابم بە پشتیوانی تاوانباران.» (١٤–١٧)

جا بەیانی لە شارەکەدا بوو، بە ترس و چاودێرییەوە، لەناکاو ئەوەی دوێنێ داوای یارمەتیی لێ کردبوو دیسان هاواری بۆ دەکرد. مووسا پێی وت: «بەڕاستی تۆ گومڕایەکی ئاشکرایت.» بەڵام کاتێک ویستی دەست بۆ ئەو کەسە ببات کە دوژمنی هەردووکیان بوو، وتی: «ئەی مووسا، ئایا دەتەوێت بمکوژیت وەک چۆن دوێنێ کەسێکت کوشت؟ تۆ تەنها دەتەوێت لە زەویدا زۆردار بیت؛ و ناتەوێت لە چاکسازان بیت.» و پیاوێک لەوپەڕی شارەکەوە بە ڕاکردن هات و وتی: «ئەی مووسا، گەورەپیاوان ڕاوێژ دەکەن تا بتکوژن، کەواتە دەرچۆ: بەڕاستی من بۆ تۆ

لە ئامۆژگارانی دڵسۆزم.» جا لێی دەرچوو، بە ترس و چاودێرییەوە، وتی: «پەروەردگارم، لە گەلی ستەمکاران ڕزگارم بکە.» (١٨–٢١)

و کاتێک ڕووی کردە لای مەدیەن، وتی: «بەڵکو پەروەردگارم ڕێنماییم بکات بۆ ڕێگای ڕاست.» و کاتێک گەیشتە ئاوی مەدیەن، کۆمەڵێک خەڵکی لەسەری بینی ئاژەڵەکانیان ئاو دەدا، و لە دوای ئەوانەوە دوو ژنی بینی مەڕەکانیان دەگرتەوە. وتی: «کاری ئێوە چییە؟» وتیان: «ئێمە ئاو نادەین تا شوانەکان دەگەڕێنەوە، و باوکیشمان پیرەمێردێکی بەساڵاچووە.» جا مەڕەکانی بۆ ئاو دان، پاشان گەڕایەوە بەر سێبەر و وتی: «پەروەردگارم، بەڕاستی من پێویستم بە هەر خێرێکە کە بۆمی بنێریتە خوارەوە.» ئینجا یەکێک لەو دووانە هاتە لای، بە شەرمەوە دەڕۆیشت، وتی: «باوکم بانگت دەکات، تا پاداشتی ئەوەت بداتەوە کە ئاوت بۆ داین.» جا کاتێک هاتە لای و بەسەرهاتەکەی بۆ گێڕایەوە، وتی: «مەترسە: لە گەلی ستەمکاران ڕزگارت بوو.» یەکێک لە دوو کچەکە وتی: «باوکە، بە کرێی بگرە: بەڕاستی باشترین کەس کە بە کرێی بگریت بەهێزی جێمتمانەیە.» وتی: «من دەمەوێت یەکێک لەم دوو کچەمت لێ مارە بکەم، بەو مەرجەی هەشت ساڵ کارم بۆ بکەیت؛ جا ئەگەر دە ساڵت تەواو کرد، ئەوە لە لایەن خۆتەوەیە. و نامەوێت سەختی بخەمە سەرت؛ ئەگەر خوا بیەوێت بە یەکێک لە چاکەکارانم دەبینیت.» وتی: «ئەوە لە نێوان من و تۆدایە: هەر کام لەو دوو ماوەیە تەواو بکەم، با هیچ دەستدرێژییەک لەسەرم نەبێت. و خوا چاودێرە بەسەر ئەوەی دەیڵێین.» (٢٢–٢٨)

جا کاتێک مووسا ماوەکەی تەواو کرد و لەگەڵ خانەوادەکەیدا بەڕێ کەوت، لە لای کێوی تووڕەوە ئاگرێکی بەدی کرد. بە خانەوادەکەی وت: «لێرە بمێننەوە: من ئاگرێکم بەدی کردووە. بەڵکو هەواڵێکتان لێ بۆ بهێنم، یان پشکۆیەک لە ئاگرەکە، تا خۆتان گەرم بکەنەوە.» جا کاتێک گەیشتە لای، لە کەناری ڕاستی دۆڵەکەوە، لە شوێنە پیرۆزەکەدا، لە درەختەکەوە بانگی لێ کرا: «ئەی مووسا، بەڕاستی من خوام، پەروەردگاری جیهانیان. و گۆچانەکەت فڕێ بدە.» بەڵام کاتێک بینیی وەک مار دەجووڵێت، پشتی هەڵکرد و هەڵات و ئاوڕی نەدایەوە. «ئەی مووسا، وەرە پێشەوە و مەترسە: بەڕاستی تۆ لە دڵنیایانیت. دەستت بخەرە یەخەتەوە: بە سپی و بەبێ هیچ زیانێک دێتە دەرەوە. و لە ترسدا باڵت بە خۆتەوە بنووسێنە. جا ئەم دووانە دوو بەڵگەن لە پەروەردگارتەوە بۆ فیرعەون و گەورەپیاوانی: بەڕاستی ئەوان گەلێکی لەڕێدەرچوون.» وتی: «پەروەردگارم، من کەسێکم لەوان کوشتووە، بۆیە دەترسم بمکوژن. و هاروونی برام لە من زمانپاراوترە، کەواتە وەک یاریدەدەرێک لەگەڵم بینێرە تا پشتڕاستم بکاتەوە؛ من دەترسم بە درۆم بخەنەوە.» فەرمووی: «بازووت بە براکەت پتەو دەکەین، و دەسەڵاتتان پێ دەدەین، ئیتر پێتان ناگەن. بە نیشانەکانمان، ئێوە و ئەوانەی شوێنتان دەکەون سەرکەوتوو دەبن.» (٢٩–٣٥)

بەڵام کاتێک مووسا بە نیشانە ڕوونەکانمانەوە بۆیان هات، وتیان: «ئەمە جگە لە جادوویەکی هەڵبەستراو هیچی دیکە نییە؛ و ئەمەمان لە باوباپیرانی پێشوومانەوە نەبیستووە.» و مووسا وتی: «پەروەردگارم زاناترە بەوەی ڕێنمایی لە لایەن ئەوەوە هێناوە، و بەوەی سەرەنجامی ئەو ماڵەی بۆ دەبێت. بەڕاستی ستەمکاران سەرفراز نابن.» و فیرعەون وتی: «ئەی گەورەپیاوان، من جگە لە خۆم هیچ پەرستراوێکتان بۆ ناناسم. کەواتە، ئەی هامان، ئاگرم بۆ لەسەر قوڕ بکەرەوە و بورجێکی بەرزم بۆ دروست بکە، بەڵکو سەربکەوم و پەرستراوەکەی مووسا ببینم —— هەرچەندە من پێم وایە ئەو لە درۆزنانە.» (٣٦–٣٨)

و ئەو و سەربازەکانی بە ناهەق لە زەویدا لووتبەرزییان کرد، و وایان زانی کە بۆ لای ئێمە ناگێڕدرێنەوە. جا ئەو و سەربازەکانیمان گرت و فڕێمان دانە دەریاوە. جا ببینە سەرەنجامی ستەمکاران چۆن بوو. و کردمانن بە پێشەوایانێک کە بانگ دەکەن بۆ ئاگر، و لە ڕۆژی قیامەتدا یارمەتی نادرێن. و لەم دنیایەدا نەفرەتێکمان بەدوایاندا خست، و لە ڕۆژی قیامەتیشدا لە ناشیرینکراوان دەبن. و بێگومان کتێبمان بە مووسا بەخشی، دوای ئەوەی نەوەکانی پێشوومان لەناو برد، وەک بەڵگەی ڕووناککەرەوە بۆ خەڵکی، و ڕێنمایی و میهرەبانی، بۆ ئەوەی پەند وەربگرن. (٣٩-٤٣)

و (ئەی موحەممەد) تۆ لە لای ڕۆژئاوا نەبووێت کاتێک کارەکەمان بۆ مووسا بڕیار دا، و لە ئامادەبووانیش نەبووێت؛ بەڵام ئێمە چەند نەوەیەکمان هێنایە کایەوە، و تەمەنیان بەسەردا درێژ بوو. و لە نێو خەڵکی مەدیەنیشدا نیشتەجێ نەبووێت، ئایەتەکانمانیان بەسەردا بخوێنیتەوە؛ بەڵام ئێمە بووین پێغەمبەرمان دەنارد. و لە لای کێوی تووریش نەبووێت کاتێک بانگمان کرد؛ بەڵام ئەمە میهرەبانییەکە لە پەروەردگارتەوە، تا گەلێک ئاگادار بکەیتەوە کە پێش تۆ هیچ ئاگادارکەرەوەیەکیان بۆ نەهاتووە، بۆ ئەوەی پەند وەربگرن، و تا — ئەگەر بەڵایەکیان تووش بوو بەهۆی ئەوەی دەستەکانیان پێشیان خستووە — نەڵێن: «پەروەردگارمان، خۆزگە پێغەمبەرێکت بۆ دەناردین، تا شوێن ئایەتەکانت بکەوتینایە و لە بڕوادارانبووینایە.» کەچی کاتێک هەق لە لایەن ئێمەوە بۆیان هات، وتیان: «بۆچی وەک ئەوەی بە مووسا درا پێی نەدراوە؟» ئایا پێشتر بێبڕوا نەبوون بەوەی بە مووسا درابوو؟ وتیان: «دوو جادوون پشتی یەکتر دەگرن،» و وتیان: «ئێمە بە هەردووکیان بێبڕواین.» بڵێ: «کەواتە کتێبێک لە لایەن خواوە بهێنن کە لەم دووانە ڕێنماییکەرتر بێت، تا شوێنی بکەوم، ئەگەر ڕاستگۆن.» جا ئەگەر وەڵامیان نەدایتەوە، ئەوا بزانە کە ئەوان تەنها شوێن ئارەزووەکانیان دەکەون؛ و کێ گومڕاترە لەو کەسەی بەبێ ڕێنماییەک لە خواوە شوێن ئارەزووی خۆی دەکەوێت؟ بەڕاستی خوا ڕێنمایی گەلی ستەمکاران ناکات. (٤٤-٥٠)

و بێگومان قسەکەمان یەک لە دوای یەک پێ گەیاندوون، بۆ ئەوەی پەند وەربگرن. ئەوانەی پێش ئەو کتێبمان پێ بەخشیون بڕوای پێ دەهێنن، و کاتێک بەسەریاندا دەخوێنرێتەوە دەڵێن: «بڕوامان پێی هێنا: بەڕاستی ئەو هەقە لە پەروەردگارمانەوە. بێگومان ئێمە پێش ئەویش ملکەچ (موسڵمان) بووین.» ئەوانە دوو جار پاداشتیان پێ دەدرێت، بەهۆی ئەوەی ئارامیان گرت، و بە چاکە خراپە لادەبەن، و لەوەی پێمان بەخشیون دەبەخشن؛ و کاتێک قسەی پووچ دەبیستن ڕووی لێ وەردەگێڕن و دەڵێن: «کردەوەکانی ئێمە بۆ ئێمە و کردەوەکانی ئێوەش بۆ ئێوە. سڵاوتان لێ بێت: ئێمە بەدوای نەفامانداناگەڕێین.» (٥١-٥٥)

(ئەی پێغەمبەر) بەڕاستی تۆ ناتوانیت هەر کەسێک خۆشت بوێت ڕێنمایی بکەیت؛ بەڵام خوا هەر کەسێک بیەوێت ڕێنمایی دەکات، و ئەو زاناترە بە ڕێنماییکراوان. و دەڵێن: «ئەگەر لەگەڵ تۆدا شوێن ڕێنماییەکە بکەوین، لە خاکەکەمان دەڕفێنرێین.» ئایا حەرەمێکی پڕ ئاسایشمان بۆ جێگیر نەکردوون، کە بەروبوومی هەموو شتێکی بۆ دەهێنرێت، وەک ڕۆزییەک لە لایەن ئێمەوە؟ بەڵام زۆربەیان نازانن. و چەندین شارمان لەناو برد کە بە بژێوییەکەی لە خۆبایی بووبوو! جا ئەوەتا ماڵەکانیان، لە دوای ئەوان جگە لە کەمێک کەسی تێدا نیشتەجێ نەبووە؛ و هەر ئێمە میراتگر بووین. و پەروەردگارت هەرگیز شارەکان لەناو نابات تا لە شارە سەرەکییەکەیاندا پێغەمبەرێک نەنێرێت کە ئایەتەکانمانیان بەسەردا بخوێنێتەوە؛ و ئێمە شارەکان لەناو نابەین مەگەر خەڵکەکەیان ستەمکار بن. و هەرچیتان پێ دراوە تەنها خۆشیی ژیانی دنیا و ڕازاوەییەکەیەتی؛ بەڵام ئەوەی لای خوایە باشتر و بەردەوامترە. ئایا ژیری بەکار ناهێنن؟ (٥٦-٦٠)

ئایا ئەو کەسەی بەڵێنێکی جوانمان پێ داوە، و پێی دەگات، وەک ئەو کەسەیە کە خۆشیی ژیانی دنیامان پێ داوە، پاشان لە ڕۆژی قیامەتدا لە ئامادەکراوان (بۆ سزا) دەبێت؟ و ئەو ڕۆژەی بانگیان دەکات و دەفەرموێت: «کوان ئەو هاوبەشانەم کە بانگەشەتان بۆ دەکردن؟» ئەوانەی وشەکەیان لەسەر چەسپاوە دەڵێن: «پەروەردگارمان، ئەمانەن ئەوانەی گومڕامان کردن؛ گومڕامان کردن وەک چۆن خۆمان گومڕا بووین. لای تۆ خۆمان لێیان بێبەری دەکەین: ئەوان ئێمەیان نەدەپەرست.» و دەوترێت: «هاوار بکەنە هاوبەشەکانتان!» جا هاواریان بۆ دەکەن، بەڵام وەڵامیان نادەنەوە؛ و سزا دەبینن — خۆزگە ڕێنماییان وەربگرتایە! و ئەو ڕۆژەی بانگیان دەکات و دەفەرموێت: «چ وەڵامێکی پێغەمبەرانتان دایەوە؟» لەو ڕۆژەدا هەواڵەکانیان لێ ون دەبێت، ئیتر لە یەکتریش ناپرسن. بەڵام ئەو کەسەی تەوبە بکات و بڕوا بهێنێت و کردەوەی چاک بکات، بەڵکو لە سەرفرازان بێت. و پەروەردگارت هەرچی بیەوێت دروستی دەکات، و هەڵدەبژێرێت: هەڵبژاردن بۆ ئەوان نییە. پاکی و بێگەردی بۆ خوا، و زۆر بەرزترە لەوەی دەیکەن بە هاوبەشی! و پەروەردگارت دەزانێت سینەکانیان چی دەشارنەوە و چی ئاشکرا دەکەن. و هەر ئەوە خوا: هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو. سوپاس و ستایش لە دنیا و لە دواڕۆژدا هەر بۆ ئەوە؛ و بڕیار هەر بۆ ئەوە، و بۆ لای ئەو دەگەڕێنرێنەوە. (٦١–٧٠)

(ئەی پێغەمبەر) بڵێ: «پێم بڵێن: ئەگەر خوا تا ڕۆژی قیامەت شەوی بەسەرتاندا بە بەردەوامی بهێشتایەتەوە، چ پەرستراوێکی جگە لە خوا ڕووناکیتان بۆ دەهێنێت؟ ئایا نابیستن؟» بڵێ: «پێم بڵێن: ئەگەر خوا تا ڕۆژی قیامەت ڕۆژی بەسەرتاندا بە بەردەوامی بهێشتایەتەوە، چ پەرستراوێکی جگە لە خوا شەوێکتان بۆ دەهێنێت کە تێیدا بحەسێنەوە؟ ئایا نابینن؟» و لە میهرەبانیی خۆیەوە شەو و ڕۆژی بۆ داناون، تا لە (شەودا) بحەسێنەوە و لە (ڕۆژدا) بەدوای فەزڵی ئەودا بگەڕێن، و بۆ ئەوەی سوپاسگوزار بن. و ئەو ڕۆژەی بانگیان دەکات و دەفەرموێت: «کوان ئەو هاوبەشانەم کە بانگەشەتان بۆ دەکردن؟» و لە هەر ئوممەتێک شایەتێک دەردەهێنین، و دەڵێین: «بەڵگەکەتان بهێنن،» ئینجا دەزانن کە هەق هەر بۆ خوایە، و ئەوەی هەڵیاندەبەست لێیان ون دەبێت. (٧١–٧٥)

بەڕاستی قاروون لە گەلی مووسا بوو، بەڵام ستەمی لێ کردن. و ئەوەندە گەنجینەمان پێ بەخشیبوو کە کلیلەکانی بۆ دەستەیەک پیاوی بەهێز قورس بوو. کاتێک گەلەکەی پێی وتن: «لە خۆبایی مەبە: بەڕاستی خوا لەخۆبایبووانی خۆش ناوێت. و بەوەی خوا پێی بەخشیویت بەدوای ماڵی دواڕۆژدا بگەڕێ؛ بەڵام بەشی خۆت لە دنیاش لەبیر مەکە. و چاکە بکە، وەک چۆن خوا چاکەی لەگەڵ کردوویت، و بەدوای خراپەکاریدا لە زەویدا مەگەڕێ: بەڕاستی خوا خراپەکارانی خۆش ناوێت.» وتی: «ئەمەم تەنها لەبەر زانستێک پێ دراوە کە لامە.» ئایا نەیدەزانی کە خوا پێش ئەو چەندین نەوەی لەناو بردووە کە لەو بەهێزتر و کۆکراوەیان زۆرتر بوو؟ و تاوانباران دەربارەی گوناهەکانیان پرسیاریان لێ ناکرێت. جا بە ڕازاوەییەکەیەوە دەرچوو بۆ نێو گەلەکەی. ئەوانەی ژیانی دنیایان دەویست وتیان: «خۆزگە وەک ئەوەی بە قاروون دراوە ئێمەش هەمانبووایە! بەڕاستی ئەو خاوەن بەختێکی گەورەیە.» بەڵام ئەوانەی زانستیان پێ درابوو وتیان: «وای بۆ ئێوە! پاداشتی خوا باشترە بۆ ئەو کەسەی بڕوا بهێنێت و کردەوەی چاک بکات — و جگە لە ئارامگران کەس پێی ناگات.» ئینجا خۆی و ماڵەکەیمان بە زەویدا بردە خوارەوە. و هیچ دەستەیەکی نەبوو لە بەرامبەر خوادا یارمەتیی بدەن، و خۆشی لەوانە نەبوو کە بتوانن یارمەتیی خۆیان بدەن. و ئەوانەی دوێنێ ئاواتی جێگاکەی ئەویان دەخواست دەستیان کرد بە وتنی: «ئای! وا دیارە خوا ڕۆزی فراوان دەکات بۆ هەر کەسێک لە بەندەکانی کە بیەوێت، و بە ئەندازەش دەیدات. ئەگەر خوا چاکەی لەگەڵ نەکردباین، ئێمەشی بە زەویدا دەبردە خوارەوە. ئای! وا دیارە بێبڕوایان سەرفراز نابن.» (٧٦–٨٢)

ئەو ماڵەی دواڕۆژ، دەیدەین بەوانەی کە نە خۆبەگەورەزانین لە زەویدا دەخوازن و نە خراپەکاری. و سەرەنجامی چاک هەر بۆ پارێزکارانە. هەر کەسێک چاکەیەک بهێنێت لەو باشتری بۆ هەیە؛ و هەر کەسێک خراپەیەک بهێنێت — ئەوا ئەوانەی خراپە دەکەن تەنها بە ئەندازەی ئەوە سزا دەدرێنەوە کە دەیانکرد. بەڕاستی ئەو زاتەی قورئانی لەسەرت فەرز کردووە بێگومان دەتگێڕێتەوە بۆ شوێنی گەڕانەوە. بڵێ: «پەروەردگارم زاناترە بەوەی ڕێنمایی هێناوە، و بەوەی لە گومڕاییەکی ئاشکرادایە.» و تۆ هەرگیز چاوەڕوان نەبوویت کە کتێبت بۆ بنێردرێت؛ بەڵکو تەنها میهرەبانییەک بوو لە پەروەردگارتەوە. کەواتە هەرگیز مەبە بە پشتیوانی بێبڕوایان، و با هەرگیز لە ئایەتەکانی خوا لات نەدەن دوای ئەوەی بۆت نێردراونەتە خوارەوە. و بانگ بکە بۆ لای پەروەردگارت، و لە هاوبەشدانەران مەبە. و لەگەڵ خوادا هاوار مەکە هیچ پەرستراوێکی دیکە: هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو. هەموو شتێک لەناو دەچێت جگە لە ڕووی ئەو. بڕیار هەر بۆ ئەوە، و بۆ لای ئەو دەگەڕێنرێنەوە. (٨٣–٨٨)

٢٩. جاڵجاڵۆکە (ئەلعەنکەبووت)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەلیف، لام، میم. ئایا خەڵکی وا دەزانن کە وازیان لێ دەهێنرێت تەنها لەبەر ئەوەی دەڵێن: «بڕوامان هێنا،» و تاقی ناکرێنەوە؟ و بێگومان ئەوانەی پێش ئەوانمان تاقی کردەوە: جا بێگومان خوا ڕاستگۆیان دەردەخات، و بێگومان درۆزنانیش دەردەخات. یان ئەوانەی خراپە دەکەن وا دەزانن کە لە دەستمان دەردەچن؟ چەند خراپە ئەو بڕیارەی دەیدەن! هەر کەسێک هیوای گەیشتن بە خوای هەیە — ئەوا ماوەی دیاریکراوی خوا هەر دێت؛ و هەر ئەوە بیسەری زانا. و هەر کەسێک تێبکۆشێت، ئەوا تەنها بۆ خۆی تێدەکۆشێت: بەڕاستی خوا بێنیازە لە جیهانیان. و ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە، بێگومان خراپەکانیان لێ دەسڕینەوە، و بە باشترینی ئەوەی دەیانکرد پاداشتیان دەدەینەوە. و مرۆڤمان ڕاسپاردووە بە چاکە لەگەڵ دایک و باوکی؛ بەڵام ئەگەر هەوڵیان دا شتێک بکەیت بە هاوبەشی من کە هیچ زانیارییەکت پێی نییە، ئەوا گوێڕایەڵیان مەبە. گەڕانەوەتان بۆ لای منە، جا هەواڵتان پێ دەدەم بەوەی دەتانکرد. و ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە — بێگومان دەیانخەینە ناو چاکەکارانەوە. (١–٩)

و لە نێو خەڵکیدا هەندێک هەن دەڵێن: «بڕوامان بە خوا هێناوە،» بەڵام کاتێک لە ڕێگای خوادا ئازار دەدرێن، چەوساندنەوەی خەڵکی وەک سزای خوا دادەنێن؛ کەچی ئەگەر یارمەتییەک لە پەروەردگارتەوە بێت، بێگومان دەڵێن: «ئێمە هەر لەگەڵتان بووین.» ئایا خوا زاناتر نییە بەوەی لە سینەی جیهانیاندایە؟ و بێگومان خوا ئەوانە دەردەخات کە بڕوایان هێناوە، و بێگومان دووڕووەکانیش دەردەخات. و ئەوانەی بێبڕوان بەوانە دەڵێن کە بڕوایان هێناوە: «شوێن ڕێگاکەمان بکەون، ئێمەش گوناهەکانتان هەڵدەگرین.» بەڵام ئەوان هیچ شتێک لە گوناهەکانیان هەڵناگرن: بەڕاستی ئەوان درۆزنن. و بێگومان بارە قورسەکانی خۆیان هەڵدەگرن، و چەند بارێکی دیکەش لەگەڵ بارەکانیاندا؛ و بێگومان لە ڕۆژی قیامەتدا پرسیاریان لێ دەکرێت دەربارەی ئەوەی هەڵیاندەبەست. (١٠–١٣)

و بێگومان نووحمان بۆ گەلەکەی نارد، جا هەزار ساڵ پەنجا کەم لە نێویاندا مایەوە؛ ئینجا لافاوەکە گرتنی لە کاتێکدا ستەمکار بوون. بەڵام ئەو و هاوەڵانی کەشتییەکەمان ڕزگار کرد، و کردمان بە نیشانەیەک بۆ جیهانیان. (١٤–١٥)

و ئیبراهیمیش، کاتێک بە گەلەکەی وت: «خوا بپەرستن و لێی بترسن. ئەوە بۆ ئێوە باشترە، ئەگەر بزانن. ئێوە لە جیاتی خوا تەنها بت دەپەرستن، و درۆ هەڵدەبەستن. بەڕاستی ئەوانەی لە جیاتی خوا دەیانپەرستن هیچ ڕۆزییەکیان بۆ ئێوە بەدەست نییە؛ کەواتە لای خوا بەدوای ڕۆزیدا بگەڕێن، و بیپەرستن، و سوپاسی بکەن: بۆ لای ئەو دەگەڕێنرێنەوە. و ئەگەر بە درۆی بخەنەوە، ئەوا ئوممەتانی پێش ئێوەش بە درۆیان خستووەتەوە؛ و لەسەر پێغەمبەر تەنها گەیاندنی ئاشکرای پەیامە.» (١٦–١٨)

ئایا نەیانبینیوە چۆن خوا دروستکردن دەست پێ دەکات، و پاشان دووبارەی دەکاتەوە؟ بەڕاستی ئەوە بۆ خوا ئاسانە. بڵێ: «بە زەویدا بگەڕێن و ببینن چۆن دروستکردنی دەست پێ کرد؛ پاشان خوا دروستکردنی دواهەمین دەهێنێتە کایەوە. بەڕاستی خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. هەر کەسێک بیەوێت سزای دەدات و هەر کەسێک بیەوێت بەزەیی پێدا دێتەوە؛ و بۆ لای ئەو دەگێڕدرێنەوە. و ئێوە نە لە زەوی و نە لە ئاسماندا ناتوانن لێی دەرباز بن، و

جگە لە خوا نە پشتیوانێکتان هەیە و نە یارمەتیدەرێک.» و ئەوانەی بێبڕوان بە ئایەتەکانی خوا و بە گەیشتن پێی — ئەوانە لە میهرەبانیی من نائومێد بوون، و سزایەکی بەئازاریان بۆ هەیە. (١٩–٢٣)

و وەڵامی گەلەکەی هەر ئەوە بوو کە وتیان: «بیکوژن، یان بیسووتێنن!» بەڵام خوا لە ئاگر ڕزگاری کرد. بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن بۆ گەلێک کە بڕوا دەهێنن. و وتی: «ئێوە لە جیاتی خوا بتتان گرتووە تەنها لە خۆشەویستیی نێوان خۆتاندا لە ژیانی دنیادا؛ بەڵام لە ڕۆژی قیامەتدا هەندێکتان ئینکاری هەندێکتان دەکات و هەندێکتان نەفرەت لە هەندێکتان دەکات، و جێگاتان ئاگرە، و هیچ یارمەتیدەرێکتان نابێت.» جا لووت بڕوای پێ هێنا، و وتی: «من کۆچ دەکەم بۆ لای پەروەردگارم: بەڕاستی هەر ئەوە بالّادەستی کاربەجێ.» و ئیسحاق و یەعقووبمان پێ بەخشی، و پێغەمبەرایەتی و کتێبمان خستە نێو نەوەکانییەوە؛ و لە دنیادا پاداشتەکەیمان پێ بەخشی، و لە دواڕۆژیشدا بێگومان لە چاکەکاران دەبێت. (٢٤–٢٧)

و لووتیش، کاتێک بە گەلەکەی وت: «بەڕاستی ئێوە بەدڕەوشتییەک دەکەن کە پێش ئێوە کەس لە جیهانیاندا نەیکردووە. ئایا دەچنە لای پیاوان، و ڕێگا دەبڕن، و لە کۆڕەکانتاندا کاری ناپەسەند دەکەن؟» و وەڵامی گەلەکەی هەر ئەوە بوو کە وتیان: «سزای خوامان بۆ بهێنە، ئەگەر ڕاستگۆیت.» وتی: «پەروەردگارم، سەرم بخە بەسەر گەلی خراپەکاراندا.» و کاتێک نێردراوەکانمان بە مژدەوە هاتنە لای ئیبراهیم، وتیان: «ئێمە خەڵکی ئەم شارە لەناو دەبەین: بەڕاستی خەڵکەکەی ستەمکار بوون.» وتی: «بەڵام لووتی تێدایە.» وتیان: «ئێمە زاناترین بەوەی تێیدایە. بێگومان ئەو و خانەوادەکەی ڕزگار دەکەین، جگە لە ژنەکەی: ئەو لە بەجێماوان دەبێت.» و کاتێک نێردراوەکانمان هاتنە لای لووت، بەهۆیانەوە دڵتەنگ بوو و هەستی کرد دەسەڵاتی پاراستنیانی نییە. وتیان: «مەترسە، و خەم مەخۆ: ئێمە تۆ و خانەوادەکەت ڕزگار دەکەین، جگە لە ژنەکەت؛ ئەو لە بەجێماوان دەبێت. ئێمە سزایەک لە ئاسمانەوە بەسەر خەڵکی ئەم شارەدا دەنێرینە خوارەوە، بەهۆی لەڕێدەرچوونەکەیانەوە.» و بێگومان نیشانەیەکی ڕوونمان لێی بەجێ هێشتووە بۆ گەلێک کە ژیری بەکار دەهێنن. (٢٨–٣٥)

و بۆ مەدیەن شوعەیبی برایانمان نارد. جا وتی: «ئەی گەلەکەم، خوا بپەرستن، و هیوای ڕۆژی دوایی بخوازن، و لە زەویدا بە خراپەکاری مەگەڕێن.» کەچی بە درۆیان خستەوە، جا بوومەلەرزە گرتنی، و بەیانییان لێ هات لە ماڵەکانیاندا بە دەمدا کەوتبوون. و عاد و سەمووديش — و لە ماڵەکانیانەوە بۆتان ڕوون بووەتەوە. و شەیتان کردەوەکانیانی بۆ جوان کردن و لە ڕێگاکە لای دان، هەرچەندە خاوەن بینایی بوون. و قاروون و فیرعەون و هامانیش: و بێگومان مووسا بە بەڵگە ڕوونەکانەوە بۆیان هات، بەڵام لە زەویدا لووتبەرزییان کرد، و نەیانتوانی لە دەستمان دەرچن. جا هەر یەکەیانمان بەهۆی گوناهەکەیەوە گرت: هەندێکیان زریانێکی بەردینمان بەسەردا نارد؛ و هەندێکیان دەنگە بەهێزەکە گرتنی؛ و هەندێکیانمان بە زەویدا بردە خوارەوە؛ و هەندێکیانمان نوقم کرد. و خوا ستەمی لێ نەدەکردن؛ بەڵکو خۆیان ستەمیان لە خۆیان دەکرد. نموونەی ئەوانەی جگە لە خوا پشتیوانانێکیان گرتووە وەک نموونەی جالّجالّوکەیە کە ماڵێک بۆ خۆی دروست دەکات — و بەڕاستی لاوازترین ماڵ ماڵی جالّجالّوکەیە، ئەگەر بیانزانیایە. بەڕاستی خوا دەزانێت هەرچی جگە لەو هاواری بۆ دەکەن. و هەر ئەوە بالّادەستی کاربەجێ. و ئەو نموونانە بۆ خەڵکی دەهێنینەوە، بەڵام جگە لە زانایان کەس لێیان تێناگات. خوا ئاسمانەکان و زەویی بە هەق دروست کردووە. بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە بۆ بڕواداران. (٣٦–٤٤)

(ئەی پێغەمبەر) ئەوە بخوێنەوە کە لە کتێبەکە بۆت وەحی کراوە، و نوێژ بەجێ بهێنە: بەڕاستی نوێژ ڕێگری لە بەدڕەوشتی و خراپە دەکات. و بێگومان یادی خوا گەورەترە؛ و خوا دەزانێت چی دەکەن. و لەگەڵ خاوەن کتێبەکان دەمەقاڵێ مەکەن مەگەر بە باشترین شێوە —— جگە لەوانەیان کە ستەمیان کردووە —— و بڵێن: «بڕوامان هێناوە بەوەی بۆ ئێمە نێردراوەتە خوارەوە و بەوەی بۆ ئێوە نێردراوەتە خوارەوە؛ و پەرستراوی ئێمە و پەرستراوی ئێوە یەکێکە، و ئێمە ملکەچی ئەوین.» و ئا بەو شێوەیە کتێبمان بۆ تۆ ناردووەتە خوارەوە. جا ئەوانەی کتێبمان پێ بەخشیون بڕوای پێ دەهێنن، و لەمانەش هەندێک هەن بڕوای پێ دەهێنن؛ و جگە لە بێبڕوایان کەس ئینکاری ئایەتەکانمان ناکات. (٤٥–٤٧)

و تۆ پێش ئەم (قورئانە) هیچ کتێبێکت نەدەخوێندەوە، و بە دەستی ڕاستیشت نەتدەنووسی؛ ئەگینا پووچگەرایان گومانیان دەکرد. نەخێر —— بەڵکو ئەو ئایەتی ڕوونە لە سینەی ئەوانەدا کە زانستیان پێ دراوە؛ و جگە لە ستەمکاران کەس ئینکاری ئایەتەکانمان ناکات. و دەڵێن: «بۆچی چەند نیشانەیەکی لە پەروەردگارییەوە بۆ نەنێردراوەتە خوارەوە؟» بڵێ: «نیشانەکان تەنها لای خوان، و من تەنها ئاگادارکەرەوەیەکی ئاشکرام.» ئایا بەسیان نییە کە کتێبمان بۆ تۆ ناردووەتە خوارەوە، بەسەریاندا دەخوێنرێتەوە؟ بەڕاستی لەوەدا میهرەبانی و یادخستنەوەیەک هەیە بۆ گەلێک کە بڕوا دەهێنن. بڵێ: «خوا بەسە وەک شایەت لە نێوان من و ئێوەدا: دەزانێت هەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدایە. و ئەوانەی بڕوایان بە پووچ هێناوە و بێبڕوا بوون بە خوا —— ئەوانەن زیانمەندان.» (٤٨–٥٢)

و پەلەت لێ دەکەن بە سزا. و ئەگەر ماوەیەکی دیاریکراو نەبووایە، ئەوا سزا بۆیان دەهات؛ و بێگومان لەناکاو بۆیان دێت، لە کاتێکدا هەستی پێ ناکەن. پەلەت لێ دەکەن بە سزا —— لە کاتێکدا بێگومان دۆزەخ دەوری بێبڕوایان دەدات، لەو ڕۆژەدا کە سزا لە سەرووویانەوە و لە ژێر پێیانەوە دایاندەپۆشێت، و دەفەرموێت: «ئەوە بچێژن کە دەتانکرد!» (٥٣–٥٥)

ئەی بەندە بڕوادارەکانم، بەڕاستی زەوییەکەم فراوانە: کەواتە تەنها من بپەرستن. هەموو کەسێک مردن دەچێژێت؛ پاشان بۆ لای ئێمە دەگەڕێنرێنەوە. و ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە —— بێگومان لە ژوورە بەرزەکانی بەهەشتدا نیشتەجێیان دەکەین، ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. چەند چاکە پاداشتی کارکەران، ئەوانەی ئارامیان گرتووە و پشت بە پەروەردگاریان دەبەستن! و چەندین گیانلەبەر هەن کە ڕۆزیی خۆیان هەڵناگرن! خوا ڕۆزیی ئەوان و ئێوەش دەدات. و هەر ئەوە بیسەری زانا. و ئەگەر لێیان بپرسیت کێ ئاسمانەکان و زەویی دروست کردووە و خۆر و مانگی ڕام کردووە، بێگومان دەڵێن: «خوا.» ئیتر چۆن لادەدرێن؟ خوا ڕۆزی فراوان دەکات بۆ هەر کەسێک لە بەندەکانی کە بیەوێت، و بە ئەندازەش بۆی دادەنێت: بەڕاستی خوا بە هەموو شتێک زانایە. و ئەگەر لێیان بپرسیت کێ لە ئاسمانەوە ئاوی باراندووە و بەهۆیەوە زەویی دوای مردنی زیندوو کردووەتەوە، بێگومان دەڵێن: «خوا.» بڵێ: «هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ خوایە!» بەڵام زۆربەیان ژیری بەکار ناهێنن. (٥٦–٦٣)

و ئەم ژیانی دنیایە جگە لە گەمە و یاری هیچی دیکە نییە؛ و ماڵی دواڕۆژ —— بەڕاستی هەر ئەوە ژیانی ڕاستەقینەیە، ئەگەر بیانزانیایە. جا کاتێک سواری کەشتی دەبن هاوار دەکەنە خوا، بە دڵسۆزی لە ئایینیدا بۆی؛ بەڵام هەر کە بە سەلامەتی گەیاندنیە وشکانی، دەستبەجێ هاوبەشی بۆ دادەنێن، تا ناسوپاسی بکەن بەوەی پێمان

بەخشیون، و تا خۆشی ببینن. بەڵام بەم زووانە دەزانن. ئایا نابینن کە حەرەمێکی پڕ ئاسایشمان داناوە، لە کاتێکدا خەڵکی لە دەوروبەریان دەڕفێنرێن؟ ئایا بڕوا بە پووچ دەهێنن و بێبڕوان بە چاکەی خوا؟ و کێ ستەمکارترە لەو کەسەی درۆ بە ناوی خواوە هەڵدەبەستێت، یان هەق بە درۆ دەخاتەوە کاتێک بۆی دێت؟ ئایا لە دۆزەخدا جێگایەک بۆ بێبڕوایان نییە؟ بەڵام ئەوانەی لە پێناو ئێمەدا تێدەکۆشن — بێگومان ڕێنماییان دەکەین بۆ ڕێگاکانی خۆمان. و بەڕاستی خوا لەگەڵ چاکەکارانە. (٦٤–٦٩)

٣٠. ڕۆمەکان (ئەڕرووم)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەلیف، لام، میم. ڕۆمەکان تێک شکێنراون لە نزیکترین خاکدا؛ بەڵام دوای تێکشکانەکەیان لە چەند ساڵێکدا سەردەکەون. فەرمان هەر بۆ خوایە، پێشتر و دواتریش؛ و لەو ڕۆژەدا بڕوادارانیش بە یارمەتیی خوا دڵخۆش دەبن. هەر کەسێک بیەوێت یارمەتیی دەدات؛ و هەر ئەوە باڵادەستی میهرەبان. ئەمە بەڵێنی خوایە: خوا بەڵێنی خۆی ناشکێنێت، بەڵام زۆربەی خەڵکی نازانن. تەنها ڕووکەشی ژیانی دنیا دەزانن، و لە دواڕۆژ بێئاگان. ئایا لە دەروونی خۆیاندا بیریان نەکردووەتەوە؟ خوا ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی لە نێوانیاندایە دروستی نەکردووە مەگەر بە هەق و بۆ ماوەیەکی دیاریکراو؛ کەچی زۆرێک لە خەڵکی بێبڕوان بە گەیشتن بە پەروەردگاریان. (١–٨)

ئایا بە زەویدا نەگەڕاون تا ببینن سەرەنجامی ئەوانەی پێش ئەوان چۆن بوو؟ لەمان بەهێزتر بوون، و زەوییان کێڵا و زیاتر لەوەی ئەمان ئاوەدانیان کردووەتەوە ئاوەدانیان کردەوە؛ و پێغەمبەرانیان بە بەڵگە ڕوونەکانەوە بۆیان هاتن. جا خوا ستەمی لێ نەدەکردن؛ بەڵکو خۆیان ستەمیان لە خۆیان دەکرد. پاشان سەرەنجامی ئەوانەی خراپەیان کرد خراپترین بوو، بەهۆی ئەوەی ئایەتەکانی خوایان بە درۆ خستەوە و گاڵتەیان پێ دەکرد. خوا دروستکردن دەست پێ دەکات، پاشان دووبارەی دەکاتەوە؛ پاشان بۆ لای ئەو دەگەڕێنرێنەوە. (٩–١١)

و ئەو ڕۆژەی قیامەت بەرپا دەبێت، تاوانباران لە نائومێدیدا بێدەنگ دەبن، و لە هاوبەشەکانیان هیچ تکاکارێکیان نابێت؛ و ئینکاری هاوبەشەکانیان دەکەن. و ئەو ڕۆژەی قیامەت بەرپا دەبێت ـــ لەو ڕۆژەدا لە یەکتر جیا دەبنەوە: جا ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە لە باخێکدا دڵخۆش دەکرێن؛ بەڵام ئەوانەی بێبڕوا بوون و نیشانەکانمان و گەیشتن بە دواڕۆژیان بە درۆ خستەوە ـــ ئەوانە لە سزادا ئامادە دەکرێن. (١٢–١٦)

کەواتە پاکی و بێگەردی بۆ خوا دەربڕن کاتێک ئێوارەتان لێ دێت و کاتێک بەیانیتان لێ دێت ـــ و سوپاس و ستایش لە ئاسمانەکان و زەویدا هەر بۆ ئەوە ـــ و لە دوانیوەڕۆدا و کاتێک نیوەڕۆتان لێ دێت. زیندوو لە مردوو دەردەهێنێت و مردوو لە زیندوو دەردەهێنێت، و زەوی دوای مردنی زیندوو دەکاتەوە: و هەر بەو شێوەیە ئێوەش دەردەهێنرێن. و لە نیشانەکانی ئەوەیە کە لە خۆڵ دروستی کردوون؛ پاشان لەناکاو ئێوە مرۆڤن و بڵاو دەبنەوە. و لە نیشانەکانی ئەوەیە کە لە خۆتان هاوسەرانی بۆ دروست کردوون، تا لایان ئارام بگرن، و خۆشەویستی و میهرەبانیی خستووەتە نێوانتان. بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن بۆ گەلێک کە بیر دەکەنەوە. و لە نیشانەکانی دروستکردنی ئاسمانەکان و زەوییە، و جیاوازیی زمان و ڕەنگەکانتان. بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن بۆ زانایان. و لە نیشانەکانی خەوتنتانە بە شەو و بە ڕۆژ، و گەڕانتان بەدوای فەزڵی ئەودا. بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن بۆ گەلێک کە گوێ دەگرن. و لە نیشانەکانی ئەوەیە کە بروسکەتان پیشان دەدات، بۆ ترس و هیوا، و لە ئاسمانەوە ئاو دەبارێنێت، و بەهۆیەوە زەوی دوای مردنی زیندوو دەکاتەوە. بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن بۆ گەلێک کە ژیری بەکار دەهێنن. (١٧–٢٤)

و لە نیشانەکانی ئەوەیە کە ئاسمان و زەوی بە فەرمانی ئەو ڕاوەستاون.[37] (٢٥)

پاشان، کاتێک بە یەک بانگ لە زەوییەوە بانگتان دەکات، لەناکاو دەردەچن. و هەر کەسێک لە ئاسمانەکان و زەویدایە هەر بۆ ئەوە: هەموو فەرمانبەرداری ئەون. و هەر ئەوە دروستکردن دەست پێ دەکات و پاشان دووبارەی دەکاتەوە ـــ و ئەوە بۆ ئەو ئاسانترە. و بەرزترین نموونە لە ئاسمانەکان و زەویدا هەر بۆ ئەوە؛ و هەر ئەوە باڵادەستی کاربەجێ. (٢٦–٢٧)

نموونەیەکی لە خۆتانەوە بۆ هێناونەتەوە: ئایا لە نێو بەندەکانتاندا هیچ هاوبەشێکتان هەیە لەوەی پێمان بەخشیون، ئیتر تێیدا یەکسان بن، و لێیان بترسن وەک چۆن لە یەکتر دەترسن؟ ئا بەو شێوەیە ئایەتەکان بە وردی ڕوون دەکەینەوە بۆ گەلێک کە ژیری بەکار دەهێنن. نەخێر ـــ بەڵکو ئەوانەی ستەمیان کردووە بەبێ زانست شوێن ئارەزووەکانیان کەوتوون. جا کێ ڕێنمایی ئەو کەسە دەکات کە خوا گومڕای کردووە؟ و هیچ یارمەتیدەرێکیان نییە. کەواتە ڕووت بکەرە ئایین، بە ڕاستی و یەکتاپەرستی: ئەو سروشتەی خوا خەڵکیی لەسەر دروست کردووە ـــ هیچ گۆڕانێک بۆ دروستکراوی خوا نییە. ئەوەیە ئایینی ڕاست و دروست، بەڵام زۆربەی خەڵکی نازانن. بۆ لای ئەو بگەڕێنەوە، و لێی بترسن، و نوێژ بەجێ بهێنن، و لە هاوبەشدانەران مەبن، لەوانەی ئایینەکەیان پارچە پارچە کرد و بوون بە چەند دەستەیەک، هەر دەستەیەک بەوەی لایەتی دڵخۆشە. و کاتێک زیانێک تووشی خەڵکی دەبێت، هاوار دەکەنە پەروەردگاریان، و بۆ لای ئەو دەگەڕێنەوە؛ پاشان کاتێک میهرەبانییەکیان لە لایەن خۆیەوە پێ دەچێژێت، دەستبەجێ دەستەیەک لەوان هاوبەشی بۆ پەروەردگاریان دادەنێن، تا ناسوپاسی بکەن بەوەی پێمان بەخشیون. کەواتە خۆشی ببینن ـــ بەم زووانە دەزانن. یان بەڵگەیەکمان بۆ ناردوونەتە خوارەوە کە باسی ئەوە بکات کە دەیکەن بە هاوبەشی؟ (٢٨–٣٥)

و کاتێک میهرەبانییەک بە خەڵکی دەچێژین، پێی دڵخۆش دەبن؛ بەڵام ئەگەر خراپەیەکیان تووش بێت بەهۆی ئەوەی دەستەکانیان پێشیان خستووە، دەستبەجێ نائومێد دەبن. ئایا نابینن کە خوا ڕۆزی فراوان دەکات بۆ هەر کەسێک بیەوێت، و بە ئەندازەش دەیدات؟ بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن بۆ گەلێک کە بڕوا دەهێنن. کەواتە مافی خزم بدە پێی، و هەژار و ڕێبواریش: ئەوە باشترە بۆ ئەوانەی ڕووی خوایان دەوێت، و هەر ئەوانەن سەرفرازان. و ئەوەی بە سوو دەیدەن، تا لە ماڵی خەڵکیدا زیاد بکات، لای خوا زیاد ناکات؛ بەڵام ئەوەی وەک زەکات دەیدەن، و ڕووی خواتان دەوێت ـــ ئەوانەن کە چەند قاتیان بۆ دەکرێت. خوایە ئەوەی دروستی کردوون، پاشان ڕۆزیی داون، پاشان دەتانمرێنێت، پاشان زیندووتان دەکاتەوە. ئایا لە هاوبەشەکانتان کەسێک هەیە هیچ شتێک لەوانە بکات؟ پاکی و بێگەردی بۆ ئەو، و زۆر بەرزترە لەوەی دەیکەن بە هاوبەشی! خراپەکاری لە وشکانی و دەریادا دەرکەوتووە بەهۆی ئەوەی دەستی خەڵکی بەدەستی هێناوە، تا هەندێک لەوەی کردوویانە پێیان بچێژێت، بەڵکو بگەڕێنەوە. بڵێ: «بە زەویدا بگەڕێن و ببینن سەرەنجامی ئەوانەی پێشتر چۆن بوو: زۆربەیان هاوبەشدانەر بوون.» کەواتە ڕووت بکەرە ئایینی ڕاست و دروست پێش ئەوەی ڕۆژێک لە خواوە بێت کە هیچ گێڕانەوەیەکی بۆ نییە. لەو ڕۆژەدا لە یەکتر جیا دەبنەوە: هەر کەسێک بێبڕوا بێت، ئەوا بێبڕواییەکەی لەسەر خۆیەتی؛ و ئەوانەی

---

[37] نۆکەیژنالیزم (بیردۆزی کاری ڕاستەوخۆی خوا لە هەموو ڕووداوێکدا) – قورئانی پیرۆز و زانست
میتافیزیکی دروستکردنی بەردەوام: ڕاڤەیەکی زانستی، فەلسەفی و ئایینی لەسەر قورئان ٣٠:٢٥ و ٣٥:٤١
فیدیۆ: خوا ئاسمانەکان و زەوی ڕاگرتووە، نەوەک لەناو بچن
ڕاگرتن و تۆمارکردن لە قورئان ٣٥:٤١ و ٦:٥٩ دا، لە گفتوگۆدا لەگەڵ بیردۆزی زانیاریی فیزیایی و گریمانەی هاوشێوەسازی
گەردوونێک کە لە بوونداڕاگیراوە: ڕاڤەیەک لەسەر قورئان ٣٠:٢٥ و ٣٥:٤١

کردەوەی چاک دەکەن بۆ خۆیان جێگا ئامادە دەکەن، تا لە فەزڵی خۆی پاداشتی ئەوانە بداتەوە کە بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە. بەڕاستی ئەو بێبڕوایانی خۆش ناوێت. (٣٦–٤٥)

و لە نیشانەکانی ئەوەیە کە باکان دەنێرێت وەک مژدەدەر، و تا لە میهرەبانیی خۆیتان پێ بچێژێت، و تا کەشتییەکان بە فەرمانی ئەو بڕۆن، و تا بەدوای فەزڵی ئەودا بگەڕێن، و بۆ ئەوەی سوپاسگوزار بن. و بێگومان پێش تۆ پێغەمبەرانمان بۆ گەلەکانیان نارد، جا بە بەڵگە ڕوونەکانەوە بۆیان هاتن؛ ئینجا تۆڵەمان لەوانە سەند کە تاوانیان کرد. و یارمەتیدانی بڕواداران هەمیشە مافێک بوو لەسەرمان. خوایە ئەوەی باکان دەنێرێت، جا هەور دەجووڵێنن؛ پاشان چۆنی بوێت لە ئاسماندا بڵاوی دەکاتەوە، و دەیکات بە پارچە پارچە، ئیتر دەبینیت باران لە نێوانیانەوە دێتە دەرەوە. جا کاتێک دەیبارێنێت بەسەر هەر کەسێک لە بەندەکانی کە بیەوێت، دەستبەجێ دڵخۆش دەبن، هەرچەندە پێش ئەوەی بەسەریاندا ببارێت نائومێد بوون. کەواتە تەماشای شوێنەوارەکانی میهرەبانیی خوا بکە — چۆن زەوی دوای مردنی زیندوو دەکاتەوە. بەڕاستی هەر ئەو مردووان زیندوو دەکاتەوە: و ئەو بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. و ئەگەر بایەک بنێرین و (کشتوکاڵەکەیان) بە زەردبوویی ببینن، ئەوا دوای ئەوەش هەر ناسوپاسی دەکەن. و (ئەی پێغەمبەر) تۆ ناتوانیت مردووان ببیستێنیت، و ناتوانیت کەڕان بانگ ببیستێنیت، کاتێک پشت هەڵدەکەن و دەڕۆن؛ و تۆ ناتوانیت کوێران لە گومڕاییەکەیان ڕێنمایی بکەیت. تۆ کەس نابیستێنیت جگە لەوانەی بڕوایان بە ئایەتەکانمان هەیە، ئیتر ملکەچ (موسڵمان) بوون. خوایە ئەوەی لە لاوازییەوە دروستی کردوون، پاشان دوای لاوازی هێزی پێ بەخشین، پاشان دوای هێز لاوازی و پیریی دانا. هەرچی بیەوێت دروستی دەکات؛ و هەر ئەوە زانای بەتوانا. (٥٤–٤٦)

و ئەو ڕۆژەی قیامەت بەرپا دەبێت، تاوانباران سوێند دەخۆن کە جگە لە ساتێک نەماونەتەوە: ئا بەو شێوەیە لادەدران. بەڵام ئەوانەی زانست و بڕوایان پێ دراوە دەڵێن: «بێگومان بە پێی نووسراوی خوا تا ڕۆژی زیندووبوونەوە ماونەتەوە — جا ئەمە ڕۆژی زیندووبوونەوەیە، بەڵام ئێوە نەتاندەزانی.» جا لەو ڕۆژەدا بیانووی ئەوانەی ستەمیان کردووە سوودیان پێ ناگەیەنێت، و داوای ڕازیکردنیشیان لێ ناکرێت. (٥٥–٥٧)

و بێگومان لەم قورئانەدا هەموو جۆرە نموونەیەکمان بۆ خەڵکی هێناوەتەوە؛ کەچی ئەگەر نیشانەیەکیان بۆ بهێنیت، ئەوانەی بێبڕوان بێگومان دەڵێن: «ئێوە تەنها پووچگەران.» ئا بەو شێوەیە خوا مۆر دەنێت بەسەر دڵی ئەوانەدا کە نازانن. کەواتە ئارام بگرە: بەڕاستی بەڵێنی خوا ڕاستە. و با ئەوانەی دڵنیا نین سووکت نەکەن. (٥٨–٦٠)

٣١. لوقمان (لوقمان)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەلیف، لام، میم. ئەمانە ئایەتەکانی کتێبی پڕ داناییین، ڕێنمایی و میهرەبانییە بۆ چاکەکاران، ئەوانەی نوێژ بەجێ دەهێنن و زەکات دەدەن، و بە دواڕۆژ دڵنیان. ئا ئەوانە لەسەر ڕێنماییەکن لە پەروەردگاریانەوە، و هەر ئەوانەن سەرفرازان. و لە نێو خەڵکیدا کەسێک هەیە قسەی بێهووده دەکڕێت، تا بەبێ زانست خەڵکی لە ڕێگای خوا گومڕا بکات، و بیکات بە گاڵتە. ئەوانە سزایەکی سووکەریان بۆ هەیە. و کاتێک ئایەتەکانمان بەسەریدا دەخوێنرێتەوە، بە لووتبەرزییەوە پشت هەڵدەکات، وەک ئەوەی نەیبیستبێت، وەک ئەوەی قورسییەک لە گوێیدا بێت. کەواتە مژدەی سزایەکی بەئازاری پێ بدە. بەڕاستی ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە، باخەکانی نازونیعمەتیان بۆ هەیە، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە: بەڵێنی خوا ڕاستە، و هەر ئەوە باڵادەستی کاربەجێ. ئاسمانەکانی بەبێ کۆڵەکەیەک کە ببینن دروست کردووە، و چیای چەسپاوی لە زەویدا داناوە تا نەتانلەرزێنێت، و هەموو جۆرە گیانلەبەرێکی تێدا بڵاو کردووەتەوە. و لە ئاسمانەوە ئاومان باراندووە، جا لە هەموو جۆرێکی بەڕێزمان تێیدا ڕواندووە.[38] ئەمە دروستکراوی خوایە. جا پیشانم بدەن ئەوانەی جگە لەو چییان دروست کردووە؟ نەخێر — بەڵکو ستەمکاران لە گومڕاییەکی ئاشکرادان. (١–١١)

و بێگومان داناییمان بە لوقمان بەخشی: «سوپاسی خوا بکە.» و هەر کەسێک سوپاس بکات ئەوا تەنها بۆ خۆی سوپاس دەکات؛ و هەر کەسێکیش ناسوپاس بێت — ئەوا خوا بێنیازی شایستەی ستایشە. و کاتێک لوقمان بە کوڕەکەی وت، لە کاتێکدا ئامۆژگاریی دەکرد: «ئەی کوڕە خۆشەویستەکەم! هاوبەش بۆ خوا دامەنێ: بەڕاستی هاوبەشدانان ستەمێکی زۆر گەورەیە.» (١٢–١٣)

و مرۆڤمان ڕاسپاردووە بە (چاکە لەگەڵ) دایک و باوکی: دایکی بە لاوازی لەسەر لاوازی هەڵیگرتووە، و لەشیربڕینەوەی لە دوو ساڵدایە. سوپاسی من و دایک و باوکت بکە: گەڕانەوە هەر بۆ لای منە. بەڵام ئەگەر هەوڵیان دا شتێک بکەیت بە هاوبەشی من کە هیچ زانیارییەکت پێی نییە، ئەوا گوێڕایەڵیان مەبە؛ بەڵام لە دنیادا بە چاکە هاوڕێیەتییان بکە، و شوێن ڕێگای ئەو کەسە بکەوە کە بۆ لای من گەڕاوەتەوە. پاشان گەڕانەوەتان بۆ لای منە، جا هەواڵتان پێ دەدەم بەوەی دەتانکرد. (١٤–١٥)

(و لوقمان وتی:) «کوڕەکەم، ئەگەر بە ئەندازەی کێشی دەنکە خەرتەلەیەکیش بێت، و لە ناو تاشەبەردێکدا بێت، یان لە ئاسمانەکان یان لە زەویدا بێت، خوا دەیهێنێت. بەڕاستی خوا وردبینی ئاگاداره.[39] (١٦)

کوڕەکەم، نوێژ بەجێ بهێنە، و فەرمان بە چاکە بدە و ڕێگری لە خراپە بکە، و ئارام بگرە لەسەر ئەوەی تووشت دەبێت: بەڕاستی ئەوە لە کارە پڕ ئیرادەکانە. و لە لووتبەرزی و سووکایەتییەوە ڕووت لە خەڵکی وەرمەگێڕە، و

[38] لەم ئایەتەدا و لە ئایەتێکی سوورەتی ڕەعد (١٣:٢) دا، خوا ئەو هێزی کێشکردنەی گەردوونەکەمانی ڕاگرتووە وەک نیشانەیەکی داهێنانی خۆی و دەرکەوتنی سیفەتەکانی ئەلخالیق، ئەلباریئ و ئەلموسەوویر پێشکەش دەکات.

[39] ئۆکەیژنالیزم (بیردۆزی کاری ڕاستەوخۆی خوا لە هەموو ڕووداوێکدا) – قورئانی پیرۆز و زانست

بە فیزەوە بەسەر زەویدا مەڕۆ: بەڕاستی خوا هیچ لووتبەرزێکی خۆهەڵکێشی خۆش ناوێت. و لە ڕۆیشتنتدا میانەڕەو بە، و دەنگت نزم بکەرەوە: بەڕاستی ناخۆشترین دەنگ زەرینی گوێدرێژە.» (١٧–١٩)

ئەی خەڵکینە، ئایا نابینن کە خوا هەرچی لە ئاسمانەکان و هەرچی لە زەویدایە بۆی ڕام کردوون، و نیعمەتەکانی خۆی، ئاشکرا و شاراوە، بەسەرتاندا ڕژاندووە؟ کەچی لە نێو خەڵکیدا هەندێک هەن بەبێ زانست و بەبێ ڕێنمایی و بەبێ کتێبێکی ڕووناککەرەوە دەربارەی خوا دەمەقاڵێ دەکەن. و کاتێک پێیان دەوترێت: «شوێن ئەوە بکەون کە خوا ناردوویەتە خوارەوە،» دەڵێن: «نەخێر، شوێن ئەوە دەکەوین کە باوباپیرانمان لەسەری بینیوە» — تەنانەت ئەگەر شەیتان بانگیان بکات بۆ سزای دۆزەخ؟ و هەر کەسێک ڕووی خۆی بداتە دەست خوا و چاکەکار بێت، ئەوا دەستی بە پتەوترین دەسگیرەوە گرتووە: و سەرەنجامی هەموو کارەکان هەر بۆ لای خوایە. و هەر کەسێکیش بێبڕوا بێت، با بێبڕواییەکەی خەمبارت نەکات. گەڕانەوەیان بۆ لای ئێمەیە، جا هەواڵیان پێ دەدەین بەوەی کردوویانە: بەڕاستی خوا زانایە بەوەی لە سینەکاندایە. کەمێک بەهرەمەندیان دەکەین؛ پاشان بەرەو سزایەکی قورس ناچاریان دەکەین. و ئەگەر لێیان بپرسیت کێ ئاسمانەکان و زەویی دروست کردووە، بێگومان دەڵێن: «خوا.» بڵێ: «هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ خوایە!» بەڵام زۆربەیان نازانن. هەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدایە هەر بۆ خوایە: بەڕاستی خوا هەر ئەوە بێنیازی شایستەی ستایش. (٢٠–٢٦)

و ئەگەر هەرچی درەخت لە زەویدا هەیە قەڵەم بووایە، و دەریاش مەرەکەب بووایە، و حەوت دەریای دیکەش لە دوایەوە یارمەتییان بدایە، وشەکانی خوا تەواو نەدەبوون: بەڕاستی خوا باڵادەستی کاربەجێیە.[40] (٢٧)

دروستکردنتان و زیندووکردنەوەتان تەنها وەک (دروستکردن و زیندووکردنەوەی) تاکە کەسێکە: بەڕاستی خوا بیسەری بینایە. (٢٨)

(ئەی پێغەمبەر) ئایا نابینیت کە خوا شەو دەخاتە ناو ڕۆژەوە و ڕۆژ دەخاتە ناو شەوەوە، و خۆر و مانگی ڕام کردووە، هەر یەکەیان تا ماوەیەکی دیاریکراو دەڕوات، و کە خوا ئاگادارە بەوەی دەیکەن؟ ئەوەش لەبەر ئەوەیە کە خوا هەر ئەوە هەق، و ئەوەی جگە لەو هاواری بۆ دەکەن پووچە، و لەبەر ئەوەی خوا هەر ئەوە بەرزی گەورە. ئایا نابینیت کە کەشتییەکان بە نیعمەتی خوا بە دەریادا دەڕۆن، تا هەندێک لە نیشانەکانی خۆیتان پیشان بدات؟ بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن بۆ هەموو ئارامگرێکی سوپاسگوزار. و کاتێک شەپۆلێکی وەک سێبەر دایاندەپۆشێت، هاوار دەکەنە خوا، بە دڵسۆزی لە ئایینیدا بۆی؛ بەڵام کاتێک بە سەلامەتی گەیاندنیە وشکانی، هەندێکیان میانەڕەو دەبن. و جگە لە هەموو ناپاکێکی ناسوپاس کەس ئینکاری ئایەتەکانمان ناکات. ئەی خەڵکینە، لە پەروەردگارتان بترسن، و لە ڕۆژێک بترسن کە هیچ باوکێک بەکەڵکی منداڵەکەی نایەت، و هیچ منداڵێکیش بە هیچ شتێک بەکەڵکی باوکی نایەت. بەڕاستی بەڵێنی خوا ڕاستە، کەواتە با ژیانی دنیا فریوتان نەدات، و با فریودەرەکە دەربارەی خوا فریوتان نەدات. بەڕاستی زانیاریی قیامەت تەنها لای خوایە؛ و باران دەبارێنێت؛ و دەزانێت چی لە منداڵدانەکاندایە. و هیچ کەس نازانێت سبەینێ چی بەدەست دەهێنێت، و هیچ کەس نازانێت لە چ خاکێکدا دەمرێت. بەڕاستی خوا زانای ئاگادارە. (٢٩–٣٤)

[40] ئەم ئایەتە بنەڕەتییە بە باشترین شێوە بەو هەموو بەستەرانە ڕوون دەکرێتەوە کە، ئیشەڵڵا، بە تێپەڕبوونی کات وەک ڕاقە زیادیان دەکەم، تا ڕاقەیەکی زانستی و فەلسەفیی گشتگیر پێشکەش بکەم. تا ئەو کاتە تکایە سەیری هەموو وتارە دیارەکانمان لە بلۆگەکەمدا بکەن: وتارە دیارەکان – قورئانی پیرۆز و زانست.

٣٢. سوژدە (ئەسسەجدە)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەلیف، لام، میم. ناردنە خوارەوەی ئەم کتێبە، کە هیچ گومانێکی تێدا نییە، لە لایەن پەروەردگاری جیهانیانەوەیە. یان دەڵێن: «هەڵیبەستووە»؟ نەخێر — بەڵکو ئەو هەقە لە پەروەردگارتەوە، تا گەلێک ئاگادار بکەیتەوە کە پێش تۆ هیچ ئاگادارکەرەوەیەکیان بۆ نەهاتووە، بۆ ئەوەی ڕێنمایی وەربگرن. خوایە ئەوەی ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی لە نێوانیاندایە لە شەش قۆناغ (ڕۆژ)دا دروست کرد، و پاشان لەسەر عەرش جێگیر بوو. جگە لەو نە پشتیوانێکتان هەیە و نە تکاکارێک. ئایا پەند وەرناگرن؟ کاروبار لە ئاسمانەوە بۆ زەوی بەڕێوە دەبات؛ پاشان بۆ لای ئەو بەرز دەبێتەوە لە ڕۆژێکدا کە ئەندازەکەی هەزار ساڵە لەوەی ئێوە دەیژمێرن. ئا ئەوەیە زانای نادیار و ئاشکرا، باڵادەستی میهرەبان، ئەوەی هەموو شتێکی دروستی کردووە بە جوانی دروستی کردووە. و دروستکردنی مرۆڤی لە قوڕەوە دەست پێ کرد؛ پاشان نەوەکەی لە پوختەیەکی ئاوێکی بێبایەخ دانا؛ پاشان ڕێکی خست، و لە ڕۆحی خۆی پێدا فوو کرد؛ و بیستن و بینایی و دڵی پێ بەخشین. ئای چەند کەم سوپاس دەکەن! و دەڵێن: «ئایا کاتێک لە زەویدا ون بووین، بەڕاستی لە دروستکردنێکی نوێدا دەبین؟» نەخێر — بەڵکو ئەوان بێبڕوان بە گەیشتن بە پەروەردگاریان. بڵێ: «فریشتەی مردن، کە بەسەرتاندا ڕاسپێردراوە، گیانتان دەکێشێت؛ پاشان بۆ لای پەروەردگارتان دەگەڕێنرێنەوە.» (١–١١)

(ئەی پێغەمبەر) و خۆزگە دەتبینی کاتێک تاوانباران لای پەروەردگاریان سەریان شۆڕ کردووەتەوە: «پەروەردگارمان، بینیمان و بیستمان، کەواتە بمانگێڕەوە تا کردەوەی چاک بکەین: ئێستا ئێمە دڵنیاین.» و ئەگەر بمانویستایە ڕێنمایی هەموو کەسێکمان پێ دەبەخشی؛ بەڵام وشەکەم چەسپاوە: بێگومان دۆزەخ لە جنۆکە و مرۆڤ هەموویان پێکەوە پڕ دەکەم. «کەواتە سزا بچێژن، بەهۆی ئەوەی گەیشتن بەم ڕۆژەتان لەبیر کرد. ئێمەش لەبیرمان کردن. و سزای هەمیشەیی بچێژن بەهۆی ئەوەی دەتانکرد.» (١٢–١٤)

تەنها ئەوانە بڕوا بە ئایەتەکانمان دەهێنن کە کاتێک پێیان یاد دەخرێتەوە، بە کڕنووشدا دەکەون و بە ستایشەوە تەسبیحاتی پەروەردگاریان دەکەن، و لووتبەرزی ناکەن. تەنیشتیان لە جێگای خەو دوور دەکەوێتەوە، بە ترس و هیواوە هاوار دەکەنە پەروەردگاریان، و لەوەی پێمان بەخشیون دەبەخشن. جا هیچ کەس نازانێت چ ڕووناکیی چاوێکیان بۆ شاردراوەتەوە، وەک پاداشتی ئەوەی دەیانکرد. ئایا ئەو کەسەی بڕواداره وەک ئەو کەسەیە کە لەڕێدەرچووە؟ یەکسان نین. جا ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە، باخەکانی پەناگایان وەک میوانخانە بۆ هەیە، بەهۆی ئەوەی دەیانکرد. بەڵام ئەوانەی لە ڕێ دەرچوون، جێگایان ئاگرە. هەر کاتێک بیانەوێت لێی دەرچن دەگێڕدرێنەوە ناوی، و پێیان دەوترێت: «سزای ئەو ئاگرە بچێژن کە بە درۆتان دەخستەوە.» و بێگومان پێش سزا گەورەکە لە سزا نزیکەکەیان پێ دەچێژین، بەڵکو بگەڕێنەوە. و کێ ستەمکارترە لەو کەسەی بە ئایەتەکانی پەروەردگاری یادی خرایەوە، پاشان ڕووی لێ وەرگێڕان؟ بەڕاستی ئێمە تۆڵە لە تاوانباران دەسەنین. (١٥–٢٢)

و بێگومان کتێبمان بە مووسا بەخشی — کەواتە لە گەیشتن پێی لە گوماندا مەبە — و کردمان بە ڕێنمایی بۆ نەوەکانی ئیسرائیل. و لەوان پێشەوایانێکمان دانا کە بە فەرمانی ئێمە ڕێنمایی دەکەن، کاتێک ئارامیان گرت و بە

ئایەتەکانمان دڵنیا بوون. بەڕاستی پەروەردگارت لە ڕۆژی قیامەتدا لە نێوانیاندا بڕیار دەدات دەربارەی ئەوەی جیاوازییان تێدا هەبوو. (٢٣–٢٥)

ئایا بۆیان ڕوون نەبووەتەوە کە چەندین نەوەمان پێش ئەوان لەناو برد، کە بە نێو ماڵەکانیاندا دەڕۆن؟ بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن. ئایا نابیستن؟ ئایا نابینن کە ئێمە ئاو بەرەو زەویی وشک دەبەین، و بەهۆیەوە کشتوکاڵێک دەردەهێنین کە ئاژەڵەکانیان و خۆشیان لێی دەخۆن؟ ئایا نابینن؟ و دەڵێن: «ئەم یەکلاییکردنەوەیە کەی دەبێت، ئەگەر ڕاستگۆن؟» بڵێ: «لە ڕۆژی یەکلاییکردنەوەدا، بڕواهێنانی ئەوانەی بێبڕوا بوون سوودیان پێ ناگەیەنێت، و مۆڵەتیشیان پێ نادرێت.» کەواتە ڕوویان لێ وەرگێڕە و چاوەڕێ بە: ئەوانیش چاوەڕێن. (٢٦–٣٠)

٣٣. هێزە هاوپەیمانەکان (ئەلئەحزاب)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەی پێغەمبەر، لە خوا بترسە، و گوێرایەڵی بێبڕوایان و دووڕووەکان مەبە. بەڕاستی خوا زانای کاربەجێیە. و شوێن ئەوە بکەوە کە لە پەروەردگارتەوە بۆت وەحی دەکرێت؛ بەڕاستی خوا ئاگاداری بەوەی دەیکەن. و پشت بە خوا ببەستە: و خوا بەسە وەک پشتیوان. خوا دوو دڵی لە سینەی هیچ پیاوێکدا دانەناوە؛ و ئەو ژنانەتانی کە (بە وتنی «وەک پشتی دایکمی») لە خۆتانیان حەرام دەکەن نەیکردوون بە دایکتان؛ و بەکوڕکراوەکانیشتانی نەکردووە بە کوڕی ڕاستەقینەتان. ئەوە تەنها قسەی دەمی خۆتانە — بەڵام خوا هەق دەفەرموێت، و هەر ئەو ڕێنمایی دەکات بۆ ڕێگاکە. (١–٤)

بە ناوی باوکانیانەوە بانگیان بکەن: ئەوە لای خوا دادپەروەرانەترە. جا ئەگەر باوکانیانتان نەناسی، ئەوا برای ئایینیتان و دۆستتانن. و هیچ گوناهێکتان لەسەر نییە لەوەی بە هەڵە دەیکەن، بەڵکو لەوەی دڵەکانتان بە ئەنقەست مەبەستیان بێت. و خوا هەمیشە لێبوردەی میهرەبانە. پێغەمبەر لە خۆیان نزیکترە بۆ بڕواداران، و هاوسەرەکانیشی دایکی ئەوانن. و خزمانی خوێنی لە کتێبی خوادا هەندێکیان شایستەترن بە هەندێکیان لە بڕواداران و کۆچەرانی دیکە، مەگەر چاکەیەک لەگەڵ دۆستەکانتان بکەن. ئەوە لە کتێبەکەدا نووسراوە. (٥–٦)

و یاد بکەوە کاتێک پەیمانمان لە پێغەمبەران وەرگرت — و لە تۆ، و لە نووح و ئیبراهیم و مووسا و عیسای کوڕی مەریەم: و پەیمانێکی پتەومان لێ وەرگرتن، تا دەربارەی ڕاستگۆییەکەیان پرسیار لە ڕاستگۆیان بکات. و بۆ بێبڕوایان سزایەکی بەئازاری ئامادە کردووە. (٧–٨)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، یادی چاکەی خوا بکەنەوە لەسەرتان کاتێک سەربازانێک هاتنە سەرتان، جا بایەک و سەربازانێکمان بەسەردا ناردن کە نەتاندەبینین. و خوا بینەرە بەوەی دەیکەن. کاتێک لە سەرووتانەوە و لە خوارتانەوە هاتنە سەرتان، و کاتێک چاوەکان لایان دا و دڵەکان گەیشتنە گەروو، و گومانی جۆراوجۆرتان بە خوا دەبرد — لەوێدا بڕواداران تاقی کرانەوە، و بە لەرزینێکی توند لەرزێنران. و کاتێک دووڕووەکان و ئەوانەی لە دڵیاندا نەخۆشی هەیە دەیانوت: «خوا و پێغەمبەرەکەی جگە لە فریو هیچ بەڵێنێکیان پێ نەداین»؛ و کاتێک دەستەیەک لەوان وتیان: «ئەی خەڵکی یەسریب، ئێرە جێگای مانەوەتان نییە، کەواتە بگەڕێنەوە،» و دەستەیەکی دیکەیان داوای مۆڵەتیان لە پێغەمبەر دەکرد، دەیانوت: «ماڵەکانمان بێپارێزەرن» — لە کاتێکدا بێپارێزەر نەبوون؛ تەنها دەیانویست هەڵبێن. و ئەگەر لە هەموو لایەکییەوە هێرش بکرایەتە سەریان، و پاشان داوای ئاژاوەیان لێ بکرایە، دەیانکرد، و جگە لە کەمێک دوایان نەدەخست. و بێگومان پێشتر پەیمانیان بە خوا دابوو کە پشت هەڵنەکەن؛ و پەیمانی خوا پرسیاری لێ دەکرێت. بڵێ: «هەڵاتن سوودتان پێ ناگەیەنێت ئەگەر لە مردن یان لە کوشتن هەڵبێن؛ و ئەوسا جگە لە کەمێک بەهرەمەند ناکرێن.» بڵێ: «کێیە ئەوەی لە خوا دەتانپارێزێت ئەگەر خراپەیەکی بۆتان بوێت، یان میهرەبانییەکی بۆتان بوێت؟» و جگە لە خوا نە پشتیوانێک بۆ خۆیان دەدۆزنەوە و نە یارمەتیدەرێک. (٩–١٧)

بێگومان خوا ئەوانەتان دەناسێت کە ڕێگری لە خەڵکی دەکەن، و ئەوانەش کە بە براکانیان دەڵێن: «وەرن بۆ لای ئێمە،» و جگە لە کەمێک نایەنە جەنگ، بەرامبەرتان ڕەزیلن. جا کاتێک ترس دێت، دەیانبینیت تەماشات دەکەن،

چاوەکانیان دەخولێتەوە وەک ئەو کەسەی لە سەرەمەرگدا بێهۆش دەبێت؛ بەڵام کاتێک ترسەکە ڕۆیشت، بە زمانی تیژ ئازارتان دەدەن، چاوچنۆکن بۆ دەستکەوت. ئەوانە بڕوایان نەهێناوە، بۆیە خوا کردەوەکانیانی پووچ کردووەتەوە؛ و ئەوە بۆ خوا ئاسانە. وا دەزانن حیزبەکان (دەستە هاوپەیمانەکان) نەڕۆیشتوون؛ و ئەگەر حیزبەکان بێنەوە، ئاوات دەخوازن کە خۆزگە لە بیاباندا لە نێو عەرەبە دەشتەکییەکاندا بوونایە، هەواڵی ئێوەیان دەپرسی. و تەنانەت ئەگەر لە نێوتاندا بوونایە، جگە لە کەمێک نەدەجەنگان. بێگومان لە پێغەمبەری خوادا نموونەیەکی جوانتان بۆ هەیە بۆ هەر کەسێک کە هیوای بە خوا و ڕۆژی دوایی هەیە، و زۆر یادی خوا دەکات. (١٨–٢١)

و کاتێک بڕوادارانی حیزبەکانیان بینی، وتیان: «ئەمە ئەوەیە کە خوا و پێغەمبەرەکەی بەڵێنیان پێ دابووین؛ و خوا و پێغەمبەرەکەی ڕاستیان فەرموو.» و جگە لە بڕوا و ملکەچی هیچی بۆ زیاد نەکردن. لە نێو بڕوادارانداپیاوانێک هەن کە ڕاستگۆ بوون لەو پەیمانەی بە خوایان دابوو: جا هەندێکیان نەزرەکەیان بەجێ هێنا (شەهید بوون)، و هەندێکیشیان چاوەڕێن؛ و هیچ گۆڕانێکیان نەکردووە — تا خوا بەهۆی ڕاستگۆییەکەیانەوە پاداشتی ڕاستگۆیان بداتەوە و ئەگەر بیەوێت سزای دووڕووەکان بدات، یان تەوبەیان لێ وەربگرێت. بەڕاستی خوا هەمیشە لێبووردەی میهرەبانە. و خوا ئەوانەی بێبڕوا بوون بە ڕقەکەیانەوە گێڕایەوە؛ هیچ خێرێکیان بەدەست نەهێنا. و خوا بڕوادارانی لە جەنگ بێنیاز کرد: و خوا بەهێزی باڵادەستە. و ئەوانەی لە خاوەن کتێبەکان پشتیان گرتبوون، لە قەڵاکانیانەوە هێنانیە خوارەوە، و ترسی خستە دڵەکانیانەوە: دەستەیەکتان دەکوشت، و دەستەیەکتان بە دیل دەگرت. و کردنی بە میراتگری زەوی و ماڵ و سامانیان، و زەوییەکیش کە هێشتا پێتان لێ نەنابوو. و خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. (٢٢–٢٧)

ئەی پێغەمبەر، بە هاوسەرەکانت بڵێ: «ئەگەر ژیانی دنیا و ڕازاوەییەکەیتان دەوێت، ئەوا وەرن، بەهرەمەندتان دەکەم و بە جوانی بەڕەڵاتان دەکەم. بەڵام ئەگەر خوا و پێغەمبەرەکەی و ماڵی دواڕۆژتان دەوێت، ئەوا خوا بۆ چاکەکارانتان پاداشتێکی گەورەی ئامادە کردووە.» ئەی هاوسەرانی پێغەمبەر، هەر کەسێک لە ئێوە بەدڕەوشتییەکی ئاشکرا بکات، سزاکەی بۆ دوو هێندە دەکرێت؛ و ئەوە بۆ خوا ئاسانە. بەڵام هەر کەسێک لە ئێوە ملکەچی خوا و پێغەمبەرەکەی بێت و کردەوەی چاک بکات، دوو جار پاداشتەکەی پێ دەدەین، و ڕۆزییەکی بەڕێزمان بۆ ئامادە کردووە. ئەی هاوسەرانی پێغەمبەر، ئێوە وەک هیچ ژنێکی دیکە نین. ئەگەر پارێزکارن، ئەوا بە نەرمی قسە مەکەن، نەوەک ئەو کەسەی لە دڵیدا نەخۆشی هەیە تەماح بکات؛ بەڵکو قسەیەکی شایستە بکەن. و لە ماڵەکانتاندا بمێننەوە، و وەک خۆدەرخستنی سەردەمی نەفامیی پێشوو خۆتان دەرمەخەن. و نوێژ بەجێ بهێنن و زەکات بدەن، و گوێڕایەڵی خوا و پێغەمبەرەکەی بن. خوا تەنها دەیەوێت پیسیتان لێ دوور بخاتەوە، ئەی خەڵکی ماڵەکە (ئەهلی بەیت)، و بە تەواوی پاکتان بکاتەوە. و ئەوە لە یادتان بێت کە لە ماڵەکانتاندا لە ئایەتەکانی خوا و دانایی دەخوێنرێتەوە. بەڕاستی خوا وردبینی ئاگادارە. (٢٨–٣٤)

بەڕاستی پیاوانی موسڵمان و ژنانی موسڵمان، و پیاوانی بڕوادار و ژنانی بڕوادار، و پیاوانی ملکەچ و ژنانی ملکەچ، و پیاوانی ڕاستگۆ و ژنانی ڕاستگۆ، و پیاوانی ئارامگر و ژنانی ئارامگر، و پیاوانی خواترس و ژنانی خواترس، و پیاوانی خێرکەر و ژنانی خێرکەر، و پیاوانی ڕۆژووگر و ژنانی ڕۆژووگر، و پیاوانی داوێنپارێز و ژنانی داوێنپارێز، و پیاوانێک کە زۆر یادی خوا دەکەن و ژنانێک کە یادی دەکەن — خوا لێخۆشبوون و پاداشتێکی گەورەی بۆ ئامادە کردوون. (٣٥)

و بۆ هیچ پیاوێکی بڕوادار و هیچ ژنێکی بڕوادار نییە، کاتێک خوا و پێغەمبەرەکەی بڕیاری کارێکیان دا، لە کاری خۆیاندا هەڵبژاردنیان هەبێت. و هەر کەسێک سەرپێچیی خوا و پێغەمبەرەکەی بکات ئەوا بە گومڕاییەکی ئاشکرا گومڕا بووە. و یاد بکەوە کاتێک بەو کەسەت دەوت کە خوا چاکەی لەگەڵ کردبوو و تۆش چاکەت لەگەڵ کردبوو: «هاوسەرەکەت لای خۆت بهێڵەوە و لە خوا بترسە،» و لە دەروونی خۆتدا شتێکت دەشاردەوە کە خوا ئاشکرای دەکرد؛ و لە خەڵکی دەترسایت، لە کاتێکدا خوا شایستەترە لێی بترسیت. جا کاتێک زەید پەیوەندیی خۆی لەگەڵیدا کۆتایی پێ هێنا، ئێمە لە تۆمان ماڕە کرد، تا هیچ تەنگانەیەک لەسەر بڕواداران نەبێت دەربارەی هاوسەرانی بەکوڕکراوەکانیان کاتێک پەیوەندیی خۆیان لەگەڵیان کۆتایی پێ دەهێنن. و فەرمانی خوا هەر جێبەجێ دەکرێت. هیچ تەنگانەیەک لەسەر پێغەمبەر نییە لەوەی خوا بۆی فەرز کردووە. ئەوە ڕێوشوێنی خوایە لەگەڵ ئەوانەی پێشتر تێپەڕین — و فەرمانی خوا بڕیارێکی ئەندازەگیراوە — ئەوانەی پەیامەکانی خوا دەگەیەنن و لێی دەترسن، و جگە لە خوا لە کەس ناترسن. و خوا بەسە بۆ لێپرسینەوە. موحەممەد باوکی هیچ کام لە پیاوەکانتان نییە، بەڵکو پێغەمبەری خوا و دواهەمینی پێغەمبەرانە. و خوا بە هەموو شتێک زانایە. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، زۆر یادی خوا بکەن، و بەیانیان و ئێواران تەسبیحاتی بکەن. هەر ئەوە ڕەحمەتتان بۆ دەنێرێت، و فریشتەکانیشی، تا لە تاریکییەکانەوە دەرتان بهێنێت بۆ ڕووناکی؛ و ئەو هەمیشە بەرامبەر بە بڕواداران میهرەبانە. سڵاویان لەو ڕۆژەدا کە پێی دەگەن «سڵاو»ە؛ و پاداشتێکی بەڕێزی بۆ ئامادە کردوون. (٣٦–٤٤)

ئەی پێغەمبەر، بەڕاستی ئێمە تۆمان ناردووە وەک شایەت و مژدەدەر و ئاگادارکەرەوە، و بانگکەرێک بۆ لای خوا بە مۆڵەتی خۆی، و چرایەکی ڕووناکیدەر. و مژدە بدە بە بڕواداران کە فەزڵێکی گەورەیان لە خواوە بۆ هەیە. و گوێڕایەڵی بێبڕوایان و دووڕووەکان مەبە؛ و واز لە ئازاردانیان بهێنە، و پشت بە خوا ببەستە. و خوا بەسە وەک پشتیوان. (٤٥–٤٨)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، کاتێک ژنانی بڕوادار ماڕە دەکەن و پاشان پێش ئەوەی دەستیان لێ بدەن تەڵاقیان دەدەن، ئەوا هیچ ماوەیەکی چاوەڕوانیتان لەسەریان نییە کە بیژمێرن. کەواتە بەهرەمەندیان بکەن و بە جوانی بەڕەڵایان بکەن. ئەی پێغەمبەر، ئێمە ئەو هاوسەرانەتمان بۆ حەڵاڵ کردوویت کە مارەییەکانیانت داوە، و ئەو کەنیزەکانەش کە خوا وەک دەستکەوت پێی بەخشیویت، و کچانی مامەکانت و کچانی پوورەکانت (خوشکی باوک) و کچانی خاڵەکانت و کچانی پوورەکانت (خوشکی دایک) کە لەگەڵت کۆچیان کردووە، و هەر ژنێکی بڕواداریش کە خۆی ببەخشێت بە پێغەمبەر، ئەگەر پێغەمبەر بیەوێت مارەی بکات — ئەمە تەنها تایبەتە بە تۆ، نەک بە بڕوادارانی دیکە. بێگومان دەزانین چیمان لەسەریان فەرز کردووە دەربارەی هاوسەرەکانیان و کەنیزەکەکانیان — تا هیچ تەنگانەیەک لەسەر تۆ نەبێت. و خوا هەمیشە لێبوردەی میهرەبانە. هەر کامیانت بوێت دوای دەخەیت و هەر کامیانت بوێت لای خۆت دەیگڕیت؛ و ئەگەر یەکێک لەوانەت ویست کە لات دابوو، ئەوا هیچ گوناهێکت لەسەر نییە. ئەوە نزیکترە لەوەی چاویان ڕوون بێتەوە و خەم نەخۆن، و هەموویان ڕازی بن بەوەی پێیان دەدەیت. و خوا دەزانێت چی لە دڵەکانتاندایە: و خوا زانای لەسەرخۆیە. دوای ئەمە ژنانی دیکە بۆت حەڵاڵ نین، و نە ئەوەی بە هاوسەری دیکەیان بگۆڕیتەوە، هەرچەندە جوانییەکەیان سەرسامیشت بکات — جگە لە کەنیزەکەکانت. و خوا چاودێرە بەسەر هەموو شتێکەوە. (٤٩–٥٢)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، مەچنە ماڵەکانی پێغەمبەرەوە مەگەر بۆ خواردنێک مۆڵەتتان پێ بدرێت، بەبێ ئەوەی چاوەڕێی ئامادەبوونی بکەن؛ بەڵام کاتێک بانگ کران، بچنە ژوورەوە، و کاتێک نانتان خوارد، بڵاوە بکەن، بەبێ

ئەوەی بۆ قسەکردن دابنیشن. بەڕاستی ئەوە ئازاری پێغەمبەری دەدا، و ئەو شەرمی لێتان دەکرد؛ بەڵام خوا لە هەق شەرم ناکات. و کاتێک داوای شتێک لە هاوسەرەکانی دەکەن، لە پشت پەردەوە داوایان لێ بکەن؛ ئەوە بۆ دڵی ئێوە و دڵی ئەوانیش پاکترە. و بۆ ئێوە نییە ئازاری پێغەمبەری خوا بدەن، و نە هەرگیز لە دوای ئەو هاوسەرەکانی مارە بکەن: بەڕاستی ئەوە لای خوا شتێکی زۆر گەورەیە. ئەگەر شتێک ئاشکرا بکەن یان بیشارنەوە، ئەوا خوا بە هەموو شتێک زانایە. هیچ گوناهێکیان لەسەر نییە دەربارەی باوکیان، و کوڕەکانیان، و کوڕەکانیان، و براکانیان، و کوڕی براکانیان، و کوڕی خوشکەکانیان، و ژنانی خۆیان، و بەندەکانیان. و لە خوا بترسن (ئەی هاوسەرانی پێغەمبەر): بەڕاستی خوا شایەتە بەسەر هەموو شتێکەوە. بەڕاستی خوا و فریشتەکانی ڕەحمەت بۆ پێغەمبەر دەنێرن. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، ئێوەش ڕەحمەتی بۆ بنێرن و بە سڵاوی ئاشتی سڵاوی لێ بکەن. بەڕاستی ئەوانەی ئازاری خوا و پێغەمبەرەکەی دەدەن ـــ خوا لە دنیا و دواڕۆژدا نەفرەتی لێ کردوون، و سزایەکی سووکەری بۆ ئامادە کردوون. و ئەوانەی ئازاری پیاوانی بڕوادار و ژنانی بڕوادار دەدەن بەبێ ئەوەی شتێکیان کردبێت، ئەوا بوختان و گوناهێکی ئاشکرایان هەڵگرتووە. (٥٣ـ٥٨)

ئەی پێغەمبەر، بە هاوسەرەکانت و کچەکانت و ژنانی بڕواداران بڵێ جلە دەرەکییەکانیان بەسەر خۆیاندا شۆڕ بکەنەوە. ئەوە نزیکترە لەوەی بناسرێنەوە و ئازار نەدرێن. و خوا هەمیشە لێبوردەی میهرەبانە. ئەگەر دووڕووەکان، و ئەوانەی لە دڵیاندا نەخۆشی هەیە، و ئەوانەی لە شارەکەدا هەواڵی ترسێنەر بڵاو دەکەنەوە دەست هەڵنەگرن، بێگومان تۆیان بەسەردا زاڵ دەکەین، پاشان جگە لە ماوەیەکی کەم لەوێدا دراوسێیت نابن ـــ نەفرەتلێکراون؛ لە هەر شوێنێک بدۆزرێنەوە دەگیرێن و دەکوژرێن. ئەوە ڕێوشوێنی خوایە لەگەڵ ئەوانەی پێشتر تێپەڕین؛ و هیچ گۆڕانێک بۆ ڕێوشوێنی خوا نادۆزیتەوە. (٥٩ـ٦٢)

خەڵکی دەربارەی قیامەت پرسیارت لێ دەکەن. بڵێ: «زانیارییەکەی تەنها لای خوایە.» و چی ئاگادارت دەکات؟ ڕەنگە قیامەت نزیک بێت. بەڕاستی خوا نەفرەتی لە بێبڕوایان کردووە و ئاگرێکی هەڵگیرساوی بۆ ئامادە کردوون، بۆ هەتاهەتایە تێیدا دەمێننەوە؛ نە پشتیوانێک دەدۆزنەوە و نە یارمەتیدەرێک. ئەو ڕۆژەی ڕوویان لە ئاگردا هەڵدەگێڕدرێتەوە، دەڵێن: «خۆزگە گوێڕایەڵی خوا و گوێڕایەڵی پێغەمبەر بووینایە!» و دەڵێن: «پەروەردگارمان، ئێمە گوێڕایەڵی سەرۆکان و گەورەکانمان بووین، جا لە ڕێگاکە گومڕایان کردین. پەروەردگارمان، دوو هێندە سزایان بدە، و بە نەفرەتێکی گەورە نەفرەتیان لێ بکە.» (٦٣ـ٦٨)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، وەک ئەوانە مەبن کە ئازاری موسایان دا؛ جا خوا لەوەی وتیان پاکی کردەوە، و لای خوا خاوەن ڕێز بوو. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، لە خوا بترسن، و قسەی ڕاست و دروست بکەن، ئەویش کردەوەکانتان بۆ چاک دەکات و لە گوناهەکانتان خۆش دەبێت. و هەر کەسێک گوێڕایەڵی خوا و پێغەمبەرەکەی بێت ئەوا بە سەرکەوتنێکی گەورە سەرکەوتووە. بەڕاستی ئێمە سپاردەکەمان بۆ ئاسمانەکان و زەوی و چیاکان خستە ڕوو، بەڵام ڕازی نەبوون هەڵیگرن و لێی ترسان؛ و مرۆڤ هەڵیگرت. بەڕاستی ئەو زۆر ستەمکار و زۆر نەزان بووە ـــ تا خوا سزای دووڕووەکان بدات، پیاوان و ژنان، و هاوبەشدانەران، پیاوان و ژنان، و تەوبە لە بڕواداران وەربگرێت، پیاوان و ژنان. و خوا هەمیشە لێبوردەی میهرەبانە. (٦٩ـ٧٣)

٣٤. سەبا (سەبەئ)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ ئەو خوایەی هەرچی لە ئاسمانەکان و هەرچی لە زەویدایە هەر بۆ ئەوە؛ و لە دواڕۆژیشدا سوپاس و ستایش هەر بۆ ئەوە. و هەر ئەوە کاربەجێی ئاگادار. دەزانێت چی دەچێتە ناو زەوییەوە و چی لێی دەردەچێت، و چی لە ئاسمانەوە دێتە خوارەوە و چی بۆی بەرز دەبێتەوە. و هەر ئەوە میهرەبانی لێبوردە. و ئەوانەی بێبڕوان دەڵێن: «قیامەت هەرگیز بۆمان نایەت.» بڵێ: «بەڵێ، سوێند بە پەروەردگارم، بێگومان بۆتان دێت — ئەو زانای نادیارە. بە ئەندازەی کێشی گەردیلەیەک لە ئاسمانەکان و نە لە زەویدا لێی ون نابێت، و نە لەوە بچووکتر و نە گەورەتر، مەگەر لە کتێبێکی ئاشکرادایە — تا پاداشتی ئەوانە بداتەوە کە بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە. ئەوانە لێخۆشبوون و ڕۆزییەکی بەڕێزیان بۆ هەیە.» بەڵام ئەوانەی لە دژی ئایەتەکانمان هەوڵ دەدەن و دەیانەوێت پووچیان بکەنەوە — ئەوانە سزایەکی ئازاری بەئێشیان بۆ هەیە. (١–٥)

و ئەوانەی زانستیان پێ دراوە دەبینن کە ئەوەی لە پەروەردگارتەوە بۆ تۆ نێردراوەتە خوارەوە هەر ئەوە هەق، و ڕێنمایی دەکات بۆ ڕێگای باڵادەستی شایستەی ستایش. و ئەوانەی بێبڕوان دەڵێن: «ئایا پیاوێکتان پیشان بدەین کە هەواڵتان پێ دەدات کاتێک بە تەواوی پارچە پارچە کران، ئێوە لە دروستکردنێکی نوێدا دەبن؟ ئایا درۆی بە ناوی خواوە هەڵبەستووە، یان شێتیی تێدایە؟» نەخێر — بەڵکو ئەوانەی بڕوایان بە دواڕۆژ نییە لە سزا و گومڕاییەکی دووردان. ئایا نابینن چی لە پێشیان و چی لە پشتیانەوەیە لە ئاسمان و زەوی؟ ئەگەر بمانەوێت بە زەویدا دەیانبەینە خوارەوە، یان چەند پارچەیەک لە ئاسمانیان بەسەردا دەخەین. بەڕاستی لەوەدا نیشانەیەک هەیە بۆ هەر بەندەیەک کە بۆ لای خوا دەگەڕێتەوە. (٦–٩)

و بێگومان فەزڵێکمان لە لایەن خۆمانەوە بە داود بەخشی: «ئەی چیاکان، لەگەڵیدا تەسبیحات بکەنەوە، و ئەی باڵندەکانیش!» و ئاسنمان بۆ نەرم کرد: «زرێی تەواو دروست بکە، و ئەڵقەکانی بە ئەندازە ڕێک بخە.» و هەموتان کردەوەی چاک بکەن: بەڕاستی من بینەرم بەوەی دەیکەن. و بامان بۆ سولەیمان ڕام کرد: ڕۆیشتنی بەیانیی مانگێک و ڕۆیشتنی ئێوارەی مانگێک بوو. و کانیی مسی تواوەمان بۆ ڕۆیشتاند، و لە جنۆکەکانیش هەندێک بە مۆڵەتی پەروەردگاری لەبەردەمیدا کاریان دەکرد؛ و هەر کەسێک لەوان لە فەرمانی ئێمە لای بدایە، سزای دۆزەخمان پێ دەچێشت. هەرچی بیویستایە بۆیان دروست دەکرد: پەرستگا، و پەیکەر، و قاپی وەک حەوز، و مەنجەڵی چەسپاو. «ئەی بنەماڵەی داود، بە سوپاسگوزارییەوە کار بکەن!» بەڵام کەم لە بەندەکانم سوپاسگوزارن. جا کاتێک مردنمان بۆ بڕیار دا، هیچ شتێک مردنەکەی پیشان نەدان جگە لە گیانلەبەرێکی زەوی کە گۆچانەکەی دەخوارد؛ جا کاتێک کەوت، بۆ جنۆکەکان ڕوون بووەوە کە ئەگەر نادیاریان بزانیایە، لەو سزا سووکەکەدا نەدەمانەوە. (١٠–١٤)

بێگومان بۆ (گەلی) سەبا لە نیشتەجێگاکەیاندا نیشانەیەک هەبوو: دوو باخ، لە لای ڕاست و لە لای چەپ. «لە ڕۆزیی پەروەردگارتان بخۆن و سوپاسی بکەن — وڵاتێکی پاک، و پەروەردگارێکی لێبوردە!» بەڵام ڕوویان وەرگێڕا، جا لافاوی بەنداوەکەمان بەسەردا ناردن، و دوو باخەکەیانمان بۆ گۆڕین بە دوو باخی خاوەن بەری تاڵ، و گەز، و شتێکی کەم لە داری سیدر. بەوە سزامان دان بەهۆی ناسوپاسییەکەیانەوە؛ و ئایا جگە لە ناسوپاسان

کەس سزا دەدەین؟ و لە نێوان ئەوان و ئەو شارانەی پیرۆزمان کردبوون چەند شارێکی دیارمان دانا، و ڕۆیشتنمان تێیاندا بە ئەندازە کرد: «شەوان و ڕۆژان بە دڵنیایی تێیاندا بگەڕێن.» بەڵام وتیان: «پەروەردگارمان، مەودای نێوان سەفەرەکانمان دوور بکەرەوە،» و ستەمیان لە خۆیان کرد. جا کردمانن بە چیرۆک، و بە تەواوی پەرتەوازەمان کردن. بەڕاستی لەوەدا نیشانە هەن بۆ هەموو ئارامگرێکی سوپاسگوزار. و بێگومان ئیبلیس گومانەکەی خۆی لەسەریان بە ڕاست دەرچوو، جا شوێنی کەوتن — جگە لە دەستەیەک لە بڕواداران. و هیچ دەسەڵاتێکی بەسەریاندا نەبوو، جگە لەوەی تا ئەو کەسە جیا بکەینەوە کە بڕوای بە دواڕۆژ هەیە لەو کەسەی لێی لە گومانداید. و پەروەردگارت پارێزەرە بەسەر هەموو شتێکەوە. (١٥–٢١)

بڵێ: «هاوار بکەنە ئەوانەی جگە لە خوا بە پەرستراویان دەزانن. ئەوان بە ئەندازەی کێشی گەردیلەیەکیش نە لە ئاسمانەکان و نە لە زەویدا خاوەنی هیچ نین؛ و هیچ بەشێکیشیان لە هیچ کامیاندا نییە، و ئەو هیچ یاریدەدەرێکیشی لەوان نییە.» و تکا لای ئەو سوود ناگەیەنێت مەگەر بۆ ئەو کەسەی مۆڵەتی پێ بدات. تا کاتێک ترس لە دڵەکانیان لادەبرێت، دەڵێن: «پەروەردگارتان چیی فەرموو؟» دەڵێن: «هەق؛ و هەر ئەوە بەرزی گەورە.» بڵێ: «کێ لە ئاسمانەکان و زەوییەوە ڕۆزیتان دەدات؟» بڵێ: «خوا. و بێگومان یان ئێمە یان ئێوە لەسەر ڕێنماییین یان لە گومڕاییەکی ئاشکراداین.» بڵێ: «پرسیارتان لێ ناکرێت دەربارەی ئەو تاوانانەی ئێمە کردوومانن، و ئێمەش پرسیارمان لێ ناکرێت دەربارەی ئەوەی ئێوە دەیکەن.» بڵێ: «پەروەردگارمان هەموومان کۆ دەکاتەوە، پاشان بە هەق لە نێوانماندا بڕیار دەدات. و هەر ئەوە بڕیاردەری زانا.» بڵێ: «ئەوانەم پیشان بدەن کە وەک هاوبەش بەوتان لکاندوون. نەخێر! بەڵکو ئەو خوایە، باڵادەستی کاربەجێ.» و تۆمان نەناردووە مەگەر وەک مژدەدەر و ئاگادارکەرەوە بۆ هەموو خەڵکی، بەڵام زۆربەی خەڵکی نازانن. و دەڵێن: «ئەم بەڵێنە کەی دێتە دی، ئەگەر ڕاستگۆن؟» بڵێ: «وادەی ڕۆژێکتان هەیە کە نە ساتێک لێی دوا دەکەون و نە پێشی دەکەون.» (٢٢–٣٠)

و ئەوانەی بێبڕوان دەڵێن: «هەرگیز بڕوا بەم قورئانە ناهێنین، و نە بەوەی پێش ئەو بووە.» و خۆزگە دەتبینی کاتێک ستەمکاران لەبەردەم پەروەردگاریاندا ڕاگیراون، قسە بۆ یەکتر دەگێڕنەوە! ئەوانەی بە لاواز دانرابوون بەوانە دەڵێن کە لووتبەرز بوون: «ئەگەر ئێوە نەبوونایە، ئێمە بڕوادار دەبووین.» ئەوانەی لووتبەرز بوون بەوانە دەڵێن کە بە لاواز دانرابوون: «ئایا ئێمە لە ڕێنمایی ڕێگریمان لێ کردن دوای ئەوەی بۆتان هات؟ نەخێر — بەڵکو خۆتان تاوانبار بوون.» و ئەوانەی بە لاواز دانرابوون بەوانە دەڵێن کە لووتبەرز بوون: «نەخێر — بەڵکو پیلانی شەو و ڕۆژتان بوو، کاتێک فەرمانتان پێ دەدەین بێبڕوا بین بە خوا و هاوتای بۆ دابنێین.» و پەشیمانییەکەیان دەشارنەوە کاتێک سزا دەبینن، و کۆت دەخەینە ملی ئەوانەی بێبڕوا بوون. ئایا پاداشتی هیچ شتێکیان دەدرێتەوە جگە لەوەی دەیانکرد؟ و هیچ ئاگادارکەرەوەیەکمان بۆ هیچ شارێک نەناردووە مەگەر خۆشگوزەرانەکانی وتوویانە: «ئێمە بێبڕواین بەوەی پێی نێردراون.» و وتیان: «ئێمە ماڵ و منداڵمان زیاترە، و ئێمە سزا نادرێین.» بڵێ: «بەڕاستی پەروەردگارم ڕۆزی فراوان دەکات بۆ هەر کەسێک بیەوێت، و بە ئەندازەش دەیدات، بەڵام زۆربەی خەڵکی نازانن.» و نە ماڵەکانتان و نە منداڵەکانتان ئەوە نین کە لە ئێمە نزیکتان بکەنەوە، بەڵکو ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە — ئەوانە پاداشتی دوو هێندەیان بۆ هەیە بەهۆی ئەوەی کردوویانە، و لە ژوورە بەرزەکاندا دڵنیا دەبن. و ئەوانەی لە دژی ئایەتەکانمان هەوڵ دەدەن و دەیانەوێت پووچیان بکەنەوە — ئەوانە لە سزادا ئامادە دەکرێن. بڵێ: «بەڕاستی پەروەردگارم ڕۆزی فراوان دەکات بۆ هەر کەسێک لە

بەندەکانی کە بیەوێت، و بە ئەندازەش بۆی دادەنێت. و هەر شتێک ببەخشن، ئەو جێگای دەگرێتەوە؛ و ئەو باشترینی ڕۆزیدەرانە.» (٣١–٣٩)

و ئەو ڕۆژەی هەموویان کۆ دەکاتەوە، پاشان بە فریشتەکان دەفەرموێت: «ئایا ئەمانە ئێوەیان دەپەرست؟» دەڵێن: «پاکی و بێگەردی بۆ تۆ! تۆ پشتیوانی ئێمەیت، نەک ئەوان. نەخێر — بەڵکو جنۆکەیان دەپەرست؛ زۆربەیان بڕوایان پێیان هەبوو.» «جا ئەمڕۆ هیچ کامتان نە سوود و نە زیانی بۆ ئەوی دیکە بەدەست نییە.» و بەوانە دەڵێین کە ستەمیان کرد: «سزای ئەو ئاگرە بچێژن کە بە درۆتان دەخستەوە.» و کاتێک ئایەتە ڕوونەکانمان بەسەریاندا دەخوێنرێتەوە، دەڵێن: «ئەمە تەنها پیاوێکە دەیەوێت لەوە لاتان بدات کە باوباپیرانتان دەیانپەرست.» و دەڵێن: «ئەمە جگە لە درۆیەکی هەڵبەستراو هیچی دیکە نییە.» و ئەوانەی بێبڕوان دەربارەی هەق کاتێک بۆیان هات دەڵێن: «ئەمە جگە لە جادوویەکی ئاشکرا هیچی دیکە نییە.» لە کاتێکدا هیچ کتێبێکمان پێ نەبەخشیبوون کە بیخوێنن، و پێش تۆ هیچ ئاگادارکەرەوەیەکمان بۆ نەناردبوون. و ئەوانەی پێش ئەوانیش بە درۆیان خستەوە، و ئەمانە نەگەیشتوونەتە دەیەکی ئەوەی بەوانمان بەخشیبوو؛ کەچی پێغەمبەرانمیان بە درۆ خستەوە — جا ئینکارکردنەکەم چۆن بوو! (٤٠–٤٥)

بڵێ: «من تەنها بە یەک شت ئامۆژگاریتان دەکەم: کە دوو دوو و تاک تاک بۆ خوا هەستن، و پاشان بیر بکەنەوە. هیچ شێتییەک لە هاوڕێکەتاندا نییە. ئەو تەنها ئاگادارکەرەوەیەکە بۆ ئێوە لە پێش سزایەکی سەختدا.» بڵێ: «هەر پاداشتێکم لێ داوا کردبن ئەوا بۆ خۆتانە. پاداشتی من تەنها لەسەر خوایە؛ و ئەو شایەتە بەسەر هەموو شتێکەوە.» بڵێ: «بەڕاستی پەروەردگارم هەق دەهاوێژێت؛ زانای هەموو نادیارەکانە.» بڵێ: «هەق هات، و پووچ نە دەست پێ دەکات و نە دووبارە دەکاتەوە.» بڵێ: «ئەگەر گومڕا بم، ئەوا تەنها بە زیانی خۆم گومڕا دەبم؛ و ئەگەر ڕێنمایی وەربگرم، ئەوا بەهۆی ئەوەیە کە پەروەردگارم بۆم وەحی دەکات. بەڕاستی ئەو بیسەری نزیکە.» (٤٦–٥٠)

و خۆزگە دەتبینی کاتێک دەترسن، ئیتر هیچ دەربازبوونێک نییە، و لە شوێنێکی نزیکەوە دەگیرێن! و دەڵێن: «ئێستا بڕوامان پێی هێنا.» بەڵام چۆن لە شوێنێکی دوورەوە دەستیان پێی دەگات، لە کاتێکدا پێشتر بێبڕوا بوون پێی، و لە شوێنێکی دوورەوە بە گومان تیریان بۆ نادیار دەهاویشت؟ و بەربەستێک خراوەتە نێوان ئەوان و ئەوەی ئارەزووی دەکەن، وەک چۆن پێشتر لەگەڵ هاوشێوەکانیان کرا؛ بەڕاستی ئەوان لە گومانێکی دوودڵکەردا بوون. (٥١–٥٤)

٣٥. بەدیهێنەر (فاتیر)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ خوایە، بەدیهێنەری ئاسمانەکان و زەوی، ئەوەی فریشتەکانی کردووە بە نێردراو، خاوەنی باڵن، دوو دوو و سێ سێ و چوار چوار. هەرچی بیەوێت لە دروستکراوەکاندا زیادی دەکات: بەڕاستی خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. هەر میهرەبانییەک خوا بۆ خەڵکی بکاتەوە، کەس نییە بیگرێتەوە؛ و هەرچی بگرێتەوە، کەس نییە لە دوای ئەو بەڕەڵای بکات. و هەر ئەوە باڵادەستی کاربەجێ. ئەی خەڵکینە، یادی چاکەی خوا بکەنەوە لەسەرتان. ئایا جگە لە خوا هیچ دروستکەرێک هەیە کە لە ئاسمان و زەوییەوە ڕۆزیتان بدات؟ هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو. ئیتر چۆن لادەدرێن؟ (١–٣)

و (ئەی پێغەمبەر) ئەگەر بە درۆت بخەنەوە، ئەوا پێش تۆش پێغەمبەران بە درۆ خرانەوە؛ و هەموو کارەکان هەر بۆ لای خوا دەگەڕێنرێنەوە. ئەی خەڵکینە، بەڕاستی بەڵێنی خوا ڕاستە، کەواتە با ژیانی دنیا فریوتان نەدات، و با فریودەرەکە دەربارەی خوا فریوتان نەدات. بەڕاستی شەیتان دوژمنی ئێوەیە، کەواتە بە دوژمنی بگرن. ئەو تەنها دەستەکەی خۆی بانگ دەکات تا ببنە هاوەڵانی دۆزەخ. ئەوانەی بێبڕوان سزایەکی سەختیان بۆ هەیە؛ و ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە لێخۆشبوون و پاداشتێکی گەورەیان بۆ هەیە. ئەی ئەو کەسە چۆنە کە کردەوە خراپەکەی بۆ جوان کراوە، ئیتر بە چاکی دەبینێت؟ بەڕاستی خوا هەر کەسێک بیەوێت گومڕای دەکات و هەر کەسێک بیەوێت ڕێنمایی دەکات؛ کەواتە با دەروونت لە داخ و خەفەتدا بۆیان نەڕوات. بەڕاستی خوا زانایە بەوەی دەیکەن. (٤–٨)

و خوایە ئەوەی باکان دەنێرێت، جا هەور دەجوواڵێنن؛ پاشان بەرەو وڵاتێکی مردوو دەیبەین و زەوی دوای مردنی پێی زیندوو دەکەینەوە. زیندووبوونەوەش هەر بەو شێوەیەیە. هەر کەسێک سەربەرزیی بوێت —— ئەوا هەموو سەربەرزی هەر بۆ خوایە. وشەی پاک بۆ لای ئەو بەرز دەبێتەوە، و کردەوەی چاک بەرزی دەکاتەوە. بەڵام ئەوانەی پیلانی خراپە دەگێڕن سزایەکی سەختیان بۆ هەیە، و پیلانی ئەوان هەر پووچ دەبێتەوە. و خوا لە خۆڵ دروستی کردوون، پاشان لە دڵۆپە ئاوێک؛ پاشان کردنی بە جووت. و هیچ مێینەیەک سکی پر نابێت و منداڵی نابێت مەگەر بە زانستی ئەو؛ و هیچ تەمەندرێژێک تەمەنی درێژ نابێت و لە تەمەنیشی کەم ناکرێتەوە مەگەر لە کتێبێکدایە. بەڕاستی ئەوە بۆ خوا ئاسانە. (٩–١١)

و دوو دەریاکە یەکسان نین: ئەمیان شیرین و خۆشە، خواردنەوەی ئاسانە، و ئەویان سوێر و تاڵە. کەچی لە هەر یەکەیان گۆشتی تازە دەخۆن و خشڵ دەردەهێنن کە دەیڕۆشن، و کەشتییەکان دەبینیت تێیدا ئاو لەت دەکەن تا بەدوای فەزڵی ئەودا بگەڕێن، و بۆ ئەوەی سوپاسگوزار بن. شەو دەخاتە ناو ڕۆژەوە و ڕۆژ دەخاتە ناو شەوەوە، و خۆر و مانگی ڕام کردووە، هەر یەکەیان تا ماوەیەکی دیاریکراو دەڕوات. ئا ئەوەیە خوا، پەروەردگارتان؛ مولک هەر بۆ ئەوە. و ئەوانەی جگە لەو هاواریان بۆ دەکەن خاوەنی تۆپکڵی ناوکی خورمایەکیش نین. ئەگەر هاواریان بۆ بکەن، هاوارەکەتان نابیستن؛ و ئەگەر بیشیبیستن، وەڵامتان نادەنەوە. و لە ڕۆژی قیامەتدا ئینکاری هاوبەشدانانەکەتان دەکەن. و کەس وەک ئاگادارێک هەواڵت پێ نادات. (١٢–١٤)

ئەی خەڵکینە، ئێوەن هەژار و نیازمەندی خوا؛ و خوا هەر ئەوە بێنیازی شایستەی ستایش. ئەگەر بیەوێت لاتاندەبات و دروستکراوێکی نوێ دەهێنێت؛ و ئەوە بۆ خوا کارێکی گران نییە. و هیچ بارهەڵگرێک باری کەسێکی دیکە هەڵناگرێت؛ و ئەگەر بارقورسێک بانگ بکات بۆ هەڵگرتنی بارەکەی، هیچی لێ هەڵناگیرێت، تەنانەت ئەگەر خزمی نزیکیش بێت. تۆ تەنها ئەوانە ئاگادار دەکەیتەوە کە بە نادیاری لە پەروەردگاریان دەترسن و نوێژ بەجێ دەهێنن. و هەر کەسێک خۆی پاک بکاتەوە ئەوا تەنها بۆ خۆی پاک دەبێتەوە؛ و گەڕانەوە هەر بۆ لای خوایە. و کوێر و بینا یەکسان نین، و نە تاریکییەکان و ڕووناکی، و نە سێبەر و گەرمای سووتێنەر؛ و زیندووان و مردووانیش یەکسان نین. بەڕاستی خوا هەر کەسێک بیەوێت دەیبیستێنێت، بەڵام تۆ ناتوانیت ئەوانە ببیستێنیت کە لە گۆڕەکاندان. تۆ تەنها ئاگادارکەرەوەیەکیت. بەڕاستی ئێمە تۆمان بە هەق ناردووە وەک مژدەدەر و ئاگادارکەرەوە؛ و هیچ ئوممەتێک نییە مەگەر ئاگادارکەرەوەیەکی تێدا تێپەڕیوە. و ئەگەر بە درۆت بخەنەوە، ئەوا ئەوانەی پێش ئەوانیش بە درۆیان خستەوە: پێغەمبەرانیان بە بەڵگە ڕوونەکان و نووسراوەکان و کتێبی ڕووناککەرەوەوە بۆیان هاتن. پاشان ئەوانەی بێبڕوا بوون گرتمن — جا ئینکارکردنەکەم چۆن بوو! (١٥–٢٦)

ئایا نابینیت کە خوا لە ئاسمانەوە ئاوی باراندووە، جا بەهۆیەوە بەروبوومی ڕەنگاوڕەنگمان دەرهێناوە؟ و لە چیاکانیشدا هێڵی سپی و سوور هەن بە ڕەنگی جۆراوجۆر، و هەندێکی دیکەش ڕەشی تاریک؛ و لە خەڵکی و گیانلەبەران و ئاژەڵانیش بە هەمان شێوە ڕەنگیان جۆراوجۆرە. لە نێو بەندەکانیدا تەنها زانایان لە خوا دەترسن. بەڕاستی خوا باڵادەستی لێبوردەیە. بەڕاستی ئەوانەی کتێبی خوا دەخوێننەوە، و نوێژ بەجێ دەهێنن، و لەوەی پێمان بەخشیون بە نهێنی و بە ئاشکرا دەبەخشن، هیوای بازرگانییەکیان هەیە کە هەرگیز زیان ناکات، تا پاداشتەکانیان بە تەواوی پێ بدات و لە فەزڵی خۆی زیاتریان بۆ بکات. بەڕاستی ئەو لێبوردەی سوپاسگوزارە. (٢٧–٣٠)

و ئەوەی لە کتێبەکە بۆمان وەحی کردوویت هەر ئەوە هەق، پشتڕاستکەرەوەی ئەوەیە کە پێش خۆی بووە. بەڕاستی خوا ئاگادار و بینەری بەندەکانییەتی. پاشان کتێبەکەمان کرد بە میراتی ئەوانەی لە بەندەکانمان هەڵمانبژاردن. جا هەندێکیان ستەم لە خۆیان دەکەن، و هەندێکیان میانەڕەون، و هەندێکیشیان بە مۆڵەتی خوا لە چاکەکاندا پێشکەوتوون. ئەوەیە فەزڵی گەورە: باخەکانی عەدن کە دەچنە ناویانەوە، لەوێدا بە بازنی زێڕ و مرواریيەوە دەڕازێنرێنەوە، و پۆشاکیان لەوێدا ئاوریشمە. و دەڵێن: «هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ ئەو خوایەی خەمی لەسەر لابردین. بەڕاستی پەروەردگارمان لێبوردەی سوپاسگوزارە: ئەوەی لە فەزڵی خۆی لە ماڵی مانەوەی هەمیشەییدا نیشتەجێی کردین، نە ماندوێتیمان تێیدا تووش دەبێت، و نە بێتاقەتیمان تێیدا تووش دەبێت.» بەڵام ئەوانەی بێبڕوان ئاگری دۆزەخیان بۆ هەیە: نە بڕیاری کۆتاییان لەسەر دەدرێت تا بمرن، و نە سزاکەی لەسەریان سووک دەکرێت. ئا بەو شێوەیە سزای هەموو ناسوپاسێک دەدەینەوە. و لەوێدا هاوار دەکەن: «پەروەردگارمان، دەرمان بهێنە، کردەوەی چاک دەکەین، جگە لەوەی دەمانکرد!» «ئایا ئەوەندە تەمەنمان پێ نەدان کە هەر کەسێک بیەوێت پەند وەربگرێت تێیدا پەند وەربگرێت؟ و ئاگادارکەرەوەشتان بۆ هات. کەواتە بیچێژن: ستەمکاران هیچ یارمەتیدەرێکیان نییە.» (٣١–٣٧)

بەڕاستی خوا زانای نادیاری ئاسمانەکان و زەوییە؛ بەڕاستی ئەو زانایە بەوەی لە سینەکاندایە. هەر ئەوە ئێوەی کردووە بە جێنشین لە زەویدا. جا هەر کەسێک بێبڕوا بێت، ئەوا بێبڕواییەکەی لەسەر خۆیەتی؛ و بێبڕوایی بێبڕوایان لای پەروەردگاریان جگە لە ڕق هیچیان بۆ زیاد ناکات، و بێبڕواییان جگە لە زیان هیچیان بۆ زیاد ناکات. بڵێ: «ئایا هاوبەشەکانتان بینیوە کە جگە لە خوا هاواریان بۆ دەکەن؟ پیشانم بدەن چییان لە زەوی دروست

کردووە. یان بەشێکیان لە ئاسمانەکاندا هەیە؟ یان کتێبێکمان پێ بەخشیون، ئیتر لەسەر بەڵگەیەکی ڕوونن لێی؟»
نەخێر ـــ بەڵکو ستەمکاران جگە لە فریو هیچ بەڵێنێک بە یەکتر نادەن. (٣٨–٤٠)

بەڕاستی خوا ئاسمانەکان و زەوی ڕادەگرێت تا لە جێگای خۆیان نەترازێن؛ و ئەگەر بترازێن، لە دوای ئەو کەس
نییە ڕایانبگرێت. بەڕاستی ئەو هەمیشە لەسەرخۆی لێبوردەیە.[41] (٤١)

و بە تووندترین سوێندەکانیان سوێندیان بە خوا خوارد کە ئەگەر ئاگادارکەرەوەیەکیان بۆ بێت، لە هەموو ئوممەتێک
ڕێنماییکراوتر دەبن؛ کەچی کاتێک ئاگادارکەرەوەیەکیان بۆ هات، جگە لە دوورکەوتنەوە هیچی بۆ زیاد نەکردن،
لە لووتبەرزی لە زەویدا و پیلانی خراپ. بەڵام پیلانی خراپ جگە لە خاوەنەکەی دەوری کەس نادات. جا ئایا
چاوەڕێی شتێک دەکەن جگە لە ڕێوشوێنی (خوا لەگەڵ) پێشینان؟ هیچ گۆڕانێک بۆ ڕێوشوێنی خوا نادۆزیتەوە؛
و هیچ لادانێک بۆ ڕێوشوێنی خوا نادۆزیتەوە. ئایا بە زەویدا نەگەڕاون تا ببینن سەرەنجامی ئەوانەی پێش ئەوان
چۆن بوو، هەرچەندە لەمان بەهێزتر بوون؟ و هیچ شتێک لە ئاسمانەکان و نە لە زەویدا ناتوانێت خوا دەستەوەستان
بکات: بەڕاستی ئەو زانای بەتوانایە. و ئەگەر خوا خەڵکی بەهۆی ئەوەی بەدەستیان هێناوە بگرتایە، هیچ
گیانلەبەرێکی لەسەر پشتی زەوی نەدەهێشتەوە. بەڵام تا ماوەیەکی دیاریکراو دوایان دەخات؛ جا کاتێک ماوەکەیان
هات ـــ ئەوا خوا هەمیشە بینەرە بە بەندەکانی. (٤٢–٤٥)

[41] نۆکەیژنالیزم (بیردۆزی کاری ڕاستەوخۆی خوا لە هەموو ڕووداوێکدا) – قورئانی پیرۆز و زانست
میتافیزیکی دروستکردنی بەردەوام: ڕافەیەکی زانستی، فەلسەفی و ئایینی لەسەر قورئان ٣٠:٢٥ و ٣٥:٤١
فیدیۆ: خوا ئاسمانەکان و زەوی ڕاگرتووە، نەوەک لەناو بچن
ڕاگرتن و تۆمارکردن لە قورئان ٣٥:٤١ و ٦:٥٩ دا، لە گفتوگۆدا لەگەڵ بیردۆزی زانیاریی فیزیایی و گریمانەی هاوشێوەسازی
گەردوونێک کە لە بوونیدا ڕاگیراوە: ڕافەیەک لەسەر قورئان ٣٠:٢٥ و ٣٥:٤١

٣٦. یا سین (یاسین)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

یا، سین. (١)

سوێند بە قورئانی پڕ دانایی، بێگومان تۆ یەکێکیت لە نێردراوان، لەسەر ڕێگایەکی ڕاست — نێردراوی باڵادەستی میهرەبانە، تا گەلێک ئاگادار بکەیتەوە کە باوباپیرانیان ئاگادار نەکراونەتەوە، بۆیە بێئاگان. بێگومان وشەکە لەسەر زۆربەیان چەسپاوە، بۆیە بڕوا ناهێنن. بەڕاستی ئێمە کۆتمان خستووەتە ملیان، تا چەناگەیان دەگات، ئیتر سەریان بەرز ڕاگیراوە؛ و بەربەستێکمان لە پێشیان و بەربەستێکمان لە پشتیانەوە داناوە، و دامانپۆشیون، ئیتر نابینن. و بۆیان یەکسانە ئاگاداریان بکەیتەوە یان ئاگاداریان نەکەیتەوە: بڕوا ناهێنن. تۆ تەنها ئەو کەسە ئاگادار دەکەیتەوە کە شوێن یادخەرەوەکە دەکەوێت و بە نادیاری لە خوای میهرەبان دەترسێت. جا مژدەی لێخۆشبوون و پاداشتێکی بەڕێزی پێ بدە. بەڕاستی ئێمە مردووان زیندوو دەکەینەوە، و ئەوەی پێشیان خستووە و شوێنەوارەکانیان دەنووسین؛ و هەموو شتێکمان لە تۆمارێکی ئاشکرادا ژماردووە. (٢–١٢)

و نموونەیەکیان بۆ بهێنەوە: خەڵکی ئەو شارە، کاتێک نێردراوەکان هاتنە لای. کاتێک دووانمان بۆ ناردن، بە درۆیان خستنەوە؛ جا بە سێیەمێک پشتمان پتەو کردن، و وتیان: «بەڕاستی ئێمە بۆ لای ئێوە نێردراوین.» وتیان: «ئێوە جگە لە مرۆڤێک وەک ئێمە هیچی دیکە نین؛ و خوای میهرەبان هیچ شتێکی نەناردووەتە خوارەوە. ئێوە تەنها درۆ دەکەن.» وتیان: «پەروەردگارمان دەزانێت کە ئێمە بۆ لای ئێوە نێردراوین، و تەنها گەیاندنی ئاشکرای پەیاممان لەسەرە.» وتیان: «ئێمە ئێوە بە شووم دەزانین. ئەگەر دەست هەڵنەگرن، بێگومان بەردبارانتان دەکەین، و سزایەکی بەئازارتان لە لایەن ئێمەوە تووش دەبێت.» وتیان: «شوومییەکەتان لەگەڵ خۆتاندایە. ئایا لەبەر ئەوەی یادتان خرایەوە؟ نەخێر — بەڵکو ئێوە گەلێکی زیادەڕۆن.» و لە دوورترین لای شارەکەوە پیاوێک بە ڕاکردن هات. وتی: «ئەی گەلەکەم، شوێن نێردراوەکان بکەون! شوێن ئەوانە بکەون کە هیچ پاداشتێکتان لێ داوا ناکەن، و خۆشیان ڕێنماییکراون. و بۆچی ئەو زاتە نەپەرستم کە بەدیی هێناوم، و بۆ لای ئەویش دەگەڕێنرێنەوە؟ ئایا جگە لەو پەرستراوانێک بگرم؟ ئەگەر خوای میهرەبان زیانێکی بۆم بوێت، تکاکەیان هیچ سوودێکم پێ ناگەیەنێت، و ڕزگاریشم ناکەن. ئەوسا من بێگومان لە گومڕاییەکی ئاشکرادا دەبم. بەڕاستی من بڕوام بە پەروەردگارتان هێناوە، کەواتە گوێم لێ بگرن.» (١٣–٢٥)

پێی وترا: «بچۆ بەهەشتەوە.» وتی: «خۆزگە گەلەکەم دەیانزانی چۆن پەروەردگارم لێم خۆش بووە و کردوومی بە یەکێک لە ڕێزلێگیراوان.» و لە دوای ئەو هیچ سەربازێکمان لە ئاسمانەوە بۆ سەر گەلەکەی نەنارد خوارەوە، و پێویستیشمان پێی نەبوو: تەنها یەک دەنگی بەهێز بوو، ئیتر لەناکاو هەموویان کوژانەوە. (٢٦–٢٩)

ئای داخ بۆ بەندەکان! هیچ پێغەمبەرێکیان بۆ نایەت مەگەر گاڵتەی پێ دەکەن. ئایا نابینن چەندین نەوەمان پێش ئەوان لەناو بردە، کە ئەوان بۆ لایان ناگەڕێنەوە؟ و هەموویان، بە کۆمەڵ، لای ئێمە ئامادە دەکرێن. و نیشانەیەک بۆیان زەویی مردووە: زیندوومان کردەوە و دەنکمان لێ دەرهێنا، جا لێی دەخۆن. و باخەکانی خورما و تریمان تێیدا داناوە، و کانیاومان تێیدا هەڵقوڵاندووە، تا لە بەرەکەی بخۆن — لە کاتێکدا دەستەکانیان دروستیان نەکردووە. ئایا سوپاس ناکەن؟ پاکی و بێگەردی بۆ ئەو زاتەی هەموو جووتەکانی دروست کردووە: لەوەی زەوی دەیڕوێنێت،

و لە خۆیان، و لەوەش کە نایزانن. و نیشانەیەک بۆیان شەوە: ڕۆژی لێ دادەماڵین، ئیتر لەناکاو لە تاریکیدا دەمێننەوە. و خۆر بەرەو جێگای جێگیربوونی خۆی دەڕوات: ئەوە ئەندازەگیریی باڵادەستی زانایە. و مانگیش —— چەند قۆناغێکمان بۆ ئەندازە گرتووە، تا دەگەڕێتەوە وەک لقە خورمایەکی کۆنی وشکبوو. نە بۆ خۆر شایستەیە بگاتە مانگ، و نە شەو پێش ڕۆژ دەکەوێت: و هەر یەکەیان لە خولگەیەکدا مەلە دەکات. (٣٠–٤٠)

و نیشانەیەک بۆیان ئەوەیە کە نەوەکانیانمان لە کەشتییە پڕەکەدا هەڵگرت، و وەک ئەویشمان بۆ دروست کردوون کە سواری دەبن. و ئەگەر بمانەوێت نوقمیان دەکەین: ئیتر نە فریادڕەسێکیان دەبێت، و نە ڕزگار دەکرێن —— مەگەر بە میهرەبانییەک لە لایەن ئێمەوە، و بەهرەمەندییەک تا ماوەیەک. و کاتێک پێیان دەوترێت: «لەوەی لە پێشتانەوەیە و لەوەی لە پشتتانەوەیە خۆتان بپارێزن، بۆ ئەوەی بەزەییتان پێدا بێتەوە،» ڕوو وەردەگێڕن. و هیچ نیشانەیەک لە نیشانەکانی پەروەردگاریان بۆیان نایەت مەگەر ڕووی لێ وەردەگێڕن. و کاتێک پێیان دەوترێت: «لەوەی خوا پێی بەخشیون ببەخشن،» ئەوانەی بێبڕوان بەوانە دەڵێن کە بڕوایان هێناوە: «ئایا خواردن بدەین بە کەسێک کە ئەگەر خوا بیویستایە خۆی خواردنی پێ دەدا؟ ئێوە جگە لە گومڕاییەکی ئاشکرا لە هیچدا نین.» (٤١–٤٧)

و دەڵێن: «ئەم بەڵێنە کەی دێتە دی، ئەگەر ڕاستگۆن؟» ئەوان چاوەڕێی هیچ ناکەن جگە لە یەک دەنگی بەهێز، کە دەیانگرێت لە کاتێکدا خەریکی دەمەقاڵێن، ئیتر نە دەتوانن وەسیەتێک بکەن، و نە دەگەڕێنەوە لای خانەوادەکانیان. (٤٨–٥٠)

و فوو بە کەڕەنادا دەکرێت، ئیتر لەناکاو لە گۆڕەکانەوە بەرەو پەروەردگاریان بە پەلە دەڕۆن. دەڵێن: «ئەی وای لە ئێمە! کێ لە جێگای خەوتنمان هەڵیستاندین؟» «ئەمە ئەوەیە کە خوای میهرەبان بەڵێنی دابوو؛ و نێردراوان ڕاستیان وت.» تەنها یەک دەنگی بەهێز دەبێت، ئیتر لەناکاو هەموویان پێکەوە لای ئێمە ئامادە دەکرێن. «جا ئەمڕۆ هیچ ستەمێک لە هیچ کەسێک ناکرێت، و پاداشتی هیچ شتێکتان نادرێتەوە جگە لەوەی دەتانکرد. بەڕاستی هاوەڵانی بەهەشت ئەمڕۆ بە خۆشییەوە سەرقاڵن؛ خۆیان و هاوسەرەکانیان لە سێبەردا لەسەر تەختەکان پاڵیان داوەتەوە. میوەیان تێیدا بۆ هەیە، و هەرچی داوای بکەن. "سڵاو!" —— قسەیەکە لە پەروەردگارێکی میهرەبانەوە. و ئەمڕۆ جیا ببنەوە، ئەی تاوانباران! ئایا ڕامنەسپاردبوون، ئەی نەوەکانی ئادەم، کە شەیتان نەپەرستن، چونکە ئەو دوژمنێکی ئاشکرای ئێوەیە، و کە من بپەرستن؟ ئەمە ڕێگایەکی ڕاستە. و بێگومان خەڵکێکی زۆری لە ئێوە گومڕا کرد. ئایا ژیریتان بەکار نەدەهێنا؟ ئەمە ئەو دۆزەخەیە کە بەڵێنتان پێ دەدرا. ئەمڕۆ بچنە ناوی، بەهۆی ئەو بێبڕواییەی دەتانکرد.» (٥١–٦٤)

ئەمڕۆ مۆر دەنێین بەسەر دەمیاندا، و دەستەکانیان قسەمان لەگەڵ دەکەن، و قاچەکانیان شایەتی دەدەن بەوەی بەدەستیان دەهێنا. و ئەگەر بمانویستایە چاوەکانیانمان دەسڕییەوە؛ ئیتر بەرەو ڕێگاکە پێشبڕکێیان دەکرد —— بەڵام چۆن دەیانبینی؟ و ئەگەر بمانویستایە لە جێگای خۆیاندا شێوەمان دەگۆڕین، ئیتر نە دەیانتوانی بڕۆن و نە بگەڕێنەوە. و هەر کەسێک تەمەنی درێژ بکەین، لە دروستکراویدا سەرەوخواری دەکەینەوە. ئایا ژیری بەکار ناهێنن؟ (٦٥–٦٨)

و شیعرمان فێر نەکردووە، و بۆشی شایستە نییە. ئەمە جگە لە یادخستنەوە و قورئانێکی ڕوونکەرەوە هیچی دیکە نییە، تا ئەو کەسە ئاگادار بکاتەوە کە زیندووە، و تا وشەکە لەسەر بێبڕوایان بچەسپێت. (٦٩–٧٠)

ئایا نابینن کە ئێمە لەوەی دەستەکانمان دروستی کردووە ئاژەڵمان بۆ دروست کردوون، جا ئەوان خاوەنیانن؟ و بۆمان ڕام کردوون، جا هەندێکیان سواری دەبن و لە هەندێکیان دەخۆن؛ و سوودی دیکە و خواردنەوەشیان تێیاندا هەیە. ئایا سوپاس ناکەن؟ کەچی جگە لە خوا پەرستراوانێکیان گرتووە، بەو هیوایەی یارمەتی بدرێن. ئەوان ناتوانن یارمەتییان بدەن، هەرچەندە ئەمان وەک سەربازێکی ئامادە بۆیان وەستاون. کەواتە با قسەکانیان خەمبارت نەکات. بەڕاستی ئێمە دەزانین چی دەشارنەوە و چی ئاشکرا دەکەن. (٧١–٧٦)

ئایا مرۆڤ نابینێت کە ئێمە لە دڵۆپە ئاوێک دروستمان کردووە؟ کەچی ئەوەتا دەمەقاڵێکەرێکی ئاشکرایە! و نموونەیەکی بۆمان هێنایەوە و دروستکردنی خۆی لەبیر کرد. وتی: «کێ ئێسکەکان زیندوو دەکاتەوە لە کاتێکدا ڕزیون؟» بڵێ: «ئەو زاتە زیندوویان دەکاتەوە کە یەکەم جار هێنانیە کایەوە؛ و ئەو بە هەموو دروستکراوێک زانایە — ئەوەی لە درەختی سەوز ئاگری بۆ داناون، ئیتر لێی ئاگر دەکەنەوە.» ئایا ئەو زاتەی ئاسمانەکان و زەویی دروست کردووە توانای نییە وەک ئەوان دروست بکات؟ بەڵێ! و هەر ئەوە دروستکەری گەورەی زانا. فەرمانی ئەو، کاتێک شتێکی بوێت، تەنها ئەوەیە کە پێی بفەرموێت «ببە»، ئیتر دەبێت. جا پاکی و بێگەردی بۆ ئەو زاتەی دەسەڵاتی هەموو شتێک بە دەستی ئەوە؛ و بۆ لای ئەو دەگەڕێنرێنەوە. (٧٧–٨٣)

٣٧. ڕیزبەستووان (ئەسسافات)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

سوێند بەوانەی بە ڕیز ڕاوەستاون، و بەوانەی بە تووندی دەڕاونن، و بەوانەی یادخستنەوە دەخوێننەوە: بێگومان پەرستراوی ئێوە یەکێکە، پەروەردگاری ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی لە نێوانیاندایە، و پەروەردگاری خۆرهەڵاتەکان. بەڕاستی ئێمە ئاسمانی نزیکمان بە جوانیی ئەستێرەکان ڕازاندووەتەوە، و وەک پاراستنێک لە هەموو شەیتانێکی سەرکەش. ناتوانن گوێ لە کۆڕی بەرز بگرن، و لە هەموو لایەکەوە تیان دەگیرێت، دەردەکرێن؛ و سزایەکی بەردەوامیان بۆ هەیە — جگە لەو کەسەی پارچەیەک دەڕفێنێت، ئیتر بڵێسەیەکی کونکەر شوێنی دەکەوێت. (١–١٠)

جا لێیان بپرسە: ئایا دروستکردنی ئەوان سەختترە، یان ئەوانی دیکە کە دروستمان کردوون؟ بەڕاستی ئێمە لە قوڕێکی لینج دروستمان کردوون. بەڵکو تۆ سەرت سووڕ دەمێنێت، و ئەوان گاڵتە دەکەن، و کاتێک یادیان دەخرێتەوە پەند وەرناگرن، و کاتێک نیشانەیەک دەبینن گاڵتەی پێ دەکەن، و دەڵێن: «ئەمە جگە لە جادوویەکی ئاشکرا هیچی دیکە نییە. چۆن! ئایا کاتێک مردین و بووین بە خۆڵ و ئێسک، بەڕاستی زیندوو دەکرێینەوە — و باوباپیرانی پێشووشمان؟» بڵێ: «بەڵێ — و ئێوە سەرشۆڕ دەبن.» تەنها یەک هاوار دەبێت، ئیتر لەناکاو تەماشا دەکەن. و دەڵێن: «ئەی وای لە ئێمە! ئەمە ڕۆژی پاداشتە.» «ئەمە ڕۆژی جیاکردنەوەیە، کە بە درۆتان دەخستەوە.» «ئەوانەی ستەمیان کرد کۆ بکەنەوە، لەگەڵ هاوشێوەکانیان و ئەوەی جگە لە خوا دەیانپەرست، و بەرەو ڕێگای دۆزەخ ڕێنماییان بکەن؛ و ڕایانبگرن، چونکە پرسیاریان لێ دەکرێت: چیتانە کە یارمەتیی یەکتر نادەن؟» نەخێر — بەڵکو ئەوان لەو ڕۆژەدا خۆیان بەدەستەوە دەدەن. و ڕوو لە یەکتر دەکەن و لە یەکتر دەپرسن. دەڵێن: «ئێوە بوون لە لای ڕاستەوە بۆمان دەهاتن.» دەڵێن: «نەخێر — بەڵکو خۆتان بڕوادار نەبوون. و هیچ دەسەڵاتێکمان بەسەرتاندا نەبوو؛ بەڵکو ئێوە گەلێکی سەرکەش بوون. جا وشەی پەروەردگارمان لەسەرمان چەسپا: بێگومان ئێمە سزا دەچێژین. جا گومڕامان کردن، چونکە خۆشمان گومڕا بووین.» جا لەو ڕۆژەدا ئەوان لە سزادا هاوبەشن. بەڕاستی ئێمە ئا بەو شێوەیە لەگەڵ تاوانباران دەکەین. بەڕاستی ئەوان کاتێک پێیان دەوترا: «هیچ پەرستراوێک نییە جگە لە خوا،» لووتبەرزییان دەکرد، و دەیانوت: «ئایا لەبەر شاعیرێکی شێت واز لە پەرستراوەکانمان بهێنین؟» نەخێر — بەڵکو هەقی هێناوە، و پشتڕاستی نێردراوانی کردووەتەوە. بێگومان ئێوە سزای بەئازار دەچێژن، و پاداشتی هیچ شتێکتان نادرێتەوە جگە لەوەی دەتانکرد — (١١–٣٩)

جگە لە بەندە هەڵبژێردراوەکانی خوا. ئەوانە ڕۆزییەکی زانراویان بۆ هەیە: میوە؛ و ئەوان ڕێزلێگیراون لە باخەکانی نازونیعمەتدا، لەسەر تەختەکان، بەرامبەر یەکتر. جامێک لە کانییەکی ڕەوان بە دەوریاندا دەگێڕدرێت، سپییە، بۆ خۆرەوان بەتامە، نە هیچ زیانێکی تێدایە، و نە پێی سەرخۆش دەبن. و لایان ژنانێک هەن چاویان تەنها لە مێردەکانیانە، چاوگەورە و جوانن، وەک ئەوەی هێلکەی شاراوە بن. (٤٠–٤٩)

جا ڕوو لە یەکتر دەکەن و لە یەکتر دەپرسن. یەکێکیان دەڵێت: «من هاوڕێیەکم هەبوو کە دەیوت: ‘‘ئایا بەڕاستی تۆ لەوانەیت کە بڕوایان وایە کاتێک مردین و بووین بە خۆڵ و ئێسک لێپرسینەومان لەگەڵ دەکرێت؟’’» دەڵێت: «ئایا تەماشای خوارەوە دەکەن؟» جا تەماشای خوارەوە دەکات و لە ناوەڕاستی دۆزەخدا دەیبینێت. دەڵێت: «سوێند

بە خوا، خەریک بوو تیام ببەیت! و ئەگەر چاکەی پەروەردگارم نەبووایە، منیش لە ئامادەکراوان (بۆ دۆزەخ) دەبووم. ئایا ئیتر نامرین جگە لە مردنی یەکەممان، و سزاش نادرێین؟ بەڕاستی ئەمە هەر ئەوە سەرکەوتنی گەورە!» جا بۆ شتی وەک ئەمە با کارکەران کار بکەن. ئایا ئەوە میوانداریی باشترە، یان درەختی زەققووم؟ بەڕاستی ئێمە کردوومانە بە تاقیکردنەوە بۆ ستەمکاران. ئەو درەختێکە لە بنی دۆزەخدا دەڕوێت؛ بەرەکەی وەک سەری شەیتانەکانە. جا ئەوان لێی دەخۆن و سکیانی لێ پڕ دەکەن؛ پاشان لەسەر ئەوە تێکەڵەیەکیان لە ئاوی کوڵاو بۆ هەیە؛ پاشان گەڕانەوەیان هەر بۆ دۆزەخە. ئەوان باوباپیرانیان بە گومڕایی بینی، جا لەسەر شوێنپێی ئەوان بە پەلە دەڕۆن. و بێگومان پێش ئەوان زۆربەی پێشینان گومڕا بوون، هەرچەندە ئاگادارکەرەوانمان تێیاندا ناردبوو. جا ببینە سەرئەنجامی ئاگادارکراوان چۆن بوو — جگە لە بەندە هەڵبژێردراوەکانی خوا. (٥٠–٧٤)

و بێگومان نووح هاواری بۆ کردین، جا چەند چاک وەڵامدەرەوەیەک بووین! و ئەو و خانەوادەکەیمان لە تەنگانە گەورەکە ڕزگار کرد، و نەوەکەیمان کرد بە ماوەکان، و ناوێکی چاکمان لە نێو نەوەکانی داهاتوودا بۆ بەجێ هێشت: «سڵاو لەسەر نووح بێت لە نێو جیهانیاندا!» بەڕاستی ئێمە ئا بەو شێوەیە پاداشتی چاکەکاران دەدەینەوە: بەڕاستی ئەو لە بەندە بڕوادارەکانمان بوو. پاشان ئەوانی دیکەمان نوقم کرد. (٧٥–٨٢)

و بێگومان ئیبراهیمیش لە شوێنکەوتووانی ئەو بوو، کاتێک بە دڵێکی ساغەوە هاتە لای پەروەردگاری، کاتێک بە باوکی و گەلەکەی وت: «چی دەپەرستن؟ ئایا درۆیەک — پەرستراوانێک جگە لە خوا — تان دەوێت؟ ئەی گومانتان چییە بە پەروەردگاری جیهانیان؟» ئینجا تەماشایەکی ئەستێرەکانی کرد و وتی: «من نەخۆشم.» جا پشتیان تێ کرد و ڕۆیشتن. ئینجا بە نهێنی چووە لای پەرستراوەکانیان و وتی: «ئایا ناخۆن؟ چیتانە کە قسە ناکەن؟» ئینجا پەلاماری دان، بە دەستی ڕاستی لێی دەدان. جا بە پەلە بەرەو لای هاتن. وتی: «ئایا ئەوە دەپەرستن کە خۆتان دەیتاشن، لە کاتێکدا خوا ئێوە و ئەوەشی دروست کردووە کە دەیکەن؟» وتیان: «بینایەکی بۆ دروست بکەن، و فڕێی بدەنە ناو ئاگری هەڵگیرساوەوە.» جا ویستیان پیلانێکی لێ بگێڕن، بەڵام ئێمە کردمانن بە نزمترین. (٨٣–٩٨)

و وتی: «من بۆ لای پەروەردگارم دەڕۆم؛ ڕێنماییم دەکات. پەروەردگارم، کوڕێکی چاکەکارم پێ ببەخشە.» جا مژدەی کوڕێکی لەسەرخۆمان پێ دا. جا کاتێک گەیشتە ئەو تەمەنەی لەگەڵیدا هەوڵ بدات، وتی: «کوڕەکەم، من لە خەودا دەبینم کە سەرت دەبڕم. جا تەماشا بکە ڕات چییە.» وتی: «باوکە، ئەوە بکە کە فەرمانت پێ دەکرێت؛ ئەگەر خوا بیەوێت لە ئارامگرانم دەبینیت.» جا کاتێک هەردووکیان ملکەچ بوون، و لەسەر ناوچەوانی خەواندی، بانگمان کرد: «ئەی ئیبراهیم! بێگومان خەونەکەت هێنایە دی.» بەڕاستی ئێمە ئا بەو شێوەیە پاداشتی چاکەکاران دەدەینەوە. بەڕاستی ئەمە هەر ئەوە تاقیکردنەوەی ئاشکرا. و بە قوربانییەکی گەورە کڕیمانەوە، و ناوێکی چاکمان لە نێو نەوەکانی داهاتوودا بۆ بەجێ هێشت: «سڵاو لەسەر ئیبراهیم بێت!» ئا بەو شێوەیە پاداشتی چاکەکاران دەدەینەوە: بەڕاستی ئەو لە بەندە بڕوادارەکانمان بوو. (٩٩–١١١)

و مژدەی ئیسحاقمان پێ دا، پێغەمبەرێک لە چاکەکاران. و بەرەکەتمان خستە سەر ئەو و سەر ئیسحاق؛ و لە نەوەکانیاندا چاکەکار هەیە و ئەوەش هەیە کە بە ئاشکرا ستەم لە خۆی دەکات. و بێگومان چاکەمان لەگەڵ موسا و هاروون کرد، و ئەوان و گەلەکەیانمان لە تەنگانە گەورەکە ڕزگار کرد؛ و یارمەتیمان دان، ئیتر هەر ئەوان سەرکەوتوو بوون؛ و کتێبی ڕوونکەرەوەمان پێ بەخشین، و ڕێنماییمان کردن بۆ ڕێگای ڕاست؛ و ناوێکی چاکمان

لە نێو نەوەکانی داهاتوودا بۆ بەجێ هێشتن: «سڵاو لەسەر مووسا و هاروون بێت!» بەڕاستی ئێمە ئا بەو شێوەیە پاداشتی چاکەکاران دەدەینەوە: بەڕاستی ئەوان لە بەندە بڕوادارەکانمان بوون. (١١٢–١٢٢)

و بێگومان ئیلیاسیش لە نێردراوان بوو، کاتێک بە گەلەکەی وت: «ئایا پارێزکار نابن؟ ئایا هاوار دەکەنە بەعل، و واز لە باشترینی دروستکەران دەهێنن — خوا، پەروەردگارتان و پەروەردگاری باوباپیرانی پێشووتان؟» کەچی بە درۆیان خستەوە، بۆیە بێگومان (لە سزادا) ئامادە دەکرێن — جگە لە بەندە هەڵبژێردراوەکانی خوا. و ناوێکی چاکمان لە نێو نەوەکانی داهاتوودا بۆ بەجێ هێشت: «سڵاو لەسەر ئیلیاس بێت!» بەڕاستی ئێمە ئا بەو شێوەیە پاداشتی چاکەکاران دەدەینەوە: بەڕاستی ئەو لە بەندە بڕوادارەکانمان بوو. (١٢٣–١٣٢)

و بێگومان لووتیش لە نێردراوان بوو. کاتێک ئەو و خانەوادەکەیمان هەموو ڕزگار کرد، جگە لە پیرەژنێک لە بەجێماوان؛ پاشان ئەوانی دیکەمان لەناو برد. و بێگومان ئێوە بەیانیان و شەوانیش بە لایاندا تێدەپەڕن. ئایا ژیری بەکار ناهێنن؟ و بێگومان یوونسیش لە نێردراوان بوو. کاتێک هەڵات بۆ کەشتییە پڕەکە، جا تیروپشکی کرد، و لە دۆڕاوان بوو؛ ئینجا نەهەنگەکە قووتی دا، لە کاتێکدا شایستەی لۆمە بوو. جا ئەگەر لە تەسبیحاتکەران نەبووایە، تا ئەو ڕۆژەی زیندوو دەکرێنەوە لە سکیدا دەمایەوە. بەڵام فڕێمان دایە کەناڕێکی ڕووت، لە کاتێکدا نەخۆش بوو، و درەختێکی کوولەکەمان بەسەریدا ڕواند. و ناردمان بۆ لای سەد هەزار کەس، یان زیاتر؛ جا بڕوایان هێنا، بۆیە تا ماوەیەک بەهرەمەندمان کردن. (١٣٣–١٤٨)

جا لێیان بپرسە: ئایا کچان بۆ پەروەردگارتن، و کوڕان بۆ ئەوان؟ یان فریشتەکانمان بە مێینە دروست کرد لە کاتێکدا ئەوان ئامادە بوون؟ ئاگادار بن، ئەوان لە درۆی خۆیانەوە دەڵێن: «خوا منداڵی بووە»؛ و بێگومان ئەوان درۆزنن. ئایا کچانی بەسەر کوڕاندا هەڵبژاردووە؟ چیتانە؟ چۆن بڕیار دەدەن؟ ئایا پەند وەرناگرن؟ یان بەڵگەیەکی ئاشکراتان هەیە؟ کەواتە کتێبەکەتان بهێنن، ئەگەر ڕاستگۆن. و خزمایەتییان لە نێوان ئەو و جنۆکەکاندا داناوە، لە کاتێکدا جنۆکەکان باش دەزانن کە ئەوان (بۆ لێپرسینەوە) ئامادە دەکرێن. پاکی و بێگەردی بۆ خوا لەوەی وەسفی دەکەن! — جگە لە بەندە هەڵبژێردراوەکانی خوا. جا ئێوە و ئەوەی دەیپەرستن ناتوانن کەس لەو لابدەن، جگە لەو کەسەی دەچێتە دۆزەخەوە. «و هیچ کامێکمان نییە مەگەر پێگەیەکی زانراوی هەیە؛ و بەڕاستی ئێمەین ڕیزبەستووان؛ و بەڕاستی ئێمەین تەسبیحاتکەران.» (١٤٩–١٦٦)

و بێگومان ئەوان دەیانوت: «ئەگەر یادخەرەوەیەکمان لە پێشینانەوە لا بووایە، ئەوا ئێمە بەندە هەڵبژێردراوەکانی خوا دەبووین.» کەچی بێبڕوا بوون پێی. جا بەم زووانە دەزانن. و بێگومان وشەی ئێمە پێشتر بۆ بەندە نێردراوەکانمان تێپەڕیوە: کە هەر ئەوان یارمەتیدراون، و سەربازەکانی ئێمە — هەر ئەوان سەرکەوتوون. کەواتە تا ماوەیەک ڕوویان لێ وەرگێرە، و تەماشایان بکە؛ بەم زووانە دەبینن. ئایا پەلە لە سزای ئێمە دەکەن؟ جا کاتێک دادەبەزێتە حەوشەکەیان، چەند خراپ دەبێت بەیانیی ئاگادارکراوان. و تا ماوەیەک ڕوویان لێ وەرگێرە، و تەماشا بکە؛ بەم زووانە دەبینن. پاکی و بێگەردی بۆ پەروەردگارت، پەروەردگاری شکۆ، لەوەی وەسفی دەکەن! و سڵاو لەسەر نێردراوان بێت، و هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ خوایە، پەروەردگاری جیهانیان. (١٦٧–١٨٢)

٣٨. ساد (ساد)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ساد. سوێند بە قورئانی خاوەن یادخستنەوە! بەڵکو ئەوانەی بێبڕوان لە لووتبەرزی و دژایەتیدان. چەندین نەوەمان پێش ئەوان لەناو بردا جا هاواریان کرد، بەڵام کاتی دەربازبوون نەمابوو. و سەریان سوڕ ماوە کە ئاگادارکەرەوەیەکیان لە خۆیان بۆ هاتووە، و بێبڕوایان دەڵێن: «ئەمە جادووگەرێکی درۆزنە. ئایا پەرستراوەکانی کردووە بە تاکە پەرستراوێک؟ بەڕاستی ئەمە شتێکی زۆر سەیرە!» و گەورەپیاوانیان ڕۆیشتن، دەیانوت: «بڕۆن، و لەسەر پەرستراوەکانتان خۆڕاگر بن. بەڕاستی ئەمە شتێکی مەبەستدارە. ئەمەمان لە دوایین ئایینداا نەبیستووە؛ ئەمە جگە لە هەڵبەستن هیچی دیکە نییە. ئایا لە نێو هەموومان یادخەرەوەکە بۆ ئەو نێردراوەتە خوارەوە؟» نەخێر — بەڵکو ئەوان لە گوماندان لە یادخەرەوەکەم؛ نەخێر، بەڵکو هێشتا سزاکەمیان نەچێشتووە. (١–٨)

یان گەنجینەکانی میهرەبانیی پەروەردگارتیان لایە، باڵادەستی بەخشەری گەورە؟ یان مولکی ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی لە نێوانیاندایە هی ئەوانە؟ کەواتە با بە پەتەکاندا سەربکەون! سەربازێکن، لەو حیزبانەی (لە دژت کۆ بوونەتەوە)، کە لێرەدا تێک دەشکێن. پێش ئەوان گەلی نووح بە درۆیان خستەوە، و عاد، و فیرعەونی خاوەن مێخەکان، و سەمووود، و گەلی لووت، و خەڵکی ئەیکە — ئەوانە بوون حیزبەکان. هەر یەکەیان پێغەمبەرانی بە درۆ خستەوە، بۆیە سزاکەم بە هەق چەسپا. و ئەمانە چاوەڕێی هیچ ناکەن جگە لە یەک دەنگی بەهێز، کە هیچ دواکەوتنێکی تێدا نییە. و دەڵێن: «پەروەردگارمان، پێش ڕۆژی لێپرسینەوە بەشەکەمان بە پەلە بدەرێ!» ئارام بگرە لەسەر ئەوەی دەیڵێن، و یادی بەندەکەمان داود بکە، خاوەنی هێز؛ بەڕاستی ئەو هەمیشە گەڕاوە بوو بۆ لای خوا. (٩–١٧)

بەڕاستی ئێمە چیاکانمان ڕام کرد لەگەڵیدا ئێواران و بەیانیان تەسبیحات بکەن، و باڵندەکانیش، کۆکراوە: هەموو بۆ لای ئەو گەڕاوە بوون. و مولکەکەیمان پتەو کرد، و دانایی و قسەی یەکلاکەرەوەمان پێ بەخشی. و ئایا هەواڵی ناکۆکەکانت پێ گەیشتووە، کاتێک بەسەر دیواری میحرابەکەدا سەرکەوتن؟ کاتێک چوونە لای داود، لێیان ترسا. وتیان: «مەترسە. ئێمە دوو ناکۆکین، یەکێکمان ستەمی لەوی دیکە کردووە؛ کەواتە بە هەق دادوەری لە نێوانماندا بکە، و ستەم مەکە، و ڕێنماییمان بکە بۆ ڕێگای ڕاست. ئەمە برامە. نەوەد و نۆ مەڕی هەیە، و منیش تەنها یەک مەڕم هەیە؛ جا وتی: ‘‘بیدە بە من،’’ و لە قسەدا بەسەرمدا زاڵ بوو.» وتی: «بێگومان ستەمی لێ کردوویت بە داواکردنی مەڕەکەت تا بیخاتە سەر مەڕەکانی خۆی. و بەڕاستی زۆرێک لە هاوبەشان ستەم لە یەکتر دەکەن — جگە لەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە، و ئەوانیش کەمن.» و داود تێگەیشت کە ئێمە تاقیمان کردووەتەوە؛ جا داوای لێخۆشبوونی لە پەروەردگاری کرد، و بە ڕکووعدا کەوت، و گەڕایەوە. جا لەوەمان بۆ خۆش بوو؛ و بێگومان نزیکییەکی لای ئێمە و جێگای گەڕانەوەیەکی جوانی هەیە. «ئەی داود، ئێمە تۆمان کردووە بە جێنشین لە زەویدا، کەواتە بە هەق دادوەری لە نێوان خەڵکیدا بکە، و شوێن ئارەزوو مەکەوە، ئەگینا لە ڕێگای خوا گومڕات دەکات. بەڕاستی ئەوانەی لە ڕێگای خوا گومڕا دەبن سزایەکی سەختیان بۆ هەیە بەهۆی ئەوەی ڕۆژی لێپرسینەوەیان لەبیر کرد.» (١٨–٢٦)

و ئاسمان و زەوی و هەرچی لە نێوانیاندایە بە بێهوودە دروستمان نەکردووە. ئەوە گومانی ئەوانەیە کە بێبڕوان — جا وای بۆ بێبڕوایان لە ئاگر! ئایا ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە وەک خراپەکارانی زەوی دابنێین؟ یان پارێزکاران وەک خراپەکاران دابنێین؟ کتێبێکی پیرۆزە بۆ تۆمان ناردووەتە خوارەوە، تا لە ئایەتەکانی ورد ببنەوە، و تا خاوەن ژیرییەکان پەند وەربگرن. (٢٧–٢٩)

و سولەیمانمان بە داود بەخشی — چەند بەندەیەکی چاک بوو! بەڕاستی ئەو هەمیشە گەڕاوە بوو بۆ لای خوا. کاتێک دەمەوئێوارە ئەسپە تیژڕەوەکان، کە لەسەر سێ پێ ڕاوەستابوون، پێشانی درا، وتی: «من خۆشەویستیی شتە چاکەکانم لە یادی پەروەردگارم پێ خۆشتر بوو،» تا خۆر لە پشت پەردەوە ون بوو. «بیانگەڕێننەوە بۆ لام!» ئینجا دەستی کرد بە دەستهێنان بەسەر قاچ و ملیاندا. و بێگومان سولەیمانمان تاقی کردەوە، و تەنها لاشەیەکمان خستە سەر تەختەکەی؛ پاشان گەڕایەوە بۆ لای خوا. وتی: «پەروەردگارم، لێم خۆش ببە، و مولکێکم پێ ببەخشە کە لە دوای من بۆ هیچ کەسێک نەگونجێت. بەڕاستی هەر تۆی بەخشەری گەورە.» جا بامان بۆ ڕام کرد، بە فەرمانی ئەو بە نەرمی دەڕۆیشت بۆ هەر شوێنێک کە دەیویست، و شەیتانەکانیش، هەموو بیناکار و مەلەوانێک، و ئەوانی دیکەش کە بە زنجیر پێکەوە بەسترابوونەوە. «ئەمە بەخششی ئێمەیە: جا ببەخشە یان بیگڕەوە، بێ لێپرسینەوە.» و بێگومان نزیکییەکی لای ئێمە و جێگای گەڕانەوەیەکی جوانی هەیە. (٣٠–٤٠)

و یادی بەندەکەمان ئەییووب بکە، کاتێک هاواری کرد پەروەردگاری: «شەیتان تووشی ماندوویی و ئازاری کردووم.» «پێت بە زەویدا بکێشە! ئەمە ئاوێکی سارد بۆ خۆشتن، و بۆ خواردنەوە.» و خانەوادەکەیمان پێ بەخشییەوە، و هێندەی ئەوانیش لەگەڵیان، وەک میهرەبانییەک لە لایەن ئێمەوە و یادخستنەوەیەک بۆ خاوەن ژیرییەکان. «چەپکێک لق بگرە بە دەستتەوە و پێی لێ بدە، و سوێندەکەت مەشکێنە.» بەڕاستی ئێمە ئەومان بە ئارامگر بینی — چەند بەندەیەکی چاک بوو! بەڕاستی ئەو هەمیشە گەڕاوە بوو بۆ لای خوا. (٤١–٤٤)

و یادی بەندەکانمان ئیبراهیم و ئیسحاق و یەعقووب بکە، خاوەنی هێز و بینایی. بەڕاستی ئێمە بە سیفەتێکی پاک پاکمان کردنەوە: یادکردنەوەی ماڵی دواڕۆژ. و بێگومان ئەوان لای ئێمە لە هەڵبژێردراوان و چاکانن. و یادی ئیسماعیل و ئەلیەسەع و زولکیفل بکە؛ هەموویان لە چاکان بوون. ئەمە یادخستنەوەیەکە. و بێگومان پارێزکاران جێگای گەڕانەوەیەکی جوانیان بۆ هەیە: (٤٥–٤٩)

باخەکانی عەدن، کە دەرگاکانیان بۆ کراوەتەوە. تێیدا پاڵیان داوەتەوە، داوای میوەی زۆر و خواردنەوە دەکەن، و لایان هاوسەرانێک هەن چاویان تەنها لە مێردەکانیانە، هاوتەمەنن. «ئەمە ئەوەیە کە بۆ ڕۆژی لێپرسینەوە بەڵێنتان پێ دەدرێت. بەڕاستی ئەمە ڕۆزیی ئێمەیە؛ هەرگیز کۆتایی نایەت.» (٥٠–٥٤)

ئەمە وایە. بەڵام بۆ ئەوانەی لە هەموو سنووڕێک دەرچوون خراپترین جێگای گەڕانەوە هەیە: دۆزەخ، کە تێیدا دەسووتێن — چەند خراپە ئەو جێگای حەوانەوەیە. ئەمە وایە. با بیچێژن: ئاوی کوڵاو و کێمی بۆگەن، و سزای دیکەی لەو جۆرە، جووت جووت. «ئەمە کۆمەڵێکە لەگەڵتاندا خۆی تێ دەکات. بەخێر نەیەن! بەڕاستی ئەوان لە ئاگردا دەسووتێن.» دەڵێن: «نەخێر — بەڵکو ئێوە بەخێر نەیەن! ئێوە ئەمەتان بەسەر ئێمەدا هێنا — چەند خراپە ئەم جێگای نیشتەجێبوونە!» دەڵێن: «پەروەردگارمان، هەر کەسێک ئەمەی بەسەر ئێمەدا هێنا، سزای دووچەندانی لە ئاگردا بدەرێ.» و دەڵێن: «چیمانە کە ئەو پیاوانە نابینین کە لە خراپەکارانمان دەژماردن؟ ئایا بە گاڵتەمان گرتبوون، یان چاوەکانمان لێیان لایان داوە؟» بەڕاستی ئەمە هەقە: دەمەقاڵێی خەڵکی ئاگر. (٥٥–٦٤)

بڵێ: «من تەنها ئاگادارکەرەوەیەکم. و هیچ پەرستراوێک نییە جگە لە خوا، تاکی زاڵ، پەروەردگاری ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی لە نێوانیاندایە، باڵادەستی زۆر لێبوردە.» بڵێ: «ئەمە هەواڵێکی مەزنە، و ئێوە ڕووی لێ وەردەگێڕن. من هیچ زانیارییەکم بە کۆڕی بەرز نەبوو کاتێک دەمەقاڵێیان دەکرد. تەنها ئەوەم بۆ وەحی دەکرێت کە من ئاگادارکەرەوەیەکی ئاشکرام.» (٦٥–٧٠)

کاتێک پەروەردگارت بە فریشتەکانی فەرموو: «من مرۆڤێک لە قوڕ دروست دەکەم. جا کاتێک ڕێکم خست و لە ڕۆحی خۆمم تێدا فوو کرد، بە سوژدەوە بۆی بکەون.» جا فریشتەکان هەموویان پێکەوە سوژدەیان برد — جگە لە ئیبلیس. لووتبەرزیی کرد، و لە بێبڕوایان بوو. فەرمووی: «ئەی ئیبلیس، چی ڕێگریی لێ کردیت سوژدە ببەیت بۆ ئەوەی بە هەردوو دەستی خۆم دروستم کردووە؟ ئایا لووتبەرزیت کرد، یان لە پایەبەرزانیت؟» وتی: «من لەو باشترم: منت لە ئاگر دروست کردووە، و ئەوت لە قوڕ دروست کردووە.» فەرمووی: «کەواتە لێرە دەرچۆ، چونکە تۆ دەرکراویت، و نەفرەتی من تا ڕۆژی پاداشت لەسەرتە.» وتی: «پەروەردگارم، مۆڵەتم بدە تا ئەو ڕۆژەی زیندوو دەکرێنەوە.» فەرمووی: «تۆ لە مۆڵەتدراوانیت تا ڕۆژی کاتە دیاریکراوەکە.» وتی: «جا سوێند بە شکۆی تۆ، بێگومان هەموویان گومڕا دەکەم، جگە لە بەندە هەڵبژێردراوەکانت لە نێویاندا.» فەرمووی: «ئەمە هەقە — و هەر هەق دەڵێم: بێگومان دۆزەخ پڕ دەکەم لە تۆ و لە هەموو ئەوانەیان کە شوێنت دەکەون.» (٧١–٨٥)

بڵێ: «من لەسەر ئەمە هیچ پاداشتێکتان لێ داوا ناکەم، و لەوانەش نیم کە خۆیان هەڵدەکێشن. ئەمە جگە لە یادخستنەوەیەک بۆ جیهانیان هیچی دیکە نییە، و بێگومان دوای ماوەیەک هەواڵەکەی دەزانن.» (٨٦–٨٨)

٣٩. پۆلەکان (ئەززومەر)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ناردنە خوارەوەی ئەم کتێبە لە لایەن خواوەیە، باڵادەستی کاربەجێ. بەڕاستی ئێمە کتێبەکەمان بە هەق بۆ تۆ ناردووەتە خوارەوە؛ کەواتە خوا بپەرستە، بە دڵسۆزی ئایینەکەت تەنها بۆ ئەو بێت. ئاگادار بن، ئایینی پاک و بێگەرد تەنها بۆ خوایە. و ئەوانەی جگە لەو پشتیوانانێک دەگرن، دەڵێن: «ئێمە تەنها بۆ ئەوە دەیانپەرستین کە لە خوا نزیکترمان بکەنەوە» — بێگومان خوا لە نێوانیاندا دادوەری دەکات لەوەی تێیدا جیاوازن. بەڕاستی خوا ڕێنمایی کەسێک ناکات کە درۆزن و سپڵە بێت. ئەگەر خوا بیویستایە کوڕێک بگرێت، لەوەی دروستی دەکات هەرچیی بویستایە هەڵیدەبژارد. پاکی و بێگەردی بۆ ئەو! ئەو خوایە، تاکی زاڵ. ئاسمانەکان و زەویی بە هەق دروست کردووە. شەو بەسەر ڕۆژدا دەپێچێت و ڕۆژ بەسەر شەودا دەپێچێت؛ و خۆر و مانگی ڕام کردووە، هەر یەکەیان تا کاتێکی دیاریکراو دەڕوات. ئاگادار بن، هەر ئەوە باڵادەستی زۆر لێبوردە. (١–٥)

ئێوەی لە یەک نەفس دروست کردووە، پاشان هاوسەرەکەی لێ دروست کرد، و هەشت سەر ئاژەڵی جووت جووتی بۆ ناردوونەتە خوارەوە. لە سکی دایکانتاندا دروستتان دەکات، دروستکردن لە دوای دروستکردن، لە سێ تاریکیدا. ئەوەتانە خوا، پەروەردگارتان؛ مولک هەر هی ئەوە. هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو. ئیتر چۆن لادەدرێن؟ ئەگەر بێبڕوا بن، ئەوا خوا بێنیازە لە ئێوە؛ بەڵام بە سپڵەیی بۆ بەندەکانی ڕازی نییە. و ئەگەر سوپاسگوزار بن، بۆتان پێی ڕازی دەبێت. و هیچ بارهەڵگرێک باری کەسێکی دیکە هەڵناگرێت. پاشان گەڕانەوەتان بۆ لای پەروەردگارتانە، جا ئاگادارتان دەکاتەوە لەوەی دەتانکرد. بەڕاستی ئەو زانایە بەوەی لە سینەکاندایە. (٦–٧)

و کاتێک ناخۆشییەک تووشی مرۆڤ دەبێت، هاوار دەکاتە پەروەردگاری و ڕووی تێ دەکات؛ پاشان کاتێک نیعمەتێکی لە لایەن خۆیەوە پێ دەبەخشێت، ئەوەی لەبیر دەچێتەوە کە پێشتر هاواری بۆ دەکرد، و هاوتا بۆ خوا دادەنێت تا خەڵکی لە ڕێگای ئەو گومڕا بکات. بڵێ: «کەمێک بە بێبڕواییەکەت بەهرەمەند بە؛ بەڕاستی تۆ لە هاوەڵانی ئاگرێت.» ئایا کەسێک کە لە کاتەکانی شەودا بە ملکەچییەوە دەپەرستێت، بە سوژدە و بە پێوە، لە دواڕۆژ دەترسێت و هیوای میهرەبانیی پەروەردگاری هەیە، وەک کەسێک وایە کە وا ناکات؟ بڵێ: «ئایا ئەوانەی دەزانن و ئەوانەی نازانن یەکسانن؟» تەنها خاوەن ژیرییەکان پەند وەردەگرن. (٨–٩)

بڵێ: «خوا دەفەرموێت: ئەی بەندەکانم کە بڕواتان هێناوە، لە پەروەردگارتان بترسن. بۆ ئەوانەی لەم دنیایەدا چاکە دەکەن چاکە هەیە؛ و زەویی خوا فراوانە. بێگومان ئارامگران پاداشتیان بە تەواوی و بێ ژمارە پێ دەدرێت.» بڵێ: «من فەرمانم پێ کراوە کە خوا بپەرستم، بە دڵسۆزی ئایینەکەم تەنها بۆ ئەو بێت، و فەرمانم پێ کراوە کە یەکەمی ئەوانە بم کە ملکەچی خوا دەبن.» بڵێ: «من دەترسم، ئەگەر سەرپێچیی پەروەردگارم بکەم، لە سزای ڕۆژێکی مەزن.» بڵێ: «هەر خوا دەپەرستم، بە دڵسۆزی ئایینەکەم تەنها بۆ ئەو بێت؛ جا ئێوەش جگە لەو چی دەپەرستن بیپەرستن.» بڵێ: «زیانمەندانی ڕاستەقینە ئەوانەن کە لە ڕۆژی قیامەتدا خۆیان و خانەوادەکانیان لەدەست دەدەن. ئاگادار بن، هەر ئەوەیە زیانی ئاشکرا. لە سەرویانەوە سێبەرانێک لە ئاگریان بۆ هەیە و لە ژێریشیانەوە سێبەرانێک.» خوا بەمە بەندەکانی دەترسێنێت: «ئەی بەندەکانم، لە من بترسن.» (١٠–١٦)

و ئەوانەی خۆیان لە پەرستنی تاغووت دوور دەگرن و بۆ لای خوا دەگەڕێنەوە — مژدە بۆ ئەوانە. کەواتە مژدە بدە بە بەندەکانم، ئەوانەی گوێ لە قسە دەگرن و شوێن باشترینی دەکەون. ئەوانەن کە خوا ڕێنمایی کردوون؛ و هەر ئەوانەن خاوەن ژیرییەکان. ئەی ئەو کەسەی وشەی سزای لەسەر چەسپاوە؟ ئایا تۆ دەتوانیت کەسێک ڕزگار بکەیت کە لە ئاگردایە؟ بەڵام ئەوانەی لە پەروەردگاریان دەترسن کۆشکی بەرزیان بۆ هەیە، کە لە سەرویانەوە کۆشکی دیکە بنیات نراوە، ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات: بەڵێنی خوایە — خوا بەڵێنی خۆی ناشکێنێت. (١٧–٢٠)

ئایا نابینیت کە خوا ئاو لە ئاسمانەوە دەبارێنێت و وەک کانیاو بە ناخی زەویدا دەیبات؛ پاشان کشتوکاڵی ڕەنگاوڕەنگی پێ دەردەهێنێت؛ پاشان وشک دەبێت و بە زەردی دەیبینیت؛ پاشان دەیکات بە پووش و پەڵاشی وردبوو؟ بەڕاستی لەوەدا یادخستنەوەیەک هەیە بۆ خاوەن ژیرییەکان. (٢١)

ئایا کەسێک کە خوا سینەی بۆ ملکەچبوون (ئیسلام) کردووەتەوە، جا لەسەر ڕووناکییەکە لە پەروەردگارییەوە، وەک کەسێکە کە دڵی ڕەق بووە؟ جا وای بۆ ئەوانەی دڵیان لە ئاست یادی خوا ڕەق بووە! ئەوانە لە گومڕاییەکی ئاشکرادان. خوا جوانترین گوفتاری ناردووەتە خوارەوە: کتێبێکی لەیەکچوو، کە فێرکارییەکانی دووبارە دەبنەوە. پێستی ئەوانەی لە پەروەردگاریان دەترسن لێی دەلەرزێت؛ پاشان پێست و دڵیان بۆ یادی خوا نەرم دەبێت. ئەوە ڕێنمایی خوایە: هەر کەسێکی بوێت پێی ڕێنمایی دەکات؛ و هەر کەسێک خوا گومڕای بکات هیچ ڕێنماییکەرێکی نییە. (٢٢–٢٣)

ئایا کەسێک کە لە ڕۆژی قیامەتدا بە ڕووی خۆی خۆی لە خراپترین سزا دەپارێزێت وەک کەسێکە کە بێترسە؟ و بە ستەمکاران دەوترێت: «ئەوە بچێژن کە بەدەستتان دەهێنا.» ئەوانەی پێش ئەوانیش بە درۆیان خستەوە، جا سزا لە شوێنێکەوە بۆیان هات کە هەستیان پێ نەدەکرد. جا خوا لە ژیانی دنیادا سووکایەتیی پێ چێشتن؛ و بێگومان سزای دواڕۆژ گەورەترە، خۆزگە دەیانزانی. (٢٤–٢٦)

و بێگومان لەم قورئانەدا هەموو جۆرە نموونەیەکمان بۆ خەڵکی هێناوەتەوە، بۆ ئەوەی پەند وەربگرن: قورئانێکی عەرەبی، بێ هیچ خواریەک، بۆ ئەوەی پارێزکار بن. خوا نموونەیەک دەهێنێتەوە: پیاوێک کە چەند هاوبەشێکی ناکۆک خاوەنین، و پیاوێک کە بە تەواوی هی یەک خاوەنە. ئایا ئەو دووانە لە حاڵدا یەکسانن؟ هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ خوایە! بەڵام زۆربەیان نازانن. (٢٧–٢٩)

بەڕاستی تۆ دەمریت، و ئەوانیش دەمرن؛ پاشان لە ڕۆژی قیامەتدا لای پەروەردگارتان دەمەقاڵێ دەکەن. جا کێ ستەمکارترە لەو کەسەی درۆ بۆ خوا هەڵدەبەستێت و هەق بە درۆ دەخاتەوە کاتێک بۆی دێت؟ ئایا لە دۆزەخدا جێگایەک بۆ بێبڕوایان نییە؟ بەڵام ئەو کەسەی هەقی هێنا، و ئەو کەسەی پشتڕاستی کردەوە — ئەوانەن پارێزکاران. هەرچی بیانەوێت لای پەروەردگاریان بۆیان هەیە. ئەوەیە پاداشتی چاکەکاران، تا خوا خراپترینی ئەوەی کردوویانە لێیان بسڕێتەوە و پاداشتیان بە باشترینی ئەوەی دەیانکرد بداتەوە. (٣٠–٣٥)

ئایا خوا بۆ بەندەکەی بەس نییە؟ کەچی بەوانەی جگە لەون دەتترسێنن. و هەر کەسێک خوا گومڕای بکات هیچ ڕێنماییکەرێکی نییە؛ و هەر کەسێک خوا ڕێنمایی بکات هیچ کەس ناتوانێت گومڕای بکات. ئایا خوا بالادەست و خاوەن تۆڵە نییە؟ و ئەگەر لێیان بپرسیت کێ ئاسمانەکان و زەویی دروست کردووە، بێگومان دەڵێن: «خوا.» بڵێ: «ئەی سەیری ئەوانە ناکەن کە جگە لە خوا هاواریان لێ دەکەن؟ ئەگەر خوا زیانێکی بۆم بوێت، ئایا ئەوان دەتوانن

زیانەکەی لابەرن؟ یان ئەگەر میهرەبانییەکی بۆم بوێت، ئایا دەتوانن میهرەبانییەکەی بگرنەوە؟» بڵێ: «خوام بەسە؛ پشتبەستووان با هەر پشت بەو ببەستن.» بڵێ: «ئەی گەلەکەم، بە پێی توانای خۆتان کار بکەن؛ منیش کار دەکەم. جا دەزانن کێیە ئەو کەسەی سزایەکی سووکەری بۆ دێت، و سزایەکی هەمیشەیی بەسەریدا دادەبەزێت.» (٣٦–٤٠)

بەڕاستی ئێمە کتێبەکەمان بە هەق بۆ خەڵکی بۆ تۆ ناردووەتە خوارەوە. جا هەر کەسێک ڕێنمایی وەربگرێت، بۆ سوودی خۆیەتی؛ و هەر کەسێک گومڕا بێت، تەنها بە زیانی خۆی گومڕا دەبێت. و تۆ چاودێر نیت بەسەریانەوە. خوا گیانەکان لە کاتی مردنیاندا وەردەگرێت، و ئەوانەش کە نەمردوون، لە خەویاندا. جا ئەوانە دەهێڵێتەوە کە بڕیاری مردنی لەسەر داون، و ئەوانی دیکە تا کاتێکی دیاریکراو دەنێرێتەوە. بەڕاستی لەوەدا نیشانەگەلێک هەن بۆ گەلێک کە بیر دەکەنەوە. یان جگە لە خوا تکاکارانیان گرتووە؟ بڵێ: «تەنانەت ئەگەر خاوەنی هیچ شتێک نەبن و هیچ تێنەگەن؟» بڵێ: «هەموو تکاکردن هەر بۆ خوایە. مولکی ئاسمانەکان و زەوی هی ئەوە؛ پاشان بۆ لای ئەو دەگەڕێنرێنەوە.» (٤١–٤٤)

و کاتێک خوا بە تەنها یاد دەکرێت، دڵی ئەوانەی بڕوایان بە دوارۆژ نییە بێزار دەبێت؛ بەڵام کاتێک ئەوانەی جگە لەون یاد دەکرێن، دەستبەجێ دڵخۆش دەبن. بڵێ: «خوایە، بەدیهێنەری ئاسمانەکان و زەوی، زانای نادیار و دیار! هەر تۆ دادوەری لە نێوان بەندەکانتدا دەکەیت لەوەی تێیدا جیاواز بوون.» و ئەگەر ئەوانەی ستەمیان کرد هەرچی لە زەویدایە هەموویان هەبووایە، و هێندەی ئەوەش لەگەڵی، ئەوا دەیاندا تا خۆیانی پێ بکڕنەوە لە خراپترین سزای ڕۆژی قیامەت. و لە خواوە ئەوەیان بۆ دەردەکەوێت کە هەرگیز حسابیان بۆ نەدەکرد؛ و خراپەکانی ئەوەی بەدەستیان هێنا بۆیان دەردەکەوێت، و ئەوەی گاڵتەیان پێ دەکرد دەوریان دەدات. (٤٥–٤٨)

جا کاتێک ناخۆشییەک تووشی مرۆڤ دەبێت، هاوارمان لێ دەکات؛ پاشان کاتێک نیعمەتێکی لە لایەن خۆمانەوە پێ دەبەخشین، دەڵێت: «ئەمەم تەنها لەبەر زانیارییەک پێ دراوە.» نەخێر — بەڵکو ئەوە تاقیکردنەوەیە، بەڵام زۆربەیان نازانن. ئەوانەی پێش ئەوانیش هەمان شتیان وت، بەڵام ئەوەی بەدەستیان دەهێنا هیچ سوودێکی پێ نەگەیاندن. جا خراپەکانی ئەوەی بەدەستیان هێنا تووشیان بوو؛ و ئەوانەش لەمانە کە ستەم دەکەن — خراپەکانی ئەوەی بەدەستی دەهێنن تووشیان دەبێت، و دەرباز نابن. ئایا نازانن کە خوا ڕۆزی بۆ هەر کەسێک بیەوێت فراوان دەکات و بە ئەندازەش دەیدات؟ بەڕاستی لەوەدا نیشانەگەلێک هەن بۆ گەلێک کە بڕوا دەهێنن. (٤٩–٥٢)

بڵێ: «خوا دەفەرموێت: ئەی بەندەکانم کە زیادەڕۆییتان لە دژی خۆتان کردووە، لە میهرەبانیی خوا نائومێد مەبن. بەڕاستی خوا لە هەموو گوناهەکان خۆش دەبێت؛ بەڕاستی هەر ئەوە لێبوردەی میهرەبان. و بۆ لای پەروەردگارتان بگەڕێنەوە، و ملکەچی ئەو بن، پێش ئەوەی سزاتان بۆ بێت؛ ئەوسا ئیتر یارمەتی نادرێن. و شوێن باشترینی ئەوە بکەون کە لە پەروەردگارتانەوە بۆتان نێردراوەتە خوارەوە، پێش ئەوەی سزا لەناکاو بۆتان بێت، لە کاتێکدا هەستی پێ ناکەن، نەوەک کەسێک بڵێت: "ئای داخ بۆ ئەوەی لە ئاست خوادا کەمتەرخەمیم کرد، و بەڕاستی من لە گاڵتەپێکەران بووم!" یان بڵێت: "خۆزگە خوا ڕێنمایی بکردمایە، ئەوا لە پارێزکاران دەبووم!" یان کاتێک سزا دەبینێت بڵێت: "خۆزگە جارێکی دیکە دەرفەتم هەبووایە، ئەوا لە چاکەکاران دەبووم!"» نەخێر! بێگومان ئایەتەکانم بۆت هاتن، بەڵام بە درۆت خستنەوە و لووتبەرزیت کرد، و لە بێبڕوایان بوویت. (٥٣–٥٩)

و لە ڕۆژی قیامەتدا ئەوانە دەبینیت کە درۆیان بۆ خوا هەڵبەست، ڕوویان ڕەش بووە. ئایا لە دۆزەخدا جێگایەک بۆ لووتبەرزان نییە؟ و خوا ئەوانەی پارێزکار بوون دەگەیەنێتە جێگای ڕزگارییان: نە خراپەیان تووش دەبێت، و نە خەمبار دەبن. خوا دروستکەری هەموو شتێکە، و ئەو چاودێرە بەسەر هەموو شتێکەوە. کلیلەکانی ئاسمانەکان و زەوی هی ئەون؛ و ئەوانەی بێبڕوان بە ئایەتەکانی خوا — هەر ئەوانەن زیانمەندان. (٦٠–٦٣)

بڵێ: «ئایا فەرمانم پێ دەکەن جگە لە خوا شتێکی دیکە بپەرستم، ئەی نەزانان؟» و بێگومان بۆ تۆ و بۆ ئەوانەی پێش تۆش وەحی کراوە: «ئەگەر هاوبەش بۆ خوا دابنێیت، بێگومان کردەوەکەت پووچ دەبێتەوە، و بێگومان لە زیانمەندان دەبیت.» نەخێر — بەڵکو تەنها خوا بپەرستە، و لە سوپاسگوزاران بە. و قەدری خوایان نەگرتووە وەک شایستەی قەدرییەتی. و زەوی هەمووی لە ڕۆژی قیامەتدا لە مشتی ئەودایە، و ئاسمانەکانیش بە دەستی ڕاستی پێچراونەتەوە. پاکی و بێگەردی بۆ ئەو! و زۆر بەرزترە لەوەی دەیکەنە هاوبەشی. و فوو بە کەڕەنادا دەکرێت، ئیتر هەر کەسێک لە ئاسمانەکاندایە و هەر کەسێک لە زەویدایە بێهۆش دەکەوێت، جگە لەوانەی خوا بیەوێت. پاشان جارێکی دیکە فووی پێدا دەکرێت، ئیتر لەناکاو هەموویان بە پێوە وەستاون و تەماشا دەکەن. و زەوی بە ڕووناکیی پەروەردگاری دەدرەوشێتەوە؛ و نامەی کردەوەکان دادەنرێت؛ و پێغەمبەران و شایەتەکان دەهێنرێن؛ و بە هەق دادوەری لە نێوانیاندا دەکرێت، و ستەمیان لێ ناکرێت. و هەموو کەسێک پاداشتی ئەوەی کردوویەتی بە تەواوی پێ دەدرێت؛ و ئەو زاناترە بەوەی دەیکەن. (٦٤–٧٠)

و ئەوانەی بێبڕوا بوون پۆل پۆل بەرەو دۆزەخ دەبرێن؛ تا کاتێک دەگەنە لای، دەرگاکانی دەکرێنەوە، و دەرگاوانەکانی پێیان دەڵێن: «ئایا پێغەمبەرانێک لە خۆتان بۆتان نەهاتن، ئایەتەکانی پەروەردگارتان بەسەردا بخوێننەوە و لە گەیشتن بەم ڕۆژەتان ئاگادارتان بکەنەوە؟» دەڵێن: «بەڵێ» — بەڵام وشەی سزا لەسەر بێبڕوایان چەسپاوە. دەوترێت: «بچنە دەرگاکانی دۆزەخەوە، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە.» جا چەند خراپە جێگای لووتبەرزان! (٧١–٧٢)

و ئەوانەی لە پەروەردگاریان ترسان پۆل پۆل بەرەو بەهەشت دەبرێن؛ تا کاتێک دەگەنە لای، و دەرگاکانی کراونەتەوە، دەرگاوانەکانی پێیان دەڵێن: «سڵاوتان لێ بێت! پاک و چاک بوون، کەواتە بچنە ناوی، بە هەمیشەیی.» و دەڵێن: «هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ خوایە، کە بەڵێنەکەی بۆ هێنایینە دی و زەویی بە میرات پێ داین، لە بەهەشتدا لە هەر شوێنێک بمانەوێت نیشتەجێ دەبین.» جا چەند چاکە پاداشتی کارکەران! و فریشتەکان دەبینیت بە دەوری عەرشدا دەسووڕێنەوە، بە ستایشەوە تەسبیحاتی پەروەردگاریان دەکەن. و بە هەق دادوەری لە نێوانیاندا دەکرێت، و دەوترێت: «هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ خوایە، پەروەردگاری جیهانیان.» (٧٣–٧٥)

٤٠. لێخۆشبوو (غافیر)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

حا، میم. (١)

ناردنە خوارەوەی ئەم کتێبە لە لایەن خواوەیە، باڵادەستی زانا، لێخۆشبووی گوناە و وەرگری تەوبە، سزاسەخت، خاوەنی بەخششی فراوان. هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو؛ گەڕانەوەی کۆتایی هەر بۆ لای ئەوە. هیچ کەس دەمەقاڵێ لەبارەی ئایەتەکانی خواوە ناکات جگە لەوانەی بێبڕوان؛ کەواتە (ئەی پێغەمبەر) با هاتوچۆیان بە وڵاتاندا فریوت نەدات. پێش ئەوان گەلی نووح بە درۆیان خستەوە، و ئەو حیزبانەش کە دوای ئەوان هاتن؛ و هەموو ئوممەتێک پیلانیان لە پێغەمبەرەکەیان گێڕا تا بیگرن، و بە ناهەق دەمەقاڵێیان کرد تا هەقی پێ پووچەڵ بکەنەوە — جا گرتمن، ئیتر سزاکەم چۆن بوو! و ئا بەو شێوەیە وشەی پەروەردگارت لەسەر ئەوانەی بێبڕوان چەسپا: کە ئەوان هاوەڵانی ئاگرن. (٢–٦)

ئەوانەی عەرشیان هەڵگرتووە و ئەوانەی دەوروبەری بە ستایشەوە تەسبیحاتی پەروەردگاریان دەکەن و بڕوایان پێیەتی، و داوای لێخۆشبوون بۆ ئەوانە دەکەن کە بڕوایان هێناوە: «پەروەردگارمان، میهرەبانی و زانیاریی تۆ هەموو شتێکی گرتووەتەوە؛ کەواتە لەوانە خۆش ببە کە تەوبەیان کردووە و شوێن ڕێگای تۆ کەوتوون، و لە سزای دۆزەخ بیانپارێزە. پەروەردگارمان، بیانخەرە ئەو باخانەی عەدنەوە کە بەڵێنت پێ داون، لەگەڵ چاکەکارانی باوباپیران و هاوسەران و نەوەکانیان: بەڕاستی هەر تۆی باڵادەستی کاربەجێ. و لە خراپەکان بیانپارێزە؛ و هەر کەسێک لەو ڕۆژەدا لە خراپەکان بپارێزیت، ئەوا بەزەییت پێدا هاتووەتەوە — و هەر ئەوەیە سەرکەوتنی گەورە.» ئەوانەی بێبڕوا بوون بانگ دەکرێن: «ڕقی خوا لە ئێوە گەورەترە لە ڕقی ئەمڕۆی خۆتان لە خۆتان؛ چونکە کاتێک بۆ بڕوا بانگ دەکران، بێبڕوا دەبوون.» دەڵێن: «پەروەردگارمان، دوو جار مراندمانت و دوو جار زیندووت کردینەوە؛ ئێستا دان بە گوناهەکانماندا دەنێین. جا ئایا هیچ ڕێگایەک بۆ دەرچوون هەیە؟» «ئەمە لەبەر ئەوەیە کە کاتێک خوا بە تەنها هاواری لێ دەکرا، بێبڕوا دەبوون؛ بەڵام کاتێک هاوبەشی بۆ دادەنرا، بڕواتان دەهێنا. جا بڕیار هەر بۆ خوایە، بەرزی گەورە.» (٧–١٢)

ئەوە ئەو زاتەیە کە نیشانەکانی خۆیتان پیشان دەدات و لە ئاسمانەوە ڕۆزیتان بۆ دەنێرێتە خوارەوە؛ بەڵام کەس پەند وەرناگرێت جگە لەو کەسەی بۆ لای ئەو دەگەڕێتەوە. کەواتە هاوار بکەنە خوا، بە دڵسۆزی ئایینەکەتان تەنها بۆ ئەو بێت، هەرچەندە بێبڕوایان پێیان ناخۆش بێت. بەرزی پلەکانە، خاوەنی عەرشە، ڕۆح لە فەرمانی خۆیەوە دەخاتە سەر هەر کەسێک لە بەندەکانی کە بیەوێت، تا لە ڕۆژی بەیەکگەیشتن ئاگادار بکاتەوە — ئەو ڕۆژەی کە دەردەکەون، هیچ شتێکیان لە خوا شاراوە نییە. «ئەمڕۆ مولک هی کێیە؟» «هی خوایە، تاکی زاڵ. ئەمڕۆ هەموو کەسێک پاداشتی ئەوەی بەدەستی هێناوە دەدرێتەوە؛ ئەمڕۆ هیچ ستەمێک نییە. بەڕاستی خوا خێرا لێپرسینەوە دەکات.» (١٣–١٧)

و لە ڕۆژە نزیکەکە ئاگاداریان بکەوە، کاتێک دڵەکان دەگەنە گەرووەکان و خەفەتیان تێدا دەخنکێت؛ ستەمکاران نە دۆستێکی دڵسۆزیان دەبێت، و نە تکاکارێک کە قسەی وەربگیرێت. ئەو خیانەتی چاوەکان و ئەوەی سینەکان

دەیشارنەوە دەزانێت. و خوا بە هەق دادوەری دەکات، بەڵام ئەوانەی جگە لەو هاواریان لێ دەکەن دادوەری لە هیچ شتێکدا ناکەن. بەڕاستی هەر خوایە بیسەری بینا. (١٨–٢٠)

ئایا بە زەویدا نەگەڕاون تا ببینن سەرەنجامی ئەوانەی پێش ئەوان چۆن بوو؟ ئەوان لە هێزدا و لەو شوێنەوارانەی لە زەویدا بەجێیان هێشت لەمان بەهێزتر بوون، کەچی خوا بەهۆی گوناهەکانیانەوە گرتنی، و کەسیان نەبوو لە خوا بیانپارێزێت. ئەوە لەبەر ئەوە بوو کە پێغەمبەرەکانیان بە بەڵگە ڕوونەکانەوە بۆیان دەهاتن و ئەوان بێبڕوا دەبوون؛ بۆیە خوا گرتنی. بەڕاستی ئەو بەهێزە، سزاسەختە. (٢١–٢٢)

و بێگومان مووسامان بە نیشانەکانمان و بەڵگەیەکی ئاشکراوە نارد بۆ لای فیرعەون و هامان و قاروون، بەڵام وتیان: «جادووگەرێکی درۆزنە!» جا کاتێک هەقی لە لایەن ئێمەوە بۆ هێنان، وتیان: «کوڕانی ئەوانە بکوژن کە لەگەڵیدا بڕوایان هێناوە، و ژنەکانیان بە زیندوویی بهێڵنەوە.» بەڵام پیلانی بێبڕوایان جگە لە گومڕایی بۆ هیچ شوێنێک ناچێت. و فیرعەون وتی: «لێم گەڕێن با مووسا بکوژم، و با ئەویش هاوار بکاتە پەروەردگاری! من دەترسم ئایینەکەتان بگۆڕێت، یان خراپەکاری لە زەویدا بڵاو بکاتەوە.» و مووسا وتی: «من پەنا دەگرم بە پەروەردگارم و پەروەردگارتان لە هەموو لووتبەرزێک کە بڕوای بە ڕۆژی لێپرسینەوە نییە.» (٢٣–٢٧)

و پیاوێکی بڕوادار لە خانەوادەی فیرعەون، کە بڕواکەی دەشاردەوە، وتی: «ئایا پیاوێک دەکوژن لەبەر ئەوەی دەڵێت: "پەروەردگارم خوایە،" لە کاتێکدا بەڵگە ڕوونەکانی لە پەروەردگارتانەوە بۆ هێناون؟ ئەگەر درۆزن بێت، ئەوا درۆکەی لەسەر خۆیەتی؛ بەڵام ئەگەر ڕاستگۆ بێت، هەندێک لەوەی هەڕەشەتان پێ لێ دەکات تووشتان دەبێت. بەڕاستی خوا ڕێنمایی کەسێک ناکات کە زیادەڕۆ و درۆزن بێت. ئەی گەلەکەم، ئەمڕۆ مولک هی ئێوەیە، و لە زەویدا زاڵن — بەڵام کێ لە سزای خوا یارمەتیمان دەدات ئەگەر بۆمان بێت؟» فیرعەون وتی: «من تەنها ئەوەتان پیشان دەدەم کە خۆم دەیبینم، و تەنها بۆ ڕێگای ڕاست و دروست ڕێنماییتان دەکەم.» (٢٨–٢٩)

و ئەو پیاوەی بڕوای هێنابوو وتی: «ئەی گەلەکەم، من لە شتێکی وەک ڕۆژی حیزبەکان بۆتان دەترسم — وەک چارەنووسی گەلی نووح و عاد و سەموود و ئەوانەی دوای ئەوان هاتن. و خوا هیچ ستەمێکی بۆ بەندەکانی ناوێت. و ئەی گەلەکەم، من لە ڕۆژی بانگکردنی یەکتر بۆتان دەترسم، ئەو ڕۆژەی پشت هەڵدەکەن و هەڵدێن، هیچ کەسێکتان نییە لە خوا بتانپارێزێت. و هەر کەسێک خوا گومڕای بکات هیچ ڕێنماییکەرێکی نییە. و بێگومان یووسف پێشتر بە بەڵگە ڕوونەکانەوە بۆتان هات، کەچی هەمیشە لە گومانادا بوون لەوەی بۆی هێنابوون، تا کاتێک مرد، وتتان: "خوا لە دوای ئەو هەرگیز پێغەمبەرێک نانێرێت." ئا بەو شێوەیە خوا ئەو کەسە گومڕا دەکات کە زیادەڕۆ و گومانداڕە — (٣٠–٣٤)

ئەوانەی دەمەقاڵێ لەبارەی ئایەتەکانی خواوە دەکەن بێ هیچ بەڵگەیەک کە بۆیان هاتبێت. ئەوە لای خوا و لای ئەوانەی بڕوایان هێناوە زۆر ڕق لێبووەوە. ئا بەو شێوەیە خوا مۆر دەنێت بەسەر هەموو دڵێکی لووتبەرزی ملهوڕدا.» و فیرعەون وتی: «ئەی هامان، بورجێکم بۆ بنیات بنێ، بەڵکو بگەمە ڕێگاکان — ڕێگاکانی ئاسمانەکان — و تەماشای پەرستراوی مووسا بکەم؛ چونکە من بە درۆزنی دەزانم.» و ئا بەو شێوەیە خراپیی کردەوەکەی بۆ فیرعەون ڕازێنرایەوە، و لە ڕێگاکە ڕێگریی لێ کرا؛ و پیلانی فیرعەون جگە لە تیاچوون بە هیچ کۆتایی نەهات. (٣٥–٣٧)

و ئەو پیاوەی بڕوای هێنابوو وتی: «ئەی گەلەکەم، شوێنم بکەون: بۆ ڕێگای ڕاست و دروست ڕێنماییتان دەکەم. ئەی گەلەکەم، ئەم ژیانی دنیایە تەنها بەهرەیەکی کاتییە؛ و بەڕاستی دواڕۆژ هەر ئەوە ماڵی هەمیشەیی. هەر کەسێک خراپەیەک بکات تەنها بە هێندەی ئەوە سزا دەدرێت؛ بەڵام هەر کەسێک چاکە بکات، نێر بێت یان مێ، و بڕوادار بێت ـــ ئەوانە دەچنە بەهەشتەوە، تێیدا بێ ژمارە ڕۆزییان پێ دەدرێت. و ئەی گەلەکەم، چییە کە من بۆ ڕزگاری بانگتان دەکەم و ئێوە بۆ ئاگر بانگم دەکەن؟ بانگم دەکەن تا بێبڕوا بم بە خوا و شتێک بکەمە هاوبەشی کە هیچ زانیارییەکم پێی نییە، و من بۆ لای باڵادەستی زۆر لێبورە بانگتان دەکەم. بێگومان ئەوەی بۆی بانگم دەکەن نە لە دنیادا و نە لە دواڕۆژدا شایستەی ئەوە نییە هاواری لێ بکرێت؛ و گەڕانەوەمان بۆ لای خوایە، و زیادەڕۆیان هەر ئەوانن هاوەڵانی ئاگر. جا ئەوەی پێتان دەڵێم بەبیرتان دێتەوە؛ و کاروباری خۆم بە خوا دەسپێرم. بەڕاستی خوا بینایە بە بەندەکانی.» جا خوا لە خراپەکانی ئەو پیلانەی گێڕایان پاراستی، و سزایەکی خراپ دەوری خەڵکی فیرعەونی دا: (٣٨ـ٤٥)

ئاگر ـــ بەیانیان و ئێواران لەسەری ڕادەگیرێن؛ و ئەو ڕۆژەی قیامەت هەڵدەستێت دەوترێت: «خەڵکی فیرعەون بخەنە سەختترین سزاوە.» و کاتێک لە ئاگردا لەگەڵ یەکتر دەمەقاڵێ دەکەن، لاوازەکان بەوانە دەڵێن کە لووتبەرز بوون: «ئێمە شوێنکەوتووی ئێوە بووین؛ ئایا ئێستا بەشێک لە ئاگرمان لەسەر لادەبەن؟» ئەوانەی لووتبەرز بوون دەڵێن: «ئێمە هەموومان تێیداین؛ بەڕاستی خوا لە نێوان بەندەکانیدا بڕیاری داوە.» و ئەوانەی لە ئاگردان بە دەرگاوانەکانی دۆزەخ دەڵێن: «هاوار بکەنە پەروەردگارتان با یەک ڕۆژ سزامان لەسەر سووک بکات.» دەڵێن: «ئایا پێغەمبەرەکانتان بە بەڵگە ڕوونەکانەوە بۆتان نەدەهاتن؟» دەڵێن: «بەڵێ.» دەڵێن: «کەواتە خۆتان هاوار بکەن ـــ بەڵام هاواری بێبڕوایان جگە لە بەفیڕۆچوون هیچی دیکە نییە.» (٤٦ـ٥٠)

بێگومان ئێمە یارمەتیی پێغەمبەرەکانمان و ئەوانەی بڕوایان هێناوە دەدەین، لە ژیانی دنیادا و لەو ڕۆژەشدا کە شایەتەکان هەڵدەستن ـــ ئەو ڕۆژەی کە پاساوهێنانەوەی ستەمکاران سوودیان پێ ناگەیەنێت: نەفرەتیان بۆ هەیە، و خراپترین ماڵێشیان بۆ هەیە. و بێگومان ڕێنماییمان بە موسا بەخشی، و کتێبەکەمان بە میرات دایە نەوەکانی ئیسرائیل، ڕێنمایی و یادخستنەوەیەک بۆ خاوەن ژیرییەکان. کەواتە ئارام بگرە: بەڵێنی خوا ڕاستە. و داوای لێخۆشبوون بۆ گوناهەکەت بکە، و ئێواران و بەرەبەیانان بە ستایشەوە تەسبیحاتی پەروەردگارت بکە. بەڕاستی ئەوانەی دەمەقاڵێ لەبارەی ئایەتەکانی خواوە دەکەن بێ هیچ بەڵگەیەک کە بۆیان هاتبێت، لە سینەیاندا هیچ نییە جگە لە خۆبەگەورەزانینێک کە هەرگیز پێی ناگەن. کەواتە پەنا بگرە بە خوا: بەڕاستی هەر ئەوە بیسەری بینا. (٥١ـ٥٦)

بێگومان دروستکردنی ئاسمانەکان و زەوی گەورەترە لە دروستکردنی خەڵکی، بەڵام زۆربەی خەڵکی نازانن. و کوێر و بینا یەکسان نین، و نە ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە و خراپەکاریش. چەند کەم پەند وەردەگرن! بێگومان قیامەت دێت؛ هیچ گومانێکی تێدا نییە؛ بەڵام زۆربەی خەڵکی بڕوا ناهێنن. و پەروەردگارتان فەرموویەتی: «هاوارم لێ بکەن، وەڵامتان دەدەمەوە. بەڕاستی ئەوانەی لە پەرستنی من لووتبەرزی دەکەن بە سەرشۆڕی دەچنە دۆزەخەوە.» (٥٧ـ٦٠)

خوا ئەو زاتەیە کە شەوی بۆ داناون تا تێیدا بحەوێنەوە، و ڕۆژیشی ڕووناک کردووە. بەڕاستی خوا خاوەنی بەخششە بەسەر خەڵکیدا، بەڵام زۆربەی خەڵکی سوپاس ناکەن. ئەوتانە خوا، پەروەردگارتان، دروستکەری

هەموو شتێک؛ هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو. ئیتر چۆن لادەدرێن؟ ئا بەو شێوەیە ئەوانە لادەدرێن کە نکۆلییان لە ئایەتەکانی خوا دەکرد. خوا ئەو زاتەیە کە زەویی بۆ کردوون بە جێگای نیشتەجێبوون و ئاسمانیشی بە سەربان، و وێنەی کێشاون و وێنەکانتانی جوان کردووە، و لە شتە پاکەکان ڕۆزیی پێ داون. ئەوەتانە خوا، پەروەردگارتان: جا پیرۆز و بەرزە خوا، پەروەردگاری جیهانیان. ئەو زیندووە؛ هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو. کەواتە هاواری لێ بکەن، بە دڵسۆزی ئایینەکەتان تەنها بۆ ئەو بێت. هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ خوایە، پەروەردگاری جیهانیان. (٦١–٦٥)

بڵێ: «من ڕێگریم لێ کراوە ئەوانە بپەرستم کە جگە لە خوا هاواریان لێ دەکەن، دوای ئەوەی بەڵگە ڕوونەکان لە پەروەردگارمەوە بۆم هاتوون، و فەرمانم پێ کراوە کە ملکەچی پەروەردگاری جیهانیان بم.» ئەو زاتەیە کە ئێوەی لە خۆڵ دروست کردووە، پاشان لە دڵۆپێک، پاشان لە خوێنپارەیەکی هەڵواسراو؛ پاشان بە منداڵی دەرتاندەهێنێت؛ پاشان دەتانهێڵێتەوە تا بگەنە تەواوی هێزتان، پاشان تا پیر ببن — هەرچەندە هەندێکتان پێش ئەوە دەمرێنرێن — و تا بگەنە کاتێکی دیاریکراو، و بۆ ئەوەی ژیری بەکار بهێنن. ئەو زاتەیە کە دەژیێنێت و دەمرێنێت؛ جا کاتێک بڕیاری کارێک دەدات، تەنها پێی دەفەرموێت «ببە»، ئیتر دەبێت. (٦٦–٦٨)

ئایا ئەوانە نابینیت کە دەمەقاڵێ لەبارەی ئایەتەکانی خواوە دەکەن — چۆن لادەدرێن؟ ئەوانەی کتێبەکە و ئەوەی پێغەمبەرەکانمان پێ ناردووە بە درۆ دەخەنەوە بەم زووانە دەزانن، کاتێک کۆتە ئاسنینەکان لە ملیاندایە، و زنجیرەکانیش، ڕادەکێشرێنە ناو ئاوی کوڵاوەوە، پاشان لە ئاگردا دەسووتێنرێن. پاشان پێیان دەوترێت: «کوان ئەوانەی جگە لە خوا دەتانکردنە هاوبەش؟» دەڵێن: «لێمان ون بوون؛ نەخێر — بەڵکو پێشتر هاوارمان لە هیچ شتێک نەدەکرد.» ئا بەو شێوەیە خوا بێبڕوایان گومڕا دەکات. «ئەوە لەبەر ئەوەیە کە لە زەویدا بە ناهەق شادمانیتان دەکرد، و لەبەر ئەوەی لووتتان بەرز دەکردەوە. بچنە دەرگاکانی دۆزەخەوە، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. جا چەند خراپە جێگای لووتبەرزان.» (٦٩–٧٦)

کەواتە ئارام بگرە: بەڵێنی خوا ڕاستە. جا چ هەندێک لەوەی بەڵێنمان پێ داون پیشانت بدەین، یان پێشتر بتبەینەوە بۆ لای خۆمان، ئەوان هەر بۆ لای ئێمە دەگەڕێنرێنەوە. و بێگومان پێش تۆ پێغەمبەرانمان ناردووە؛ هەندێکیان بەسەرهاتەکەیانمان بۆ گێڕاویتەوە، و هەندێکیشیانمان بۆ نەگێڕاویتەوە. و بۆ هیچ پێغەمبەرێک نەبوو نیشانەیەک بهێنێت مەگەر بە مۆڵەتی خوا. جا کاتێک فەرمانی خوا دێت، بە هەق بڕیار دەدرێت، و لەوێدا شوێنکەوتووانی پووچ زیانمەند دەبن. (٧٧–٧٨)

خوا ئەو زاتەیە کە ئاژەڵی بۆ داناون، تا سواری هەندێکیان ببن و لە هەندێکیشیان بخۆن؛ و سوودی دیکەشتان تێیاندا هەیە، و تا بەوان بگەنە هەر پێویستییەک کە لە دڵتاندایە؛ و لەسەر ئەوان و لەسەر کەشتییەکان هەڵدەگیرێن. و نیشانەکانی خۆیتان پیشان دەدات: جا نکۆڵی لە کام لە نیشانەکانی خوا دەکەن؟ (٧٩–٨١)

ئایا بە زەویدا نەگەڕاون تا ببینن سەرەنجامی ئەوانەی پێش ئەوان چۆن بوو؟ ئەوان لەمان زۆرتر بوون، و لە هێزدا و لەو شوێنەوارانەی لە زەویدا بەجێیان هێشت بەهێزتر بوون؛ کەچی ئەوەی بەدەستیان دەهێنا هیچ سوودێکی پێ نەگەیاندن. جا کاتێک پێغەمبەرەکانیان بە بەڵگە ڕوونەکانەوە بۆیان هاتن، بەو زانیارییەی لایان بوو شادمان بوون؛ و ئەوەی گاڵتەیان پێ دەکرد دەوری دان. جا کاتێک سزای ئێمەیان بینی، وتیان: «بڕوامان تەنها بە خوا هێنا، و بێبڕوا بووین بەوەی دەمانکردە هاوبەشی.» بەڵام بڕواهێنانەکەیان، دوای ئەوەی سزای ئێمەیان بینی، هیچ

سوودێکی پێ نەگەیاندن — ئەوە ڕێبازی خوایە کە هەمیشە لە نێو بەندەکانیدا بەردەوام بووە — و لەوێدا بێبڕوایان زیانمەند بوون. (٨٢–٨٥)

٤١. بە ڕوونی شیکراوە (فوسسیلەت)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

حا، میم. (١)

ناردنە خوارەوەیەکە لە لایەن خوای بەخشندەی میهرەبانەوە: کتێبێکە ئایەتەکانی بە ڕوونی شی کراونەتەوە، قورئانێکی عەرەبییە بۆ گەلێک کە دەزانن، مژدەدەر و ئاگادارکەرەوەیە. کەچی زۆربەیان ڕوو وەردەگێڕن، بۆیە نابیستن. و دەڵێن: «دڵەکانمان لە ئاست ئەوەی بۆی بانگمان دەکەیت لە پەردەدان، و گوێکانمان گرانن، و لە نێوان ئێمە و تۆدا پەردەیەک هەیە. جا تۆ کاری خۆت بکە؛ ئێمەش کاری خۆمان دەکەین.» بڵێ: «من تەنها مرۆڤێکم وەک ئێوە. وەحیم بۆ دەکرێت کە پەرستراوی ئێوە تەنها یەک پەرستراوە؛ کەواتە ڕاست ڕوو بکەنە ئەو و داوای لێخۆشبوونی لێ بکەن.» و وای بۆ هاوبەشدانەران، ئەوانەی زەکات نادەن، و بێبڕوان بە دواڕۆژ. بەڕاستی ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە پاداشتێکی بێبڕانەوەیان بۆ هەیە. (٢–٨)

بڵێ: «ئایا بەڕاستی ئێوە بێبڕوان بەو زاتەی زەویی لە دوو قۆناغ (ڕۆژ) دا دروست کردووە، و هاوتای بۆ دادەنێن؟ ئەوە پەروەردگاری جیهانیانە.» و چیای پتەوی لەسەری داناوە، لە سەرووی ئەوەوە، و بەرەکەتی تێ خستووە، و ڕۆزییەکانی تێیدا ئەندازە گرتووە لە چوار قۆناغ (ڕۆژ) دا، بە یەکسانی بۆ هەموو داواکاران. پاشان ڕووی کردە ئاسمان لە کاتێکدا هێشتا دووکەڵ بوو، جا بەو و بە زەویی فەرموو: «وەرن، هەردووکتان، بە خۆشی یان بە ناخۆشی.» وتیان: «بە خۆشی هاتین.» جا لە دوو قۆناغ (ڕۆژ) دا کردنی بە حەوت ئاسمان، و لە هەر ئاسمانێکدا کاروباری خۆی وەحی کرد. و ئاسمانی نزیکمان بە چراکان ڕازاندەوە، و پاراستمان. ئەوە ئەندازەگیریی باڵادەستی زانایە. (٩–١٢)

جا ئەگەر ڕوویان وەرگێڕا، بڵێ: «من لە هەورەتریشقەیەک ئاگادارتان دەکەمەوە وەک هەورەتریشقەکەی عاد و سەمود.» کاتێک پێغەمبەران لە پێشیانەوە و لە پشتیانەوە بۆیان هاتن، دەیانوت: «جگە لە خوا کەس مەپەرستن،» وتیان: «ئەگەر پەروەردگارمان بیویستایە، فریشتەی دەنارد خوارەوە؛ بۆیە ئێمە بێبڕوایین بەوەی پێی نێردراون.» جا عاد، بە ناهەق لە زەویدا لووتبەرزییان کرد، و وتیان: «کێ لە ئێمە بەهێزترە؟» ئایا نەیانبینی کە خوا، ئەوەی دروستی کردوون، لەوان بەهێزترە؟ و بەردەوام نکۆڵییان لە ئایەتەکانمان دەکرد. جا بایەکی ساردی بەهاژەمان لە چەند ڕۆژێکی شوومدا نارد سەریان، تا سزای سووکایەتییان لە ژیانی دنیادا پێ بچێژین؛ و بێگومان سزای دواڕۆژ سووککەرترە، و ئەوان یارمەتی نادرێن. و سەموودیش، ڕێنماییمان کردن، بەڵام کوێرییان لە ڕێنمایی پێ خۆشتر بوو؛ بۆیە هەورەتریشقەی سزای سووککەر گرتنی بەهۆی ئەوەی بەدەستیان دەهێنا. و ئەوانەمان ڕزگار کرد کە بڕوایان هێنابوو و پارێزکار بوون. (١٣–١٨)

و ئەو ڕۆژەی دوژمنانی خوا بەرەو ئاگر کۆ دەکرێنەوە، ڕیز ڕیز دەبرێن، تا کاتێک دەگەنە لای، گوێ و چاو و پێستەکانیان شایەتییان لەسەر دەدەن بەوەی دەیانکرد. و بە پێستەکانیان دەڵێن: «بۆچی شایەتیتان لەسەر داین؟» دەڵێن: «خوا، ئەوەی هەموو شتێکی هێناوەتە قسە، ئێمەشی هێنایە قسە. و ئەو یەکەم جار دروستی کردوون، و بۆ لای ئەویش دەگەڕێنرێنەوە. و خۆتان نەدەشاردەوە لەوەی گوێ و چاو و پێستەکانتان شایەتیتان لەسەر بدەن؛ بەڵکو گومانتان وابوو کە خوا زۆر لەوەی دەیکەن نایزانێت. و ئەو گومانەتان کە بە پەروەردگارتان بردتان، تیای بردن،

ئیتر بوون بە زیانمەندان.» جا ئەگەر ئارام بگرن، ئاگر هەر جێگایانە؛ و ئەگەر داوای ڕازیکردن بکەن، لەوانە نابن کە ڕازیکردنیان لێ وەردەگیرێت. (١٩–٢٤)

و هاوڕێیانێکمان بۆ دیاری کردن کە ئەوەی لە پێشیانەوە و ئەوەی لە پشتیانەوە بوو بۆیان ڕازاندەوە؛ و وشەکە لەسەریان چەسپا، لە نێو ئەو ئوممەتانەی جنۆکە و مرۆڤدا کە پێش ئەوان تێپەڕین. بەڕاستی ئەوان زیانمەند بوون. و ئەوانەی بێبڕوان دەڵێن: «گوێ لەم قورئانە مەگرن، و هەراوهوریای تێدا بکەن، بەڵکو زاڵ ببن.» جا بێگومان سزایەکی سەخت بەوانە دەچێژین کە بێبڕوان، و بێگومان بە خراپترینی ئەوەی دەیانکرد سزایان دەدەینەوە. ئەوەیە سزای دوژمنانی خوا: ئاگر، تێیدا ماڵی هەمیشەییان بۆ هەیە — سزایەکە لەبەر ئەوەی نکۆڵییان لە ئایەتەکانمان دەکرد. و ئەوانەی بێبڕوا بوون دەڵێن: «پەروەردگارمان، ئەوانەمان لە جنۆکە و مرۆڤ پیشان بدە کە گومڕایان کردین؛ دەیانخەینە ژێر پێمانەوە، تا لە نزمترینەکان بن.» بەڕاستی ئەوانەی دەڵێن: «پەروەردگارمان خوایە،» پاشان ڕاست و خۆڕاگر دەبن — فریشتەکان دادەبەزنە سەریان: «مەترسن، و خەمبار مەبن، و مژدەتان لێ بێت بەو بەهەشتەی بەڵێنتان پێ دەدرا. ئێمە دۆستی ئێوەین لە ژیانی دنیادا و لە دواڕۆژیشدا؛ و تێیدا هەرچی دڵتان بیخوازێت بۆتان هەیە، و تێیدا هەرچی داوای بکەن بۆتان هەیە، وەک میوانداریەک لە لایەن لێبوردەیەکی میهرەبانەوە.» (٢٥–٣٢)

و کێ قسەی جوانترە لەو کەسەی بۆ لای خوا بانگ دەکات، و چاکە دەکات، و دەڵێت: «من لە ملکەچانم (موسڵمانانم)»؟ و چاکە و خراپە یەکسان نین. خراپە بەوە لابدە کە باشترە، ئیتر ئەو کەسەی لە نێوان تۆ و ئەودا دوژمنایەتی هەبوو وەک ئەوەی دۆستێکی گیانی بەگیانی بێت لێ دێت. بەڵام ئەمە نادرێت جگە بەوانەی ئارام دەگرن، و نادرێت جگە بە خاوەنی بەشێکی مەزن. و ئەگەر وەسوەسەیەک لە شەیتانەوە هانت بدات، پەنا بگرە بە خوا: بەڕاستی هەر ئەوە بیسەری زانا. (٣٣–٣٦)

و لە نیشانەکانی ئەو شەو و ڕۆژ و خۆر و مانگن. نە سوژدە بۆ خۆر ببەن و نە بۆ مانگ، بەڵکو سوژدە بۆ ئەو خوایە ببەن کە دروستی کردوون، ئەگەر هەر ئەو دەپەرستن. جا ئەگەر لووتبەرزییان کرد — ئەوانەی لای پەروەردگارتن شەو و ڕۆژ تەسبیحاتی دەکەن، و هەرگیز ماندوو نابن. و لە نیشانەکانی ئەوەیە کە تۆ زەوی بە کز و بێدەنگی دەبینیت، بەڵام کاتێک ئاوی بەسەردا دەبارێنین، دەجووڵێت و دەئاوسێت. بێگومان ئەوەی زیندووی کردەوە زیندووکەرەوەی مردووانیشە: بەڕاستی ئەو بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. (٣٧–٣٩)

بەڕاستی ئەوانەی ئایەتەکانمان خوار دەکەنەوە لە ئێمە شاراوە نین. ئایا ئەو کەسەی فڕێ دەدرێتە ئاگرەوە باشترە، یان ئەو کەسەی لە ڕۆژی قیامەتدا بە ئاسوودەیی دێت؟ چیتان دەوێت بیکەن: بەڕاستی ئەو بینایە بەوەی دەیکەن. بەڕاستی ئەوانەی بێبڕوا بوون بە یادخەرەوەکە کاتێک بۆیان هات — و بێگومان ئەو کتێبێکی باڵادەستە: ناهەق نە لە پێشییەوە و نە لە پشتییەوە بۆی نایەت؛ ناردنە خوارەوەیەکە لە لایەن کاربەجێیەکی شایستەی ستایشەوە. (ئەی پێغەمبەر) هیچت پێ ناوترێت جگە لەوەی بە پێغەمبەرانی پێش تۆ وتراوە. بەڕاستی پەروەردگارت خاوەنی لێخۆشبوونە، و خاوەنی تۆڵەیەکی بەئازاریشە. و ئەگەر بمانکردایە بە قورئانێک بە زمانێکی بێگانە، دەیانوت: «بۆچی ئایەتەکانی بە ڕوونی شی نەکراونەتەوە؟ چۆن — کتێبێکی بێگانە و پێغەمبەرێکی عەرەب؟» بڵێ: «ئەو بۆ ئەوانەی بڕوایان هێناوە ڕێنمایی و شیفایە؛ بەڵام ئەوانەی بڕوا ناهێنن گوێکانیان گرانن، و بۆ ئەوان کوێرییە. ئەوانە وەک ئەوەن لە شوێنێکی دوورەوە بانگ بکرێن.» و بێگومان کتێبمان بە موسا بەخشی، جا ناکۆکیی تێدا

کرا؛ و ئەگەر وشەیەک نەبووایە کە پێشتر لە پەروەردگارتەوە دەرچووە، بڕیار لە نێوانیاندا دەدرا. و بەڕاستی ئەوان لێی لە گومانێکی دوودڵکەردان. (٤٠–٤٥)

هەر کەسێک چاکە بکات بۆ خۆیەتی، و هەر کەسێک خراپە بکات لەسەر خۆیەتی؛ و پەروەردگارت هەرگیز ستەم لە بەندەکانی ناکات. زانیاریی قیامەت هەر بۆ لای ئەو دەگەڕێنرێتەوە. و هیچ بەرێک لە تویکڵەکەی دەرنایەت، و هیچ مێینەیەک دووگیان نابێت و منداڵی نابێت، مەگەر بە زانیاریی ئەو. و ئەو ڕۆژەی بانگیان دەکات: «کوان هاوبەشەکانم؟» دەڵێن: «پێت ڕادەگەیەنین: هیچ کەسێک لە ئێمە شایەت نییە.» و ئەوەی پێشتر هاواریان لێ دەکرد لێیان ون دەبێت، و دڵنیا دەبن کە هیچ دەربازگەیەکیان نییە. (٤٦–٤٨)

مرۆڤ لە داواکردنی چاکە ماندوو نابێت؛ بەڵام ئەگەر خراپەیەکی تووش بێت، نائومێد و بێهیوا دەبێت. و ئەگەر دوای ناخۆشییەک کە تووشی بووە میهرەبانییەکی لە لایەن خۆمانەوە پێ بچێژین، بێگومان دەڵێت: «ئەمە مافی خۆمە؛ و وا نازانم قیامەت هەڵبستێت، و ئەگەریش بگەڕێنرێمەوە بۆ لای پەروەردگارم، بێگومان لای ئەو باشترین پاداشتم بۆ هەیە.» بەڵام بێگومان ئەوانەی بێبڕوا بوون ئاگادار دەکەینەوە لەوەی کردوویانە، و بێگومان سزایەکی تووندیان پێ دەچێژین. و کاتێک نیعمەت بەسەر مرۆڤدا دەڕێژین، ڕوو وەردەگێڕێت و خۆی لادەدات؛ بەڵام کاتێک خراپەیەکی تووش دەبێت، نزای دوورودرێژ دەکات. بڵێ: «پێم بڵێن: ئەگەر لە لایەن خواوە بێت و پاشان ئێوە بێبڕوا بن پێی، کێ گومڕاترە لەو کەسەی لە دژایەتییەکی دووردایە؟» نیشانەکانی خۆمانیان لە ئاسۆکاندا و لە خودی خۆیاندا پیشان دەدەین، تا بۆیان ڕوون ببێتەوە کە ئەوە هەقە. ئایا بەس نییە کە پەروەردگارت شایەتە بەسەر هەموو شتێکەوە؟ ئاگادار بن، ئەوان لە گوماندان لە گەیشتن بە پەروەردگاریان. ئاگادار بن، ئەو دەوری هەموو شتێکی داوە. (٤٩–٥٤)

٤٢. ڕاوێژ (ئەششوورا)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

حا، میم. عەین، سین، قاف. (١–٢)

ئا بەو شێوەیە خوا، باڵادەستی کاربەجێ، وەحی بۆ تۆ (ئەی پێغەمبەر) دەکات، وەک بۆ ئەوانەی پێش تۆش. هەرچی لە ئاسمانەکاندایە و هەرچی لە زەویدایە هی ئەوە؛ و ئەو بەرزی مەزنە. نزیکە ئاسمانەکان لە سەرووپانەوە لەت ببن، لە کاتێکدا فریشتەکان بە ستایشەوە تەسبیحاتی پەروەردگاریان دەکەن و داوای لێخۆشبوون بۆ ئەوانە دەکەن کە لە زەویدان. ئاگادار بن، بەڕاستی هەر خوایە لێبوردەی میهرەبان. و ئەوانەی جگە لەو پشتیوانانێک دەگرن، خوا چاودێرە بەسەریانەوە؛ و تۆ چاودێر نیت بەسەریانەوە. (٣–٦)

و ئا بەو شێوەیە قورئانێکی عەرەبیمان بۆ وەحی کردوویت، تا دایکی شارەکان و هەموو دەوروبەری ئاگادار بکەیتەوە، و لە ڕۆژی کۆکردنەوە ئاگادار بکەیتەوە، کە هیچ گومانێکی تێدا نییە: دەستەیەک لە بەهەشتدان، و دەستەیەک لە دۆزەخدا. و ئەگەر خوا بیویستایە، دەیکردن بە یەک ئوممەت؛ بەڵام هەر کەسێکی بوێت دەیخاتە میهرەبانیی خۆیەوە، و ستەمکاران نە پشتیوانێکیان هەیە و نە یارمەتیدەرێک. یان جگە لەو پشتیوانانێکیان گرتووە؟ کەچی هەر خوایە پشتیوان؛ و ئەو مردووان زیندوو دەکاتەوە، و ئەو بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. و لە هەر شتێکدا جیاواز بن، بڕیارەکەی بۆ لای خوایە. «ئەوەتانە خوا، پەروەردگارم؛ پشتم هەر بەو بەستووە، و هەر بۆ لای ئەو دەگەڕێمەوە. بەدیهێنەری ئاسمانەکان و زەوی: لە خۆتان هاوسەرانی بۆ داناون، و لە ئاژەڵیش جووتەکان، بەوە زۆرتان دەکات. هیچ شتێک وەک ئەو نییە؛ و هەر ئەوە بیسەری بینا. کلیلەکانی ئاسمانەکان و زەوی هی ئەون؛ ڕۆزی بۆ هەر کەسێک بیەوێت فراوان دەکات و بە ئەندازەش دەیدات. بەڕاستی ئەو بە هەموو شتێک زانایە.» (٧–١٢)

لە ئایینداً ئەوەی بۆ داناون کە نووحی پێ ڕاسپاردبوو، و ئەوەی بۆ تۆمان وەحی کردووە، و ئەوەی ئیبراهیم و مووسا و عیسامان پێ ڕاسپاردبوو: «ئایین بەرپا بکەن، و تێیدا پەرتەوازە مەبن.» ئەوەی هاوبەشدانەرانی بۆ بانگ دەکەیت لەسەریان گرانە. خوا هەر کەسێکی بوێت بۆ خۆی هەڵیدەبژێرێت، و هەر کەسێک بۆ لای بگەڕێتەوە ڕێنمایی دەکات بۆ لای خۆی. و پەرتەوازە نەبوون مەگەر دوای ئەوەی زانیارییان بۆ هات، لەبەر ڕکابەریی نێوان خۆیان. و ئەگەر وشەیەک نەبووایە کە پێشتر لە پەروەردگارتەوە دەرچووە، بۆ مۆڵەتدانیان تا کاتێکی دیاریکراو، بڕیار لە نێوانیاندا دەدرا. و بەڕاستی ئەوانەی دوای ئەوان کتێبەکەیان بە میرات پێ درا لێی لە گومانێکی دوودڵکەردان. کەواتە خەڵکی بۆ ئەمە بانگ بکە، و وەک فەرمانت پێ کراوە خۆڕاگر بە. و شوێن ئارەزووەکانیان مەکەوە، بەڵکو بڵێ: «بڕوام هێناوە بە هەر کتێبێک کە خوا ناردوویەتییە خوارەوە، و فەرمانم پێ کراوە دادپەروەری لە نێوانتاندا بکەم. خوا پەروەردگاری ئێمە و پەروەردگاری ئێوەیە. کردەوەکانمان بۆ ئێمە و کردەوەکانتان بۆ ئێوە؛ هیچ دەمەقاڵێیەک لە نێوان ئێمە و ئێوەدا نییە. خوا کۆمان دەکاتەوە، و گەڕانەوە هەر بۆ لای ئەوە.» و ئەوانەی لەبارەی خواوە دەمەقاڵێ دەکەن دوای ئەوەی وەڵامی دراوەتەوە، بەڵگەکەیان لای پەروەردگاریان پووچە؛ و خەشمیان لەسەرە، و سزایەکی سەختیان بۆ هەیە. خوا ئەو زاتەیە کە کتێبەکەی بە هەق ناردووەتە خوارەوە، و تەرازووش. و چی تێت دەگەیەنێت؟ لەوانەیە قیامەت نزیک بێت. ئەوانەی بڕوایان پێی

نییە پەلەی لێ دەکەن، بەڵام ئەوانەی بڕوایان هێناوە لێی دەترسن و دەزانن کە ئەوە هەقە. ئاگادار بن، بەڕاستی ئەوانەی لەبارەی قیامەتەوە دەمەقاڵێ دەکەن لە گومڕاییەکی دوورداون. (١٣–١٨)

خوا بە بەندەکانی نەرمونیانە؛ ڕۆزی دەدات بە هەر کەسێک کە بیەوێت؛ و هەر ئەوە بەهێزی باڵادەست. هەر کەسێک کشتوکاڵی دواڕۆژی بوێت، کشتوکاڵەکەی بۆ زیاد دەکەین؛ و هەر کەسێک کشتوکاڵی دنیای بوێت، هەندێکی لێ دەدەینێ، بەڵام لە دواڕۆژدا هیچ بەشێکی نییە. یان هاوبەشانێکیان هەیە کە لە ئایینداا ئەوەیان بۆ داناون کە خوا مۆڵەتی پێ نەداوە؟ و ئەگەر وشەی یەکلاکەرەوە نەبووایە، بڕیار لە نێوانیاندا دەدرا. و بەڕاستی ستەمکاران سزایەکی بەئازاریان بۆ هەیە. ستەمکاران دەبینیت ترساون لەوەی بەدەستیان هێناوە، و ئەوە بێگومان بەسەریاندا دێت. بەڵام ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە لە مێرگەکانی بەهەشتەکاندان؛ هەرچی بیانەوێت لای پەروەردگاریان بۆیان هەیە. ئەوەیە بەخششی گەورە. ئەوەیە کە خوا مژدەی پێ دەدات بەو بەندانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە. بڵێ: «من لەسەر ئەمە هیچ پاداشتێکتان لێ داوا ناکەم، جگە لە خۆشەویستی لە خزمایەتیدا.» و هەر کەسێک چاکەیەک بەدەست بهێنێت، چاکەی تێدا بۆ زیاد دەکەین. بەڕاستی خوا لێبوردەی سوپاسگوزارە. (١٩–٢٣)

یان دەڵێن: «درۆی بۆ خوا هەڵبەستووە»؟ جا ئەگەر خوا بیەوێت مۆر دەنێت بەسەر دڵتدا. و خوا پووچ دەسڕێتەوە و بە وشەکانی خۆی هەق دەچەسپێنێت. بەڕاستی ئەو زانایە بەوەی لە سینەکاندایە. و ئەو زاتەیە کە تەوبە لە بەندەکانی وەردەگرێت و لە خراپەکان خۆش دەبێت، و دەزانێت چی دەکەن. و وەڵامی ئەوانە دەداتەوە کە بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە، و لە بەخششی خۆی زیاتریان پێ دەدات؛ بەڵام بێبڕوایان سزایەکی سەختیان بۆ هەیە. و ئەگەر خوا ڕۆزیی بۆ هەموو بەندەکانی فراوان بکردایە، لە زەویدا سەرکەشییان دەکرد؛ بەڵام بە ئەندازە هەرچیی بوێت دەینێرێتە خوارەوە. بەڕاستی ئەو بە بەندەکانی ئاگادار و بینایە. و ئەو زاتەیە کە باران دەبارێنێت دوای ئەوەی نائومێد بوون، و میهرەبانیی خۆی بڵاو دەکاتەوە. و هەر ئەوە پشتیوانی شایستەی ستایش. (٢٤–٢٨)

و لە نیشانەکانی ئەو دروستکردنی ئاسمانەکان و زەوییە، و ئەو گیاندارانەی تێیاندا بڵاوی کردوونەتەوە؛ و ئەو بەتوانایە لەسەر کۆکردنەوەیان هەر کاتێک بیەوێت. و هەر بەڵایەک تووشتان بێت بەهۆی ئەوەیە کە دەستەکانتان بەدەستی هێناوە — و لە زۆر شتیش خۆش دەبێت. و ئێوە لە زەویدا ناتوانن لێی دەرباز ببن، و جگە لە خوا نە پشتیوانێکتان هەیە و نە یارمەتیدەرێک. و لە نیشانەکانی ئەو کەشتییەکانن لە دەریادا، وەک چیاکان. ئەگەر بیەوێت با دەوەستێنێت، ئیتر لەسەر پشتی دەریا بە وەستاوی دەمێننەوە. بەڕاستی لەوەدا نیشانەگەلێک هەن بۆ هەموو ئارامگرێکی سوپاسگوزار. یان بەهۆی ئەوەی بەدەستیان هێناوە تیایان دەبات — و لە زۆر شتیش خۆش دەبێت — و بۆ ئەوەی ئەوانەی دەمەقاڵێ لەبارەی ئایەتەکانمانەوە دەکەن بزانن کە هیچ دەربازگەیەکیان نییە. (٢٩–٣٥)

جا هەرچیتان پێ دراوە تەنها بەهرەی ژیانی دنیایە؛ بەڵام ئەوەی لای خوایە باشتر و پایەدارترە بۆ ئەوانەی بڕوایان هێناوە و پشت بە پەروەردگاریان دەبەستن، و ئەوانەی خۆیان لە گوناهە گەورەکان و بەدڕەوشتییەکان دوور دەگرن، و کاتێک تووڕە دەبن لێ خۆش دەبن؛ و ئەوانەی وەڵامی پەروەردگاریان دەدەنەوە، و نوێژ بەرپا دەکەن، و کاروباریان بە ڕاوێژی نێوان خۆیانە، و لەوەی پێمان بەخشیون دەبەخشن؛ و ئەوانەی کاتێک ستەمیان لێ دەکرێت بەرگری لە خۆیان دەکەن. و تۆڵەی خراپەیەک خراپەیەکە وەک خۆی؛ بەڵام هەر کەسێک لێ خۆش بێت

و چاکسازی بکات، پاداشتەکەی لەسەر خوایە. بەڕاستی ئەو ستەمکارانی خۆش ناوێت. و هەر کەسێک دوای ئەوەی ستەمی لێ کراوە بەرگری لە خۆی بکات — ئەوانە هیچ ڕێگایەکی لۆمەیان لەسەر نییە؛ ڕێگای لۆمە تەنها لەسەر ئەوانەیە کە ستەم لە خەڵکی دەکەن و بە ناهەق لە زەویدا دەستدرێژی دەکەن. ئەوانە سزایەکی بەئازاریان بۆ هەیە. بەڵام هەر کەسێک ئارام بگرێت و لێ خۆش بێت — بێگومان ئەوە لە کارە مەزن و بڕیاردراوەکانە. (٤٣-٣٦)

و هەر کەسێک خوا گومڕای بکات لە دوای ئەو هیچ پشتیوانێکی نییە. و ستەمکاران دەبینیت، کاتێک سزا دەبینن، دەڵێن: «ئایا هیچ ڕێگایەک بۆ گەڕانەوە هەیە؟» و دەیانبینیت لەسەری ڕادەگیرێن، لە سووکایەتیدا ملکەچن، بە تیلەی چاو تەماشا دەکەن؛ و ئەوانەی بڕوایان هێناوە دەڵێن: «بەڕاستی زیانمەندان ئەوانەن کە لە ڕۆژی قیامەتدا خۆیان و خانەوادەکانیان لەدەست داوە.» ئاگادار بن، بەڕاستی ستەمکاران لە سزایەکی هەمیشەییدان. و هیچ پشتیوانێکیان نابێت جگە لە خوا یارمەتییان بدات؛ و هەر کەسێک خوا گومڕای بکات هیچ ڕێگایەکی نییە. (٤٤-٤٦)

وەڵامی پەروەردگارتان بدەنەوە پێش ئەوەی ڕۆژێک لە خواوە بێت کە گەڕانەوەی نییە. لەو ڕۆژەدا نە پەناگەیەکتان دەبێت، و نە توانای نکۆڵیکردن. جا ئەگەر ڕوویان وەرگێڕا — ئەوا تۆمان وەک چاودێر بەسەریانەوە نەناردووە؛ تەنها گەیاندنی پەیامت لەسەرە. و بەڕاستی کاتێک میهرەبانییەک لە لایەن خۆمانەوە بە مرۆڤ دەچێژین، پێی دڵخۆش دەبێت؛ بەڵام ئەگەر خراپەیەکیان تووش بێت بەهۆی ئەوەی دەستەکانیان پێشیان خستووە، ئەوا مرۆڤ سپڵەیە. مولکی ئاسمانەکان و زەوی هی خوایە. هەرچیی بوێت دروستی دەکات: کچ دەبەخشێت بە هەر کەسێک کە بیەوێت، و کوڕ دەبەخشێت بە هەر کەسێک کە بیەوێت، یان کوڕ و کچیان پێکەوە پێ دەدات؛ و هەر کەسێکیشی بوێت نەزۆکی دەکات. بەڕاستی ئەو زانای بەتوانایە. (٥٠-٤٧)

و بۆ هیچ مرۆڤێک نەبووە کە خوا قسەی لەگەڵ بکات مەگەر بە وەحی، یان لە پشت پەردەوە، یان بە ناردنی نێردراوێک تا بە مۆڵەتی ئەو هەرچیی بوێت وەحی بکات. بەڕاستی ئەو بەرزی کاربەجێیە. و ئا بەو شێوەیە ڕۆحێکمان لە فەرمانەوە بۆ وەحی کردوویت. نەتدەزانی کتێب چییە و نە بڕوا چییە؛ بەڵام کردوومانە بە ڕووناکییەک کە هەر کەسێک لە بەندەکانمان بمانەوێت پێی ڕێنمایی دەکەین. و بەڕاستی تۆ بۆ ڕێگایەکی ڕاست ڕێنمایی دەکەیت، ڕێگای ئەو خوایەی هەرچی لە ئاسمانەکاندایە و هەرچی لە زەویدایە هی ئەوە. ئاگادار بن، هەموو کاروبارەکان هەر بۆ لای خوا دەگەڕێنەوە. (٥٣-٥١)

٤٣. زێڕ و زیوەر (ئەززوخروف)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

حا، میم. (١)

سوێند بە کتێبی ڕوونکەرەوە، بەڕاستی ئێمە کردوومانە بە قورئانێکی عەرەبی، بۆ ئەوەی تێبگەن؛ و بەڕاستی ئەو لە دایکی کتێبدا، لای ئێمە، بەرز و پڕ لە داناییە. (٢–٤)

ئایا یادخەرەوەکەتان بە یەکجاری لێ لابدەین لەبەر ئەوەی گەلێکی زیادەڕۆن؟ و چەندین پێغەمبەرمان لە نێو پێشینانداً نارد! کەچی هیچ پێغەمبەرێکیان بۆ نەدەهات مەگەر گاڵتەیان پێ دەکرد. جا لەمان بەهێزترمان لەناو برد، و نموونەی پێشینان تێپەڕیوە. و ئەگەر لێیان بپرسیت: «کێ ئاسمانەکان و زەویی دروست کردووە؟» بێگومان دەڵێن: «باڵادەستی زانا دروستی کردوون» — ئەو زاتەی زەویی بۆ کردوون بە لانکە، و ڕێگاکانی تێیدا بۆ داناون، بۆ ئەوەی ڕێنمایی وەربگرن؛ و ئەوەی بە ئەندازە ئاو لە ئاسمانەوە دەبارێنێت — جا وڵاتێکی مردوومان پێ زیندوو کردەوە؛ ئا بەو شێوەیە ئێوەش دەردەهێنرێن — و ئەوەی هەموو جووتەکانی دروست کردووە، و لە کەشتی و ئاژەڵ ئەوەی بۆ داناون کە سواری دەبن، تا لەسەر پشتیان جێگیر ببن، پاشان کاتێک لەسەریان جێگیر بوون یادی نیعمەتی پەروەردگارتان بکەن و بڵێن: «پاکی و بێگەردی بۆ ئەو زاتەی ئەمەی بۆ ڕام کردووین، و ئێمە خۆمان هەرگیز توانامان بەسەریدا نەدەبوو؛ و بێگومان ئێمە بۆ لای پەروەردگارمان دەگەڕێینەوە.» (٥–١٤)

کەچی لە بەندەکانی خۆی بەشێکیان بۆ داناوە. بەڕاستی مرۆڤ سپڵەیەکی ئاشکرایە. یان لەوەی دروستی دەکات کچانی بۆ خۆی گرتووە، و کوڕانی بۆ ئێوە هەڵبژاردووە؟ و کاتێک مژدەی ئەوە بە یەکێکیان دەدرێت کە خۆی بۆ خوای میهرەبانی داناوە، ڕووی ڕەش دادەگەڕێت و پڕ دەبێت لە خەفەت: «ئایا کەسێک کە لە نێو زێڕ و زیودا پەروەردە دەکرێت، و لە دەمەقاڵێدا ناتوانێت مەبەستی خۆی ڕوون بکاتەوە؟» و فریشتەکانیان، کە بەندەی خوای میهرەبانن، بە مێینە داناوە. ئایا ئامادەی دروستکردنیان بوون؟ شایەتییەکەیان دەنووسرێت، و پرسیاریان لێ دەکرێت. (١٥–١٩)

و دەڵێن: «ئەگەر خوای میهرەبان بیویستایە، نەماندەپەرستن.» هیچ زانیارییەکیان بەوە نییە؛ تەنها مەزەندە دەکەن. یان پێش ئەمە کتێبێکمان پێ داون، کە دەستیان پێوە گرتووە؟ نەخێر؛ بەڵکو دەڵێن: «ئێمە باوباپیرانمان لەسەر ڕێبازێک بینیوە، و ئێمەش لەسەر شوێنپێی ئەوان ڕێنماییکراوین.» و هەر بەو شێوەیە، پێش تۆ هیچ ئاگادارکەرەوەیەکمان بۆ هیچ شارێک نەناردووە مەگەر خۆشگوزەرانەکانی وتوویانە: «ئێمە باوباپیرانمان لەسەر ڕێبازێک بینیوە، و ئێمەش شوێنپێی ئەوان هەڵدەگرین.» وتی: «تەنانەت ئەگەر ڕێنماییەکی باشترم بۆ هێنابن لەوەی باوباپیرانتان لەسەری بینیوە؟» وتیان: «ئێمە بێبڕواین بەوەی پێی نێردراون.» جا تۆڵەمان لێ سەندن: کەواتە ببینە سەرەنجامی بەدرۆخەرەوان چۆن بوو. و کاتێک ئیبراهیم بە باوکی و گەلەکەی وت: «من بێبەریم لەوەی دەیپەرستن — جگە لەو زاتەی بەدیی هێناوم؛ و هەر ئەو ڕێنماییم دەکات.» و کردی بە وشەیەکی ماوە لە نێو نەوەکانیدا، بۆ ئەوەی بگەڕێنەوە. (٢٠–٢٨)

بەڵکو ئەمانە و باوباپیرانیانم بەهرەمەند کرد، تا هەق و پێغەمبەرێکی ڕوونکەرەوەیان بۆ هات. بەڵام کاتێک هەقیان بۆ هات، وتیان: «ئەمە جادووە، و ئێمە بێبڕوایین پێی.» و دەڵێن: «بۆچی ئەم قورئانە بۆ پیاوێکی گەورەی یەکێک لەو دوو شارە نەنێردرایە خوارەوە؟» ئایا ئەوان میهرەبانیی پەروەردگارت دابەش دەکەن؟ ئێمەین کە بژێوییانمان لە ژیانی دنیادا لە نێوانیاندا دابەش کردووە، و هەندێکیانمان بە چەند پلەیەک بەسەر هەندێکی دیکەدا بەرز کردووەتەوە، تا هەندێکیان هەندێکی دیکە بخەنە خزمەتەوە. و میهرەبانیی پەروەردگارت باشترە لەوەی کۆی دەکەنەوە. و ئەگەر لەبەر ئەوە نەبووایە کە خەڵکی هەموو دەبنە یەک ئوممەتی بێبڕوا، ئەوا بۆ ئەوانەی بێبڕوان بە خوای میهرەبان سەربانی زیومان بۆ ماڵەکانیان دادەنا، و پەیژەش کە پێیدا سەربکەون، و دەرگا بۆ ماڵەکانیان، و تەخت کە لەسەری پاڵ بدەنەوە، و زێڕ و زیوەریش. بەڵام ئەوانە هەمووی تەنها بەهرەی ژیانی دنیایە؛ و دواڕۆژ لای پەروەردگارت بۆ پارێزکارانە. (٢٩–٣٥)

و هەر کەسێک چاو لە یادی خوای میهرەبان بپۆشێت، شەیتانێکی بۆ دیاری دەکەین، جا دەبێتە هاوڕێی. و بێگومان ئەوانە لە ڕێگاکە ڕێگریيان لێ دەکەن، و ئەمانیش وا دەزانن ڕێنماییکراون. تا کاتێک دێتە لای ئێمە، دەڵێت: «خۆزگە لە نێوان من و تۆدا دووریی هەردوو خۆرهەڵات هەبووایە! چەند هاوڕێیەکی خراپ بوویت!» و لەبەر ئەوەی ستەمتان کرد، ئەمڕۆ هیچ سوودێکتان پێ ناگەیەنێت کە لە سزادا هاوبەشن. (٣٦–٣٩)

ئایا تۆ دەتوانیت کەڕان ببیستێنیت، یان ڕێنمایی کوێران و ئەو کەسە بکەیت کە لە گومڕاییيەکی ئاشکرادایە؟ جا چ بتبەینەوە، ئەوا بێگومان تۆڵەیان لێ دەسەنینەوە، یان ئەوەت پیشان بدەین کە بەڵێنمان پێ داون —— چونکە ئێمە بەسەریاندا بەتواناین. کەواتە دەست بگرە بەوەی بۆت وەحی کراوە: بەڕاستی تۆ لەسەر ڕێگایەکی ڕاستیت. و بەڕاستی ئەوە یادخستنەوەیەکە بۆ تۆ و بۆ گەلەکەت، و هەمووتان پرسیارتان لێ دەکرێت. و لەو پێغەمبەرانەمان بپرسە کە پێش تۆ ناردوومانن: ئایا جگە لە خوای میهرەبان پەرستراوانێکمان داناوە کە بپەرسترێن؟ (٤٠–٤٥)

و بێگومان مووسامان بە نیشانەکانمانەوە نارد بۆ لای فیرعەون و گەورەپیاوانی، جا وتی: «من نێردراوی پەروەردگاری جیهانیانم.» بەڵام کاتێک نیشانەکانمانی بۆ هێنان، لەناکاو پێیان پێدەکەنین. و هیچ نیشانەیەکمان پیشان نەدەدان مەگەر لە خوشکەکەی گەورەتر بوو؛ و بە سزا گرتمانن، بۆ ئەوەی بگەڕێنەوە. و وتیان: «ئەی جادووگەر، بەو پەیمانەی لای تۆی داناوە هاوار بکە پەروەردگارت بۆمان؛ بێگومان ئێمە ڕێنمایی وەردەگرین.» بەڵام کاتێک سزاکەمان لەسەر لابردن، لەناکاو پەیمانەکەیان شکاند. و فیرعەون لە نێو گەلەکەیدا بانگەوازی کرد: «ئەی گەلەکەم، ئایا مولکی میسر هی من نییە، و ئەم ڕووبارانەش کە بە ژێرمدا دەڕۆن؟ ئایا نابینن؟ ئایا من باشتر نیم لەم کەسەی کە سووکە و بە زەحمەت دەتوانێت مەبەستی خۆی ڕوون بکاتەوە؟ ئەی بۆچی بازنی زێڕی بەسەردا نەخراوە، یان فریشتەکان لەگەڵیدا بە کۆمەڵ نەهاتوون؟» جا گەلەکەی بە سووک زانی، و ئەوانیش گوێڕایەڵییان کرد؛ بەڕاستی ئەوان گەلێکی لەڕێدەرچوو بوون. جا کاتێک تووڕەیان کردین، تۆڵەمان لێ سەندن و هەموویانمان نوقم کرد، و کردمانن بە ڕابردوو و نموونەیەک بۆ ئەوانەی دواتر دێن. (٤٦–٥٦)

و کاتێک کوڕی مەریەم وەک نموونە هێنرایەوە، لەناکاو گەلەکەت لێی دەکەنە هاوار، و دەڵێن: «ئایا پەرستراوەکانی ئێمە باشترن، یان ئەو؟» ئەمەیان بۆ نەهێنایتەوە مەگەر بۆ دەمەقاڵێ: بەڵکو ئەوان گەلێکی شەڕانگێزن. ئەو تەنها بەندەیەک بوو کە نیعمەتمان پێ بەخشی، و کردمان بە نموونە بۆ نەوەکانی ئیسرائیل. و ئەگەر بمانویستایە، لە ئێوە فریشتەمان دادەنا کە لە زەویدا جێنشین بن. (٥٧–٦٠)

و بەڕاستی ئەو نیشانەیەکی قیامەتە؛ کەواتە هیچ گومانتان لێی نەبێت، و شوێن من بکەون: ئەمە ڕێگایەکی ڕاستە. و با شەیتان ڕێگریتان لێ نەکات؛ بەڕاستی ئەو دوژمنێکی ئاشکرای ئێوەیە. و کاتێک عیسا بە بەڵگە ڕوونەکانەوە هات، وتی: «من داناییم بۆ هێناون، و بۆ ئەوەی هەندێک لەوەی تێیدا جیاوازن بۆتان ڕوون بکەمەوە. کەواتە لە خوا بترسن، و گوێڕایەڵیی من بکەن. بەڕاستی خوا پەروەردگاری من و پەروەردگاری ئێوەشە؛ کەواتە بیپەرستن. ئەمە ڕێگایەکی ڕاستە.» بەڵام حیزبەکان لە نێوان خۆیاندا جیاواز بوون. جا وای بۆ ئەوانەی ستەمیان کرد، لە سزای ڕۆژێکی بەئازار! ئایا چاوەڕێی شتێک دەکەن جگە لە قیامەت، کە لەناکاو بۆیان بێت لە کاتێکدا هەستی پێ ناکەن؟ دۆستە نزیکەکان لەو ڕۆژەدا دوژمنی یەکترن — جگە لە پارێزکاران. «ئەی بەندەکانم، ئەمڕۆ نە ترستان لەسەرە، و نە خەمبار دەبن — ئێوە کە بڕواتان بە ئایەتەکانمان هێنا و ملکەچ (موسڵمان) بوون. بچنە بەهەشتەوە، خۆتان و هاوسەرەکانتان، دڵخۆش دەکرێن.» دەفری زێڕین و جام بە دەوریاندا دەگێڕدرێت؛ و تێیدا هەرچی دڵەکان بیخوازن و چاوەکان چێژی لێ وەربگرن هەیە؛ و ئێوە بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. و ئەمە ئەو بەهەشتەیە کە بە میرات پێتان دراوە بەهۆی ئەوەی دەتانکرد؛ میوەی زۆرتان تێیدا بۆ هەیە، کە لێی دەخۆن. بەڵام تاوانباران بە هەمیشەیی لە سزای دۆزەخدا دەمێننەوە؛ لەسەریان سووک ناکرێت، و تێیدا نائومێدن. و ئێمە ستەممان لێ نەکردن؛ بەڵکو خۆیان ستەمکار بوون. و هاوار دەکەن: «ئەی مالیک، با پەروەردگارت کۆتاییمان پێ بهێنێت!» دەڵێت: «ئێوە هەر دەمێننەوە.» بێگومان هەقمان بۆ هێنان، بەڵام زۆربەتان هەقتان پێ ناخۆشە. (٦١–٧٨)

یان بڕیاری پیلانێکیان داوە؟ ئەوا ئێمەش بڕیاری خۆمان دەدەین. یان وا دەزانن کە ئێمە نهێنی و چرپەکانیان نابیستین؟ بەڵێ دەیبیستین، و نێردراوەکانمان لایانن، دەینووسن. (٧٩–٨٠)

بڵێ: «ئەگەر خوای میهرەبان کوڕێکی هەبووایە، ئەوا من یەکەمی پەرستەران دەبووم.» پاکی و بێگەردی بۆ پەروەردگاری ئاسمانەکان و زەوی، پەروەردگاری عەرش، لەوەی وەسفی دەکەن! کەواتە لێیان گەڕێ با نوقمی بێهوودە بین و یاری بکەن، تا بەو ڕۆژەیان دەگەن کە بەڵێنیان پێ دەدرێت. و ئەو زاتەیە کە لە ئاسماندا پەرستراوە و لە زەویشدا پەرستراوە؛ و هەر ئەوە کاربەجێی زانا. و پیرۆز و بەرزە ئەو زاتەی مولکی ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی لە نێوانیاندایە هی ئەوە؛ و زانیاریی قیامەت لای ئەوە، و بۆ لای ئەو دەگەڕێنرێنەوە. و ئەوانەی جگە لەو هاواریان لێ دەکەن توانای تکاکردنیان نییە — تەنها ئەوانە نەبێت کە شایەتیی هەق دەدەن، و دەشزانن. و ئەگەر لێیان بپرسیت کێ دروستی کردوون، بێگومان دەڵێن: «خوا.» ئیتر چۆن لادەدرێن؟ و خوا گوێی لە هاواری ئەوە: «پەروەردگارم، ئەمانە گەلێکن بڕوا ناهێنن.» کەواتە ڕوویان لێ وەرگێڕە و بڵێ: «سڵاو.» جا بەم زووانە دەزانن. (٨١–٨٩)

٤٤. دووکەڵ (ئەددوخان)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

حا، میم. (١)

سوێند بە کتێبی ڕوونکەرەوە، بەڕاستی ئێمە لە شەوێکی پیرۆزدا ناردمانە خوارەوە — چونکە ئێمە هەمیشە ئاگادارکەرەوە بووین — شەوێک کە هەموو کارێکی پڕ لە دانایی تێیدا جیا دەکرێتەوە، بە فەرمانێک لە لایەن ئێمەوە — چونکە ئێمە هەمیشە نێرەری پێغەمبەران بووین — وەک میهرەبانییەک لە پەروەردگارتەوە. بەڕاستی هەر ئەوە بیسەری زانا، پەروەردگاری ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی لە نێوانیاندایە، ئەگەر دڵنیایی و بڕوای پتەوتان هەبێت. هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو؛ دەژیێنێت و دەمرێنێت — پەروەردگاری ئێوە و پەروەردگاری باوباپیرانی پێشووتانە. کەچی ئەوان لە گومانداو یاری دەکەن. (٢–٩)

کەواتە چاوەڕێی ئەو ڕۆژە بکە کە ئاسمان دووکەڵێکی ئاشکرا دەهێنێت کە خەڵکی دادەپۆشێت: ئەمە سزایەکی بەئازارە. «پەروەردگارمان، سزاکەمان لەسەر لابە؛ ئێمە بڕوادارین.» پەندوەرگرتن چۆن سوودیان پێ دەگەیەنێت، لە کاتێکدا پێغەمبەرێکی ڕوونکەرەوەیان بۆ هاتبوو، پاشان پشتیان تێ کرد و وتیان: «فێرکراوێکی شێتە»؟ ئێمە بۆ ماوەیەکی کەم سزاکە لادەبەین؛ بێگومان ئێوە دەگەڕێنەوە سەر ڕێبازی خۆتان. ئەو ڕۆژەی بە گەورەترین گرتن دەیانگرین، بێگومان تۆڵە دەسەنینەوە. (١٠–١٦)

و بێگومان پێش ئەوان گەلی فیرعەونمان تاقی کردەوە، کاتێک پێغەمبەرێکی بەڕێزیان بۆ هات: «بەندەکانی خوام بدەنەوە دەست: بەڕاستی من پێغەمبەرێکی ئەمینم بۆتان. و خۆتان بەسەر خوادا بەرز مەکەنەوە: من بەڵگەیەکی ئاشکراتان بۆ دەهێنم. و من پەنا دەگرم بە پەروەردگارم و پەروەردگارتان لەوەی بەردبارانم بکەن؛ و ئەگەر بڕوام پێ ناکەن، ئەوا وازم لێ بهێنن.» (١٧–٢١)

ئینجا هاواری کرد پەروەردگاری: «ئەمانە گەلێکی تاوانبارن.» «بە شەو لەگەڵ بەندەکانمدا بڕۆ، چونکە ئێوە شوێنتان دەکەون. و دەریاکە بە لەتبوویی و ئارامی بەجێ بهێڵە: ئەوان سەربازێکن نوقم دەکرێن.» چەندین باخ و کانیاویان بەجێ هێشت، و کێڵگە و ماڵی بەڕێز، و نازونیعمەتێک کە تێیدا شاد بوون! ئا بەو شێوەیە بوو؛ و گەلێکی دیکەمان کرد بە میراتگریان. جا نە ئاسمان و نە زەوی بۆیان نەگریان، و مۆڵەتیشیان نەدرا. و بێگومان نەوەکانی ئیسرائیلمان لە سزای سووکەری فیرعەون ڕزگار کرد؛ بەڕاستی ئەو خۆبەزلزانێک بوو، لە زیادەڕۆیان. و بێگومان ئێمە بە زانیارییەوە بەسەر جیهانیاندا هەڵمانبژاردن، و لە نیشانەکان ئەوەمان پێ بەخشین کە تاقیکردنەوەیەکی ئاشکرای تێدا بوو. (٢٢–٣٣)

کەچی ئەمانە دەڵێن: «جگە لە مردنی یەکەممان هیچی دیکە نییە؛ و ئێمە زیندوو ناکرێینەوە. باوباپیرانمان بهێننەوە، ئەگەر ڕاستگۆن!» ئایا ئەمان باشترن، یان گەلی تووبەع و ئەوانەی پێش ئەوان؟ لەناومان بردن: بەڕاستی ئەوان تاوانبار بوون. و ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی لە نێوانیاندایە بە یاری دروستمان نەکردووە. تەنها بە هەق دروستمان کردوون، بەڵام زۆربەیان نازانن. (٣٤–٣٩)

بەڕاستی ڕۆژی جیاکردنەوە کاتی دیاریکراوی هەموویانە — ئەو ڕۆژەی هیچ دۆستێک هیچ سوودێک بە دۆستەکەی ناگەیەنێت، و یارمەتیش نادرێن، جگە لەوانەی خوا بەزەیی پێیاندا بێتەوە. بەڕاستی هەر ئەوە باڵادەستی میهرەبان. بەڕاستی درەختی زەققووم خۆراکی گوناهبارە؛ وەک مسی تواوە لە سکەکاندا دەکوڵێت، وەک کوڵانی ئاوی کوڵاو. «بیگرن، و ڕایبکێشنە ناوەڕاستی دۆزەخەوە؛ پاشان سزای ئاوی کوڵاو بەسەر سەریدا بڕێژن. بیچێژە! تۆ بوویت باڵادەستی بەڕێز! ئەمە ئەوەیە کە گومانتان لێی دەکرد.» بەڕاستی پارێزکاران لە جێگایەکی ئەمیندان، لە نێو باخەکان و کانیاوەکاندا، ئاوریشمی تەنک و ئەستوور لەبەر دەکەن، بەرامبەر یەکتر. ئا بەو شێوەیە دەبێت؛ و حۆریی چاوگەورەی جوان دەکەینە هاوسەریان. تێیدا بە ئاسوودەیی داوای هەموو جۆرە میوەیەک دەکەن. تێیدا تامی مردن ناچێژن، جگە لە مردنی یەکەم؛ و لە سزای دۆزەخ دەیانپارێزێت — بەخششێکە لە پەروەردگارتەوە. هەر ئەوەیە سەرکەوتنی گەورە. (٤٠–٥٧)

جا ئێمە بە زمانی خۆت ئاسانمان کردووە، بۆ ئەوەی پەند وەربگرن. کەواتە چاوەڕێ بکە؛ ئەوانیش چاوەڕێن. (٥٨–٥٩)

٤٥. ئەژنۆدادان (ئەلجاسییە)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

حا، میم. (١)

ناردنە خوارەوەی ئەم کتێبە لە لایەن خواوەیە، باڵادەستی کاربەجێ. بەڕاستی لە ئاسمانەکان و زەویدا نیشانەگەلێک هەن بۆ بڕوادارانە؛ و لە دروستکردنی خۆتاندا، و لەو گیاندارانەی باڵاویان دەکاتەوە، نیشانەگەلێک هەن بۆ گەلێک کە دڵنیایی و بڕوای پتەویان هەیە؛ و لە ئاڵوگۆڕی شەو و ڕۆژدا، و لەو ڕۆزییەی خوا لە ئاسمانەوە دەینێرێتە خوارەوە، جا زەویی پێ زیندوو دەکاتەوە دوای مردنی، و لە گۆڕینی بایەکاندا، نیشانەگەلێک هەن بۆ گەلێک کە ژیری بەکار دەهێنن. ئەمانە ئایەتەکانی خوان کە بە هەق بەسەرتدا دەیانخوێنینەوە. جا دوای خوا و ئایەتەکانی بە چ گوفتارێک بڕوا دەهێنن؟ (٢-٦)

وای بۆ هەموو درۆزنێکی گوناهبار، کە ئایەتەکانی خوا دەبیستێت بەسەریدا دەخوێنرێنەوە، پاشان بە لووتبەرزییەوە بەردەوام دەبێت وەک ئەوەی نەیبیستبن. جا مژدەی سزایەکی بەئازاری پێ بدە. و کاتێک شتێک لە ئایەتەکانمان دەزانێت، بە گاڵتەی دەگرێت. ئەوانە سزایەکی سووکەریان بۆ هەیە: لە پشتیانەوە دۆزەخ هەیە. و ئەوەی بەدەستیان هێناوە هیچ سوودێکیان پێ ناگەیەنێت، و نە ئەوانەش کە جگە لە خوا کردوویانن بە پشتیوان؛ و سزایەکی مەزنیان بۆ هەیە. ئەمە ڕێنماییە؛ و ئەوانەی بێبڕوان بە ئایەتەکانی پەروەردگاریان سزایەکی بەئازاری سەختیان بۆ هەیە. (٧-١١)

خوا ئەو زاتەیە کە دەریای بۆ ڕام کردوون، تا کەشتییەکان بە فەرمانی ئەو تێیدا بڕۆن، و تا لە بەخششی ئەو بگەڕێن، و بۆ ئەوەی سوپاسگوزار بن. و هەرچی لە ئاسمانەکاندایە و هەرچی لە زەویدایە بۆی ڕام کردوون، هەمووی لە لایەن ئەوەوە. بەڕاستی لەوەدا نیشانەگەلێک هەن بۆ گەلێک کە بیر دەکەنەوە. (١٢-١٣)

بەوانە بڵێ کە بڕوایان هێناوە با لەوانە خۆش ببن کە هیوایان بە ڕۆژەکانی خوا نییە، تا خوا گەلێک بەوەی بەدەستیان دەهێنا پاداشت بداتەوە. هەر کەسێک چاکە بکات بۆ خۆیەتی، و هەر کەسێک خراپە بکات لەسەر خۆیەتی؛ پاشان بۆ لای پەروەردگارتان دەگەڕێنرێنەوە. (١٤-١٥)

و بێگومان کتێب و فەرمانڕەوایی و پێغەمبەرایەتیمان بە نەوەکانی ئیسرائیل بەخشی؛ و لە شتە پاکەکان ڕۆزیمان پێ دان، و بەسەر جیهانیاندا ڕێزمان لێ نان. و بەڵگە ڕوونەکانی کاروبارەکەمان پێ دان؛ و جیاواز نەبوون مەگەر دوای ئەوەی زانیاریان بۆ هات، لەبەر ڕکابەریی نێوان خۆیان. بەڕاستی پەروەردگارت لە ڕۆژی قیامەتدا دادوەری لە نێوانیاندا دەکات لەوەی تێیدا جیاواز بوون. پاشان تۆمان خستە سەر ڕێبازێکی ڕوون لە کاروبارەکە، کەواتە شوێنی بکەوە، و شوێن ئارەزووی ئەوانە مەکەوە کە نازانن. بەڕاستی ئەوان لە ئاست خوادا هیچ سوودێکت پێ ناگەیەنن. و بەڕاستی ستەمکاران پشتیوانی یەکترن، بەڵام خوا پشتیوانی پارێزکارانە. ئەمە ڕووناکیی دڵە بۆ خەڵکی، و ڕێنمایی و میهرەبانییە بۆ گەلێک کە دڵنیایی و بڕوای پتەویان هەیە. (١٦-٢٠)

یان ئەوانەی خراپە دەکەن وا دەزانن کە وەک ئەوانەیان لێ دەکەین کە بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە، ژیان و مردنیان یەکسان بێت؟ چەند خراپە ئەو بڕیارەی دەیدەن! و خوا ئاسمانەکان و زەویی بە هەق دروست

کردووە، و تا هەموو کەسێک پاداشتی ئەوەی بەدەستی هێناوە بدرێتەوە؛ و ستەمیان لێ ناکرێت. ئایا ئەو کەسەت بینیوە کە ئارەزووی خۆی کردووە بە پەرستراوی، و خوا لەگەڵ زانیاریدا گومڕای کردووە، و مۆری ناوە بەسەر گوێ و دڵیدا، و پەردەی خستووەتە سەر چاوی؟ جا دوای خوا کێ ڕێنمایی دەکات؟ ئایا پەند وەرناگرن؟ (٢١–٢٣)

و دەڵێن: «جگە لە ژیانی دنیامان هیچی دیکە نییە: دەمرین و دەژین، و جگە لە ڕۆژگار هیچ شتێک لەناومان نابات.» هیچ زانیارییەکیان بەوە نییە؛ تەنها گومان دەبەن. و کاتێک ئایەتە ڕوونەکانمان بەسەریاندا دەخوێنرێتەوە، تاکە بەڵگەیان ئەوەیە کە دەڵێن: «باوباپیرانمان بهێنەوە، ئەگەر ڕاستگۆن.» بڵێ: «خوایە کە دەتانژیێنێت، پاشان دەتانمرێنێت، پاشان بۆ ڕۆژی قیامەت کۆتان دەکاتەوە، کە هیچ گومانێکی تێدا نییە؛ بەڵام زۆربەی خەڵکی نازانن.»[42] (٢٤–٢٦)

و مولکی ئاسمانەکان و زەوی هی خوایە؛ و ئەو ڕۆژەی قیامەت هەڵدەستێت، لەو ڕۆژەدا شوێنکەوتووانی پووچ زیانمەند دەبن. و هەموو ئوممەتێک دەبینیت لەسەر ئەژنۆ کەوتووە؛ هەموو ئوممەتێک بۆ لای نامەی کردەوەکانی بانگ دەکرێت: «ئەمڕۆ پاداشتی ئەوەتان دەدرێتەوە کە دەتانکرد. ئەمە نامەی ئێمەیە، بە هەق لەسەرتان دەدوێت: بەڕاستی ئێمە هەرچیتان دەکرد دەماننووسییەوە.» جا ئەوانەی بڕوایان هێنا و کردەوەی چاکیان کرد، پەروەردگاریان دەیانخاتە میهرەبانیی خۆیەوە. هەر ئەوەیە سەرکەوتنی ئاشکرا. بەڵام ئەوانەی بێبڕوا بوون: «ئایا ئایەتەکانم بەسەرتاندا نەدەخوێنرانەوە؟ کەچی لووتبەرزیتان کرد، و گەلێکی تاوانبار بوون. و کاتێک دەوترا: ''بەڵێنی خوا ڕاستە، و قیامەتیش — هیچ گومانێکی تێدا نییە،'' دەتانوت: ''نازانین قیامەت چییە؛ تەنها بە گومانێکی دەزانین، و دڵنیا نین.''» (٢٧–٣٢)

و خراپیی ئەوەی کردیان بۆیان دەردەکەوێت، و ئەوەی گاڵتەیان پێ دەکرد دەوریان دەدات. و دەوترێت: «ئەمڕۆ لەبیرتان دەکەین، وەک چۆن گەیشتن بەم ڕۆژەتان لەبیر کرد. و جێگاتان ئاگرە، و هیچ یارمەتیدەرێکتان نییە. ئەوە لەبەر ئەوەیە کە ئایەتەکانی خواتان بە گاڵتە گرت، و ژیانی دنیا فریوی دان.» جا ئەمڕۆ نە لێی دەردەهێنرێن، و نە داوای ڕازیکردنیان لێ دەکرێت. (٣٣–٣٥)

جا هەموو سوپاس و ستایشێک بۆ خوایە، پەروەردگاری ئاسمانەکان و پەروەردگاری زەوی، پەروەردگاری جیهانیان. و گەورەیی لە ئاسمانەکان و زەویدا هەر بۆ ئەوە؛ و هەر ئەوە باڵادەستی کاربەجێ. (٣٦–٣٧)

[42] بێخوایی لەسەر گومان (زەن) دامەزراوە: ڕاڤەیەکی زانستی، فەلسەفی و ئایینی
بێخوایی، گومان، و داوای قورئان بۆ زانیاری
بێخوایی، دوارۆژ، و گومان: لێکۆڵینەوەیەکی قورئانی

٤٦. تەپۆڵکە لمینەکان (ئەلئەحقاف)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

حا، میم. (١)

ناردنە خوارەوەی ئەم کتێبە لە لایەن خواوەیە، باڵادەستی کاربەجێ. ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی لە نێوانیاندایە دروستمان نەکردووە مەگەر بە هەق، و بۆ کاتێکی دیاریکراو؛ کەچی ئەوانەی بێبڕوان ڕوو وەردەگێڕن لەوەی لێی ئاگادار کراونەتەوە. بڵێ: «ئایا سەیری ئەوە ناکەن کە جگە لە خوا هاوارى لێ دەکەن؟ پیشانم بدەن چییان لە زەوی دروست کردووە؛ یان بەشێکیان لە ئاسمانەکاندا هەیە؟ کتێبێکم لە پێش ئەمەوە بۆ بهێنن، یان شوێنەوارێک لە زانیارى، ئەگەر ڕاستگۆن.» و کێ گومڕاترە لەو کەسەی جگە لە خوا هاوار لە کەسانێک دەکات کە تا ڕۆژی قیامەت وەڵامی نادەنەوە، و ئەوانیش لە هاوارەکانیان بێئاگان؟ و کاتێک خەڵکی کۆ دەکرێنەوە، دەبنە دوژمنیان، و نکۆڵی لە پەرستنەکەیان دەکەن. (٢–٦)

و کاتێک ئایەتە ڕوونەکانمان بەسەریاندا دەخوێنرێتەوە، ئەوانەی بێبڕوان لەبارەی هەقەوە کاتێک بۆیان دێت دەڵێن: «ئەمە جادوویەکی ئاشکرایە.» یان دەڵێن: «هەڵیبەستووە»؟ بڵێ: «ئەگەر هەڵمبەستبێت، ئەوا ئێوە لە ئاست خوادا هیچ شتێکتان بۆ من پێ ناکرێت. ئەو زاناترە بەوەی تێیدا ڕۆچوون؛ ئەو بەسە وەک شایەت لە نێوان من و ئێوەدا. و هەر ئەوە لێبوردەی میهرەبان.» بڵێ: «من لە نێو پێغەمبەراندا شتێکی تازە نیم؛ و نازانم چیم پێ دەکرێت و چی بە ئێوە دەکرێت. تەنها شوێن ئەوە دەکەوم کە بۆم وەحی دەکرێت، و من تەنها ئاگادارکەرەوەیەکی ئاشکرام.» بڵێ: «پێم بڵێن: ئەگەر لە لایەن خواوە بێت و ئێوە بێبڕوا بن پێی، و شایەتێک لە نەوەکانی ئیسرائیل شایەتیی لەسەر هاوشێوەکەی دابێت و بڕوای هێنابێت، و ئێوەش لووتبەرزیتان کردبێت ـــ» بەڕاستی خوا ڕێنمایی گەلی ستەمکار ناکات. (٧–١٠)

و ئەوانەی بێبڕوان لەبارەی ئەوانەوە کە بڕوایان هێناوە دەڵێن: «ئەگەر چاکەیەک بووایە، پێش ئێمە پێی نەدەگەیشتن.» و لەبەر ئەوەی ڕێنماییان پێ وەرنەگرتووە، دەڵێن: «ئەمە درۆیەکی کۆنە.» و پێش ئەو کتێبی موسا هەبوو، پێشەوا و میهرەبانی؛ و ئەمە کتێبێکە پشتڕاستکەرەوەی ئەوە، بە زمانی عەرەبی، تا ئەوانە ئاگادار بکاتەوە کە ستەمیان کردووە و مژدە بێت بۆ چاکەکاران. بەڕاستی ئەوانەی دەڵێن: «پەروەردگارمان خوایە،» پاشان ڕاست و خۆڕاگر دەبن ـــ نە ترسیان لەسەر دەبێت و نە خەمبار دەبن. ئەوانە هاوەڵانی بەهەشتن، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە، پاداشتێکە بۆ ئەوەی دەیانکرد. (١١–١٤)

و مرۆڤمان ڕاسپاردووە کە چاکە لەگەڵ دایک و باوکیدا بکات. دایکی بە سەختی هەڵیگرت و بە سەختی دایناوە؛ و هەڵگرتن و لەشیربڕینەوەی سی مانگە. تا کاتێک دەگاتە تەواوی هێزی و دەگاتە چل ساڵ، دەڵێت: «پەروەردگارم، هانم بدە تا سوپاسی ئەو نیعمەتەت بکەم کە بەسەر من و دایک و باوکمدا ڕشتووتە، و کردەوەیەکی چاک بکەم کە پێی ڕازی بیت؛ و نەوەکانم بۆ چاک بکە. من تەوبەم بۆ لای تۆ کردووە، و من لە ملکەچانم (موسڵمانانم).» ئەوانەن کە باشترینی ئەوەی کردوویانە لێیان وەردەگرین، و لە خراپەکانیان دەبووورین، لە نێو هاوەڵانی بەهەشتدا: بەڵێنی ڕاستە کە بەڵێنیان پێ دەدرا. (١٥–١٦)

بەڵام ئەو کەسەی بە دایک و باوکی دەڵێت: «ئۆف لە ئێوە! ئایا بەڵێنم پێ دەدەن کە دەردەهێنرێم، لە کاتێکدا نەوەکان پێش من تێپەڕیون؟» و ئەوانیش هاوار دەکەنە خوا: «وای بۆ تۆ! بڕوا بهێنە! بەڕاستی بەڵێنی خوا ڕاستە.» کەچی دەڵێت: «ئەمە جگە لە ئەفسانەی پێشینان هیچی دیکە نییە.» ئەوانەن کە وشەکە لەسەریان چەسپاوە، لە نێو ئەو ئوممەتانەی جنۆکە و مرۆڤدا کە پێش ئەوان تێپەڕین. بەڕاستی ئەوان زیانمەند بوون. و بۆ هەموویان بە پێی ئەوەی کردوویانە پلەگەلێک هەیە، و تا پاداشتی کردەوەکانیان بە تەواوی بداتەوە؛ و ستەمیان لێ ناکرێت. و ئەو ڕۆژەی ئەوانەی بێبڕوا بوون لەسەر ئاگر ڕادەگیرێن: «شتە چاکەکانتان لە ژیانی دنیاتاندا بەفیڕۆ دا و بەهرەتان لێ وەرگرت؛ بۆیە ئەمڕۆ بە سزای سووکایەتی سزا دەدرێن، بەهۆی ئەوەی بە ناهەق لە زەویدا لووتبەرزیتان دەکرد، و بەهۆی ئەوەی لە ڕێ دەردەچوون.» (١٧–٢٠)

و یادی بڕای عاد بکە، کاتێک گەلەکەی لە نێو تەپۆڵکە لمینەکاندا ئاگادار کردەوە — و ئاگادارکەرەوان پێش ئەو و دوای ئەویش هاتبوون و ڕۆیشتبوون — دەیوت: «جگە لە خوا کەس مەپەرستن: من لە سزای ڕۆژێکی مەزن بۆتان دەترسم.» وتیان: «ئایا هاتوویت تا لە پەرستراوەکانمان لامان بدەیت؟ کەواتە ئەوەمان بۆ بهێنە کە هەڕەشەمان پێ لێ دەکەیت، ئەگەر لە ڕاستگۆیانیت.» وتی: «زانیاری تەنها لای خوایە. من ئەوەتان پێ دەگەیەنم کە پێی نێردراوم، بەڵام دەتانبینم گەلێکی نەزانن.» جا کاتێک وەک هەورێک بینیان کە بەرەو دۆڵەکانیان دەهات، وتیان: «ئەمە هەورێکە بارانمان بۆ دەبارێنێت.» نەخێر — بەڵکو ئەوەیە کە پەلەتان لێ دەکرد: بایەکە سزایەکی بەئازاری تێدایە، بە فەرمانی پەروەردگاری هەموو شتێک وێران دەکات. جا بەیانی کەوتن کە جگە لە خانووەکانیان هیچ نەدەبینرا. ئا بەو شێوەیە سزای گەلی تاوانبار دەدەین. (٢١–٢٥)

و بێگومان بە شێوەیەک جێگیرمان کردبوون کە ئێوەمان وا جێگیر نەکردووە، و گوێ و چاو و دڵمان پێ دابوون؛ بەڵام گوێ و چاو و دڵەکانیان هیچ سوودێکیان پێ نەگەیاندن، چونکە نکۆڵییان لە ئایەتەکانی خوا دەکرد؛ و ئەوەی گاڵتەیان پێ دەکرد دەوری دان. و بێگومان ئەو شارانەی دەوروبەرتانمان لەناو برد، و نیشانەکانمان بە هەموو شێوەیەک هێنایەوە، بۆ ئەوەی بگەڕێنەوە. ئەی بۆچی ئەوانەی جگە لە خوا کردبوویانن بە پەرستراو، بۆ ئەوەی لێی نزیکیان بکەنەوە، یارمەتییان نەدان؟ نەخێر — بەڵکو لێیان ون بوون. و ئەوە درۆکەیان بوو، و ئەوەی هەڵیاندەبەست. (٢٦–٢٨)

و یادی ئەو کاتە بکە کە کۆمەڵێک لە جنۆکەمان ڕووەو تۆ کرد، گوێیان لە قورئان دەگرت. جا کاتێک ئامادەی بوون، وتیان: «بێدەنگ بن!» و کاتێک تەواو بوو، وەک ئاگادارکەرەوە گەڕانەوە بۆ لای گەلەکەیان. وتیان: «ئەی گەلەکەمان، ئێمە گوێمان لە کتێبێک بوو کە دوای موسا نێردراوەتە خوارەوە، پشتڕاستکەرەوەی ئەوەیە کە پێش خۆی هاتووە، بۆ هەق و بۆ ڕێگایەکی ڕاست ڕێنمایی دەکات. ئەی گەلەکەمان، وەڵامی بانگخوازی خوا بدەنەوە و بڕوای پێ بهێنن: لە گوناهەکانتان خۆش دەبێت و لە سزایەکی بەئازار دەتانپارێزێت. و هەر کەسێک وەڵامی بانگخوازی خوا نەداتەوە، لە زەویدا ناتوانێت دەرباز ببێت، و جگە لەو هیچ پشتیوانێکی نییە. ئەوانە لە گومڕاییەکی ئاشکرادان.» (٢٩–٣٢)

ئایا نابینن کە خوا، ئەوەی ئاسمانەکان و زەویی دروست کردووە و بە دروستکردنیان ماندوو نەبووە، بەتوانایە لەسەر ئەوەی مردووان زیندوو بکاتەوە؟ بەڵێ: بەڕاستی ئەو بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. و ئەو ڕۆژەی

ئەوانەی بێبڕوا بوون لەسەر ئاگر ڕادەگیرێن: «ئایا ئەمە هەق نییە؟» دەڵێن: «بەڵێ، سوێند بە پەروەردگارمان.» دەفەرموێت: «کەواتە سزا بچێژن بەهۆی ئەوەی بێبڕوا بوون.» (٣٣–٣٤)

کەواتە ئارام بگرە، وەک چۆن پێغەمبەرانی خاوەن ئیرادە ئارامیان گرت، و پەلەیان بۆ مەکە. ئەو ڕۆژەی ئەوە دەبینن کە بەڵێنیان پێ دەدرێت، وەک ئەوە وایە جگە لە ساتێک لە ڕۆژێک نەمابنەوە. ئەمە پەیامێکە دەگەیەنرێت: جا ئایا جگە لە گەلی لەڕێدەرچوو کەسی دیکە لەناو دەبرێت؟ (٣٥)

٤٧. موحەممەد (موحەممەد)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەوانەی بێبڕوا بوون و خەڵکیان لە ڕێگای خوا لادا — خوا کردەوەکانیانی پووچ کردەوە. بەڵام ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە، و بڕوایان هێناوە بەوەی بۆ موحەممەد نێردراوەتە خوارەوە — کە ئەوە هەقە لە پەروەردگاریانەوە — خراپەکانیانی لێ سڕیونەتەوە و حاڵیانی چاک کردووە. ئەوە لەبەر ئەوەیە کە ئەوانەی بێبڕوان شوێن پووچ کەوتوون، و ئەوانەی بڕوایان هێناوە شوێن ئەو هەقە کەوتوون کە لە پەروەردگاریانەوەیە. ئا بەو شێوەیە خوا نموونەکانی خەڵکی بۆیان دەهێنێتەوە. (١–٣)

جا کاتێک لە جەنگدا بەوانە گەیشتن کە بێبڕوان، لە گەردنیان بدەن؛ تا کاتێک بە تەواوی زاڵ بوون بەسەریاندا، ئەوا دیلەکان توند ببەستنەوە. پاشان ئازادیان بکەن، یان بە منەت یان بە فیدیە، تا جەنگ بارەکانی دادەنێت. ئەمە وایە. و ئەگەر خوا بیویستایە خۆی تۆڵەی لێ دەسەندن، بەڵام بۆ ئەوەیە کە هەندێکتان بە هەندێکی دیکە تاقی بکاتەوە. و ئەوانەی لە ڕێگای خوادا دەکوژرێن، هەرگیز کردەوەکانیان پووچ ناکاتەوە: ڕێنماییان دەکات و حاڵیان چاک دەکات، و دەیانخاتە ئەو بەهەشتەوە کە پێی ناساندوون. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، ئەگەر یارمەتیی خوا بدەن، یارمەتیتان دەدات و پێیەکانتان جێگیر دەکات. (٤–٧)

بەڵام ئەوانەی بێبڕوان — تیاچوون بۆ ئەوانە، و کردەوەکانیان پووچ دەکاتەوە. ئەوە لەبەر ئەوەیە کە ئەوەی خوا ناردوویەتییە خوارەوە پێیان ناخۆش بوو، بۆیە کردەوەکانیانی بێبەها کرد. ئایا بە زەویدا نەگەڕاون تا ببینن سەرئەنجامی ئەوانەی پێش ئەوان چۆن بوو؟ خوا بە تەواوی وێرانی کردن، و هاوشێوەی ئەوەش چاوەڕێی بێبڕوایانە. ئەوە لەبەر ئەوەیە کە خوا پشتیوانی ئەوانەیە کە بڕوایان هێناوە، و بێبڕوایان هیچ پشتیوانێکیان نییە. بەڕاستی خوا ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە دەخاتە باخەکانێکەوە کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات؛ بەڵام ئەوانەی بێبڕوان بەهرە وەردەگرن و وەک ئاژەڵ دەخۆن، و ئاگر جێگایان دەبێت. و چەندین شار، کە لە شارەکەی تۆ کە دەری کردوویت بەهێزتر بوون، لەناومان بردن، ئیتر هیچ یارمەتیدەرێکیان نەبوو! (٨–١٣)

ئایا کەسێک کە لەسەر بەڵگەیەکی ڕوونە لە پەروەردگارییەوە وەک کەسێکە کە کردەوە خراپەکەی بۆ ڕازێنراوەتەوە، و شوێن ئارەزووەکانی کەوتوون؟ ئەمە وێنەی ئەو بەهەشتەیە کە بەڵێن بە پارێزکاران دراوە: ڕووبارگەلێکی تێدایە لە ئاوێک کە نەگۆڕاوە، و ڕووبارگەلێک لە شیرێک کە تامی نەگۆڕاوە، و ڕووبارگەلێک لە مەی کە بۆ خۆرەوان بەتامە، و ڕووبارگەلێک لە هەنگوینی پاڵاوتە؛ و تێیدا هەموو جۆرە میوەیەکیان بۆ هەیە، و لێخۆشبوونیش لە پەروەردگاریانەوە. ئایا ئەوان وەک ئەو کەسانەن کە بە هەمیشەیی لە ئاگردا دەمێننەوە و ئاوی کوڵاویان پێ دەدرێت، جا ڕیخۆڵەکانیان پارچە پارچە دەکات؟ (١٤–١٥)

و لە نێویاندا هەن کە گوێت لێ دەگرن (ئەی پێغەمبەر)، بەڵام کاتێک لە لای تۆ دەردەچن بەوانە دەڵێن کە زانیارییان پێ دراوە: «ئێستا چی وت؟» ئەوانەن کە خوا مۆری ناوە بەسەر دڵەکانیاندا، و شوێن ئارەزووەکانیان کەوتوون. بەڵام ئەوانەی ڕێنماییان وەرگرتووە — ڕێنماییان بۆ زیاد دەکات و پارێزکارییان پێ دەبەخشێت. ئایا چاوەڕێی شتێک دەکەن جگە لە قیامەت، کە لەناکاو بۆیان بێت؟ ئەوتا نیشانەکانی هاتوون. جا کاتێک بۆیان هات، پەندوەرگرتنەکەیان چ سوودێکی بۆیان دەبێت؟ کەواتە بزانە کە هیچ پەرستراوێک نییە جگە لە خوا، و داوای

لێخۆشبوون بۆ گوناهەکەت و بۆ پیاوان و ژنانی بڕوادار بکە. و خوا هاتوچۆ و جێگای مانەوەتان دەزانێت. (١٦–١٩)

و ئەوانەی بڕوایان هێناوە دەڵێن: «خۆزگە سوورەتێک دەنێردرایە خوارەوە!» بەڵام کاتێک سوورەتێکی یەکلاکەرەوە دەنێردرێتە خوارەوە و باسی جەنگی تێدا دەکرێت، ئەوانە دەبینیت کە نەخۆشی لە دڵیاندایە وەک کەسێک تەماشات دەکەن کە لە مردندا بووربێتەوە. جا گوێڕایەڵی و قسەیەکی شایستە بۆیان باشترە. پاشان کاتێک کارەکە یەکلا بووەوە، ئەگەر لەگەڵ خوادا ڕاستگۆ بوونایە بۆیان باشتر دەبوو. ئایا لەوانەیە ئەگەر پشتتان هەڵکرد خراپەکاری لە زەویدا بڵاو بکەنەوە و پەیوەندیی خزمایەتیتان بپچڕێنن؟ ئەوانەن کە خوا نەفرەتی لێ کردوون، جا کەڕی کردوون و چاوەکانیانی کوێر کردووە. ئایا لە قورئان ورد نابنەوە؟ یان قوفڵ بەسەر دڵەکانیانەوەیە؟ بەڕاستی ئەوانەی پشتیان هەڵکرد دوای ئەوەی ڕێنماییان بۆ ڕوون بووەوە —— شەیتان بۆی ڕازاندنەوە و هیوای درۆیینەی پێ دان. ئەوە لەبەر ئەوەیە کە بەوانەیان وت کە ئەوەی خوا ناردوویەتییە خوارەوە پێیان ناخۆشە: «لە هەندێک کاردا گوێڕایەڵیتان دەکەین.» بەڵام خوا نهێنییەکانیان دەزانێت. (٢٠–٢٦)

جا چۆن دەبێت کاتێک فریشتەکان گیانیان دەکێشن، لە ڕوو و پشتیان دەدەن؟ ئەوە لەبەر ئەوەیە کە شوێن ئەوە کەوتن کە خوای تووڕە دەکرد و ڕەزامەندیی ئەویان پێ ناخۆش بوو، بۆیە کردەوەکانیانی پووچ کردەوە. (٢٧–٢٨)

یان ئەوانەی نەخۆشی لە دڵیاندایە وا دەزانن کە خوا هەرگیز کینەکانیان ئاشکرا ناکات؟ و ئەگەر بمانویستایە پیشانمان دەدایت، ئێتر بە نیشانەکانیان دەتناسین؛ بەڵام بێگومان بە ئاوازی قسەکانیان دەیانناسیت. و خوا کردەوەکانتان دەزانێت. و بێگومان تاقیتان دەکەینەوە تا ئەوانەتان بناسین کە تێدەکۆشن و ئەوانەش کە ئارام دەگرن، و تا هەواڵەکانتان تاقی بکەینەوە. بەڕاستی ئەوانەی بێبڕوا بوون، و خەڵکیان لە ڕێگای خوا لادا، و دژایەتیی پێغەمبەریان کرد دوای ئەوەی ڕێنماییان بۆ ڕوون بووەوە، هیچ زیانێک بە خوا ناگەیەنن، و کردەوەکانیان پووچ دەکاتەوە. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، گوێڕایەڵیی خوا بکەن و گوێڕایەڵیی پێغەمبەر بکەن، و کردەوەکانتان پووچ مەکەنەوە. بەڕاستی ئەوانەی بێبڕوا بوون و خەڵکیان لە ڕێگای خوا لادا، پاشان بە بێبڕوایی مردن —— خوا هەرگیز لێیان خۆش نابێت. (٢٩–٣٤)

کەواتە سست مەبن و بانگەوازی ئاشتی مەکەن لە کاتێکدا ئێوە سەردەستن، و خوا لەگەڵتاندایە، و هەرگیز پاداشتی کردەوەکانتان کەم ناکاتەوە. ژیانی دنیا تەنها یاری و سەرگەرمییە؛ بەڵام ئەگەر بڕوا بهێنن و پارێزکار بن، پاداشتەکانتان پێ دەدات و داوای ماڵەکانتان لێ ناکات. ئەگەر داوای لێ بکردنایە و زۆری لێ بکردنایە، ئەوا ڕەزیلیتان دەکرد، و کینەکانتانی ئاشکرا دەکرد. ئەوەتا ئێوە بانگ دەکرێن تا لە ڕێگای خوادا ببەخشن، کەچی هەندێکتان ڕەزیلی دەکەن —— و هەر کەسێک ڕەزیلی بکات تەنها لە خۆی ڕەزیلی دەکات. و خوا بێنیازە، و ئێوە هەژارن. و ئەگەر پشت هەڵبکەن، گەلێکی دیکە لە جێگاتان دادەنێت، پاشان ئەوان وەک ئێوە نابن. (٣٥–٣٨)

٤٨. سەرکەوتن (ئەلفەتح)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

(ئەی پێغەمبەر) بەڕاستی ئێمە سەرکەوتنێکی ئاشکرامان پێ بەخشیویت، تا خوا لە گوناهەکانی ڕابردوو و داهاتووت خۆش ببێت، و نیعمەتەکەی بەسەرتدا تەواو بکات، و بۆ ڕێگایەکی ڕاست ڕێنماییت بکات، و بە یارمەتییەکی بەهێز یارمەتیت بدات. ئەو زاتەیە کە ئارامیی نارده ناو دڵی بڕوادارانەوە، تا بڕوایەک بخەنە سەر بڕواکەیان. و سەربازەکانی ئاسمانەکان و زەوی هی خوان؛ و خوا زانای کاربەجێیە. ئەمە بۆ ئەوەیە کە پیاوان و ژنانی بڕوادار بخاتە باخەکانێکەوە کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە، و خراپەکانیان لێ بسڕێتەوە — و ئەوە لای خوا سەرکەوتنی گەورەیە — و تا سزای پیاوان و ژنانی دووڕوو و پیاوان و ژنانی هاوبەشدانەر بدات، ئەوانەی گومانی خراپ بە خوا دەبەن. خولی خراپە هەر بەسەر خۆیاندا دێت: خوا لێیان تووڕە بووە، و نەفرەتی لێ کردوون و دۆزەخی بۆ ئاماده کردوون — و چەند خراپە ئەو سەرەنجامە. و سەربازەکانی ئاسمانەکان و زەوی هی خوان؛ و خوا باڵادەستی کاربەجێیە. بەڕاستی ئێمە تۆمان (ئەی پێغەمبەر) وەک شایەت و مژدەدەر و ئاگادارکەرەوە ناردووە، تا ئێوە (ئەی خەڵکینە) بڕوا بە خوا و پێغەمبەرەکەی بهێنن، و پشتگیریی بکەن و ڕێزی لێ بگرن، و بەیانیان و ئێواران تەسبیحاتی خوا بکەن. (١–٩)

بەڕاستی ئەوانەی پەیمانت لەگەڵ دەبەستن، لە ڕاستیدا پەیمان لەگەڵ خوا دەبەستن: دەستی خوا لە سەرووی دەستەکانیانەوەیە. جا هەر کەسێک پەیمان بشکێنێت، تەنها بە زیانی خۆی دەیشکێنێت، و هەر کەسێک ئەو پەیمانە ببات سەر کە لەگەڵ خوادا بەستوویەتی — پاداشتێکی مەزنی پێ دەدات. ئەو دەشتەکییە عەرەبانەی دواکەوتن پێت دەڵێن: «ماڵ و خانەوادەکانمان سەرقاڵیان کردین، کەواتە داوای لێخۆشبوونمان بۆ بکە.» بە زمانیان شتێک دەڵێن کە لە دڵیاندا نییە. بڵێ: «جا کێ دەتوانێت لە ئاست خوادا هیچ شتێکتان بۆ بکات، ئەگەر زیانێکتان بۆ بوێت یان سوودێکتان بۆ بوێت؟ نەخێر — بەڵکو خوا ئاگاداره بەوەی دەیکەن.» نەخێر؛ بەڵکو گومانتان وابوو کە پێغەمبەر و بڕواداران هەرگیز ناگەڕێنەوە بۆ لای خانەوادەکانیان، و ئەوە لە دڵەکانتاندا ڕازێنرایەوە. و گومانی خراپتان برد، و گەلێکی تیاچوو بوون. و هەر کەسێک بڕوا بە خوا و پێغەمبەرەکەی نەهێنێت — ئەوا ئاگرێکی هەڵگیرساومان بۆ بێبڕوایان ئاماده کردووە. و مولکی ئاسمانەکان و زەوی هی خوایە: لە هەر کەسێک بیەوێت خۆش دەبێت و هەر کەسێکیشی بوێت سزای دەدات. و خوا لێبوردەی میهرەبانە. (١٠–١٤)

کاتێک بەرەو دەستکەوتەکان دەڕۆن تا وەریانبگرن، ئەوانەی دواکەوتن دەڵێن: «لێمان گەڕێن با شوێنتان بکەوین،» دەیانەوێت وتەی خوا بگۆڕن. بڵێ: «هەرگیز شوێنمان ناکەون: خوا پێشتر وای فەرموووە.» ئینجا دەڵێن: «نەخێر، بەڵکو ئێوە ئیرەییمان پێ دەبەن.» بەڵکو ئەوان جگە لە کەمێک تێناگەن. (١٥)

بەو دەشتەکییە عەرەبانە بڵێ کە دواکەوتن: «بۆ سەر گەلێکی خاوەن هێزی سەخت بانگ دەکرێن، دەبێت لەگەڵیان بجەنگن مەگەر ملکەچ ببن. جا ئەگەر گوێڕایەڵ بن، خوا پاداشتێکی جوانتان پێ دەدات؛ بەڵام ئەگەر پشت هەڵبکەن وەک پێشتر پشتتان هەڵکرد، بە سزایەکی بەئازار سزاتان دەدات.» هیچ لۆمەیەک لەسەر کوێر نییە، و نە لەسەر شەل، و نە لەسەر نەخۆش. و هەر کەسێک گوێڕایەڵیی خوا و پێغەمبەرەکەی بکات، دەیخاتە باخەکانێکەوە کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات؛ بەڵام هەر کەسێک پشت هەڵبکات، بە سزایەکی بەئازار سزای دەدات. (١٦–١٧)

بێگومان خوا لە بڕوادارانِ ڕازی بوو کاتێک لە ژێر درەختەکەدا پەیمانیان لەگەڵ بەستیت. جا زانیی چی لە دڵەکانیاندایە، بۆیە ئارامیی نارد سەریان و بە سەرکەوتنێکی نزیک پاداشتی دانەوە، و دەستکەوتی زۆریش کە وەریدەگرن. و خوا باڵادەستی کاربەجێیە. خوا بەڵێنی دەستکەوتی زۆری پێ داون کە وەریدەگرن، و ئەمەی بە پەلە بۆ هێنان، و دەستی خەڵکیی لێ گرتنەوە، تا ببێتە نیشانەیەک بۆ بڕواداران و تا بۆ ڕێگایەکی ڕاست ڕێنماییتان بکات؛ و هی دیکەش هەن کە هێشتا توانای وەرگرتنیتان نەبووە، بەڵام خوا دەوری داون. و خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. (١٨–٢١)

و ئەگەر ئەوانەی بێبڕوان لەگەڵتان بجەنگانایە، پشتیان هەڵدەکرد؛ پاشان نە پشتیوانێکیان دەست دەکەوت و نە یارمەتیدەرێک. ئەوە ڕێبازی خوایە کە هەمیشە هەبووە؛ و هەرگیز گۆڕانێک لە ڕێبازی خوادا نابینیت. و ئەو زاتەیە کە لە ناو دۆڵی مەککەدا دەستی ئەوانی لە ئێوە و دەستی ئێوەشی لەوان گرتەوە، دوای ئەوەی بەسەریاندا سەری خستن. و خوا بینایە بەوەی دەیکەن. ئەوانەن کە بێبڕوا بوون، و لە مزگەوتی حەرام ڕێگرییان لێ کردن، و نەیانهێشت قوربانییەکە بگاتە شوێنی سەربڕینی. و ئەگەر لەبەر پیاوانێکی بڕوادار و ژنانێکی بڕوادار نەبووایە، کە نەتاندەناسین، و لەوانە بوو پێشێلیان بکەن و بەبێ ئاگایی بەهۆی ئەوانەوە تووشی گوناهبن ـــ ئەوا خوا مۆڵەتی جەنگی پێ دەدان، تا خوا هەر کەسێکی بوێت بیخاتە میهرەبانیی خۆیەوە. ئەگەر لە یەکتر جیا ببوونایەتەوە، ئەوا بێبڕوایانی نێوانیانمان بە سزایەکی بەئازار سزا دەدا. کاتێک ئەوانەی بێبڕوا بوون دەمارگیرییان لە دڵەکانیاندا دانا، دەمارگیرییی سەردەمی نەزانی، خوا ئارامیی خۆی نارد سەر پێغەمبەرەکەی و سەر بڕواداران، و پابەندی وشەی پارێزکاریی کردن، کە ئەوان شایستەتر و خاوەنی بوون. و خوا بە هەموو شتێک زانایە. (٢٢–٢٦)

بێگومان خوا خەونەکەی پێغەمبەرەکەی بە هەق هێنایە دی: بێگومان، ئەگەر خوا بیەوێت، بە ئاسوودەیی دەچنە مزگەوتی حەرامەوە، سەرتان تاشیوە یان قژتان کورت کردووەتەوە، بێ ئەوەی بترسن. جا ئەوەی زانی کە ئێوە نەتاندەزانی، و پێش ئەوە سەرکەوتنێکی نزیکی بەخشی. ئەو زاتەیە کە پێغەمبەرەکەی بە ڕێنمایی و ئایینی هەق ناردووە، تا بەسەر هەموو ئایینێکدا سەری بخات. و خوا بەسە وەک شایەت. موحەممەد نێردراوی خوایە، و ئەوانەی لەگەڵیدان بەرامبەر بێبڕوایان توندن، و لە نێوان خۆیاندا بەبەزەیین. دەیانبینیت ڕکووع و سوژدە دەبەن، داوای بەخشش و ڕەزامەندیی خوا دەکەن؛ نیشانەیان لە ڕووياندایە لە شوێنەواری سوژدە. ئەوە وەسفیانە لە تەوراتدا؛ و وەسفیان لە ئینجیلدا وەک کشتوکاڵێکە کە چەکەرەکەی دەرکردووە و بەهێزی کردووە، جا ئەستوور بووە و لەسەر قەدەکەی ڕاست وەستاوە، جووتیاران سەرسام دەکات ـــ تا بەوان بێبڕوایان تووڕە بکات. خوا بەڵێنی لێخۆشبوون و پاداشتێکی مەزنی داوە بەوانەیان کە بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە. (٢٧–٢٩)

٤٩. ژوورەکان (ئەلحوجورات)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، خۆتان پێش خوا و پێغەمبەرەکەی مەخەن، و لە خوا بترسن: بەڕاستی خوا بیسەری زانایە. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، دەنگتان بەسەر دەنگی پێغەمبەردا بەرز مەکەنەوە، و بە دەنگی بەرز قسەی لەگەڵ مەکەن وەک چۆن بە دەنگی بەرز لەگەڵ یەکتر قسە دەکەن، نەوەک کردەوەکانتان پووچ ببنەوە بێ ئەوەی هەستی پێ بکەن. بەڕاستی ئەوانەی لای نێردراوی خوا دەنگیان نزم دەکەنەوە ئەوانەن کە خوا دڵەکانیانی بۆ پارێزکاری تاقی کردووەتەوە: لێخۆشبوون و پاداشتێکی مەزنیان بۆ هەیە. بەڕاستی ئەوانەی لە پشت ژوورەکانەوە بانگت دەکەن —— زۆربەیان تێناگەن. و ئەگەر ئارامیان بگرتایە تا خۆت بۆ لایان دەردەچوویت، بۆیان باشتر دەبوو. و خوا لێبوردەی میهرەبانە. (١–٥)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، ئەگەر لەڕێدەرچوویەک هەواڵێکی بۆ هێنان، لێی بکۆڵنەوە، نەوەک بە نەزانی زیان بە گەلێک بگەیەنن و پاشان لەوەی کردووتانە پەشیمان ببنەوە. و بزانن کە نێردراوی خوا لە نێوتاندایە. ئەگەر لە زۆر کاردا گوێڕایەڵیتان بکردایە، بێگومان تووشی سەختی دەبوون. بەڵام خوا بڕوای لا خۆشەویست کردوون و لە دڵەکانتاندا ڕازاندوویەتییەوە، و بێبڕوایی و لەڕێدەرچوون و سەرپێچیی لا ناخۆش کردوون. ئەوانەن ڕێنماییکراوان، بە بەخشش و نیعمەتێک لە خواوە. و خوا زانای کاربەجێیە. (٦–٨)

و ئەگەر دوو دەستە لە بڕوادارانِ لەگەڵ یەکتر جەنگان، ئاشتییان بکەنەوە. جا ئەگەر یەکێکیان ستەمی لەوی دیکە کرد، لەگەڵ ئەوەیان بجەنگن کە ستەم دەکات تا دەگەڕێتەوە بۆ فەرمانی خوا؛ جا ئەگەر گەڕایەوە، بە دادپەروەری ئاشتییان بکەنەوە، و دادگەر بن: بەڕاستی خوا دادگەرانی خۆش دەوێت. بڕوادارانِ تەنها برای یەکترن، کەواتە ئاشتی لە نێوان دوو براکەتاندا بکەن، و لە خوا بترسن، بۆ ئەوەی بەزەییتان پێدا بێتەوە. (٩–١٠)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، با هیچ گەلێک گاڵتە بە گەلێکی دیکە نەکات، لەوانەیە ئەوان لەمان باشتر بن؛ و نە ژنانیش بە ژنانی دیکە، لەوانەیە ئەوان لەمان باشتر بن. و عەیب لە یەکتر مەگرن، و بە نازناوی ناشیرین یەکتر بانگ مەکەن. چەند خراپە ناوی لەڕێدەرچوون دوای بڕوا! و ئەوانەی تەوبە ناکەن —— هەر ئەوانەن ستەمکاران. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، خۆتان لە زۆر گومان دوور بگرن، چونکە هەندێک گومان گوناهە. و سیخوڕی بەسەر یەکترەوە مەکەن، و غەیبەتی یەکتر مەکەن. ئایا هیچ کامێکتان پێی خۆشە گۆشتی برا مردووەکەی بخوات؟ بێگومان پێتان ناخۆشە. و لە خوا بترسن: بەڕاستی خوا تەوبەوەرگری میهرەبانە. ئەی خەڵکینە، ئێمە ئێوەمان لە نێر و مێیەک دروست کردووە، و کردوومانن بە گەلان و هۆزان تا یەکتر بناسن. بەڕاستی بەڕێزترینتان لای خوا پارێزکارترینتانە. بەڕاستی خوا زانای ئاگاداڕە. (١١–١٣)

دەشتەکییە عەرەبەکان دەڵێن: «بڕوامان هێناوە.» بڵێ: «بڕواتان نەهێناوە؛ بەڵکو بڵێن ملکەچ بووین، چونکە هێشتا بڕوا نەچووەتە دڵەکانتانەوە. بەڵام ئەگەر گوێڕایەڵیی خوا و پێغەمبەرەکەی بکەن، هیچ شتێک لە کردەوەکانتان کەم ناکاتەوە. بەڕاستی خوا لێبوردەی میهرەبانە.» بڕوادارانِ تەنها ئەوانەن کە بڕوایان بە خوا و پێغەمبەرەکەی هێناوە و پاشان گومانیان نەکردووە، و بە ماڵ و گیانیان لە ڕێگای خوادا تێکۆشاون. هەر ئەوانەن ڕاستگۆیان. بڵێ: «ئایا خوا لە ئایینەکەتان ئاگادار دەکەنەوە، لە کاتێکدا خوا هەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدایە دەیزانێت؟ و خوا

بە هەموو شتێک زانایە.» منەتت بەسەردا دەکەن کە ملکەچ بوون. بڵێ: «ملکەچبوونەکەتان بە منەت بەسەر منداا مەژمێرن. بەڵکو خوا منەتی بەسەرتاندا هەیە کە بۆ بڕوا ڕێنمایی کردوون، ئەگەر ڕاستگۆن.» بەڕاستی خوا نادیاری ئاسمانەکان و زەوی دەزانێت، و خوا بینایە بەوەی دەیکەن. (١٤–١٨)

٥٠. قاف (قاف)

به ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

قاف. سوێند بە قورئانی شکۆدار! بەڵکو سەریان سوڕ ماوە کە ئاگادارکەرەوەیەکیان لە خۆیان بۆ هاتووە، جا بێبڕوایان دەڵێن: «ئەمە شتێکی سەیرە. ئایا کاتێک مردین و بووین بە خۆڵ؟ ئەوە گەڕانەوەیەکی دوورە.» بێگومان دەزانین زەوی چییان لێ کەم دەکاتەوە، و کتێبێکی پارێزەرمان لایە. نەخێر — بەڵکو هەقیان بە درۆ خستەوە کاتێک بۆیان هات، بۆیە لە حاڵێکی شێواودان. ئایا تەماشای ئاسمانی سەرووییان نەکردووە — چۆن بنیاتمان ناوە و ڕازاندوومانەتەوە، و هیچ درزێکی تێدا نییە؟ و زەویش — ڕامانخستووە و چیای پتەومان تێیدا داناوە، و لە هەموو جووتێکی جوانمان تێیدا ڕواندووە، وەک ڕووناکیی دڵ و یادخستنەوەیەک بۆ هەموو بەندەیەک کە بۆ لای خوا دەگەڕێتەوە. و ئاوێکی پیرۆزمان لە ئاسمانەوە نارد خوارەوە، جا باخەکان و دانەوێڵەی دروێنەمان پێ ڕواند، و دارخورمای بەرز کە هێشووی چین لەسەر چینی هەیە، وەک ڕۆزییەک بۆ بەندەکان؛ و وڵاتێکی مردوومان پێ زیندوو کردەوە. دەرچوون (لە گۆڕ) یش ئا بەو شێوەیە دەبێت. پێش ئەوان گەلی نووح بە درۆیان خستەوە، و خەڵکی ڕەس و سەموود، و عاد و فیرعەون و براکانی لووت، و خەڵکی ئەیکە و گەلی توببەع: هەر یەکەیان پێغەمبەرانی بە درۆ خستەوە، بۆیە هەڕەشەکەم چەسپا. (١–١٤)

ئایا بە دروستکردنی یەکەم ماندوو بووین؟ نەخێر — بەڵکو ئەوان لە گوماندان لە دروستکردنێکی نوێ. و بێگومان ئێمە مرۆڤمان دروست کردووە، و دەزانین نەفسی چ وەسوەسەیەکی بۆ دەکات: و ئێمە لە شادەماری ملی لێی نزیکترین. کاتێک دوو وەرگرەکە وەردەگرن، لە لای ڕاست و لە لای چەپ دانیشتوون، هیچ وشەیەک نادرکێنێت مەگەر چاودێرێکی ئامادە لای ئەوە. و بێهۆشیی مردن بە هەق دێت: «ئەمە ئەوەیە کە لێی هەڵدەهاتیت.» (١٥–١٩)

و فوو بە کەڕەنادا دەکرێت: «ئەمە ڕۆژی هەڕەشەکەیە.» و هەموو کەسێک دێت، لێخوڕێک و شایەتێکی لەگەڵدایە. «بێگومان تۆ لەمە بێئاگا بوویت؛ جا ئێستا پەردەکەتمان لەسەر لابرد، بۆیە ئەمڕۆ چاوت تیژە.» و هاوڕێکەی دەڵێت: «ئەمە ئەوەیە کە لای من ئامادەیە.» «هەردووکتان فڕێی بدەنە دۆزەخەوە، هەموو بێبڕوایەکی سەرسەخت، ڕێگری چاکە، دەستدرێژیکار، گومانداری، ئەوەی پەرستراوێکی دیکەی لەگەڵ خوادا دانا. جا فڕێی بدەنە سزا سەختەکەوە.» هاوڕێکەی دەڵێت: «پەروەردگارمان، من سەرکەشم نەکرد؛ بەڵکو خۆی لە گومڕاییەکی دووردا بوو.» دەفەرموێت: «لای من دەمەقاڵێ مەکەن؛ بێگومان پێشتر هەڕەشەکەم بۆ ناردبوون. وشە لای من ناگۆڕدرێت، و من هەرگیز ستەم لە بەندەکان ناکەم.» ئەو ڕۆژەی بە دۆزەخ دەڵێین: «ئایا پڕ بوویت؟» و ئەویش دەڵێت: «ئایا زیاتر هەیە؟» و بەهەشت بۆ پارێزکاران نزیک دەکرێتەوە، دوور نییە: «ئەمە ئەوەیە کە بەڵێنتان پێ دەدرا — بۆ هەموو کەسێک کە بۆ لای خوا گەڕاوە و سنوورەکانی پاراست، ئەوەی بە نادیاری لە خوای میهرەبان ترسا و بە دڵێکی گەڕاوەوە هات. بە سڵامەتی بچنە ناوی. ئەمە ڕۆژی هەمیشەییە.» تێیدا هەرچی بیانەوێت بۆیان هەیە، و لای ئێمە زیاتریش هەیە. (٢٠–٣٥)

و چەندین نەوەمان پێش ئەوان لەناو برد، کە لەمان بەهێزتر بوون! بە وڵاتاندا گەڕان — ئایا هیچ دەربازگەیەک هەبوو؟ بەڕاستی لەوەدا یادخستنەوەیەک هەیە بۆ هەر کەسێک کە دڵی هەبێت، یان بە ئامادەیی دڵەوە گوێ بگرێت. و بێگومان ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی لە نێوانیاندایە لە شەش قۆناغ (ڕۆژ) دا دروستمان کرد، و هیچ

ماندووییەکمان تووش نەبوو. کەواتە ئارام بگرە لەسەر ئەوەی دەیڵێن، و پێش هەڵاتنی خۆر و پێش ئاوابوونی بە ستایشەوە تەسبیحاتی پەروەردگارت بکە؛ و لە بەشێکی شەویشدا تەسبیحاتی بکە، و دوای سوژدەکانیش. و گوێ بگرە بۆ ئەو ڕۆژەی بانگکەر لە شوێنێکی نزیکەوە بانگ دەکات — ئەو ڕۆژەی دەنگە بەهێزەکە بە هەق دەبیستن: ئەوە ڕۆژی دەرچوونە. بەڕاستی ئێمەین دەژیێنین و دەمرێنین، و گەڕانەوە هەر بۆ لای ئێمەیە — ئەو ڕۆژەی زەوی لەسەریان لەت دەبێت و بە پەلە دەردەچن. ئەوە کۆکردنەوەیەکە بۆ ئێمە ئاسانە. ئێمە زاناترین بەوەی دەیڵێن، و تۆ زۆردار نیت بەسەریانەوە. کەواتە بە قورئان یادی ئەو کەسە بخەرەوە کە لە هەڕەشەکەم دەترسێت. (٣٦–٤٥)

٥١. بایە پەرشکەرەوەکان (ئەززارییات)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

سوێند بەو بایانەی پەرشوبڵاو دەکەنەوە، و بەو هەورانەی باری قورس هەڵدەگرن، و بەو کەشتییانەی بە ئاسانی دەڕۆن، و بەو فریشتانەی بە فەرمان دابەش دەکەن: بێگومان ئەوەی بەڵێنتان پێ دەدرێت ڕاستە، و بێگومان پاداشتدانەوە ڕوو دەدات. سوێند بە ئاسمانی خاوەن ڕێگا تەنراوەکان، بێگومان ئێوە لە قسەیەکی جیاوازدان لەبارەیەوە؛ هەر کەسێک لێی لادرابێت، لادراوە. بکوژرێن ئەوانەی بە گومان دەژین، ئەوانەی لە لافاوی بێئاگاییدا نوقم بوون![43] دەپرسن: «ڕۆژی پاداشت کەیە؟» ئەو ڕۆژەیە کە لەسەر ئاگر تاقی دەکرێنەوە: «تاقیکردنەوەکەتان بچێژن! ئەمە ئەوەیە کە پەلەتان لێ دەکرد.» بەڕاستی پارێزکاران لە نێو باخەکان و کانیاوەکاندان، ئەوە وەردەگرن کە پەروەردگاریان پێی بەخشیون، چونکە ئەوان پێش ئەمە چاکەکار بوون: کەمێک لە شەو دەخەوتن، و لە کاتی بەرەبەیاندا داوای لێخۆشبوونیان دەکرد، و لە ماڵەکانیاندا بەشێکی دیاریکراو هەبوو بۆ داواکار و بێبەش. و لە زەویدا نیشانەگەلێک هەن بۆ ئەوانەی بەدوای دڵنیاییدا دەگەڕێن، و لە خودی خۆشتاندا. ئایا نابینن؟ و ڕۆزیتان لە ئاسمانداید، و هەرچی بەڵێنتان پێ دەدرێت. جا سوێند بە پەروەردگاری ئاسمان و زەوی، ئەمە هەقە — وەک چۆن ئێوە قسە دەکەن. (١–٢٣)

ئایا بەسەرهاتی میوانە ڕێزلێگیراوەکانی ئیبراهیمت پێ گەیشتووە؟ کاتێک چوونە لای و وتیان: «سڵاو،» وتی: «سڵاو» — و بیری کردەوە: «خەڵکێکی نەناسن.» ئینجا بە نهێنی چووە لای خانەوادەکەی و گوێرەکەیەکی قەڵەوی هێنا، و لە بەردەمیاندا داینا. وتی: «ئایا ناخۆن؟» و هەستی بە کەمێک ترس لێیان کرد. وتیان: «مەترسە،» و مژدەی کوڕێکی زانایان پێ دا. ئینجا ژنەکەی بە هاوارەوە هاتە پێش، بە ڕووی خۆیدا کێشا، و وتی: «پیرەژنێکی نەزۆک!» وتیان: «پەروەردگارت ئا وای فەرموە؛ بەڕاستی هەر ئەوە کاربەجێی زانا.» وتی: «ئەی کارتان چییە، ئەی نێردراوان؟» وتیان: «ئێمە بۆ لای گەلێکی تاوانبار نێردراوین، تا بەردی قوڕی سووتاویان بەسەرداببارێنین، کە لای پەروەردگارت بۆ زیادەڕۆیان نیشانە کراون.» جا هەر کەسێک لە بڕوادارانی لەوێ بوو دەرمانهێنا، بەڵام جگە لە یەک ماڵی ملکەچان (موسڵمانان) هیچمان تێیدا نەبینی، و نیشانەیەکمان تێیدا بەجێ هێشت بۆ ئەوانەی لە سزای بەئازار دەترسن. (٢٤–٣٧)

و لە موساشدا نیشانەیەک هەیە: کاتێک بە بەڵگەیەکی ئاشکراوە ناردمان بۆ لای فیرعەون، بەڵام فیرعەون بە پشتبەستن بە هێزەکەی ڕووی وەرگێڕا، و وتی: «جادووگەرێکە، یان شێتێک!» جا ئەو و سەربازەکانیمان گرت و فڕێمان دانە دەریاوە، و ئەو شایستەی لۆمە بوو. و لە عادیشدا: کاتێک بای نەزۆکمان نارد سەریان، کە بەسەر هیچ شتێکدا نەدەهات مەگەر وەک ئێسکی ڕزیوی لێ دەکرد. و لە سەموودیشدا: کاتێک پێیان وترا: «تا ماوەیەک بەهرەمەند بن،» بەڵام سەرپێچیی فەرمانی پەروەردگاریان کرد، بۆیە هەورەتریشقە گرتنی لە کاتێکدا تەماشایان دەکرد، ئیتر نە توانیان هەڵبستن، و نە توانیان یارمەتیی خۆیان بدەن. و گەلی نووحیش پێش ئەوان: بەڕاستی ئەوان گەلێکی لەڕێدەرچوو بوون. و ئاسمانیش — بە هێز بنیاتمان ناوە، و بێگومان ئێمە فراوانی دەکەین. و زەویش — ڕامانخستووە؛ جا چەند چاک ڕاخەرێکین! و لە هەموو شتێک جووتمان دروست کردووە، بۆ ئەوەی پەند

[43] بێخوایی لەسەر گومان (زەن) دامەزراوە: ڕاقەیەکی زانستی، فەلسەفی و ئایینی

وەربگرن. کەواتە بۆ لای خوا هەڵبێژن: بەڕاستی من لە لایەن ئەوەوە ئاگادارکەرەوەیەکی ئاشکرام بۆتان. و هیچ پەرستراوێکی دیکە لەگەڵ خوادا دامەنێن: بەڕاستی من لە لایەن ئەوەوە ئاگادارکەرەوەیەکی ئاشکرام بۆتان. (٣٨–٥١)

هەر بەو شێوەیە، هیچ پێغەمبەرێک بۆ ئەوانەی پێش ئەوان نەهات مەگەر وتیان: «جادووگەرێکە، یان شێتێک!» ئایا ئەمەیان بە یەکتر ڕاسپاردووە؟ نەخێر — بەڵکو ئەوان گەلێکی سەرکەشن. کەواتە ڕوویان لێ وەرگێڕە؛ تۆ لۆمەکراو نیت. و بەردەوام بە لە یادخستنەوە، چونکە یادخستنەوە سوود بە بڕواداران دەگەیەنێت. (٥٢–٥٥)

و جنۆکە و مرۆڤم دروست نەکردووە مەگەر بۆ ئەوەی بمپەرستن. هیچ ڕۆزییەکم لێیان ناوێت، و ناشمەوێت خواردنم پێ بدەن. بەڕاستی هەر خوایە ڕۆزیدەر، خاوەنی هێز، پتەو. جا بەڕاستی ئەوانەی ستەمیان کرد بەشێکیان بۆ هەیە وەک بەشی هاوڕێکانیان — کەواتە با پەلەم لێ نەکەن. جا وای بۆ ئەوانەی بێبڕوان، لەو ڕۆژەیان کە بەڵێنیان پێ دەدرێت. (٥٦–٦٠)

٥٢. کێو (ئەتتوور)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

سوێند بە کێوی تووڕ، و بە کتێبێکی نووسراو لەسەر پێستێکی کراوە، و بە ماڵە ئاوەدانەکە، و بە سەربانە بەرزکراوەکە، و بە دەریای لێوانلێو: بێگومان سزای پەروەردگارت ڕوو دەدات — هیچ کەس نییە بەرگریی لێ بکات — ئەو ڕۆژەی ئاسمان بە تووندی دەلەرزێت، و چیاکان بە تەواوی دەڕۆن. جا وای لەو ڕۆژەدا بۆ بەدرۆخەرەوان، ئەوانەی لە قسەی بێهوودەدا یاری دەکەن. ئەو ڕۆژەی بە تووندی پاڵیان پێوە دەنرێت بەرەو ئاگری دۆزەخ: «ئەمە ئەو ئاگرەیە کە بە درۆتان دەخستەوە. ئایا ئەمە جادووە؟ یان ئێوە نابینن؟ بچنە ناوی! جا ئارام بگرن یان ئارام نەگرن، بۆتان یەکسانە: تەنها پاداشتی ئەوەتان دەدرێتەوە کە دەتانکرد.» (١–١٦)

بەڕاستی پارێزکاران لە نێو باخەکان و نازونیعمەتدان، دڵخۆشن بەوەی پەروەردگاریان پێی بەخشیون، و پەروەردگاریان لە سزای دۆزەخ پاراستوونی. «بە نۆشی گیان بخۆن و بخۆنەوە، بەهۆی ئەوەی دەتانکرد،» لەسەر تەختە ڕیزکراوەکان پاڵیان داوەتەوە. و حۆریی چاوگەورە دەکەینە هاوسەریان. و ئەوانەی بڕوایان هێناوە، و نەوەکانیان بە بڕواوە شوێنیان کەوتوون — نەوەکانیان پێ دەگەیەنین، و هیچ شتێک لە کردەوەکانیان کەم ناکەینەوە: هەموو کەسێک بارمتەی ئەوەیە کە بەدەستی هێناوە. و میوە و گۆشتیان بۆ زیاد دەکەین، لەوەی ئارەزووی دەکەن. تێیدا جامێک دەستاودەست دەکەن کە نە قسەی بێهوودەی تێدایە و نە گوناھ. و لاوانێک بۆ خزمەتیان بە دەوریاندا دەسووڕێنەوە، وەک مرواریی پارێزراو. و ڕوو لە یەکتر دەکەن و لە یەکتر دەپرسن. دەڵێن: «ئێمە پێشتر، لە نێو خانەوادەکانماندا، بە ترسەوە دەژیاین، بەڵام خوا منەتی بەسەرماندا کرد و لە سزای بای گەرم پاراستینی. بەڕاستی ئێمە پێشتر هاوارمان لێ دەکرد: بەڕاستی هەر ئەوە چاکەکاری میهرەبان.» کەواتە (ئەی پێغەمبەر) یادیان بخەرەوە: بە نیعمەتی پەروەردگارت تۆ نە فاڵگریت و نە شێت. یان دەڵێن: «شاعیرێکە — چاوەڕێی گەردشی ڕۆژگاری بۆ دەکەین»؟ بڵێ: «چاوەڕێ بکەن؛ منیش لەگەڵتاندا چاوەڕێم.» ئایا ژیرییەکانیان فەرمانی ئەمەیان پێ دەکات، یان ئەوان گەلێکی سەرکەشن؟ یان دەڵێن: «هەڵیبەستووە»؟ نەخێر — بەڵکو بڕوا ناهێنن. کەواتە با گوفتارێکی وەک ئەو بهێنن، ئەگەر ڕاستگۆن. (١٧–٣٤)

یان لە هیچەوە دروست کراون؟ یان خۆیان دروستکەرن؟ یان ئاسمانەکان و زەوییان دروست کردووە؟ نەخێر — بەڵکو دڵنیا نین.[44] (٣٥–٣٦)

یان گەنجینەکانی پەروەردگارتیان لایە؟ یان ئەوان دەسەڵاتدارن؟ یان پەیژەیەکیان هەیە کە لەسەری گوێ دەگرن؟ کەواتە با گوێگرەکەیان بەڵگەیەکی ئاشکرا بهێنێت. یان کچان بۆ ئەون، و کوڕان بۆ ئێوە؟ یان پاداشتێکیان لێ داوا دەکەیت، جا ئەوان لە ژێر باری قەرزدا گرانبارن؟ یان زانیاریی نادیاریان لایە، جا دەینووسن؟ یان پیلانێکیان

[44] قورئانی پیرۆز: خوا یەکەمە و بەدیهێنەری هەموو شتێکە! – قورئانی پیرۆز و زانست
فیدیۆ: بۆچی خوا، نەک هیچ؟
فیدیۆ: تۆ ئاستەکەی هیچ چین؟ | ڕۆبێرت لۆرێنس کون – قورئانی پیرۆز و زانست
پرسینی دروستی پرسیارە بنەڕەتییەکان بێخوایی پووچەڵ دەکاتەوە
فیدیۆ: دۆزینەوەی خوا بە وێناکردنی هیچیی ڕەها

دەوێت؟ بەڵام ئەوانەی بێبڕوان خۆیان پیلانیان لێ دەگێڕدرێت. یان پەرستراوێکیان جگە لە خوا هەیە؟ پاکی و بێگەردی بۆ خوا لەوەی دەیکەنە هاوبەشی! (٣٧–٤٣)

و ئەگەر پارچەیەک لە ئاسمان ببینن دەکەوێتە خوارەوە، دەڵێن: «هەورێکی کەڵەکەبووە.» کەواتە لێیان گەڕێ تا بەو ڕۆژەیان دەگەن کە تێیدا بێهۆش دەکەون — ئەو ڕۆژەی پیلانەکەیان هیچ سوودێکیان پێ ناگەیەنێت، و یارمەتیش نادرێن. و بەڕاستی ئەوانەی ستەمیان کرد سزایەکیان پێش ئەوە بۆ هەیە، بەڵام زۆربەیان نازانن. و ئارام بگرە بۆ بڕیاری پەروەردگارت، چونکە تۆ لەبەر چاوی ئێمەیت؛ و کاتێک هەڵدەستیت بە ستایشەوە تەسبیحاتی پەروەردگارت بکە، و لە بەشێکی شەویشدا تەسبیحاتی بکە، و لە کاتی ئاوابوونی ئەستێرەکانیشدا. (٤٤–٤٩)

٥٣. ئەستێرە (ئەننەجم)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

سوێند بە ئەستێرە کاتێک ئاوا دەبێت! هاوڕێکەتان نە گومڕا بووە، و نە لە ڕێ لای داوە، و لە ئارەزووی خۆیەوە قسە ناکات. ئەوە جگە لە وەحییەک کە وەحی دەکرێت هیچی دیکە نییە، زۆر بەهێزێک فێری کردووە، خاوەنی توانایە، جا ڕاست وەستا لە کاتێکدا لە بەرزترین ئاسۆدا بوو؛ پاشان نزیک بووەوە و هاتە خوارەوە، تا بە ئەندازەی دوو کەوان دوور بوو، یان نزیکتر، جا ئەوەی وەحی کرد بۆ بەندەکەی وەحیی کرد. دڵ درۆی نەکرد لەوەی بینی. ئایا لەسەر ئەوەی دەیبینێت دەمەقاڵێی لەگەڵ دەکەن؟ و بێگومان جارێکی دیکەش بینیی، لای درەختی سیدرەی کۆتایی سنوور، کە بەهەشتی پەناگەی لە نزیکە، کاتێک ئەوەی داپۆشی درەختی سیدرەی داپۆشی. چاوی نە لای دا، و نە سنووری بەزاند. بێگومان هەندێک لە گەورەترین نیشانەکانی پەروەردگاری بینی. (١–١٨)

ئایا سەیری لات و عوززاتان کردووە، و مەناتیش، سێیەمەکەی دیکە؟ ئایا کوڕان بۆ ئێوەن و کچان بۆ ئەو؟ ئەوە دابەشکردنێکی نادادپەروەرانەیە! ئەوانە جگە لە چەند ناوێک کە خۆتان و باوباپیرانتان ناوتان لێ ناون هیچی دیکە نین، خوا هیچ بەڵگەیەکی بۆ نەناردوونەتە خوارەوە. شوێن هیچ ناکەون جگە لە گومان و ئەوەی نەفسەکانیان ئارەزووی دەکەن —— لە کاتێکدا ڕێنمایی لە پەروەردگارییانەوە بۆیان هاتووە. یان هەرچی مرۆڤ ئاواتی بۆ بخوازێت بۆی هەیە؟ جا دواڕۆژ و دنیا هەر هی خوان. و چەندین فریشتە لە ئاسمانەکاندا هەن کە تکاکردنیان هیچ سوودێک ناگەیەنێت، مەگەر دوای ئەوەی خوا مۆڵەت بدات بۆ هەر کەسێک کە بیەوێت و لێی ڕازی بێت! (١٩–٢٧)

بەڕاستی ئەوانەی بڕوایان بە دواڕۆژ نییە ناوی مێینە لە فریشتەکان دەنێن. و هیچ زانیارییەکیان بەوە نییە؛ شوێن هیچ ناکەون جگە لە گومان، و گومانیش هیچ جێگای هەق ناگرێتەوە.[45] (٢٨)

کەواتە ڕوو وەرگێڕە لە هەر کەسێک کە پشت لە یادی ئێمە دەکات و جگە لە ژیانی دنیا هیچی ناوێت.[46] ئەوە ئەوپەڕی زانیاریانە. بەڕاستی پەروەردگارت زاناترە بەوەی لە ڕێگاکەی گومڕا بووە، و زاناتریشە بەوەی ڕێنمایی وەرگرتووە. و هەرچی لە ئاسمانەکاندایە و هەرچی لە زەویدایە هی خوایە، تا ئەوانەی خراپەیان کرد بە پێی کردەوەکانیان سزا بدات، و ئەوانەی چاکەیان کرد بە باشترین پاداشت بداتەوە —— ئەوانەی خۆیان لە گوناهە گەورەکان و بەدڕەوشتییەکان دوور دەگرن، جگە لە هەڵە بچووکەکان. بەڕاستی پەروەردگارت لێخۆشبوونی فراوانە. ئەو باش دەتانناسێت کاتێک لە زەوی بەدیی هێنان و کاتێک کۆرپەلە بوون لە سکی دایکانتاندا. کەواتە خۆتان بە پاک مەزانن: ئەو زاناترە بەوەی پارێزکارە. (٢٩–٣٢)

ئایا ئەو کەسەت بینیوە کە پشتی هەڵکرد، و کەمێکی بەخشی و پاشان دەستی گرتەوە؟ ئایا زانیاریی نادیاری لایە، جا دەبینێت؟ یان ئاگادار نەکراوەتەوە لەوەی لە پەڕاوەکانی موساداید، و ئیبراهیمیش، ئەوەی ئەرکی خۆی بە تەواوی بەجێ هێنا: کە هیچ بارهەڵگرێک باری کەسێکی دیکە هەڵناگرێت؛ و کە مرۆڤ جگە لەوەی هەوڵی بۆ داوە هیچی بۆ نییە؛ و کە هەوڵەکەی دەبینرێت، پاشان بە تەواوترین پاداشت پاداشتی دەدرێتەوە؛ و کە کۆتایی هەر

[45] [بڕوایی لەسەر گومان (زەن) دامەزراوە: ڕاڤەیەکی زانستی، فەلسەفی و ئایینی]
[46] نکوڵیکردن لە خوا و لە دواڕۆژ شانبەشانی یەکتر دەڕۆن و ئەمە لە چەندین ئایەتی قورئاندا تێبینی کراوە.

بۆ لای پەروەردگارتە؛ و کە هەر ئەوە پێدەکەنێنێت و دەگرییێنێت؛ و کە هەر ئەوە دەمرێنێت و دەژییێنێت؛ و کە ئەو دوو جووتەکەی دروست کردووە، نێر و مێ، لە دڵۆپێک کاتێک دەڕژێنرێت؛ و کە بەدیهێنانی دووەم لەسەر ئەوە؛ و کە هەر ئەوە دەوڵەمەند دەکات و سامان دەبەخشێت؛ و کە هەر ئەوە پەروەردگاری ئەستێرەی شیعرا؛ و کە ئەو عادی یەکەمی لەناو برد، و سەموودیش، جا کەسی نەهێشتەوە، و گەلی نووحیش پێش ئەوان — بەڕاستی ئەوان ستەمکارتر و سەرکەشتر بوون؛ و شارە سەرەوخوارکراوەکانیشی ڕووخاند، جا ئەوەی داپۆشین داپۆشینی. جا گومان لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارت دەکەیت؟ (٣٣–٥٥)

ئەمە ئاگادارکەرەوەیەکە لە ئاگادارکەرەوە پێشووەکان. قیامەتی نزیک نزیک بووەتەوە: جگە لە خوا هیچ کەس ناتوانێت ئاشکرای بکات. ئایا لەم گوفتارە سەرتان سووڕ دەمێنێت، و پێدەکەنن و ناگرین، لە کاتێکدا بە بێئاگایی سەرگەرمن؟ کەواتە سوژدە بۆ خوا ببەن و بیپەرستن! (٥٦–٦٢)

٥٤. مانگ (ئەلقەمەر)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

قیامەت نزیک بووەتەوە، و مانگ لەت بووە. (١)

کەچی ئەگەر نیشانەیەک ببینن، ڕوو وەردەگێڕن و دەڵێن: «جادوویەکی بەردەوامە.» و بە درۆیان خستەوە و شوێن ئارەزووەکانیان کەوتن — بەڵام هەموو کارێک جێگیر دەبێت. و بێگومان لە هەواڵەکان ئەوەندەیان بۆ هاتووە کە بەس بێت بۆ ڕێگریکردنیان — دانایییەکی تەواو — بەڵام ئاگادارکردنەوەکان سوود ناگەیەنن. کەواتە ڕوویان لێ وەرگێڕە. ئەو ڕۆژەی بانگکەر بۆ شتێکی سامناک بانگ دەکات، بە چاوی شۆڕەوە لە گۆڕەکان دەردەچن وەک کوللەی پەرشوبڵاو، بە پەلە بەرەو بانگکەر دەڕۆن. بێبڕوایان دەڵێن: «ئەمە ڕۆژێکی سەختە.» (٢–٨)

پێش ئەوان گەلی نووح بە درۆیان خستەوە: بەندەکەی ئێمەیان بە درۆ خستەوە و وتیان: «شێتە!» و دەرکرا. جا هاواری کرد پەروەردگاری: «من بێدەسەڵات بووم، کەواتە یارمەتیم بدە!» ئینجا دەرگاکانی ئاسمانمان بە ئاوێکی بەخوڕ کردەوە، و زەویمان بە کانیاو تەقاندەوە، ئیتر ئاوەکان بەیەک گەیشتن لەسەر کارێک کە پێشتر بڕیاری لەسەر درابوو. و لەسەر کەشتییەکی تەختە و بزماردار هەڵمانگرت، کە لەبەر چاوی ئێمە دەڕۆیشت — پاداشتێک بوو بۆ ئەو کەسەی نکۆڵیی لێ کرابوو. و بێگومان وەک نیشانەیەک بەجێمان هێشت: جا ئایا پەندوەرگرێک هەیە؟ جا سزاکەم و ئاگادارکردنەوەکانم چۆن بوون! و بێگومان قورئانمان بۆ پەندوەرگرتن ئاسان کردووە: جا ئایا پەندوەرگرێک هەیە؟ (٩–١٧)

عاد بە درۆیان خستەوە. جا سزاکەم و ئاگادارکردنەوەکانم چۆن بوون! ئێمە بایەکی بەهاڕەمان لە ڕۆژێکی شوومی بەردەوامدا نارد سەریان، کە خەڵکی هەڵدەکەند وەک ئەوەی قەدی دارخورمای هەڵکێشراو بن. جا سزاکەم و ئاگادارکردنەوەکانم چۆن بوون! و بێگومان قورئانمان بۆ پەندوەرگرتن ئاسان کردووە: جا ئایا پەندوەرگرێک هەیە؟ (١٨–٢٢)

سەموود ئاگادارکردنەوەکانیان بە درۆ خستەوە. جا وتیان: «ئایا شوێن تاکە مرۆڤێک لە خۆمان بکەوین؟ ئەوسا ئێمە بێگومان لە گومڕایی و شێتیدا دەبین. ئایا لە نێو هەموومان یادخستنەوەکە بۆ ئەو نێردراوەتە خوارەوە؟ نەخێر — بەڵکو ئەو درۆزنێکی خۆبەزلزانە.» سبەینێ دەزانن کێیە درۆزنی خۆبەزلزان! ئێمە وشترە مێیەکە وەک تاقیکردنەوەیەک بۆیان دەنێرین، کەواتە چاودێرییان بکە و ئارام بگرە. و ئاگاداریان بکەوە کە ئاوەکە لە نێوانیاندا دابەش کراوە: هەر نۆرەیەکی خواردنەوە خاوەنەکەی ئامادەی دەبێت. بەڵام هاوڕێکەیان بانگ کرد، جا چەکی هەڵگرت و وشترەکەی پەی کرد. جا سزاکەم و ئاگادارکردنەوەکانم چۆن بوون! ئێمە یەک دەنگی بەهێزمان نارد سەریان، ئیتر وەک پووشی وشکی پەرژینکەریان لێ هات. و بێگومان قورئانمان بۆ پەندوەرگرتن ئاسان کردووە: جا ئایا پەندوەرگرێک هەیە؟ (٢٣–٣٢)

گەلی لووت ئاگادارکردنەوەکانیان بە درۆ خستەوە. ئێمە بەردبارانێکمان نارد سەریان — جگە لە خانەوادەی لووت، کە لە بەرەبەیاندا ڕزگارمان کردن، وەک نیعمەتێک لە لایەن ئێمەوە. ئا بەو شێوەیە پاداشتی ئەو کەسە دەدەینەوە کە سوپاسگوزارە. و بێگومان لە گرتنی ئێمە ئاگاداری کردبوونەوە، بەڵام گومانیان لە ئاگادارکردنەوەکان

کرد. و تەنانەت داوای میوانەکانیشیان لێ کرد، بۆیە چاوەکانیانمان سڕییەوە: «سزاکەم و ئاگادارکردنەوەکانم بچێژن!» و بێگومان بەیانییەکی زوو سزایەکی جێگیر گرتنی: «سزاکەم و ئاگادارکردنەوەکانم بچێژن!» و بێگومان قورئانمان بۆ پەندوەرگرتن ئاسان کردووە: جا ئایا پەندوەرگرێک هەیە؟ (٣٣–٤٠)

و بێگومان ئاگادارکردنەوەکان بۆ خەڵکی فیرعەونیش هاتن. هەموو نیشانەکانمانیان بە درۆ خستەوە، بۆیە گرتمانن بە گرتنی باڵادەستێکی بەتوانا. (٤١–٤٢)

ئایا بێبڕواکانتان لەوانە باشترن؟ یان لە کتێبە ئاسمانییەکاندا بەڵێنی بێتاوانیتان پێ دراوە؟ یان دەڵێن: «ئێمە کۆمەڵێکی یەکگرتووی سەرکەوتووین»؟ کۆمەڵەکە تێک دەشکێت و پشت هەڵدەکەن. نەخێر — بەڵکو قیامەت کاتی دیاریکراویانە، و قیامەت سامناکتر و تاڵتڕە. بەڕاستی تاوانباران لە گومڕایی و شێتیدان. ئەو ڕۆژەی لەسەر ڕوویان بە ناو ئاگردا ڕادەکێشرێن: «تامی دەستلێدانی دۆزەخ بچێژن!» بەڕاستی ئێمە هەموو شتێکمان بە ئەندازە دروست کردووە. و فەرمانی ئێمە تەنها یەک وشەیە، وەک چاوتروکانێک. و بێگومان هاوشێوەکانتانمان لەناو برد — جا ئایا پەندوەرگرێک هەیە؟ (٤٣–٥١)

و هەموو شتێک کە کردوویانە لە پەڕاوەکاندایە: هەموو کارێکی بچووک و گەورە نووسراوە. بەڕاستی پارێزکاران لە نێو باخەکان و ڕووبارەکاندان، لە جێگایەکی ڕاستیدا، لای پاشایەکی بەتوانا. (٥٢–٥٥)

٥٥. خوای میهرەبان (ئەڕڕەحمان)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

خوای میهرەبان: قورئانی فێر کرد، مرۆڤی دروست کرد، و قسەی ڕوونی فێر کرد. خۆر و مانگ بە ژمارەیەکی ورد دەڕۆن، و ئەستێرەکان و درەختەکان سوژدە دەبەن. و ئاسمانیش — بەرزی کردەوە، و تەرازووی دانا، تا لە تەرازوودا زیادەڕۆیی نەکەن: بە دادپەروەری بکێشن، و لە تەرازوودا کەم مەکەنەوە. و زەویش — بۆ هەموو گیاندارانی داینا‌وە، میوەی تێدایە، و دارخورمای خاوەن هێشووی تۆپکڵدار، و دانەوێڵەی خاوەن پووش، و گیای بۆنخۆش. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ (١–١٣)

مرۆڤی لە قوڕێکی وشکی وەک گڵێنە دروست کرد، و جنۆکەی لە بڵێسەیەکی بێدووکەڵی ئاگر دروست کرد. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ پەروەردگاری هەردوو خۆرهەڵات و پەروەردگاری هەردوو خۆرئاوایە. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ هەردوو دەریاکەی بەرەڵا کردووە، بەیەک دەگەن، کەچی لە نێوانیاندا بەربەستێک هەیە کە لێی تێناپەڕن. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ لە هەردووکیان مرواری و مەرجان دەردەچێت. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ کەشتییە بەرزکراوەکانی نێو دەریا، وەک چیاکان، هی ئەون. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ (١٤–٢٥)

هەر کەسێک لەسەر زەوییە لەناو دەچێت، و ڕووی پەروەردگارت دەمێنێتەوە، خاوەنی شکۆ و ڕێز. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ هەر کەسێک لە ئاسمانەکان و زەویدایە داوای لێ دەکات؛ هەموو ڕۆژێک ئەو لە کارێکدایە. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ بەم زووانە بۆتان یەکلا دەبینەوە، ئەی دوو بارە قورسەکە! جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ ئەی کۆمەڵی جنۆکە و مرۆڤ، ئەگەر دەتوانن لە سنوورەکانی ئاسمانەکان و زەوی تێپەڕن، ئەوا تێپەڕن! تێناپەڕن مەگەر بە دەسەڵاتێک. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ بڵێسەیەکی ئاگر و مسی تواوەتان بەسەردا دەنێردرێت، ئیتر ناتوانن بەرگری لە خۆتان بکەن. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ جا کاتێک ئاسمان لەت دەبێت و وەک پێستی دەباغکراو سوور دەبێتەوە — جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ جا لەو ڕۆژەدا نە مرۆڤ و نە جنۆکە لەبارەی گوناهەکەیەوە پرسیاری لێ ناکرێت. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ تاوانباران بە نیشانەکانیان دەناسرێن، جا بە پێشەسەر و پێیەکانیان دەگیرێن. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ ئەمە ئەو دۆزەخەیە کە تاوانباران بە درۆی دەخەنەوە؛ لە نێوان ئەو و ئاوێکی کوڵاوی زۆر گەرمدا دەسووڕێنەوە. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ (٢٦–٤٥)

بەڵام بۆ ئەو کەسەی لە وەستان لە بەردەم پەروەردگاریدا دەترسێت دوو باخ هەیە. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ هەردووکیان خاوەنی لقی پەلکێشاون. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ لە هەر یەکەیاندا دوو کانیی ڕەوان هەیە. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ لە هەر یەکەیاندا لە هەموو میوەیەک دوو جۆر هەیە. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ لەسەر

ڕاخەرگەلێک پاڵ دەدەنەوە کە ناوپۆشەکەیان ئاوریشمی ئەستوورە، و میوەی هەردوو باخەکە نزیکە. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ تێیاندا ژنانێک هەن چاویان تەنها لە مێردەکانیانە، پێش ئەمان نە مرۆڤ و نە جنۆکە دەستی لێ نەداون. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ وەک یاقووت و مەرجان وان. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ ئایا پاداشتی چاکە جگە لە چاکە شتێکی دیکەیە؟ جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ (٤٦–٦١)

و جگە لەو دووانە دوو باخی دیکەش هەن — جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ سەوزێکی تۆخن. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ لە هەر یەکەیاندا دوو کانیی هەڵقوڵاو هەیە. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ لە هەر یەکەیاندا میوە و دارخورما و هەنار هەیە. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ تێیاندا چاکان و جوانان هەن. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ حۆرییەکن لە نێو خێوەتەکاندا پارێزراون. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ پێش ئەمان نە مرۆڤ و نە جنۆکە دەستی لێ نەداون. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ لەسەر پاڵپشتی سەوز و فەرشی نایاب و جوان پاڵیان داوەتەوە. جا نکۆڵی لە کام لە نیعمەتەکانی پەروەردگارتان دەکەن؟ پیرۆز و بەرزە ناوی پەروەردگارت، خاوەنی شکۆ و ڕێز.[47] (٦٢–٧٨)

[47] **ڕافەی سوورەتی ڕەحمان بە یەک وێنە و تەنها لە یەک پەرەگرافدا**
سوورەتی ڕەحمان: پەروەردگاری میهرەبانی و بەزەیی
خوای ڕۆژیدەری ئایینە ئیبراهیمییەکان: ئاوی ساردە بەسەر هاتەکەت بۆ دەگێڕێتەوە
گۆرانکارییەکی بچووک دەیڤید ئاتنبۆرۆ دەکاتە مامۆستایەکی مەزن بۆ خوای ئایینە ئیبراهیمییەکان
دە بە توانی پێنج سەد هۆکار بۆ خوای میهرەبانمان

٥٦. ڕووداوە حەتمییەکە (ئەلواقیعە)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

کاتێک ڕووداوە حەتمییەکە ڕوو دەدات — هیچ بەدرۆخستنەوەیەک بۆ ڕوودانی نییە — هەندێک نزم دەکاتەوە و هەندێک بەرز دەکاتەوە. کاتێک زەوی بە تووندی دەهەژێنرێت، و چیاکان ورد و خاش دەکرێن، جا دەبنە تۆزێکی پەرشوبڵاو، ئێوەش دەبنە سێ دەستە: هاوەڵانی لای ڕاست — هاوەڵانی لای ڕاست چین! و هاوەڵانی لای چەپ — هاوەڵانی لای چەپ چین! و پێشکەوتووان، پێشکەوتووان: ئەوانەن نزیککراوەکان، لە باخەکانی نازونیعمەتدا — کۆمەڵێکی زۆر لە پێشینان و کەمێک لە پاشینان. لەسەر تەختی بە زێڕ چنراو، لەسەریان پاڵیان داوەتەوە، بەرامبەر یەکتر. لاوانی هەمیشە گەنج بە دەوریاندا دەسووڕێنەوە، بە پەرداخ و گۆزە و جامێک لە کانییەکی ڕەوان — نە سەریان پێی دێشێت، و نە سەرخۆش دەبن — و بە میوەیەک کە هەڵیدەبژێرن، و گۆشتی باڵندە، لەوەی ئارەزووی دەکەن، و حۆریی چاوگەورە، وەک مرواریی پارێزراو: پاداشتێکە بۆ ئەوەی دەیانکرد. تێیدا نە قسەی بێهوودە دەبیستن و نە هاندان بۆ گوناە، تەنها ئەم وتەیە: «سڵاو، سڵاو.» (١–٢٦)

و هاوەڵانی لای ڕاست — هاوەڵانی لای ڕاست چین! لە نێو درەختی سیدری بێدڕک و درەختی مۆزی بەر چین لەسەر چین دان، و سێبەرێکی درێژکراوە، و ئاوێکی هەمیشە ڕەوان، و میوەیەکی زۆر، نە دەبڕێتەوە و نە قەدەغە دەکرێت، و ڕاخەری بەرزکراوە. بەڕاستی ئێمە هاوسەرەکانیانمان بە دروستکردنێکی نوێ دروست کردووە، و کردوومانن بە پاکیزە، خۆشەویست، هاوتەمەن، بۆ هاوەڵانی لای ڕاست: کۆمەڵێکی زۆر لە پێشینان و کۆمەڵێکی زۆر لە پاشینان. (٢٧–٤٠)

و هاوەڵانی لای چەپ — هاوەڵانی لای چەپ چین! لە نێو بای گەرم و ئاوی کوڵاودان، و سێبەری دووکەڵی ڕەش، نە فێنکە و نە خۆش. بەڕاستی ئەوان پێش ئەمە خۆشگوزەران بوون، و لەسەر گوناهە گەورەکە بەردەوام بوون، و دەیانوت: «چۆن! ئایا کاتێک مردین و بووین بە خۆڵ و ئێسک، بەڕاستی زیندوو دەکرێینەوە، و باوباپیرانی پێشووشمان؟» بڵێ: «بەڕاستی پێشینان و پاشینان بێگومان کۆ دەکرێنەوە بۆ کاتی دیاریکراوی ڕۆژێکی زانراو. پاشان ئێوە، ئەی گومڕایانی بەدرۆخەرەوە، لە درەختێکی زەققووم دەخۆن، جا سکتانی لێ پڕ دەکەن، و ئاوی کوڵاوی بەسەردا دەخۆنەوە، وەک خواردنەوەی وشتری تینوو دەیخۆنەوە.» ئەمە میوانداریی ئەوانە لە ڕۆژی پاداشتدا. (٤١–٥٦)

ئێمەین کە دروستمان کردوون — جا بۆچی بڕوا ناکەن؟ ئایا سەیری ئەو تۆوەتان کردووە کە دەیڕێژن؟ ئایا ئێوە دروستی دەکەن، یان ئێمەین دروستکەر؟ ئێمە مردنمان لە نێوانتاندا ئەندازە گرتووە، و کەس پێشمان ناکەوێت لەوەی شێوەتان بگۆڕین و سەرلەنوێ بەدیتان بهێنین لە شتێکدا کە نایزانن. و بێگومان دروستکردنی یەکەمتان ناسیوە — جا بۆچی پەند وەرناگرن؟ ئایا سەیری ئەوەتان کردووە کە دەیچێنن؟ ئایا ئێوە دەیڕوێنن، یان ئێمەین ڕوێنەر؟ ئەگەر بمانەوێت دەیکەینە پووش، ئیتر بە داخەوە دەمێننەوە: «ئێمە قەرزدار بووین؛ نەخێر، بەڵکو بێبەش کراوین!» ئایا سەیری ئەو ئاوەتان کردووە کە دەیخۆنەوە؟ ئایا ئێوە لە هەورەوە دەیبارێنن، یان ئێمەین بارێنەر؟ ئەگەر بمانەوێت تاڵی دەکەین: جا بۆچی سوپاس ناکەن؟ ئایا سەیری ئەو ئاگرەتان کردووە کە دەیکەنەوە؟ ئایا ئێوە

درەختەکەیتان بەدی هێناوە، یان ئێمەین بەدیهێنەر؟ ئێمە کردوومانە بە یادخستنەوە، و بەهرەیەک بۆ ڕێبوارانی بیابان. کەواتە تەسبیحاتی ناوی پەروەردگاری مەزنت بکە! (٧٤-٥٧)

سوێند دەخۆم بە شوێنی ئەستێرەکان — و ئەوە سوێندێکی مەزنە، ئەگەر بتانزانیایە — کە ئەمە بێگومان قورئانێکی بەڕێزە، لە کتێبێکی پارێزراودا، کە جگە لە پاککراوان کەس دەستی لێ نادات: ناردنە خوارەوەیەکە لە پەروەردگاری جیهانیانەوە. ئایا ئێوە ئەم گوفتارە بە سووک دەگرن؟ و بەدرۆخستنەوەی دەکەنە بەشی خۆتان؟ (٧٥-٨٢)

جا بۆچی، کاتێک گیان دەگاتە گەروو، و ئێوە لەو کاتەدا تەماشا دەکەن — و ئێمە لە ئێوە لێی نزیکترین، بەڵام نابینن — جا بۆچی، ئەگەر لێپرسینەوەتان لەگەڵ ناکرێت، نایگەڕێننەوە، ئەگەر ڕاستگۆن؟[48] (٨٣-٨٧)

جا ئەگەر لە نزیککراوان بێت، ئەوا ئاسوودەیی و بۆنی خۆش و باخێکی نازونیعمەتی بۆ هەیە؛ و ئەگەر لە هاوەڵانی لای ڕاست بێت، ئەوا «سڵاوت لێ بێت،» لە لایەن هاوەڵانی لای ڕاستەوە. بەڵام ئەگەر لە بەدرۆخەرەوانی گومڕا بێت، ئەوا میوانداریەکی ئاوی کوڵاو و سووتان لە دۆزەخدا هەیە. بەڕاستی ئەمە هەر ئەوە هەقی دڵنیاکەر. کەواتە تەسبیحاتی ناوی پەروەردگاری مەزنت بکە! (٨٨-٩٦)

[48] ئەم ئایەتە بنەڕەتییانە ڕۆشنبوونەوەیەکی قوواڵم پێ دەبەخشن، چونکە دە ساڵ یان زیاتر وەک پسپۆڕی چاودێریی چڕ کارم کردووە پێش ئەوەی زیاتر تەنها لەسەر تێکچوونەکانی خەو چڕ ببمەوە. ڕاڤەیەکی گشتگیر لەسەر ئەم ئایەتانە لەم بەستەرانەدا دەبینرێت: **تەحەددای سەرەمەرگ: ڕاڤەیەکی گشتگیر لەسەر قورئان ٥٦:٨٣-٨٧**
کاتێک گیان دەگاتە گەروو: ڕاڤەیەکی زانستی، فەلسەفی و ئایینیی ئایەت بە ئایەت لەسەر قورئان ٥٦:٧٥-٨٩ (سوورەتی واقیعە)
فیزیۆلۆژیی کۆتایی ژیان و ڕۆح لە ئیسلامدا
سوورەتی واقیعە: لە گەروو مردندا

٥٧. ئاسن (ئەلحەدید)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

هەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدایە تەسبیحاتی خوا دەکات؛ و هەر ئەوە باڵادەستی کاربەجێ. مولکی ئاسمانەکان و زەوی هی ئەوە: دەژیێنێت و دەمرێنێت، و ئەو بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. ئەو یەکەمە و دواهەمە، و ئاشکرایە و نادیارە، و ئەو بە هەموو شتێک زانایە. ئەو زاتەیە کە ئاسمانەکان و زەویی لە شەش قۆناغ (ڕۆژ) دا دروست کرد، پاشان لەسەر عەرش جێگیر بوو. دەزانێت چی دەچێتە ناو زەوییەوە و چی لێی دەردەچێت، و چی لە ئاسمانەوە دادەبەزێت و چی بۆی سەردەکەوێت؛ و ئەو لەگەڵتانداید لە هەر کوێ بن. و خوا بینایە بەوەی دەیکەن. مولکی ئاسمانەکان و زەوی هی ئەوە، و هەموو کاروبارەکان بۆ لای خوا دەگەڕێنرێنەوە. شەو دەخاتە ناو ڕۆژەوە و ڕۆژ دەخاتە ناو شەوەوە، و ئەو زانایە بەوەی لە سینەکاندایە.[49] (١–٦)

بڕوا بە خوا و پێغەمبەرەکەی بهێنن، و لەوە ببەخشن کە ئێوەی تێیدا کردووە بە جێنشین: جا ئەوانەتان کە بڕوایان هێناوە و بەخشیویانە پاداشتێکی گەورەیان بۆ هەیە. و چیتانە کە بڕوا بە خوا ناهێنن، لە کاتێکدا پێغەمبەر بانگتان دەکات تا بڕوا بە پەروەردگارتان بهێنن، و پەیمانیشی لێ وەرگرتوون — ئەگەر بڕوادارن؟ ئەو زاتەیە کە ئایەتە ڕوونەکان بۆ بەندەکەی دەنێرێتە خوارەوە، تا لە تاریکییەکانەوە بەرەو ڕووناکی دەرتانبهێنێت. و بەڕاستی خوا بۆ ئێوە بەبەزەیی و میهرەبانە. و چیتانە کە لە ڕێگای خوادا نابەخشن، لە کاتێکدا میراتی ئاسمانەکان و زەوی هی خوایە؟ ئەوانەتان کە پێش سەرکەوتنەکە بەخشییان و جەنگان لەگەڵ ئەوانی دیکە یەکسان نین: ئەوان پلەیان بەرزترە لەوانەی دواتر بەخشییان و جەنگان. بەڵام خوا بەڵێنی باشترین پاداشتی بە هەمووان داوە. و خوا ئاگادارە بەوەی دەیکەن. (٧–١٠)

کێیە ئەو کەسەی قەرزێکی جوان بە خوا بدات، تا بۆی چەند بەرابەر بکات و پاداشتێکی بەڕێزی بۆ هەبێت؟ ئەو ڕۆژەی پیاوان و ژنانی بڕوادار دەبینیت، ڕووناکییەکەیان لە پێشیانەوە و لە لای ڕاستیانەوە دەڕوات: «ئەمڕۆ مژدەتان لێ بێت — باخەکانێک کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. هەر ئەوەیە سەرکەوتنی گەورە.» ئەو ڕۆژەی پیاوان و ژنانی دووڕوو بەوانە دەڵێن کە بڕوایان هێناوە: «چاوەڕێمان بکەن، با کەمێک لە ڕووناکییەکەتان وەربگرین.» دەوترێت: «بگەڕێنەوە دواوە و بەدوای ڕووناکیدا بگەڕێن.» ئینجا دیوارێک لە نێوانیاندا دادەنرێت کە دەرگایەکی هەیە: ناوەوەی میهرەبانیی تێدایە، و دەرەوەی، لە ڕووی ئەوەوە، سزایە. بانگیان دەکەن: «ئایا لەگەڵتاندا نەبووین؟» دەڵێن: «بەڵێ، بەڵام خۆتان خستە فیتنەوە، و چاوەڕێتان کرد، و گومانتان کرد، و هیوای درۆیینە فریوی دان تا فەرمانی خوا هات — و فریودەرەکە لەبارەی خواوە فریوی دان. جا ئەمڕۆ هیچ فیدیەیەک لە ئێوە وەرناگیرێت، و نە لەوانەش کە بێبڕوا بوون. جێگاتان ئاگرە: هەر ئەوە سەرپەرشتتانە — و چەند خراپە ئەو سەرەنجامە.» (١١–١٥)

ئایا کاتی ئەوە نەهاتووە بۆ ئەوانەی بڕوایان هێناوە کە دڵەکانیان بۆ یادی خوا و بۆ ئەو هەقەی دابەزیوە ملکەچ ببێت، و وەک ئەوانە نەبن کە پێشتر کتێبیان پێ درا، جا ماوەکەیان بەسەردا درێژ بووەوە، ئیتر دڵەکانیان ڕەق بوو و زۆرێکیان لەڕێدەرچوون؟ بزانن کە خوا زەوی دوای مردنی زیندوو دەکاتەوە. بێگومان نیشانەکانمان بۆ ڕوون

[49] ئۆکەیژنالیزم (بیردۆزی کاری ڕاستەوخۆی خوا لە هەموو ڕووداوێکدا) – قورئانی پیرۆز و زانست

کردوونەتەوە، بۆ ئەوەی تێبگەن. بەڕاستی پیاوان و ژنانی خێرکەر، و ئەوانەی قەرزێکی جوانیان بە خوا داوە — بۆیان چەند بەرابەر دەکرێت، و پاداشتێکی بەڕێزیان بۆ هەیە. و ئەوانەی بڕوایان بە خوا و پێغەمبەرەکانی هێناوە — ئەوانەن ڕاستگۆیان، و شایەتەکان لای پەروەردگاریان: پاداشت و ڕووناکیی خۆیان بۆ هەیە. بەڵام ئەوانەی بێبڕوا بوون و ئایەتەکانمانیان بە درۆ خستەوە هاوەڵانی دۆزەخن. بزانن کە ژیانی دنیا تەنها یاری و سەرگەرمی و ڕازاندنەوە و شانازیکردن بەسەر یەکتردا و ڕکابەرییە لە ماڵ و منداڵدا. وەک بارانێک وایە کە ڕووەکەی جووتیاران سەرسام دەکات؛ پاشان وشک دەبێت و بە زەردی دەیبینیت؛ پاشان دەبێتە پووش و پەڵاش. و لە دواڕۆژدا سزایەکی سەخت هەیە، و لێخۆشبوون و ڕەزامەندییەک لە خواوە؛ و ژیانی دنیا جگە لە بەهرەی فریودان هیچی دیکە نییە. پێشبڕکێ بکەن بەرەو لێخۆشبوونێک لە پەروەردگارتانەوە و بەهەشتێک کە پانییەکەی وەک پانیی ئاسمان و زەوییە، ئامادە کراوە بۆ ئەوانەی بڕوایان بە خوا و پێغەمبەرەکانی هێناوە. ئەوە بەخششی خوایە، دەیدات بە هەر کەسێک کە بیەوێت؛ و خوا خاوەنی بەخششی مەزنە. (١٦–٢١)

هیچ بەڵایەک تووشی زەوی و خۆتان نابێت مەگەر لە کتێبێکدایە پێش ئەوەی بەدیی بهێنین — بەڕاستی ئەوە بۆ خوا ئاسانە.[50] (٢٢)

بۆ ئەوەی خەم نەخۆن لەسەر ئەوەی لەدەستتان چووە، و شادمانیش نەبن بەوەی پێی بەخشیون. و خوا هیچ لووتبەرزێکی شانازیکەری خۆش ناوێت — ئەوانەی ڕەزیلی دەکەن و فەرمان بە خەڵکیش دەکەن ڕەزیلی بکەن. و هەر کەسێک پشت هەڵبکات — ئەوا خوا هەر ئەوە بێنیازی شایستەی ستایش. بێگومان پێغەمبەرەکانمان بە بەڵگە ڕوونەکانەوە نارد، و کتێب و تەرازووەمان لەگەڵیاندا نارد خوارەوە، تا خەڵکی دادپەروەری بەرپا بکەن. و ئاسنیشمان نارد خوارەوە، کە هێزێکی سەخت و سوودگەلێکی بۆ خەڵکی تێدایە، و تا خوا بزانێت کێ بە نادیاری یارمەتیی ئەو و پێغەمبەرەکانی دەدات. بەڕاستی خوا بەهێزی باڵادەستە. (٢٣–٢٥)

و بێگومان نووح و ئیبراهیممان نارد، و پێغەمبەرایەتی و کتێبمان لە نەوەکانیاندا دانا: جا هەندێکیان ڕێنماییکراون، بەڵام زۆرێکیان لەڕێدەرچوون. پاشان پێغەمبەرەکانمان بەدوای شوێنپێی ئەواندا نارد، و عیسای کوڕی مەریەممان بەدوایاندا نارد و ئینجیلمان پێ بەخشی، و بەزەیی و میهرەبانیمان خستە دڵی ئەوانەی شوێنی کەوتن. بەڵام ڕەبەنایەتی خۆیان دایانهێنا — ئێمە لەسەرمان نەنووسیبوون — تەنها بۆ بەدەستهێنانی ڕەزامەندیی خوا؛ کەچی وەک پێویست چاودێرییان نەکرد. جا پاداشتی ئەوانەیانمان دایەوە کە بڕوایان هێنا، بەڵام زۆرێکیان لەڕێدەرچوون. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، لە خوا بترسن و بڕوا بە پێغەمبەرەکەی بهێنن: دوو بەش لە میهرەبانیی خۆیتان پێ دەدات، و ڕووناکییەکتان بۆ دادەنێت کە پێی بڕۆن، و لێتان خۆش دەبێت. و خوا لێبوردەی میهرەبانە. ئەمە بۆ ئەوەیە کە خاوەن کتێبەکان بزانن کە توانایان بەسەر هیچ شتێک لە بەخششی خوادا نییە، و کە بەخشش بە دەستی خوایە: دەیدات بە هەر کەسێک کە بیەوێت. و خوا خاوەنی بەخششی مەزنە. (٢٦–٢٩)

[50] ئۆکەیژنالیزم (بیردۆزی کاری ڕاستەوخۆی خوا لە هەموو ڕووداوێکدا) – قورئانی پیرۆز و زانست

٥٨. دەمەتەقێ (ئەلموجادەلە)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

بێگومان خوا قسەی ئەو ژنەی بیست کە لەبارەی مێردەکەیەوە لەگەڵ تۆ (ئەی پێغەمبەر) دەمەتەقێی دەکرد و سکاڵای خۆی بۆ لای خوا دەبرد؛ و خوا گفتوگۆی هەردووکتانی دەبیست. بەڕاستی خوا بیسەری بینایە. ئەوانەتان کە بە «زیهار» ژنەکانیان لە خۆیان دوور دەخەنەوە و دەڵێن وەک دایکمانن — ئەوان دایکیان نین؛ دایکیان تەنها ئەو ژنانەن کە ئەوانیان بووە. و بەڕاستی ئەوان قسەیەکی ناپەسەند و درۆ دەڵێن. کەچی خوا لێبووری لێبوردەیە. و ئەوانەی بەم شێوەیە ژنەکانیان دوور دەخەنەوە و پاشان لەوەی وتوویانە پاشگەز دەبنەوە دەبێت بەندەیەک ئازاد بکەن پێش ئەوەی هەردووکیان دەست لە یەکتر بدەن. ئەمە ئەوەیە کە ئامۆژگاریتان پێ دەکرێت، و خوا ئاگادارە بەوەی دەیکەن. جا هەر کەسێک بەندەیەکی دەست نەکەوێت دەبێت دوو مانگی لەسەریەک بەڕۆژوو بێت پێش ئەوەی دەست لە یەکتر بدەن؛ و هەر کەسێک ئەوەشی پێ نەکرێت دەبێت خواردن بدات بە شەست هەژار. ئەمە بۆ ئەوەیە کە بڕوا بە خوا و پێغەمبەرەکەی بهێنن. و ئەمانە سنوورەکانی خوان، و بێبڕوایان سزایەکی بەئازاریان بۆ هەیە. بەڕاستی ئەوانەی دژایەتیی خوا و پێغەمبەرەکەی دەکەن سەرشۆڕ دەکرێن، وەک چۆن ئەوانەی پێش ئەوان سەرشۆڕ کران. و بێگومان ئایەتە ڕوونەکانمان ناردووەتە خوارەوە، و بێبڕوایان سزایەکی سووکەریان بۆ هەیە، ئەو ڕۆژەی خوا هەموویان پێکەوە زیندوو دەکاتەوە و ئاگاداریان دەکاتەوە لەوەی کردوویانە. خوا ژمارديويەتی، و ئەوان لەبیریان کردووە؛ و خوا شایەتە بەسەر هەموو شتێکەوە. (١–٦)

ئایا نابینیت کە خوا هەرچی لە ئاسمانەکاندایە و هەرچی لە زەویدایە دەیزانێت؟ هیچ چرپەیەکی سێ کەسی نییە مەگەر ئەو چوارەمیانە، و نە هی پێنج کەس مەگەر ئەو شەشەمیانە؛ و نە لەوە کەمتر و نە زیاتر مەگەر ئەو لەگەڵیاندایە لە هەر کوێ بن.[51] (٧)

پاشان لە ڕۆژی قیامەتدا ئاگاداریان دەکاتەوە لەوەی کردوویانە. بەڕاستی خوا بە هەموو شتێک زانایە. ئایا ئەوانەت نەبینیوە کە ڕێگرییان لێ کرا لە چرپەکردن، کەچی دەگەڕێنەوە سەر ئەوەی ڕێگرییان لێ کرابوو، و بە نهێنی لەبارەی گوناە و دوژمنایەتی و سەرپێچیی پێغەمبەرەوە چرپە دەکەن؟ و کاتێک دێنە لات بە شێوەیەک سڵاوت لێ دەکەن کە خوا بەو شێوەیە سڵاوی لێ نەکردوویت، و لە دڵی خۆیاندا دەڵێن: «بۆچی خوا سزامان نادات لەسەر ئەوەی دەیڵێین؟» دۆزەخیان بەسە: تێیدا دەسووتێن — و چەند خراپە ئەو سەرەنجامە! (٨)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، کاتێک بە نهێنی چرپە دەکەن، لەبارەی گوناە و دوژمنایەتی و سەرپێچیی پێغەمبەرەوە چرپە مەکەن، بەڵکو لەبارەی چاکە و پارێزکارییەوە چرپە بکەن؛ و لەو خوایە بترسن کە بۆ لای ئەو کۆ دەکرێنەوە. چرپەی نهێنی تەنها لە شەیتانەوەیە، تا ئەوانەی بڕوایان هێناوە خەمبار بکات؛ بەڵام هیچ زیانێکیان پێ ناگەیەنێت مەگەر بە مۆڵەتی خوا. و بڕواداران با هەر پشت بە خوا ببەستن. (٩–١٠)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، کاتێک پێتان دەوترێت لە کۆڕەکاندا جێگا بکەنەوە، جێگا بکەنەوە، خواش جێگاتان بۆ دەکاتەوە؛ و کاتێک پێتان دەوترێت هەستن، هەستن. خوا ئەوانەتان کە بڕوایان هێناوە و ئەوانەی زانیارییان پێ

[51] تەلارسازیی ڕەهەندیی نامادەبوونی خوا لە هەموو شوێنێک: ڕافەیەکی زانستی، فەلسەفی و ئایینی لەسەر قورئان ٥٨:٧
ئۆکەیژنالیزم (بیردۆزی کاری ڕاستەوخۆی خوا لە هەموو ڕووداوێکدا) – قورئانی پیرۆز و زانست

دراوە بە چەند پلەیەک بەرز دەکاتەوە. و خوا ئاگادارە بەوەی دەیکەن. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، کاتێک دەتانەوێت بە تەنها لەگەڵ پێغەمبەر قسە بکەن، پێش قسەکەتان خێرێک بکەن: ئەوە بۆتان باشتر و پاکترە. بەڵام ئەگەر دەستتان نەکەوت، ئەوا خوا لێبوردەی میهرەبانە. (١١–١٢)

ئایا ترسان لەوەی پێش قسەی تایبەتتان خێر بکەن؟ جا لەبەر ئەوەی نەتانکرد، و خواش تەوبەی لێ وەرگرتن، کەواتە نوێژ بەرپا بکەن، و زەکات بدەن، و گوێڕایەڵیی خوا و پێغەمبەرەکەی بکەن. و خوا ئاگادارە بەوەی دەیکەن. (١٣)

ئایا ئەوانەت نەبینیوە کە دۆستایەتیی گەلێک دەکەن کە خوا لێیان تووڕە بووە؟ ئەوان نە لە ئێوەن و نە لەوان، و بە زانینەوە سوێند لەسەر درۆ دەخۆن. خوا سزایەکی سەختی بۆ ئامادە کردوون: بەڕاستی چەند خراپە ئەوەی دەیانکرد. سوێندەکانیان کردووە بە قەڵغان، جا خەڵکیان لە ڕێگای خوا لادا؛ بۆیە سزایەکی سووکەریان بۆ هەیە. نە مااڵەکانیان و نە منداڵەکانیان لە ئاست خوادا هیچ سوودێکیان پێ ناگەیەنن. ئەوانە هاوەڵانی ئاگرن، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. ئەو ڕۆژەی خوا هەموویان پێکەوە زیندوو دەکاتەوە، سوێندی بۆ دەخۆن وەک چۆن ئێستا سوێند بۆ ئێوە دەخۆن، و وا دەزانن لەسەر شتێکن. ئاگادار بن، هەر ئەوانەن درۆزنان. شەیتان بەسەریاندا زاڵ بووە و یادی خوای لەبیر بردوونەتەوە. ئەوانە حیزبی شەیتانن — ئاگادار بن، بەڕاستی حیزبی شەیتان هەر ئەوانن زیانمەندان. بەڕاستی ئەوانەی دژایەتیی خوا و پێغەمبەرەکەی دەکەن لە نێو سووکترینەکاندان. خوا نووسیویەتی: «بێگومان من و پێغەمبەرەکانم سەردەکەوین.» بەڕاستی خوا بەهێزی باڵادەستە. (١٤–٢١)

گەلێک نابینیت کە بڕوایان بە خوا و ڕۆژی دوایی هەبێت و ئەوانەیان خۆش بوێت کە دژایەتیی خوا و پێغەمبەرەکەی دەکەن، تەنانەت ئەگەر باوکیان بن، یان کوڕیان، یان برایان، یان خزمیان. ئەوانە خوا بڕوای لە دڵەکانیاندا نووسیوە و بە ڕۆحێک لە لایەن خۆیەوە پشتی پتەو کردوون. و دەیانخاتە باخەکانێکەوە کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. خوا لێیان ڕازییە و ئەوانیش لە خوا ڕازین. ئەوانە حیزبی خوان — ئاگادار بن، بەڕاستی حیزبی خوا هەر ئەوانن سەرفرازان. (٢٢)

٥٩. کۆکردنەوەی هێزەکان (ئەلحەشر)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

هەرچی لە ئاسمانەکاندایە و هەرچی لە زەویدایە تەسبیحاتی خوا دەکات؛ و هەر ئەوە باڵادەستی کاربەجێ. ئەو زاتەیە کە ئەوانەی لە خاوەن کتێبەکان بێبڕوا بوون لە ماڵەکانیان دەری کردن لە یەکەم کۆکردنەوەدا. گومانتان نەدەبرد کە دەردەچن، و ئەوانیش گومانیان وابوو کە قەڵاکانیان لە خوا دەیانپارێزن؛ بەڵام خوا لە شوێنێکەوە بۆیان هات کە حسابیان بۆ نەدەکرد، و ترسی خستە دڵەکانیانەوە، ئیتر بە دەستی خۆیان و بە دەستی بڕوادارانی ماڵەکانیان وێران دەکرد. کەواتە پەند وەربگرن، ئەی خاوەن چاوەکان. و ئەگەر خوا دەربەدەریی لەسەر نەنووسیبانایە، ئەوا لە دنیادا سزای دەدان؛ و لە دواڕۆژیشدا سزای ئاگریان بۆ هەیە. ئەوە لەبەر ئەوەیە کە دژایەتیی خوا و پێغەمبەرەکەیان کرد؛ و هەر کەسێک دژایەتیی خوا بکات ـــ ئەوا خوا سزاسەختە. (١–٤)

هەر دارخورمایەکتان بڕیبێت یان بە پێوە لەسەر ڕەگەکانی بەجێتان هێشتبێت، ئەوا بە مۆڵەتی خوا بووە، و تا لەڕێدەرچووان سەرشۆڕ بکات. و ئەوەی خوا لەوانەوە بۆ پێغەمبەرەکەی گێڕایەوە، ئێوە نە ئەسپتان بۆ تاو دا و نە وشتر؛ بەڵام خوا پێغەمبەرەکانی زاڵ دەکات بەسەر هەر کەسێکدا کە بیەوێت. و خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. هەرچی خوا لە خەڵکی شارەکانەوە بۆ پێغەمبەرەکەی گێڕاوەتەوە ئەوا بۆ خوایە، و بۆ پێغەمبەر، و بۆ خزمە نزیکەکان، و هەتیوان و هەژاران و ڕێبوار، تا تەنها لە نێوان دەوڵەمەندەکانتاندا دەستاودەست نەکات. و هەرچی پێغەمبەر پێتان دەدات وەریبگرن؛ و هەرچیتان لێ قەدەغە دەکات وازی لێ بهێنن. و لە خوا بترسن: بەڕاستی خوا سزاسەختە. (٥–٧)

ئەوە بۆ کۆچبەرە هەژارەکانە کە لە ماڵ و سامانەکانیان دەرکراون، بەدوای بەخشش و ڕەزامەندیی خوادا دەگەڕێن و یارمەتیی خوا و پێغەمبەرەکەی دەدەن: ئەوانەن ڕاستگۆیان. و ئەوانەی پێش ئەوان لە شارەکە و لە بڕوادا نیشتەجێ بوون ئەو کەسەیان خۆش دەوێت کە کۆچیان بۆ لا دەکات، و لە دڵەکانیاندا هیچ ئارەزوویەک نابینن بۆ ئەوەی بەوان دراوە، و ئەوان بەسەر خۆیاندا هەڵدەبژێرن، تەنانەت ئەگەر خۆشیان پێویستییان پێی بێت. و هەر کەسێک لە چاوچنۆکیی نەفسی خۆی بپارێزرێت ـــ ئەوانەن سەرفرازان. و ئەوانەی دوای ئەوان دێن دەڵێن: «پەروەردگارمان، لە ئێمە و لەو برایانەمان خۆش ببە کە لە بڕوادا پێشمان کەوتن، و هیچ کینەیەک لە دڵەکانماندا مەهێڵە بەرامبەر ئەوانەی بڕوایان هێناوە. پەروەردگارمان، بەڕاستی تۆ بەبەزەیی و میهرەبانیت.» (٨–١٠)

ئایا دووڕووەکانت نەبینیوە کە بە برا بێبڕواکانیان لە خاوەن کتێبەکان دەڵێن: «ئەگەر دەربکرێن، بێگومان ئێمەش لەگەڵتان دەردەچین، و هەرگیز لە دژی ئێوە گوێڕایەڵیی کەس ناکەین؛ و ئەگەر جەنگتان لەگەڵ بکرێت، بێگومان یارمەتیتان دەدەین»؟ و خوا شایەتی دەدات کە ئەوان درۆزنن. ئەگەر دەربکرێن، لەگەڵیان دەرناچن؛ و ئەگەر جەنگیان لەگەڵ بکرێت، یارمەتییان نادەن؛ و ئەگەریش یارمەتییان بدەن، ئەوا پشت هەڵدەکەن و هەڵدێن، پاشان یارمەتی نادرێن. بێگومان ئێوە (ئەی بڕواداران) لە دڵەکانیاندا لە خوا ترسناکترن: ئەوە لەبەر ئەوەیە کە ئەوان گەلێکن تێناگەن. هەموویان پێکەوە لەگەڵتان ناجەنگن مەگەر لە شارە قەڵابەندەکاندا یان لە پشت دیوارەکانەوە. دوژمنایەتیی نێوان خۆیان سەختە: وا دەزانیت یەکگرتوون، بەڵام دڵەکانیان پەرتەوازەیە. ئەوە لەبەر ئەوەیە کە ئەوان گەلێکن ژیری بەکار ناهێنن. وەک ئەوانە وان کە بەم نزیکانە پێش ئەوان ڕۆیشتن: سەرەنجامی خراپی

کارەکەیان چێشت، و سزایەکی بەئازاریان بۆ هەیە. وەک شەیتان وان کاتێک بە مرۆڤ دەڵێت: «بێبڕوا بە،» جا کاتێک بێبڕوا بوو، دەڵێت: «من لە تۆ بێبەریم؛ من لە خوا دەترسم، پەروەردگاری جیهانیان.» جا سەرئەنجامی هەردووکیان ئەوەیە کە لە ئاگردان، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە: و ئەوەیە سزای ستەمکاران. (١١–١٧)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، لە خوا بترسن، و با هەموو کەسێک تەماشا بکات چیی بۆ سبەینێ پێش خستووە. و لە خوا بترسن: بەڕاستی خوا ئاگادارە بەوەی دەیکەن. و وەک ئەوانە مەبن کە خوایان لەبیر کرد، جا ئەویش خودی خۆیانی لەبیر بردنەوە: ئەوانەن لەڕێدەرچووان. هاوەڵانی ئاگر و هاوەڵانی بەهەشت یەکسان نین: هاوەڵانی بەهەشت هەر ئەوانن سەرکەوتووان. ئەگەر ئەم قورئانەمان بنارداپەتە سەر چیایەک، دەتبینی لە ترسی خوا ملکەچ و لەتلەت دەبوو. و ئەو نموونانە بۆ خەڵکی دەهێنینەوە، بۆ ئەوەی بیر بکەنەوە. (١٨–٢١)

ئەو خوایە، کە جگە لەو هیچ پەرستراوێک نییە: زانای نادیار و دیار، ئەو بەخشندەی میهرەبانە. ئەو خوایە، کە جگە لەو هیچ پەرستراوێک نییە: پاشا، پیرۆز، سەرچاوەی ئاشتی، بەخشەری ئاسایش، چاودێر، باڵادەست، خاوەن دەسەڵات، خاوەنی گەورەیی. پاکی و بێگەردی بۆ خوا لەوەی دەیکەنە هاوبەشی. ئەو خوایە: دروستکەر، بەدیهێنەر، وێنەکێش؛ جوانترین ناوەکان هی ئەون. هەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدایە تەسبیحاتی دەکات؛ و هەر ئەوە باڵادەستی کاربەجێ. (٢٢–٢٤)

٦٠. ژنانی تاقیکراوە (ئەلمومتەحەنە)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، دوژمنی من و دوژمنی خۆتان مەکەن بە دۆست، خۆشەویستییان پیشان بدەن، لە کاتێکدا ئەوان بێبڕوا بوون بەو هەقەی بۆتان هاتووە و پێغەمبەر و ئێوەشیان دەرکردووە لەبەر ئەوەی بڕواتان بە خوای پەروەردگارتان هەیە. ئەگەر بۆ تێکۆشان لە ڕێگای منداو بۆ بەدەستهێنانی ڕەزامەندیی من دەرچوون، چۆن بە نهێنی خۆشەویستییان پیشان دەدەن؟ و من زاناترم بەوەی دەیشارنەوە و بەوەی ئاشکرای دەکەن. و هەر کەسێک لە ئێوە ئەمە بکات، ئەوا لە ڕێگای ڕاست گومڕا بووە. ئەگەر بەسەرتاندا زاڵ بن، دەبنە دوژمنتان، و دەست و زمانیان بە خراپە بۆتان درێژ دەکەن: و ئاواتەخوازن کە بێبڕوا بن. (١–٢)

نە خزمەکانتان و نە منداڵەکانتان لە ڕۆژی قیامەتدا هیچ سوودێکتان پێ ناگەیەنن: ئەو لە نێوانتاندا جیاکاری دەکات. و خوا بینایە بەوەی دەیکەن. بێگومان نموونەیەکی چاکتان لە ئیبراهیم و ئەوانەی لەگەڵیدا بوون هەیە، کاتێک بە گەلەکەیان وت: «ئێمە بێبەرین لە ئێوە و لەوەی جگە لە خوا دەیپەرستن. بێبڕوا بووین پێتان، و دوژمنایەتی و ڕق بۆ هەمیشە لە نێوان ئێمە و ئێوەدا دەرکەوتووە، تا بڕوا تەنها بە خوا دەهێنن» — جگە لە وتەی ئیبراهیم بۆ باوکی: «بێگومان داوای لێخۆشبوونت بۆ دەکەم، هەرچەندە لە ئاست خوادا هیچ شتێکم بۆ تۆ پێ ناکرێت.» «پەروەردگارمان، پشتمان هەر بە تۆ بەستووە، و بۆ لای تۆ گەڕاوینەتەوە، و گەڕانەوەی کۆتایی هەر بۆ لای تۆیە. پەروەردگارمان، مەمانکە بە تاقیکردنەوە بۆ ئەوانەی بێبڕوان، و لێمان خۆش ببە، پەروەردگارمان. بەڕاستی هەر تۆی باڵادەستی کاربەجێ.» بێگومان نموونەیەکی چاکتان تێیاندا هەیە، بۆ هەر کەسێک کە هیوای بە خوا و ڕۆژی دوایی هەبێت. و هەر کەسێک پشت هەڵبکات — ئەوا خوا هەر ئەوە بێنیازی شایستەی ستایش. (٣–٦)

لەوانەیە خوا خۆشەویستی بخاتە نێوان ئێوە و ئەوانەیان کە ئێستا بە دوژمنیان دەزانن: و خوا بەتوانایە، و خوا لێبوردەی میهرەبانە. خوا ڕێگریتان لێ ناکات لەوەی چاکە و دادپەروەری بکەن لەگەڵ ئەوانەی لەسەر ئایین لەگەڵتان نەجەنگاون و لەماڵەکانتان دەریان نەکردوون: بەڕاستی خوا دادگەرانی خۆش دەوێت. خوا تەنها ڕێگریتان لێ دەکات لەوەی دۆستایەتیی ئەوانە بکەن کە لەسەر ئایین لەگەڵتان جەنگاون، و لە ماڵەکانتان دەریان کردوون، یان یارمەتیی دەرکردنتانیان داوە. و هەر کەسێک دۆستایەتییان بکات — ئەوانەن ستەمکاران. (٧–٩)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، کاتێک ژنانی بڕوادار بە کۆچبەری دێنە لاتان، تاقییان بکەنەوە — خوا زاناترە بە بڕواکەیان — جا ئەگەر زانیتان بڕوادارن، مەیانگەڕێننەوە بۆ لای بێبڕوایان: نە ئەم ژنانە بۆ ئەو پیاوانە حەڵاڵن، و نە ئەو پیاوانە بۆ ئەمان حەڵاڵن. و ئەوەی وەک مارەیی خەرجیان کردووە بیدەنەوە بە پیاوەکان؛ و هیچ گوناهێکتان لەسەر نییە ئەگەر مارەیان بکەن، کاتێک مارەییەکانیان پێ دەدەن. و دەست بە پەیوەندیی هاوسەرێتیی ژنانی بێبڕواوە مەگرن؛ داوای ئەوە بکەن کە خەرجتان کردووە، و با ئەوانیش داوای ئەوە بکەن کە خەرجیان کردووە. ئەوە بڕیاری خوایە: لە نێوانتاندا بڕیار دەدات، و خوا زانای کاربەجێیە. و ئەگەر هەندێک لە ژنەکانتان چوونە لای بێبڕوایان، پاشان نۆرەی دەستکەوتتان هات، ئەوا بەوانەی ژنەکانیان ڕۆیشتوون هێندەی ئەوە بدەن کە خەرجیان کردبوو؛ و لەو خوایە بترسن کە بڕواتان پێیەتی. (١٠–١١)

ئەی پێغەمبەر، کاتێک ژنانی بڕوادار دێنە لات تا پەیمانت لەگەڵ ببەستن ـــ کە هیچ شتێک نەکەنە هاوبەشی خوا، و دزی نەکەن، و زینا نەکەن، و منداڵەکانیان نەکوژن، و بوختانێک نەهێنن کە لە نێوان دەست و پێیاندا هەڵیانبەستبێت، و لە هیچ کارێکی چاکدا سەرپێچیت نەکەن ـــ ئەوا پەیمانەکەیان وەربگرە و داوای لێخۆشبوونیان بۆ لە خوا بکە. بەڕاستی خوا لێبوردەی میهرەبانە. (١٢)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، دۆستایەتیی گەلێک مەکەن کە خوا لێیان تووڕە بووە: ئەوان لە دواڕۆژ نائومێد بوون، وەک چۆن بێبڕوایان لە خەڵکی نێو گۆڕەکان نائومێد بوون. (١٣)

٦١. ڕیزە پتەوەکان (ئەسسەف)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

هەرچی لە ئاسمانەکاندایە و هەرچی لە زەویدایە تەسبیحاتی خوا دەکات؛ و هەر ئەوە باڵادەستی کاربەجێ. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، بۆچی ئەوە دەڵێن کە نایکەن؟ لای خوا زۆر ڕق لێبووە کە ئەوە بڵێن کە نایکەن. بەڕاستی خوا ئەوانەی خۆش دەوێت کە بە ڕیز لە ڕێگای ئەودا دەجەنگن، وەک ئەوەی بینایەکی پتەو و یەکپارچە بن. (١–٤)

و یادی ئەو کاتە بکە کە مووسا بە گەلەکەی وت: «ئەی گەلەکەم، بۆچی ئازارم دەدەن، لە کاتێکدا دەزانن کە من نێردراوی خوام بۆ لاتان؟» جا کاتێک لایان دا، خوا دڵەکانیانی لادا: و خوا ڕێنمایی گەلی لەڕێدەرچوو ناکات. و کاتێک عیسای کوڕی مەریەم وتی: «ئەی نەوەکانی ئیسرائیل، من نێردراوی خوام بۆ لاتان، پشتڕاستکەرەوەی ئەو تەوراتەم کە پێش من هاتووە، و مژدەدەرم بە پێغەمبەرێک کە دوای من دێت و ناوی ئەحمەدە.» کەچی کاتێک بە بەڵگە ڕوونەکانەوە بۆیان هات، وتیان: «ئەمە جادوویەکی ئاشکرایە.» (٥–٦)

و کێ ستەمکارترە لەو کەسەی درۆ بۆ خوا هەڵدەبەستێت لە کاتێکدا بۆ ملکەچبوون (ئیسلام) بانگ دەکرێت؟ و خوا ڕێنمایی گەلی ستەمکار ناکات. دەیانەوێت ڕووناکیی خوا بە دەمیان بکوژێننەوە، بەڵام خوا ڕووناکییەکەی تەواو دەکات، هەرچەندە بێبڕوایان پێیان ناخۆش بێت. ئەو زاتەیە کە پێغەمبەرەکەی بە ڕێنمایی و ئایینی هەق ناردووە، تا بەسەر هەموو ئایینێکدا سەری بخات، هەرچەندە هاوبەشدانەران پێیان ناخۆش بێت. (٧–٩)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، ئایا ڕێنماییتان بکەم بۆ بازرگانییەک کە لە سزایەکی بەئازار ڕزگارتان بکات؟ بڕوا بە خوا و پێغەمبەرەکەی بهێنن، و بە ماڵ و گیانتان لە ڕێگای خوادا تێبکۆشن: ئەوە بۆتان باشترە، ئەگەر بتانزانیایە. لە گوناهەکانتان خۆش دەبێت و دەتانخاتە باخەکانێکەوە کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، و خانووی خۆش لە باخەکانی عەدندا. هەر ئەوەیە سەرکەوتنی گەورە. و شتێکی دیکەش کە خۆشتان دەوێت: یارمەتییەک لە خواوە و سەرکەوتنێکی نزیک. کەواتە مژدە بدە بە بڕوادارانی. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، یارمەتیدەرانی خوا بن، وەک چۆن عیسای کوڕی مەریەم بە حەواریییەکانی وت: «کێ یارمەتیدەرانی منن بەرەو خوا؟» حەواریییەکان وتیان: «ئێمە یارمەتیدەرانی خواین.» ئینجا دەستەیەک لە نەوەکانی ئیسرائیل بڕوایان هێنا و دەستەیەک بێبڕوا بوون؛ جا پشتی ئەوانەمان گرت کە بڕوایان هێنابوو بەسەر دوژمنەکەیاندا، ئیتر سەرکەوتوو بوون. (١٠–١٤)

٦٢. ڕۆژی هەینی (ئەلجومعە)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

هەرچی لە ئاسمانەکاندایە و هەرچی لە زەویدایە تەسبیحاتی خوا دەکات، پاشای پیرۆز، باڵادەستی کاربەجێ. ئەو زاتەیە کە لە نێو نەخوێندەواراندا پێغەمبەرێکی لە خۆیان ناردووە، تا ئایەتەکانی بەسەردا بخوێنێتەوە، و پاکیان بکاتەوە، و کتێب و داناییان فێر بکات — هەرچەندە پێشتر لە گومڕاییەکی ئاشکرادا بوون — و بۆ ئەوانی دیکەشیان کە هێشتا پێیان نەگەیشتوون. و هەر ئەوە باڵادەستی کاربەجێ. ئەوە بەخششی خوایە، دەیدات بە هەر کەسێک کە بیەوێت: و خوا خاوەنی بەخششی مەزنە. نموونەی ئەوانەی تەوراتیان خرایە ئەستۆ و پاشان هەڵیانەگرت وەک نموونەی گوێدرێژێکە کە چەندین کتێب هەڵدەگرێت. چەند خراپە نموونەی ئەو گەلەی ئایەتەکانی خوایان بە درۆ خستەوە: و خوا ڕێنمایی گەلی ستەمکار ناکات. (١–٥)

(ئەی پێغەمبەر) بڵێ: «ئەی ئەوانەی جوولەکەن، ئەگەر وا دەزانن کە تەنها ئێوە لە نێو هەموو خەڵکیدا دۆستی خوان، ئەوا ئاواتی مردن بخوازن، ئەگەر ڕاستگۆن.» بەڵام هەرگیز ئاواتی بۆ ناخوازن، بەهۆی ئەوەی دەستەکانیان پێشیان خستووە. و خوا زانایە بە ستەمکاران. بڵێ: «ئەو مردنەی لێی هەڵدێن بێگومان پێتان دەگات. پاشان دەگەڕێنرێنەوە بۆ لای زانای نادیار و دیار، جا ئاگادارتان دەکاتەوە لەوەی دەتانکرد.» (٦–٨)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، کاتێک لە ڕۆژی هەینیدا بانگ بۆ نوێژ دەدرێت، بە پەلە بەرەو یادی خوا بڕۆن و واز لە کڕین و فرۆشتن بهێنن: ئەوە بۆتان باشترە، ئەگەر بتانزانیایە. جا کاتێک نوێژ تەواو بوو، بە زەویدا بڵاو ببنەوە و لە بەخششی خوا بگەڕێن، و زۆر یادی خوا بکەن، بۆ ئەوەی سەرفراز بن. کەچی کاتێک بازرگانییەک یان سەرگەرمییەک دەبینن بەرەو لای پەرتەوازە دەبن و بە پێوە بەجێت دەهێڵن. بڵێ: «ئەوەی لای خوایە باشترە لە سەرگەرمی و لە بازرگانی. و خوا باشترینی ڕۆزیدەرانە.» (٩–١١)

٦٣. دووڕووەکان (ئەلمونافیقوون)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

کاتێک دووڕووەکان دێنە لات (ئەی پێغەمبەر)، دەڵێن: «شایەتی دەدەین کە تۆ بەڕاستی نێردراوی خوایت.» و خوا دەزانێت کە تۆ بەڕاستی نێردراوی ئەویت، و خوا شایەتی دەدات کە دووڕووەکان درۆزنن. سوێندەکانیان کردووە بە قەڵغان، جا خەڵکیان لە ڕێگای خوا لادا. بەڕاستی چەند خراپە ئەوەی دەیانکرد. ئەوە لەبەر ئەوەیە کە بڕوایان هێنا و پاشان بێبڕوا بوون، بۆیە مۆر نرا بەسەر دڵەکانیاندا، ئیتر تێناگەن. و کاتێک دەیانبینیت، دیمەنیان سەرسامت دەکات؛ و کاتێک قسە دەکەن، گوێ لە قسەکانیان دەگریت. کەچی وەک تەختەدارێک وان کە بە دیوارەوە پاڵ درابن. هەموو هاوارێک بە دژی خۆیان دەزانن. ئەوانن دوژمن — کەواتە ئاگاداریان بە. خوا لەناویان ببات! چۆن لە هەق لادەدرێن! (١–٤)

و کاتێک پێیان دەوترێت: «وەرن، با نێردراوی خوا داوای لێخۆشبوونتان بۆ بکات،» سەریان بادەدەن، و دەیانبینیت بە لووتبەرزییەوە ڕوو وەردەگێڕن. بۆیان یەکسانە چ داوای لێخۆشبوونیان بۆ بکەیت یان نەیکەیت: خوا هەرگیز لێیان خۆش نابێت. بەڕاستی خوا ڕێنمایی گەلی لەڕێدەرچوو ناکات. ئەوانەن کە دەڵێن: «مەبەخشن بەوانەی لای نێردراوی خوان، تا پەرتەوازە ببن.» کەچی گەنجینەکانی ئاسمانەکان و زەوی هی خوان، بەڵام دووڕووەکان تێناگەن. دەڵێن: «ئەگەر گەڕاینەوە بۆ مەدینە، بێگومان بەهێزترەکە زەلیلترەکەی لێ دەردەکات.» کەچی شکۆ هەر بۆ خوا و بۆ پێغەمبەرەکەی و بۆ بڕوادارانە؛ بەڵام دووڕووەکان نازانن. (٥–٨)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، با ماڵ و منداڵەکانتان لە یادی خوا سەرقاڵتان نەکەن. و هەر کەسێک وا بکات — ئەوانەن زیانمەندان. و لەوەی پێمان بەخشیون ببەخشن پێش ئەوەی مردن بۆ یەکێکتان بێت و بڵێت: «پەروەردگارم، خۆزگە بۆ ماوەیەکی کەم دوات دەخستم، تا خێرم بکردایە و لە چاکەکاران بوومایە.» بەڵام خوا هەرگیز هیچ کەسێک دواناخات کاتێک کاتی دیاریکراوی هات. و خوا ئاگادارە بەوەی دەیکەن. (٩–١١)

٦٤. زیانلێکەوتن (ئەتتەغابون)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

هەرچی لە ئاسمانەکاندایە و هەرچی لە زەویدایە تەسبیحاتی خوا دەکات. مولک هی ئەوە و ستایش هی ئەوە؛ و ئەو بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە. ئەو زاتەیە کە دروستی کردوون، کەچی هەندێکتان بێبڕوان و هەندێکتان بڕوادارن. و خوا بینایە بەوەی دەیکەن. ئاسمانەکان و زەویی بە هەق دروست کردووە؛ و وێنەی کێشاون و وێنەکانتانی جوان کردووە؛ و گەڕانەوەی کۆتایی هەر بۆ لای ئەوە. هەرچی لە ئاسمانەکان و زەویدایە دەیزانێت، و دەزانێت چی دەشارنەوە و چی ئاشکرا دەکەن. و خوا زانایە بەوەی لە سینەکاندایە. (١–٤)

ئایا هەواڵی ئەوانەتان پێ نەگەیشتووە کە پێشتر بێبڕوا بوون، جا سەرەنجامی خراپی کارەکەیان چێشت؟ و سزایەکی بەئازاریان بۆ هەیە. ئەوە لەبەر ئەوە بوو کە پێغەمبەرەکانیان بە بەڵگە ڕوونەکانەوە بۆیان دەهاتن، بەڵام وتیان: «ئایا مرۆڤگەلێک ڕێنماییمان دەکەن؟» جا بێبڕوا بوون و پشتیان هەڵکرد؛ و خوا پێویستیی پێیان نەبوو. و خوا بێنیازی شایستەی ستایشە. (٥–٦)

ئەوانەی بێبڕوان وا دەزانن کە هەرگیز زیندوو ناکرێنەوە. بڵێ: «بەڵێ، سوێند بە پەروەردگارم، بێگومان زیندوو دەکرێنەوە، پاشان بێگومان ئاگادار دەکرێنەوە لەوەی کردووتانە. و ئەوە بۆ خوا ئاسانە.» (٧)

کەواتە بڕوا بهێنن بە خوا و پێغەمبەرەکەی و بەو ڕووناکییەی ناردوومانەتە خوارەوە. و خوا ئاگادارە بەوەی دەیکەن. ئەو ڕۆژەی بۆ ڕۆژی کۆکردنەوە کۆتان دەکاتەوە — ئەوە ڕۆژی زیانلێکەوتنە. و هەر کەسێک بڕوا بە خوا بهێنێت و چاکە بکات، خراپەکانی لێ دەسڕێتەوە و دەیخاتە باخەکانێکەوە کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. هەر ئەوەیە سەرکەوتنی گەورە. بەڵام ئەوانەی بێبڕوا بوون و ئایەتەکانمانیان بە درۆ خستەوە — ئەوانە هاوەڵانی ئاگرن، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. و چەند خراپە ئەو سەرەنجامە! (٨–١٠)

هیچ بەڵایەک تووش نابێت مەگەر بە مۆڵەتی خوا. و هەر کەسێک بڕوا بە خوا بهێنێت، دڵی ڕێنمایی دەکات. و خوا بە هەموو شتێک زانایە. و گوێڕایەڵیی خوا بکەن و گوێڕایەڵیی پێغەمبەر بکەن. جا ئەگەر پشتتان هەڵکرد، ئەوا تەنها گەیاندنی ئاشکرای پەیام لەسەر پێغەمبەرەکەمانە. خوا: هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو. و بڕواداران با هەر پشت بە خوا ببەستن. ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، لە نێو هاوسەران و منداڵەکانتاندا دوژمن بۆتان هەیە، کەواتە ئاگاداریان بن. بەڵام ئەگەر لێبوردن و چاوپۆشی بکەن و لێ خۆش ببن — ئەوا خوا لێبوردەی میهرەبانە. (١١–١٤)

ماڵ و منداڵەکانتان تەنها تاقیکردنەوەن، و پاداشتێکی مەزن لای خوایە. کەواتە هێندەی لە تواناتاندایە لە خوا بترسن؛ و گوێ بگرن، و گوێڕایەڵ بن، و ببەخشن: ئەوە بۆ خۆتان باشترە. و هەر کەسێک لە چاوچنۆکیی نەفسی خۆی بپارێزرێت — ئەوانەن سەرفرازان. ئەگەر قەرزێکی جوان بە خوا بدەن، بۆتان چەند بەرابەر دەکات و لێتان خۆش دەبێت. و خوا سوپاسگوزاری لەسەرخۆیە، زانای نادیار و دیار، بالادەستی کاربەجێ. (١٥–١٨)

٦٥. تەڵاق (ئەتتەڵاق)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەی پێغەمبەر، کاتێک ئێوە (ئەی خەڵکینە) ژنان تەڵاق دەدەن، لە سەرەتای ماوەی عیددەکەیاندا تەڵاقیان بدەن، و ماوەکە بە وردی بژمێرن؛ و لە خوای پەروەردگارتان بترسن. لە ماڵەکانیان دەریان مەکەن، و با خۆشیان دەرنەچن، مەگەر بەدڕەوشتییەکی ئاشکرا بکەن. و ئەمانە سنوورەکانی خوان؛ و هەر کەسێک لە سنوورەکانی خوا تێپەڕێت ئەوا ستەمی لە خۆی کردووە. تۆ نازانیت: لەوانەیە خوا دوای ئەوە کارێکی نوێ بهێنێتە کایەوە. (١)

جا کاتێک گەیشتنە کۆتایی ماوەکەیان، ئەوا یان بە چاکە بیانهێڵنەوە یان بە چاکە لێیان جیا ببنەوە. و دوو کەسی دادپەروەر لە خۆتان بکەنە شایەت، و شایەتی لەبەر خوا بەرپا بکەن. ئەمە ئامۆژگارییە بۆ هەر کەسێک کە بڕوای بە خوا و ڕۆژی دوایی هەبێت. و هەر کەسێک لە خوا بترسێت ـــ دەربازگەیەکی بۆ دەکاتەوە، و لە شوێنێکەوە ڕۆزیی پێ دەدات کە حسابی بۆ ناکات. و هەر کەسێک پشت بە خوا ببەستێت ـــ ئەوا ئەو بەسیەتی. بەڕاستی خوا کاری خۆی دەگەیەنێتە ئەنجام؛ بێگومان خوا بۆ هەموو شتێک ئەندازەیەکی داناوە. (٢-٣)

و ئەو ژنانەتان کە لە تەمەنی عادەتی مانگانە تێپەڕیون، ئەگەر گومانتان هەبوو، ئەوا عیددەکەیان سێ مانگە، و هەروەها ئەوانەش کە هێشتا عادەتیان نەبووە. و ئەوانەی دووگیانن، ماوەکەیان تا ئەو کاتەیە کە بارەکەیان دادەنێن. و هەر کەسێک لە خوا بترسێت ـــ کارەکەی بۆ ئاسان دەکات. ئەوە فەرمانی خوایە، بۆ ئێوەی ناردووەتە خوارەوە. و هەر کەسێک لە خوا بترسێت ـــ خراپەکانی لێ دەسڕێتەوە و پاداشتەکەی بۆ گەورە دەکات. (٤-٥)

لەو شوێنەدا نیشتەجێیان بکەن کە خۆتان تێیدا نیشتەجێن، بە پێی تواناتان، و زیانیان پێ مەگەیەنن تا ژیانیان لێ تەنگ بکەن. و ئەگەر دووگیان بوون، بژێوییان بدەن تا بارەکەیان دادەنێن؛ جا ئەگەر شیریان بە منداڵەکە دا بۆتان، ئەوا کرێکەیان پێ بدەن، و بە چاکە لە نێوان خۆتاندا ڕاوێژ بکەن. بەڵام ئەگەر کارەکەتان لە یەکتر سەخت کرد، ئەوا ژنێکی دیکە شیری پێ دەدات بۆ باوکەکە. با خاوەن توانا بە پێی توانای خۆی ببەخشێت؛ و ئەوەی ڕۆزییەکەی سنووردارە با لەوە ببەخشێت کە خوا پێی داوە. خوا هیچ کەسێک ئەرکدار ناکات مەگەر بە ئەندازەی ئەوەی پێی داوە. خوا دوای سەختی ئاسانی دەهێنێت. (٦-٧)

و چەندین شار بە سەرکەشی سەرپێچیی فەرمانی پەروەردگاری و پێغەمبەرەکانی کرد! جا لێپرسینەوەیەکی سەختمان لەگەڵ کرد و بە سزایەکی سامناک سزامان دا. جا سەرەنجامی خراپی کارەکەی چێشت، و کۆتایی کارەکەی زیان بوو. خوا سزایەکی سەختی بۆ ئامادە کردوون. کەواتە لە خوا بترسن، ئەی خاوەن ژیرییەکان، ئەوانەی بڕواتان هێناوە: بێگومان خوا یادخەرەوەیەکی بۆ ناردوونەتە خوارەوە، پێغەمبەرێک کە ئایەتە ڕوونەکانی خواتان بەسەردا دەخوێنێتەوە، تا ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە لە تاریکییەکانەوە بەرەو ڕووناکی دەربهێنێت. و هەر کەسێک بڕوا بە خوا بهێنێت و چاکە بکات، دەیخاتە باخەکانێکەوە کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. بێگومان خوا ڕۆزییەکی چاکی بۆ داناوە. (٨-١١)

خوا ئەو زاتەیە کە حەوت ئاسمانی دروست کردووە، و لە زەویش هاوشێوەی ئەوان. فەرمان لە نێوانیاندا دادەبەزێت، تا بزانن کە خوا بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە، و کە خوا بە زانیاری دەوری هەموو شتێکی داوە. (١٢)

٦٦. قەدەغەکردن (ئەتتەحریم)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەی پێغەمبەر، بۆچی ئەوە لە خۆت قەدەغە دەکەیت کە خوا بۆی حەڵاڵ کردووویت، بەدوای ڕازیکردنی هاوسەرەکانتدا دەگەڕێیت؟ و خوا لێبوردەی میهرەبانە. بێگومان خوا ڕێگای هەڵوەشاندنەوەی سوێندەکانتانی بۆ (ئێوەی بڕوادار) داناوە. و خوا پشتیوانتانە؛ و هەر ئەوە زانای کاربەجێ. (١–٢)

و کاتێک پێغەمبەر قسەیەکی بە نهێنی بە یەکێک لە هاوسەرەکانی وت، جا ئەویش ئاشکرای کرد، و خوا ئەمەی بۆ دەرخست، هەندێکی پێ ڕاگەیاند و چاوپۆشیی لە هەندێکی کرد. جا کاتێک پێی ڕاگەیاند، وتی: «کێ ئەمەی پێ وتیت؟» وتی: «زانای ئاگادار پێی ڕاگەیاندم.» ئەگەر هەردووکتان بۆ لای خوا تەوبە بکەن، کە بێگومان دڵەکانتان لای داوە، ئەوا باشە؛ بەڵام ئەگەر لە دژی ئەو پشتی یەکتر بگرن، ئەوا خوا پشتیوانیەتی، و جیبریل، و چاکەکارانی بڕواداران؛ و دوای ئەوەش فریشتەکان یارمەتیدەرین. لەوانەیە ئەگەر تەڵاقتان بدات، پەروەردگاری لە جێگای ئێوە هاوسەرانێکی باشتر لە ئێوەی پێ ببەخشێت: ژنانێکی ملکەچ (موسڵمان)، بڕوادار، گوێڕایەڵ، تەوبەکار، خواپەرست، ڕۆژووگر، بێوەژن و کچ. (٣–٥)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، خۆتان و خانەوادەکانتان لە ئاگرێک بپارێزن کە سووتەمەنییەکەی خەڵکی و بەردە، فریشتەگەلێکی توند و سەخت بەسەریەوەن، سەرپێچیی خوا ناکەن لەوەی فەرمانیان پێ دەکات، و ئەوە دەکەن کە فەرمانیان پێ دەکرێت. «ئەی ئەوانەی بێبڕوا بوون، ئەمڕۆ پاساو مەهێنننەوە: تەنها پاداشتی ئەوتان دەدرێتەوە کە دەتانکرد.» (٦–٧)

ئەی ئەوانەی بڕواتان هێناوە، بە تەوبەیەکی ڕاستەقینە بۆ لای خوا بگەڕێنەوە. لەوانەیە پەروەردگارتان خراپەکانتان لێ بسڕێتەوە و بتانخاتە باخەکانێکەوە کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، لەو ڕۆژەدا کە خوا پێغەمبەر و ئەوانەی لەگەڵیدا بڕوایان هێناوە سەرشۆڕ ناکات. ڕووناکییەکەیان لە پێشیانەوە و لە لای ڕاستیانەوە دەڕوات، دەڵێن: «پەروەردگارمان، ڕووناکییەکەمان بۆ تەواو بکە و لێمان خۆش ببە: بەڕاستی تۆ بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایت.» (٨)

ئەی پێغەمبەر، لە دژی بێبڕوایان و دووڕووەکان تێبکۆشە، و لەگەڵیان توند بە. و جێگایان دۆزەخە — و چەند خراپە ئەو سەرەنجامە! خوا نموونەیەکی بۆ ئەوانەی بێبڕوان هێناوەتەوە: ژنەکەی نووح و ژنەکەی لووت. هاوسەری دوو بەندە لە بەندە چاکەکانمان بوون، بەڵام خیانەتیان لێ کردن، جا مێردەکانیان لە ئاست خوادا هیچ سوودێکیان پێ نەگەیاندن. و پێیان وترا: «لەگەڵ ئەوانەی دەچنە ئاگرەوە بچنە ناوی.» و خوا نموونەیەکی بۆ ئەوانەی بڕوایان هێناوە هێناوەتەوە: ژنەکەی فیرعەون، کاتێک وتی: «پەروەردگارم، ماڵێکم لای خۆت لە بەهەشتدا بۆ بنیات بنێ؛ و لە فیرعەون و کردەوەکانی ڕزگارم بکە، و لە گەلی ستەمکار ڕزگارم بکە.» و مەریەمی کچی عیمران، کە داوێنی خۆی پاراست: جا لە ڕۆحی خۆمانمان تێدا فوو کرد، و بڕوای بە وشەکانی پەروەردگاری و کتێبەکانی هێنا، و لە گوێڕایەڵان بوو. (٩–١٢)

٦٧. مولک (ئەلمولک)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

پیرۆز و بەرزە ئەو زاتەی هەموو مولک بە دەستی ئەوە، و ئەو بەسەر هەموو شتێکدا بەتوانایە — ئەوەی مردن و ژیانی دروست کردووە تا تاقیتان بکاتەوە کامتان کردەوەی چاکترە. و هەر ئەوە باڵادەستی لێبوردە. ئەوەی حەوت ئاسمانی چین لەسەر چین دروست کردووە. لە دروستکراوی خوای میهرەباندا هیچ ناڕێکییەک نابینیت. جا دووبارە تەماشا بکەوە: ئایا هیچ درزێک دەبینیت؟ پاشان جار لە دوای جار تەماشا بکەوە: چاوت بە سەرسامی و ماندوویی بۆت دەگەڕێتەوە. (١–٤)

و بێگومان ئاسمانی نزیکمان بە چراکان ڕازاندووەتەوە، و کردوومانن بە هۆی بەردبارانکردنی شەیتانەکان، و سزای دۆزەخی بڵێسەدارمان بۆ ئامادە کردوون. و بۆ ئەوانەی بێبڕوان بە پەروەردگاریان سزای دۆزەخ هەیە — و چەند خراپە ئەو سەرەنجامە! کاتێک فڕێ دەدرێنە ناوی گوێیان لە نەرەیەکی دەبێت لە کاتێکدا دەکوڵێت، نزیکە لە تووڕەییدا لەتلەت ببێت. هەر کاتێک کۆمەڵێک فڕێ دەدرێنە ناوی، دەرگاوانەکانی لێیان دەپرسن: «ئایا هیچ ئاگادارکەرەوەیەکتان بۆ نەهات؟» دەڵێن: «بەڵێ، ئاگادارکەرەوەیەکمان بۆ هات، بەڵام بە درۆمان خستەوە و وتمان خوا هیچ شتێکی نەناردووەتە خوارەوە، و ئێوە جگە لە گومڕاییەکی گەورە لە هیچدا نین.» و دەڵێن: «ئەگەر گوێمان بگرتایە یان ژیریمان بەکار بهێنایە، لە نێو هاوەڵانی دۆزەخدا نەدەبووین.» جا دان بە گوناهەکەیاندا دەنێن — کەواتە دووری بۆ هاوەڵانی دۆزەخ! بەڕاستی ئەوانەی بە نادیاری لە پەروەردگاریان دەترسن، لێخۆشبوون و پاداشتێکی گەورەیان بۆ هەیە. (٥–١٢)

و قسەکانتان بشارنەوە یان ئاشکرای بکەن، بەڕاستی ئەو زانایە بەوەی لە سینەکاندایە. ئایا ئەوەی دروستی کردووە نازانێت؟ لە کاتێکدا هەر ئەوە وردبینی ئاگادار. ئەو زاتەیە کە زەویی بۆ ڕام کردوون: کەواتە بە لاکانیدا بڕۆن و لە ڕۆزییەکەی بخۆن — و زیندووبوونەوە هەر بۆ لای ئەوە. ئایا دڵنیان لەوەی ئەوەی لە ئاسمانداید زەویتان پێدا نابات، ئیتر لەناکاو بلەرزێت؟ یان دڵنیان لەوەی ئەوەی لە ئاسمانداید بەردبارانێکتان بەسەردا نانێرێت؟ ئەوسا دەزانن ئاگادارکردنەوەکەم چۆنە. و بێگومان ئەوانەی پێش ئەوانیش بە درۆیان خستەوە: جا نکۆلیکردنەکەم چۆن بوو! ئایا تەماشای باڵندەکانی سەرووبیان ناکەن، باڵیان دەکەنەوە و کۆی دەکەنەوە؟ جگە لە خوای میهرەبان کەس ڕایانناگرێت: بەڕاستی ئەو بە هەموو شتێک بینایە. یان کێیە ئەوەی کە سەربازی ئێوەیە، جگە لە خوای میهرەبان یارمەتیتان بدات؟ بێبڕوایان جگە لە فریوخواردن لە هیچدا نین. یان کێیە ئەوەی ڕۆزیتان پێ بدات ئەگەر ئەو ڕۆزییەکەی بگرێتەوە؟ نەخێر — بەڵکو لە سەرکەشی و دوورکەوتنەوەدا بەردەوامن. ئایا ئەو کەسەی بە دەمدا کەوتوو دەڕوات ڕێنماییکراوترە، یان ئەو کەسەی بە ڕاستی لەسەر ڕێگایەکی ڕاست دەڕوات؟ (١٣–٢٢)

بڵێ: «ئەو زاتەیە کە بەدیی هێناون و گوێ و چاو و دڵی بۆ داناون — چەند کەم سوپاس دەکەن!» بڵێ: «ئەو زاتەیە کە لە زەویدا بڵاوی کردوونەتەوە، و بۆ لای ئەو کۆ دەکرێنەوە.» و دەڵێن: «ئەم بەڵێنە کەی دێتە دی، ئەگەر ڕاستگۆن؟» بڵێ: «زانیارییەکەی تەنها لای خوایە؛ و من تەنها ئاگادارکەرەوەیەکی ئاشکرام.» جا کاتێک لە نزیکەوە دەیبینن، ڕووی ئەوانەی بێبڕوا بوون تێک دەچێت، و دەوترێت: «ئەمە ئەوەیە کە داواتان دەکرد.» بڵێ: «پێم بڵێن: ئەگەر خوا من و ئەوانەی لەگەڵمدان لەناو ببات، یان بەزەییمان پێدا بێتەوە، کێ بێبڕوایان لە سزایەکی

بەئازار دەپارێزێت؟» بڵێ: «ئەو خوای میهرەبانە: بڕوامان پێی هێناوە و پشتمان هەر بەو بەستووە. جا دەزانن کێ لە گومڕاییەکی ئاشکرادایە.» (٢٣–٢٩)

بڵێ: «پێم بڵێن: ئەگەر ئاوەکەتان بە زەویدا ڕۆ بچێت، کێ ئاوی ڕەوانتان بۆ دەهێنێت؟»[52] (٣٠)

[52] ئەو ئاوەی دەتوانێت ڕۆ بچێت: ڕافەیەکی فەلسەفی و ئایینی لەسەر قورئان ٦٧:٣٠

٦٨. قەڵەم (ئەلقەلەم)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

نوون. سوێند بە قەڵەم و بەوەی دەینووسن، تۆ (ئەی پێغەمبەر) بە نیعمەتی پەروەردگارت شێت نیت. و بێگومان پاداشتێکی بێبڕانەوەت بۆ هەیە، و بێگومان تۆ لەسەر ڕەوشتێکی مەزنیت. جا بەم زووانە دەبینیت، و ئەوانیش دەبینن، کامتان شێتە. بەڕاستی پەروەردگارت زاناترە بەوەی لە ڕێگاکەی گومڕا بووە، و زاناتریشە بە ڕێنماییکراوان. کەواتە گوێڕایەڵیی بەدرۆخەرەوان مەکە: پێیان خۆشە نەرمی بنوێنیت، تا ئەوانیش نەرمی بنوێنن. و گوێڕایەڵیی هیچ سوێندخۆرێکی سووک مەکە، عەیبگر، قسەهێن و قسەبەر، ڕێگری چاکە، دەستدرێژیکار، گوناهبار، دڵڕەق و، سەرباری ئەوەش، ڕەچەڵەک نەناسراو — تەنها لەبەر ئەوەی خاوەنی ماڵ و کوڕانە. کاتێک ئایەتەکانمان بەسەریدا دەخوێنرێتەوە دەڵێت: «ئەفسانەی پێشینانە!» بەم زووانە داغ دەنێین بەسەر لووتیدا. (١–١٦)

بەڕاستی ئێمە تاقیمان کردنەوە وەک چۆن خاوەنانی باخەکەمان تاقی کردەوە، کاتێک سوێندیان خوارد کە بێگومان بەیانی بەرەکەی دەچننەوە، و هیچ جێگایەکیان بۆ ویستی خوا نەهێشتەوە. جا بەڵایەک لە پەروەردگارتەوە بەسەریدا تێپەڕی لە کاتێکدا خەوتبوون، ئیتر بەیانی وەک کێڵگەیەکی دروێنەکراوی لێ هاتبوو. جا بەرەبەیان یەکتریان بانگ کرد: «زوو بچنە سەر کێڵگەکەتان، ئەگەر دەتانەوێت بەرەکەی بچننەوە.» جا ڕۆیشتن، بە چرپە بە یەکتریان دەوت: «ئەمڕۆ با هیچ هەژارێک لە کاتی بوونی ئێوەدا نەیەتە ناوی.» و بەیانی زوو ڕۆیشتن، لەسەر مەبەستەکەیان سوور بوون و وایان دەزانی توانایان هەیە. بەڵام کاتێک بینییان، وتیان: «بێگومان ڕێگامان ون کردووە! نەخێر — بەڵکو بێبەش کراوین!» ژیرترینیان وتی: «ئایا پێم نەوتن، بۆچی تەسبیحاتی خوا ناکەن؟» وتیان: «پاکی و بێگەردی بۆ پەروەردگارمان! بەڕاستی ئێمە ستەمکار بووین.» ئینجا ڕوویان لە یەکتر کرد و لۆمەی یەکتریان دەکرد. وتیان: «ئەی وای لە ئێمە! بەڕاستی ئێمە سەرکەش بووین. لەوانەیە پەروەردگارمان لە جێگای ئەو باشترێکمان پێ بدات: بەڕاستی ئێمە بە هیواوە ڕوو لە پەروەردگارمان دەکەین.» سزا ئا بەو شێوەیەیە؛ و بێگومان سزای دواڕۆژ زۆر گەورەترە، خۆزگە دەیانزانی. (١٧–٣٣)

بەڕاستی پارێزکاران لای پەروەردگاریان باخەکانی نازونیعمەتیان بۆ هەیە. ئایا ملکەچان (موسڵمانان) وەک تاوانباران دابنێین؟ چیتانە؟ چۆن بڕیار دەدەن؟ یان کتێبێکتان هەیە کە تێیدا دەخوێننەوە کە هەرچی هەڵیبژێرن تێیدا بۆتان هەیە؟ یان سوێند و پەیمانتان لەسەر ئێمە هەیە کە تا ڕۆژی قیامەت بەردەوامە، کە هەرچی بڕیاری بدەن بۆتان هەیە؟ لێیان بپرسە کامیان زامنی ئەوەیە! یان هاوبەشانێکیان هەیە؟ کەواتە با هاوبەشەکانیان بهێنن، ئەگەر ڕاستگۆن. ئەو ڕۆژەی لاق ڕووت دەکرێتەوە و بۆ سوژدەبردن بانگ دەکرێن، ئیتر ناتوانن؛ چاویان شۆڕ بوونەتەوە، سووکایەتی دایاندەپۆشێت. و بێگومان بۆ سوژدەبردن بانگ دەکران لە کاتێکدا هێشتا ساغ و سەلامەت بوون. (٣٤–٤٣)

کەواتە ئەوانەی ئەم گوفتارە بە درۆ دەخەنەوە بۆ منیان بەجێ بهێڵە: هەنگاو بە هەنگاو لە شوێنێکەوە دەیانبەین کە نایزانن. و مۆڵەتیان دەدەم، بەڕاستی پلانی من پتەوە. یان پاداشتێکیان لێ داوا دەکەیت، جا ئەوان لە ژێر باری قەرزدا گرانبارن؟ یان زانیاریی نادیاریان لایە، جا دەینووسن؟ کەواتە ئارام بگرە بۆ بڕیاری پەروەردگارت، و وەک هاوەڵی نەهەنگەکە مەبە، کاتێک هاواری کرد لە کاتێکدا پڕ بوو لە خەفەت. ئەگەر نیعمەتێک لە

پەروەردگارییەوە پێی نەگەیشتایە، بە لۆمەکراوی فڕێ دەدرایە کەناری ڕووت. بەڵام پەروەردگاری هەڵیبژارد و کردی بە یەکێک لە چاکەکاران. و نزیکە ئەوانەی بێبڕوان بە چاوەکانیان بتخلیسکێنن کاتێک یادخەرەوەکە دەبیستن، و دەڵێن: «بێگومان ئەو شێتە!» کەچی ئەو جگە لە یادخستنەوەیەک بۆ جیهانیان هیچی دیکە نییە. (٤٤–٥٢)

٦٩. ڕووداوە ڕاستەقینەکە (ئەلحاققە)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ڕووداوە ڕاستەقینەکە! ڕووداوە ڕاستەقینەکە چییە؟ و چی تێت دەگەیەنێت ڕووداوە ڕاستەقینەکە چییە؟ (١–٣)

سەموود و عاد کارەساتە کوتەرەکەیان بە درۆ خستەوە. جا سەموود، بە دەنگە زۆر بەهێزەکە لەناو بران؛ و عادیش، بە بایەکی ساردی بەهاژەی سەرکەش لەناو بران، کە حەوت شەو و هەشت ڕۆژی لەسەریەک زاڵی کرد بەسەریاندا، جا خەڵکەکەت تێیدا دەبینی کەوتبوون، وەک ئەوەی قەدی بۆشی دارخورمای کەوتوو بن. جا ئایا هیچ پاشماوەیەکیان دەبینیت؟ و فیرعەون، و ئەوانەی پێش ئەو، و شارە سەرەوخوارکراوەکان، هەموویان گوناهی گەورەیان کرد؛ سەرپێچیی نێردراوی پەروەردگاریان کرد، بۆیە بە گرتنێکی سەخت گرتنی. بەڕاستی ئێمە، کاتێک ئاو سەرکەش بوو، لە کەشتییە ڕەوانەکەدا هەڵمانگرتن، تا بیکەینە یادخستنەوەیەک بۆتان، و تا گوێی وریا بیپارێزێت. (٤–١٢)

جا کاتێک یەک جار فوو بە کەڕەنادا دەکرێت، و زەوی و چیاکان هەڵدەگیرێن و بە یەک جار ورد و خاش دەکرێن، ئیتر لەو ڕۆژەدا ڕووداوەکە ڕوو دەدات؛ و ئاسمان لەت دەبێت، چونکە لەو ڕۆژەدا لاوازە؛ و فریشتەکان لە لێوارەکانیدان، و لەو ڕۆژەدا هەشت فریشتە عەرشی پەروەردگارت لە سەروو خۆیانەوە هەڵدەگرن. لەو ڕۆژەدا پێشان دەدرێن: هیچ نهێنییەکتان شاراوە نامێنێت. جا هەر کەسێک نامەی کردەوەکانی بە دەستی ڕاستی پێ بدرێت دەڵێت: «ها، نامەکەم بخوێننەوە! من هەمیشە دڵنیا بووم کە بە لێپرسینەوەکەم دەگەم.» جا ئەو لە ژیانێکی پەسەندکراودایە، لە باخێکی بەرزدا، کە هێشووەکانی نزیکن. «بە نۆشی گیان بخۆن و بخۆنەوە، بەهۆی ئەوەی لە ڕۆژانی ڕابردوودا پێشتان خست.» بەڵام هەر کەسێک نامەی کردەوەکانی بە دەستی چەپی پێ بدرێت دەڵێت: «خۆزگە نامەکەم پێ نەدرابایە، و هەرگیز نەمزانیبایە لێپرسینەوەکەم چییە! خۆزگە مردن کۆتایی بوایە! ماڵەکەم هیچ سوودێکی پێ نەگەیاندم؛ دەسەڵاتەکەم لێم ون بوو.» «بیگرن و کۆتی بکەن، پاشان بیخەنە دۆزەخەوە، پاشان لە زنجیرێکدا کە درێژییەکەی حەفتا گەزە بیبەستنەوە!» چونکە ئەو بڕوای بە خوای مەزن نەبوو، و هانی خواردندانی هەژاریشی نەدەدا. بۆیە ئەمڕۆ لێرە نە دۆستێکی هەیە، و نە خواردنێک جگە لە کێم و زووخاوی برین، کە جگە لە گوناهباران کەس نایخوات. (١٣–٣٧)

جا سوێند دەخۆم بەوەی دەیبینن و بەوەی نایبینن: بەڕاستی ئەمە وتەی نێردراوێکی بەڕێزە، وتەی شاعیرێک نییە — چەند کەم بڕوا دەهێنن! — و وتەی فاڵگرێکیش نییە — چەند کەم پەند وەردەگرن! نارەحەتیەکە لە پەروەردگاری جیهانیانەوە. و ئەگەر هەندێک قسەی بە ناوی ئێمەوە هەڵبەستایە، ئەوا بە دەستی ڕاست دەمانگرت، پاشان شادەماری دڵیمان دەبڕی، ئیتر هیچ کامێکتان نەیدەتوانی بەرگریی لێ بکات. و بەڕاستی ئەوە یادخستنەوەیەکە بۆ پارێزکاران. و بێگومان دەزانین کە هەندێکتان بە درۆی دەخەنەوە؛ و بەڕاستی ئەوە دەبێتە داخ و پەشیمانی بۆ بێبڕوایان؛ و بەڕاستی ئەوە هەقی دڵنیاکەرە. کەواتە تەسبیحاتی ناوی پەروەردگاری مەزنت بکە. (٥٢–٣٨)

٧٠. ڕێگاکانی سەرکەوتن (ئەلمەعاریج)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

پرسیارکەرێک پرسیاری لەبارەی سزایەکەوە کرد کە بێگومان بەسەر بێبڕوایاندا دێت — هیچ کەس ناتوانێت بەرگریی لێ بکات — لە لایەن خواوە، خاوەنی ڕێگاکانی سەرکەوتن. فریشتەکان و ڕۆح بۆ لای ئەو سەردەکەون لە ڕۆژێکدا کە ماوەکەی پەنجا هەزار ساڵە. کەواتە ئارام بگرە، بە ئارامگرتنێکی جوان. ئەوان بە دووری دەبینن، بەڵام ئێمە بە نزیکی دەبینین: ئەو ڕۆژەی ئاسمان وەک مسی تواوە دەبێت و چیاکان وەک خوریی شیکراوە، و هیچ دۆستێک لە دۆستێک ناپرسێت، هەرچەندە یەکتریان پێشان دەدرێت. تاوانبار ئاوات دەخوازێت خۆزگە دەیتوانی خۆی لە سزای ئەو ڕۆژە بکڕێتەوە بە منداڵەکانی، و هاوسەرەکەی، و براکەی، و ئەو خزمانەی پەنایان دەدا، و هەموو کەسێک کە لەسەر زەوییە — بەڵکو ئەوە ڕزگاری بکات. نەخێر! ئەوە بڵێسەیەکی هەڵگیرساوە، پێستی سەر دادەماڵێت، هەر کەسێک بانگ دەکات کە پشتی هەڵکرد و ڕۆیشت، و ماڵی کۆ کردەوە و هەڵیگرت. (١–١٨)

بەڕاستی مرۆڤ بە بێئۆقرەیی دروست کراوە: کاتێک ناخۆشییەکی تووش دەبێت بێتاقەتە، و کاتێک چاکەیەکی تووش دەبێت دەستگرە — جگە لە نوێژخوێنان، ئەوانەی لەسەر نوێژەکەیان بەردەوامن؛ و ئەوانەی لە ماڵەکانیاندا مافێکی زانراو هەیە بۆ داواکار و بێبەش؛ و ئەوانەی بڕوایان بە ڕۆژی پاداشت هەیە؛ و ئەوانەی لە سزای پەروەردگاریان دەترسن — چونکە هیچ کەس لە سزای پەروەردگاری دڵنیا نییە — و ئەوانەی داوێنی خۆیان دەپارێزن، جگە لەگەڵ هاوسەرەکانیان یان کەنیزەکەکانیان، کە لەوەدا لۆمە ناکرێن — بەڵام هەر کەسێک لەوە زیاتر بخوازێت، ئەوانەن دەستدرێژیکاران — و ئەوانەی سپاردە و پەیمانەکانیان دەپارێزن؛ و ئەوانەی لەسەر شایەتییەکانیان ڕاوەستاون؛ و ئەوانەی چاودێریی نوێژەکەیان دەکەن. ئەوانە لە باخەکاندا ڕێزیان لێ دەگیرێت. (١٩–٣٥)

جا چییانە ئەوانەی بێبڕوان، کە بە پەلە بەرەو لای تۆ (ئەی پێغەمبەر) دێن، لە لای ڕاست و لە لای چەپەوە، کۆمەڵ کۆمەڵ؟ ئایا هەر یەکێکیان هیوای ئەوەی هەیە بخرێتە باخێکی نازونیعمەتەوە؟ نەخێر! بەڕاستی ئێمە لەوە دروستمان کردوون کە دەیزانن. جا سوێند دەخۆم بە پەروەردگاری خۆرهەڵاتەکان و خۆرئاواکان، کە ئێمە بێگومان بەتوانین لەسەر ئەوەی باشتر لەوان لە جێگایان دابنێین، و کەس پێشمان ناکەوێت. کەواتە لێیان گەڕێ با نوقمی بێهوودە ببن و یاری بکەن تا بەو ڕۆژەیان دەگەن کە بەڵێنیان پێ دەدرێت: ئەو ڕۆژەی بە پەلە لە گۆڕەکان دەردەچن، وەک ئەوەی بەرەو نیشانەیەک ڕابکەن، چاویان شۆڕ بووەتەوە، سووکایەتی داياندەپۆشێت. ئەوەیە ئەو ڕۆژەی بەڵێنیان پێ دەدرا. (٣٦–٤٤)

٧١. نووح (نووح)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

بەڕاستی ئێمە نووحمان نارد بۆ لای گەلەکەی: «گەلەکەت ئاگادار بکەوە پێش ئەوەی سزایەکی بەئازاریان بۆ بێت.» وتی: «ئەی گەلەکەم، من ئاگادارکەرەوەیەکی ئاشکرام بۆتان: خوا بپەرستن، و لێی بترسن، و گوێڕایەڵیی من بکەن. لە گوناهەکانتان خۆش دەبێت و تا کاتێکی دیاریکراو مۆڵەتتان دەدات. بەڕاستی کاتی دیاریکراوی خوا کاتێک هات دواناخرێت، ئەگەر بتانزانیایە.» (١–٤)

وتی: «پەروەردگارم، من شەو و ڕۆژ گەلەکەمم بانگ کرد، بەڵام بانگکردنەکەم جگە لە هەڵاتن هیچی بۆ زیاد نەکردن. و هەر کاتێک بانگم کردن تا لێیان خۆش ببیت، پەنجەکانیان خستە گوێیانەوە، و خۆیان بە جلەکانیان داپۆشی، و لەسەر ڕێبازی خۆیان سوور بوون و زۆر لووتبەرزییان کرد. پاشان بە ئاشکرا بانگم کردن؛ پاشان بە ئاشکراش پێم ڕاگەیاندن و بە نهێنیش قسەم لەگەڵ کردن، و وتم: داوای لێخۆشبوون لە پەروەردگارتان بکەن: بەڕاستی ئەو زۆر لێبوردەیە. بارانێکی بەخورتان لە ئاسمانەوە بەسەردا دەبارێنێت، و بە ماڵ و کوڕان پشتتان دەگرێت، و باخەکانتان بۆ دادەنێت و ڕووبارەکانتان بۆ دادەنێت. چیتانە کە چاوەڕێی شکۆ بۆ خوا ناکەن، لە کاتێکدا قۆناغ بە قۆناغ دروستی کردوون؟ ئایا نابینن خوا چۆن حەوت ئاسمانی چین لەسەر چین دروست کردووە، و مانگی تێیاندا کردووە بە ڕووناکی و خۆری کردووە بە چرا؟ و خوا ئێوەی وەک ڕووەک لە زەوی ڕواندووە، پاشان دەتانگەڕێنێتەوە ناوی، و بە دەرهێنانێکی نوێ دەرتاندەهێنێتەوە. و خوا زەویی بۆ کردوون بە ڕاخراوێکی فراوان، تا بە ڕێگا پانەکانیدا بڕۆن.» (٥–٢٠)

نووح وتی: «پەروەردگارم، ئەوان سەرپێچیی منیان کرد و شوێن ئەو کەسانە کەوتن کە ماڵ و منداڵەکانیان جگە لە زیان هیچیان بۆ زیاد نەکردن. و پیلانێکی زۆر گەورەیان گێڕا، و وتیان: واز لە پەرستراوەکانتان مەهێنن: واز لە وەدد مەهێنن، و نە لە سوواع، و نە لە یەغووس و یەعووق و نەسر. و بێگومان خەڵکێکی زۆریان گومڕا کرد. پەروەردگارم، جگە لە گومڕایی هیچی دیکە بۆ ستەمکاران زیاد مەکە.» (٢١–٢٤)

بەهۆی گوناهەکانیانەوە نوقم کران و خرانە ئاگرەوە، ئیتر جگە لە خوا هیچ یارمەتیدەرێکیان دەست نەکەوت. و نووح وتی: «پەروەردگارم، لە بێبڕوایان تاکە کەسێک لەسەر زەوی بە نیشتەجێیی مەهێڵەوە. بەڕاستی ئەگەر بیانهێڵیتەوە، بەندەکانت گومڕا دەکەن و جگە لە خراپەکاری بێبڕوا هیچی دیکە ناخەنەوە. پەروەردگارم، لە من و لە دایک و باوکم خۆش ببە، و لە هەر کەسێک کە بە بڕواوە دێتە ماڵەکەمەوە، و لە پیاوان و ژنانی بڕوادار؛ و جگە لە تیاچوون هیچی دیکە بۆ ستەمکاران زیاد مەکە.» (٢٥–٢٨)

٧٢. جنۆکە (ئەلجین)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

(ئەی پێغەمبەر) بڵێ: «وەحیم بۆ کراوە کە کۆمەڵێک لە جنۆکە گوێیان گرت و وتیان: بەڕاستی ئێمە گوێمان لە قورئانێکی سەرسوڕهێنەر بوو، کە بۆ ڕێگای ڕاست ڕێنمایی دەکات، جا بڕوامان پێی هێنا: و هەرگیز هیچ کەسێک ناکەینە هاوبەشی پەروەردگارمان. و بەرز و بڵندە شکۆی پەروەردگارمان: نە هاوسەری گرتووە و نە کوڕ. و گێلەکانمان قسەی ناڕەوایان لەبارەی خواوە دەکرد، و ئێمە گومانمان وابوو کە نە مرۆڤ و نە جنۆکە هەرگیز درۆ بۆ خوا هەڵنابەستن. و پیاوانێک لە مرۆڤ هەبوون کە پەنایان بە پیاوانێک لە جنۆکە دەگرت، جا سەرکەشییان بۆ زیاد کردن. و ئەوانیش گومانیان برد، وەک چۆن ئێوە گومانتان برد، کە خوا هەرگیز هیچ کەسێک زیندوو ناکاتەوە. و ئێمە دەستمان بۆ ئاسمان برد جا بینیمان پڕ کراوە لە پاسەوانی توند و بڵێسەی هاوێژراو. و ئێمە لەوێدا لە چەند شوێنێک بۆ گوێگرتن دادەنیشتین، بەڵام ئێستا هەر کەسێک گوێ بگرێت بڵێسەیەکی هاوێژراو دەبینێت لە بۆسەیدایە. و نازانین ئایا خراپە بۆ ئەوانە ویستراوە کە لە زەویدان، یان پەروەردگاریان ڕێنمایی ڕاستی بۆیان دەوێت. و لە نێو ئێمەدا چاکەکار هەن، و لە نێو ئێمەدا هی دیکەش هەن: لەسەر ڕێگای جیاجیا بووین. و دڵنیا بووین کە هەرگیز ناتوانین لە زەویدا خوا بێدەسەڵات بکەین، و بە هەڵاتنیش ناتوانین لێی دەرباز ببین. و کاتێک گوێمان لە ڕێنمایی بوو بڕوامان پێی هێنا؛ جا هەر کەسێک بڕوا بە پەروەردگاری بهێنێت نە لە کەمکردنەوە دەترسێت و نە لە ستەم. و لە نێو ئێمەدا ملکەچان (موسڵمانان) هەن، و لە نێو ئێمەدا لادەرانیش هەن. جا ئەوانەی ملکەچ بوون، ئەوانە بەدوای ڕێگای ڕاستدا گەڕاون؛ بەڵام لادەران دەبنە سووتەمەنیی دۆزەخ.» (١–١٥)

و ئەگەر لەسەر ڕێگا ڕاستەکە بەردەوام بوونایە، ئاوێکی زۆرمان پێ دەدان تا بیخۆنەوە، تا پێی تاقییان بکەینەوە؛ و هەر کەسێک ڕوو لە یادی پەروەردگاری وەرگێڕێت، دەیخاتە سزایەکی سەختی لە زیادبووندا. و مزگەوتەکان هی خوان، کەواتە لەگەڵ خوادا هاوار لە هیچ کەسێک مەکەن. کەچی کاتێک بەندەی خوا هەستا تا هاواری لێ بکات، نزیک بوو لە قەرەباڵغیدا بەسەریدا بکەون. بڵێ: «من تەنها هاوار لە پەروەردگارم دەکەم، و هیچ کەسێک ناکەمە هاوبەشی.» بڵێ: «من نە توانای زیانگەیاندنم بۆتان هەیە و نە ڕێنمایی ڕاست.» بڵێ: «هیچ کەس ناتوانێت لە خوا بمپارێزێت، و جگە لەو هیچ پەناگەیەکیش نابینم — تەنها گەیاندنی ئەوەی لە خواوەیە و پەیامەکانی ئەوم لەسەرە. و هەر کەسێک سەرپێچیی خوا و پێغەمبەرەکەی بکات، ئەوا ئاگری دۆزەخی بۆ هەیە، بۆ هەتاهەتایە تێیدا دەمێننەوە.» تا کاتێک ئەوە دەبینن کە بەڵێنیان پێ دەدرا، ئەوسا دەزانن کێ یارمەتیدەری لاوازترە و ژمارەی کەمترە. بڵێ: «نازانم ئایا ئەوەی بەڵێنتان پێ دەدرێت نزیکە، یان پەروەردگارم ماوەیەکی دووری بۆ داناوە. ئەو زانای نادیارە، و نادیاری خۆی بۆ هیچ کەسێک ئاشکرا ناکات، جگە لە پێغەمبەرێک کە لێی ڕازی بێت؛ جا لە پێشییەوە و لە پشتییەوە چاودێران دەنێرێت، تا بزانێت کە پەیامەکانی پەروەردگاریان گەیاندووە. و دەوری هەرچی لایانە داوە، و هەموو شتێکی بە ژمارە ژماردووە.» (١٦–٢٨)

٧٣. خۆپێچاو (ئەلموززەمیل)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەی ئەو کەسەی خۆت لە جلەکانت پێچاوە، بە شەو بۆ نوێژ هەستە، جگە لە کەمێکی — نیوەی، یان کەمێک لەوە کەمتر، یان کەمێک زیاتر — و قورئان بە هێواشی و ڕوونی بخوێنەوە. بەڕاستی ئێمە بەم زووانە وتەیەکی قورست بەسەردا دەنێرینە خوارەوە. بەڕاستی هەستانی شەو کاریگەریی پتەوترە و قسەشی ڕاستترە، چونکە بە ڕۆژ سەرقاڵییەکی دوورودرێژت هەیە. و یادی ناوی پەروەردگارت بکە و بە تەواوی خۆتی بۆ تەرخان بکە. پەروەردگاری خۆرهەڵات و خۆرئاوایە، هیچ پەرستراوێک نییە جگە لەو، کەواتە بیکە بە پشتیوانی خۆت. و ئارام بگرە لەسەر ئەوەی دەیڵێن، و بە جوانی لێیان دوور بکەوەوە. و ئەو بەدرۆخەرەوانەی خاوەنی خۆشگوزەرانین بۆ منیان بەجێ بهێڵە، و کەمێک مۆڵەتیان بدە. بەڕاستی لای ئێمە کۆت و زنجیر و ئاگرێکی بڵێسەدار هەیە، و خواردنێک کە لە گەرووەدا دەگیرێت، و سزایەکی بەئازار، ئەو ڕۆژەی زەوی و چیاکان دەلەرزن، و چیاکان دەبنە تەپۆڵکەیەکی لمی داڕژاو. (١–١٤)

بەڕاستی ئێمە پێغەمبەرێکمان بۆ ناردوون کە شایەتە بەسەرتانەوە، وەک چۆن پێغەمبەرێکمان بۆ لای فیرعەون نارد. بەڵام فیرعەون سەرپێچیی پێغەمبەرەکەی کرد، بۆیە بە گرتنێکی سەخت گرتمان. جا ئەگەر بێبڕوا بن، چۆن خۆتان دەپارێزن لە ڕۆژێک کە منداڵان پیر دەکات، ڕۆژێک کە ئاسمان تێیدا لەت دەبێت؟ بەڵێنەکەی بێگومان دێتە دی. بەڕاستی ئەمە یادخستنەوەیەکە: جا هەر کەسێک بیەوێت با ڕێگایەک بەرەو پەروەردگاری بگرێت. (١٥–١٩)

بەڕاستی پەروەردگارت دەزانێت کە تۆ (ئەی پێغەمبەر) نزیکەی دوو لەسەر سێی شەو بۆ نوێژ هەڵدەستیت، یان نیوەی، یان سێیەکی، و کۆمەڵێک لەوانەش کە لەگەڵتدان. و خوا شەو و ڕۆژ ئەندازە دەگرێت؛ دەزانێت کە ناتوانن بیژمێرن، بۆیە بە میهرەبانییەوە ڕووی تێ کردن. کەواتە هەرچەندێک لە قورئان ئاسان بێت بیخوێننەوە. دەزانێت کە هەندێکتان نەخۆش دەبن، و هەندێکی دیکە بە زەویدا دەگەڕێن بەدوای بەخششی خوادا، و هەندێکی دیکەش لە ڕێگای خوادا دەجەنگن. کەواتە هەرچەندێکی ئاسان بێت بیخوێننەوە، و نوێژ بەرپا بکەن، و زەکات بدەن، و قەرزێکی جوان بە خوا بدەن. و هەر چاکەیەک بۆ خۆتان پێش بخەن، لای خوا دەیبینەوە، باشتر و پاداشتی گەورەتر. و داوای لێخۆشبوون لە خوا بکەن: بەڕاستی خوا لێبوردەی میهرەبانە. (٢٠)

٧٤. خۆداپۆشیو (ئەلموددەسسیر)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەی ئەو کەسەی خۆت بە عەباکەت داپۆشیوە، هەستە و ئاگادار بکەوە! و پەروەردگارت — بە گەورەی بزانە؛ و جلەکانت — پاکیان بکەوە؛ و پیسی — لێی دوور بکەوەوە؛ و بۆ ئەوە مەبەخشە کە زیاتر وەربگریت؛ و لەبەر پەروەردگارت ئارام بگرە. (١–٧)

جا کاتێک فوو بە کەرەنادا دەکرێت، ئەو ڕۆژە ڕۆژێکی سەخت دەبێت، بۆ بێبڕوایان ئاسان نییە. ئەو کەسە بۆ من بەجێ بهێڵە کە بە تەنها دروستم کرد، و ماڵێکی زۆرم پێ دا و کوڕانێک کە لە لای ئامادەن، و ڕێگام بۆ خۆش کرد — کەچی هێشتا تەماعی ئەوەی هەیە زیاتری بۆ بکەم. نەخێر! بەڕاستی ئەو لە ئاست ئایەتەکانماندا سەرسەخت بووە. بەم زووانە ناچاری دەکەم بەسەر هەورازێکی سەختدا سەربکەوێت. بەڕاستی ئەو بیری کردەوە و ئەندازەی گرت — جا بکوژرێت، چۆن ئەندازەی گرت! پاشان دیسان بکوژرێت، چۆن ئەندازەی گرت! پاشان تەماشای کرد؛ پاشان ڕووی گرژ کرد و ناوچەوانی تێک نا؛ پاشان پشتی هەڵکرد و لووتبەرزیی کرد، و وتی: «ئەمە جگە لە جادوویەک کە لە پێشینانەوە دەگێڕدرێتەوە هیچی دیکە نییە؛ ئەمە جگە لە وتەی مرۆڤ هیچی دیکە نییە.» (٨–٢٥)

بەم زووانە دەیخەمە سەقەرەوە. و چی تێت دەگەیەنێت سەقەر چییە؟ نە هیچ دەهێڵێتەوە و نە واز لە هیچ دەهێنێت، پێستی مرۆڤ دەسووتێنێت. نۆزدە لەسەرین. و ئێمە جگە لە فریشتە کەسمان نەکردووە بە دەرگاوانی ئاگر، و ژمارەکەیانمان تەنها کردووە بە تاقیکردنەوە بۆ ئەوانەی بێبڕوان، تا ئەوانەی کتێبیان پێ دراوە دڵنیا ببن، و ئەوانەی بڕوایان هێناوە بڕوایان زیاد بکات، و ئەوانەی کتێبیان پێ دراوە و بڕواداران گومان نەکەن؛ و تا ئەوانەی نەخۆشی لە دڵیاندایە و بێبڕوایان بڵێن: «خوا مەبەستی لەم نموونەیە چییە؟» ئا بەو شێوەیە خوا هەر کەسێکی بوێت گومڕای دەکات و هەر کەسێکی بوێت ڕێنمایی دەکات؛ و سەربازەکانی پەروەردگارت جگە لە خۆی کەس نایانزانێت. و ئەمە جگە لە یادخستنەوەیەک بۆ مرۆڤ هیچی دیکە نییە. نەخێر! سوێند بە مانگ، و بە شەو کاتێک پشت هەڵدەکات، و بە بەیانی کاتێک ڕووناک دەبێتەوە، بەڕاستی ئەوە یەکێکە لە گەورەترین شتەکان، ئاگادارکردنەوەیەکە بۆ مرۆڤ، بۆ هەر کەسێک لە ئێوە کە بیەوێت پێش بکەوێت یان دوا بکەوێت. (٢٦–٣٧)

هەموو کەسێک بارمتەی ئەوەیە کە بەدەستی هێناوە، جگە لە هاوەڵانی لای ڕاست، کە لە باخەکاندان، لەبارەی تاوانبارانەوە دەپرسن: «چی ئێوەی خستە سەقەرەوە؟» دەڵێن: «لە نوێژخوێنان نەبووین، و خواردنیشمان بە هەژار نەدەدا؛ و لەگەڵ نوقمبووان نوقمی قسەی بێهوودە دەبووین، و ڕۆژی پاداشتمان بە درۆ دەخستەوە تا دڵنیایی (مردن) بۆمان هات.» جا تکای تکاکاران هیچ سوودێکیان پێ ناگەیەنێت. (٣٨–٤٨)

جا چییانە کە ڕوو لە یادخەرەوەکە وەردەگێڕن، وەک ئەوەی گوێدرێژی ڕەوکردوو بن کە لە شێرێک هەڵاتبن؟ بەڵکو هەر یەکێکیان دەیەوێت پەڕاوی کراوەی لە ئاسمانەوە پێ بدرێت. نەخێر! بەڵکو ئەوان لە دوارۆژ ناترسن. نەخێر! بەڕاستی ئەمە یادخستنەوەیەکە: جا هەر کەسێک بیەوێت با پەندی لێ وەربگرێت. بەڵام پەند وەرناگرن مەگەر خوا بیەوێت. ئەو شایستەی ئەوەیە لێی بترسن، و شایستەی لێخۆشبوونیشە. (٤٩–٥٦)

٧٥. قیامەت (ئەلقیامە)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

سوێند دەخۆم بە ڕۆژی قیامەت، و سوێند دەخۆم بە نەفسی لۆمەکەر! ئایا مرۆڤ وا دەزانێت کە ئێسکەکانی کۆ ناکەینەوە؟ بەڵێ: ئێمە بەتواناین لەسەر ئەوەی تەنانەت سەری پەنجەکانیشی ڕێک بخەینەوە. بەڵکو مرۆڤ دەیەوێت لە داهاتووشیدا هەر گوناە بکات؛ دەپرسێت: «ئەم ڕۆژی قیامەتە کەیە؟» (١–٦)

جا کاتێک چاو ئەبڵەق دەبێت، و مانگ دەگیرێت، و خۆر و مانگ کۆ دەکرێنەوە — لەو ڕۆژەدا مرۆڤ دەڵێت: «بۆ کوێ هەڵبێم؟» نەخێر! هیچ پەناگەیەک نییە. لەو ڕۆژەدا جێگای مانەوە تەنها لای پەروەردگارتە. لەو ڕۆژەدا مرۆڤ ئاگادار دەکرێتەوە لەوەی پێشی خستووە و لەوەی دوای خستووە. بەڵکو مرۆڤ خۆی شایەتێکی ڕوونە بەسەر خۆیەوە، هەرچەندە پاساوەکانیشی بهێنێتەوە. (٧–١٥)

(ئەی پێغەمبەر) زمانتی پێ مەجووڵێنە تا بە پەلە وەریبگریت: کۆکردنەوەی و خوێندنەوەی لەسەر ئێمەیە، جا کاتێک خوێندمانەوە، شوێن خوێندنەوەکەی بکەوە؛ پاشان ڕوونکردنەوەشی لەسەر ئێمەیە. (١٦–١٩)

نەخێر! بەڵکو ئێوە (ئەی خەڵکینە) ژیانی بەپەلەتان خۆش دەوێت و واز لە دواڕۆژ دەهێنن. لەو ڕۆژەدا هەندێک ڕوو گەش و درەوشاوەن، تەماشای پەروەردگاریان دەکەن؛ و لەو ڕۆژەدا هەندێک ڕوو گرژ و مۆنن، چاوەڕێی ئەوەن کە بەڵایەکی پشتشکێنیان بەسەردا بێت. (٢٠–٢٥)

نەخێر! کاتێک گیان دەگاتە چەڵەمە، و دەوترێت: «کێ چارەسەرکەرە؟»، و دڵنیا دەبێت کە ئەوە جیابوونەوەیە، و لاق بە لاقدا دەئاڵێت — لەو ڕۆژەدا لێخوڕین بەرەو پەروەردگارتە. نە هەقی پشتڕاست کردەوە و نە نوێژی کرد، بەڵکو بە درۆی خستەوە و پشتی هەڵکرد، پاشان بە فیزەوە ڕۆیشت بۆ لای خانەوادەکەی. (٢٦–٣٣)

وای بۆ تۆ، جا وای! پاشان دیسان وای بۆ تۆ، جا وای! ئایا مرۆڤ وا دەزانێت کە بە بێهوودە واز لێ دەهێنرێت؟ ئایا دڵۆپێک نەبوو لە ئاوێک کە دەڕژێنرێت، پاشان بوو بە خوێنپارەیەکی هەڵواسراو، جا خوا دروستی کرد و ڕێکی خست، و دوو جووتەکەی لێ دروست کرد، نێر و مێ؟ ئایا ئەو زاتە توانای نییە مردووان زیندوو بکاتەوە؟ (٣٤–٤٠)

٧٦. مرۆڤ (ئەلئینسان)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئایا ماوەیەک لە ڕۆژگار بەسەر مرۆڤدا تێنەپەڕیوە کە شتێکی باسکراو نەبوو؟ بەڕاستی ئێمە مرۆڤمان لە دڵۆپێکی تێکەڵ دروست کرد، تا تاقیی بکەینەوە؛ بۆیە کردمان بە بیسەر و بینا. بەڕاستی ئێمە ڕێگامان پیشان داوە، چ سوپاسگوزار بێت چ سپڵە. (١–٣)

بەڕاستی ئێمە بۆ بێبڕوایان زنجیر و کۆتی ئاسنین و ئاگرێکی بڵێسەدارمان ئامادە کردووە. بەڕاستی چاکەکاران لە جامێک دەخۆنەوە کە تێکەڵەکەی کافوورە، لە کانییەک کە بەندەکانی خوا لێی دەخۆنەوە، بە ویستی خۆیان هەڵیدەقوڵێنن. ئەوان نەزرەکانیان بەجێ دەهێنن، و لە ڕۆژێک دەترسن کە خراپەکەی بەربڵاوە؛ و لەگەڵ خۆشەویستیی ئەودا خواردن دەدەن بە هەژار و هەتیو و دیل: «ئێمە تەنها لەبەر خوا خواردنتان پێ دەدەین: نە پاداشتمان لێتان دەوێت، و نە سوپاس. بەڕاستی ئێمە لە پەروەردگارمان لە ڕۆژێکی ڕووگرژ و سەخت دەترسین.» جا خوا لە خراپەی ئەو ڕۆژە پاراستنی، و گەشی و شادیی پێ بەخشین، و بەهۆی ئارامگرتنیان بە بەهەشت و ئاوریشم پاداشتی دانەوە. تێیدا لەسەر تەختەکان پاڵ دەدەنەوە، نە خۆرێکی سووتێنەر تێیدا دەبینن و نە سەرمایەکی سەخت؛ و سێبەرەکانی نزیکە لێیان، و هێشووەکانی بە تەواوی نزم کراونەتەوە. و دەفری زیوین و جامی بلوورین بە دەوریاندا دەگێڕدرێت — بلوورێک لە زیو — بە ویستی خۆیان ئەندازەیان گرتووە. و تێیدا جامێکیان پێ دەدرێت کە تێکەڵەکەی زەنجەفیلە، لە کانییەک لەوێ کە ناوی سەلسەبیلە. و لاوانی هەمیشە گەنج بە دەوریاندا دەسووڕێنەوە: کاتێک دەیانبینیت وا دەزانیت مرواریی پەرشکراون. و کاتێک تەماشای ئەوێ دەکەیت، نازونیعمەت و مولکێکی گەورە دەبینیت. جلی ئاوریشمی تەنکی سەوز و ئاوریشمی ئەستووریان لەبەردایە، و بە بازنی زیوین ڕازێنراونەتەوە؛ و پەروەردگاریان خواردنەوەیەکی پاکیان پێ دەدات. «بەڕاستی ئەمە پاداشتێکە بۆتان: و هەوڵەکەتان سوپاسکراوە.» (٤–٢٢)

بەڕاستی ئێمەین کە قورئانمان پلە بە پلە بۆ تۆ (ئەی پێغەمبەر) ناردووەتە خوارەوە. کەواتە ئارام بگرە بۆ بڕیاری پەروەردگارت، و گوێڕایەڵیی هیچ گوناهبارێک یان بێبڕوایەکیان مەکە. و بەیانیان و ئێواران یادی ناوی پەروەردگارت بکە، و لە شەویشدا سوژدەی بۆ ببە، و بە درێژایی شەو تەسبیحاتی بکە. (٢٣–٢٦)

بەڕاستی ئەمانە ژیانی بەپەلەیان خۆش دەوێت، و ڕۆژێکی قورس لە پشت خۆیانەوە بەجێ دەهێڵن. ئێمەین کە دروستمان کردوون و جومگەکانیانمان پتەو کردووە؛ و هەر کاتێک بمانەوێت، هاوشێوەکانیان بە تەواوی لە جێگایان دادەنێین. (٢٧–٢٨)

بەڕاستی ئەمە یادخستنەوەیەکە: جا هەر کەسێک بیەوێت با ڕێگایەک بەرەو پەروەردگاری بگرێت. بەڵام ناتانەوێت مەگەر خوا بیەوێت. بەڕاستی خوا زانای کاربەجێیە. هەر کەسێکی بوێت دەیخاتە میهرەبانیی خۆیەوە؛ و بۆ ستەمکاران سزایەکی بەئازاری ئامادە کردووە. (٢٩–٣١)

٧٧. نێردراوەکان (ئەلمورسەلات)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

سوێند بەوانەی یەک لە دوای یەک دەنێردرێن، و بەوانەی بە تووندی هەڵدەکەن، و بەوانەی پەرشوبڵاو دەکەنەوە، و بەوانەی جیا دەکەنەوە، و بەوانەی یادخستنەوە دەگەیەنن، وەک پاساو یان وەک ئاگادارکردنەوە: بێگومان ئەوەی بەڵێنتان پێ دەدرێت ڕووە دەدات. جا کاتێک ئەستێرەکان دەکوژێنەوە، و کاتێک ئاسمان لەت دەبێت، و کاتێک چیاکان وورد و پەرش دەکرێن، و کاتێک پێغەمبەران بۆ کاتی دیاریکراو کۆ دەکرێنەوە — ئەمە هەمووی بۆ چ ڕۆژێک دواخراوە؟ بۆ ڕۆژی جیاکردنەوە. و چی تێت دەگەیەنێت ڕۆژی جیاکردنەوە چییە؟ وای لەو ڕۆژەدا بۆ بەدرۆخەرەوان! ئایا پێشینانمان لەناو نەبرد؟ پاشان پاشینانیش بەدوایاندا دەنێرین: ئا بەو شێوەیە لەگەڵ تاوانباران دەکەین. وای لەو ڕۆژەدا بۆ بەدرۆخەرەوان! (١–١٩)

ئایا لە ئاوێکی بێبایەخ دروستمان نەکردن، جا لە جێگایەکی پتەودا دامان نا تا ماوەیەکی زانراو؟ جا ئەندازەمان گرت — و چەند چاک ئەندازەگرێکین! وای لەو ڕۆژەدا بۆ بەدرۆخەرەوان! ئایا زەویمان نەکردووە بە کۆکەرەوە بۆ زیندووان و مردووان، و چیای پتەوی بەرزمان تێیدا دانەناوە، و ئاوی شیرینمان پێ نەداون بیخۆنەوە؟ وای لەو ڕۆژەدا بۆ بەدرۆخەرەوان! (٢٠–٢٨)

«بڕۆن بەرەو ئەوەی بە درۆتان دەخستەوە! بڕۆن بەرەو سێبەرێکی سێ لق، کە نە سێبەر دەکات و نە لە بڵێسە دەپارێزێت.» بەڕاستی ئەو پریشکی وەک کۆشک هەڵدەدات، وەک ئەوەی وشتری زەرد بن. وای لەو ڕۆژەدا بۆ بەدرۆخەرەوان! ئەمە ڕۆژێکە کە قسە ناکەن، و مۆڵەتیشیان نادرێت پاساو بهێننەوە. وای لەو ڕۆژەدا بۆ بەدرۆخەرەوان! «ئەمە ڕۆژی جیاکردنەوەیە: ئێوە و پێشینانمان کۆ کردووەتەوە. جا ئەگەر پیلانێکتان هەیە، ئەوا پیلانم لێ بگێڕن!» وای لەو ڕۆژەدا بۆ بەدرۆخەرەوان! بەڕاستی پارێزکاران لە نێو سێبەر و کانیاوەکاندان، و ئەو میوانەی ئارەزووی دەکەن: «بە نۆشی گیان بخۆن و بخۆنەوە، بەهۆی ئەوەی دەتانکرد.» بەڕاستی ئێمە ئا بەو شێوەیە پاداشتی چاکەکاران دەدەینەوە. وای لەو ڕۆژەدا بۆ بەدرۆخەرەوان! (٢٩–٤٥)

«بخۆن و کەمێک بەهرەمەند بن: بەڕاستی ئێوە تاوانبارن.» وای لەو ڕۆژەدا بۆ بەدرۆخەرەوان! و کاتێک پێیان دەوترێت: «ڕکووع ببەن،» ڕکووع نابەن. وای لەو ڕۆژەدا بۆ بەدرۆخەرەوان! جا دوای ئەمە بە چ گوفتارێک بڕوا دەهێنن؟ (٤٦–٥٠)

٧٨. هەواڵە مەزنەکە (ئەننەبەئ)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

لەبارەی چییەوە لە یەکتر دەپرسن؟ لەبارەی هەواڵە مەزنەکەوە، کە تێیدا جیاوازن. نەخێر! بەم زووانە دەزانن. پاشان دیسان نەخێر! بەم زووانە دەزانن. (١–٥)

ئایا زەویمان نەکردووە بە لانکە، و چیاکانیش بە مێخ؟ و بە جووت دروستمان کردوون، و خەوتانمان کردووە بە حەوانەوە، و شەومان کردووە بە پۆشاک، و ڕۆژمان کردووە بە کاتی بژێوی پەیداکردن. و لە سەرووتانەوە حەوت ئاسمانی پتەومان بنیات ناوە، و چرایەکی درەوشاوەمان داناوە، و لە هەورە باراناوییەکانەوە ئاوێکی بەخوڕمان ناردووەتە خوارەوە، تا دانەوێڵە و ڕووەکی پێ دەربهێنین، و باخەکانی چڕوپڕ. (٦–١٦)

بەڕاستی ڕۆژی جیاکردنەوە کاتێکی دیاریکراوە: ئەو ڕۆژەی فوو بە کەڕەنادا دەکرێت و پۆل پۆل دێن، و ئاسمان دەکرێتەوە و دەبێتە دەرگاگەلێک، و چیاکان دەجووڵێنرێن و دەبنە تراویلکە. بەڕاستی دۆزەخ لە بۆسەدایە، جێگای گەڕانەوەیە بۆ سەرکەشان، چەندین سەردەم تێیدا دەمێننەوە، تێیدا نە فێنکی دەچێژن و نە خواردنەوەیەک، جگە لە ئاوی کوڵاو و کێمی بۆگەن — پاداشتێکی گونجاو. بەڕاستی ئەوان هیوایان بە هیچ لێپرسینەوەیەک نەبوو، و بە تەواوی ئایەتەکانمانیان بە درۆ خستەوە؛ بەڵام ئێمە هەموو شتێکمان لە کتێبێکدا تۆمار کردووە. «کەواتە بیچێژن! جگە لە سزا هیچتان بۆ زیاد ناکەین.» (١٧–٣٠)

بەڕاستی بۆ پارێزکاران سەرکەوتنێک هەیە: باخەکان و ڕەزەکانی تری، و کچانی هاوتەمەنی تازەپێگەیشتوو، و جامێکی لێوانلێو. تێیدا نە قسەی بێهوودە دەبیستن و نە درۆ: پاداشتێکە لە پەروەردگارتەوە، بەخششێکی تەواو، لە لایەن پەروەردگاری ئاسمانەکان و زەوی و هەرچی لە نێوانیاندایە، خوای میهرەبان، کە هیچ کەس توانای ئەوەی نییە قسەی لەگەڵ بکات — ئەو ڕۆژەی ڕۆح و فریشتەکان بە ڕیز ڕادەوەستن. کەس قسە ناکات جگە لەو کەسەی خوای میهرەبان مۆڵەتی بدات، و ڕاست بڵێت. ئەوەیە ڕۆژی هەق. جا هەر کەسێک بیەوێت با ڕێگای گەڕانەوەیەک بەرەو پەروەردگاری بگرێت. بەڕاستی ئێمە لە سزایەکی نزیک ئاگادارمان کردوونەتەوە: ئەو ڕۆژەی مرۆڤ ئەوە دەبینێت کە دەستەکانی پێشیان خستووە، و بێبڕوا دەڵێت: «خۆزگە خۆڵ بوومایە!»[53] (٣١–٤٠)

[53] سوورەتی نەبەئ: هەواڵە مەزنەکە
سوورەتی نەبەئ: دروستکردن، تۆماری خوایی، و ڕۆژی ناشکراکردنی کۆتایی

٧٩. دەرکێشەرە تونەدەکان (ئەننازیعات)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

سوێند بەوانەی بە تووندی دەردەکێشن، و بەوانەی بە نەرمی دەردەهێنن، و بەوانەی بە خێرایی مەڵە دەکەن، و بەوانەی پێشبڕکێ دەکەن، و بەوانەی کاروبار بەڕێوە دەبەن: ئەو ڕۆژەی لەرزەی یەکەم هەموو شتێک دەلەرزێنێت، و دووەمیش بەدوایدا دێت، لەو ڕۆژەدا دڵەکان دەتەپن، و چاوەکان شۆڕ دەبنەوە. دەڵێن: «ئایا بەڕاستی دەگەڕێنرێینەوە بۆ حاڵی پێشوومان، تەنانەت دوای ئەوەی بووین بە ئێسکی ڕزیو؟» دەڵێن: «ئەوە گەڕانەوەیەکی زیانبەخش دەبێت!» بەڵام ئەوە تەنها یەک هاوارە، ئیتر لەناکاو هەموویان لەسەر ڕووی زەویی کراوەن. (١–١٤)

ئایا بەسەرهاتی موسات پێ گەیشتووە؟ کاتێک پەروەردگاری لە دۆڵی پیرۆزی تووادا بانگی کرد: «بڕۆ بۆ لای فیرعەون، چونکە ئەو سەرکەشیی کردووە، و بڵێ: ‘‘ئایا ئارەزووت هەیە خۆت پاک بکەیتەوە، و بۆ لای پەروەردگارت ڕێنماییت بکەم، تا لێی بترسیت؟’’» ئینجا نیشانە گەورەکەی پیشان دا، بەڵام بە درۆی خستەوە و سەرپێچیی کرد. پاشان پشتی هەڵکرد، بە پەلە دەڕۆیشت، جا خەڵکەکەی کۆ کردەوە و بانگەوازی کرد، وتی: «من پەروەردگاری هەرە بەرزتانم!» جا خوا بە سزایەکی پەندئامێز گرتی، لە دواڕۆژ و لە دنیاشدا. بەڕاستی لەوەدا پەندێک هەیە بۆ هەر کەسێک کە لە خوا بترسێت. (١٥–٢٦)

ئایا دروستکردنی ئێوە سەختترە، یان ئەو ئاسمانەی بنیاتی ناوە؟ بەرزاییەکەی بەرز کردەوە و ڕێکی خست، و شەوەکەی تاریک کرد و ڕۆژەکەی دەرخست؛ و دوای ئەوە زەویی ڕاخست، ئاو و لەوەڕەکەی لێ دەرهێنا، و چیاکانی پتەو دامەزراند — وەک بژێوییەک بۆ خۆتان و بۆ ئاژەڵەکانتان. جا کاتێک کارەساتە هەرە گەورەکە دێت، ئەو ڕۆژەی مرۆڤ هەرچی هەوڵی بۆ داوە بەبیری دێتەوە، و دۆزەخ بۆ هەر کەسێک کە دەبینێت دەردەخرێت: ئەوسا ئەو کەسەی سەرکەشیی کرد و ژیانی دنیای هەڵبژارد، ئەوا دۆزەخ جێگایەتی؛ بەڵام ئەو کەسەی لە وەستان لە بەردەم پەروەردگاریدا ترسا، و نەفسی خۆی لە ئارەزوو گرتەوە، ئەوا بەهەشت جێگایەتی. (٢٧–٤١)

لەبارەی قیامەتەوە لێت دەپرسن (ئەی پێغەمبەر): «کەی لەنگەر دەگرێت؟» بەڵام تۆ چیت بە باسکردنیەوە هەیە؟ کۆتایی زانیارییەکەی هەر بۆ لای پەروەردگارتە. تۆ تەنها ئاگادارکەرەوەی ئەو کەسەیت کە لێی دەترسێت. ئەو ڕۆژەی دەیبینن، وەک ئەوە وایە کە جگە لە ئێوارەیەک یان بەیانییەکەی نەمابنەوە. (٤٢–٤٦)

٨٠. ڕووی گرژ کرد (عەبەسە)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ڕووی گرژ کرد و ڕووی وەرگێڕا، لەبەر ئەوەی پیاوە کوێرەکە هاتە لای. و تۆ چوزانیت؟ لەوانەیە پاک ببێتەوە، یان پەند وەربگرێت، جا یادخستنەوەکە سوودی پێ بگەیەنێت. بەڵام ئەو کەسەی خۆی بە بێنیاز دەزانێت، تۆ ڕوو لەو دەکەیت، هەرچەندە هیچت لەسەر نییە ئەگەر پاک نەبێتەوە؛ بەڵام ئەو کەسەی بە تێکۆشانەوە هاتە لات، و لە خوا دەترسێت — تۆ لێی بێئاگا دەبیت. نەخێر! بەڕاستی ئەمە یادخستنەوەیەکە، جا هەر کەسێک بیەوێت با پەندی لێ وەربگرێت، لە پەڕاوگەلێکی ڕێزلێگیراودایە، بەرز و پاککراوە، بە دەستی نووسەرانێک، بەڕێز و چاکەکار. (١–١٦)

بکوژرێت مرۆڤ! چەند سپڵەیە! لە چی دروستی کردووە؟ لە دڵۆپێک دروستی کرد و ئەندازەی بۆ دانا؛ پاشان ڕێگای بۆ ئاسان کرد؛ پاشان دەیمرێنێت و دەیخاتە گۆڕەوە؛ پاشان هەر کاتێک بیەوێت زیندووی دەکاتەوە. نەخێر! هێشتا ئەوەی فەرمانی پێ کردبوو بەجێی نەهێناوە. جا با مرۆڤ تەماشای خواردنەکەی بکات: ئێمە ئاومان بە لێشاو ڕشتووە، پاشان زەویمان بە جوانی لەت کردووە، جا دانەوێڵەمان تێیدا ڕواندووە، و ترێ و سەوزە، و زەیتوون و دارخورما، و باخی چڕوپڕ، و میوە و لەوەڕ — وەک بژێوییەک بۆ خۆتان و بۆ ئاژەڵەکانتان. (١٧–٣٢)

جا کاتێک دەنگە کەڕکەرەکە دێت، ئەو ڕۆژەی مرۆڤ لە برای خۆی هەڵدێت، و لە دایک و باوکی، و لە هاوسەر و منداڵەکانی: لەو ڕۆژەدا هەر یەکێکیان کارێکی هەیە کە سەرقاڵی دەکات. لەو ڕۆژەدا هەندێک ڕوو گەشن، پێدەکەنن و دڵخۆشن؛ و لەو ڕۆژەدا هەندێک ڕوو تۆزیان لێ نیشتووە، تاریکی دایپۆشیون: ئەوانەن بێبەرواینی بەدکار. (٣٣–٤٢)

٨١. پێچرانەوە لە تاریکیدا (ئەتتەکویر)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

کاتێک خۆر دەپێچرێتەوە، و کاتێک ئەستێرەکان دەکەون و تاریک دەبن، و کاتێک چیاکان دەجووڵێنرێن، و کاتێک وشترە ئاوسەکان واز لێ دەهێنرێن، و کاتێک درندەکان کۆ دەکرێنەوە، و کاتێک دەریاکان ئاگر دەدرێن، و کاتێک نەفسەکان جووت دەکرێن، و کاتێک لەو کچە ساوایەی زیندەبەچاڵ کراوە دەپرسرێت بە چ گوناهێک کوژراوە، و کاتێک پەڕاوەکان بڵاو دەکرێنەوە، و کاتێک ئاسمان دادەماڵرێت، و کاتێک دۆزەخ هەڵدەگیرسێنرێت، و کاتێک بەهەشت نزیک دەکرێتەوە — ئەوسا هەموو کەسێک دەزانێت چیی ئامادە کردووە. (١–١٤)

جا سوێند دەخۆم بەو ئەستێرانەی دەگەڕێنەوە، دەڕۆن و خۆیان دەشارنەوە، و بە شەو کاتێک دادێت، و بە بەیانی کاتێک هەناسە دەدات: بەڕاستی ئەمە وتەی نێردراوێکی بەڕێزە، خاوەنی هێزە، لای خاوەنی عەرش پایەدارە، لەوێ گوێڕایەڵیی دەکرێت، و ئەمینە. و هاوڕێکەتان شێت نییە: بێگومان لە ئاسۆی ڕووندا بینیویەتی، و لە نادیاردا ڕەزیل نییە. و ئەمە وتەی شەیتانێکی دەرکراویش نییە. (١٥–٢٥)

جا بۆ کوێ دەڕۆن؟ ئەمە جگە لە یادخستنەوەیەک بۆ جیهانیان هیچی دیکە نییە، بۆ هەر کەسێک لە ئێوە کە بیەوێت ڕاست بڕوات — بەڵام ناتانەوێت مەگەر خوا، پەروەردگاری جیهانیان، بیەوێت. (٢٦–٢٩)

٨٢. لەتبوون (ئەلئینفیتار)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

کاتێک ئاسمان لەت دەبێت، و کاتێک ئەستێرەکان پەرش دەبن، و کاتێک دەریاکان دەتەقێنرێنەوە، و کاتێک گۆڕەکان سەرەوژێر دەکرێن، ئەوسا هەموو کەسێک دەزانێت چیی پێش خستووە و چیی دوا خستووە. ئەی مرۆڤ، چی فریوی دایت بەرامبەر پەروەردگاری بەخشندەت، ئەوەی دروستی کردیت و ڕێکی خستیت و هاوسەنگی کردیت، لە هەر شێوەیەکدا کە ویستی پێکی هێنایت؟ نەخێر! بەڵکو ئێوە پاداشتدانەوە بە درۆ دەخەنەوە. کەچی چاودێرانێک بەسەرتانەوەن، نووسەرانی بەڕێز، هەرچی دەیکەن دەیزانن. بەڕاستی چاکەکاران لە نازونیعمەتدان، و بەدکاران لە دۆزەخدان، لە ڕۆژی پاداشتدا دەچنە ناوی، و هەرگیز لێی ون نابن. و چی تێت دەگەیەنێت ڕۆژی پاداشت چییە؟ پاشان دیسان چی تێت دەگەیەنێت ڕۆژی پاداشت چییە؟ ئەو ڕۆژەیە کە هیچ کەسێک هیچ شتێکی بۆ کەسێکی دیکە پێ ناکرێت: و لەو ڕۆژەدا فەرمان هەر بۆ خوایە. (١–١٩)

٨٣. کەمفرۆشان (ئەلموتەففیفین)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

وای بۆ کەمفرۆشان، ئەوانەی کاتێک لە خەڵکی دەپێون بە تەواوی وەریدەگرن، بەڵام کاتێک بۆیان دەپێون یان دەکێشن کەمیان دەدەنێ. ئایا ئەوانە گومان نابەن کە زیندوو دەکرێنەوە بۆ ڕۆژێکی مەزن، ئەو ڕۆژەی خەڵکی لە بەردەم پەروەردگاری جیهانیاندا ڕادەوەستن؟ (١–٦)

نەخێر! بەڕاستی نامەی کردەوەی بەدکاران لە سیججیندایە — و چی تێت دەگەیەنێت سیججین چییە؟ — کتێبێکی نووسراوە. وای لەو ڕۆژەدا بۆ بەدرۆخەرەوان، ئەوانەی ڕۆژی پاداشت بە درۆ دەخەنەوە! و کەس بە درۆی ناخاتەوە جگە لە هەموو دەستدرێژیکارێکی گوناهبار، کە کاتێک ئایەتەکانمان بەسەریدا دەخوێنرێتەوە دەڵێت: «ئەفسانەی پێشینانە!» نەخێر! بەڵکو ئەوەی بەدەستیان دەهێنا ژەنگی خستووەتە سەر دڵەکانیان. نەخێر! بەڕاستی ئەوان لەو ڕۆژەدا لە پەروەردگاریان پەردەپۆش دەکرێن؛ پاشان دەچنە دۆزەخەوە؛ پاشان دەوترێت: «ئەمە ئەوەیە کە بە درۆتان دەخستەوە.» (٧–١٧)

نەخێر! بەڕاستی نامەی کردەوەی چاکەکاران لە عیلییوونداید — و چی تێت دەگەیەنێت عیلییوون چییە؟ — کتێبێکی نووسراوە، نزیککراوەکان شایەتی دەبن. بەڕاستی چاکەکاران لە نازونیعمەتدان، لەسەر تەختەکان تەماشا دەکەن؛ گەشیی نازونیعمەت لە ڕوویاندا دەناسیتەوە. لە مەیەکی پاکی مۆرکراویان پێ دەدرێت بیخۆنەوە، کە مۆرەکەی میسکە — جا با پێشبڕکێکاران بۆ ئەوە پێشبڕکێ بکەن — و تێکەڵەکەی لە تەسنیمە، کانییەک کە نزیککراوەکان لێی دەخۆنەوە. (١٨–٢٨)

بەڕاستی ئەوانەی تاوانیان کرد بەوانە پێدەکەنین کە بڕوایان هێنابوو؛ و کاتێک بە لایاندا تێدەپەڕین چاویان لە یەکتر دادەگرت، و کاتێک دەگەڕانەوە بۆ لای خانەوادەکانیان بە گاڵتەوگەپەوە دەگەڕانەوە، و کاتێک دەیانبینین دەیانوت: «بێگومان ئەمانە گومڕان» — لە کاتێکدا وەک چاودێر بەسەریانەوە نەنێردرابوون. جا ئەمڕۆ ئەوانەی بڕوایان هێناوە بە بێبڕوایان پێدەکەنن، لەسەر تەختەکان تەماشا دەکەن: ئایا بێبڕوایان پاداشتی ئەوەیان درایەوە کە دەیانکرد؟ (٢٩–٣٦)

٨٤. درزبردن (ئەلئینشیقاق)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

کاتێک ئاسمان لەت دەبێت و گوێڕایەڵیی پەروەردگاری دەکات، و شایستەی ئەوەیە؛ و کاتێک زەوی ڕادەکێشرێت، و ئەوەی تێیدایە فڕێی دەداتە دەرەوە و بەتاڵ دەبێت، و گوێڕایەڵیی پەروەردگاری دەکات، و شایستەی ئەوەیە —— ئەی مرۆڤ، بەڕاستی تۆ بە ڕەنجێکی سەخت بەرەو پەروەردگارت تێدەکۆشیت، جا پێی دەگەیت. جا هەر کەسێک نامەی کردەوەکانی بە دەستی ڕاستی پێ بدرێت، ئەوا لێپرسینەوەیەکی ئاسانی لەگەڵ دەکرێت، و بە دڵخۆشییەوە دەگەڕێتەوە بۆ لای خانەوادەکەی؛ بەڵام هەر کەسێک نامەی کردەوەکانی لە پشتییەوە پێ بدرێت، ئەوا هاواری تیاچوون دەکات، و دەچێتە ئاگرێکی هەڵگیرساوەوە. بەڕاستی ئەو لە نێو خانەوادەکەیدا دڵخۆش بوو؛ گومانی وابوو کە هەرگیز ناگەڕێتەوە. بەڵێ، بەڕاستی پەروەردگاری بینا بوو پێی. جا سوێند دەخۆم بە سوورایی ئاسۆی ئێوارە، و بە شەو و ئەوەی کۆی دەکاتەوە، و بە مانگ کاتێک پڕ دەبێت: بێگومان لە قۆناغێکەوە بۆ قۆناغێکی دیکە تێدەپەڕن. (١–١٩)

جا چییانە کە بڕوا ناهێنن، و کاتێک قورئانیان بەسەردا دەخوێنرێتەوە سوژدە نابەن؟ بەڵکو ئەوانەی بێبڕوان بە درۆی دەخەنەوە، و خوا زاناترە بەوەی لە دڵیاندا هەڵیدەگرن. کەواتە مژدەی سزایەکی بەئازاریان پێ بدە —— جگە لەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە: پاداشتێکی بێبڕانەوەیان بۆ هەیە. (٢٠–٢٥)

٨٥. بورجەکان (ئەلبورووج)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

سوێند بە ئاسمانی خاوەن بورجەکان، و بە ڕۆژە بەڵێندراوەکە، و بە شایەت و بەوەی شایەتیی لەسەر دەدرێت: بکوژرێن خاوەنانی چاڵەکە، ئاگرە پڕ سووتەمەنییەکە، کاتێک لە دەوری دانیشتبوون، و تەماشای ئەوەیان دەکرد کە بە بڕوادارانیان دەکرد. و هیچیان لێ نەدەگرتن جگە لەوەی بڕوایان بە خوا هەبوو، باڵادەستی شایستەی ستایش، ئەوەی مولکی ئاسمانەکان و زەوی هی ئەوە. و خوا شایەتە بەسەر هەموو شتێکەوە. (١–٩)

بەڕاستی ئەوانەی ئازاری پیاوان و ژنانی بڕواداریان دا و پاشان تەوبەیان نەکرد سزای دۆزەخیان بۆ هەیە، و سزای سووتانیان بۆ هەیە. بەڕاستی ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە باخەکانێکیان بۆ هەیە کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات: ئەوەیە سەرکەوتنی گەورە. بەڕاستی گرتنی پەروەردگارت سەختە. هەر ئەوە دەست پێ دەکات و دووبارە دەیکاتەوە، و هەر ئەوە لێبوردەی خۆشەویست، خاوەنی عەرش، شکۆدار، هەرچیی بوێت دەیکات. ئایا بەسەرهاتی سەربازەکانت پێ گەیشتووە، فیرعەون و سەمود؟ بەڵکو ئەوانەی بێبڕوان لە بەدرۆخستنەوەدا بەردەوامن، و خوا لە پشتیانەوە دەوری داون. (١٠–٢٠)

بەڵکو ئەمە قورئانێکی شکۆدارە، لە تەختەیەکی پارێزراودایە.[54] (٢١–٢٢)

[54] بۆچی قورئان سوورەتێک بە ناوی بورجەکانەوە ناو دەنێت؟

٨٦. شەوهاتوو (ئەتتاریق)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

سوێند بە ئاسمان و بە شەوهاتوو — و چی تێت دەگەیەنێت شەوهاتوو چییە؟ — ئەستێرەی درەوشاوەی کونکەر: هیچ کەسێک نییە مەگەر پاسەوانێکی بەسەرەوەیە. (١–٤)

جا با مرۆڤ تەماشا بکات لە چی دروست کراوە: لە ئاوێکی هەڵقوڵاو دروست کراوە، کە لە نێوان بڕبڕەی پشت و پەراسووەکانەوە دەردەچێت. بەڕاستی ئەو بەتوانایە لەسەر گەڕاندنەوەی، ئەو ڕۆژەی نهێنییەکان ئاشکرا دەکرێن، ئیتر نە هێزێکی دەبێت، و نە یارمەتیدەرێک. (٥–١٠)

سوێند بە ئاسمانی خاوەن بارانی گەڕاوە، و بە زەویی خاوەن لەتبوون بە ڕووەک: بەڕاستی ئەمە وتەیەکی یەکلاکەرەوەیە، و گاڵتە نییە. بەڕاستی ئەوان پیلانێک دەگێڕن، و منیش پلانێک دادەنێم. کەواتە مۆڵەتی بێبڕوایان بدە؛ کەمێک لێیان گەڕێ. (١١–١٧)

٨٧. هەرە بەرز (ئەلئەعلا)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

تەسبیحاتی ناوی پەروەردگاری هەرە بەرزت بکە، ئەوەی دروستی کرد و ڕێکی خست، و ئەوەی ئەندازەی گرت و ڕێنمایی کرد، و ئەوەی لەوەڕی دەرهێنا، پاشان کردی بە پووشێکی وشکی ڕەشباو. بۆت دەخوێنینەوە، ئیتر لەبیرت ناچێتەوە — جگە لەوەی خوا بیەوێت. بەڕاستی ئەو ئاشکرا و ئەوەی شاراوەشە دەیزانێت. و بۆ ڕێگای ئاسان ئاسانکاریت بۆ دەکەین. کەواتە یاد بخەرەوە، ئەگەر یادخستنەوە سوودی هەبێت. ئەو کەسەی لە خوا دەترسێت پەند وەردەگرێت، بەڵام بەدبەختترین کەس لێی دوور دەکەوێتەوە — ئەوەی دەچێتە ئاگرە هەرە گەورەکەوە، پاشان تێیدا نە دەمرێت و نە دەژی. بێگومان سەرفراز بوو ئەو کەسەی خۆی پاک کردەوە، و یادی ناوی پەروەردگاری کرد، و نوێژی کرد. بەڵکو ئێوە ژیانی دنیا هەڵدەبژێرن، لە کاتێکدا دواڕۆژ باشتر و پایەدارترە. بەڕاستی ئەمە لە پەڕاوە پێشووەکاندایە، پەڕاوەکانی ئیبراهیم و موسا. (١–١٩)

٨٨. ڕووداوە داپۆشەرەکە (ئەلغاشییە)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئایا هەواڵی ڕووداوە داپۆشەرەکەت پێ گەیشتووە؟ لەو ڕۆژەدا هەندێک ڕوو زەلیلن، ڕەنجکێش و ماندوون، دەچنە ئاگرێکی زۆر گەرمەوە، لە کانییەکی کوڵاویان پێ دەدرێت بیخۆنەوە. هیچ خواردنێکیان نییە جگە لە ڕووەکێکی دڕکاویی تاڵ، کە نە قەڵەو دەکات و نە برسێتی دەشکێنێت. و لەو ڕۆژەدا هەندێک ڕوو گەش و خۆشحاڵن، بە هەوڵەکەیان ڕازین، لە باخێکی بەرزدان، تێیدا هیچ قسەیەکی بێهوودە نابیستن. کانییەکی ڕەوانی تێدایە؛ تەختی بەرزکراوەی تێدایە، و جامی دانراو، و پاڵپشتی ڕیزکراو، و فەرشی نایابی ڕاخراو. ئایا تەماشای وشتر ناکەن، چۆن دروست کراوە؟ و ئاسمان، چۆن بەرز کراوەتەوە؟ و چیاکان، چۆن دامەزرێنراون؟ و زەوی، چۆن ڕاخراوە؟ (١–٢٠)

کەواتە یادیان بخەرەوە، چونکە تۆ تەنها یادخەرەوەیت؛ تۆ زاڵ نیت بەسەریاندا. بەڵام هەر کەسێک پشت هەڵبکات و بێبڕوا بێت، خوا بە گەورەترین سزا سزای دەدات. بەڕاستی گەڕانەوەیان بۆ لای ئێمەیە؛ پاشان بەڕاستی لێپرسینەوەیان لەسەر ئێمەیە. (٢١–٢٦)

٨٩. بەرەبەیان (ئەلفەجر)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

سوێند بە بەرەبەیان، و بە دە شەوەکە، و بە جووت و تاک، و بە شەو کاتێک دەڕوات ـــ ئایا لەمەدا سوێندێک نییە بۆ خاوەن ژیری؟ (١–٥)

ئایا نەتبینیوە پەروەردگارت چیی بە عاد کرد، ئیرەمی خاوەن کۆڵەکە بەرزەکان، کە هاوشێوەی لە هیچ وڵاتێکدا دروست نەکرابوو؛ و بە سەموود، ئەوانەی لە دۆڵەکەدا تاشەبەردیان دەتاشی؛ و بە فیرعەونی خاوەن مێخەکان؟ ئەوانەی لە وڵاتاندا سەرکەشییان کرد و خراپەکارییەکی زۆریان تێدا بڵاو کردەوە، بۆیە پەروەردگارت قامچیی سزای بەسەردا ڕژاندن. بەڕاستی پەروەردگارت هەمیشە لە چاودێریدایە. (٦–١٤)

جا مرۆڤ، هەر کاتێک پەروەردگاری تاقیی بکاتەوە و ڕێزی لێ بگرێت و نیعمەتی پێ ببەخشێت، دەڵێت: «پەروەردگارم ڕێزی لێ گرتووم»؛ بەڵام هەر کاتێک تاقیی بکاتەوە و ڕۆزییەکەی لێ تەنگ بکاتەوە، دەڵێت: «پەروەردگارم سووکی کردووم.» نەخێر! بەڵکو ئێوە ڕێز لە هەتیو ناگرن، و هانی یەکتر نادەن بۆ خواردندانی هەژار؛ و میرات بە چاوچنۆکی دەخۆن، و ماڵتان بە خۆشەویستییەکی زۆر خۆش دەوێت. نەخێر! کاتێک زەوی ورد و خاش دەکرێت، کوتان لە دوای کوتان، و پەروەردگارت دێت، و فریشتەکان ڕیز لە دوای ڕیز، و لەو ڕۆژەدا دۆزەخ نزیک دەکرێتەوە ـــ لەو ڕۆژەدا مرۆڤ بەبیری دێتەوە، بەڵام بیرهاتنەوە ئەوسا چ سوودێکی بۆی هەیە؟ دەڵێت: «خۆزگە چاکەیەکم بۆ ژیانم پێش بخستایە!» جا لەو ڕۆژەدا هیچ کەس وەک سزادانی ئەو سزا نادات، و هیچ کەس وەک بەستنەوەی ئەو نابەستێتەوە. «ئەی نەفسی ئارام، بگەڕێوە بۆ لای پەروەردگارت، ڕازی و ڕازی لێبوو؛ جا بچۆ نێو بەندەکانمەوە، و بچۆ بەهەشتەکەمەوە.» (١٥–٣٠)

٩٠. شار (ئەلبەلەد)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

سوێند دەخۆم بەم شارە — و تۆ (ئەی پێغەمبەر) لەم شارەدا سەربەستیت — و بە باوک و ئەوەی لێی بووە: بێگومان مرۆڤمان لە ناو ڕەنج و سەختیدا دروست کردووە. ئایا وا دەزانێت کە هەرگیز هیچ کەس دەسەڵاتی بەسەریدا نابێت؟ دەڵێت: «مااڵێکی زۆرم بەفیڕۆ داوە.» ئایا وا دەزانێت کە هیچ کەس نەیبینیوە؟ ئایا دوو چاومان بۆ دانەناوە، و زمانێک و دوو لێو، و هەردوو ڕێگاکەمان پیشان نەداوە؟ کەچی خۆی نەدا لە هەورازە سەختەکە. و چی تێت دەگەیەنێت هەورازە سەختەکە چییە؟ ئازادکردنی بەندەیەکە، یان خواردندان لە ڕۆژێکی برسێتیدا، بە هەتیوێکی خزم، یان هەژارێکی خۆاڵوێ؛ پاشان لەوانە بێت کە بڕوایان هێناوە، و ڕاسپاردەی ئارامگرتن بە یەکتر دەکەن، و ڕاسپاردەی بەزەیی بە یەکتر دەکەن. ئەوانەن هاوەاڵنی الی ڕاست. بەاڵم ئەوانەی بێبڕوان بە ئایەتەکانمان هاوەاڵنی الی چەپن: ئاگرێکی داخراو بەسەریانەوەیە. (١–٢٠)

٩١. خۆر (ئەششەمس)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

سوێند بە خۆر و ڕووناکیی چێشتەنگاوی، و بە مانگ کاتێک بەدوایدا دێت، و بە ڕۆژ کاتێک دەریدەخات، و بە شەو کاتێک دایدەپۆشێت، و بە ئاسمان و ئەوەی بنیاتی ناوە، و بە زەوی و ئەوەی ڕایخستووە، و بە نەفس و ئەوەی ڕێکی خستووە، جا خراپەکاری و پارێزکاریی خۆی پێ ناساندووە: بێگومان سەرفراز بوو ئەو کەسەی پاکی کردەوە، و بێگومان بێهیوا بوو ئەو کەسەی لە خراپەدا شاردییەوە. سەمود بەهۆی سەرکەشییەکەیانەوە بە درۆیان خستەوە، کاتێک بەدبەختترینیان هەستا. جا پێغەمبەری خوا پێی وتن: «وشترەکەی خوا — و نۆرەی ئاوخواردنەوەی!» بەڵام بە درۆیان خستەوە و وشترەکەیان پەی کرد. بۆیە پەروەردگاریان بەهۆی گوناهەکەیانەوە تیای بردن و لەگەڵ زەوی یەکسانی کردن، و لە سەرەنجامەکەشی ناترسێت. (١–١٥)

٩٢. شەو (ئەللەیل)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

سوێند بە شەو کاتێک دادەپۆشێت، و بە ڕۆژ کاتێک دەدرەوشێتەوە، و بەو زاتەی نێر و مێی دروست کردووە: بێگومان هەوڵەکانتان جیاجیان. جا ئەو کەسەی دەبەخشێت، و پارێزکارە، و بڕوای بە باشترین پاداشت هەیە، ئەوا بۆ ڕێگای ئاسان ئاسانکاریی بۆ دەکەین؛ بەڵام ئەو کەسەی ڕەزیلی دەکات، و خۆی بە بێنیاز دەزانێت، و باشترین پاداشت بە درۆ دەخاتەوە، ئەوا بۆ ڕێگای سەخت ئاسانکاریی بۆ دەکەین، و ماڵەکەی هیچ سوودێکی پێ ناگەیەنێت کاتێک دەکەوێت. (١–١١)

بەڕاستی ڕێنماییکردن لەسەر ئێمەیە، و بەڕاستی دواڕۆژ و دنیا هەر هی ئێمەن. جا لە ئاگرێک ئاگادارتان دەکەمەوە کە بڵێسە دەدات؛ جگە لە بەدبەختترین کەس کەس ناچێتە ناوی، ئەوەی بە درۆی خستەوە و پشتی هەڵکرد؛ بەڵام پارێزکارترین کەس لێی دوور دەخرێتەوە — ئەوەی ماڵەکەی دەبەخشێت تا خۆی پاک بکاتەوە، نەک وەک پاداشتی چاکەیەک کە کەسێک لەگەڵی کردبێت، بەڵکو تەنها بۆ بەدەستهێنانی ڕەزامەندیی پەروەردگاری هەرە بەرزی. و بێگومان ڕازی دەبێت. (١٢–٢١)

٩٣. چێشتەنگاو (ئەززوحا)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

سوێند بە چێشتەنگاو، و بە شەو کاتێک ئارام دەبێت: پەروەردگارت نە وازی لێ هێناویت، و نە ڕقی لێیت بووەتەوە؛ و بێگومان ئەوەی دواتر دێت بۆ تۆ باشترە لەوەی پێشتر هات؛ و بێگومان پەروەردگارت پێت دەبەخشێت، ئیتر ڕازی دەبیت. ئایا بە هەتیوی نەیبینیت و پەنای دایت؟ و بە سەرگەردانی نەیبینیت و ڕێنمایی کردیت؟ و بە هەژاری نەیبینیت و دەوڵەمەندی کردیت؟ (١–٨)

کەواتە هەتیو، ستەمی لێ مەکە؛ و داواکار، دەری مەکە؛ و نیعمەتی پەروەردگارت، باسی بکە. (٩–١١)

٩٤. سینەکردنەوە (ئەشڕح)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئایا سینەمان بۆ نەکردیتەوە، و ئەو بارەمان لەسەر لانەبردیت، کە پشتی قورس کردبوویت، و ناوبانگمان بۆ بەرز نەکردیتەوە؟ جا بێگومان لەگەڵ سەختیدا ئاسانی هەیە؛ بێگومان لەگەڵ سەختیدا ئاسانی هەیە. کەواتە کاتێک دەستت بەتاڵ بوو، تێبکۆشە، و بە تاسەوە ڕوو لە پەروەردگارت بکە. (١–٨)

٩٥. هەنجیر (ئەتتین)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

سوێند بە هەنجیر و زەیتوون، و بە کێوی سینا، و بەم شارە ئەمینە: بێگومان مرۆڤمان لە جوانترین شێوەدا دروست کردووە، پاشان دەیگەڕێنینەوە بۆ نزمترینی نزمەکان — جگە لەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە: پاداشتێکی بێبڕانەوەیان بۆ هەیە. جا دوای ئەمە چی وات لێ دەکات پاداشتدانەوە بە درۆ بخەیتەوە؟ ئایا خوا دادوەرترینی دادوەران نییە؟ (١–٨)

٩٦. خوێنپارەی هەڵواسراو (ئەلعەلەق)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

بخوێنەوە! بە ناوی پەروەردگارت کە دروستی کردووە — مرۆڤی لە خوێنپارەیەکی هەڵواسراو دروست کردووە. بخوێنەوە! و پەروەردگارت بەخشندەترینە، ئەوەی بە قەڵەم فێری کرد، مرۆڤی فێری ئەوە کرد کە نەیدەزانی. (١–٥)

کەچی بەڕاستی مرۆڤ سەرکەشی دەکات، هەر کە خۆی بە بێنیاز دەبینێت. بەڕاستی گەڕانەوە هەر بۆ لای پەروەردگارتە. ئایا ئەو کەسەت بینیوە کە ڕێگری لە بەندەیەک دەکات کاتێک نوێژ دەکات؟ ئایا سەیرت کردووە ئەگەر لەسەر ڕێنمایی بێت، یان فەرمان بە پارێزکاری بکات؟ ئایا سەیرت کردووە ئەگەر بە درۆی بخاتەوە و پشت هەڵبکات؟ ئایا نازانێت کە خوا دەبینێت؟ نەخێر! ئەگەر واز نەهێنێت بە پێشەسەری ڕایدەکێشین — پێشەسەرێکی درۆزنی گوناهبار. جا با ئەنجومەنەکەی بانگ بکات؛ ئێمەش پاسەوانانی دۆزەخ بانگ دەکەین. نەخێر! گوێڕایەڵیی مەکە. و سوژدە ببە، و نزیک ببەوە. (٦–١٩)

٩٧. شەوی قەدر (ئەلقەدر)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

بەڕاستی ئێمە لە شەوی قەدردا ناردمانە خوارەوە. و چی تێت دەگەیەنێت شەوی قەدر چییە؟ شەوی قەدر لە هەزار مانگ باشترە. فریشتەکان و ڕۆح تێیدا دادەبەزن، بە مۆڵەتی پەروەردگاریان، بە هەموو فەرمانێکەوە. ئاشتی و سڵامەتییە، تا هەڵاتنی بەرەبەیان. (١–٥)

٩٨. بەڵگەی ڕوون (ئەلبەییینە)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئەوانەی بێبڕوا بوون لە خاوەن کتێبەکان و هاوبەشدانەران واز نەدەهێنان تا بەڵگەی ڕوونیان بۆ دەهات: پێغەمبەرێک لە لایەن خواوە، پەڕاوی پاککراو دەخوێنێتەوە، کە نووسراوی ڕاست و دروستی تێدایە. و ئەوانەی کتێبیان پێ درابوو پەرتەوازە نەبوون مەگەر دوای ئەوەی بەڵگەی ڕوونیان بۆ هات. کەچی فەرمانیان پێ نەکرابوو جگە لەوەی خوا بپەرستن، بە دڵسۆزی ئایینەکەیان تەنها بۆ ئەو بێت و ڕوو لە هەق بن، و نوێژ بەرپا بکەن و زەکات بدەن: و ئەوەیە ئایینی ڕاست و دروست. بەڕاستی ئەوانەی بێبڕوا بوون لە خاوەن کتێبەکان و هاوبەشدانەران لە ئاگری دۆزەخدان، بە هەمیشەیی تێیدا دەمێننەوە. ئەوانەن خراپترینی دروستکراوان. (١–٦)

بەڕاستی ئەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە — ئەوانەن باشترینی دروستکراوان. پاداشتیان لای پەروەردگاریان باخەکانی عەدنە کە ڕووبار بە ژێریاندا دەڕوات، بۆ هەتاهەتایە تێیدا دەمێننەوە. خوا لێیان ڕازییە، و ئەوانیش لە خوا ڕازین. ئەوە بۆ هەر کەسێکە کە لە پەروەردگاری بترسێت. (٧–٨)

٩٩. زەمینلەرزە (ئەززەلزەلە)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

کاتێک زەوی بە دوایین لەرزینی دڵەرزێنرێت، و زەوی بارە قورسەکانی دەردەکات، و مرۆڤ دەڵێت: «چییەتی؟» — لەو ڕۆژەدا هەواڵەکانی خۆی دەگێڕێتەوە، چونکە پەروەردگارت وەحیی بۆ کردووە. لەو ڕۆژەدا خەڵکی بە دەستەی پەرتەوازە دەردەچن تا کردەوەکانیان پیشان بدرێت: جا هەر کەسێک بە ئەندازەی گەردیلەیەک چاکەی کردبێت دەیبینێت، و هەر کەسێک بە ئەندازەی گەردیلەیەک خراپەی کردبێت دەیبینێت. (١–٨)

١٠٠. ئەسپە ڕاکەرەکان (ئەلعادییات)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

سوێند بەو ئەسپانەی بە هەناسەبڕکێ ڕادەکەن، و بە سمیان پریشکی ئاگر دەردەکەن، و لە بەرەبەیاندا پەلامار دەدەن، و تۆزێکی پێ هەڵدەستێنن، و دەچنە ناوەڕاستی کۆمەڵی دوژمنەوە: بێگومان مرۆڤ بەرامبەر پەروەردگاری سپڵەیە، و بێگومان خۆشی شایەتە لەسەر ئەوە؛ و بێگومان ئەو لە خۆشەویستیی ماڵدا زۆر تونده. (١–٨)

ئایا نازانێت کە کاتێک ئەوەی لە گۆڕەکاندایە دەردەهێنرێت، و ئەوەی لە سینەکاندایە ئاشکرا دەکرێت، پەروەردگاریان لەو ڕۆژەدا بە تەواوی ئاگادارە پێیان؟ (٩–١١)

١٠١. کوتەرەکە (ئەلقاریعە)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

کوتەرەکە! کوتەرەکە چییە؟ و چی تێت دەگەیەنێت کوتەرەکە چییە؟ ئەو ڕۆژەی خەڵکی وەک پەپوولەی پەرشوبڵاو دەبن، و چیاکان وەک خوریی شیکراوەی ڕەنگاوڕەنگ. جا ئەو کەسەی تەرازووەکەی قورس بێت، ئەوا لە ژیانێکی پەسەندکراودایە؛ بەڵام ئەو کەسەی تەرازووەکەی سووک بێت، ئەوا دایکی هاویەیە — و چی تێت دەگەیەنێت ئەوە چییە؟ — ئاگرێکی زۆر گەرمە. (١–١١)

١٠٢. پێشبڕکێی زۆرکردن (ئەتتەکاسور)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

پێشبڕکێی زۆرکردن سەرقاڵی کردن، تا سەردانی گۆڕەکانتان کرد. نەخێر! بەم زووانە دەزانن. پاشان دیسان نەخێر! بەم زووانە دەزانن. نەخێر! ئەگەر بە زانینی دڵنیایی بتانزانیایە! بێگومان دۆزەخ دەبینن؛ پاشان بێگومان بە چاوی دڵنیایی دەیبینن؛ پاشان بێگومان لەو ڕۆژەدا لەبارەی نازونیعمەتەکانەوە پرسیارتان لێ دەکرێت. (١–٨)

١٠٣. ڕۆژگار (ئەلعەسر)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

سوێند بە ڕۆژگار، بێگومان مرۆڤ لە زیاندایە — جگە لەوانەی بڕوایان هێناوە و کردەوەی چاکیان کردووە، و ڕاسپاردەی هەق بە یەکتر دەکەن، و ڕاسپاردەی ئارامگرتن بە یەکتر دەکەن. (١–٣)

١٠٤. عەیبگر (ئەلهومەزه)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

وای بۆ هەموو عەیبگرێکی تانەدەر، ئەوەی مالّ کۆ دەکاتەوە و دەیژمێرێتەوە، وا دەزانێت کە مالّەکەی هەمیشە دەیهێڵێتەوە. نەخێر! بێگومان فڕێ دەدرێتە ناو تێکشکێنەرەکەوە — و چی تێت دەگەیەنێت تێکشکێنەرەکە چییە؟ — ئاگری هەڵگیرساوی خوایە، کە بەسەر دڵەکاندا سەردەکەوێت. بەسەریاندا دادەخرێت، لە کۆڵەکەی درێژکراوەدا. (١–٩)

١٠٥. فیل (ئەلفیل)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئایا نەتبینیوە پەروەردگارت چیی بە خاوەنانی فیل کرد؟ ئایا پیلانەکەیانی پووچ نەکردەوە، و پۆل پۆل باڵندەی نەنارده سەریان، کە بە بەردی قوڕی سووتاو بەردبارانیان دەکردن، ئیتر وەک کای خوراوی لێ کردن؟[55] (١–٥)

[55] گەمارۆی چەدده، ١٥١٧: پورتوگال، دەریای سوور، و بەرگری لە شارە پیرۆزەکان
"پەروەردگارم، ئەم شارە ئەمین بکە": ڕافەیەکی مێژوویی و ئایینی لەسەر قورئان ٣٥:١٤–٤١، لەگەڵ مێژووی سەدە بە سەدەی ئاسایشی مەککە لە نیبراهیمەوە تا هاویەیمانیی بەرگریی مەککەی ساڵی ٢٠٢٦

١٠٦. قوڕەیش (قوڕەیش)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

لەبەر هۆگربوونی قوڕەیش، هۆگربوونیان بە سەفەری زستان و هاوین — با پەروەردگاری ئەم ماڵە بپەرستن، ئەوەی لە برسێتیدا خواردنی پێ داون و لە ترس ئەمینی کردوون. (١–٤)

١٠٧. یارمەتییە بچووکەکان (ئەلماعوون)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

ئایا ئەو کەسەت بینیوە کە پاداشتدانەوە بە درۆ دەخاتەوە؟ ئەوە ئەو کەسەیە کە پاڵ بە هەتیوەوە دەنێت، و هانی خواردندانی هەژار نادات. جا وای بۆ ئەو نوێژخوێنانەی لە نوێژەکەیان بێئاگان، ئەوانەی ڕیا دەکەن، و یارمەتییە بچووکەکانیش دەگرنەوە.[56] (١–٧)

[56] سوورەتی ماعوون – یارمەتییە بچووکەکان

١٠٨. خێری زۆر (ئەلکەوسەر)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

بەڕاستی ئێمە کەوسەرمان (خێری زۆر) پێ بەخشیویت. کەواتە بۆ پەروەردگارت نوێژ بکە و قوربانی بکە. بەڕاستی ئەوەی ڕقی لێتە هەر ئەو بڕاوەیە. (١–٣)

١٠٩. بێبڕوایان (ئەلکافیروون)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

بڵێ: «ئەی بێبڕوایان، من ئەوە ناپەرستم کە ئێوە دەیپەرستن، و ئێوەش ئەوە ناپەرستن کە من دەیپەرستم. و من هەرگیز ئەوە ناپەرستم کە ئێوە پەرستووتانە، و ئێوەش هەرگیز ئەوە ناپەرستن کە من دەیپەرستم. ئایینی خۆتان بۆ خۆتان، و ئایینی خۆم بۆ خۆم.»[57] (١–٦)

[57] گەواهیی بێکەموکوڕیی ٢٣ ساڵەی قورئان: "بڵێ" و دەنگی خوا

١١٠. یارمەتی (ئەننەسر)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

کاتێک یارمەتیی خوا و سەرکەوتن دێت، و خەڵکی دەبینیت پۆل پۆل دەچنە ئایینی خواوە، ئەوا بە ستایشەوە تەسبیحاتی پەروەردگارت بکە و داوای لێخۆشبوونی لێ بکە: بەڕاستی ئەو هەمیشە تەوبەوەرگرە. (١–٣)

١١١. ڕیشاڵی خورما (ئەلمەسەد)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

تیا بچێت هەردوو دەستی ئەبوو لەهەب، و تیاش چوو! ماڵەکەی و ئەوەی بەدەستی هێناوە هیچ سوودێکی پێ ناگەیەنێت. دەچێتە ئاگرێکی بڵێسەدارەوە، و ژنەکەشی، هەڵگری دار، پەتێک لە ڕیشاڵی خورما لە ملیدایە. (١–٥)

١١٢. بڕوای پاک (ئەلئیخلاس)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

بڵێ: «ئەو خوایە، تاکە، خوای بێنیازە کە هەمووان پێویستییان پێیەتی. نە کەسی لێ بووە و نە لە کەس بووە، و هیچ کەس هاوتای ئەو نییە.»[58] (١–٤)

[58] گەواهیی بێکەموکوریی ٢٣ ساڵەی قورئان: "بڵێ" و دەنگی خوا

١١٣. بەرەبەیان (ئەلفەلەق)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

بڵێ: «پەنا دەگرم بە پەروەردگاری بەرەبەیان لە خراپەی ئەوەی دروستی کردووە، و لە خراپەی تاریکی کاتێک دادێت، و لە خراپەی ئەوانەی فوو بە گرێکاندا دەکەن، و لە خراپەی ئیرەییبەر کاتێک ئیرەیی دەبات.»[59] (١–٥)

[59] گەواهیی بێکەموکوریی ٢٣ ساڵەی قورئان: "بڵێ" و دەنگی خوا

١١٤. خەڵکی (ئەننـاس)

بە ناوی خوای بەخشندەی میهرەبان.

بڵێ: «پەنا دەگرم بە پەروەردگاری خەڵکی، پاشای خەڵکی، پەرستراوی خەڵکی، لە خراپەی وەسوەسەکەری خۆدزەرەوە، ئەوەی وەسوەسە دەخاتە سینەی خەڵکییەوە ـــ لە جنۆکە و لە خەڵکی.»[60] (١–٦)

[60] گەواهیی بێکەموکوڕیی ٢٣ ساڵەی قورئان: "بڵێ" و دەنگی خوا